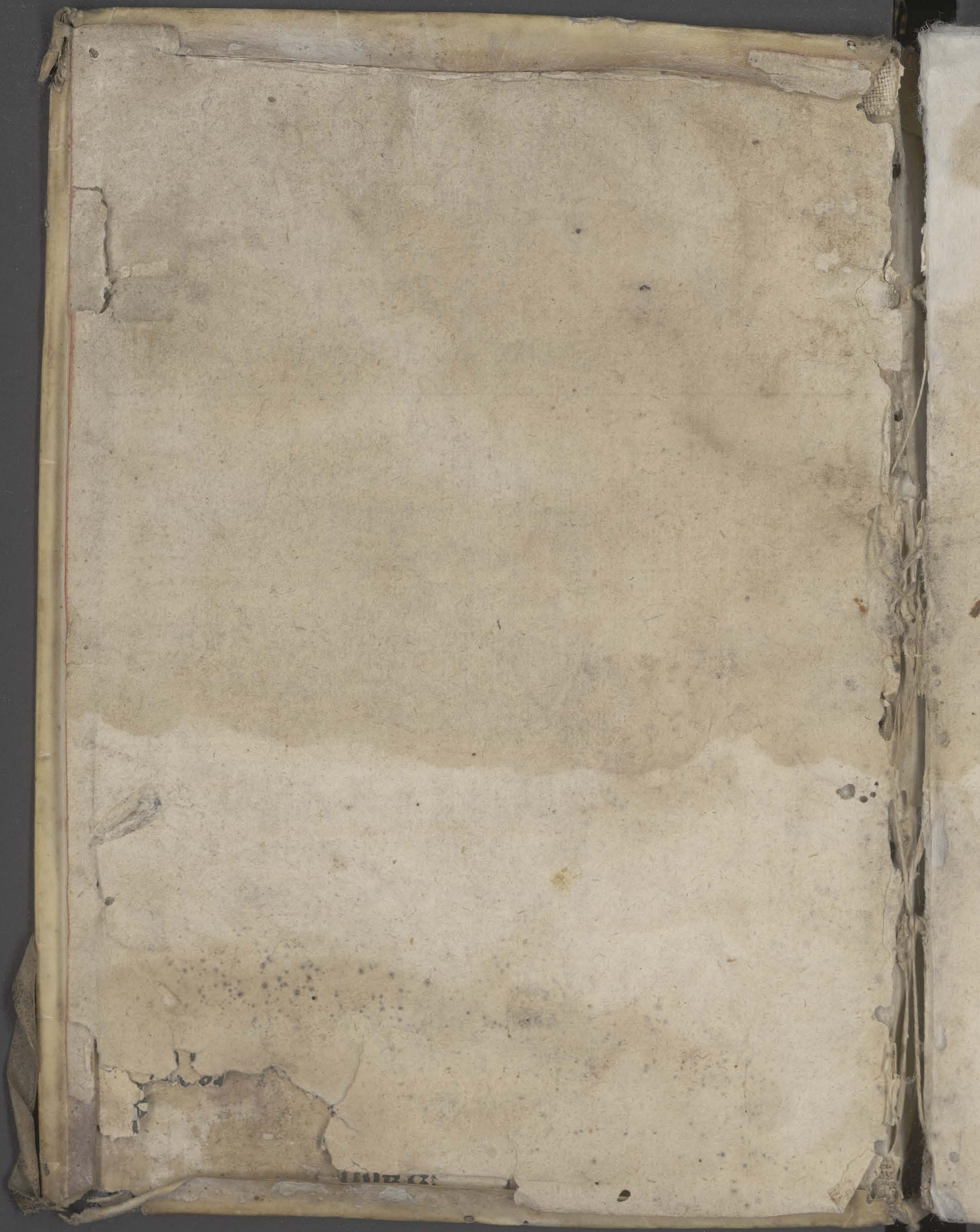
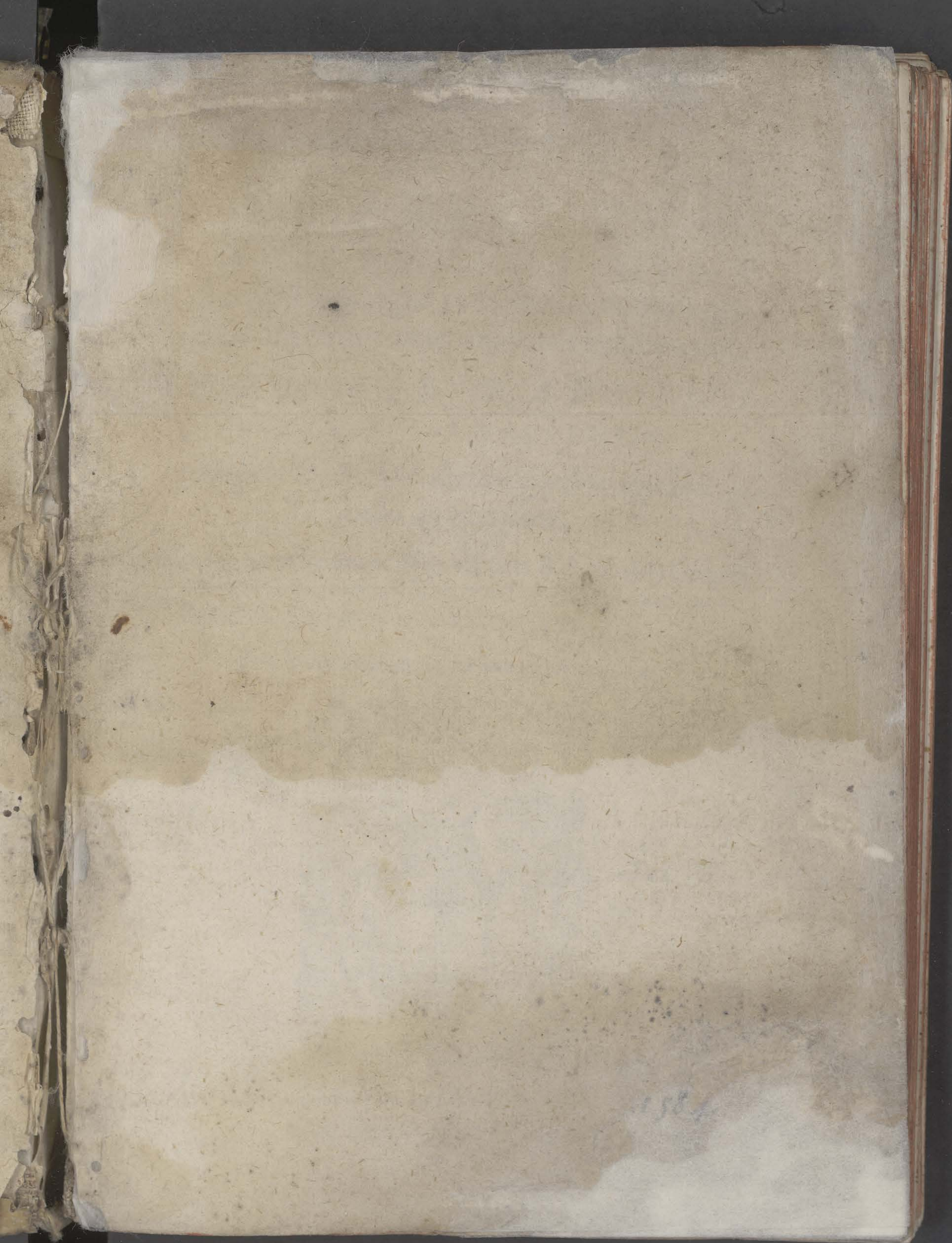

IHS

SERMONES DE ADVENTV

DOCTISSIMI VIRI Sacræ Theologiæ professoris, & Euangelicæ doctrinæ concionatoris celeberrimi,

IOANNIS RAVLINI

ORDINIS CLVNIACENSIS.

Singulis Verbi Dei declamatoribus apprimè vtiles ac necessarii.

Nunc demum summa ac diligenti cura R. P. Aegidij Grauatij Rocchensis Eremitani Doctoris Theologi mendis omnibus expurgati, ac varijs Scholijs exornati.

Cum Indice locupletissimo omnium rerum notabilium.

[redacted]

[redacted]

A° Dni 1655.

Ex lib. PP. Eremit. Camald Montis Regij ppe Varsauiam

Venetiis, Apud Altobellum Salicatium. 1584.
Ad Fortitudinis Insigne.

ILLVSTRISSIMO, AC REVERENDISS.^MO D. D. MICHAELI A TVRRE, S. R. E. Cardinali amplissimo, Episcopo Cenetensi,

Frater Aegidius Grauatius Eremitanus. S. P. D.

VRE siquidem optimo Cardinalis Amplissime uniuersæ Christianæ Reip. hac tua recenti ad Cardinalatus fastigium cooptatione maxima datur gratulandi occasio: Tantus enim est uirtutum tuarum splendor; Tanta est amplitudo, tantam tibi apud omnes existimationem concitasti, vt laus tua non obscuro, nec vario sermone, sed clarissima, & vna omnium voce prædicetur. Idcircò tam benemeri-

ta eſt profectò in te dignitas hæc, quàm maxima. Et licèt eam nunquàm ambitiosè quæſiueris, utriuſque tamen virtutis tuæ ſplendore, ſemper promereri ſtuduiſti. Ii nanque viri tanta cohoneſtandi ſunt dignitate, qui charitatis ardore, prudentiæ nitore, honeſtatis exemplo, iuſtitiæ claritate relucent; ſicut ipſemet, qui hactenus gregem tibi creditum maxima rexiſti ſapientia, doctrina inſtruiſti, exemplo monuiſti, diſciplina corripuiſti; ita quòd tandem meritò fructus vberes recepiſti, vt te etiam tota Chriſtiana Reſpub. vteretur, & ex te fructus vberrimos capere poſſet, cui maiori puto fore uſui dignitatem tuam, quam tibi ipſi, cùm etiam plus tu huic dignitati, quàm tibi dignitas ornamenti attulerit. Qua de re rectè nomine Michael; prænomine, Cardinalis; Cognomine a Turre uocaris: quoniam fortitudo, fundamentum, Eccleſiæque propugnaculum, ſemper es futurus. Non iniuria igitur quamplurimi hæc animaduertentes, pro hac ſuſcepta dignitate mirandum in modum gratulantur: & ipſe pariter, ſicut mihi vehementer gaudeo, ita tibi (ſicut debeo) plurimum gratulor. Verùm ne hæc mea gratulatio vacua ad tuam perueniat Amplitudinem, cùm ſuperioribus diebus ſermones de Saluatoris noſtri Aduentu

grauiſſimi

grauißimi viri Ioannis Raulini (qui olim ferè in sesquimillesimo Anno Lugduni impreßi fuere) corrigendos sumpserim, eosque mendis omnibus expurgauerim, correxerim, ac summis elucubrationibus quamplurimis scholiis exornauerim, atque nunc denuò industria, & impensa prudentißimi viri Altobelli Salicatii Typographi imprimendos curauerim, Tuæ Amplitudini dicandos censui: vt cùm tuo splendore, tùm Auctoris fama, & mea hac noua elucubratione, uniuersæ Reip. literariæ gratißimi forent. Quare abs te humiliter peto, vt ea benignitate (qua & parua, & magna accipere soles) hoc mei grati animi signum accipias, meque seruum minimum in ære aliorum quos amas ascribas. Nam pro tua hac in me humanitate impensa, Deum rogabo, vt tibi longum det diem, successibusque tuis omnibus faueat, quò toti Christianæ religioni, ac præcipuè Augustinianæ familiæ, (quàm Amplitudini Tuæ omni charitate commendo) sub vmbra alarum tuarum diuturnam, securamq; liceat agere vitam. Vale plurimum fælix, plurimum fortunatus, quod faxit Deus Opt. Max. Nonis. Martii. Anno a nato Christo LXXXIV. supra sesquimillesimum, Venetii.

OPTIMIS LECTORIBVS CHALCOGRAPHVS. S. P. D.

Vnquam non equidem, Candidi lectores, viris sapientia præditis, ac præcipuè ijs qui in Vinea Domini dies, noctesq; inuigilant, maximosq; ad fidelium captum labores assumunt, morem gerere cupiditate flagraui; vt ab his omnibus est agendum, qui Christianæ Reipublicæ legibus volunt obtemperare. Quamobrem cùm Sermones de Christi Aduentu Ioannis Raulini, uiri summis laudibus undequaque referti, summoperè a quamplurimis olim peroptari animaduerterem; precibus nonnullorum illectus, qui me tandem ad eorum arbitriū adduxerunt; ne diutius laterent & paucis inseruirent, quin potius singulis verbi Dei Concionatoribus præsto essent; eos accuratissima vigilantia Typis dedi, & (vt correctiores ad publicos denuò proderent aspectus) elaboraui. En illos; quos læto amabo suscipite animo; & hoc meum studium boni consulite; sperantes me in dies maiora, & vtiliora præstaturum. Nam si (vt spero) vobis periucundos esse cognouero, breui a me etiam eiusdem Auctoris Doctrinale Mortis, nec non Itinerarium Paradisi (qui egregij Tractatus existunt, & iamdiu a Doctorum frequentia peroptati fuere) accuratissimè, vt imprimantur curabo. Valete, & Typographo ac Bibliopolæ vestro, qui vetera purgat, & noua profert, bene esse cupite.

RERVM

RERVM OMNIVM NOTABILIVM IN HOC VOLVMINE CONTENTARVM

Iuxta Alphabeti seriem accuratissimus INDEX.

A

Christus

I

N.

T

Thomas

FINIS.

REVERENDI PATRIS, AC SACRAE THEOLOGIAE PROFESSORIS EXCELLENTISSIMI,

IOANNIS RAVLIN *Ordinis Cluniacensis*,

Sermones de Aduentu.

Dominica prima Aduentus. Sermo primus.

REGNABIT rex & sapiens erit, & faciet iudicium, & iustitiam in terra. Hier. 23. Sed quęritur quomodo regnabit rex cũ Hiere. 14. cap. quęrat, Hieremias, Quare futurus es quasi colonus in terra? Non enim reges sunt coloni, aut cultores agrorum. Dicitur primò, ꝙ aureo tempore antequam inciperent tyrannides, reges vt plurimum erant agricolæ, & pastores. Adam enim, & Noe, qui fuerũt vniuersales reges totius terræ fuerunt agricolæ. Similiter Abraam qui fuit rex Damasci: vt dicit Iosephus liber 1. antiquitatum. Similiter & Dauid, qui fuit magnus rex, fuit pastor ouium. Ideo non est mirum si Christus fuerit simul agricola & rex. Patrem enim sequitur sua proles, vt Christi exemplo. & si reges moderni non sint agricolæ, non tamen dedignẽtur agricolas: Sicut enim agricolæ ex Adam & Noe agricolis & regibus: ita & reges ex agricolis. vnde Hier. 52. Nabuzardan princeps coquorum & militiæ, Nabuchodonosor, principes & diuites de Hierusalẽ vinctos transtulit in Babylonẽ: & pauperes & agricolas dimisit. Sic diabolus principes, & maiores in confusionem peccati & tyrannidis & consequenter inferni deducit; vbi pauperes bene agentes in terra promissionis admittũtur. Diaboli enim pars incrassata est, & cibus illius electus. Abac 1. sed pars Dei pauperrima, & modica: sicut qui colligit racemos post vindemiatores, Ecclesiastici 23. Quia post vindemiatores demones pauci, & minuti racemi remanent. Dicitur secundò quòd Christus futurus erat quasi rex, sed etiã quasi colonus in terra, Primò quia pater suus agricola est. Io. 15. qui & plãtauit paradisum voluptatis a principio Gen. 2 Filij autem communiter sunt artificij paterni successores. Secundò quia ad instar agricolę vestitus est. Agricola enim quandoque tempore pluuioso & hyemali super pulcram tunicam sacco induitur: seu tunica linea siue canobea, & dominus sacco humanitatis præciosa abscondit uestimenta diuinitatis. Venit enim tempore tempestuoso, & abundante malitia. Psal. 34. Ego autem cum mihi molesti essent propter sua peccata, induebar cilicio humanitatis: sub qua multa dura, & aspera sustinui. Agricolæ enim (sicut dicit Aristo. 6.

A Rex. Quomodo reges ex pastoribus, et agricolis processeret.

B Agricola. Multiplici ratione dicitur Christus agricola.

sto.6. Politi.) sæpe subijciuntur tyrannidi, & bene tyrannos patiuntur; sic Iudeorum tyrannidem, quasi agricola passus est.

Tertiò, quia super humerum suum instar agricolæ aratrum suum portauit: cuius manubrium est lignũ crucis: ferrũ vero claui, quib. fossa est terra corporis sui.

Quartò, quia opera agricolę exercuit. Primò quidẽ spinas, & urticas a radicibus euellendo cum magno labore: Ipse enim usque ad sanguinem manuum & capitis, immo totius corporis laborauit, vt euelleret spinas peccatorum nostrorum. Hiere. 1. Ecce constitui te super gentes, & super regna. Ecce quomodo erat rex. Et sequitur. Vt euellas, & destruas, & dissipes, & ędifices; & plantes. Adę enim terra maledicta germinauit spinas & tribulos. Sed hæc benedicta quam assumpsit, germinauit omnium plãtaria uirtutum. Iuxta illud Psalmus 84. Benedixisti domine terram tuam, & ut euelleres peccatorum radices, auertisti captiuitatem Iacob. Nulla enim maior animi captiuitas quam peccati in conscientia radicati.

Adæ terra maledicta.

Secũdũ agricolæ opus est terram fęcũdare fimo: Sic Christus iniurijs, & opprobrijs suis & sanguine suo terram ecclesiæ impinguauit.

Tertium opus est semen in terram proijcere, & arentem terram rigare: Sic ille semina verbi Dei in parabolis, & doctrinis multis seminauit, & tandem suo sanguine rigauit ecclesiam. Et licet agricola multas terras habeat in quibus multa iacit semina tamen prope habitationem suam vt plurimum habet hortulum, in quo singulares plantationes inserit. Iste fuit hortus ille beatissimæ Virginis: in quẽ desiderabat humana natura, vt descenderet dicens illud Cant. 5. Veniat dilectus meus in hortum suum quẽ repleuit abundanter omnibus bonis plantis uirtutum frũctus copiosè deferentiũ. Vt ergo de fructu huiusmodi gustare valeamus: ingrediamur paululum hunc hortum, vt de fructu eius saturemur: nõ nos exaltantes sicut solet fieri in collectione fructuum quæ in ramis arborum colligũtur, scilicet nos humiliãdo dicentes Aue.

Hortulus Christi fuit Virgo.

IVxta thema propositum dicendum est de moribus venturi regis; vt popolus in eius aduẽtu lætetur, & occurrat saluatori suo. Primò ergo dicemus septem huius regis conditiones, quæ tanguntur Hiere. 23. vbi de aduentu Christi propheta loquitur.

Prima ergo conditio huius regis est q̃ est nobilis & nobiliter natus, & de sancta radice quæ tangitur ibi, Suscitabo Dauid germen iustũ. Alij. n. reges quantuncunq; dicantur nobiles, omnes nascuntur rustici apud Deum maxima rusticitate, quousq; regenerati per baptismum nobilitentur in sanguine Christi: Iste uerò a Deo patre genitus est germen iustum ab æterno. Et cæteri cum adhuc eorum germen matri hæret vel postquam emissum est immundi sunt. Iste autem dum matri hærebat, mũdissimus erat. Ex duplici autẽ radice processit germen istud, ex temporali videlicet, & æterna. Ex temporali quidem, quia à sanctis Patriarchis, prophetis, & regibus originem duxit; iuxta illud psal. 104. Semẽ Abraã serui eius, & filij Iacob electi eius. Fructus autem sequitur conditionem arboris: licet hoc non sit vniuersaliter verũ, quia aliquando malus aer super fructus incidit: & tunc vel putrescunt, vel in terra sunt vermiculosi & infecti. Quidam enim ex bonis parentibus procreati propter malam societatem quasi propter malum aerem degenerant a parentibus: Et hoc maxime contingit quando fructus separatur ab arbore, quia tunc non habet arboris influentiam. Sic quando se emancipant filij a parentibus suis, & sequuntur consilia sua vel capita vel voluptates, cito putrescit eorum fama, & fętet naribus bonorum. Aliquando vero non sequitur conditionem arboris germen propter elongationem influentiæ solis: quæ non directè respicit fructus arboris: & inde fructus acerbi sunt, nec ad maturitatẽ perueniunt. Oculi autem domini qui inflammare solent affectum, non multum respiciunt impios fętus, quia psal. 33. Oculi domini super iustos, & vultus domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Vultus enim dicitur enim esse super

C Christus. Quomodo Christus ex duplici radice nobili processit.

per

primalos sicut dicit Hier. Quos respici torto naso, rugata fronte, & toruis oculis nō benignis. Nemo.n. corrigit quē Deus despexit. De semine aūt quod promisit Deus suscitare dicitur in psal. 111. Potēs in terra erit semē eius, generatio rectorum benedicetur. Illud.n. cecidit in terram bonam.s. virginis; & ortum fecit fructum cētuplū.

C Christus. Quomodo Christus ex duplici radice nobili processit.

Nā artificiū boni agricolæ exercens sicut & pater eius: bonū semen seminauit in agro ecclesiæ, vt apost. & sanctos doct. Sed modo (prohdolor) raro & multū clarē seminātur in ecclesia psonæ bonę & vtiles. Heu domine: nōne iamdudū bonū semen seminasti in agro: vnde ergo hēt zizania? Et respondet dominus. Inimicus homo fecit hoc. Loco.n. personarum vtilium seminātur spinæ & sentes, & talis inde fructus crescit, quale semen seminatur. Si frumentū, frumētū, si gaza, gaza, si urticæ, vrticæ.

D Incarnatio. Quare propheta dicit Christū ex semine Dauid magis quā aliorum procedere.

Et si quæratur cur citius profeta dixit Christum ex Dauid procedere quàm ex alijs regibus propinquioribus? Respondetur ꝙ propter māsuetudinē ipsius Dauid qui in suo memēto dicebat, Memento domine Dauid, & omnis māsuetudinis eius. Māsuetudinis dixit, nō crudelitatis, quia iuxta psal. 36. Mansueti hęreditabunt terrā, idest derelinquēt hæredes in terra, nō tyranni. Ait enim Polycraticus de Imperatoribus & tyrannis Romanorū qui psecuti sunt ecclesiam Dei; ꝙ nullus eis de sua stirpe successit: sed fere omnes sine ,ple extincti sunt. Sed propter mansuetudinē Dauid iurauit dominus Dauid veritatē & nō frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponā sup sedē tuā. Ideo nobiles multū dicunt filios suos edocere māsuetudinē a iuuentute, vt discant postmodū suis subditis misereri & compati, si velint post se hęredes derelinquere: quia testimonio saluatoris Math. 5. Mites possidebunt terram. Et propter hoc Iob multiplicem habuit prolem. Iob. vl.

Vnio diuinæ naturæ cū humana quomodo facta sit.

Secundò processit hoc germen ex ęterna radice: Vidēs.n. Deus pater q est agricola, ꝙ nulla inueniebatur humana natura in horto paradisi; accepit stylū humanę naturæ & inseruit in trunco diuinitatis suæ, & sic factū est ut esset vna persona Deus & homo: & factus est homo particeps diuinitatis: Et tūc cū humana natura iamdudum esset botrus uel stylus multū amarus: facta est dulcis p associationē cum diuintate, Ro. 12. Tu autem cum oleaster esses, insertus es in oliuam bonā, idest, cū esses syluestris planta portans fructum acerbum insertus es in bonam diuinitatis plantam portans fructū optimum.

E Incarnatio. Quare dominus humanam naturam assumpsit cum tātis miserijs.

Sed circa hoc queritur quare dominus carnē sic assumpsit sibi: cum reges & principes dedignentur minores? Cur igitur humanā naturā multis subiectum miserijs assūnpsit? Respōdetur ꝙ propter duo hoc fecit. Primò ad perficiendum maiorem & minorē mundum. Maiorem quidē vt finis coniungeretur principio. Ipse.n. estDeus & homo: nūc est primus & nouissimus. Primus, quia creator omnium, Nouissimus, quia homo qui inter creaturas vltimo creatus est. Vt igitur finis coniūgeretur principio Deus factus est homo. Inde dicitur alpha & o, principiū & finis. Vt.n. dicit Arist. 2. cęli & mundi, figura sphęrica inter omnes est pfectior. Primus itē in creatione, nouissimus ī recreatione & reparatione. Esa. 53. Reputauimus eū nouissimū virorū. Secūdo carnē assūpsit ad completionē minoris mūdi, qui est homo secūdū Arist. 8. Physi. & hoc tripliciter. Primo vt pficeretur eius naturalis appetitus. Naturaliter.n. inclinatur homo ad alta & sublimia petēda. Hinc primus homo appetijt quodāmodo Dei ęqualitatē, iuxta quod pollicebatur serpēs. Eritis sicut Dij sciētes bonū & malū. Nūc autē cesset appetitus talis: q̄a natura hominis exaltata est, nō quidē vsq; ad cælos tantū sed ēt vsq; ad dominū cęlorū, vsq; ad hoc vt sit nubilis diuinę naturę vt essemus de progenie Dei. Iuxta quod dicit Aratus poeta. Ipsius etenim genus sumus. Act. 17. Inde Aug. 13. de sancta Tri. In rebus per tēpus ortis nulla maior gratia quàm quod Deus homo fieret; & homo Deus. Secundo ut per gratiam perficeretur quia per hanc coniunctionem coiūctum est caput ecclesiæ membris eius: ex quo influit membris vitam gratię. psal. 132. Sicut vnguentum in capite Christo, quod descen

dit in barbam barbam Aaron, ideſt in for tes eccleſiæ qui fecerunt a principio barbam tyrannis & diabolo & miniſtris eius: deinde deſcẽdit in oram veſtimenti eius, ideſt in ſimplicibus quæ ſunt humiles de eccleſia. Tertiò vt perficeretur per gloriã, ſicut dicit Aug. ſuper illud Io. 10. Egredietur, & ingredietur & paſcua inueniet. hoc totũ erat bonũ hoĩs, vt ſiue ingrederetur, ſiue egrederetur: paſcua in factore ſuo inueniret. Paſcua foris in carne ſaluatoris, paſcua intus in diuinitate creatoris. Secunda cauſa quare carnẽ aſſumpſit fuit ad redẽptionẽ generis humani Mat. 18. Venit filius hominis saluũ facere quod perierat. Inde Pau. 1. Tim. 1. Ieſus Chriſtus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere: quorum primus ego ſum. i. maior. Sic dicãt omnes. Ipſe enim eſt ille qui ad ouem perditam dignanter deſcendit, ut quærat & inueniat. Luc. 15. Et quia cõpletio vniuerſi facta eſt in natura noſtra, & redemptio ſimiliter pro nobis: ideo totũ qđ factũ eſt in nobis, & pro nobis factũ eſt. Vñ hę duæ rationes tanguntur Gal. 4. Ecce dũ uenit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum in terris, quando. ſ. facta eſt plenitudo temporalium rerũ in perfectione mundi. ecce primã rationẽ, & ſequitur vt eos qui ſub lege erant redimeret, ecce ſecundã. Et idem Eph. 1. Propoſuit in plenitudine diſpoſitionis tẽporum inſtaurare omnia in Chriſto; & quę in cęlis, & q̃ in terris. Similiter hoc idẽ habet Eſa. 10. Conſummationem. i. completionem vniuerſi, & abbreuiationem, ideſt humiliationem, qua exinaniuit ſe formam ſerui accipiens: dominus Deus exercituũ faciet in medio vniuerſę terræ. ideſt. Hieruſalẽ. vel ĩ utero uirginis tanq̃ in medio oĩs terrę.

F Rex. Quomodo Christus regnauit ut rex.

Secunda cõditio huius regis eſt ꝙ re & nomine verè regno Dei dominatur: nõ ſicut reges qui dicuntur nomine; ſed nihil habent in re dicuntur reges, ſed nihil habent in regno: vnde ſequitur, Et regnabit rex. Primò quidem cum letitia populi ſui. Pſal. 96. Dominꝰ regnauit exultet terra. Secundò ad cõfuſionem & diſplicentiã ſuorũ inimicorũ. pſal. 94. Dominus regnauit iraſcantur populi. Tertiò ad honorẽ, famã, & robur ſui regni. pſal. 92. Dñs regnauit decorem indutus eſt, indutus eſt dominus fortitudinem, & precinxit ſe. Quartò ad directionẽ utilitatem & emendationẽ ſui regni. pſal. 95. Dicite in gẽtibus, quia dñs regnauit. Etenim correxit orbẽ terræ. Nõ eſt ergo mirabile ſi in aduẽtu eius, & antequam veniat clamatur Nouel. cum tanta bona operetur in populo ſuo. Dñt tñ logici ꝙ differt multũ dicere, Regnabit rex, & rex regnabit, ſicut differt dicere. Iſte monachus natus eſt: & iſte natus eſt monachus. Iſte veſtitus eſt natus; & iſte natus eſt veſtitus; quia poteſt quis rex regnare, ſed non regnabit rex, ſed tyrannus. Dupliciter tamen poteſt intelligi quòd quis regnet rex: Vno modo, quia mentis ſuę cõpos, animi ſui rex eſt. vnde Anticlaudanus, Tunc omnia iure tenebis, cum poteris rex eſſe tui. Dicebant philoſophi propterea, Alexandrum magnum non eſſe hoc modo regem, qui cum omnibus dominaretur ſui ipſius non erat dominus. Secundo dicitur regnare rex, quando populum in modũ regis, non tyranni regit. Vtroq; modo regnabit dominus rex. Primo ſui. Qui pecatũ nõ fecit, nec inuẽtus eſt dolus in ore eius. Secũdò modo regnabit rex, quia ad vtilitatẽ popoli ſui. Secundum enim Philoſ. 5. Politic. tyrannus omnia ad vtilitatem ſuã diſponit, hic autẽ cũ diues eſſet propter nos factus eſt pauper, 2. Cor. 8. Secũdo tyrannus delectabilibus intẽdit, hic vero per totã vitã laboribus inſudauit. Vere enim languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Eſa. 53. Tertio, vt dicit Ariſto, tyrannus non uult ſubdictos habere qui ſciant, valeant, & habeant. Vult enim eruditos, potentes, & magna poſſidentes a ſuo principatu (ne in eum inſurgant) abijcere. vnde Ariſt. 3. Polit. Tyrannorum eſt relegare excellentes viros extra ciuitatem, aut patriam. Sic fecerunt Athenien. his qui habitabant inſulas Thamos, Chios, & Lesbie, contra pacta eorum eos humiliantes. Et rex Perſarum poſtquam ſubiecit Medos, & Babylonios, ſapientes eorum qui quandoque rempublicam rexerant, diſperſit, mittendo eos

Rex quomodo regnare debeat.

G Rex. Diferentia regis et tyranni.

Tyrannorum proprietas.

in di-

in diuersis regionibus, ne in eum machinarentur. Hæc Aristo. Et idem in lib. 5. Poli. recitat consilium Periandri tyranni: ad quem cum misisset post captam urbem quandam, quidam nomine Thrasybolus (non ille, de quo Iustinus recitat in quinto. libr. Historiarum suarum: quia ille non erat tyrannus, sed tyrannos Athenienſ. occidit) quid acturus esset nihil legato eius respondit: sed descendens in agrum spicas aliis maiores præscindebat minoribus derelictis: insinuans ei omnes præcellentes occidendos uel abiiciendos: ceteros vero scilicet minores reseruandos. Qui legatus cum requisitus esset de responsione Periandri, respondit se nihil ei dixisse, sed solum remisisse. Percontanti uero Thrasybolo quid ageret. Respondit eum prescidisse spicas maiores, quo audito intellexit signo quid agendum esset. Rex uero noster vult subditos suos esse sapientes. Vult enim ipse facere & docere. vult etiam esse potentes ad bene operandum, & ad habendum. Ait enim. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant. Ioan. 10.

H Rex. Quomodo rex noster suis tot immittit mala.

Sed quæritur, si Deus regnet ad nostrã vtilitatem non ad suam: quomodo seruis suis tot mala immittit? Omnes enim qui piè volunt uiuere in Christo persecutionem patiuntur, vnde & Gedeon, Iudicũ. 6. Si dominus nobiscum cur apprehenderunt nos hæc mala? Præterea ꝙ mali regnent, vt dicitur Ecclesiastes. 10. Hoc malum quasi per errorẽ videtur a facie principis egrediens. Quomodo ergo facit malos regnare, cum scriptura dicat tales errare? Respondeo ꝙ cur immittat seruis suis mala non est nostrum iudicare. Iudicia enim Dei abyssus multa. Et Prouer. 25. Scrutator maiestatis opprimetur a gloria. Eccl. 1. Profundum abyssi quis inuestigauit?

Tribulatiões cur mittas Deus.

Possumus tamen nonnullas rationes coniecturare ad hoc. Prima erit quòd istas tribulationes immittit ad correctionem nostram. Iustum enim est patrem misericordem delinquentem filium ad correctionem flagellare. Non enim regnaret Deus vt rex: si non corrigeret inobedientes mandatis suis. Deut. 28. Si nolueris audire uocem domini Dei tui, vt custodias omnia mandata eius: percutiet te Deus vlcere Aegypti: & partem corporis per quam stercora egerũtur: scabie quoque & prurigine a qua curari nequeas. sicut nunc apparet in flagellatione qua nos flagellat quadam scabie simili morbo elephantino. & in hoc se ostendit dominus nostri amatorem. Non enim pater corripit filium alienum, sed proprium. Ioann. 11. Domine ecce quem amas infirmatur.

Secundo immittit eas ad cautelam nostram, vt doceat nos fugere a ventura ira. Hier. 6 Coram me infirmitas & plaga erudire Hierusalem. Arcum enim iam tetendit, & parauit in eo vasa mortis, scilicet infirmitates qui sunt futurorum malorũ præsagia, nisi corrigamus nos ipsos. Grego. Nulla nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas.

Tertio hoc facit ad nostram vtilitatẽ, ut scilicet per infirmitatem minorem sanet deteriorem. Prouer. 10. Liuor vulneris absterget mala. Vulneret enim vnam partem & ignobiliorem, ut sanet nobiliorẽ. Mittit infirmitatem corporis ut sanet infirmitatem mentis. psal. 106. Adiuuit pauperem de inopia. Ad hoc est exemplum de milite, qui clerico portanti aquam benedictam dum sanus erat: nihil dabat. Cũ vero infirmaretur dedit illi clerico denarium orans vt pro eo rogaret Deum: Cui clericus, In quo statu uos inuenitis magis amare Deũ, & de Deo esse securum? Respondit miles ꝙ in ægritudine, Ad quem clericus. Et ego rogo Deum ꝙ semper uos teneat in illo statu. Dicitur secundo. secundum Alex. de Hal. quòd non dicit Ecclesiastes, quòd malum principem regnare sit error: sed quasi error egrediens. Videtur enim erros dum utilitas ordinationis eius ignoratur, sed non est error, quia Iob. 34. Propter pecata populi regnare facit hypocritam. Iustum enim est, vt talis sit rector ciuitatis: quales & habitantes in ea. Ecclesiastici. 10.

Sermo II. pomeridianus per thema præcedens.

A Aduentus. Quomodo in Aduentu Christi oĩa renouata sunt.

SI in aduentu noui regis omnia in regno renouantur, officiarij videlicet & officia: non est mirabile, si in aduentu Christi regis renouata sunt omnia. Iuxta illud Apoc. 21. Ecce noua facio omnia. Sicut hirundo cum apparet temporis vernalis nouitatem infallibiliter suo aduentu declarat, sic filius Dei nouę gratię tempus annuntiat: in quo mutauit officiarios suos, sacerdotes secundum ordinem Aaron in sacerdotes secundum ordinem Melchisedech. In cuius signum nũc renouatur ecclesię officium. Et quia dum regnat rex malus, expectatur bonus: & partim viuitur in spe futuri boni regis noui, partim in displicentia propter expectationem: ideo in officio huius temporis partim supprimuntur cantica letitię, Gloria in excelsis, & Te Deum, partim retinẽtur, vt Alleluia. Sic sancti ante Christi aduentum partim erant in gaudio propter certam spem liberationis per hũc futurum regem: & quodammodo in tristitia propter tedium longè expectationis. Hinc Dauid dicebat. Dormitauit anima mea præ tedio. In signum cuius (vt dicit Rich. in 4. dist. 13. q. 4. ar. 4.) introitus sacerdotis ad altare significant aduentum Christi, & introitus missæ quę canitur desiderium sanctorum patrum de aduentu eius. Ideo dicit, ꝙ in missa solenni nõ debet sacerdos introire ad altare quousque sit inceptus missę introitus: quia ante fuit Christus desideratus quam veniret. Et quia in aduentu isto renouatum est tempus: & quia post tempus iustitiæ terribilis secutum est tempus gratiæ, & misericordiæ, ideo nonies dicitur Kyrie eleison, per quod imploratur diuina misericordia. Cũ.n. per negligentiam primi hominis duo mala nobis accesserant ex diuina iustitia iustè inflicta; vnum ex parte corporis scilicet mors; secũdum ex parte animæ scilicet descẽsus ad inferos, quia omnibus clausa erat ianua cęli, iuxta illud psal. 88. Quis est homo qui uiuit & non videbit mortem? ecce primum, Eruet animam suam de manu inferi, ecce secundũ. Hoc tamen adueniente tempore nõdum dominus subuenit primæ ruinæ: scilicet corporis, quia nouissima inimica destruetur mors, quam in resurrectione sua non cępit destruere, primam tamen per misericordiam suam in hoc aduentu destruxit, iuxta illud psal. 48. Veruntamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cũ accepit me. i. humanitatem meam, qua se vestiuit in domibus uirginis, quasi in vestiario, iuxta illud psal. 47. Deus in domibus eius cognoscetur scilicet, in domibus ventris, & mentis cum suscipiet eam. s. humanitatem. Ibimus ergo ad istam domũ Dei imploraturi gratiã dicens, Aue.

Negligẽtia primi hominis duo mala nobis accesserant.

B Sapientia. Christus omnia in sapiẽtia fecit.

Post conditiones primam, & secũdam regis nostri matutino sermone declaratas, subsequitur tertia quòd erit rex sapiẽtissimus. Vnde sequitur. Et sapiens erit. Sapientia quidem ingenita quam non habebit ex aliquo consiliante. Esa. 4. Quis adiuuit spiritum domini: aut quis consiliarius eius fuit? Sapiens item sapiẽtia vniuersali: quia in eo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientię abscõditi. Col. 2. Qua ita mundũ dirigit, vt per eã impleatur, & habitetur terra. psal. 103. Omnia in sapientia fecisti: impleta est terra. Non sic principes quę si nõ sint sapiẽtes, dicũt tamẽ inniti sapientũ consilio, sed quia non sunt prudentes omnia in præcipitiũ ruũt. Si equus primus in quadriga esset cęcus quadriga, cito rueret Mat. 15. Si cęcus cęco ducatũ prępstet: ambo in foueam cadunt. Hoc patuit in Lamech cęco: quæ loco bestiæ hominem occidit. Gen. 4. Et in Sansone, qui dum cęcus esset, & teneret columnas, se & alios interemit. Iudicum 16. De quibus verum est quod dicitur 1. Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quę Dei sunt. Vtinam ita studiosi essent in lege diuina, & sermonibus audiendis: sicut sunt in scacis & aleis. Ideo nunc videntur multę terræ desertæ, & multæ abbatiæ & ecclesiæ olim bene dotatę. & hoc quia non regũtur sapientia. Eccl. 16. Ab uno sensato inhabitabitur patria, & a tribus impijs deseretur.

Sed

C Incarnatio. Quomodo carnē assumēs Christus non est mutatus.

Sed quæritur quomodo dicitur rex iste sapientissimus, cum non iudicaretur rex sapiēs, qui de regio statu descēderet in statum serui & in puluerē: cū status regis sapiētis debeat esse nobilissimus,&altus?Secundo quia rex sapiens terram alijs nō diuidit, & distribuit: nec diminuit sed potius auget. Iste uenit vt distribuat regnū suum, Mat. 26. Possidete regnum quod vobis paratum est. Tertio quia uir sapiens ubi facilius mediū inueniret per quod posset optatum finē attingere non difficilius quæreret. Potuisset aūt solo verbo redemptionē humani generis facere: quomodo ergo difficilius mediū quęsiuit ad hoc faciendum: scilicet incarnari,& tanta mala pati? Videtur ꝙ non sapienter egerit.

B Sapientia. Christus omnia in sapiētia fecit.

Ad quod dicitur primo ꝙ non ideo rex iste mutatus est quia carnem assumpsit. Sicut.n. sol dum cōiūgitur lunę licet videatur obscurari & eclipsari: tamen in rei veritate non mutatur, sed solum impeditur ne eius lumen ad nos veniat, aut ne videatur. Sic quando Dei filius mortali naturæ coniūctus est & mortalis factus tamen in rei veritate nō est mutatus, sed sēper māsit quod erat. Mal. vl. Ego dominus,& nō mutor. Ideo si ab eo q̄ramus. Amice quomodo huc intrasti? respōdebit sine suę maiestatis diminutione. Sicut imago intrat speculum,& efficitur visibilis, non tamen in se mutatur vel minuitur, sic filius Dei ī carnē & mūdum intrauit factus visibilis per carnis assumptionē. nec propter hoc celsitudo suę diuinitatis diminuta est, nec in aliquo commutata. Matth. 21. Intrauit rex vt videret discumbentes: propter cuius introitum non dimisit esse rex: quia intrauit rex. Neque enim rex Niniue cum surrexit de solio,& sacco indutus est, desijt esse rex. Sic nec Christus qui nullo dimisso solio sacco humanitatis vestitus est. Rex enim sapiens de singulis suorum subditorum malis aliquid experitur, vt sciat compati: singulorum conditiones inspicit, vt corrigere & remedium adhibere sciat. Ideo Christus rex sapiens de quolibet statu aliquid assumpsit; de statu naturę integræ peccati immunitates; de statu naturæ lapsæ corporis mortalitatem; de statu naturæ reparatæ gratiæ plenitudinem:& de statu naturæ glorificatę fruitionem. Et quia regis ad intuitum totus componitur orbis, ne suus populus ad superbiam declinaret, exinaniuit se & paruus factus est. Quia enim mundus extra mensuram erat in honoribus, diuitijs,& delicijs excedens, qui sine mensura erat se posuit ad paruam mensuram corporis, vt nos ad mēsuram reduceret; contra ambitiosos qui pedes habent leporinos. Optimè enim ascendit lepus ad montem; sed ad vallem difficulter descendit; quia pedes eius anteriores sunt posterioribus breuiores. Sic ambitiosi semper volunt ad dignitates ascendere tanquàm ad mōtes, rarò verò vel nunquàm ad humilitatis valles, id est ad opera laboriosa, meritoria, & onerosa; quia licet habeant pedes affectionū ante & retro. s. ad bona paradisi, ad quæ nos oportet tendere, & ad bona mundi quibus nos oportet viuere; pedes tamē posteriores scilicet ad temporalia longiores sunt, quàm ad spiritualia, quia plus diligūt seculi huius uanitatem, quàm descendere sicut Christus per humilitatem. Dicant etiam prelati moderni condescendere suis ouibus per humilitatem ad cognoscendum vultum conscientię earum: nec existimēt illud humile, sed grāde opus quod dominus eorū princeps pastorum a principio suę natiuitatis adimpleuit.

Exēplū de dei īmutabilitate.

Christus de quolibet statu hoīs aliquid assumpsit.

Dicitur secundo, ꝙ rex sapiens non semper adaugendo regnū suū sapienter agit: quia quanto regno maiora sunt, tanto periculosiora & minus permanentia. De hoc exemplificat Ari. in 6. Pol. de Theopōpo, qui ab vxore redargutus ꝙ regnum susceptum a progenitoribus suis grande abbreuiasset, respōdit sic fecisse, quia regnū minus erat. s. stabilius. Grandis. n. cāpana citius quàm parua frangitur. Iste tamē rex sic sapiēter regnum suum omnibus cōmunicat ꝙ non inde diminuitur.

D Rex. Quomodo regna esse nimis bona non est bonum.

Dicitur tertiò ꝙ nō eligenda est via facilior, sed commodior. Potuisset vtiq; dn̄s si voluisset filios Israel introducere in terrā promissionis nō faciēdo prodigia in terra Aegypti, terribilia in mari rubro, mirabilia in

E Via. Quomodo nō sēper eligēda est

uia facilior, sed commodior.

bilia in terra Cham;sed non fuisset demõstrata eius sapientia,potentia, & bonitas, quare filii Israel facile obliti esset Dei.Sic dominus redẽptionem nostram solo verbo potuisset operari; in quo potentiam,sapientiã,& bonitatẽ non demõstrasset:nec cor humanum ad sui notitiã & amorẽ attraxisset; sed sapiẽtia sua attingit a fine vsque ad finẽ fortitur.idest.a principio ĩcarcxnationis vsq; ad finẽ passionis, vel a fine & terminio vitiorũ vsq; ad intẽtũ finẽ virtutẽ.Et sic disposuit omnia suauiter ut ẽt gustaret homo facile quàm suauis est dominus:& ꝙ misericordię eius super oĩa opera eius.Tãta.n.in hoc opere apperuit eius sapientia,vt etiã Angeli desideraret vt ostẽderet viã illã prudentię de incarnationis modo & de modo quo percutere supbũ debebat: quam tũc intelligebãt:vt ait Apost.Eph.3.Quę sit dispẽsatio sacramẽti abscõditi a seculis in Deo:vt innotescat principibus & potestatibus in cælestibus: quod postea experimento cognouerũt.

F Iustitia. Quomodo iustitia dicitur nutrix regnorũ.

Quarta huius regis conditio est,ꝙ erit sũmus iustitiarius,& iustitiæ operator;vnde subditur,Et faciet iudiciũ & iustitiam in terra.Sed dices. Cum paruulus sit rex noster:quomodo faciet iudicium & iustitiam: hoc enim non est officium puerorum;Dicitur ꝙ paruulus nutrice indiget quæ alat eum, & quę discat ambulare:sic quia paruus est dominus,prouidet sibi pater de nutrice optima scilicet iustitia,quę dirigat gressus eius.iuxta illud psal.84.Iustitia ante eum ambulabit,& ponet in via gressus suos.Est enim iustitia nutrix regni,de qua sapiens.Sap.7. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.Eius autẽ ablatio est regnorum perditio. Licet enim Deus sit iustus iudex ad iudicãdum, fortis ad exequendum,patiens ad dissimulandum; non tamen diu patitur eos qui per iniustitiam pauperes molestãt.Si enim princeps nobilis sub se balliuũ quendam haberet qui per iniustitias terram suam destrueret; eum auferet quàm citius; quãto magis Christus? Nullum enim violentum (vt vult Aristo.) perpetuo durat. Propterea ait dominus Mat.21. Auferetur a uobis regnum & dabitur genti faciẽti fructus eius. Sicut si auferetur sol a terra,auferentur omnia bona, sic ablatio iustitiæ de qua Malach.4.Orietur uobis timẽtibus Deum sol iustitiæ.Secundo dicitur iustitia regni protectrix. Sedet enim rex uel iudex inhoneste in throno sine tapetibus iustitię,psal.88.Iustitia & iudicium preparatio sedis tuæ.Si autẽ non fecerit iustitiam, sibi timeat rex. vnde Cyprianus de 12. abusionibus seculi. Sciat rex quòd sicut primus in throno constitutus est: sic & in pœnis (si iustitiam non fecerit) primatum habiturus est. Omnes enim peccatores quos sub se in præsenti habet: supra se modo plagali in pęna futura habebit. Sed si iustitiam fecerit euadet iustitia eum protegente aduersariorum manus, in quo confidebat Dauid dicens. Feci iudicium & iustitiam: non tradas me calumniantibus me.

G Iudiciũ. Iustitia. Quæ differẽtia ẽ inter iudicium & iustitiam.

Sed quærere posset quis differentiam inter iudicium & iustitiam,cum frequentissimè in scriptura sacra illa duo simul inueniantur coniuncta? Dicitur quòd talis est differentia,quia iudicium importat discussionem & sentẽtiã: iustitia designat executionem. Quidam enim sunt qui nullum facere volunt iudicium impediti aut rancore, odio, uel amicitia, qui pro amicis;quia sibi propinqui sunt iudicant, pro his quos odio habent malè sentiant, sicut distantes a nobis quàmuis sint magni,nihilum tamen iudicamus. Res uero propinqua oculo non sinit aliud videre quàm quod prope est. Aut etiam non iudicant corrupti pecunia. Virga piscatoris quàmuis recta: si tamen paruum piscem accipiat, modicum inclinatur. si uerò magnum ita inclinatur uirga a rectitudine quòd aliquando frangitur. Sic uirga iustitiæ (quę in psal.44.dicitur,Virga directionis,uirga regni tui.) pro modico munere ad partem offerentem inclinatur: pro magno frangitur. Antiquitus apud Romanos depinxit quidam pictor iustitiam in forma mulieris,nullos oculos et manus habentis.Dum autẽ seruus magistri pictoris accederet ad pingendum manus & oculos illius imaginis: superueniens magister cõtradixit dicẽs. Si

oculos

oculos & manus haberet iustitia: ipsam fore pessimam latronissam. Si enim sagittarius trahens ad signum, vt ipsum directè tangat, vnum claudit oculū, & aliū semiclaudit, sic qui rectitudinem signi iustitię vult attingere; oculos claudat ad pecuniam. Et vtinam omnes iudices cæci essēt oculis illis: vt non viderent pecuniā. Sunt autem & alij qui & si faciant iudicium; non tamen iustitiā. i. iustitiæ executionē; quia vel non faciunt, vel eā malè exequūtur: vel eam nō audet facere. Sicut vulpes in curia simiarum commissa ad exequendum contra leonem: dixit quòd parata esset exequi dummodo ab vnguibus & gryphis leonis esset secura. Sicut enim literæ regię sine sigillo & cauda, in qua sigillum apponitur non prosunt: sic nec iudicium sine iustitia.

H Aduentus. Vtrum Christus in suo aduentu fecerit iudiciū & iustitiam.

Sed quæritur, vtrum Christus fecerit de facto iudicium & iustitiam in terra in suo aduentu? Et videtur ꝙ non: quia glo. super illo, Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine dicit, Misericordiam in primo aduentu: & iustitiam in secundo: non ergo in primo. Secundò quādo quęrebatur ab eo ꝙ diuideret hæreditatē, respōdit Luc. 12. Quis me constituit iudicē inter vos? Tertiò dicit Io. 8. Ego non iudico quemquam. Quartò absoluit mulierē meretricem. Io. 7. quando debebat eā condemnare. Oppositum dicit rex. Faciet iudicium & iustitiam in terra.

Dicitur primò secundum Bona. dist. 46. 4. sent. ꝙ in omni opere Dei est misericordia, & iustitia, iuxta illud psal. 24. Vniuersæ viæ domini misericordia, & veritas. Super quo Cassiod. i. in omni opere Dei misericordia & iustitia. psal. 199. Iustus domino in omnib. vijs suis: & sanctus in omnibus operibus suis. Et paulò ante dicit. Miserationes eius super omnia opera eius.

I Iustitia. Quomodo ī Deo iustitia et misericordia tripliciter accipi possunt.

Dicitur secundo ꝙ misericordia & iustitia in Deo tripliciter accipi possunt. Vno modo pro condescentia diuinæ bonitatis: vt dicatur Deus iustè agere, quando facit quod ad eū spectat, iuxta illud psal. 484. Honor regis iudicium diligit. i. honor regis Dei diliget ꝙ res fiant sicut decet. Et sic in omni opere quod creauit Deus, quia creaturam facit, misericorditer facit; & quia facit eam sicut decet, iustè facit. Secundò capitur iustitia pro liberalitate in retributione premiorum; & misericordia pro pietate in effusione donorum. Et sic in omni retributione est iustitia, inquantum Deus solummodo dat bona aliquo modo merentibus ea, vel propter aliquos qui alias meruerunt: & etiā misericordia, quia plus quàm meruerunt. Tertiò modo iustitia capitur pro seueritate pęnarū: & misericordia pro subleuatione malorū. Et sic etiam in omnibus est iustitia puniēdo, & misericordia in minus puniendo.

In primo aduētu quid fecerit Christus.

Dicitur tertiò ꝙ in primo aduentu fecit summū opus iustitię vt dicit Rich. 3. sent. quicquid homo Deo debuit, reddidit, & plus quàm homo reddere potuit. Idem enim incarnatus & passus; quod egit pro nobis reddidit. Psal. 137. Dominus retribuet pro me. Sed quia hoc nō erat sine misericordia, ideo subdit. Domine misericordia tua in seculum. Homo ēt erat debitor seruitutis; quia contēptor fuerat libertatis quando se subiecit aduersario suo sibi consentiendo. Sed pro nobis dominus omnimodā obedientiā reddidit, nullam alias debens. Matth. 3. Sic enim decet nos implere omnem iustitiam, se scilicet humiliando seruo. Gal. 4. Ecce dum venit plenitudo temporis misit Deus filium suum in terris natum de virgine: Ecce misericordiam magnam? Sed quod subditur, factum sub lege: opus maximæ iustitiæ ostendit, vt legem quam fecit ipse tulerit. Ideo secundum eundem doctorem, Dicitur quarto quod in primo aduentu magis apparuerunt opera misericordiæ quàm iustitiæ: sed econtrario erit in secundo. Sicut enim in primo soluit debitum pro homine quod soluere non poterat purus homo; sic in secundo exiget ab homine peccatore quod soluere non poterit in ęternum. Ideo dicitur dies illa, dies irę non misericordiæ. Psal. 2. Tunc loquetur ad eos in ira sua &c.

K Iudiciū Dei. De duplici iudicio Dei.

Dicitur quinto quod duplex est iudiciū Dei: vnum discretionis quo discernit credentes a non credentibus. Ioan. 9. Ego in iudicium veni: vt qui non vident videant:

deant: & qui uident cæci fiant. De quo Psal.42 4. Iudica me deus & discerne causam meam de gente &c. Et sic in primo aduentu sæpe iudicauit dominus vt patet in illis quos separauit & eiecit de templo:& de peccatrice quem suo iudicio iustificauit:& de publicano quem pharisæo præposuit. Aliud est iudicium condemnationis;& istud habuit in primo aduentu tantũmodo in ore pronũtiando & prænũtiãdo. Apoc.1. De ore eius exibat gladius ex vtraq; parte acutus, scilicet damnationis, sicut Io.4. pronũtiabat in peccatis vestris moriemini:sed nõ tunc executus est: quia illud extremo reseruauit iudicio.

L Iustitia. Vtrum ante aduentum Christi uigebat iustitia in terra.

Sed cõsequenter quis quærere posset. Fiebat ne ante tempus aduentus Christi iustitia in terra; cum hoc pro magno mirabili ponatur esse faciendum in aduẽtu Christi. An ne dimiserit dominus per tot tempora mundum sine iustitia: Respondetur quod duplex põt intelligi iustitia vna hominis ad hominem;& illa undeque vigebat in terris;vt pote tempore bonorum regum. Alia intelligebatur in ordine ad dæmonem iniustè detinentem hominem, qui tamen homo iustè detinebatur:& ista non fuit ante aduentum Christi. Sicut enim vsurarius quando debitor non est de soluendo, accipit filios, & filias,& redigit in seruitutem, iuxta illud mulieris clamantis ad Heliseum. Ecce venit creditor, vt tollat duos filios meos. Mutuauerat autẽ peccator Adam & non habebat vnde soluere;ideo diabolus totã, eius posteritatẽ occupauit & ita factũ est, quousque verus Heliseus dominus Iesus venit in huuc mundum, qui fecit oleum misericordiæ abundare & de meritis suis partim satisfecit pro nobis:& partem dedit ad vitam nostram: sicut dictum est mulieri. Redde creditori tuo:tu autem & filii tui viuite de reliquo. Sed dices: iam præscripta erat detentio illa a diabolo. Dicitur quod non. Tum primo, quia per Moysen procuratorem Dei proclamauerat se Deus de foro illo ad interrumpendam præscriptionem, dicens Pharaoni qui diabolum repræsentabat. Exodo.4. Dimitte populum meum vt sacrificet mihi in deserto. Item habuit synderesim.i. dest. cõscientiã quę semper reclamabat:quę erat de parte Dei, de qua Iob.1. Ego effugi solus:vt nuntiarem tibi. Homine enim peccante illa sola reclamat, et nuntiat peccatori quod malè agit. Tum secundo, quia non poterat præscribere qui dolo cæperat possidere. Fraude enim per sua mendacia hominem deceperat. Tum tertio, quia plus petendo debebat cadere a iure. Petiit autem non solum hominem qui peccauerat, sed totam eius posteritatem. Inde clamabat genus humanum Psal. 34. Apprehende arma & scutum,& exurge in adiutoriũ mihi. Cõclude, aduersus eos qui persequũtur me, i.dest. accipe cõclusionẽ contra eos:& dic animæ meæ:salus tua ego sum. Multi enim dicunt animæ meæ, non est salus ipsi in Deo eius.i. qui sunt de parte malorum scilicet dæmones. Propterea dic animæ meæ: salus tua ego sum.

M Christus dicitur differenter dominus ab aliis dominis.

Quinta huius regis conditio est, quod regnabit amabilis populo. Vnde subditur; & hoc est nomen quod vocabunt eum dominus iustus noster. Erit enim ille rex dominus, erit iustus, & erit noster. Dominus quo ad diuinitatem, iustus, quo ad animam, & noster quo ad corpus. Est enim dominus non sicut domini terreni, qui in una parte dominãtur, quia iste ubique, Psal.102. In omni loco dominationis eius. Secundo huic domino sunt omnia subiecta. Psal.8. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Non autem dominis terrenis qui sæpe a vermibus,& pulicibus impugnantur. Tertio terrenus dominus de subditis nõ potest facere ad nutum, sed sæpius resistunt,& multa mala contra eum cogitant,& sæpe rebellãt. De isto dicit Psal.113. Omnia quæcunque voluit fecit in cęlo & in terra. Et Heb.4. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo. Quarto alii domini terras suas desertas non ad nutum habitare faciunt. De isto etiam dicitur. Psal. 28. Dominus diluuium inhabitare facit. Quinto alii regnant ad tẽpus, de isto subditur, Et sedebit dominus rex in eternũ. Sexto aliis regibus seruiũt

subditi

subditi ad utilitatem eorum: huic autem ad utilitatem nostram seruimus. Aug. 8. super Gen. Deus solus dominus est; quia illi non ad suam, sed nostram utilitatem seruimus, cum sibi simus inutiles. Secundo dicitur iustus; quia iustitia cingitur. Esa. 11. Erit iustitia cingulum lumborum eius; quia sicut cingulum ex æquo diuidit hominem in duas partes; sic iustitia ad ęqualitatem duas partes reducit. Sed frequenter dum in cingulo pendet aliquid; inclinatur ad unam partem. Sic de iustitia cum muneribus ad unam partem trahitur. In cingulo enim quandoque pendent claues: quia multi fauore iustitię inueniunt claues ecclesię, & bona beneficia. Secundò pendet bursa, vel gibassaria: quæ si sit vacua; tunc est bursa puellaris, in qua nihil inuenitur nisi forte acus, vel filum. Sic in quibus pendet illa bursa uacua puellę sunt & incorrupti; sed raro tales inueniuntur. Tertio ibi pendet gladius; quia tales ferunt gladium in uindictam malorum. Tertiò dicitur noster, Primò ad seruiẽdũ. Mat. 15. Filius hominis non uenit ministrari, sed ministrare: vnde & lauit pedes, imo lauit nos in sanguine suo. Secundo ad nutriendum & comedendum, unde ait Ioan. 6. Ego sum panis. Psal. 30. Deus meus enutries me. Tertio ad refugiendum & saluādum. psal. 67. Deus noster Deus saluos faciendi & iterum. psal. 45. Deus refugium nostrũ & uirtus. Quarto ad uendendum, pẽdendum, & dependendũ; sicut fecit Iudas, Quinto ad acquittandum. Quia enim soluere non poteramus: propterea nobis dedit eum pater, Ber. Totum quod dare possum, hoc miserum est corpus; tamen si dedero satis est, si quo minus addo corpus eius. Meum enim est, & de meo. De te domine supplicas quod in me minus habeo. Paruulus enim datus est nobis. Fuit quoque asinus noster ad portandum onera nostra. 1. Petri. 2. Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.

N. Iustitia Quomodo iustitia dicitur esse cingulũ lumborum.

Quinta huius regis conditio, quòd ipse erit rex pacificus. Vnde subditur, in diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habitauit confidenter. Ex iustitia enim pax procedit. Iac. 3. Fructus iustitiæ in pace seminatur; quia præmium æternũ (quod est fructus iustitiæ) ex pace conscientiæ procedit, immo & etiam fructus iustitię temporalis: Sicut enim per motum firmamenti omnes orbes, & planè te pacificè mouentur, trahuntur, & reguntur; ita quòd unus alterum non turbat nec impedit; sic per actum rigoris iustitię superioris, inferiores in pace diriguntur. Esa. 32. Erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium; tali modo quòd populus non murmuret, & securitatis in sempiternũ, & sedebit populus meus in pulchritudine pacis: in tabernaculis iustitiæ, & in requie opulenta. Pulchritudo enim pacis in triplici requie consistit: scilicet in requie gaudiosa, quia sedebit uir subter quercum suam, & super vineam suam: ut comedat & bibat: & non erit qui exterreat. Secundo in requie secura, quia sequitur. Et constabunt gladios suos in uomeres, & lanceas suas in falces nihil timentes. Tertio in requie opulenta, quando in opulentia diuitiarum requiescent agricolæ, & artifices. Quod nondum uidi in hoc regno completum, sed semper inopia circundedit eos. Sed quæritur cur ita murmurat populus contra homines iustitiæ, & contra suos superiores? De eis multum videtur populus obloqui. Dicitur quòd hoc ideo est. Primo quia ipsi sunt facies reipublicæ; ideo videntur cito eorum maculæ tanquàm magnæ: licet aliquando sint paruæ vbi macula manuum, & aliorum membrorum quæ cooperiuntur non ita reputantur. Periculum tamen est percutere faciem hominis plusquam aliud membrum, hoc etiā contingere potest: quia cōiter populus affectione suo ducitur, & de his per affectionem iudicat quę non nouit. Sic ergo Christus est rex iustitiæ & rex pacis; propter quod cōparatur Melchisedech qui interpretatur rex iustitiæ; qui erat rex Salem, idest pacis. Et si terũ dicatur: quomodo potest esse Christus rex iustitię? cum nunc habeat manus ligatas a matre. Iustitia autem quæ manus habet

O Iustitia. Effectus iustitiæ est pax.

Pacis pulchritudo in quo consistat.

P Iustitia. Quare ita homines obloquũtur contra officiarios iustitiæ.

bet

bet ligatas,parum aut nihil prodest. Dicitur quòd manus habet ligatas a matre: ne ita durè puniat peccata hominum,sicut antiquitus vt patet ex scripturis: sed non habet ita ligatas quin contineat omnia in manu sua,sicut prius. psal.94.In manu tua domine omnes fines terrę. In quo ostēdit alligandas esse manus tyrannorum; qui non sapientia & consilio regunt,sed violentia & fortitudine,qui dicunt illud. Sapien.2.Sit fortitudo nostra lex iniustitiæ. Iustitia autem cum prudentia habent dirigere fortitudinem.Indæ Esa. 11. Spiritus consilii pręcedit spiritum fortitudinis quasi director eius. Vnde & dicitur priusquam iniret bellum cō sulebat dominū.Septima huius regis cōditio est.quòd regnabit rex victoriosissimus & gloriosissimus; hinc & subditur. propterea hæc dicit dominus; quia ecce dies veniūt & nō dicēt amplius, Viuit dominus qui eduxit nos de terra Aegipti, sed viuit dominus q. duxit,& adduxit semē domus Israel de terra aquilonis & de cūctis terris, ad quas eiecerā eos & habitabunt in terra sua. Dies enim nostri recedunt,& dies domini veniunt & permanent: Dies siquidem nostri apud grammaticum sunt dubii generis; & plus est de feminino quàm de masculino; plus in eis est de aduersitate quàm de prosperitate: Vnde cum salutatur homo non dicitur bonus dies,sed bona dies ī fęminino. Dies autem domini permanent,psal. 28. Anni tui nō deficiēt:vbi de diebus hominis dr̄ psal.143. Dies eius sicut vmbra pretereūt. Vmbra autem nec existentiā nec permanentiam habet. Ideo Hieremias propheta nō desiderabat dies humanos, Hiere.17. Diem hominis non desideraui tu scis: sed dies domini,de quibus hic loquitur: in quibus Deus tam grāde faciet beneficium quòd non erunt in memoria priora; scilicet eductio de Aegypto, transitus maris rubri,ingressus terræ promissionis, & sic de aliis; sed erunt noua in memoria, scilicet beneficium incarnationis, passionis, resurrectionis, & sic de aliis: per quę habitare nos faciet in terra nostra paradisi. Amen.

Q. Dies. Quomodo dies hominis sunt dubii generis.

Eadem dominica prima Aduentus.

Sermo III. per thema, Dicite filiæ Sion. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus. Matth.21.

A Aduentus. Quare prophetæ & euangelistæ tot et tanta loquuntur de hoc aduentu.

QVæri posset quare ita solicitè propheta, & similiter omnes euāgelistæ prophetiam istam de Christi aduentu iubēt populo prędicari. Dicite (inquit) filiæ Sion, immo cum iubilatione. Exulta (inquit) filia Sion, cum tamen aduentus regum fiant frequenter in graue onus populi.

Responsio quod hoc multis de causis actum est. prima quia uolgo dicitur, cum valde tedet qui expectat. Expectabatur siquidem dominus & non veniebat, quærebatur cum lacriymis & gemitibus vt veniret; mittebantur per prophetas literę, de aduentu suo. Aggęi. 11. Adhuc modicum, et uenit desideratus cuntis gētibus. Sed quando quis frequenter misit alicui literas solet dicere. Melius vellem quod veniret. Vnde & Abac. 2. dicebat litera prophetæ. Si moram fecerit expecta eum; quia veniens veniet & non tardabit. Sed tedio affecta humana natura clamabat, manda, remanda, manda, remāda, expecta, reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicū ibi. Ac si diceret. Mandat & remandat, quòd expectemus modicum & veniet, & tamen non venit. Ideo instanter petebat, veniat super me misericordia tua domine, & salutare tuū secundum eloquium tuum, idest secundū promissum in eloquiis tuis. Propter quod expectanti filiæ Sion recitant euangelistę illud esse completum dicendo. Dicite filiæ Sion, &c. Quousque enim veniat mater lachrymatur puer expectans. Dominus autem uere mater est qui nos genuit in cruce aperto latere in doloribus multis; qui per Esaiam mandauerat. Esa.49. Et si mater obliuiscatur infantis vteri sui; ego tamen non obliuiscar tui. Ideo dicite filiæ Sion, quod non plus lachrymetur. Ecce rex &c. Secunda ratio, ut memoriter tantum beneficium retineamus:

ut di-

at diligamus & appreciemur. Res enim quę non diligitur aut appreciatur, non se pe recolitur. Si facta Caroli & Roulandi sępe memorantur, quæ tamen non sunt multæ vtilitatis, quãto magis gesta Christi, qui infinitam nobis vtilitatẽ contulerũt. Ideo psal. 42. Ne tantorum ingratus esset beneficiorum ait. Memor ero ab initio (scilicet redẽptionis) mirabilium tuorum. Tertia ratio, vt cito occurramus obuiam ei. Ideo hodie canit ecclesia. Ecce rex venit, occurramus obuiã saluatori nostro. Quando enim rex venit ad aliquam ciuitatẽ, occurritur ei cum magna reuerẽtia; quanto magis regi regum & legato Dei patris? Sed sicut dicitur Esa. 61. Apporiatus est dominus, idest secundũ glos. contristatus: quia non est qui occurrat ei per deuotionem & abstinentiam se præparando. Propter quod tres vel quatuor istę septimanæ, quæ præcedunt diem natalis ordinantur: vt te ire obuiam præpares saluatori tuo ingredienti in mundum. Quarta ratio, vt in eius aduentu gaudeamus, & lętemur. Psal. 76. Memor fui die & delectatus sum. Et Cant. 1. Exultabimus, & lætabimur in te memores vberum tuorũ, idest dulcedinis a te defluentis in nos. Forsan quis dicere posset: rex iste venit; sed nescimus quid facturus sit, et quid cogitat de nobis. Forsitam nos cogitat perdere, & delere, sicut a principio. Genesi. 6. dicebat. Delebo hominem quem creaui a facie terræ. Sed respondebit statim quod scribitur Hier. 29. Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis. Cum enim essemus multum pauperes, & obligati, & debito afflicti, venit ipse & nos acquittet. Propter quod gratias agendo debemus ei dicere. Benedictus qui venit in nomine domini. Sicut enim in aduentu patris puer ridet, & lætatur quasi de principio suo: & omnia animantia adueniente sole ridere dicuntur & gaudere; transumptiue loquendo quasi suo principio applaudentia: sic nos principio totius creaturę domino Iesu: qui hospitatus est in hospitio beatę virginis: ad quam ibimus dicentes, Aue.

Christo uenienti occurrere debemus.

Primus homo ex culpa sua incurrit tria damna, quia, primo perdidit gloriã incorruptionis, quando de ligno vitæ comedit. Audierat enim quacumque hora comederis; morte morieris. Secundò perdidit dignitatem, quando degradatus est ab honore suo: quando scilicet ab illa sublimitate similitudinis Dei decidit in similitudinem iumenti. Psal. 48. Homo cũ in honore esset non intellexit &c. Tertiò omnium bonorum abundantiam perdidit, quando eiectus de paradiso audiuit illam sententiam; Maledicta terra in opere tuo. Sed miserator dominus noluit in ira continere misericordias suas: sed tam pius inuentus est ad miserendum, quàm prõptus ad vindicandũ: quia apud dominũ misericordia, & copiosa apud eũ redẽptio. Non esset autẽ copiosa, nisi ad plenũ hominem restauraret. Ideo in hac benedicta incarnatione. Primo propter incorruptionem quodãmodo recuperandũ ordinauit, ꝙ virgo sine sui corruptione cõciperet, & pareret. Ait enim. Ecce virgo concipiet. Propter secundũ ordinauit ꝙ proles eius diceretur Emanuel, quod interpretatur nobiscũ Deus, vt esset imago ipsius Dei patris nobiscũ: et vt fęmina circũdaret uirum scientia & virtutibus plenum. Propter tertium, ꝙ videret Deum facie ad faciem: vt iam plenè ad meliorem paradisum restitueretur. Non ergo mirum si hodie pro huius rei exultatione dicit euangelista cum propheta. Dicite filiæ Syon, &c.

B Originale. Ex peccato primi hominis incurrimus tria danna.

Circa thema propositũ quęruntur plura. Primò vnde venit rex iste mansuetus: Secũdò quãdo venit, Tertiò quare tantũ distulit. Quartò quibus vijs ad nos venit. Quintò ad quid venit. Sexto quomodo obuiam procedendum est ei.

Primò ergo quæritur vnde venit rex iste. Respondet psal. 18. quòd a summo cęlo egressio eius. Sapien. 9. attingit a fine vsque ad finem fortiter, idest a summo cælo vsque ad infernum: ad quem consummata redemptione nostra postquam omnia media suauiter disposuit, descendit. In quo edocemur; vt sicut humiliauit se descendendo, sic & nos sibi

C Aduentus. Vnde uenit Christus.

sibi & superioribus nostris. Secundo venit dominus a sede regali in sterquiliniú huius mundi, propter salutem nostram; Hinc clamabat mundus. Sap. 9. Da nobis domine sedium tuarum assistricem sapientiam. Propter quod iuxta psal. inclinauit cælos & descẽdit. Sed quomodo inclinauit cælos? Nonne cęli se inclinando tetigerunt terram? Respondetur quòd sicut Galli dicerentur humiliati si rex eorum in terra aliena humiliaretur: sic & cęli inclinati, quando rex cælorum inclinatus est. In quo mirabiliter debemus humiliari: quando talis & tantus rex trium regnorum monarcha pro nobis humiliatus est. Tria enim possidet regna. Phil. 2. Vt in nomine Iesu omne genu flectatur: cælestium, terrestrium, & infernorũ. Regnũ. s. cęlestę in quo posuit triũphantes, regnũ terrenum in quo posuit militantes & decertantes, regnum infernorum in quo posuit succumbentes. In primo regno pax est perpetua. In secundo confusa sunt omnia; bellum & pax simul habentur. In tertio regno bellum perpetuum. In primo omnes sunt nobiles, in secundo mixti nobiles cum rusticis, in tertio soli habitant rustici. Modo vero virga flexibilis (quæ est humilitas) versa est in serpẽtem superbiæ et pompæ. Nec enim modo cõsideramus si in festo natalis erimus nobiles vel rustici in moribus, sed tantummodo fit nunc quæstio, quibus vel qualibus vestimentis corporeis induemur. Tertiò venit dominus de loginquo. Ad quod hodie respondet ecclesia. Ecce nomen domini venit de longinquo. Inde hodie dicit primum respõsorium matutinorum: Aspiciens a longe video Dei potentiam venientem, & nebulam totam terram tegentem, idest humanitatẽ Christi, quę regit ab ira Dei patris totam terram suorum electorum. Sed dices, Quomodo videbat a longe, cum tamen illud quod videret esset de prope. Ait enim apostolus. Dominus prope est. Si enim nebula ista totam terram tegebat, etiam & illum qui videbat. Quomodo ergo a longe videbat? Et tamen quomodo hoc possit stare: difficile est intelligere; quia quantum a longe te video, tantum a longe constitutus distas a me. Vtique ita est in corporalibus, sed non in spiritualibus distantiis. Quantum enim te diligo, tantum ibi per animum appropinquo, non tamen consequens est, vt tu tantum mihi appropinques, quia fortè non me tantum diligis, sicut ego te diligo: vnde factus sum propinquior tibi quàm tu mihi. Et sic videtur intelligere propheta cum dixit, aspiciens a longe &c. Loquitur enim in persona Adę, quia Deo longe recesserat: sed non quantum ipse a Deo tãtum Deus ab ipso: licet ita peccatori forsitam videatur. Contingit. n. ei sicut nauigãti in pelagus, cui ipsa terra & arbores uidentur recedere, & procul ab eo moueri, cum tamen terra sit stabilis. Sic Christus stabiliter peccatorẽ expectat nec mouetur, ipse tamen ab eo recedit; nec aliter Chr̃us, nisi qa peccator ab eo recedit, sicut in mare nauigãs, recedit a terra, terra vero nõ inde mouetur.

Christus tria possidet regna.

D Prope. Quomodo quis est prope aliũ, et ille a-lius lõge ẽ ab eo.

Secũdo quęritur quando venit rex iste? Respondet primo sapiens. Sap. 14. Dum medium silentiũ tenerent omnia omnipotens sermo tuus domine a regalibus sedibus venit. Primum silentium fuit a principio seculi vsque ad Christum quando omnes fere erant muti nescientes laudare Deum, idolis & cunctis vitiis seruiẽtes: de quibus psal. 81. Nescierunt neque intellexerũt in tenebris ambulant. Secundum silentium fuit tempore Christi, quãdo populus qui erat in tenebris vidit lucem magnam, & tunc pauci licet iuxta traditiones Hæbreorum laudarent dominum; tamen surdi erant nolentes audire mandata domini, sed contẽpserunt Christum domini. Tertium erit tempore antichristi, quando ferè cessabit laus & prædicatio; & tunc pauci electi. Sed in medio silentio quasi dominus venit, vt mundo iam penè senescenti & ruenti subueniret. Tunc enim grata est visitatio tempore necessitatis, & medicus in desperatione ęgritudinis. Sicut enim hirundo in hyæme non videtur: quia tunc in remotis & trãsmarinis regionib. creditur habitare: sed in vere solet apparere, & æstatem propinquam tempori sque nouitatem suo aduentu in-

E Silẽtiũ. De triplici silẽtio.

tu infallibiliter declararet, sic Dei filius in remotis paradisi regionibus habitans non exhibebat hic præsentiam corporalem: finaliter tamen mundo voluit visibilis apparere. Baruch. 3. Post hoc in terris uisus est, & cum hominibus conuersatus est, & suo benedicto aduentu nouum gratiæ tempus & uirtutum æstatem voluit gratuite manifestare. Secundo ad hãc quæstionem respondet apostolus Gal. 4. Quando venit plenitudo temporis misit Deus filium suum in terris, in tẽpore scilicet plenitudinis quasi in autunno maturitatis, & in vespere mũdi: Ver enim fuit tempore patriarcharum quando promisit Deus Abraę, quòd in semine eius benedicerentur omnes gentes. Tunc enim in bene dictionibus quasi in botro apparebat filius Dei. Aestas fuit sub lege & prophetis appropinquante iam Christi incarnatione. Autũnus uero tempore incarnationis quando collegimus fructum nostrę salutis. Hyems vero erit tempore antichristi, cum cadent folia prædicationis, & non erunt in vinea ecclesiæ tunc ferè spoliata. Olim Deus erat spina pungens vltionis & pęnarum aculeo genus humanum, de quo Esa. 27. Quis dabit me spinam & veprem. Nunc autẽ conuersus est in florem odoriferum mitigans & portãs dolores nostros. Quam conuersionẽ olim quęrebat qui dicebat. Conuertere domine aliquantulum, vt scilicet Deus in hominem conuerteretur. Quo facto exultauit genus humanum pro tanto beneficio dicẽs, Deus tu conuersus viuificabis nos, per gratiam quam effusurus es abunde; & sic plebs tua letabitur in te.

F Aduentus. Quando venit rex iste.

G Incarnatio. Quare tãdiu distulit incarnari.

Tertio quæritur quare tandiu dominus distulit incarnari. Videtur enim vt arguebat & inuehebat Porphirius: quòd crudeliter egit Deus cum homine tamdiu dimittere subditum suum in carceris miseria sub sui aduersarij potestate: cum posset eum dum vellet eripere. Nec enim fidelis medicus expectat diu infirmum languere: sed quàm citissime potest impedit ne morbus caducus fiat. Respondetur cũ Richar. de media villa in 3. senten. dist. 2. in quadam expositione textus, quòd misericorditer fecit Deus cum homine non crudeliter sic expectãdo. Medicum enim & medicinam non quęrit nec suscipit oblatam, qui non sentit, sed ignorat infirmitatem suam; quemadmodum phreneticus qui se sanum credit. Vides autem quantum expediebat homini Christum medicum suscipere, & eius cõsilijs acquiescere ad salutem ex eo quod vides quantum nocuit Iudęis non suscepisse. Io. 15. Si non uenissem & eis locutus non fuissem peccatum non haberent &c. Sic ergo ante aduentu Christi expediebat infirmum cognoscere morbum suum, scilicet infirmitatem peccati. Tempore autem legis naturalis dimissa est natura sibi quæ cæpit errare post idola. Deinde obtinuit legem quam nec valebat implere, immo omnes deficiebant; quia sine gratiæ adiutorio illam non poterant implere. Propter quod illud psal. 118. acclamabat. Tempus faciendi domine scilicet redemptionem, quia dissipauerunt legẽ tuam, & tunc in incarnatione. Ioan. 1. Gratia per Iesum Christũ facta est, quãdo suam infirmitatem, & medici necessitatem cognouerũt. Clamabant enim morbum experti illud Hie. 10. Quare percussisti nos, ita ut nulla sit sanitas? Expectamus pacem, & non est bonum tempus curationis, et ecce turbatio. Cognouimus domine impietates nostras, & iniquitates patrum nostrorum. Et tũc dicet dominus illud Ezech. 9. Cognoscetis quod nõ frustra fecerimus omnia quęcunque feci, scilet differendo medicinã. Secundo dicitur secundum eundem doctorẽ ꝙ rationabiliter tamdiu expectauit dominus; quia secundum Augustinũ temporalis pulchritudo rebus decedentibus succedentibusque peragitur. Et ita sicut ad decorem in uno homine est successio ętatũ, sic in humano genere. Nec enim decet sine cæteris ætatibus statim infantem fieri perfectum uirum. Hierony. Nemo repente fit summus. Sic nec decuit humanum genus ad suum perfectissimum statum deuenire nisi per status medios. Tunc autem fuit status perfectissimus, cum uenit Christus quo perfectionem & legem docuit euangelicam: igitur rationabiliter expectauit usque quo mundus esset in ætate qua illud

H Senectus.

Senectus est conuenientissima doctrinæ suscipiendæ & docendæ.

lud capere posset. Et si dicatur quòd in quarta ætate scilicet in iuuentute post in fantiam, pueritiam, & adolescentiam, homo est in statu optimo ad discendum: Respondetur ꝙ sexta & vltima ætas in vno homnie cum sit infirmissima secundũ corpus, debet esse perfectissima secundum spiritum, scilicet sapientia & uirtute. Cum igitur Christus venerit perficere genus humanũ non corporaliter in primo aduétu, sed spiritualiter; restat quod conueniéter uenerit, in vltima ætate, cũ esset infirmior corpore. 2. Corint. 4. Licet is qui foris est homo noster corrumpatur: is tamé qui intus est renouatur de die in diem. 2. Corint. 11. Virtus in infirmitate perficitur. Secundò ad hoc dicitur quòd sicut medium ætatis humanæ est initium senectutis, in cuius principio homo est aptior ad iudicandum de difficilibus, Iob. 12. In antiquis est sapientia, & in multo tépore prudentia. & Eccles. 16. Quare speciosa veteranis sapientia: & gloriosus intellectus & consilium. Corona senium multa peritia. Sicut autem meridies est clarissimum diei: sic medium ætatis hominis, quod est initium senectutis. Esa. 58. Orietur in tenebris lux tua & tenebræ tuę: quando scilicet caligant oculi corporis, erũt quasi meridies ipsius animę. Iob. 21. Quasi meridianus fulgor consurget tibi ad uesperam, & cum te consumptum putaueris: orieris ut Lucifer. Ideo tunc congruebat vt illius sacramenti absconditi a seculis fieret reuelatio. 1. Corinthior. 15. Nõ prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale. Ideo naturalium & mathematicorum scientia & cognitio pręcessit & floruit, tamquàm quoddam animale & facile. vt deinde quod spirituale est & diuinum cognosceretur, vt impleretur illud Esa. 31. Egredietur uirga de radice Iessæ, & sequitur. Et repleta est terra scientia domini, sicut aquę maris operientis. Sed nunc timeo ne ad decrepitam ætatem nunc venerit mundus: & quòd ad infantiam reuertatur. Dicit enim apostolus Gal. 4. Cum essemus paruuli, eramus sub alimentis mundi seruientes, dicendo elementa grammaticalia. Nunc vero pręlati nostri discũt grammaticam & logicam; qui ut alios erudirent: deberent esse instructi in diuinis. Sed & in terrenis (quæ non sunt nisi elementa mundi) seruiunt in litigiis & plebiscitis: ita ut sit uerum illud Iob. 32. Non sunt longe ui sapientes, nec senes intelligunt iudicium.

Christus rationabiliter ĩ ultima uenit ætate.

I Aduentus. Quibus vijs venit ad nos rex iste.

Quarto quæritur quibus uijs & quomodo uenit ad nos. Posset enim ab eo querere anima deuota. Amice Iesu quomodo huc intrasti? Et respondebit quod sine suæ maiestatis diminutione. Sicut enim imago intrat speculum & efficitur uisibilis: nec tamen in se minuitur uel mutatur: sic filius Dei intrauit in carnem & mundum uisibills factus per assumptionem carnis absque quòd suæ diuinitatis celsitudo diminuta sit. Vnde Matth. 22. Intrauit rex ut uidere simul discumbentes. Rex ibi dicitur, quia in ingressu suo regiam maiestatem non amisit. Psal. 45. Deus in medio eius non commouebitur. idest non mutabitur, nisi forte motu pietatis, non alterationis. Secundo dicet ꝙ venit in mundum sine sui separatione a patre. Lux sic emanat a sole, quòd ab eo saparari non potest; quantũcumque descẽdat ad terras: quia tunc sol obscuraretur. Sic ad nos ita descendit Christus lux mundi quòd nunquam a fonte luminis separatus est. Dicitur secũdo quòd duabus uiis ad nos descendit, quæ tanguntur in psal. 24. Vniuersæ uiæ domini misericordia & ueritas. Prima quidem uia fuit misericordia, quæ ad hoc eum pellebat trahente nos deorsum miseria nostra. Clamabat enim miser mundus psal. 143. Emitte manum tuam de alto, & eripe me &c. Et tunc dominus de cælo in terram aspexit: ut audiret gemitus compeditorum &c. psal. 101. Ideo uidés miseriam nostram statim sententiam de aduentu suo protulit dicens. psal. 11. Propter miseriam inopum & gemitum pauperum: nũc exurgàm dicit dominus. Cum enim vidit tépus adesset misericordiæ, & patrem misericordiarum ex toto sacrificia & iugulationes bestiarum pro peccatis respuere, et vndique se ad misericordiam conuertere; tunc filius ad patrem. Holocaustũ & pro peccato non postulasti tunc dixi. Ecce venio

Filius Dei quomodo uenit in mũdum, & quibus vijs usus est.

nio psal.39. Et quia dum aliquod grande prodigium contingere solet multum inde loquuntur homines: inde pro tali & tanto beneficio multas ei debemus gratiarum actiones. Nullum enim maius opus factum est, quàm misericordia hoc tempore facta, & ita magna q; reus culpa etiam cognita, & confessa saluatur: quod non est in curia secularium. Semper enim quamdiu fuit in mundo hanc viam misericordiæ tenuit erudiendo, sanando, consolando, lacrimando, & tandem pro nobis moriendo. Secunda via quam tenuit est via veritatis satis stricta. Primò veritatem quam promisit perficiendo, quod petebat sapiens Ecclesiastici.36. Da pacem domine sustinentibus te, vt prophetæ tui fideles inueniantur; contra illos qui multa promittunt, & nihil inde faciunt. Dicere enim Dei, est ipsum facere Psal.148. dixit: & facta sunt. Dicere autem hominis non est ipsum facere. Secundo viã veritatis tenuit eam in mundo docendo, & per eam ambulando, & adhuc per eã ad nos venire paratus si via esset, sed uia non est; quia Oseæ.4. non est veritas neq; misericordia in terra: immo in vijs nostris sunt foueæ peccatorũ, iuxta illud Prouerb. 24. Fouea profunda meretrix. Inueniũtur ibi muri consuetudinum malarum dẽsissimi. Inueniuntur & lutum luxuriæ tenebrosa auaritiæ, & montana superbiæ. Peccata enim nostra diuertunt eum ne veniat ad nos. Quod apparet, quia omnes mundi miseriæ, nec abissus amaritudinum potuerunt auertere, quin per spinas, crucem, clauos, & fauces mortis veniret ad nos. Sed peccata nostra diuiserunt inter nos, & Deum.

Misericordia magna vsus est Christus semper.

Veritatis uiam habuit Cristus.

K Quinto quæritur ad quid uenit rex iste? Respondetur primò quòd ad quærendum ouem centesimam quam perdiderat. Psal.118. Erraui sicut ouis quæ perijt, quære seruum tuum domine. Secundum philosophum primo cæli, & mundi, paruus error in principio magnus est in fine. Aberrauerat autem Adam circa horã sextam in qua peccauit, & tunc populus gentium ambulare cœpit in tenebris: ita vt ferè per totum mundum Dei obliuio esset, & totus mundus post suas concupiscẽtias, & idola turpiter erraret. Propter quod descendit dominus, & accendit lucernam humanitatis suæ: & nos quasi perditos quæsiuit, & inuenit. Secundo uenit ad irrigandam nostram animam sterilem, quæ clamat in psalm.142. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Ipse autem descendit sicut pluuia in vellus: & sicut stillicidia stillantia super terram. psalm. 71. Sicut pluuia in uellus, idest, occultè, vt suam diabolo absconderet potentiam, & infirmis oculis suam temperaret claritatem, in humanitate quasi in laterna positus. psal.131. Paraui lucernam Christo meo, & vt quasi latenter animas furaretur diabolo, & latenter ipsum deciperet. Vel sicut pluuia in vellus virgineum, quod madidum erat interius; nihil exterius existente madido, quia interius plena spiritussancti rore, exterius carens humore virilis concupiscentiæ. Primò quidem fuit parua pluuia in virginis vtero, deinde super terram stillauit stillicidijs apostolorum: quia per totum orbem doctrinam euangelicam stillauerunt: vnde rigata est terra. Sicut enim lux est vehiculum omnium virtutum, & influentiarum, per quæ generantur in terra omnia quæ sunt ad nutrimentum uitæ necessaria, sic filius Dei ueniens in mundum, omnes uirtutes, & dona quibus habetur animæ uitam secum detulit. Tertiò uenit ad debellandum hostem generis humani. Quærebat enim excita potentiam tuam, & ueni, ut saluos facias nos. Quando quis in conflictu superari incipit, libenter uidet superueniẽs adiutorium quod potest, & uult saluare ipsum. Sic homo in certamine spirituali ante aduentum istum quasi superabatur, ideo Esa. 12. dicebat. Ecce Deus saluator meus, fiducialiter agam, & non timebo. Chrisosto. Non debet timere hostem fortem: qui secum habet principẽ & dominum fortiorem. Lepus enim, & ceruus ideo animalia timida; quia nimis habet grossum cor, & grande secundum sui corporis conformitatem: quia calor, & sanguis non possunt perfectè uiuificare tã grande

Aduentus. Ad quid venit rex iste.

Christus quo ad nos uenit.

Homo post aduentum Christi non det timere hostem.

grande cor, sicut paruus ignis non comburit tam citò magnam domũ, sicut paruam. Sic timidi sunt in bello spirituali: qui cor habent ita magnum, ꝙ cum Deo volunt habere mundum, sed parua,& humilia corda Deũ recipientia non timent. Psal.22. Non timebo mala, quoniam tu mecum es. Quarto venit ad redimendũ. Ait enim Matth.20. Filius hominis non venit ministrari,sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro multis. Inde clamabat genus hamanũ.Es.16. Emitte agnum domine dominatorem terrę,quia satis habuimus leonem,& lupum nos deuorantẽ. Duplicem enim manum habuit diabolus, qua rapiebat genus humanum. Vnam impellentẽ; & aliã trahentem. Primã impellentem ad malum, secundam trahentem in limbum; de qua Thr.1.Cum caderet populus in manu hostili:& non esset auxiliator. Prima manus debilitata est:secunda penitus abscissa per aduentum eius.

Duæ manus diaboli.

I Aduentus. Qũo obuiãdum est Christo.

Sextò quęritur,qũo obuiandũ est Christo venienti? Rñdetur secũdum Euangelij seriẽ,ꝙ quatuor modis. Primi cũ eleemosynis,& operibus charitatis; vt patuit in illis, qui Christo obuiauerunt prosternendo vestimenta sua in via. Libenter.n. & gratanter accipit dñs hæc vestimenta, siue dona pauperibus oblata. De Alexandro Magno legitur,ꝙ Persarũ vestimenta sibi assumpsit,vt cor eorũ lucraretur. Sic & dominus vestimentum nostrę humanitatis,vt nostrum cor alliceret ad maiora facienda.Secundi ierunt obuiam Christo cum ramis oliuarum.i.cum corde virẽti, & mundo. Quidam.n.ferunt lignum putridum omni spurcitia plenum: vt lubrici. Iohel.2. Computruerunt iumenta in stercore suo. Quidam lignum aridum, quorum conscientia omni deuotionis humore vacua est. Psal. 21. Aruit tanquam testa virtus mea. Quidam lignum viride portant instar oliuæ, quorum conscientia instar apothecæ omnium virtutum est amena. Tertij ierunt cum ramis palmarũ, idest cum triumphali peccatorum victoria, qui in sacramento cõfessionis ictibus linguæ vicerunt malignum. Contra multos,qui hoc sacro tempore,nocte principaliter natalis dominici vacabunt blasphemijs,& ludis prohibitis,cantando matutinas diaboli,de quibus diabolus triũphat. Quarti ierunt, qui canebant: Osanna filio Dauid. Hi sunt qui cum laude diuina corde, ore,& opere,dominum profitentur. Neque enim sufficit corde,& ore laudare,nisi etiam opere collaudetur.Mat.7. Non omnis,qui dicit mihi domine domine intrabit in regnum cœlorum: sed qui facit voluntatem patris mei. Non enim sufficit bis dicere domine,sed tertio,scilicet corde,ore, & opere.

Sermo IIII. vnde supra per thema.

INduamur arma lucis. Ro.13. Sicut dicit Salomon. Eccl.3. Tempus belli, & tempus pacis. Nunc est tempus belli, quia Iob 7.Militia est vita hominis super terram. Alia translatio habet. Tentatio est vita hominis,&c. Hinc prosa ait: Vix hora, vel dimidia fit in cœlo silentium. Quia vix est conscientia, aliqua per horam,vel per dimidiam sine bello. Videns propterea natura humana bellum istud continuũ clamabat ad dominum. Ps.34. Apprehende arma, & scutum, & exurge in adiutorium mihi; arma, scilicet diuinitatis, & scutum humanitatis,quod pro nobis se opposuit ictibus passionis. Sed quia in exercitu oportet nos sequi ducẽ nostrum, ideo nos admonet capitaneus belli Paulus, vt cõsimiliter ad ducem nostrum induamur arma lucis. Abijciamus igitur opera tenebrarum, quæ ducunt ad tenebras,& induamur arma lucis,quæ ducunt ad lucem. Arma tenebrarum sunt peccata: quia ducunt ad tenebras, & a principe tenebrarum donantur. Et quia per ipsa principi tenebrarum militatur,& sunt ipsamet tenebræ obfuscantes,& interimentes lumen gratiæ. Sed arma lucis sunt virtutes,& gratiæ illuminantes animam,& a principe lucis infunduntur, & per ipsas principi lucis militatur.Dicitur quòd equus Alexandri Magni, talis erat condi-

A Arma. Qũo Apostolus nos iubet idui arma lucis.

Arma lucis, & tenebrarum qui sint.

conditionis, quòd quando non erat armatus armis imperialibus quemcunq; famulum permittebat super se ascendere; armatus vero non. Sic si quis virtutibus armatus, & ornatus fuerit, non permittit sibi vitia dominari: si vero non; indifferenter ei dominantur. Vt ergo non dominetur nobis vitium, sed dominus: & sub ipso militemus, induamur arma lucis, quæ sunt arma nostri principis. Nobilitatus valde reputaretur, qui in bello indueret arma regis. Multum igitur nobilior, qui regis æterni arma induit. Arma lucis, id est eius qui lux est; cuius Maria porta fuit. Iuxta illud, quod canit ecclesia. Et porta lucis fulgida. Ad quam lucem confugientes: vt de luce eius habeamus, dicamus Aue.

B *Arma. Diuersa diuersimode muniri debent.*

SEcundum diuersa negotia oportet munitionem esse diuersam. Aliter.n. munienda est domus in qua celebrãdum est; s. libro, & calice: & aliter obsessa ab hostibus: quia muro, & armis. Domus obsessa homo est. Iob 19. Obsederunt in gyro tabernaculum meũ. Anima perfecta, & contemplatiua indiget libro vitæ ad contemplãdum, & calice deuotionis quo inebrietur ad delectãdum. Sed anima incipiẽs, & imperfecta, indiget muro, & protectione prælatorum, & angelorum, & munitione, & armis virtutum ad se defendendũ. Ideo Paulus pugil Christi hoc vidẽs oẽm incipientem, & imperfectum ad arma cõuolare suadet his verbis, Induamur arma lucis. Primo itaq; armabimus militem nostrum; secundò ne succumbat in prælio quomodo se habere debet instruemus.

Primò igitur tamquam armorum fundamento vestiendus est armiger noster, seu miles diploide: quod gallico sermone dicitur pourpoint. Hæc diplois dicitur esse confessio propter multa. Primò, quia ille habitus iuxta formam corporis efficitur operiens corpus, quo ad viliores partes eius. Sic habitus iste confessionis iuxta formam conscientiæ componendus est, cooperiens omne corpus peccati, & totum veterem hominem. Psalm. 108. Operiantur, sicut diploide confusione sua. Solebat autem antiquitus diplois

C *De diploide cõfessionis.*

ista esse longa: ita vt renes operiret; nunc verò vix renes tangit. quia peccata ista luxuriæ vix coram confessore explicantur. Secundò, quia ille habitus vilis est; Sic confessio ex vilibus petijs peccatorum constituitur, & multam confusionem adducens. Sed confusio illa adducit gloriam, iuxta illud Ecclesiast. 4. Est confusio adducens gloriam. Nam (vt ait Psalm. 103.) confessionem, & decorem induisti. Prius quidem confessionem, deinde decorem animæ. Est enim diplois confessionis similis diploidi trutannorum, seu coquinorum ex vilibus petijs consutæ, intra quam sæpe latet aurum. Tertio, quia sicut per diploidem adhærent arma corpori, sic sine confessione non inhærent arma virtutum animæ. Cantic. 4. Mille clypei pendent ex ea, scilicet confessione, omnis armatura fortium. Ideo vestienda est hæc diplois, vt anima post tantam utilitatem decorem appareat in conspectu Dei in hac sacra natiuitate. Si quis rex desponsaret filiam alicuius pauperis, nonne dedecus ei faceret rusticus ille si in nuptijs eius niger sicut carbonarius, uel fœtidus vt magister stercorum coram eo appareret? Deus autem naturam humanã, quæ soror nostra est accepit in hac sacra natiuitate. Magnam igitur Deo iniuriam faceret qui in tanta solennitate, peccati sordibus intinctus coram eo apparet.

Secundo debet indui noster miles lorica, seu thorace iustitiæ. Ephes. 6. Induti loricam iustitiæ. Esai. 59. Indutus iustitia vt lorica. Sapien. 5. Induet pro thorace iustitiam. Hac thorace viriliter recipiuntur sagittæ persecutionum, quæ sunt quandoque sagittæ volantes in die: quia in manifesto percutiunt. Hac thorace repelluntur iniqua mandata principum, quæ quidem sunt mors. si penetrẽt istam thoracem. Aliquando hæc thorax recipit ictus gladij detractionis. iuxta illud. 2 Corinth. 6. Per arma iustitiæ virtutis Dei a dextris, & a sinistris; per nobilitatem, & ignobilitatem; per infamiam, & bonam famam. Quandoque tamen thorax ista, seu lorica debilis est,

D *Iustitia. De thorace, seu lorica iustitiæ.*

& cito perforabilis scutis quæ opponuntur argenteis, & aureis. Hæc enim thorax de maculis seu obolis componitur, ideo facilè penetrabilis. Sed lorica iustitiæ fortis est & virtus communis omnibus, vt dicitur. 5. Ethi. qua armari debēt omnes. Sed quomodo communis. An quia ministratur communi populo? Non, quia iam diu est, ꝙ a communi queritur, & nō inuenitur. Oseę. 4. Non est veritas Dei in terra, maledictum homicidium, & adulterium innundauerunt super terram. A communi (ut dicit grammaticus) descendunt quatuor participia: quæ partem capiunt ab utroque diuite, scilicet, & paupere. Quatuor participia sunt principes cum suis officiarijs. Prælati cum suis ministris. Aduocati cum procuratoribus. Milites, & armigeri. Vbi sic capitur. Non cuique quod suum est redditur. Tempore præterito cooperiebat lorica iustitię tibias, & pedes, idest inferiores ne prædarentur, modo non cooperiit nisi membra superiora, & principalia, scilicet superiores. Isti satis obtinent pro se iniustitia, cęteri uero non. Hac lorica iustitiæ non induebatur Pharao, cuius induratum est cor ad persequendum populum domini; sed magis lorica obstinationis, & propriè opinionis, quæ maximè cōtrariatur iustitiæ. Hęc est de qua Apoca. 14. Habebant loricas sicut loricas ferreas. Hanc voluit induere Dauid, scilicet loricam Saulis qui obstinatus erat in malum, sed non ualuit cum ea incedere; quia non habebat consuetudinem. Non enim erat sicut multi, qui sic suis firmantur opinionibus, ut nihil rationis uideant, sed sola affectione ducantur.

E Fides. De scuto fidei triāgulari.

Tertiò oportet ipsum assumere sibi scutum fidei triangulare. Ephes. 6. In omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. In fide enim trinitatis resistitur omnibus tentationibus psalm. 60. Scuto circundabit te veritas eius. Hæc sunt principis luminis defensiones quę descendunt a patre luminum, quæ a malitia diaboli, & ab ira Dei præseruant; qui se a tali scuto tutantur. Ait enim Paulus lib. 9. ꝙ aquila dicitur armiger Iouis quasi arma eius gerens, quia nunquā fulminatur: quod est inter aues singulare: Sic, & illi a fulmine damnationis, & furoris Dei sunt erepti qui Dei sunt armigeri, idest, qui arma eius gerunt.

F Spes. De galeæ & quomodo spei & quomodo spes est olla Moab.

Quartò oportet induere galeam spei. 1. Thessa. 5. Galeam spem salutis induti. Si enim nō assit spes, statim frangitur cor spiculo desperationis, quam a Deo petere debemus, quia psalm. 59. Moab olla spei meę, idest ex patre Deo procedit cor plenum spe. Moab enim interpretatur ex patre, a quo etiam tribulatio ad nos emissa procedit. Ignis si quidem tribulationis feruescere facit ollam naturæ nostrę & capacitatem nostram. Et nisi esset spes de salute, statim ad illum cor frangeretur. Vt patet de vase terreo ad ignem posito, si sit aqua uacuum statim frangitur. Hac galea armati erant martyres. vnde Auicenna. 2. de naturalibus dicit quòd uacca fortiora habet cornua quàm taurus, & hoc in recompensationem naturæ ipsius uaccæ propter eius debilitatem in ordine ad taurum. Sic angelus malus secundum naturam fortior est nobis; sed nos habemus fortior arma quàm habeat: spem scilicet quam non habet. Oportet igitur intellectum (qui est caput animæ) uallari galea ista. Alioquin omnino impotens erit ratio ad prælīū contra diabolum. Nō enim sequitur canis prędam cum desperat. Nec in prælio miles cum de victoria diffidit. Quomodo autem adhæreat capiti nostro galea ista spei? Dicitur ꝙ per bona opera fixa erit ipsi capiti & permanebit spes, aliter non; quia scriptum est. psalm. 60. Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sic sperate in domino.

G Abstinētia. De gorgerico abstinētiæ.

Quintò oportet circa collum habere gorgericum quod gallico sermones dicitur gorgery, circūdās guttur. Istud ē parcimonia uitæ, siue abstinentia. Canis collo circundatus clauis non strangulatur a lupo. Loca aspera vix inuaduntur. Sepes spinarum arcet ab orto bestias. Et abstinentia uitia carnalia ab homine. Nec

prædones

prædones libenter intrant locũ vbi sciunt dominum austerum, & magnum iustitię executorem. psal. 34. Ego autem cum mi hi molesti essent induebar cilicio &c. 1. Pet. 4. Christo in carne passo, & vos eadẽ cogitatione armamini: scilicet aceto, & pę nis eius, imitando eum. Nihil .n. magis ef feminat quã voluptas. Sic per Cyrũ Persa rum regem (vt refert Herodotus) ordinatum est vt Asiani vacarent voluptatibus & ludis, vt gens illa effeminaretur, & cõ tra eum non rebellaret. Sic Romani persuadere voluerunt Atheniensibus, ut sequerentur opinionem Epicuri, qui docebat fęlicitatem humanam in voluptatibus consistere, vt sic facilè possent ab eis superari.

H Verbum Dei. De gladio verbi Dei. Sextò oportet eum accingi gladio verbi Dei. Ephe. 6. Gladium spiritus assumite, quod est verbum Dei. Heb. 4. Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior oĩ gladio ancipiti. Gladius enim materialis cum percutit, non nisi vnum vno ictu per cutit. Sermo vero Dei, & aures, & corda omnium audientium percutit. Item iste gladius interius, materialis vero exterius percutit. Ille vulnerat scilicet materialis, iste sanat & medetur tribulationibus om nibus. psalm. 118. Tribulatio, & angustia inuenerunt me, & sequitur medicina. Mã data tua quę sunt uerba tua, meditatio mea est. Tunc enim confugiendum est ad illa, & cessabit, aut saltem leuius feretur tentatio. Sic dominus Iesus contra hostẽ tentantem ad gladium uerbi Dei recurrit, quo fugauit diabolum.

Secundò videndum est quomodo miles noster ne succumbat in prælio instruendus sit. *I Arma. De duplicibus armis.* Igitur secundum Guil. duplicia sunt arma virtutum. Quædam protectionis, vt humilitas, & patientia. Alia impugnationis, vt disciplina, doctrina, pietas, quæ eleemosynis velut lapidibus diabolũ obruit. Sed multi habentes ista arma mul tiplici insipientia in bello spirituali succumbunt, quos premonet Apostolus. 1. Corin. 10. Si quis existimat se stare; videat ne cadat.

K Arma. De multiplici insipientia eorum q in bello spirituali succũbunt. Prima igitur insipientia est eorum qui ante pugnam se armare nolunt, sed tunc primo arma protectionis recipiunt; cum recepto vulnere dolorem senserint, & tũc fiunt eis arma oneri, quæ ante congressum accepta essent eis defensioni; verbi gratia. Cum quis gladio venenatæ linguæ per detractionem vulneratus fuit; tunc non habeat arma humilitatis, & patientiæ, sed magis ea abijcit. Postmodum verò quando videt se nihil profecisse, sed magis se læsisse, vult illa arma accipere. Talis equo amisso tunc primo de stabulo claudendo deliberat. Sic matrimonio iuncti sępe inuicem conrixantur, & seipsos lædunt, vbi patientia opus esset. Neque enim igne contra ignem, sed aqua contra ignem pugnatur. Nec bello aduersus bellum, sed pace pugnandum est. Neque ira aduersus iram, neq; odio aduersus odium, sed potius altero contrariorum aduersus alterum; vt vincamus in bono malum. Roman. 12. Ecclesiastici 2. *L Tẽtationi diaboli resistẽdum est.* Filij accedens ad seruitutem Dei prepara animam tuam ad tentationem, vt ei resistatur. Præparatio ista est cogitatio de modo resistendi tentationi, quod faciendum est priusquam impugnet tentatio. Semper enim incedere debent armati, qui versantur inter hostes. Et propterea quia semper sumus inter hostes nostros, & sem per clamatur ad arma, ideo semper incedamus armati clypeo patientiæ, & taciturnitatis. Voluptatibus opponamus abstinentiam, vanitati deiectionem. Clamat enim tuba belli, scilicet Paulus. Eph. 6. Induite vos armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo. Pugiles enim domini multa sustinent, & pauca loquuntur. Alioquin pugnant vt mulieres, quæ multũ possunt loqui, pauca sufferre. Pugna enim mulierum contentio est, quę potentes sunt lingua, infirmæ manibus, vt dicit Chrysostomus. Sic qui multa docet & pauca operatur, pugnã mulieris exercet. Cõtra quæ duo dominus in pugna passio nis multa fecit, & pauca locutus est.

Secunda insipientia est eorum, qui sumunt arma nimis ponderosa; ita vt eorum ponderositate quandoque deijciantur: vt qui ieiuniorum, psalmodiarum, & vigiliarum laboribus plus solito se

grauant: intantum vt post amissionem virium, eis onerosa, & prope tediosa reddãtur. Quod significatum est in Dauid, qui arma Saulis proiecit, quia nimis pondero sa erant, nec eorum consuetudinem habebat. Sic Hieronymus se fatetur propter nimia ieiunia minus aptum inuenisse ad laborandum in vinea domini, quemadmodum fit in multis religionibus. Tertia insipientia est eorum, quæ in ipso conflictu arma sua proijciunt, quando eis fortius armari deberent. Sicut contingit in illis, contra quos insurgit elatio, statim humilitatem proijcientibus. Cum insurgit aduersitas, statim patientiã abijciunt. Cum tentatio carnis, statim vigorẽ mentis amittunt: quod est arma in bello proijcere. Arma etiam sunt exempla sanctorum. Greg. Facta præcedentium recolamus: & non erunt grauia quæ toleramus. Sic Iulianus apostata (vt dicitur in historia tripartita) cum philosophiam professus esset, vt .s. nunquam iniurijs moueretur: in ingressu Antiochię: cum quędam mulieres suo cantu delusissent eum improperantes ei simulacra, alapizando eas suas vindicauit iniurias; & sic philosophiam mentitus est. Magna stultitia est in repugnando laborare contra hostem, cum eum possis inermis, & absque ictu superare, scilicet si solum non vindices, sed sustineas. Quarta insipientia est eorum qui nolunt resistere hostibus vbi facilius resistere possent. Semper enim ad portas castri resistendum est, aut in loco alto, & stricto, vbi pauci possunt se defendere contra multos. Stultè pugnat qui inimicos suos aggrediendo angusta loca transire permittit, & tunc primo uult se defendere, quando totum castrum, vel totam terram hostilis exercitus occupauit. Sic ad portas sensuum hostibus spiritualibus ad resistendum, vt eas diligenter custodiamus. In loco enim arcto occupationum eis occurrendum est, vt hosti uia non pateat: Otiositas enim est planicies, & in otium quasi in planiciem sine difficultate irruit diabolus. Sic irruit in Dauid cum otiosus esset, ut adulterium cum Bersabęe committeret. Sic dicit Ouidius. Quæritur Aegistus quare sit factus adulter. In prõptu causa est, desidiosus erat. Propterea Iudicum 4. Eliachim præcepit obstrui ascensum montium, per quos via poterat esse in Hierusalem. Hoc est uiam obstruere, seipsum sanctis occupationibus armare, ut uia diabolo ad cor obstruatur. Res enim perfecte occupata, non est locus alterius, neque capax alterius. Hieronymus. Semper aliquid boni operis facito, vt diabolus te occupatum inueniat. In insultibus castri, qui musitant, & se non mouent consueuerunt frequentius sagittari. Qui uero cauere volunt tripant mirabiliter, & saliunt, & curzunt, modo in dextrum, modo in sinistrum, ne eos sagitta emissa ad certum locum ibidem inueniat. Quinta insipientia est eorum, qui nolunt hostem interficere dum paruulus est, immo dimittunt eum crescere & infortiari. Sic qui a principio tentationi non resistunt, sed postquam uires per longam delectationem, seu consensum accepit, tunc primò pugnare volunt, & volunt tunc hostem interficere quando penè interfecti sunt. Interfice ergo hostem tuum dum paruulus est, in principio tentationis resistendo, & non permitte, ꝙ grandescat in corde tuo per morosam delectationem, & consensum, quia poeta dicit: Principijs obsta, sero medicina paratur; cũ mala per longas inualuere moras. Psal. 136. Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos, idest primos motus ad petram, idest exemplo Christi, vel per fidem Christi. Hieronymus. Lubricus est antiquus serpens, & nisi teneatur totus statim elabitur. Cant. 3. Capite nobis vulpes paruulas, quæ demolliuntur vineas, id est animas eneruant. Debilissimus enim est hostis in cogitatione mala, tunc enim quasi in solo semine paruulus est. i. in primis motibus affectionum. Inermis est quando nondum exhibuisti membra tua arma iniquitatis peccato. Ro. 6. Nõ ergo expectes donec inualescat, & efficiatur fortior te, sed dũ adhuc est in teneritudine seminis, vel paruulus, uel inermis, occide

Facta p̃cedentiũ recolere vtilissimũ est.

I Otium. Otiũ est cã multorũ malorum.

Tẽtationi in prĩcipio resistẽdum.

M Tribulatio. Tribulationes p nobis pugnant.

de illum. Sexta insipientia est eorum qui contra suos pugnant, & hostes suos non cognoscentes eos amicos reputant. Cum enim persecutiones pro nobis sint tanquā præsidium, & succursus nobis à Deo missus, qui aduersus illas repugnant tanquā aduersus hostes. hoc faciunt quia contra se non pro se velut hostes venisse credūt, & sic in suos tanquam in hostes armantur. Cum enim atrocissimi omnium nostrorum hostium sint proprius sensus noster, & propria voluntas nostra, maximi adiutores, & propugnatores nostri sunt, qui eos impugnant. Legimus. 2. Reg. 8. ꝙ Thou rex Emath misit ad regem Dauid Ioram filium suum vt gratias ageret ei: eo quòd expugnasset Adadezer: & percussit eū. Hostis quippe erat Thou Adadezer. Similiter, & 4. Regum 16. legimus, quòd Achaz rex Iuda misit ad Theglaphalassar regem Assyriorum aurum & argentum, quod inuenire potuit in domo domini, & in thesauris regis, vt pugnaret pro eo contra regem Syriæ: & contra regem Israel. Non solum ergo gratias agere debemus propugnatoribus, & liberatoribus nostris, sed etiam pretio emendi essent. Nos vero gratis a Deo missos non solum male recipimus: sed vt hostes repellimus, & prosequimur tanquam contradictores, quos velut succursum mittit nobis dominus ad debellandum, & captiuandum proprium sensum: & ad redigendum in obsequium Christi. Similiter & tribulationes, & miserias, quas ad debellandum propriam voluntatem mittit pro nobis Deus, pari furore prosequimur. Scire enim debemus quòd quæcunque a Deo, & ex parte Dei sunt, pro nobis sunt, & non contra nos, quandiu pro Deo sumus, & cum ipso. Quia ergo omnia ista ab ipso sunt, & ex parte eius. Eccles. 11. Bona & mala, vita & mors, paupertas, & honestas a domino Deo sunt. ideo benigne debemus ea recipere. Septima stultitia est eorum, qui de prope volunt pugnare cum hoste, qui ex propinquitate vires assumit, & ex elongatione vires amittit, vt fornicatio, & cætera vitia ad carnis voluptatem pertinentia. 1. Cor. 6. Fugite fornicationem, ne scilicet approximetis ei. Quantumcunq; enim quis fugit ab aduersis, tanto minus sentit aduersa: vt ait Aug. Sic minus voluptatibus stimulatur, qui non est vbi est frequentia voluptatum. Vnde ferreas mētes libido domat, quæ in virginibus maiorem famem patitur, cum dulcius existimant quod ignorant. Octaua insipientia eorum est, qui ab illa parte, qua maior eis & periculosior cōflictus imminet, se protegere oīno negligunt, in alijs vero adeo se solicitè muniūt tanquam eis aliud nullum periculum esset, verbi g. Cū aliquem infestat luxuria, inter cętera illud est cui minime repugnare conatur. Nihil ei difficilius iniungi potest in confessione, vel pœnitentia, quàm ꝙ maximè luxurię repugnet. Auarus vero cum maximè per largitionem repugnare posset auaritię, & eam maximè repellere: largiri omnino non curat. De alijs verò vitijs, quibus nō sunt irretiti, alios vituperantes verba faciunt: & ibi se muniunt, cum tamen ibi nullum eis immineat periculum. Nona insipiētia eorum est, qui clypeo iam perforato, & contrito se protegere quærunt. Quod faciūt qui malorum exemplis sua peccata vel excusare, vel defendere nituntur. Quis enim peccator, nisi qui lethali vulnere trāsfossus est, & contritus? Quanta ergo dementia est se velle protegi ab eorum clypeis, quos iam conspicis iaculis confossos? Tales de aliena morte vincendi sumunt fidutiam, cum inde potius eis timor adesse deberet, quia quanto maiores, & robustiores cernimus cecidisse, inde minus arma formidare, immo fidenter in ea irruere summa stultitia est. Qua stultitia laborant, qui maiorum suorum exemplis malis animantur ad vitia: Inquiunt enim, Magister uel prælatus similiter facit, vel fecit, quid ergo mirum si facio? Decima eorum insipientia est, qui cum hostis eos gladio transuerberare non possit, immo nec lædere, semetipsos hostili gladio transfodiunt. Neque enim hoc potest hostis, vt cor aut pellem attaminet, nisi cum consensu tuo illum ad te uulnerandum adiuues.

Omnia ī nobis a Deo proueniūt.

Stultitia laborant qui exēplo aliorum malefacere dicunt.

Nisi enim gladium tui ipse in uiscera tua aut morsa cogitatione, aut deliberatione, ant consensu, impegeris illesus omnino remanebis. Cadit enim gladius per seipsum de manibus diaboli, nisi illũ manibus tuis eidem sustentaueris. Gladium autem uoco ipsum cogitatum de corde tuo procedenté per suggestionem diaboli, qui non habet uires ulterius impingendi, hoc est profundius, sed in superficie tentationis sistit, nisi tu diabolum adiuues ad penetrandum profundius vsque ad consensum. Cadit enim de manibus diaboli gladius iste, si vires tuas subtraxeris. Subtrahe cortuum, & cadet cogitatus huiusmodi de corde tuo. Caueat igitur miles noster ne insipiens cadat ab armis lucis, & sic pereat in tenebris, &c.

Sermo V. Vnde supra: per thema Epistolæ.

A Aduentus. Aduentus Christi fuit multum desideratus.

Hora est iam nos de somno surgere. Roman. 13. Libenter aduenit quis in locum hospitii, in quo credit aduentum suum multum desiderari. Propter quod saluator noster non uenit in primo aduentu, nisi postquam fui multũ desideratus; iuxta illud Aggei. 2. Veniet desideratus cunctis gẽtibus. Quod desideriũ exprimunt, primò Esaias 64. Vtinam disrũperes cælos & descenderes. deinde antiphonæ quæ cantantur in ultima septimana huius aduentus, quæ incipiuntur per O. quæ sunt clamores antiquorum patrum hunc aduentum expectantium. Desideratus est. n. saluator a superioribus scilicet angelis, vt ostenderet illam uiam prudentiæ & sapientiæ, quam non intelligebant super redemptione generis humani. Inde dicitur Gen. 49. Desiderium collium æternorum, idest angelorum; in quẽ angeli cernere desiderant, qui dicuntur colles, idest humiles in ordine ad superbos montes qui ceciderunt: sed æterni dicuntur, quia immortales cum æterno regnant. A prioribus autem seculis desideratus est, scilicet regibus & prophetis. Lucę. 10. Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis. Ab inferioribus etiam qui in limbo erant uincti in tenebris vt liberarentur. Et a posterioribus, vt a periculoso inferni descensu in quem omnes descendebant eximerentur. Nos igitur saltem ex effectu ostendamus desiderium ut ueniat; & si non in carnem, saltem in mentem nostram. Ideo pro obuiando ei, hora est iam nos de somno surgere. Quando pueri sciunt patrem, & matrem debere ire ad nuptias, solent surgere ualde mane, ne si dormirent, pater, & mater, dimiterent eos. Sic surgamus cito, nec dormiamus in peccatis; quia si dormierimus non intrabimus ad nuptias cum patre Deo, & matre ecclesia, quę celebrabuntur in die natalis pro coniunctione diuinitatis cum humanitate. Mat. 25. Dormitauerunt omnes & dormierunt, sed quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nuptias. Caueat sibi qui non surget, ne fortè sibi contingat, iuxta illud Threnorum. 2. Dedit me dominus in manu, de qua non potero surgere. Inde Iosue 7. dicitur tibi. Surge cur iaces pronus in terram? idest in terrenis concupiscentijs: Ideo Can. 4. dicitur animæ deuotę, Surge propera amica mea, & veni ad nuptias agni, quæ celebrabuntur in thalamo uirgineo, a quo procedet spõsus illo die uestitus ueste nuptiali, iuxta illud Psal. 18. Tamquam spõsus procedẽs de thalamo suo. Ad quem thalamũ diuitijs plenum accedamus, ut inde aliquid reportemus, dicentes Aue.

Dormire nõ debemus in peccatis.

B Somnus peccatũ. Propter quinque peccatũ comparatur somno.

Somno propriè comparatur peccatum propter quinque: Primò quia somnus est morti similis; Dormẽs enim est quasi mortuus; Si enim non deberet excitari uere diceretur mortuus. Peccatum autẽ dicitur esse mors peccatoris, immo si non esset spes de resurgendo a peccato, melius esset, quòd mortuus esset, quia secundum Ambro. lib. de bono mortis. Bonum est peccatori cũ moritur; ne in deteriora uita prolõgetur. Immo vr̃ esse deterioris cõditionis quàm canis, cũ triplici morti sit subiectus. s. morti culpæ tem-

temporali,& æternæ,canis autem solum naturali morti.

Secundò quia sicut in dormiente obturantur omnes sensus,sic in peccatore omnis sẽsatio spiritualis obruitur;Primò nõ sentit odorem coquinæ cælestis,idest nõ apprehendit quãti gaudij est illic delitescere.Similiter auris obediẽdo Dei mãdatis nõ audit.Gustus cibũ verbi Dei non sapit.Tactus eleemosynam pauperi nõ porrigit.Nec uisus lumẽ veræ fidei recipit,si eum reciperet,pro peccato suo nisi se cito corrigeret, in inferno damnamdum se crederet.

Peccatũ tollit sensum spirituale.

Tertio,quia dormiens sæpe credit se contrectare poma aurea uel lapides preciosos propter sola phantasmata quæ in eo sunt, & putat se veris uti delicijs.Sic peccatores in hoc mundo credũt se ueras habere delicias,qui tamẽ solã eorum umbrã habẽt.Similes cani qui natãdo in aqua uidit ad lunæ lumen vmbrã carnis quam gerebat in ore multo maiorem in fundo aquæ, qui statim anhelans ad eam glutiendam illam dimisit quę in ore eius erat,& sic frustratus discessit. Diuitiæ enim uerè comparantur umbrę,quæ circa noctem maior est, quia diuitiæ circa finẽ uitæ communiter auidius quærũtur. Sed sicut uẽtus & umbra circa noctẽ retineri nõ possunt,sic nec diuitiæ circa mortem.

Quartò,quia dormientibus illa uidentur esse pericula quę in veritate non sunt, & ea timent, quæ autem uerè sunt pericula non timent. Mortem enim transitoriam peccatores timent,sed nõ ęternã. Augu. Vera mors est quam peccatores non timent: separatio scilicet a Deo qui est animę uita. Timent paupertatem mũdi,& non timent paupertatẽ inferni, vbi nõ erit locus mutuandi, uel mendicãdi, uel labore aliquid acquirẽdi;ubi etiã vna gutta aquæ non poterit inueniri, ubi pro defectu bonorũ mors desiderabitur,morsellus ille scilicet quẽ & ipsi,& omnia animalia summè timent.Apocal.9. Desiderabũt mori,& mors fugiet ab eis.Propterea nũc nõ oportet in peccato dormire, sed hora est iam nos de somno surgere.

Quintò, quia dormiens dum dormit errore suum nõ intelligit.Sic peccatores, vt usurarij & fornicatores, mali mercatores,& sic de alijs,dum dormiunt in peccato errorem suum non intelligunt, nec eis persuaderi potest magnitudo erroris sui. Psal.57.Priusquam intelligerent spinę vestræ ramnum sicut uiuentes,sic in ira absorbet eos.Spinæ sunt peccatores ignibus inferni deputandi.2. Regum. 23. Pręuaricatores quasi spinæ euellentur.Hæ non intelligunt ramnum,idest diabolum decipientem eos. In ramno enim colubri & serpentes latent,& sic antequam intelligant deceptionem eius quasi uiuentes, immo adhuc viuentes, ira Dei absorbet eos ne ab errore exeant,sed in eo moriuntur,& cum exitantur igne inferni, tunc errorem suum intelligunt,sed tardè nimis multum.psal.75. Dormierũt somnum suũ,& postea nihil inũenerunt uiri diuitiarũ in manibus suis.Propterea quàmdiu sumus in hoc mundo uigilandũ est:quod admonet Apostolus dicens. Hora est iam nos de somno surgere.

In hoc sermone iuxta thema propositum dicemus duo.Primò quę sunt impedimenta,quibus impedimur ne a peccato surgamus: & occurramus Christo uenienti. Secundò quæ sunt quę nos poterunt mouere, ut cito surgamus a peccato,& occurramus Christo.

C Sugere. Duo inpediẽtia ne surgamus a peccato.

Circa primum notandum ꝙ Sophoniæ.2.scribuntur duo quę nos impediunt ne surgamus a peccato scilicet uox cantãtis in fenestra,& coruus in superluminari domus. Primum ergo est uox cantantis in fenestra,idest gaudium & letitia huius seculi,quæ exit per fenestras sensuum nostrorum. Fornicator enim tactum habet apertum ad omnem tactũ rusticum, ideo non uult audire loqui de sua conuersione,sicut nec scabiosus equus vult pectinẽ sentire, sed magis recalcitrat. Auarus autem & usurarius uisum habet paratum ad monetam auri, & argenti, diuitias cælestes reputans inanes. Gulosus habet gustum ad suaues cibos, nihil melius reputans. Superbus autem auditum habet apertum, si quid de seipso nobile & ingenuũ dicatur,vt inde possit glo-

gloriari, hoc enim gaudium impedit conuersionem peccatoris ad Deum: Dicūt.n. mūdani, Si homo semper cogitaret de cōsciētia sua, vel Deo nunquā lætaretur, sed magis esset somniator, aut imaginū comestor, aut hypocrita. Sed falluntur, quia nō ē maior delectatio quàm Deo seruire, nec maior tristitia quàm male viuēdo seruire mundo. Si enim tua reputatione sit magna delectatio seruire mundo pleno miserijs, nonne maior est delectatio seruire Deo totius consolationis, de quo psal. 83. Melior est dies vna in atrijs tuis super milia. Nonne summa delectatio est homini non deseri a suo creatore, & secure expectare finem suum? Qui enim curias principum frequentant, mirabiliter timent exui gratia regis. Quod si ita esse cognoscerent, non dormirent bono somno læte viuerent. Tu igitur peccator gratia regis æterni carens, a quo omne tuum esse, & viuere dependet: quomodo potes secure dormire, & lætari corde, donec reconcilieris ei? Secundum est coruus in superliminari domus, quod est procrastinatio conuersionis procedens a ratione, quæ est ī superiori parte domus hominis. Clamat enim coruus, cras, cras, cras: hoc est spes longę vitę, per quam ratio decepta differt ad dominum conuerti. Dicit enim ratio sic decepta; Tu adhuc iuuenis es, assume tibi modicum de bono tempore, dum senueris meditaberis de tua cōuersione, Noli esse bigotus, & hypocrita. Stulta spes ista multos decepit. Quot enim personæ sic dixerunt in iuuentute: qui deteriores fuerunt in senectute? quasi Aethiops mutet pellem in senectute. Quot huiusmodi ruerunt morte subita? Quot huiusmodi petierunt inducias etiam vnius diei, & nō obtinerunt? Quis insuper tibi dabit securitatem uiuendi usque in senectutem? Ita sæpe, immo frequentius moritur prius vitulus quàm vacca. Sed quàm stulta sit spes ista patet ex hoc quòd dominus talibus subtrahit de tempore sibi concesso vt bene viuerent. Probatur primò auctoritate Psal. 54. Viri sanguinum, & dolosi, non dimidiabunt dies suos, vt homicidæ, raptores, vsurarij, & falsi mercatores, mali aduocati, & iudices. Sed quia ipse psalmista fuerat uir sanguinum, cum occidisset proditoriè Vriam, postquā adulterauerat cū vxore sua, postquā protulit illam sententiam, quæ de directo ei contraria erat, ideo subdit. Ego uero in te sperabo dn̄e, non in lōga uita quā mihi promittam, & sic conuerso ad Deum deletum est peccatū. Secūdò quia Ezechias semel unum peccatū fecit, & propter hoc sibi immediatè mandatum est ꝙ moreretur. Ideo dicebat domino in cantico suo. Esa. 38. Ego dixi in dimidio dierū meorū & nō in termino quem sperabā uiuere, vadā ad portas inferi. Sed quia nō sperauit in lōga uita, sed in multitudine misericordiæ Dei, ideo commutata est sententia cōminatiua, & ei additi sunt quindecim anni. Hora enim erat illi tūc surgere. Similiter de Niniuitis hoc patet. Tertiò, quia cū loqueretur dominus ad Noe sup diluuio inducēdo super terram. Gen. 6. Et propter mala quæ fiebant disponebat perdere aquis hominem dixit. Erunt dies vitæ hominis centum viginti anni. Super quo Strabus quidā expositor dicit, ꝙ 10. annos subtraxit dominus de tēpore eis cōcesso ad pænitēdū: videns eos nolle cōuerti. Si ergo tēpus promissum nolētibus pænitere subtractū est: quid faciet his quibus talia nō promisit? Sed ratione sic primo probatur. Stultum est dicere tēpus alicui a Deo datū, & in dedecus eius expensum, ꝙ ipse ei debeat illud prolongare. Exemplum ad hoc de aliquo qui a quodā domino lucri gratia maximū thesaurū accepisset, quē tamē prodige consumeret; nonne stultus reputaretur si ab eodē domino maiorē recipere speraret? immo magis eum raperet tortoribus tradens, & si quid ei ex omnibus quę dederat remansisset, auferret ab eo, eique improperando diceret. Quomodo alia de cætero tibi dabo, qui a me acceptatā inutiliter consumpsisti? Sic dominus talibus subtrahit tempus, ut patuit in diuite epulone, cui dictū est post somniū de destruendo horrea sua & maiora faciēdo. Stulte hac nocte animam tuam repetent a te. Lucę. 12. Et si dominus aliquando prolonget tēpus, hoc

Delectatio maxima est seruire Deo.

D

Spes. Spes lōge vitæ quàm stulta sit.

non est nisi ut faciat sicut carnifices, qui quando volunt bestiam grandi ictu ferire vt interficiant, tardant ferire a remotiori percutiendo. Secundò si dicas, ꝙ non est adhuc hora surgendi, sed benè procrastinandi, tunc oportet te habere tempus, & horas in tua potestate, & non potius in diuina, quod falsum est, quia scriptũ est Actuum. 1. Non est vestrum nosse tempora vel mométa, quæ pater posuit in sua potestate, & non in tua: quia nec potestatē hēs prolongandi tibi vitam per unam horam.

E *Surgere. Quatuor nos monētia ad cito surgēdũ a peccato & obuiā dum est Christo.*

Pro secundo puncto huius sermonis notandum est ꝙ sunt quinq; quæ nos mouere debent ad cito surgendum a peccato, & obuiandum Christo. Primum est incertitudo mortis Lucę. 12. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Et iterum Mat. 19. Veniet dominus serui Illius in die qua non speratur. Sic dormiebat diues epulo de quo dictum est supra, qui mortuus est infirmitate lethargica, quia dormiendo. Vulgo dicitur: nimis profundè dormit, qui culcitram subter se sibi furari permitti. Sic peccator dormiens in peccatis, cui diabolus non solum conscientiæ culcitram, sed etiam animam aufert. Sic Policraticus refert imperatorem Octauianum iussisse sibi emi culcitram cuiusdam militis, qui decesserat maximis obligatus debitis. Cui cum diceretur nihil omnino culcitrā valere, mādauit iterum ut emeretur. Qui interrogatus a suis, cur tam vilem culcitram vellet sibi imperator? Respondit, ꝙ mirabatur quòd obligatus tantis debitis super eam dormire posset, & ꝙ forsitan illa culcitra habebat aliquam uirtutem ad causandum somnum, si fortè, & ipse tot solicitudinibus inquietatus posset super illam dormire. Oportet. n. scire te cũ Christo ante diem festum pasce, ꝙ venit hora tua ut transeas ex hoc mundo, quia nisi vigiles ante diem festum, postea uigilabis in æternum faciens vigiliam post festum, licet uigilia præcedat festum. Apoc. 1. Significauit Deus quæ oportet fieri cito. s. conuerti ad Deum, & ibidem. Ecce venio cito. Qui autem cito conuertitur sequuntur multa cōmoda. Primũ, quia iucũdius viuit. Qui autē dormiunt in peccato, continuo redūtur a vermibus cōscientiæ suę: & ideo cum murmure uiuunt. Qui verò surgunt a peccato, licèt a principio durũ videatur, demum tamen inueniunt delectabiles, sicut equo quando discitur ei succussare, ad modum gradarij, postquàm tamen consueuit fit sibi iucundum. Similiter graue est puero cum primum literas discit, sed postmodum in legendo velociter iucundatur. Secundum bonum, quia talium cito conuersorũ ad Deum gratius est seruitium, quia de flore iuuentutis, & non de fece senectutis Deo obsequuntur. Odiosus esset principi qui aduersario eius optima viua daret, & domino feces vini seruaret. Senectutem autem domino custodire est feces uitæ suæ ei seruare. Ideo cauendum est illis ne in morte de fecibus iræ Dei potentur. psal. 74. Fex eius non est exinanita, bibent omnes peccatores terræ. Sed magis fortitudinem iuuentutis custodiant Deo, iuxta illud psal. 58. Fortitudinem meam ad te custodiam. Tertiũ bonum est, quia certior moritur de salute sua. Dubitat enim Augustinus de illo qui conuersionem in extremis incipit, si sit securus de salute sua.

Secundum quod nos mouet cito surgere est periculum malæ consuetudinis, quia quanto aliquid ab aliquo lōgius possidetur, difficilius ab eo aufertur, & castrũ diu possessum maiori violētia defenditur. Quando præscriptio est propè terminum, difficile aufertur hæreditas. Sic cum tempus præscriptionis mortis aduenit: quando diabolus diu possedit hominē, difficile est ei resistere, & ideo periculum est tandiu expectare. Primo propter difficultatē cōuersionis, quia mala assueta, & quasi cō uersa in naturā vix virtute creata immutari possunt. Consuetudo. n. est altera natura. Hier. 13. Si potest Aethiops mutare pellem & Pardus varietates suas; & vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Si ergo illa duo sint impossibilia naturę: videtur etiam ꝙ tertium. Et uerè ita est apud hominem, sed non apud Deum. Vnde Mat. 9. discipuli non potuerunt eijcere demonium a quodam possesso ab infantia,

fantia, sed Deo nõ fuit difficile. Vnde Basilius Magnus. Sicut quis maternam non potest dediscere linguam, sic nec peccati consuetudinẽ longam, immo tanta est uis consuetudinis, vt quod homo consueuit facere uigilans, sæpe uideatur facere dormiens, & quod facit uiuens, facit moriẽs. Vnde inuenti sunt iudices, & aduocatis, qui ad confessionem faciendam in extremis inducti appellabant, & asserebant se grauari. Secundo propter onus graue suæ conscientiæ. Primo quia uolens incipere suum processum, nescit ubi incipere propter peccatorum multitudinem, & continuo addens peccata peccatis addit onus oneri quod grauat animam usque in infernum. Ideo mirabile est quòd homo quiescere potest talibus assuetus.

Tertium quòd nos mouere debet est, quia talis sic differens conuerti peccat in Deum, in Angelum, in seipsum, & in proximum. In Deum, quia illud defert ante eius oculos quod maximè sibi displicet, ut adulterari coram sponso suo. Secundo quia misericorditer Deus uocat eum, & tamen contemnit eum uocantem & uolẽtem sibi dare regnum ęternum, qui meruit pænam æternam. Tertio quia Deus eum expectat vt pius pater, & si liceat dici, uidetur affligi tarditate eius; ita quòd sibi displicet. Tobię. 9 Scis quoniam dies computat pater meus, & si tardauero plus una die contristabitur anima eius. Turpe enim est ignobili, uel pauperi facere regem diu expectare. Dominus autem diu expectat peccatores ad pænitentiam, ideo nil mirum si irascatur contra illos. Eccl. 5. Ne tardes conuerti ad dominũ, & ne differas de die in diẽ, Subito. n. ueniet ira illius. Rom. 2. An diuitias patientiæ & longanimitatis eius cõtemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pænitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & cor impęnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ, et reuelationis iusti iudicij Dei. Ex eo enim ex quo debuerunt sumere occasionem Deo seruiendi, sumunt occasionem Deum impugnandi. Ex eo enim quod sperat Deum misericorditer ipsum expectare, proponit eum diutius offendere. Sed audiant Deũ comminantem, nisi conuersi fueritis gladium &c. Auis videns aliquem sibi comminantem iacere lapidem, cito auolat. Dominus peccatoribus minatur miseserias multas, quia psal. 31. Multa flagella peccatoris: & tamen propter hoc nihil faciunt, sed differunt conuerti. Quãto enim arcus magis extenditur, tãto sequitur grauior & profundior ictus licèt sagitta diutius retineatur. Esa. 42. Tacui semp̃ silui, patiens fui, sicut parturiens loquar. Absorbebo simul montes excelsos. Secundò affligit angelum custodẽ sui. Primò in expectatione gaudij sui, quia Luce. 15. Gaudium magnum est angelis Dei super vno peccatore pœnitẽtia agente. Secũdò, quia sibi dedecus asportat, quãdo corã eo suas abominationes facit, quod corã homine immo coram famulo facere non auderet. Tertiò in seipsum peccat, quia se prædiligit in statu latronis quàm in statu libertatis, honestatis, & gratiæ. Qui enim manet in peccato, ad suspendium æternum iam iudicatus est; si in eo statu demandaretur sententia executioni. Quarto in proximũm, quia corrumpit eum malo exemplo suo, ut puta in filium tuum, quando te videt fornicantem, vel blasphemantem, uel fraudes facientem. Secundò quia fraudat proximum auxilio sibi dedito. Nos enim communicamus in bonis & participes sumus bonorum alterius, iuxta illud symboli. Sanctorum communionem. Tertiò, quia sæpe propter peccatum eius punitur proximus. Exemplum in peccato Achor. Iosue. 7. Propter cuius peccatum corruerunt in mortem. 35. Vnde ibidem subditur. Non poteris stare Israel contra inimicos tuos; & rationem subdit, anathema in medio tui est, idest maledictus.

Peccat multipliciter qui differt cõuerti.

Quartum quod nos mouere debet est, status periculosus in quo iacet peccator; Hinc post peccatum Adæ quæsiuit ei dominus. Genesi. 3. Adam ubi es? Nos enim vndique circundati sumus hostibus: qui non quærunt nisi nos deuorare. 1. Pe. 5. Diabolus tanquam leo circuit quærens quem deuoret, & contra eos præter diui-

Status peccatorum periculosus ualde.

diuinam prohibitiouem & defensionem nulla restat tuitio, nisi vitreus paries corporis nostri, contra quem occidendũ non est necesse machinas proijcere, sed sufficit stilla febris vel vermis ad cor. Ideo debemus esse sicut ille de quo loquitur Augustinus super psalteriũ, qui propter furtum clausus in carcere quotidie vel dum aperitur ostium carceris existimat sibi aduenire nuntium de patibulo suo. De quo periculo ad plenum scribitur in psalmo. 34. Fiat viẹ illorum tenebrẹ & lubricum, & Angelus domini persequens eos; quia primò cadunt tales sic assueti peccatis in cæcitatem mentis, non videntes periculũ suum. Secundò via illorum est lubricum; quia per modicam febrem vita labitur in mortem, & cõsequenter aduenit angelus domini malus qui eos persequitur vsq; ad iudicium, & deinde vsque ad infernum.

Sermo VI. per thema immediatè præcedens.

A Aduentus. Quare dominus tantum tardauit venire & sanare populum suũ.

Mirabile est quomodo Paulus nos admonet cito a peccati somno surgere; cum tamen medicus qui solus nouerat curare morbum illum, & languentem excitare, nondũ venerat, & etiam sine quo excitari non possumus? Responsio. Dominus ita distulit languentem mundũ excitare; Primò vt se sola gratia eius cognoscat esse sanatum, & non meritis suis. Nam dum creauit Deus hominem, dedit ei legẽ naturalẽ scriptã in corde suo. De quo Roma 2. Ostendunt opus legis scriptũ in cordibus suis, de quo psal. 90. Multi dicũt quis ostendit nobis bona, idest quãdo est peccatum, vel non illud quod agimus; & respõdet psal. signatũ, hoc est impressum ex lege naturali sup nos, idest in rõne nostra quæ est superior pars animæ, lumẽ uultus tui domine, idest quod a vultu tuo procedit, & cũ lumine, vt in eo uideamus naturaliter quid bonum et quid malũ. Dereliquit itaq; dominus hominẽ in lege naturali, quã præuaricatus homo incidit in multa incõueniẽtia, ita vt propter illa sequeretur diluuiũ. Homo. n. tũc per suũ liberũ arbitriũ putabat saluari, vt dixerũt hæretici Pelagiani. Sed quia postea uisũ est q̃ nõ solo libero arbitrio poterat hoc fieri, petebat humana natura legem quæ ostẽderet ampliori modo & magis declararet quid faciẽdum, & quid nõ. Dicebat enim homo: Non deest qui impleat, sed deest qui iubeat: Legẽ (inquit) pone mihi dñe viam iustificationũ tuarũ, & exquirã eã semper. psal. 26. Et pp hoc data est homini lex scripta cũ sacramentis ueteris legis. Et iterum uidebatur homini quod cũ libero arbitrio & lege scripta poterat saluari, quod falsũ est: quia lex non saluat, sed peccatũ ostendit. Rom. 3. Ex operibus legis non iustificabitur oĩs caro corã illo. Per legẽ enim omnis congnitio peccati: nũc autem sine lege iustitia Dei. Et sequitur. Iustitia autem Dei per fidẽ Iesu Christi. Hẹc enim ad salutẽ homini nõ sufficiebat. Hierem. 46. Frustra multiplicasti tibi medicamina; sanitas nõ est tibi. Quod signatũ est in illa Emorroissa, quẹ in medicis omnia bona sua exposuerat, nec potuit curari, sed dicebat. Si tetigero fimbriã vestimenti eius salua ero. Mat. 9. Vestimentũ eius est humanitas; Fimbria uero mors & passio eius, quẹ est extremũ vestimenti. Ideo dominus distulit venire vsq; quo cognito, q̃ nec lege naturali, nec scripta erat salus: sed solum ex gratia. Secũdò uerò distulit, ut tã magnũ dominũ lõga series præconũ præcederet. Quãdo. n. rex venit ad suã ciuitatẽ principalem: tunc præcedunt nuntij, prẹcedunt tubæ, immo turbẹ precedũt & barones, & dilecti sui. Sic domino veniẽte cõgruũ fuit vt lõga series baronũ nũtiorũ, & tubarũ precederet. De primis præcedẽtibus fuit Iacob, qui dixit Gen. 19. Nõ auferetur sceptrum de Iuda, &c. Et sequitur Salutare tuũ expectabo domine. Deinde Moyses qui ait: Obsecro dñe mitte quẽ missurus es. Deinde Balaã q dicebat. Intuebor eũ, sed nõ propè. Deinde Hieremias qui dicebat: Ecce dies veniunt &c. Clamabat & popolus cupiens a tyrannide inimici liberari, illud psalm. 105. Visita nos in salutari tuo. Nondum in propria uisitauerat archidiaconus noster suam propriam dięcesim, sed per

Nuntij uarij ante aduentũ Christi.

procuratores suos prophetas, qui cum dicebant ad breue venire. Sicut enim sponsa per fenestram assiduo respicit si sponsus absens veniat, vehementer eum desiderans, & a quolibet pertranseunte quærit an viderit eum. Sic sancti patres olim hunc aduentum desiderabant, sed cedentibus illis superuenit Salomon in canticis suis dicens. Ecce iste venit saliens in montibus transiliens colles. Can. 2. Montes, idest angelos paradisi non apprehendens eos, & colles, idest demones, sed salijt multo maiori saltu apprehendens naturam nostram fugientem per pecccatum, & apprehendit eam in saltu quem fecit in vterum virginis: in quo nouem mensibus tenuit ipsa gloriosa trinitas consistorium: a quo omnia dona gratiarum procedunt, quæ petamus dicentes Aue.

B Somnus De quadruplici somno mystico.

QVadruplex est somnus loquendo mysticè. Primus est appetitus honoris, dignitatis, vel vanæ laudis: quomodo somniant multi, sicut Nabuchodonosor qui non somniabat nisi de statuis & grãdibus arboribus. Dan. 1. & 3. Sic tales non somniant nisi de præbendis, beneficijs Ecclesiasticis, officijs & dignitatib. Hier. Quid honor mundanus, nisi spuma, fumus, & somnus? Spuma quia inflat, fumus quia excecat, somnus non quia requiem dat, quia ambitiosi plus & plus volunt habere honoris & dignitatis. Sed dicitur somnus, quia honores cito euanescũt. Iob 20. de superbo dicitur. Velut somnium ad uolauit & non inuenietur, transijt sicut visio nocturna.

Secundus est cupiditatis & auaritiæ, quomodo somniant auari qui somniant sicut Pharao. Gen. 41. qui somniabat de vaccis pinguibus, & spicis plenis, & de granarijs & solarijs adimplendis. Sed sicut Pharao isti ignorant interpretionem sui somni, & quanta sterilitas sit secutura præsentem prosperitatem. Quod tamen sciebat verus Ioseph Iesus Christus, qui dicit Luc. 18. Facilius est chamelum trãsire per foramen acus, &c. Iob. 28. Diues cum dormierit nihil secum afferet, aperiet oculos & nihil inueniet; apprehẽdet eum quasi aqua inopia.

Tertius est somnus carnalis concupiscentiæ eorum qui dormiunt, sicut Sodomitæ suffocati in nocte natiuitatis Christi: vel sicut Samson in gremio Dalilæ. Iudicum. 16. Vel sicut homines in prima ætate qui edentes & bibentes & ducentes ad nuptias, subito ab aquis diluuij suffocati sunt. Luc. 17. Et tales somniant sicut pincerna Pharaonis, qui de vuis & vitibus, & de propinando vinum somniabat, a quibus iam hora est nos a somno surgere & ire obuiam Christo.

Quartus somnus est torporis & negligentiæ, quando non curat homo de sua salute. Et tales sunt paralytici qui nunquam surgunt ad aliquod bonum faciendum. Prouer. 19. Qui negligit vitam suã non curando scilicet quomodo uiuat bene vel male; mortificabitur morte æterna, &c. Ideo per apostolum mater ecclesia solicitat nos ad curandum & ad surgẽdum ad opus eiusdem dicens. Hora est iam nos de somno surgere.

In præsenti sermone dicemus qualiter sit obuiandũ Christo epistolam huius dominicæ exponẽdo. Primo igitur dicemus cur ecclesia hoc tẽpore nos admonet ad obuiandum Christo. Secundo qualiter nos debemus præparare ad occurendũ ei.

C Aduentus. Cur hoc tempore plusquã alio nos hortatur ecclesia obuiare Christo.

Ad primam quæstionem assignat Paulus duas rationes. Cum enim dicit fratres sciẽtes quoniam hora est iam nos de somno surgere: vt eamus obuiam Christo. Subdit. Quia proprior est nostra salus quàm cum credidimus. Quę quidem ratio potest tripliciter formari. Primo quia libenter pro negotijs nostris ad curiam regis properamus, quando rex propè est, & non est indignatus. Et quia pro negotijs nostris ad curiam regis æterni multa habemus agere, scilicet pro salute animæ & corporis. Ideo oportet cito surgere & ire obuiam ei. Et si dicatur ꝙ longe est a peccatoribus salus, verum est ab illis qui non surgunt a peccatis. Sed si te conuertas ad Deum, ipse tibi appropinquat, exemplo pii patris qui occurrit filio prodigo. Zach. 1. Conuertimini ad me: & ego couertar ad uos. Secundo potest formari ratio. Ecce diem natalis proximam

in qua celebrantur nuptiæ agni, quãdo filius Dei patris coniunctus est indissolubiliter naturæ nostræ, in quibus angeli tam melliflue cantauerunt Gloria in excelsis. Ideo hodie mater nostra quasi tibi mittit nuncium, s.B.Paulũ ad euigilãdum te mane, sicut solet fieri his qui sunt inuitati in nuptijs carnalib. & mandat tibi, vt surgas cito a lecto peccati, vt venias ad nuptias agni. Prædicator enim minus est qui mane vocat ad istas nuptias, qui quando loquitur de præmijs paradisi, cãtat altam notam: quando de pęnis inferni, vel purgatorij summissam, quando de miserijs huius seculi mediam. Si ad nuptias carnales vocatus te cito preparas, cur non ad spirituales agni? Dicunt vetulæ quòd tẽpore aduentus gallus ter cantat: scilicet vespere media nocte, & versus mane. Ecce bruta animalia quodammodo te nunc excitant ut surgas, & nihil inde facis. Et si non uelis surgere a peccato propter honorem quem tibi facit Deus de uocando te ad nuptias filij sui: saltem propter beneficium redemptionis & passionis quod hodie incipit commemorare euangelium sis excitatus. Qui se non excitat ob tantum honorem & prædicationis clamorẽ, sed nec ad punctionem lanceæ & clauorum Christi, credo talem non dormire, sed mortuum esse. Tertiò sic potest formari ratio. Multa opera meritoria vel debuimus fecisse postquam credidimus idest postquam fidem recepimus, vel saltẽ debemus facere cum morti appropinquamus, vbi dominus prope ante ad medendum postea ad iudicandum. Dies enim mortis dies est cretica, quæ est ad salutẽ vel dannationem. Ideo quia nunc prope est saluator noster vt medicus ad ægrum: non dedignetur æger medicum, sed cito surgens appropinquet ei, quia iuxta Psal. 72. Qui elongant se a te peribunt. Ideo nunc maxime vigilare & excitari debemus. Secunda ratio, quia Rex non est sicut antea indignatus, quia nox indignationis præcessit, & dies clarus & iocundus appropinquauit. Ante incarnationem se ostendebat dominus terribilem puniendo peccatores; ideo se uocabat dominum belli & exercituum: post vero incarnationẽ pius & mansuetus, vt dicit euangelium. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus. Ideo postquam Angeli in natiuitate eius cantauerunt pacem factam: uocatus est Deus pacis & dilectionis. Hinc Apostolus cognoscens cõditiones huius principis dicebat, quòd hora est iam nos de somno surgere ad obuiandum ei, si velimus salutem nostrã ab eo obtinere; quia nox indignationis pręcessit, & dies saluti appropinquauit. Communiter dicitur quòd tempore tempestatis & magnorum ventorum & pluuiarum bona & dulcis est dormitio. Sed adueniente die dum clarescunt omnia, bonum est ad negotia sua ambulare. Dicit enim Phil. lib. de problema. quòd conuersi ad lucem vix dormiut, in tenebris velocius somnus occupat. Sic peccator a luce increata ad tenebras peccatorum se conuertens bene dormit, sed excitatur per auersionem a tenebris creaturarum ad lucem increatam. Psal. 62. Ad te de luce vigilo. Secundo potest formari ista secunda ratio. Sancti præterito tempor evigilabant de nocte. Tunc enim nox erat in qua ferè omnes in peccatis dormiebant, & pauci viam salutis agnoscebant, & sic ambulabant in nocte obuiam Christo, qua nocte parum luminis habebant a luna, idest a lege Moysaica quæ est luminare minus. Ex quo sequitur a fortiori quòd nos qui ambulamus in die legis gratiæ in quo ortus est sol iustitię, debemus potius surgere. Si illi in nocte saltem nos in die surgamus. Psal. 41. In die mandauit dominus misericordiam suam, & nocte canticum eius. Qui enim nocte veteris legis cantabant canticum expectationis, ita quòd solo verbo pascebantur promissionum, currebant quantũ poterant obuiam Christo, quanto magis nos qui in die quam expectabant consecuti sumus misericordiam? Tertio potest formari hæc secunda ratio. Nox, idest præsens seculum vel conuersatio huius exilij, in qua facies nostras, idest conscientias nondum plene cognoscimus, aut qui sunt veri aut ficti amici, aut in qua nobis insidiatur hostes nostri, & in qua som

nijs & phantasijs rerum transitoriarum multi illuduntur, quia iam talis nox pro maiori parte præcessit, & dies alterius seculi appropinquauit; in qua reuelabuntur abscondita tenebrarum : ideo antequam ad illum diem veniamus, hora est nos de somno surgere.

D *Vestimentum. Exuenda sunt vetera vestimenta, et induenda noua.*

Pro secunda parte duo dicit apostolus esse facienda. Primò oportet exuere vestes veteres & diruptas. Secundo induere nouas: sed secundum reseruabitur pro collatione pomeridiana. Primò oportet exuere vestes veteres, idest veterē conuersationem malam. Primo enim euellendæ sunt vrticæ, deinde bona semina seminanda. Ideo dicit quòd abijciamus opera tenebrarum, idest peccata: quæ sic vocantur triplici ratione. Primò quia non perperantur nisi ab his qui sunt in tenebris, & cæcitate mentis. Si enim sciret quis quid facit quando peccat, prius se permitteret occidi corporaliter. Se enim ligatum tradit diabolo. Prouerb. 5. Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum vnusquisque constringitur. Est enim peccatum chorda in collo peccatoris qua in infernum suspendetur, quam chordam remouet sacerdos a collo peccatoris, quando cum absoluit. Sicut cum datur latroni litera gratiæ a rege, datur sibi chorda, licèt remaneat emenda soluenda. Ex quo sequitur quòd currere debet peccator ad confessionem; vt liberetur a vinculo colli, & dicat. Dirupisti domine vincula mea. Secundo, quia tenebras quærunt. Io. 3. Qui male agit, odit lucem. Et hoc tribus modis. Aut propter debilitatem uisus, vt noctua quę quia visum habet debilem, sustinere non potest lucem diei, sed bene noctis. Sic peccator, quia visum cordis habet debilem, lumen diuinæ sapientiæ magnum quod ostendit ei quomodo lucrari posit regnum æternum sustinere nō potest : sed tantummodo lumen sapientiæ paruum quod eum docet quomodo pictauinas & obolos lucrari possit. Secundò quia aliquod erubescibile facit. Nihil autem erubescibile magis peccato: etiam nec nuditas cum non sit erubescibilis nisi propter peccatum: vt patuit in primis parentibus. Tertiò quia exosa est talis persona : vt bubo auis noctis, quæ ab auibus diei odio persequitur. Qua de causa etiā lupi, latrones, & serpentes se abscondunt. Super omnia autem Deo exosum est peccatum; ideo se abscondit. Tertiò dicūtur opera tenebrarum, aut quia fiunt suggerente tenebrarum principe, aut quia ducunt ad tenebras æternas. Nec immeritò, quia peccator luci tenebras prælegit. Io. 3. Dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Abijciamus itaque opera tenebrarum nec ea abscondamus. Primo quia thesaurus eorum nihil valet, & semel reuelabitur. Secundò quia si non abijciantur fient inseparabilia, & ita homini post mortem adhærebunt, sicut diabolo. Si non possis per duos dies dormire vestitus tunica tua; quomodo anima tua dormiet in sempiternum operta uermibus peccatorum? Tertiò, quia nihil ad iudicium adduci poterit quod magis offendat iudicem, uel aduersetur adducenti. Sapient. 4. Traducent eos ex aduerso iniquitates eorum. Sed quòd ei summè displiceant patet; quia maximè propter quatuor solent principes offensam remittere. Primo parcunt alicui propter preciositatem uel nobilitatem. Sed Deus nobiliorem principem militiæ suæ cum consentientibus propter vnum peccatum perpetuo damnauit. Sapien. 6. Non uerebitur dominus magnitudinem cuiusquàm; quoniam pusillum & magnū ipse fecit. Et sequitur. Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Aut parcitur ei propter raritatem. Qua de causa noluit dominus parcere primis parentibus cum peccauerunt, licet soli essent, sed eos morti adiudicauit. Aliquando parcitur multitudini, quæ in culpa est, Deus verò totum mundum (exceptis octo personis) in diluuio extinxit. Aliquando uerò propter parentelam. Sed Deus proprio filio non pepercit, sed pro nobis tradidit illum morti. Romanos. 8.

Peccatum. Triplici ratione peccata dicūtur opera tenebrarum.

E *Opera tenebrarū. Quomodo opera tenebrarū sunt abijcienda.*

Sermo

Sermo VII. & pomeridianus per thema immediatè præcedẽs.

A Aduentus. Propter quatuor nunc repræsentat ecclesia aduentum Christi in carnem.

N hoc sacro tempore repręsentat ecclesia aduentum Dei in carnem. Primò vt per talem repræsentationem a somno pigritię excitemur. Ideo dicit Apostolus. Hora est iam nos de somno surgere. Quis enim non debeat excitari ad operãdum salutem propriam, cum audit Dei potentiam excitari ad operandum eam? Excita (inquit ecclesia) potentiam tuam & veni. Quis non debeat accipere saccũ pęnitentię: cum attendit regem suum sacco indutum? Ionę.3. Surrexit rex de solio suo, & abiecit vestimentũ suum a se, & indutus est sacco. Si filius Dei saccũ nostræ carnis suscepit in quo pœnitentiã pro nobis ageret, iuxta illud Aug. Filius Dei nõ habebat in quo flagellaretur, ad hoc carne indutus est, vt sine flagello non esset; quanto magis nunc temporis fideles excitari debent ad pœnitentiam agendam pro seipsis? Secundò vt de misericordia saluatoris plurimum confidamus, attendentes ꝙ caro & frater noster est. Bernar. Puto me iam spernere non poterit Christus os de ossibus meis, & caro de carne mea. Cum per primum aduentum iam nobiscum sit Deus. Esa. 7. Et vocabitur nomen eius Emanuel, idest nobiscũ Deus. & per secundum aduentum scilicet in mentem sit in nobis Deus. Io.14. Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Et iterum ibidem. Cognoscetis eũ, quia apud vos manebit, & in vobis erit, meritò sperare possumus ꝙ in tertio aduentu pro nobis erit Deus. Roman. 8. Si Deus pro nobis quis contra nos? Sed si Deus contra nos, quis pro nobis? Ideo considerent quid facturi erunt in illo aduentu, quando Deus uindicabit contumelias suas in illis qui malè se præparauerũt in primo. Esa. 10. Quid facietis in die visitationis vestræ, & calamitatis de longe venientis? Tertiò vt de tanto beneficio gaudẽtes, vana mũdi gaudia respuamus. Zach. 9. cum dicitur. Ecce rex tuus venit tibi, dicitur. Exulta, iubila filia Hierusalem. Pauci tamen de hoc beneficio gaudent, quia a peccato non cauent, a quo qui non cauet hoc tempore, multiplicem causam doloris habent: quia qui aliorum est saluator, erit eorum damnator. Alij dicere possunt. Saluatorem expectamus, isti damnatorem expectamus. Si duo sint in carcere vno, quorum alter probabiliter speret se esse liberandum cum dominus carceris venerit, reliquus vero credat se damnandum, & dicant vterque. Cras dominus veniet, sicut vnus habet materiam gaudij, ita & alter doloris. In vitis patrum dicit abbas Amon cuidam fratri interroganti sermonem. Vade (inquit) & fac talem in te cogitationem, qualem faciunt illi qui sunt in carcere. Interrogant enim homines vbi est iudex, & quando veniet. In expectatione enim pœnarum suarum plorant. Sic debent facere peccatores, dum aduentum Dei audiunt. Quartò vt beneficiorum eius magnitudinem considerantes grati esse studeamus, affectu eum ardenter amando, & effectu ei deuotè obediendo, & ex illo honore & beneficijs exhibitis dignitatem humanæ naturæ pensantes eam honestè teneamus. Bernardus in sermone. Mira quærentis Dei dignatio, magna dignitas hominis sic quęsiti, in qua si gloriari voluerit, non erit insipiens: non quòd aliquid esse videatur tanquam a seipso, sed quòd tanti eum fecerit ipse qui fecit. Omnes enim diuitiæ, omnis gloria mundi, vel quicquid in eo concupiscitur minus est ad hanc gloriam. Sed multi ingrati pleni peccatis occurrẽt Christo in futura eius natiuitate, & vbi alii facient festum cum lætitia cordis, cui intererit Deus ipsi facient cum amaritudinæ conscientiæ cum quibus erit diabolus. Disponamus igitur nos facere festum futurum cũ sanctis, & iustis in lætitia cordis, & cum beata virgine, quam salutabimus dicentes, Aue.

Lætandum est ualde de aduentu saluatoris.

B Hora. De duplici hora s. æternitatis &c.

IN sacra scriptura inuenitur hora quædam æternitatis, ipsa scilicet æternitas de qua Io. 16. Venit hora cum iam non in prouerbijs loquar vobis, sed palam de patre annuntiabo vobis. Dies huius horę

opportunitatis benè operandi.

Christus est, horæ duodecim apostoli. Io. 11. Nonne duodecim sunt horę diei? Cuius prima hora fuit Petrus, vltima Paulus vltimò vocatus. Iudas fuit nox, & tenebræ huius diei. Similiter spiritus sanctus dies est huius horæ, cuius septé horę septem sunt dona spiritus sancti. Io. 4. Heri hora septima reliquit eum febris. Quia per hæc septem dona curatur febris peccati. Sed vt ad hanc horam æternitatis nos præparemus, necesse est aliam horam inuenire, quæ in scripturis dicitur opportunitas bene operandi. Hæc est, de qua Paulus in epistola. Hora est iam nos de somno surgere.

Postquam igitur iussit Apostolus abijcere veteres vestes veteris hominis dicés, Abijciamus opera tenebrarum: iubet consequenter induere nouas, & noui hominis, dicens. Induamur arma lucis. Speculatores castrorum cum cognouerint aduersarios appropinquare, solent munire locum, & clamare ad arma. Sic Paulus speculator in ecclesia Dei. Sic quilibet prælatus. Ezech. 3. Speculatorem dedite domui Israel. Solent homines existentes in terra hostili & limitropha semper esse armati, dato quòd a nemine impugnétur; & maximè quando timét de proditione. Cum igitur aduersarius noster sit astutus & nobis insidietur, iuxta illud psal. 10. Insidiatur quasi leo in spelunca sua. Propter hoc semper debemus esse armati. Quia si quis quærat quæ sunt arma lucis: respondere videtur Apostolus quòd sunt arma honestæ conuersationis, subdit enim. Sic vt in die honestè ambulemus. Aliter enim se habet homo quo ad vestimenta in die solenni, aliter in die feriali, aliter in die, aliter in nocte. Erubesceret enim persona valoris portare in die vesté antiquam & diffutam, quam tamen de nocte in domo portaret. Sic homo vestem quam portat in nocte culpæ, quando Deus ei obscuratur, nec illucet menti, debet deponere. Erubesceret enim coram Deo & Angelis eam portare, & si nunc non erubescat, erubescet tamen in die iudicij. Vnde debemus ambulare honestè, dignè, cautè, simpliciter, solicitè, &

C Arma, Quæ sunt arma lucis quibus indui debemus.

D Ambulare.

festinanter. Primo igitur debemus honestè ambulare. Non enim honestè ambulatur in tenebris & de nocte: sicut raptores, fures, & adulteri. Iob. 24. Oculus adulteri obseruat caliginem. E contrario dicitur de iustis. Domine in lumine vultus tui ambulabunt. Lumen vultus Dei quod signatum est super nos, est dictamen conscientiæ. Qui hoc lumen sequitur non potest errare. qui huic lumini vertit dorsum, notescit ei, & in tenebris ambulat: & nescit quo vadat. Isti sunt de quibus Iob. 24. Ipsi fuerunt rebelles lumini. In quo notanda est multorum stultitia, qui faciunt lumen portari post se, non ante se. Sic multi antequam operentur non respiciunt ad lumen conscientiæ, vtrum hoc liceat, an non liceat. sed post perfectionem operis; tunc respiciunt inuiti & coacti ad lumen conscientiæ, tunc primò eos vrgente conscientia. Multi tamen habent conscientiam de Biaim, nunc strictam, nunc largam sicut volunt, quia candelam conscientiæ accendunt igne propriæ cupiditatis, quando deberent eam accendere igne verbi Dei. Tunc enim non posset esse erroris occasio. Ideo frequentandi sunt sermones, & aperienda est fenestra cordis lumini verbi Dei, ut illuminetur conscientia. quia psal. 118. Declaratio sermonum tuorum illuminat. Qui ergo cum tali lumine ambulat, honestè ambulat. Honestè enim ambulare est bonum exemplum proximo ostédere; cum eo laudabiliter viuédo. 1. Thess. 4. Rogamus autem vos fratres vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt. Quia necessaria est honestas interior vnicuique propter seipsum, exterior propter proximum; quia Eccl. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo.

Quomodo sex modis debemus cum Deo ambulare.

Ambulare honestè quid sit.

Secundò debemus ambulare dignè, Eph. 4. Obsecro vos vt dignè ambuletis vocatione qua vocati estis, idest secundũ quod illud ad quod uocati estis exigit. Vocati autẽ estis ad nuptias summi regis. Mat. 22. Misit seruos suos vt vocarent ad nuptias. Dignè ergo ambulat qui ornatus est ueste nuptiali charitatis. Alioquin timendum est ne ei dicatur a domino. Amice

Amice quomodo huc intrasti? &c. Non enim licitum est indutum sacco intrare aulā regiam. Hester.4. Indutus sacco est, qui amorem temporalium cordi suo tam quam vestimentū applicat & coaptat. Veste autem nuptiali induitur, qui ad Deum & proximū amorē conseruat. Aliæ enim vestes sunt de pilis animaliū, vel interioribus vermiū. Sed dominus de suis visceribus huiuscemodi materiā ministrauit, lateris sui apertione amorem suū ostendens. Ac si diceret. Cor meū paratus sum pro amore vestri de corpore meo auellere & vobis dare. Quod & fecit vt accenderemur ad eum reamandum. Bernardus. Clauus penetrans, clauus reserans factus est mihi, vt videam voluntatem domini. Item alię vestes sæpe fiūt propter nuptias, sed nuptiæ filij Dei cum natura humana factę sunt propter vestem istā charitatis. Sciebat enim Deus quod omne animal naturaliter diligit sibi simile, & ideo vt nos ad amorem suum alliceret, factus est nobis similis. Item aliæ vestes non operiunt turpitudinem, nec celāt nisi ab oculis hominum. Hæc autē omnem turpitudinem abscondit etiam ab oculis Dei, quia vniuersa delicta operit Charitas. 1. Pet.4. Inuidus enim qui non habuit vestem hanc nudus apparebit cum ignominia sua. Naum.3. Reuelabo pudēda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatē tuam & ignominiam tuā. Hac veste nudatus Adam erubuit. Ideo Apoc. 16. Beatus qui custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet.

Tertiò debemus cautè, siue sapienter ambulare: vt dicitur Ephe.5. Videte quomodo cautè ambuletis. Quæ cautela consistit in tribus. Primo in male societatis declinatione. Prouer.1. Fili mi, si te lactauerint peccatores, si dixerint veni nobiscū &c. ne ambules cum eis. Hæc est societas diaboli, in qua ambulat qui ei in tentatione consentit. Eccl.16. Caue tibi, & attende diligēter auditui tuo, ne scilicet acquiescas diabolo suggerenti, quia cum subuersione tua ambulas. Ad nihil enim aliud tēdit nisi ad hominis subuersionē. Sicut. n. vir sapiēs transiēs per syluam præponit sibi illum de quo timet, cauens sibi de proditione. Sic nos in sylua huius mundi debemus ista tēporalia præmittere in eleemosynis. Genes.32. Placabo eum muneribus quæ præcedunt. Frequēter enim occidunt si sequantur, id est si vsque ad mortē teneantur. Secundò cōsistit hæc cautela in mortis consideratione. Qui habet trāsire super foueā profundā per plancā strictā diligenter attendit ad pedes suos. Planca ista stricta est pœnitentia. Arcta enim est uia quæ ducit ad uitā. Mat.7. Per hanc plancam necessè est nos transire de ista uita ad futuram. Qui de ista planca ceciderit, in infernum mergitur. Ideo debet quilibet attendere ad pedes suos, hoc est ad mortē. Qui hoc facit non debet timere casum in peccatum. Eccl.7. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Thren.1. Sordes eius in pedibus eius, cum tamen lotio pedum sit valde necessaria. Et subdit rationem, quia non est recordata finis sui. Puer enim cum primò lectionem suam repetit cum debet eam reddere, nunquam benè reddet eam. Sic faciunt multi qui nolunt discere bene mori, quousque sint in lecto mortis. de quibus Psal.72. Non est respectus morti eorum &c. Aduertere deberent illud Deut.32. Vtinam saperent, & intelligerent ac nouissima prouiderēt. Tertio consistit hæc cautela in modestiæ conseruatione. Periculum enim est super plancam strictā nimis cito currere. Rom.12. Rationabile sit obsequium vestrum. Propter quod in lege iubetur sal offerri in omni sacrificio. Leuit.2. Opus enim virtutis sine discretione est, sicut quadriga sine auriga. Prudentia enim non tam virtus quàm auriga virtutum.

Mortis consideratio frequens utilissima.

Quartò debemus ambulare simpliciter per humilitatem vel paupertatem, nō sicut superbi qui ambulant in magnis & in mirabilibus super se. Prouerb.19. Melior est pauper qui ambulat ī simplicitate sua, quàm diues torquens labia sua in mētiendo, detrahendo, & adulando, quasi os habeat retortum. Quod fit quando aliud habet in ore, aliud in corde. Prouer.10. Qui ambulat simpliciter, ambulat confi-

denter, quia qui nihil portat, non timet latrones. Tales enim de facili permittunt transire pauperes. Vnde quidam philosofus ad diuitias suas. Submergam vos ne mergar a vobis. Qui ambulat simpliciter, idest qui Deum habet ductorem. Paruulis enim datur pedagogus, sed cum creuerint dimittuntur soli. Sic superbi derelinquuntur a Deo, vbi humilibus datur ductor Deus. Psal. 130. Si non humiliter sentiebam &c. Et sequitur. Sicut ablactatus super matrem suam &c.

Quintò debemus ambulare solicitè, per intentionis rectitudinem, vt. s. solicitè & diligenter attendat homo quòd quicquid facit, totum ad honorem Dei referat. Micheę. 6. Indicabo tibi o homo, quid sit bonum, & quid dominus requirat a te. Vtique facere iudicium de teipso. Vnicuique enim nostrum dedit Deus auctoritatem iudicandi in terra propria sibi commissa per literas patentes Apostoli 2. Corint. 11. Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique iudicaremur. Si enim proferat homo sententiam suæ condemnationis in confessione, Deus proferet sententiam absolutionis in peccati remissione. Nõ ergo expectemus ꝙ de nobis fiat iudicium sicut de latronibus. Psal. 118. Feci iudicium & iustitiam. Et sequitur. Quare non tradas me calumniantibus me. Sed in auctoritate Micheæ subditur. Diligite misericordiam. s. cum proximo. Multi. n. faciunt opera misericordiæ, qui tamen non diligunt misericordiam, quia cum tristitia & murmure faciunt; cum tamen hilarem datorem diligat Deus. 2. Cor. 9. Qualem enim vultum ostendis proximo, ostendet tibi Deus, sicut qui arridet speculo, & speculum ei. Dicit etiam diligere misericordiam & non facere, vt nullus possit excusari. Licet enim non omnes possint facere, omnes tamẽ possunt diligere. Et sequitur. Et solicitum ambulare cum Deo tuo, vt scilicet solicitus sis placere ei, non mundo. Valde. n. securum est in omnibus habere rectam intentionem. Non. n. de facili cadit homo in peccatum, dum seruat rectitudinem intentionis. Si. n. porrigis Deo manum in operando. s. intentione placendi ei; Deus porriget tibi manum ne cadas; sicut fecit Petro in mari, dum esset super placã penitẽtię, quę per mare significatur.

Vnusquisque iudex sui esse debet.

Sextò debemus festinanter ambulare per desiderij feruorem propter quatuor. Primò propter temporis breuitatem. Ephes. 5. Redimentes tempus, quoniã dies mali sunt. Sicut. n. dicitur Apoc. 21. Dedit ei Deus tempus ad pœnitentiam; & tamẽ mundus occupat totum tẽpus, vt nõ prætereat uix aliqua tẽporis particula, in qua non vacetur solicitudinibus seculi, processibus, vanitatibus, diuitijs, & delicijs. Redimendum igitur est tempus nobis datum, inueniẽdo opportunitatẽ ad seruiẽdum Deo, quoniã dies mali sunt, nõ quidẽ malitia culpę; sed pęnę: quia miserijs, calamitatibus, & angustijs pleni sunt, & quia malitiæ mundi totaliter occupãtur. Secũdò propter nuntiorum iã ad nos missorũ diuersitatẽ. Quadruplici nuntio nos Deus inuitat. Primò per literas prædicationis. Secũdò nutu beneficiorũ temporaliũ. Tertiò viua voce internæ inspirationis. Et quartò ꝑ nũtios tribulationũ qui nec ad horã permittunt nos quiescere, q̃a mala quæ nos hic pręmunt, ad Deũ nos ire cõpellunt. Tertiò propter expectantiũ dignitatem. Psal. 141. Me expectant iusti &c. Vnde dictũ est sanctis Apocal. 6. Sustinete modicum, donec impleatur numerus fratrum uestrorum. Si rex expectaret aliquem in aliquo loco, quomodo festinaret ille ad occurrẽdum sibi? Multo magis quia omnes sancti nos expectãt debemus festinare. More peregrini qui socios suos præcedentes uult attingere. Quartò propter deliciarũ ad quas uocati sumus uarietatem paratã, sicut solet festinare pauperes, & currere ad magnã distributionẽ. Clamat enim dominus. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiã vos. Mat. 11. Et iterum Mat. 22. Omnia parata sunt, venite ad nuptias. Propter ista quatuor festinemus ingredi in illam requiem. Heb. 4. Ideo dicitur Baruch. 4. Ambulate filij ambulate. Bis dicitur, sicut solet dici viatoribus vt festinent. Sic ergo festinemus ingredi cum veste nuptiali.

Cur festinare debemus in bene operando.

Nuntio quadruplici nos inuitat Deus.

Propter

E
Vestimẽtum. Triplicẽ vestem debemus exuere.

Propter quod Apostolus triplicẽ tunicam interdicit. Prima est ebrietatis & gulæ, cum dicit. Non in comessationibus & ebrietatibus. Et ista tunica est maculata tabe crapulę. Ebrietas.n.ita tegit animam vt ẽt homo perdat sensum & intellectũ. Sicut.n.ipsa cibi & potus superfluitas inducit tenebras corporales, ita & spirituales. Sũt.n.quidã velut iniqui cũ taxillis sua vestimẽta ludẽtes, & affliguntur postea egestate & miseria in die frigoris. Sic inebriati uino carnalis concupiscentiæ amittunt vestẽ innocentiæ baptismalis, vel gratiæ: qui a nuptijs agni inhonesti repellentur in tenebras exteriores. Dormitantibus, & ebriosis solent hostes ex improuiso irruere. Nos autem sumus vndique obsessi ab inimicis nostris scilicet carne: quę dormit nobiscũ, mũdo qui est nobiscũ, & diabolo qui nos circũeũdo obsidet vt deuoret.

Inimici nostri.

Secunda tunica quam interdicit Apostolus est lutosa, & crotata luto luxuriæ. Ideo subdit apostolus. Non in fornicationibus & impudicitijs. Ancillæ quotidie impediuntur ad decrotandum tunicã lutosam, & ab anima tua non vis lutum luxuriæ & puluerem immunditiæ tollere. In vigilia natalis in domo tua omnia erũt munda, & nihil erit in ea teipso immundius. Periculum est ne tibi contingat sicut cuidam diuiti, qui cum Diogeni philospho ostendisset omnem domum suam ornatam auro, argento, & tapetibus præciosis: nesciens Diogenes vbi spuere, spuit in faciem eius dicens. Nihil immundius in domo quàm diues ipse.

Tertiam tunicam disruptam, dissutam, & infumatam (quę est tunica inuidiæ & iræ) interdicit Apostolus cum subdit. Nõ in contentionibus & emulationibus. Laceratur vestis charitatis per inuidiam & iram, immo ipsa anima tristitia laceratur. Oportet ergo istas exuere tunicas ad clamorem & doctrinam Apostoli: & induere dominũ Iesũ Christũ. Vnde sequitur. Induimini dominũ Iesũ Christum. Quæ verba dum legeret beatus Augu. nondũ ad fidem cõuersus librum clausit, quia nõ intelligebat eam, modo aperiamus ea.

Ad quod faciendum notandum, quòd inueniuntur quatuor modi vestimẽtorũ. Primũ est purgatiuum. Mulieres enim cũ volunt abluere vasa, & domum purgare: se solẽt induere vilibus vestimẽtis. Quod indumentũ dicitur esse confessio, vt quando homo cor suum vult a peccatis purgare, induat cõfessionem: quæ ex vilibus peccatis contexta vilitatẽ hominis ostendit, & per eam se homo vilem dicit & reputat: psal.103. Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento, quia post cõfessionẽ decorẽ gratię induit, vt postmodũ lumine gloriæ induatur.

F
Vestimẽtum. Quatuor modis vestium indui debemus.

Secũdũ indumẽtũ est, quo vtitur ad se ornandũ, quod est Christo conformari, et vitam eius imitari, de quo in epistola. Induimini dominum Iesum Christum. Si.n. seruo gloriosum est veste regali indui, gloriosius est Christiano Christi exẽplũ imitari. Ephe.4. Deponite vos secundũ pristinam conuersationẽ, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est. In magnis enim festiuitatibus vestes solent renouari corporum, multo plus animæ vestes: quia festa propter animas non propter corpora instituta sunt. Ideo celebraturi natalis domini festiuitatem debemus quærere cum ieiuniis, & orationibus, & abstinentijs vestes animę hreciosas. Col.4. Deponite veterem tominem cum actibus suis, idest habitum vitiorum cum actibus & malis consuetudinibus. Et sequitur. Induentes nouum hominem, idest mentem cum habitu virtutum. Sed modo fit oppositum, quia appropinquante festo non dimittitur consuetudo blasphemandi Deũ: immo aliqui in illam demẽtiam adducti sunt, ut non debito modo credant se facere festum natalis, nisi nocte illa sacra cũ taxillis ludant. Alij circa festum illud debita sua plus quàm alio tẽpore repetunt, vt vltra sortẽ aliquid habeant in illo die; vel vt uanitatibus maioribus intẽdant, & vxores eorum carioribus induantur. Vbi pauper proximus qui agitatur, vix illo die habet vnde panem comedat. Imitemur igitur Christum, induendo conuersationem eius. Licet enim sancti sint imitãdi, specialiter tamẽ sanctus sanctorũ:

Nam cum datur optio alicui accipiendi tunicam de quocunque panno voluerit, semper eligit meliorem. Conuersatio autem Christi inter omnes preciosior fuit, ideo eligibilior.

Tertium indumentum est, quo contra aeris intemperiem vtimur, vt quibus homo se defendit a frigore. Hęc est patientia quæ tutatur tempore tribulationis virtutes animę ne lędantur. Prouer. vlti. Fortitudo & decor indumentum eius. Duo enim facit patientia, quòd pro nulla aduersitate iniquè agit, & sic dicitur fortitudo. Secundum quòd nec deserit bonum virtutis, & sic dicitur decor. Sed multi habent patientiam de tam vili panno, qui non tenet guttam aquæ, sed cito penetratur, quia ad primum verbum iniuriæ, vel ad modicam iniuriam impatientes sunt, qui si haberent patientiam de bono panno, aqua iniuriæ non transiret ad cor. Alij vero habent patientiam de tam vili panno, quod non durat per mensem, immo nec quandoque per diem. Patientia autem de bono panno diu durat. In cuius signum vestimenta filiorum Israel non sunt attrita in deserto. Alii sunt qui faciunt indumentum de patientia, sed non nisi ad os: cum tamen vsus communis fere membris omnibus vestimentum faciat præterquam ori. Hi sunt qui patientiam habẽt in ore, alios afflictos docentes patientiam habere; cum tamen ipsam non habeant. Similes venditoribus pannorum, qui non ad se induendum habent eos, sed ad vendendum aliis. De quibus Iob. 4. Ecce docuisti plurimos; vacillantes confirmauerunt sermones tui. Nunc autem venit super te plaga & defecisti. Vbi est fortitudo tua & patientia tua?

G Patientia. Duo bona facit patientia.

Quartum indumentum est quo utitur homo ad impugnandum, & istud est virtutes uitijs repugnantes. Ephes. 6. Induite uos armaturam Dei, quæ est asperitas vitæ. 1. Petri. 4. Christo in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini. Hanc enim uiam ostẽdit Christus, sicut faciunt Theutonici peregrinantes ad sanctum Michaelem, qui ponunt aceruum lapidum ad ostendẽdum rectam viã. Via per quã iuit Christus fuit lapidosa & dura, ideo qui vacant delectationibus ab ea deuiant. Inde dicet apostolus. Non in comessationibus &c. In cuius signum dominus volens deducere filios Israel in terrã promissionis, deduxit eos per desertũ, quod fuit asperrima via. Ideo induamur dominum Iesum & conformemur ei: si velimus peruenire cum ipso ad vitam æternam. Amen.

Via Christi fuit lapidosa.

Sermo VIII. & primus de sancto Andrea, per thema.

Venite post me. Mat. 4. Hęc verba dirigebat dñs: Petro, & Andreæ fratrib. qui & Christũ sicut in uita, & in morte secuti sũt, qa ambo patibulo crucis sicut & Christus suspensi sunt. Et sicut corã toto populo appensi sunt, sic & vult ecclesia eorum passiones coram oculis nostris suspendi propter tria, propter quæ res aliqua suspenditur. Primo suspenditur ad terrorem peccantium; vt in latronibus patet. Sic voluit dominus quod amici sui in patibulis suspenderentur, quamuis iudicio populi essent innocentes, vt cognoscãt peccatores ꝙ si dominus suis amicis nõ pepercit quin eos cruciatibus exposuerit, quanto minus peccatoribus & transgressoribus suorum mandatorum. Hiere. 49. Ecce quibus nõ erat iudicium vt biberent, biberunt: scilicet sancti, & tu quasi innocens relinqueris. Non eris innocens, sed bibens bibes. Secundò penduntur in documentum & exemplum. Sicut in domibus filiorum suspenduntur clypei & arma parentum strenuorum: vt eorum filij sequantur pręclara eorum gesta, quorum illa sunt in memoriã suspensa. Ait enim Aug. ꝙ legere vitas martyrum maximè prouocat ad deuotionem, teneritudinem cordis, & sanctitatẽ vitæ ducendam. Tertiò in testimonium. Sicut baculi & potantiæ in ecclesijs in testimonium miraculorum, sic vita sãctorum in oculis Christianorum exponitur in testimonium fidei: ita vt nullo modo vertatur in dubium quando miracula & in vita & post mortem fidem nostram prędicant.

A Suspendi. Propter tria res aliqua suspenditur.

cant. Ita q (vt dicit Guil. Parif.) non solum viui, sed etiam mortui eam prædicãt. Et ad ostendendum q eorum merita non solum eis, sed etiam nobis qui eorum facimus memoriam prosunt. Eorum enim merita reponuntur in thesauro ecclesię pro necessitatibus nostris. Huius autẽ thesauri custos est Maria: quæ quocũque modo ab ecclesia pingatur: vt plurimum pingitur portare thesaurum istũ. Quãdoq;.n. tenet Christũ paruulũ: quãdoq; tenet ipsum mortuũ & vulneratũ. Ipse est autẽ in quo sunt omnes thesauri scientię, & sapiẽtiæ Dei absconditi. Col. 2. Nos ergo pauperes ab ea quæramus eleemosynã, quę in manibus suis thesaurum tenet; vt de laudibus sui familiaris Andreæ aliquid possimus dicere. Et vt nobis impartiatur verbum & nobis cor & affectum ad exequendum illud presentemus ei supplicationẽ, dicentes, Aue.

B *Venire Tribus hominũ generi bus dici tur, Venite post me.*

Tribus hominum generibus dici solet uenite post me. Primo viam ignorantibus. Sic discipulos vocat Christus dicens: Venite post me: quia ego sum via, vos nõ potestis deficere. Venite post me, quia errare non possum. Alii sancti errare potuerunt, sed non Christus. ideo sequens eũ non errat. Io. 8. Qui sequitur me non ambulat in tenebris. Ideo etiam omnes nos vocat, vt post eum eamus, & hoc per Apostolum suum. 1. Pet. 2. Sequamini vestigia eius, quasi dicat. Non poteritis seduci si sequamini eum. Quia enim peccatores sunt in hoc mundo in tenebris, opus habent ductore Christo qui eis clamat, Venite post me.

Secundo hoc dicitur timentibus viæ asperitatem, vel aliquod periculum transeundum, sicut solet fieri in transeundo pontem arctum, vel aquam profundam, vel locum lutosum. Tales si habent securum ductorem timere nõ debent. Christus est talis ductor. Cum enim occurrit aliqua difficultas, vel malus passus, tunc manum extendit auxilium impendendo. psal. 62. Adhæsit anima mea post te, me suscepit dextera tua. Et iterum psal. Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me. Et sic non debemus timere asperitatem viæ huius seculi, tribulationes, tentationes, & calamitates si sequamur eum. Ipse enim semper extendit manũ suam adiuuando nos.

Tertiò hoc dicitur seruis a dominis suis. Non enim iustum est vt seruus præcedat dominũ suum. Ideo vult dominus seruos suos sequi voluntatem suam, non propriã ipsorũ. Propter quod repręhendit Petrũ, Matth. 16. quando dixit ei. Absit hoc a te domine, vbi dominus loquebatur de passione sua futura. & Petrus sequens propriã voluntatem volebat non ita esse. Cui dominus, Vade retro sathana. Volebat enim q dominus crederet consilio serui; & sic antecedere eũ in cõsulẽdo. Glos. super illud psal. Auertãtur retrorsum. Petrus præcedendo, sathanas sequẽdo, Christi discipulus fuit. Ideo timendum est prælatis qui præcedunt: quia dominus eorum nunquam curauit de pompis & diuitijs: post quas currunt prælati nostri temporis. Itaque sic monet dominus discipulos suos. Primo tanquam ignorantes vt veniant post eũ ad suscipiendam doctrinam: quia ipse doctor & magister. Ac si diceret. Si ignoratis viam, venite post me, ego docebo eam. Si timetis pericula, venite post me; ego in eis vos iuuabo. Si mihi volueritis seruire, ego vos præmiabo, venite post me.

Ad tria legimus beatum Andream vocatum a Christo; Primo ad eius familiaritatem, Secundò ad apostolatus dignitatẽ, Tertiò ad æterni regni hæreditatem. Duo prima mane, Tertium post meridiem declarabitur.

Primò itaque vocatus est ad Christi familiaritatẽ. Ioan. 1. Stabat Ioannes & ex discipulis eius duo. Stabat enim Ioannes cũ discipulis, & Iesus ambulabat cũ discipulis suis. vnde Mat. 4. dicitur. Ambulãs Iesus iuxta mare. Et de discipulis ait Ioã. 15. Posui uos vt eatis. Logici enim dicũt quatuor esse hominum positiones: scilicet accubitũ, sessionem, stationem, ambulationẽ. Omnis.n. in loco positus aut iacet, aut sedet, aut stat, aut ambulat. Cum iacet homo, omnes partes corporis quiescunt. Cũ sedet, inferiores partes eius quiescunt,

C *Positio. De quatuor differentijs positionum.*

quæ sedi innituntur: superiores vero ipsa sui erectione laborant. Cum autem stat, totus laborat homo erigens se: qui naturaliter pondere suo ad ima refertur. Cum vero ambulat, additur labori grauis ex motu fatigatio. Secundum hunc modum sunt quatuor hominum status in ecclesia. Primus est malorum: quorum statum nõ distinguimus, quia multiplicati sunt super numerum, & eorum confusio distinctionem non admittit. Isti sunt iacentes, id est in mundo quiescentes, qui totam spem & iocunditatem ponunt in incerto diuitiarum quorum Deus uenter est: nec posuerunt Deum adiutorem suum. Secundus est bonorum coniugatorum, qui bene vtuntur licitis. Sed tales diuisi sunt, quia partim seruiũt Deo, partim mundo. Honorant.n.dominum de sua substantia operibus misericordię intenti, facientes sibi amicos de mammona iniquitatis. Sed etiam soliciti sunt de vxore, & liberis, de agris & vineis &c. intantum ꝙ cum hac solicitudine transeunt portãtes secũ ligna fęnum, & stipulam. 1. Cor. 3. Et quia partim delectantur in mundo, partim in bonis operibus exercentur: ideo sedere dicuntur, quia in superioribus laborãt, & in infimis quiescunt. Hi sunt quos cõmẽdat apost. Ro. 12. Solicitudine non pigri, quo ad infima, spiritu feruẽtes, domino seruientes, quo ad superiora. Talis erat Andreas priusquam beato Ioanni Baptistæ iungeretur, domum suã solicitè & honestè procurans, sicut facere solent ciues honesti. Tertius est contemplatiuorum quorum conuersatio in cęlis est, qui spem in Deo ponunt, in mundo autẽ pręssuras habẽt. quibus viuere in mundo mors est, & mori lucrũ. Militant enim & laborant super terram, & super ipsos pedum articulos innitentes, in nullo pręterquam pedibus terram tangentes (quod necessitatis est) quadam superioris auræ leuitate reficiũtur; licèt stẽt in fame, & siti, & frigore in nuditate, & vigilijs multis. Sic fuit Andreas cũ Ioanne, quando stabat cum eo ei assimilatus in vita, nondum tamen peregre profectus ad laborandum in vinea Christi. Quartus vero gradus est pręlatorum

Quatuor hominum status sunt in Ecclesia.

quibus incũbit ambulare, idest inter prædicta hominũ genera discurrere; nunc uni increpationem, alteri exhortationem, alteri consolationem tanquam annonam verbi Dei erogare. His dixit dominus. Ite in orbem vniuersum predicate euangelium. Sic dictum est beato Andreæ. Prius igitur dixit dominus discipulis cũ essent adhuc imperfecti. Sedete hic donec vadam illuc & orem. s. pro vobis vt sitis perfectiores. Iterũ dixit eis. psal. 126. Surgite postquàm sederitis qui manducatis panem doloris. i. solicitudinis. Et iterum. Sedete in ciuitate donec induamini uirtute ex alto. Stantibus etiam dicitur. State in uijs vestris, viriliter agite, confortetur cor vestrum, sustinete dominũ. Modicũ.n. & iã videbitis me. Ambulantibus uero promissa est requies. de qua Mat. 19. Sedebitis, & vos super sedes duodecim &c. Qualis fuit Andreas cum ambulãs Iesus iuxta mare vocauit eum. Primò itaque ad familiaritatem suam propter duo. Primò, quia erat vir honestę conuersationis, etiam uirum honestũ coluerat scilicet Ioãnẽ Baptistã, de sua salute solicitus. Erat. n. eius discipulus. Sed quanti putas æstimatur habitare aut conuersari cum homine sanctæ cõuersationis, & doctrinæ. psal. Cum sancto sanctus eris. Carbo mortuus cum viuis positus facile accenditur. Secundo, quia libẽter audiebat de Christo loqui, inquirẽs solicitè de salute sua. Cum enim pr̨edicasset Ioannes, ecce agnus Dei, audito hoc verbo sequutus est dominum cum suo cõdiscipulo, scilicet Ioanne euangelista, ut probabiliter creditur. Sed pius dominus in eos respiciens interrogauit quid quærerent, non quẽ quærerent: quia iã de persona sua erant illustrati. Sed quæsierunt habitationẽ suã, vt possent ibidẽ ire, & ab ipso instrui. Et dominus ad eos. Venite & videte. Licet.n. dominus proprietariam non haberet domum. iuxta illud Mat. 8. Filius hominis nõ habet vbi caput reclinet. Habebat tamen domum vel locatam, vel sibi accõmodatam, vel quam tanquã in hospitio habitabat. Ecce itaq; primam vocationẽ horũ apostolorum, in qua dũ Andreas audita Ioanne, Ecce agnus Dei. Andreas

D. Andreas. Quomodo vocatus est Andreas ad Christi familiaritatem.

dreas qui erat omnium sicut agnus mitissimus cum agno cucurrit, quia oẽ simile ad sibi simile coniungitur. Propter quam mititatẽ gratiam Dei & hominum acquisiuit. Sicut enim adamas attrahit ferrum, sic mãsuatudo corda hominũ Ezechie. 3. Vt adamantẽ dedi faciem tuã. Talis erat Moyses, de quo Eccles. 45. Dilectus Deo & hominibus, cuius memoria in benedictione est. Et huius causa babetur Numeri. 12. Erat enim Moyses mitissimus hominũ qui morabantur in terra. Propter hoc Andreas amicus Dei appellatus est qui cõtradicẽte populo iudici fuit crucifixus. Inde dicitur Eccl. 3. Fili in mãsuetudine opera tua fac, & super gloriã hominũ diligeris. Andreas autẽ inter truces, & crucem, & iniurias, mansuetissimus fuit: quia cum pateretur non comminabatur. Multi enim dicũtur mites, sed quando iniuriantur perdũt patientiam. Si nullus esset vẽtus; arbor quæ vẽto mouetur propter hoc non diceretur immobilis. Nec lignũ quod non ardet igne absente, diceretur incombustibile. Sic nec homo dicitur mansuetus si non irascatur quando nulla fit ei iniuria. Ber. Sunt quidam mites dum eis fit vel dicitur quod placet sine eorum arbitrio. Patebit autem quam longe sint a mansuetudine: si leuis oriatur occasio.

Mansuetudo est valde utilis christiano homini.

E Andreas. Andreas bene vsus est Christi familiaritate.

Hac autem familiaritate bene usus est ad tria. Primò ad Christũ, eo quòd audiẽs eum esse agnum, agnus cucurrit ad agnũ. Super quo Chrys. Multi non ita cito conuertuntur ad Christũ cum aliquid eis magnum & excelsum prædicatur; vt cũ quid speculatiuũ tractatur, sed citius cũ audiũt ipsum prędicari benignum & amicum hominibus, aut aliquid aliud ad salutem pertinens. Secundò ad seipsum, quia illic fuit ad audiendum verbum Christi usque ad horam decimam serotinam, vt dicitur Io. 1. Et forte illo die non comederat, quia res illa sibi cordi erat, quia de salute sua agebatur. Chryso. Multis quidem carni seruientibus tempus quod est post escã non est aptum ad quippiam necessariorum, eo quòd corpus escis grauetur. Ioannes vero cuius isti erant discipuli, eos escis vacare non docuerat. Ex quo sequitur quòd audituri verbum Dei post prandium, paucum debent prandere. Tertiò, bene vsus est quo ad proximum, quia immediatè iuit ad fratrem suum Petrum, & dixit ei. Inuenimus Messiam qui dicitur Christus. In quo designatur Andreæ pietas, qui de thesauro inuento uult alios participes fieri. Volebat enim vt qui erãt germani carne, essent germani fide. Et vt dicit actor de vita Christi, sicut Stephanus fuit primus martyr, ita Andreas primus Christianus, immò nec suffecit ei, nisi etiam adduceret eum ad Christum. Et ita secundum eundem actorem consueuit ecclesia dum ministrat sacramentũ baptismi habere aliquos qui puerum adducãt & præsentẽt baptismo, qui dicũtur patrini. Et sic Andreas iunior ętate Petro quodãmodo fuit patrinus Petri: quãdo eũ præsẽtauit Christo. Isti vero discipuli Ioãnes scilicet & Andreas in crastinũ redierunt ad propria.

F Vocare. Vocati ad ecclesiasticã dignitatem debens plures habere conditiones.

Secũdò vocauit eũ dominus ad apostolicã dignitatẽ. Nã altera die ambulabat Iesus iuxta mare Galileæ, & post familiaritatem vocauit eos. Sic prælati nostri tẽporis primò ad sui familiaritatem nõnullos vocant, deinde ad beneficia. Et qui sic vocãtur deberẽt esse eiusdẽ cõditionis cũ Andrea. Primò debẽt esse honestæ conuersationis, nõ blasphemi, iniqui, non gulosi, nõ aleatores. Secũdò debent libenter audire loqui de Deo, & inquirere de salute sua. Modo fit oppositũ, quia si quis benè sciat mẽtiri, bibere; iocari, ludere, et facere bene ridere episcopũ, talis est beneficio dignus. Si tales de sua salute non sint soliciti, quo modo erũt soliciti de salute subditorũ? cũ tamẽ debeãt onus sufferre prælati. Tertiò debẽt esse sicut Andreas soliciti adducere gregẽ Dei ad Christum, cum tamen nunc magis disgregent ipsum per malam vitam & exemplum. Ideo cum tales ordinantur & fiunt curati, non fiunt piscatores hominum, sed præbendarum, & mercatores beneficiorum. Deberent enim prælati facere sicut fecit Christus, qui uisis his tribus conditionibus in Andrea, fecit eum apostolum suum. Vnde tres ex scripturis sacris inueniuntur modi eligendi, electio, subele-

Tres modi eligendi.

subelectio, & prælectio. Electio est quando de multitudine bonorum & malorum eliguntur boni, iuxta illud Matth. 13. Elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt. Eligitur enim de aceruo granum, & de torculari oleum separatur. Subelectio est quando de bonis electis eliguntur meliores. Prælectio est quando de melioribus optimi eliguntur. In hunc modum & ordinem electus est Aaron & filij eius, Primo dominus ex omni natione quę sub cœlo est filios Israel elegit in populum peculiarem sibi. De his autem subelegit filios Leui, qui tanquam ministri speciales in tabernaculo deseruirēt. De quibus nihilominus prælegit Aaron & filios eius in sacerdotes, qui precibus & oblationibus suis indignationē domini in populū placarent. In hunc modū elegit dominus Andreā. Primò de malis, idest de mūdo ad suā familiaritatē euocans. Secūdò inter euocatos primū apostolū ordine temporis ipsum constituens. Tertiò præeligens eum in cæna tempore passionis, quando fecit eū cū cæteris paucis apostolis sacerdotem & episcopū. Ad hūc modū eligit dominus quos in prelatos ordinat. Primo eos eligit cū per aquā & spiritū sanctū ab vberibus infidelitatis separat. Subelegit, cum in sortem vocauit eos in ordinem clericatus, promouens, tonsura quadam eos separans a communi grege fidelium. Prælegit autem cum posuit eos super capita hominum dispensatores familiæ suæ: vt dent ei cibum in tēpore, quod est maximū. Ad eleuationem .n. manuum earum, regum & reginarū capita inclinantur, & ois ecclesia eos patres confitetur & expectat intercessores. Vocauit itaque eos dicens, venite post me. Licèt enim vocari a Christo sit magnę dignitatis, iuxta illud Apoc. 19. Beati qui ad cænam nuptiarum agni vocati sunt: tamen vocari ore proprio saluatoris, non solū ad societatē futurā, sed etiam præsentem, & ad hoc vt per ipsos cæteri vocarentur; longe maioris est dignitatis. Sed quęret Andreas, Quid ergo ex hoc erit nobis? Respondebit. Faciam vos fieri piscatores hominum: ita quod capietis eos in profundo maris huius mundi, vel maris, idest amaritudinis peccati & infidelitatis; & adducetis ad lumen fidei. Mirabilis valde piscatio. Pisces cum capiuntur cito moriuntur, homines cum capti sunt prædicationis verbo potius viuificantur. Pisces capiuntur vt deuorentur, hominis uerò ut nutriantur in fide. Pisces cum capiuntur postquam comesti sunt perit eorum memoria, homines capiūtur, vt sint in memoria æterna.

Piscatio mirabilis fuit illa Apostolorū.

At illi relictis retibus & naui sequuti sunt eum, vt prælati dimissis terrenis amaritudinibus prædicationi euangelij intenderent. Vnde Nume. 10. quando principes & capita multitudinis conuocandi erant, vnico sono tubæ pulsabatur. Sed quando populus conuocabatur vel ad proficiscendum excitabatur, tunc tubarum sonitus in longum protendebatur, & quādoque grauis, & quandoque intercisus fieri iubebatur: ad denotādum quod principes & capita multitudinum, scilicet prælati, iudices, & reges, facilius debent tubis, idest prædicationibus obedire quā alij: ita quod vna vox deberet sufficere ad tales vocādos; vbi vox tubæ plixior, et vocatio & monitio diuturnior & grauior necessaria est ad exeitandum populū ad virtutes, & ad opera bona, quia boni superiores cito & faciliter obediunt: ubi duri & rustici rurales difficilius ad bona opa ire volunt. Sic Petrus & Andreas ad vnicum tubæ sonitū relictis retibus & patre secuti sunt eum. Modo econtrario fit, quia sicut auis satura ad manum domini sui nō vult redire, sic nec isti ad Dei volūtatē terrenis satiati, quibus ex toto implicantur.

G Vocare. Vocati ad dignitatem cito debēt obedire verbo Dei.

Sed quæritur cur piscatores & non senatores magis elegit dominus? Responsio quòd hoc fuit duplici de causa. Prima ne attribueretur illa electio mundanæ sapientiæ. Vnde August. de verbis domini. Dominus pro salute nostra piscatores magis voluit eligere quàm senatores, quia si snator electus esset, diceret. Dignitas mea electa est. Si diues, diceret quòd diuitiæ, si imperator, quòd potestas, si orator, quod eloquentia, si phylosophus quòd sapientia. Pauperi dictum est, Seque re me:

H Eligere Piscatores, non senatores elegit dominus.

re me:quia enim vacuus multũ erat in eo quod impleretur. Tam largo fonti vas im mane admouendum erat. Hæc Aug. Secunda causa, quia diabolus per piscationẽ humanum genus deceperat, iustum fuit vt piscatione deciperetur. Primò enim tentauit piscari in cœlum dicens. Esa. 14. Ponam sedem meam ad aquilonem, & similis ero altissimo, &c. Sed inuadens alienum: quod suum erat amisit & eiectus est. Ezec. 28. Eleuatum est cor tuum in decore tuo, in terram proieci te. Secundò piscatus est in paradiso, & quasi hamo & esca per gulam cepit primos parẽtes. Abacuc. 1. Totũ in hamo subleuauit. Sagena eius fuit pœnalitas, rete, culpa. Sagena omnia retinet, sic & pęnalitas, rete nõ omnia ut pisciculos minutos. Sic pœnalitatis sagena omnes cępit etiam Christum: sed non rete originalis culpę: quam Christus non habuit nec Maria: nec cessauit piscari vsque ad aduentum Christi, quia totã aquam reputauit suam, idest totum populum. Apo. 17. Aquæ multæ populi multi; donec veniret Christus qui ipsum cæpit, sicut exponit Greg. super illud Iob. 40. In oculis suis quasi hamo capiet eum An extrahere poteris Leuiathan hamo? Virga fuit beata virgo, linea, generationis successio, caro, esca, hamus, diuinitas, & cæpit cæte magnũ. Hęc est linea generationis Christi deseruiens ad capiendum diabolum. Esa. 27. In die illa visitabit dominus super Leuiathan in gladio duro, grandi, & forti. Non enim credebat quòd tam grandis gladius posset in tam parua vagina, diuinitas in humanitate paruula. Et sequitur. Et occidet cętum, qui est in mari, cętum scilicet, qui absorbuerat omnes pisces, qui absorbuit etiam Ionam, idest Christum. Quando autem cętus capitur, tota regio repletur. Sic corpus diaboli diuisum est in multa frusta, & incorporatum est Christo. Alius enim est venter, alius oculus, alius auris, alius manus diaboli. Iob. 40. Cõcidẽt eũ amici, & diuident negotiatores, quales fuerunt Petrus & Andreas, q diuiserũt spolia eius in ecclesia, vnde p eos decorata est ecclesia. psal. 67. Speciei domus diuidere spolia.

Deinde inuenit Ioannem & Iacobum, & alios duos fratres reficientes retia sua, & vocauit eos. Multos habet Deus qui reficiunt retia sua, paucos qui piscari volunt. In quo notãtur duo. Primo quòd retia reficiunt doctores qui non cessant docere, sed non piscantur. Docent enim subtilia, nec vtilia. Esa. 29. Confundantur qui operantur linum & texentes subtilia. Et hoc ideo, quia retia eorum rupta sunt per scissuram & discordiam. Rupta quidem, quia doctrina est sine vita, ideo nihil capiunt, & minus creditur eis. Vnde potest eis dicere Christus quod dicitur Esa. 52. Propter uos nomem meum tota die blasphematur inter gentes. Et plerũque cõtingit quod tales loco piscis capiunt ranas, vel colubres, quia sua vita mala sibi malos associant, & sic plerũque eluditur Christus, qui suo sanguine emit iactum retis illius. Secundum documẽtũ est, quòd ex istorũ artificio concluditur eorum paupertas. Si enim habuissent quingentas libras annui reditus: nõ refecissent retia sua. Et cum Andreas & Petrus mitterent retia sua in mare, signum erat ꝙ non viuebant supra commune, sed communitas ex eorum artificio viuebat.

Sed circa hoc quærit Chrys. cur dominus duas fraternitates vocauit a principio, quare non ita accipiebat dominus homines diuersarum conditionum & regionum? Videtur enim ꝙ per hoc maiorẽ & ad plures traxissent amicitiã. Respondet Chryso. ꝙ super vnã fraternitatẽ scilicet Moysi & Aaron posuit dominus initium & fundamentum veteris testamenti; Super duas autem fundauit testamentũ nouum, quia abundantior erat gratia, & maior charitas noui quàm veteris. Ideo cum simus fratres in Christo, voluit geminare fraternitatẽ. Similiter parua erat ecclesia & congregatio in veteri testamento, ideo ad fundandum illud sufficiebant duo bona pilaria. Dñs aũt voluit dilatare ecclesiam suã, ideo fundauit eã super quatuor firmas bases. Cũ aũt magis ac magis dilatata est ecclesia, tunc oportuit multo plures hẽre columnas, vt sũt quatuor doctores ecclesiæ, & pręlati, & cæteri doct.

Fraternitates duas cur uocauit a principio Christus.

Sermo II. de sancto Andrea, & in ordine. IX. per thema.

A Sequi. De multiplici sequela hominum.

RElictis retibus & naui secuti sunt eum. Mat.4.c. Homines errantes de nocte, multum gaudent ad aspectum luminis uel clamoris, & libenter illuc properant vt dirigantur in uiam suam. Errabant ergo in mari huius mundi homines in tenebris ambulantes dum superuenit lux mũdi Christus populo ambulanti in tenebris, & in regione vmbræ mortis iuxta illud Psal.81. Nescierunt neque intellexerunt in tenebris ambulant: emittens vocẽ dum vocauit suos apostolos, & emittens radios suæ lucis & doctrinæ dicens. Qui sequitur me non ambulat in tenebris. Omnes enim ambulant in mari huius mundi, & nemo quiescit, & multi relinquunt iter rectũ, & ambulãt per vias tenebrosas & obliquas, & hoc propter multitudinem viarum, quia nescit homo quam viam eligere. Poeta. Ipse stat incertus, & nescit quo sit eundum. Cum videt ex omni parte viator iter. Ne ergo quis erret post multitudinem ambulantium, ponat se in via Christi ambulantis iuxta mare: vnde videt suos electos, & clamat eis. Venite post me, non post carnem, non post mundum, non post diabolum. Sunt enim qui sequuntur carnem, vt ille de quo Prouerb.7. dicitur quòd mulier meretrix iuuenem irretiuit multis sermonibus, & procaci vultu blanditur ei: & statim sequitur eam quasi bos ductus ad victimam. Primò quidem sequitur lentè quasi bos ductus, &c. Secundò lætus quasi agnus lasciuiens, & postea festinus, quasi auis festinans ad laqueũ. In quo perpendẽdi sunt periculi gradus. Primò iugulatur & nescit. Secũdò sagittatur, & non exurgit. Tertiò victimatur, occiditur, & perit. Iugulatur affectione, cum noxia gutturis videntur esse suauia. Sagittatur in occasionis acceptione, ut in risu, vel verbo otioso meretricis; occiditur in perpetratione. Sũt etiam qui sequuntur mundum, non quidem iuxta mare mundi ambulantes, sed in mari illo sese proijcientes, vbi merguntur tempestatibus seculi, iuxta illud psal. 68. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Mundus enim mare dicitur propter inquietudinem. Esa.57. Cor impij quasi mare feruens quod quiescere non potest. Sicut enim in mari non est quies, sed sępissime tempestates, sic in mũdo angustiæ vndique inuidiæ, lites, discordiæ, tribulationes, diabolicæ tentationes. Ideo dominus opprobrijs & malis mundi satiatus, volens a mundo recedere dicebat discipulis. In mundo præssuram habebitis; in me autem pacem: sed confidite, quia ego vici mundum. Io.16. quasi diceret. Videte qualiter ego recedo de mũdo, quomodò vulneratus toto corpore aspersus sanguine, & velut impius de taberna eiectus & verberatus: ideo fugite mundum & venite post me. Sunt & qui demonem sequũtur, quia sicut ille voluit exaltari, sic tales de se præsumunt in dignitatibus quibus sunt indigni exaltari: qui aliquando ascendunt pręsumptione sui, & postea cadunt in præcipitium inferni & deiectionem sui. psal.108. Ascendũt vsque ad cœlos & descendunt usque ad abyssos. De his tribus dicitur in psal.103. Hoc mare magnum & spatiosum manibus, illic reptilia quorum non est numerus. Reptilia quæ corpus trahunt per terram sunt luxuriosi, vt anguillæ, quę luto insiguntur. Et hi sunt innumeri in omni statu, sexu, conditione, ætate, natione, vt meritò dici possit, quod Gene.6. Omnis quippe caro corruperat uiam suam. Superbiam uero ostendit in mari huius mundi: cum subdit animalia pusilla cum magnis, ibi sunt supple, quia pusilli pisces sunt præda magnorum, & ex eis nutriuntur. Sic in mundo pauperes a diuitibus opprimuntur. Abachuc.1. Facis homines vt pisces maris. Auaritiam insinuat, cum dicit spatiosum manibus. s. omnibus usurpantium aliena. Et verè latum est mare talibus manibus, quia Hier. 6. A minori vsq; ad maximum omnes auaritiæ student, a sacerdote usque ad leuitam, & ex hoc habent manus aduncatas ad rapiendum. Sed mundus peribit, & concupiscentia eius

Mũdus cur dicatur mare.

B Mare à De reptilib. maris.

eius,ideſt ſubſtantia rerum quæ diliguntur & rapiuntur. Et ſicut boni manibus ſanctorum angelorum, ideſt operibus tenẽtur ne offendãt,ſic mali manibus dęmonum,ideſt operibus portantur ad inferos. Sed vt ait pſal.38.Dñs nõ derelinquet eũ .ſ. electũ in manibus ſuis.ſ.dęmonis: quia ſi incurrit peccatũ aliquod habet nauem pęnitentiæ qua poterit exire de manibus dæmonum.Et propterea electos ſuos dñs Petrũ.ſ. & Andreã uocauit de mari, ut ſe querẽtur eũ.Vocat & nos ſi ſumus digni, ſi ſumus electi & filij Dei.Propter qđ vt ea uocatione digni efficiamur, ad matrẽ noſtrã Mariã recurramus, dicentes Aue.

C Mare. De quadruplici mari.

Ex ſacris ſcripturis quadruplex legitur mare ſ.inferius,ſuperius,interius,& exterius.Mare inferius eſt infernus.pſal.43. Transferentur montes in cor maris, ideſt dęmones & ſuperbi. Exo.14. Equũ,ideſt peccatorẽ,& aſcẽſorẽ eius, ideſt diabolũ circunducẽtẽ peccatorẽ freno erroris proiecit in mare. Apocal.18.Suſtulit vnus angelus fortis lapidem quaſi molarem magnum,ideſt durum & obſtinatum peccatorẽ,& miſit in mare. Sed mare ſuperius reſpectu inferni eſt mundus iſte,qui tumet per ſuperbiã, fremit & tumultuatur per iram & malitiã,fluctuat per curas & ſolicitudines,ſpumat per gulã & luxuriã omnia in ſe recipit,& non redundat per auaritiam, maior piſcis minorem deuorat per violentiam & rapinam, mortuos eijcit & viuos attrahit.Qui enim mundo moritur,contemnitur & eijcitur ab ipſo.

Mũdus meretrici cõparatur.

Nam mundus meretrici aſſimilatur,quæ quam diu eius amator habet quid expendat,blanditur & attrahit, deficiẽtibus expenſis, contemnit & expellit. Vix enim cor hominis quietatur in mundo,vero tamen Iona,ideſt Chriſto proiecto in mari reddita eſt tranquilitas. Viuẽtibus enim in mundo in quibus eſt Chriſtus,illic trãquillitas conſciẽtiæ inuenitur. Sed mare interius dicitur cor hominis furore turbidum:rixis & litigijs amarum: elatione tumidum,fraudibus obſcurum, curis inquietum, uentis quatuor affectionum ſcilicet gaudii,amoris,ſpei, & timoris concuſſum:totum hominẽ & eius interiores habitus uirtutum reddẽs fetidum. Mari enim aſſueti fætorẽ eius non ſentiunt.Ita quidã aſſueti peccatis fętorẽ eorum non ſentiunt,ſed ſtercoribus delectantur. Vel mare dici poteſt peccatorum amaritudo, de quo pſal.32.Congregans ſicut in utre aquas maris.Quòd fit dum in vtre memoriæ amaritudines peccatorum congregantur ad plangendum.Quartum uero mare eſt mare materiale & exterius:circa quod ad literam ambulabat dominus dum uocauit Petrum & Andream & ſtatim,iuxta thema propoſitum, relictis retibus & naui ſecuti ſunt eum.

D Araneæ. De retibus aranearũ.

Circa quod primò dicemus quæ retia reliquerunt. Secũdò quomodo eum ſecuti ſunt. Circa primum dicendum eſt,ꝙ duo ſunt retium genera. Quedã ſunt quibus uenãtur muſcæ,& illa ſunt aranearũ. Alia quibus uenantur piſces & beſtiæ,& illa ſunt piſcatorũ & venatorum. Primis retibus venãtur araneæ muſcas,ideſt ſuperbi honores & vanitates. Talia enim ſunt muſca grauiſſima, de qua Exodi.8. dicitur ꝙ ſuis aculeis infeſtabat Aegyptios.Sic ſuperbus grauis ad portandum ſua auctoritate infeſtat pauperes & debiles, ita ut uix eos ualeant portare.Nec mirum,quia angelus ſua natura agilis, ſuperbia tamẽ onuſtus, non potuit nec a cælo, nec a terra portari, quin deſcenderit in abyſſum.Sic homini ex ſua natura graui ſuperbo tamen continget, immo non eſt mirabile ſi aliis ſit importabilis, cum etiam ſibiipſi ſit grauis.Iob.9. Factus ſum mihi metipſi grauis. Secũdò comparatur araneæ, quia aranea paruum caput habet, pedes multos & magnos, & tota eſt in uentre. Sic ſuperbi parum aut nihil habent ſapientiæ: vt uidere poteris in noſtris iuuenculis epiſcopis qui ſicut nani parui capitis, & ideo ſtulti aſſumunt ſibi exercere officia gigantum & ſapientum,ideſt apoſtolorum Petri & Andreæ,ad quæ nõ poſſunt.Habent inſuper pedes multos & magnos, ideſt affectiones aſcendendi ad ardua, multas,& magnas,vel magis habent homines potentes eis confederatos,progenie, affinitate, diuitijs, potentia, aut amicitia: quibus

tanquam

tanquam pedibus portantur, & vsque ad picarum nidum volāt. Insuper totum habet aranea in ventre, quia vt suis statibus & maiestatibus satisfacere valeant superbi, omnia deuorant. Propter quæ in persona eorum dicit psal. 83. Anni nostri sicut aranea meditabuntur, idest anni uitæ eorum ad modum aranearum texuntur. Non sic fecit Andreas, qui vsque ad hunc diem texuit retia doctrinę, quibus capta est tota Achaia (quæ est Lacedemoniorū terra) & Christo acquisita. In qua nō grauis aut durus vt superbi apparuit, sed mitissimus, lenis, & misericors, ita vt in ea etiam continuam misericordiam dicatur influere. Nam secundum Greg. Turonen. in lib. de miraculis martyrum. c. 30. Beatus Andreas in die solēnitatis suę ex tumulo suo manna in modum farinæ vel olei cum odore nectareo inundat, per quod anni sequentis fertilitas ostenditur. Si exiguum profluxerit, exiguum terra profert fructum: si copiosum, copiosum. Ferunt tumulum aliquando ita exundasse, vt vsque ad medium basilicæ proflueret riuus. Hæc in Achaia prouincia aguntur in ciuitate Patras. Cum autem oleum defluxerit, tantum ibi odorem prę stat, vt putares multorum aromatum sparsam esse congeriem. Ex hoc enim vnctiones factæ, seu potiones lāguentibus sępe commodum præstant. hęc Greg. Turonen. Tertiò comparatur superbus araneę, quia texit fila, & in ipsis filis se suspendit. Sic superbi subtiles habent dolos ad capiendas muscas, idest honores & dignitates sibi immeritas, quę tamē telæ vel fila non possunt repellere frigus, idest sententiam diuinā quin statim eos deijciat. Psal. 72. Deiecisti eos dum alleuarentur. Facilè enim dissipatur tela, id est opus quod faciunt, sicut opus aranæ, per modicum flatum venti dissoluitur, vt vult Grego. in moralibus super illud. Iob. 7. Spes hypocritæ peribit, & sicut tela aranearum fidutia eius. Sed & aranea in opere suo mirabiliter vexat, quia se euiscerat vt telam ordiatur. Sic talis se totaliter consumit, & velut idolum tanquam bonus, tanquam sciens & sapiens falso honoretur, & tamen nihil inde lucratur, immo de huiusmodi filis & operibus funiculos aggregat, vnde in patibulo inferni suspēdatur, Mat. 6. Exterminant enim facies suas affligendo se, & nihil inde lucrantur nisi humanam laudem, vel gloriam, quæ nihil valet. Psal. 48. Tabescere fecisti sicut araneam animam eius. Vnde Amb. super 3. Psal. Nō vana: non inania sequamur, ne aranearum telam texere videamur. Albertus 8. tractatu de animalibus de malis accidentibus apum dixit, quòd quando in fauo earūm nascuntur araneæ corrumpūtur apes vna cum melle. Sic vbi debet esse mel. i. dulcedo spiritualis vitę, nascuntur cogitationes & solicitudines malæ circa honores & tēporalia acquirenda: quę quasi aranearum telæ corrumpunt mel, quia pro dulcedine spiritualis vitæ, non est nisi amaritudo maxima huius mundi: & perimūtur apes, idest ipse animæ propter vanitates inutiles; vt modo videmus in ecclesiasticis & religiosis viris propter huiusmodi omnē perire deuotionem. Modo. n. educunt fila sicut araneæ, dum distrahuntur per varia desideria. Telam texunt inutilem, dum laborant propter rem trāsitoriam. Seipsos euiscerant, dum varijs cogitationibus consumpti animi virtutē eneruant. Secunda retia sunt quibus venantur pisces & bestiæ. Et hæc licet ad literam reliquerint apostoli, tamen ad meliora retia quib. scilicet capiunt vrhomines uelut pisces & bestię: transierūt. Est enim rete prædicationis quod pro reti materiali susceperunt, instar retis materialis. Rete enim materiale primò texitur, deinde laxatur in capturam, Tertiò siccatur, & si fractū est postea reficitur, Deinde plicatur & in locum suum reponitur. Sic de prædicationis reti. Nam materiam vnde cōfectum est rete istud protulit Moyses, quādo veram doctrinam & diuina mandata & traditiones in vnum congessit. Io. 1. Lex per Moysen data est. Ex hac materia postmodum prophetę antiqui quasi diuersas maculas texuerunt, dū varias de Christo prophetias & sententias protulerunt, Oseę. 12. In manibus prophetarum assimilatus sum. Hæc retiā postmodum apostoli laxa-

Andreæ virtus fructusque prædicationis illius.

Rete. De retibus quibus piscātur animæ.

Prædicationi reti cō paratur.

Ii laxauerunt in capturam, quādo in omnem terram exiuit sonus eorum, vbi interdum ipsa retia rumpebantur præ multitudine piscium. Primò quia ibi mali cum bonis, ibi palea cum grano, zizania cū tritico, loliū cum frumēto, amurca cū oleo, fex cum vino, fermentum cum azymo, scoria cum argēto, plūbum cū auro, malus cum bono, Cham cum Sem in vna arca, Hismael cum Isaac in vna domo, & in Rebeccæ vtero Esau cum Iacob, & nunc nō est discretio. Sed cū venietur ad litus iudicij, fiet segregatio & erit tunc ventilabrum in manu domini, & ventilabit aream suam, & cōgregabit triticum in horreū, paleas autē cōburet igni inextinguibili. Mat. 13. Elegerunt bonos in uasa sua, malos autem foras miserunt. Rumpebatur item rete præ multitudine piscium, cum inter Christianorum multitudinem heretici intrauerunt. Sed ea refecerunt apostoli. Andreas predicando, Paulus scribendo epistolas, Ioannes euangelium, nō quærentes quę sua sunt, sed quæ Christi Iesu. Non enim retia aquam retinenti, sed pisces. Sic nec sācti viri illi lucrum tēporalium quærebant, sed quæ Christi Iesu. Siccabantur autem hæc retia ad solē iustitiæ Christum: si quid pulueris glorię inanis in prædicatione inhæsisset. In iudicio autem plicabitur rete, cum tunc nō erit necessaria doctrina. Esa. 34. Cęlum vt liber plicabitur. Hie. 31. Nō docebit tunc vnusquisq; proximū suum, & vnusquisq; fratrem suum dicens, cognosce dominū. Omnes enim me cognoscent a maiore vsque ad minorem. 1. Corint. 13. Siue prophetię euacuabuntur, siue linguæ cessabunt, siue scientia destruetur. Et ita beatissimus apostolus Andreas de primis fuit qui misit retia sua in mare & cæpit homines: vt patet in legenda sua, quòd magnā Græciæ partem ab idolatria ad fidem reuocauit.

Retis Apostolorū gubernatio.

F

Prælatus.

Prælatus tendere debet ad lucrū animarum.

Secundò videndum est quomodo secuti sunt, primò ambulantem, secundo vocantem, tertiò officia tribuentem. Primò ergo secuti sunt dominum ambulantem iuxta mare, idest ecclesiam. Esa 23. Erubesce Sidon, idest synagoga ait mare, idest ecclesia. psal. 37. Congregans sicut in vtre aquas maris, idest in vnitatem ecclesiæ multitudinem populi. Gen. 1. Congregationes aquarum, idest populorum appellauit maria. Ideo petit psal. 43. transferentur montes in cor maris, idest apostoli in amorem cordialem gentium. Iuxta autem mare cæpit dominus venari Petrum & Andream. Erāt enim aues aquaticæ in aquis victum querentes. Vnde dicit Auicenna lib. de animalibus: quod aquila quando vult rapere aliquam auem aquaticam: per acumen sui aspectus in medio aere existens, videt motus illius auis infra aquam, & dum ascenderit ad superficiem aquę statim rapit ipsam. Sic dominus qui est aquila maris: quando cæpit venari in mari huius seculi vidit corda natantium in hoc mari, & motus singulorum, & sic aues ascendentes super aquam mox rapuit, quando pauperes diuitias & delicias huius mundi relinquētes, Petrū scilicet & Andreā ad se vocauit. psal. 32. De cœlo respexit dominus, idest de homine assumpto vidit omnes filios hominū, idest omnes pertinentes ad filium hominis secundum glos. Ibi conformiter ad dominum piscari debent prelati: animas quidem nō lucra tēporalia, quæ non sunt nisi muscæ vel papiliones: in quibus multi prælati modo piscantur iurgia, & plebiscita pro terrenis sectantes: animas suas & sibi subditorum perdentes. Dicit enim Suetonius lib. de 12. Cęsaribus: quòd Augustus Cæsar prelium suscipiendum negabat, nisi maioris emolumenti spes quædam ostenderetur. Nam minima commoda, minimo sectari debent discrimine. Similes (ait) tales sunt aureo hamo piscantibus; cuius hami abrupti damnum nulla captura compensari possit. Sic qui in mari huius mundi lucra terrena venantur. Nam hamus aureus est anima rationalis, qui per amorē tēporalium incuruatur ad ea. Iste vero hamus abrumpitur, quando quis pro lucro temporali animam suam perdit, & lucrum temporale ad se animā totaliter trahit, vt sit uir diuitiarum, & non sint diuitiæ ipsius uiri et seruus Māmonę, & non dominus. Istud enim damnum

num nulla captura recompensari potest. Mat. 16. Quid prodest homini si mundū vniuersum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Secundò secuti sunt dominum vocantem ad se eos, quem continuo secuti sunt. Primò ardenter, Canis enim nobilis natura talis est, quòd quando sentit prædam ardenter eam prosequitur. Sic Petrus & Andreas sentientes prædam suam, scilicet dominum Iesum, ita ardenter secuti sunt eum quod propter hoc se fecerunt crucifigi, & ita allecti ea fuerunt quod postea de nullo alio curauerunt. Sic Paulus postquam raptus est in paradisum ita allectus est, quod postea de rebus huius seculi non curauit. Oneratus enim vel ligatus aut aliter occupatus, nō potest alium velociter sequi. Sic oneratus fimo carnalitatis, ligatus ad aratrum cupiditatis, & occupatus negotiis honoris, non potest sequi Christum. Non sic Petrus & Andreas, qui relictis retibus & naui secuti sunt eum. Secundò secuti sunt eum gaudenter ad modū boni canis, qui vadit cum magistro suo, & discurrens per campos sępe redit ad eum, ita ut aliquando pro quinque leugis quas perambulat magister eius, quindecim faciat leugas hac illac discurrendo præ gaudio quod habet de sequendo magistrum suum. Sic isti sancti apostoli ita gaudentes fuerunt sequi dominum, ut nihil esset eis impossibile; adeo vt quòd ipsi domino vsum est onerosum, & triste, & dolorosum, scilicet crucem pati, hoc isti anhelantes, & gaudentes suscipiebant. Tertio secuti sunt eum perseueranter. Erant enim animalia sancta quę non reuertebantur cū ambularent. Ezechiel 1. Nautæ dum sunt in mari semper sunt in motu & periculo. Ideo multum desiderant attingere terram stabilem & esse in portu, nec cessant quousque contigerint. Sic isti in mari huius seculi non cessauerunt post Christum currere, quousque ad terram & portum glorię applicuerunt. Et nos similiter a cursu bonorum operum cessare non debemus, quousque portum salutis attingamus. iuxta documētum Senecę. In freto viximus, moriamur in portu. Sed multi assimilantur piratis, qui nunquam vellent terram attingere, scilicet semper in mari esse & viuere, vt transeuntes illic possent deprędari & occidere. Sic multi cęlum non curant, sed semper deprædari & nocere cæteris, de quibus Psal. 105. Pro nihilo habuerunt terram desiderabilem scilicet cælum. Isti uero apostoli usque in finem vitæ terram Christi desiderabilem secuti sunt, vsque quo eam perfectè possederunt positi in possessione eius per traditionem crucis in manibus eorum; sicut per traditionem alicuius rei solidę quis ducitur in possessionem alicuius beneficij vel dominij. Quarto secuti sunt eum prudenter, siue sapienter. Nam nō omni spiritui credentes, beato Ioanni Baptistę adhęserunt qui eis ostendit Christum dicens, Ecce Agnus Dei. Inde secundum Alexan. de Hal. in. 4. parte graduale quod dicitur in missa, significat uocationem istorum apostolorum quando secuti sunt Christum. Ideo cātatur immediatè post epistolam, quia post prædicationem Ioannis qui per epistolam significatur, isti discipuli secuti sunt Christum. Prędicatio enim euangelij per Christum secuta est prædicationē Ioannis. Sapienter enim inter cautes & cespites ambulandum est. Inde sapienter Christum inter mundi pericula secuti sunt. Duplici enim pede gradimur, dextro videlicet & sinistro. Dexter, charitas est & amor æternorum; sinister, cupiditas & amor terrenorum. Primus pes nunquā illa queatur, quia uel nō est, vel liber est, quia. 1. Corint. 13. Charitas non est ambitiosa, non quęrit quæ sua sunt. Ideo super istum pedem sicut & isti beati apostoli debemus incedere. Nec timendum est de casu, quia charitas omnia suffert, & nunquam excidit. Saltem si non possumus sustinere laborem illum, ut vno tantum pede ambulemus sicut illi sancti viri, saltem pedem istum sinistro præponamus. Secundum enim Phil. 2. de animalibus. Multa animalia præponunt pedem dextrum cum ambulant. Non minores ergo bestijs, charitatē cupiditati, & amorem æternorum amori terrenorum præponamus. Pes autē sinister facile capitur & illa-

G Andreas. Quomodo multipliciter secutus est dominum.

H Gradi. De duplici pede quo gradimur spiritualiter.

& illaqueatur. Psal.9. In laqueo isto, quē absconderunt scilicet dæmones: cōprehēsus est pes eorum. Cupiditas.n.excecat. Ideo qui cupiditati innititur, non potest videre laqueos vt eos declinet intantum excecatur, vt etiam laqueos quos alijs parat non videat. Ideo in tali casu oportet vti astutia vulpina. Dicitur enim lib. de naturis rerum, de vulpe, quòd si capiatur in pedica pedem propriū abscindit: & sic liberatur. Sic eos oportet facere qui merito propter sui dolositatem vulpi comparātur, vt per confessionem & satisfactionem præscindant pedem illum, vt euadere possint manus venatorum: consilio saluatoris qui dicit Mat.18. Si pes tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Melius est tibi ad vitam ingredi debilem &c. Quintò secuti sunt eum audacter, quia Andreas lętus & gaudēs ibat ad crucem, & de longe videns salutabat eam. Nec mirum si salutabat eam; quia olim crux fuerat terra inuia & inaquosa plena draconibus, bestijs, & latronibus. Erat enim locus malefactorū. Nunc vero terra fœcūda est, quia canit ecclesia. Nulla sylua talem profert fronde, flore, germine, ita vt locū ferarum fecerit dominus locum voluptuosum & desiderabilem, vt diceret beatus Andreas, Salue crux. Et quæ prius erat inaquosa facta est irrigua, ita vt de latere domini in cruce efflueret sanguis & aqua. Esa.35. Scissæ sunt in deserto aquæ & torrentes in solitudine, & quę erat arida in stagnum, & sitiens in fontes aquarum.

I Crux. Differentia crucis Christi, Petri, & Andreæ.

Differunt tamē crux Christi, Petri, & Andreæ secūdū tres dispositiones situs crucis iuxta ecclesiæ repræsentationē. Nā passus est Christus stans & erectos habēs oculos cōuersos ad terrā. Quā dispositionē & sitū dat charitas, quia in hoc notat ꝙ ex sua charitate pro nobis passus est, terrenos aspiciēs pro quibus patiebat̄. Petrus vero supinus crucifigit̄, leuans oculos ad cęlum. Quam dispositionem dat obedientia. Discipulus oculum habet ad magistrū ancilla ad dn̄am. Psal.122. Sicut oculi ancillę manibus dn̄æ suæ: ita oculi nostri ad dn̄m. Sic subditi in cruce debent esse prælatis obediendo. Andreas vero iacens super latus crucifigitur. Quam dispositionem dat spes in patientia. Spes enim de cruce facit sibi lectum & locum voluptatis. Lectus enim locus est quietis & soporis. Talis erat Iob. Iob.34. Quis vt Iob qui bibit subsannationem sicut aquam. Spes de cruce facit sibi dormitorium. Vnde de pacis martyribus dicitur. Obdormiuit in domino. Sicut & ille qui dicebat. Psal.4. In pace in idipsum dormiam. Dormitorium sibi faciūt de cruce quicunque crucē non portant in angaria, sed in delectatione; sicut & beatus Andreas, qui ad crucem veniebat gaudens, & ab ea deponi nolebat, donec obdormiret in domino.

K Andreas. De quinque officijs a Christo collatis Andreæ.

Tertiò secuti sunt eum beneficia & officia conferentē. Cōtulit enim beato Andreæ quinq; officia. Primo fecit eum primiceriū suum, quādo ipsum ante omnes apostolos vocauit. Petrus, Andreas, & Philippus tres erant apostoli de eadem patria, quos quasi primitias ad se vocauit. Et quia illi tres erant agni, ideo sicut agnus Christus fuerunt in patibulo crucis immolati. Cęteri vero apostoli sicut oues fuerunt morsibus luporum laniati. Ideo primo collegit agnos, deinde oues. Secundo fecit Andream nuntium ad vocandū Petrum. Tertio fecit eum consiliarium suum, quando de turba satianda cum eo quasi consilium habuit. Philippus enim diffidebat, sed Andreas cōfidēs misericordiā Dei prouocabat dicēs. Est puer vnus hic &c. & adhuc prouocat, miraculis super infirmos ostēdens quāti sit apud Deū meriti. Vnde Grego. Turonen. lib. de martyribus. ca.30. Mummolus cum Theodeberti regis Francorum tempore ad Iustinianum imperatorem pergens Constantinopolim nauigio veheretur: ad vrbem Patras deuenit, & tunc calculosus effectus, diuersis doloribus arctatus febre pœnè consumitur, & quasi mors prælabatur. Quæruntur medici, munitur testamentum sigillis. Cui tunc ciuitatis episcopus ait. Frustra quæris remediū alibi quā a cęlesti medico, q sine herbis morbos propria virtute depellat. Et cū quære-

Myraculum a sepulchro Andreæ Propalatum.

rent nuntij quis ille medicus? Respondit episcopus quòd Andreas. Quo audito rogat infirmus se portari ad apostoli sepulcrum. Cumque pauiméto prostratus fideliter prçcaretur, circa medium noctis omnes qui aderant sopor obtinuit. Statimque infirmus conatur vrinam eijcere, vocansque vnum puerorum vasculum postulat. Cumq; vrinam nititur eijcere, lapidē magnū emisit, qui tam validus fuit, vt cadens in ipsa quæ parata fuerat concha sonum emisit. Et tunc ablata febre & communi dolore naui restauratur incolumis. Hæc Grego. Quartò fecit eum portariū suum. Nā quidam gentiles. Io. 12. volebāt videre Iesum, & dixerunt Philippo, Et Philippus dixit Andreæ. Et isti portarij nuntiauerunt in palatio regis, & sic portam aperuerunt, vt gentiles intrarent ad Christum, immo impedientes intrare prohibebat Andreas. Nam (ut ex eius legenda habetur) septem dęmones in forma septem canum dum Andreas in ciuitate Patras prædicaret, iuxta viam in sepulcris quandoque habitantes, transeuntes lapidibus obruebant. Sed & nauigio venientes vt prædicationem beati Andreæ audirent, naufragia ipsis patiebantur. Quos vt abijceret, rogauerūnt Andream ciues vrbis illius; qui protinus ad præceptum eius eiecti sunt. Per quos canes intelligi possunt detractores. & per numerum septenarium septem detractionis species, quæ sunt septem capita draconis, de quo Apocal. 12. Prima est occulta mala publicare. Secunda audita mala cum augmento proferre. Tertia crimina falsa imponere. Quarta bona occulta negare. Quinta bona manifestè vituperare. Sexta bona in malum conuertere. Septima bona immiscere malis, vel mala sua alienis addere, vt cum se accusa & defectus suos dicit detractor, vt de alijs malis quæ subiungit melius ei credatur, & vt ex compassione loqui videatur. Philip. 3. Videte canes, videte concisionem. Quintò fecit cum commilitonem suum & assessorem in patibulo crucis, de quo satis superius dictum est.

Dominica II. aduentus, Sermō I. & in ordine decimo per thema.

A Aduentus. De duplici aduētu Christi.

Runt signa in sole & luna & stellis. Luc. 21. In præcedenti dominica mater ecclesia mētionem fecit de aduentu Christi in carnem, quomodo tunc venit cum mansuetudine & misericordia, iuxta illud. Ecce rex tuus venit tibi māsuetus. Hodie secundū proponit quando venturus est ad iudicium cum terrore & iustitia. Vt qui noluerit obuiare veniēti Christo propter eius beneficia, saltem vel terrore concutiatur. Hinc. 3. Ethicorum dicit Aristo. quòd legislator maxime intendit ad pœnas & pręmia. Sūt enim nonnulli qui etiam propter beneficia nunquam: sed solo terrore ducuntur, quia terror fortius monet quàm præmium. Quemadmodum canis solo metu baculi absterretur a cibo viso ipso baculo erecto. Et fur a furādo solo custodū metu auertitur. Similiter nauigātes videntes imminere tēpestatem merces eijciūt. Sic tales sarcinas peccatorū deponunt, eis prędicata tempestate futuri iudicij, & demersione in profundum abyssi. Qui vero perfectiores sunt mādata Dei cōplent propter amorem Dei. Sicut boni filij propter amorem & reuerentiam patris, qui alliciuntur ex beneficijs eius. Sic aues nobiles ad carnem rubeam ostensam veniunt. Sic boni, carne Christi sanguinolenta ostensa ex passione sua, ad eū citato cursu veniunt: Et hoc est quod dicit thema propositum. Erunt signa in sole & luna. Signum in sole iustitię magnū apparuit in incarnatione. Apocal. 6. Sol factus est quasi saccus niger. Sacco enim nostræ humanitatis operuit lucem suæ diuinitatis. Sed signa in eo fuerunt maxima quinq; plagę eius: quasi quinq; ciuitates refugii. Heb. 12. Accessisti ad sanguinem Christi melius loquentem quam Abel, qui clamabat vindictam, hic autem misericordiam. Similiter in luna apparuit signum, quia sequitur in loco allegato. Luna facta est tota sicut sanguis. Per lunā intelligit Maria, de qua canit ecclesia. Pulchra

Anagogica expositio Solis, & Lunæ.

chra vt luna, quæ peccatores illuminat in nocte huius seculi. Sed conuersa est in passione in sanguinem, quando gladius passionis transuerberauit animam eius.i. in dolorem & amaritudinem conuersa est. Post quod signum apparuit in ea signũ dulcedinis & consolationis, quando consolabatur Neophitos, idest de nouo conuersos ad fidem, vt vult Ignatius sancti Ioannis Euangelistæ discipulus in epistola ad eandem virginem, cuius consolationem requirentes dicemus Aue.

B Iudicium Dei. De tribus gradibus signorum præcedentium vniuersale iudicium.

Tres inueniuntur gradus signorum precedentium Christi aduentum ad iudicium. Quędam sunt propinqua iudicio & consummationi seculi: quæ signabũt paucitatem annorum ante domini aduentũ, de quibus mane dicetur. Secunda erunt propinquiora, quæ signabunt paucitatem mensium, vt erit solis, lunę, & stellarum obscuratio. Tertia erunt propinquissima, quæ signabunt paucitatem dierum, vel horarum, vel momentorum, vt erit signũ filij hominis in cęlo & horrenda tuba. Et de istis duobus conformiter ad euangeliũ erit sermo pomeridianus.

C Iudiciũ. Octo signa remota iudicij.

Circa primum notãdum, ꝙ octo signa propinqua inuenientur pręcedere iudiciũ iuxta dicta Christi in euãgelio, & Pauli in epistolis. Primum erit discessio. 2. Thessal. 2. Nisi venerit discessio primum &c. Quod tribus modis intelligi potest. Primo de discessione a Romano imperio. Quod nunc luce clarius apparet, quia Romano imperatori nulli aut pauci obediũt, licet tempore apostoli maximè vigeret ipsum imperiũ. Quod primũ videtur defecisse, quando tẽpore Eraclij imperatoris fere tota orientalis ecclesia defecit ab eo. Secũdò potest intelligi de discessione ab vnitate ecclesiæ, vel ab obedientia Romani pontificis. Et hoc iã factum est multoties, & adhuc tẽporibus nostris. Tertiò potest intelligi de discessione a fide catholica, non quidẽ vniuersaliter, sed in multis locis. Quod videmus iam factum in Asia & in Aphrica, quæ iam defecerunt a Christo, Luc. 18. Quãdo filius hominis venturus est, putas ne inueniet fidẽ in terra? Quod potest exponi dupliciter. Vel de fide, idest credulitate ad Deũ. Et talis nũc negligentia prelatorum quasi tota videtur in superstitionẽ & malam fidẽ conuersa, & hoc insinuantibus operibus malis populi. Per fumum camini cognoscitur quis & quantus ignis in domo lateat. Sic per opera mala quæ exterius parent cognoscitur infidelitas populi. Vel potest intelligi de fide, idest de fidelitate ad proximum. Et hoc nũc vbique apparet ita vt manifestè verificetur dictum saluatoris. Abundabit iniquitas, & refrigescet charitas multorum.

Secũdũ signum est bella maxima & seditiones. Inde dñs Marci. 13. Exurget gẽs contra gentẽ, idest familia contra familiã. Vt nunc apparet in processibus & odijs quę vltra modũ multiplicantur, & magnitudine & multitudine propter cautelas aduocatorũ & procuratorum: ita vt Agareni nunc melius videantur uiuere quàm Christiani, qui talibus nõ ita vacãt sicut Christiani. Subtilitatibus enim & adinuẽtionibus ita deducũt pauperes, vt ad egestatẽ cito perueniãt. Esa. 19. Væ vobis texentibus subtilia. Et sequitur. Et regnum aduersus regnum, idest prouincia contra prouinciam. Quando vna pars, & modica membrorum vexatur, tunc medici facile apponunt remedium. Sed quando per totum corpus intus & extra grassatur infirmitas, idest quando familiæ ab intus pugnant, & ab intra vndique inimicitiæ manifestæ, vix talibus adhibetur remedium. Et licet hæc bella & seditionis a longis temporibus contigerint, non tamen ita radicata, nec ita grandia, aut ita suffulta terribilibus instrumentis, sicut nunc adinuenit humana crudelitas. Quod apparet in tormentis & machinis, quæ solo auditu horrorem incutiunt, & naturam, quæ solebat esse conseruatiua vitę, faciunt esse horrendissimum vitæ tortorem. Eo quòd ignis & cætera elemẽta quæ data sunt, vel ad consistentiã vitæ humanæ, vt terra & aqua, vel in conseruationem, vt aer, & ignis, quorum alter ꝑ aspirationẽ & respirationem conseruat viuentem, alter disponit cibos ad eius nutritionem, nunc ordinantur in horrendam,

D Bellum. De bellis & machinis bellicis.

dã, supra quàm dici possit naturæ destructionem, ita vt natura innaturalis esse videatur & denaturata. Præterea non solent augeri tormenta nisi augeantur delicta. Sed ista torméta validiora sunt nũc quàm prius, & de die in diem roborantur ad exterminiũ vitæ humanæ: ita vt in his modo confidant reges & principes, non in robore aut consilio proborum virorum, a quibus deberent dirigi. Sed videant hi, qui Deum non timent, ne sicut lapis emissus ab istis tormentis quotquot inuenit confringit. Sic lapis ille angularis quem reprobauerunt ædificantes, supra quem ceciderit nec cõfringat illum. psal. 2. Tanquam uas figuli confringes eos. etiam quantecunque fuerint potentiæ. Non dico tamen quin possint ad tuitionem reipublicæ construi huiusmodi tormenta. Sed malũ est in talibus confidere, quia sępe Deus aliter quã pea operatur: quãuis aliter existimét reges & principes.

E
Tẽpestas. De triplici tempestate futura.

Tertium signum erit tempestas. Erunt enim tũc horrédę tempestates, tales, quales nõ fuerunt a principio. Marci. 13. Terroresque de cœlo & signa magna erunt. Triplex autem ex scripturis inuenitur tẽpestas. Quædam tentationis quæ interior est, de qua Psal. 80. Exaudiuit me in abscondito tempestatis, idest in occulta tentatione diaboli. Iob. 36. Morietur in tempestate anima eorum, idest in tempestate conscienriæ, de qua Psal. 54. Eripe me domine a pusillanimitate spiritus & tempestate. In fine. n. quando moritur homo, vel etiã dum viuit & tẽpestate cõscientiæ agitatur, ita pusillanimis efficiĩ, vt qui solo verbo cõfessionis tẽpestatẽ illã absorberet, etiã nec audet propter erubescẽtiã peccati mutire. Secunda est persecutionis, de qua Esa. 32. Erit vir sicut qui se abscondit a vento, & celat se corã tempestate. Talis erit ista persecutio tempore Antichristi, quãdo iusti erunt inter malleum & incudem. i. inter iniquos flagellãtes, & Deum probantem, quę erit tãta vt si possibile sit moueãtur electi. Quid ergo dicendum de motu impiorum, nulli dubiũ quin cedent Antichristo. Prouer. 10. Quasi tẽpestas trãsiens non erit impius, iustus autem quasi fundamentum sempiternum. Et hęc persecutio erit exterior. Tertia vero tempestas erit in die iudicij, quæ erit exterior & interior, quando impij a vento qui exibit ab ore iudicis tãquã puluis proijciẽt a facie terrę in infernum. Et tunc illo vento mouendi erunt cęli & terra. Naum. 3. Dñs in tempestate veniet, & in turbine vię eius.

F
Terræmotus. De natura terræmotus.

Quartum signum erunt terræmotus magni per loca. Sicut tempore nostro vidimus apud Auernos frequentes terremotus accidisse, etiam vt magnæ ecclesiæ subito ruerent & aliæ a fundamentis mouerentur. Tunc autem erunt tam horrendi terræmotus, vt etiam peccatores a cęlo tempestatibus, & a terręmotibus agitati, se videbunt indignos qui cęlum aut terrã inhabitent. Terręmotus autem (vt vult Aristo. 2. Meteorum) causatur ex inclusione ventorum infra viscera terrę, qui petentes exitum & interius cõmoti, & nõ inuenientes, terram cõmouent. Ideo dicunt naturales, quòd qñ est terræmotus ferè nullus ad extra sentitur ventus, quia tunc omnes inclusi sunt infra terram. Sicut autem Deus producit ventos humilitatis de thesauris suis, qui venti inclusi infra terrã cordis humani, mouẽt ipsius cordis terrã ad pęnitentiã, sicut in die Pentecostes spiritus inclusus in cordibus deicidarum. i. qui occiderunt Christum, mouit eos ad cõpunctionem & pęnitentiã. Sic ꝑ oppositum diabolus ventos sụpbiæ producit de thesauris suis, qui inclusi in terra cordium superborum cõmouent terrã bellis, seditionibus, iurgijs, & processibus. Et nisi his ventis mouerenĩ alti & superbi in seculo, nõ fieret iste terræmotus. Iob. 27. Tollet eos ventus vrens.

Quintum signum erunt pestilentiæ grandes, quales non fuerunt a principio tam ex corruptione terræ propter abundantiam peccatorum, iuxta illud psal. 15. secundum aliã literam. Infecta est terra in sanguinibus. i. in peccatis: & cõtaminata est in operibus eorũ, quàm etiã ex corruptione aeris. Tunc. n. angelus septimus. i. vltimus effundet phialã irę Dei in aerẽ, & Babylon. i. ciuitas malorũ tũc bibet de ira indignationis Dei. Apoc. 13. Nec solum

lũ tunc in corporibus vigebit pestilentia, sed etiam in animabus, quando sedebunt in cathedra pestilentiæ, qui suo exemplo alios peccare docebunt. Est.n. pestilentia infirmitas contagiosa, quę in scripturis signat malum exemplũ, malam doctrinã, & malum iudicium. Ideo tunc in cathedra pestilentię sedebunt & modo sedent mali prælati in magno numero, mali doctores, & mali iudices, de q̃bus Micheę 3. Principes eius in muneribus iudicabãt, ecce malos iudices. Et sacerdotes eius in mercede docebãt, in mercede scilicet iniquitatis, ecce mali prælati. Et Prophetæ eius.i. doctores in pecunia diuinabãt, hoc nunc communiter fit: & quasi iure hæreditario habere se dñt nostri reges & principes, vt in cathedra Christi sedere faciãt stultos, marmousetos, simias, & viros omnino ignaros & diabolicos filios Belial, nescientes dominum, neque officium sacerdotum ad populum. j. Reg. 2. Faciẽtes de cathedra Christi, cathedram Antichristi, & de cathedra sapientiæ cathedrã pestilentiæ. Nõ audebat beatus Petrus Alexandrinus martyr (vt habetur ex legẽda sua) stare in cathedra Christi, quæ est prę latorum propter nimiam influentiam de excelsis, ita ꝙ lumẽ internum super eum descendẽs vix ferre poterat. Isti vero præsumunt ambulare in magnis & in mirabilibus super se. Et hoc ideo quia cathedram quæ deberet esse Christi super quatuor malos pedes collocãt. Quorum primus malitia, secundus contemptus Dei, tertius irreuerẽtia, quartus astutia & malum ingeniũ. Propter primũ scilicet malitiã malũ amant, & saporẽ accipiũt in malo quod faciũt: quod tñ sciũt esse malum instar diaboli q ex malitia operatur. Sed ibi non stant, quia postmodũ ad contemptũ Dei accedunt, quia timẽt si illi aliter facerent ꝙ fauorẽ principum nõ hñt, qui communiter diligũt bonos gaudislores, iocũdos socios, adulatores, histriones. Ideo oportet ꝙ in Dei contemptum assimilentur eis. Aliter iacturam paterentur in suo statu, vel honore, vel fauore, vel in suis parentibus & notis qui exaltantur in seculo. Sed quia possent desinere facere

G Pestilentia. Quomodo in cathedra pestilentiæ sedẽt tria hominũ genera.

H Pestilentia. Qũo cathedra pestilentiæ sup quatuor pedes collocatur.

illud malum propter pudorem mũdanũ, superuenit irreuerentia quando nec Deũ timent, nec homines, & exinde procedit astutia & malum ingenium ad abutendũ dignitate ecclesiastica ad aĩarũ sibi subiectarum perditionem. Quo quidem nunc cõmuniter abuti videmus vbique. Quod ideo dicimus, vt qui se sentiunt scabiosos sibijpsis medeantur. Sed & principes quæ sibi vsurpant illam potestatẽ faciendi de cathedra Christi cathedram diaboli, thesaurizant sibi iram Dei non solum in futuro, sed etiã in præsenti. Ps. 82. Oẽs principes qui dixerũt hęreditate possideamus sanctuarium Dei, Deus meus pone illos vt rotam. Ecce primam plagam iræ Dei super eos, quia sicut rota est instabilis, sed semper volubilis, sic regnum eorum instabile erit bellis & seditionibus agitatũ: & cõsequenter ab eis diuino iudicio ablatũ. Secunda plaga subditur cũ dicitur. Et sicut stipulã ante faciẽ venti, quia sicut vẽtus eã tollit in altũ, nec amplius apparet aut superest aliquid de illa stipula, sic tales a facie vẽti iræ Dei sic agitãtur, ꝙ post eos nihil prolis aut sobolis remanet. Prima plaga inficiuntur Angli, qui non obstante martyrio beati Thomę, qui pro ecclesiæ libertate obijt, nihilominus de ecclesia omnimode disponunt; ideo nunꝙ̃ à tempore illo vel vix tertius hęres gauisus est quin fuerit turpiter vel eiectus, vel occisus. Secunda plaga afficit nos, qui quia ei in malis prælatis auferrimus prolẽ, & filios in Christo Iesu: ideo iustè priuamur prole. Tertia plaga quæ eos afficit est sicut ignis qui comburit syluam. Sylua regni est minor populus, quia sicut sylua inhabitatur lignis, & inter ipsa ligna inueniuntur ferè quæ venantur & lacerantur à venatoribus: sic regnum inhabitatur à minori populo, in medio cuius inueniũtur feræ: id est maliuoli, vt fures & homicidę, quos in hac sylua persequitur iustitia ciuilis. Talis autem sylua comburitur à principibus quando exactionibus magnis spoliatur. Quarta plaga subditur. Et sicut flamma comburens montes, idest principales ecclesię & perfectos, ita vt in ea nihil perfectionis inueniatur;

I Pestilentia. Prĩceps. Qũo principes de cathedra sapientiæ faciũt cathedram pestilentiæ.

tur. Hi sunt montes qui suscipiunt primo lumen solis, vt postea descendat ad ualles de quibus psal. 71. Suscipiant montes pacem populo, & colles iustitiam. Hos mõtes procul abiicit tyrannus vi & violentia introducens ignaros, de quibus psal. 75. Quasi in sylua lignorum securibus exciderunt ianuas eius in idipsum, in securi & ascia deiecerunt eam. Ianuæ enim per quas intratur in paradisum sunt sancti doctores zelantes animas, de quibus Psal. 86. Postquam locutus est de fundamentis ecclesiæ in montibus sanctis, idest in sanctis viris: subdit. Diligit dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob, idest doctores qui faciunt intrare populũ in ecclesiã Dei & in paradisum. Sed modo in securi & ascia, idest vi & uiolentia deiiciuntur a cathedra Christi, in qua reponuntur pro eis viri ignari scientię Christi, qui (sicut dicit saluator Mat. 23.) nec intrãt, nec alios sinũt intrare volẽtes, malo exẽplo & mala doctrina. Nũc (proh dolor) luna regit & illuminat solem, potestas secularis ecclesiasticam, & cęlum est deorsum & terra sursum.

K Fames. De multiplici fame, quæ erit in fine seculi.

Sextum signum remotum erit fames. Multiplex autem fames inuenitur. Quędam corporalis cibi: & hæc erit valde perniciosa circa finẽ seculi. Et hoc ideo, quia tunc refrigescet charitas multorum, idest diuitum, qui sunt de multitudine dãnatorum, iuxta illud Ps. 54. Inter multos erant mecum. Hi tunc taliter sibi reseruabunt diuitias, quòd pauperibus non erogabunt, cum tamen tempus famis elegerit Deus ad diuitum probationem, ita quod tẽpus quod malum est pauperibus, bonũ est diuitibus, si eo sciãt uti, quibus, dr̃ Eccl. 14. c. Non te prætereat particula diei bona. Alioquin erit quod dicitur Thren. 1. Vocauit aduersum me tempus, vt conterat electos meos, idest diuites & clericos, qui abscondunt frumentum in fame. Insanus reputaretur qui frumentum absconderet cum seminare deberet. Prouer. 11. Maledictus qui abscondit frumenta in populis, nec vnquam tam bene uenditur, sicut quando in illo frumento meretur vitam ęternam. Sed cogimus dominum, vt sit nobis talis, quales ei sumus. Nolumus ei dare in paupere, propter quod a nobis retrahit manum suam, ut ostendat quoniam si secundum merita nostra nobiscũ ageret, omnia a nobis bona subtraheret. Ait enim Malach. 1. De manu uestra factum est hoc. Et ibidẽ 3. Inferte decimã in horreum meum. Quid horreum domini, nisi venter pauperum? & probate me super hoc si non aperuero vobis cataractas cęli, & effundam uobis benedictionem ad abundantiam. Secundo inuenitur fames auaritiæ & cupiditatis, quæ tunc tanta erit vt consurgant filij in parentes & econtrario, & fratres in fratres, & hoc refrigescente charitate propter abundantiam iniquitatis, idest inæqualitatis substantiæ. Si enim tunc erit insatiabilis oculus cupidi, quid de manuũ & aliorum membrorum insatiabilitate dicemus? Tertiò inuenietur tunc fames audiendi uerbum Dei, quę erit in solis electis quærentibus animę suæ pastum. Sed tunc in destructione mundi implebit̃ qđ in destructione Hierusalẽ, illud Threnorum 4. Paruuli, idest humiles electi petierunt panem, & erat qui frangeret eis.

L Miracula. Miracula, quæ nunc fiũt sunt argumenta sophistica contra fidem.

Septimum signum erit insurrectio Pseudo prophetarum & Pseudo Christi, qui falsam doctrinã seminabunt in falsis, signis, prodigiis, & ostẽtis, ita ut si possibile sit moueãtur electi. Propter qđ modo in nouissimis temporibus multum debent vigilare pręlati super gregem suum, ne nouis miraculis & falsis doctrinis seducat̃. Facilè. n. seducit̃ plebs. Hęc aũt signa falsa sunt argumẽta sophistica cõtra fidẽ, quia sicut istis falsis credit̃ facile, ita dicetur a principio ecclesię fuisset signa falsa, & pręsentibus similia, quibus facilè fidem adhibuit populus. Propterea huiusmodi venient ad dominum in die iudicii dicentes. Domine in nomine tuo prophetauimus, & virtutes multas fecimus. Quibus respõdebit. Amen dico uobis, nescio uos. Discedite a me operarii iniquitatis. Mat. 7. Super quo Grego. 2. moral. Hac sententia datur intelligi quod in hominibus charitas & humilitas, non autem debeant virtutũ signa uenerari. Hinc August.

gust.lib.83.q.Intelligimus quędā miracula etiam sceleratos homines facere, qualia sancti facere non possunt. Qui nō ideo potioris loci apud Deum arbitrandi sunt. Non enim acceptiores erant apud Deum magi Pharaonis, quàm populus Israel, quia non poterat facere populus ille quod illi faciebant. Nec enim sine iusta ratione est quòd non datur hæc potestas bonis sicut malis. Cuius rationem subdit. Ideo enim non omnibus sanctis ista tribuuntur, ne perniciosissimo errore decipiantur infirmi, existimantes in talibus factis esse maiora dona, quàm in operibus iustitiæ quibus æterna uita comparatur. Propterea dominus a talibus prohibet gaudere discipulos dicens. Nolite in hoc gaudere quod spiritus subiiciuntur uobis, sed gaudete quod nomina uestra scripta sunt in cælis. Lucæ 10.

M Antichristus. De apparitione Antichristi.

Octauum signum est apparitio Antichristi, quem licet dicant aliqui iā aduenisse, scilicet ipsum Mahumetum spurcissimum suem quod probabile uidetur. Tamen ut dicitur. 1.Io.2. Multi erunt Antichristi. Tunc enim erit tanta potestas, vt nullus valeat prædicare verbum Dei, obstantibus translationibus, & libris inutilibus qui tūc in memoria recitabūtur. Inde Eccl. vlti.c. Memento creatoris tui antequam obtenebrescat sol, idest sacerdotium, & luna, idest regnum, & lumen legis. Quod tunc fraudibus, sicut nunc uidemus obtenebrescet, & stellæ, idest doctores: vt dicit Gul. Paris. antequam prędicatores oīno deficiant, q̄ rememorationē creatoris faciant, q̄a deficiētibus p̄dicatorib⁹ deficiet oīno memoria Dei. Prouer.29. Cum defecerit prophetia dissipabitur populus. Et sequitur. Et tenebrescēt videntes per foramina, idest doctores qui non plena luce, neque totaliter ueritatem prædicabunt, sed quasi per foramina. 1. Cor.13. Et parte enim cognoscimus: & ex parte prophetamus. Tunc enim deficiet sententia doctorum. Esa. 50. Induā cęlos tenebris. Et eiusdem.29. Peribit sapientia a sapientibus, & intellectus prudentium abscondetur. Vnde secundum abbatem Ioachim, in his dieb⁹ sunt homines sapientes in notitia literæ ad quærendum notitiam spiritualem eius. Nunc enim aperta sunt horrea eloquiorū Dei. Nunc sunt septem anni vberes, quos prædixit Ioseph, in quibus adhuc licet prædicare verbum Dei, & recondere triticum in cordibus electorum: donec superueniat fames illa valida Antichristi, in qua non licebit serere, aut colligere messem. Sed hoc tantum erit in cibum, quod dabit pro uelle suo spiritus Dei viui loquēs & aperiens ora mutorum, vt proferant de horreis cordium piorum cibum domesticis domus suæ. Scriptum quippe est de doctoribus illius temporis. Docti in populo docebunt plurimos. Et paulo post subdit. Quemadmodum persequente Saule fugit Dauid in Geth ad gentes, & persequentibus Iudęis apostoli ad gentiles trāsierunt. Sic transituri sunt ad infideles prædicaturi verbum salutis, quia falsi Christiani uiros spirituales persequentur & indignos se iudicabunt regno Dei. Hæc abbas Ioachim.

Prædicatoris deniquè ad infideles se transferent.

Sermo II. dominicæ secundæ aduentus pomeridianus, per thema supradictum, & in ordine XI.

A Aduentus. De differentia inter primū & secundum aduentum.

LAta est differentia inter primū & secundum Christi aduentum, quia in primo aduentu descendit cum omni dulcedine sine strepitu, cum humilitate & mansuetudine. Zach.9. Ecce rex tuus uenit tibi mansuetus. Ideo pauci cognouerunt eum. Io.1. In propria venit, & sui eum nō cognouerunt, Esaię.1. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: populus autem meus non cognouit iudicium domini, idest iudicium quod fecit pater de filio pro nobis. Iudęi autem & mundo dediti seculares homines paupertatem fugiebant, & diuitias appetebant: honorabant potentes & pauperes abiiciebant. Dominus autem venit in paupertate & humilitate, non quærens gloriam suam, sed gloriā patris; ideo de-

ſpexerunt eũm nolentes recipere. Alius autem veniet in nomine ſuo in pompa & ſuperbia quem recipient. Et hic modus etiam uſque nunc obſeruatur, quia pauperes abijciũntur & diuites audiuntur & introducuntur. In ſecundò vero aduentu cum furore, grandine, tempeſtate, poteſtate, & maieſtate magna veniet. Pſal. 49. Deus manifeſtè veniet, Deus noſter & non ſilebit. In primo pauci cognouerunt eum. In ſecundo (ut dicitur Eſa. 40.) videbit omnis caro pariter quòd os domini locutum eſt, pœnas. ſ. & prę mia. In primo facies hominis, in ſecũdo facies leonis. Vtinam ergo nunc faciem eius videamus, principaliter nunc ipſum terribi lem, ut poſtea pacatum videre poſſimus.

Secunda differentia eſt, quia in primo deſcendit ad extinguendum ignem & incendium concupiſcentię & peccati. Tantus enim fuerat ardor peccati, vt primo immiſerit dominus ad eius extinctionem inundationem diluuij. Secundo pluuiam prædicationis prophetarum. Pſalm. 17. Tenebroſa aqua in nubibus aeris. Grego. Obſcura ſcientia in prophetis. Tertio ipſemet deſcendit ſicut pluuia in vellus in nocte natiuitatis eius, qua nocte hac pluuia extincti ſunt omnes Sodomitę. Quarto aquam & ſanguinem de fontibus ſui corporis. Vnde Ioannem & Iacobum uolentes inſultare Samaritanis, quia noluerant Chriſtum recipere durè repręhendit Luc. 9. dicens. Neſcitis cuius ſpiritus eſtis. In ſecundo veniet, vt accendat ignem ad comburendum pecca tores. Dan. 7. Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit. Et ſequitur. Fluuius igneus rapiduſque egrediebatur a facie eius. Venit enim primo ſicut pluuia, vt germinet terra noſtræ paupertatis illa pluuia irrigata. Tunc autem ſicut grãdo ad ſterilitatem ad diſſipã dos malos. Pſal. 17. Altiſſimus dedit uocem ſuam: grando & carbones ignis.

Tertia differentia, quia in primo venit miſericordiam exercere, in ſecundo requi rere ueritatem in iudicio. Pſal. 24. Vniuerſæ viæ domini miſericordia & ueritas. Gloſ. magiſtri ſent. In primo aduentu viam miſericordiæ tenuit: in ſecundo ueritatem requiret. Vbi ergo tunc erit inſipiens, qui dixit in corde ſuo ueritatem non requiret? Eſt enim Chriſtus ſicut apis habens mel in ore, ſcilicet in primo adũentu & aculeum in ſecundo.

Quarta differentia eſt ex parte nuntiorum vtriuſque aduentus. Nam ante primum aduentum miſit nuntios prophetas cum literis & interſignijs, ſcilicet ſcri pturarum, teſtimonijs, & figuris: & tamẽ populus Iſrael non cognouit eum. Eſa. 42. Et quis cæcus niſi ſeruus meus? & quis ſurdus niſi ad quẽ miſi nũtios meos? In ſecundo veniet cum horrendis ſignis, tuba ſcilicet præcedente, & horribiliter ſonante. Si ergo non poſſis excitari a peccato ad manſuetudinem & humilitatem, Chriſti, ſi nec ad miſericordiam & pietatem, ſi non ad doctrinam, ſaltem furor eius, tempeſtas, fulgur, ignis, terror, iudicium, tuba, & horrendum tonitruum te excitare debent. Sicut enim ſonus lyræ, vel muſica melodia non mouent equum, aut aſinum nõ demulcent, ſed excitantur ad curſum uehementi ſono tubæ. Sic mul ti temporibus noſtris facti ſicut mulus & equus, quibus non eſt intellectus, adeo abſorpti ſunt delicijs & ĩ peccato obſtinati, quod propter ſuauitatem deliciarum ſpiritualium, & ſuauitatem dulcedinis Ieſu, ad bona opera non mouentur. Ideo vt excitentur neceſſaria eſt vox terroris, & tonitrui iudiciorum Dei in auribus eorũ. Iob. 15. Sonitus terroris ſemper in auribus impij, annuntiando finem illius quod deſiderat, iuxta illud Ezechiel. 7. Venit finis, uenit ſcilicet omnium deſiderabiliũ eius. Si autem iſta te non excitent, credo quod dormies in ſempiternum. Inde Hiero. dicebat quod ſiue dormiret, ſiue vigilaret, ſemper uidebatur ſibi illa tuba ſonare in auribus ſuis. Ne igitur iudicium incurramus, miſericordiam Dei quęramus in tempore opportuno, quod fiet me ritis Mariæ, cui dicemus Aue.

Signa Iudiciũ præcedentia.

B

Iudicium Dei.

Quare iudiciũ præcedent ſigna.

NOta quod ita eſt de iudicijs Dei, ſicut de tonitruo. Quando enim fiunt coruſcationes, & magni tonitrui ſonitus, tunc ſequitur fractio arborum, vſtio, &

fœtor.

fætor. Coruſcatio tamen ſecundum magis, vel minus, oſtendit proximitatem ictus & periculi. Propter quam cauſam præcedent iudicium Dei coruſcationes, ideſt ſigna iudicij, de quibus Eccl.32. Ante grandinem pręibit coruſcatio. Pſal.69. Alluxerunt fulgura orbi terrę, vidit & commota eſt terra. Poſt ſignorum iſtorũ coruſcationem ſequitur illud tonitruum. Ite maledicti &c. Hoc fulgure frangentur magnæ arbores ſuperborum, ardore cremabitur auaritia, fætore cruciabitur luxuria, ideo timenda ſunt iſta. Pſal.75. Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi? Auditum feciſti iudicium, terra tremuit, & quieuit ſcilicet ab iniquitate. Ideo eccleſia pro filijs ſuis timens de ictu tonitrui huius, pręmittit ſignorum coruſcationẽ vt ſibi caueant, dicens illud euangelicũ. Erũt ſigna in ſole & luna & ſtellis.

Mane diximus de ſignis remotis a iudicio, nunc autem de ſignis propinquis, & ſecundo de ſignis propinquioribus.

C Iudicium Dei. Propter quinque iſta ſigna præcedunt iudicium.

Circa primũ quæruntur tria. Primò vtrum ante iudicium debeant aliquã ſigna iudicij apparere? Et videtur qđ non, quia ſigna ad manifeſtationem alicuius ordinantur: Sed aduentus Chriſti ad iudicium debet eſſe occultus. Iuxta illud. 1. Theſſal.5. Dies domini ſicut fur in nocte ita veniet, igitur. Reſpondetur primò, ꝙ conueniens eſt propter quinque hæc ſigna præcedere iudicium. Primo ut terreantur mali, vt qui Deum non diligunt, ſaltem offenſum timeant; & qui beneficijs non plectuntur, ſaltem timore concutiantur. Pſal.64. Timebunt gentes qui habitant terminos a ſignis tuis, vel terminos vitæ, vel terminos mundi, ita quod ſi renuant conuerti nullam habeant excuſationem. Propterea quibuſdam malis ſola vexatio dabit intellectum. Eſaiæ.28. Et timore compulſi reuertentur ad dominum. Sicut habetur in Pſal.77. Cum occideret eos quærebant eum & reuertebantur &c. Secũdò apparebũt ut futurũ malũ nuntiẽt. Grego. Multa debẽt mala præcedere, vt malũ ſine fine ualeant nuntiare: & ſic præmunient incautos. Mala enim quæ ex improuiſo & ſubito accidunt, magis imparatos perturbant & confundunt. Pſal.59. Dediſti metuentibus te ſignificationẽ, vt fugiant a facie arcus, ut liberentur dilecti tui. Et in hoc dominus iuſtitiã ſuã tẽperat miſericordia. Nũquã enim uoluit magnam exercere ultionem quin ſe miſericordẽ oſtẽderet. Nã legitur Deus quatuor magnas feciſſe punitiones ſcilicet diluuium, ſubuerſionem Pentapolis, Pharaonis & exercitus eius ſubmerſionem, & ſubuerſionem Hieruſalem: ſed in his omnibus uſus eſt miſericordia præmittendo ſigna magna furoris ſui. Moriturus enim pater, filijs minus cautis prędicit futura mala. Sic nobis, & diſcipulis ſuis moriturus iſta prædixit. Tertia cauſa eſt conſoletur iuſtos in tribulationibus quas in pręſenti ſuſtinent: quæ quaſi nullę ſunt reſpectu earũ quę venturæ ſunt: quãdo areſcent homines prę timore. Iob.40. Memento belli, & ultra non adijcias loqui, id eſt ut de pręſenti flagello non murmures: cogita quantæ futuræ ſunt in fine mundi tribulationes. Nec mirari oportet, quia homini ad ſenectutem deuenienti multa ſunt incommoda: nunc laborat gutta, nunc lapidicinis, nunc dolore capitis, nunc defectu ſenſuum. Sic erit in fine mundi & ſenectute eius. Quartò ut ſe oſtendant omnes creaturæ paratas ad vlciſcendum creatorem de inimicis eius. Vt enim dicit Greg. Quia in multis deliquimus; in multis ferimur. Omnia enim quæ ad uſum uitæ accepimus, ad uſum vertimus culpę. Sicut enim rege mouente exercitum cõtra inimicos ſuos, totum fremit regnum, uolens in hoc regi cõplacere. Sic cõformiter ad iram iudicis tota creaturarum uniuerſitas armabitur. Eſa.24. Erubeſcet luna, & confundetur ſol videre ſcilicet tantam malorum multitudinem quæ tunc uigebit. Quinto vt perfecti uiri qui mortem habent in deſiderio, & vitam in patientia, qui deſiderant diſſolui & eſſe cũ Chriſto, qui mundi deſtructionẽ nõ metuũt, quia mũdũ nõ diligũt de aduentu iudicis quẽ deſiderant, inter aduerſa gaudeant. Sicut enim antiqui patres ſub lege deſiderabant primum aduentũ, ita ſancti viri in tẽpore gratiæ ſe-

cun-

tundum cõsiderãtes quanta dedit in primo, & quàm maiora iuxta infallibilia promissa sua daturus est in secundo. Dico secundò quòd dominus nõ est de nocte vẽturus ad iudicium, sed in luce clarissima sicut ascẽdit. Sed iõ dicit venire sicut fur ĩ nocte, q̃a ignorat tẽpus determinatũ, ꝙ ꝑ huiusmodi signa cognosci non poterit.

D Iudicium Dei. Quõ sol & luna obscurabuntur.

Secundò quæritur vtrum sol & luna obscurabuntur? Et videtur ꝙ non, quia lux est qualitas solis naturalis. Sed in aduẽtu iudicis corpora cęlestia sua naturali non priuabuntur qualitate; immo vt videtur ampliori claritate dotabuntur, iuxta illud Esa. 30. Erit lux lunę sicut lux solis, & lux solis septem pliciter: ergo non obscurabuntur. Respondetur primo, ꝙ sol & luna obscurabuntur: quòd potest intelligi quadrupliciter. Primo ad literam quòd sol realiter obscurabitur per rettactionem radiorum eius: & non sicut modo fit in eclipsi. Et ita luna quæ recipit lumen a sole non dabit lumen suum. Et differet hęc eclipsis ab alijs in tribus. Primo cum aliæ sint particulares, & sup aliquam plagã terrę tantum; hæc erit vniuersalis vniuersalia mala futura repræsentans. Secundò quia diu durabit, alię vero parũ. Tertiò quia non fiet per lunæ interpositionem vt solite eclipses. Si enim fieret sicut modernæ, non esset hæc eclipsis ponẽda inter hæc signa. Tam seuera enim erit iudicis sententia & vindicta, vt eã sol respicere nõ audeat. Aug. Merorẽ diei iudicij & tormenta pereũtium neq; sol, neque astra respicere poterunt, sed velut in passione splendorem suum retrahent. Quomodo ergo miser peccator sustinere poteris tuum iudicium & damnationem, opprobrium & confusionẽ, & cõuitia quę tibi a Christo dicentur, quãdo cęlestia lumina ex horrore concutientur: ut patuit de illo in vitis patrum, qui raptus ad iudicium conuitia matris suæ iam defunctæ sustinere nõ potuit. Secũdo ad sensũ allegoricũ intelligitur secũdũ Richar. 4. sen. dist. 48. & secundũ expositionẽ Bedę, ꝙ sol obscurabitur quo ad maioris lucis superuentionẽ, scilicet Christi, & corporum gloriosum, quia maius lumen obfuscat minus. Et tunc sicut sole orientẽ non apparent stellę, nec lux candelæ de die, sic nec adueniente claritate corporis Christi, & sic dicendũ est de luna. Sol tamen qui ante iudiciũ perdet lumẽ suũ, in aduentu iudicis ipsum recuperabit. Tertiò ad sensum moralem, per solem intelliguntur ecclesiæ prælati obscurati in vita per cupiditatem, de quibus Apoca. 6. Terræmotus factus est magnus, & sol factus est niger tanquam saccus cilicinus. Nam plælati qui instar solis deberent illuminare, inflammare, fæcundare, & purgare subditos per sui continuam influentiã, peruertent notabiliter statum suum, nec influent aliquid in subditos; sed instar sacci retinebunt & includent sua cupiditate illa de quibus deberẽt pauperes recreari. Et tunc fiet terræmotus magnus, quia gleba terrę, aurum scilicet & argentum intantum transmutabit, quòd trãsibit in affectus prelatorum; ita quòd affectus eorũ erit saccus eius, psal. 73. Repleti sunt qui obscurati sunt terrę, scilicet prelati obscurati. Vel per solem obtenebratum secundum Chrys. in quadam homilia intelligitur ꝙ notitia Christi silebit. Sicut.n. tẽpestas suscitat nubila quæ operiunt solẽ, sic impiorũ persecutio suscitabit trãsgressionẽ peccatorum, & malã doctrinã & prędicationis obstaculum; & tũc Christi doctrina obscura erit & rara. Per lunam vero intelligitur ecclesia quæ erit obscura, vel non dabit lumen suum propter tria.

Ecclesiæ est luna.

Primò propter carentiam miraculorum, quæ tunc non fient. Secundò propter carentiã doctrinæ. 2. Thessa. 4. In nouissimis diebus discedent quidã a fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinę dæmomoniorũ in hypocrisi loquentium. Vnde Chry. Sicut homo circa finẽ multas patitur phantasias, sic mundus in exitu multos patietur errores. Tertio propter defectum charitatis. 2. Tim. 3. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, idest propriam utilitatem & non fraternam charitatem, quia Mar. 24. Tunc abundabit iniquitas, & refrigescet charitas multorũ.

E Iudicium Dei. Quomo-

Quartò ad sensum anagogicum potest intelligi,

do signa erūt in sole, non sol in signis..

intelligi, ꝙ Christo veniente ad iudicium erunt signa in sole: signa scilicet passionis suæ, quæ demonstrabit tam bonis ad gloriam, quàm malis ad damnationem. Erūt etiam signa furoris in eo, quia tunc obscurabitur reprobis lumen gratiæ & consolationis, quod tunc auferetur ab eis. Naturale quippe est secundum astrologos, solem esse in signis, sed insolitum est & stupendū, signa esse in sole, maius.s. in minori, quia tunc incuruabit altitudo & humiliabit sublimitas virorū. Esa.2. Primò ergo erit signū arietis in sole, qñ clementiā suā quā nūc ostēdit cōmutabit in furorem. Dīt.n. naturales ꝙ aries ꝑ vnā anni medietatē dormit suꝑ vnum latus, & per aliā suꝑ aliud. Sic Christus vsq; in diē iudicij suꝑ latus dextrum suę mīæ iacuit; sed tunc vertet se super latus sinistrū suę iustitiæ peccatores in sinistra collocādo, Dan.8. Vidi, & ecce aries vnus stabat. Et sequitur, & vidi arietem ventilantē cornibus cōtra Orientē & cōtra Occidentem & cōtra aquilone, & cōtra meridiē, & oēs bestiæ.i. peccatores nō poterāt resistere ei neq; liberari de manibus eius, q̃a tūc nullus poterit effugere iustitiā eius. Secūdò erit taurus in peccatorū trituratione qñ separabit cornibus suis & potentia oues ab hedis, qñ instar tauri pede suo puluerē diuidet a vera terra, impios a bonis. Esa.42. Triturabis montes & cōminues & pones quasi puluerē colles. Tertiò erit gemini in duplici punitione.s. corporis & animę. Esa.40. Suscepit de manu dñi duplicia pro omnibus peccatis suis iuxta imprecationem Hier.17. Duplici cōtritione contere eos dñe Deus meus. Quartò erit cancer in eius a peccatoribus elongatione, quia tunc longe a peccatoribus salus; quoniam Mich.3. Clamabunt ad dñm, & non exaudiet eos, & abscondet faciē suā ab eis in tempore illo. Quintò erit leo in peccatorum conuocatione & discussione. Amos 3. Leo rugiet; & quis non timebit? Prouerb.19. Quasi fremitus leonis, ita & regis ira. Oseæ 5. Quasi leo rugiet & formidabunt filij maris. Leo enim maximè rugit, qñ famem patiens desiderat saturari. Sic Christus famem patitur, qñ desiderat saturari vindicta, velut alter Samson pro amissione duorum luminum vitæ scilicet, & doctrinæ, quæ apud ingratos amisit; vnam recipiat condignam vltionē finalem. Tunc enim erit in cane, & dies caniculares & magni ardoris exercebit, quem leonem & canē timebat Dauid dicens. Ps.21. Erue a framea Deus animam meam, & de manu canis vnicam meam. Vnde secundum astrologos qñ sol intrat leonem (quę domus eius propria) apparet maximæ virtutis & ptātis in atrahendo sursum vapores siccos; & incendendo eos, & humidos cōuertendo in pluuiam: Sic sol iustitię qñ tpe ordinato a patre intrabit propriā domum (mediā scilicet aeris regionem in qua iudicabit orbem) apparebit tunc maximæ maiestatis & ptātis attrahendi pulueres, hoīes scilicet de tumulis suis, sicut sol vapores de terra, aliquos in pluuiam lachrymarū conuertendo quos dānabit, alios exaltando ad cęlestia igne charitatis incendendos & glorificandos. Sextò erit virgo per influentiæ subtractionem, quando peccatores operibus steriles reddētur. Sicut enim per subtractionem radiorū solis terra sterilis efficitur, sic ꝑ subtractionem influentiæ diuinæ oīa opera quæ fecerunt sterilia erunt, nec erit amplius tēpus operādi, sed oīs eorū pęnitentia quā tūc abundanter hēbūt oīno sterilis erit. Iob 15. Congregatio hypocritæ sterilis. Septimò erit libra in meritorum ponderatione. Tunc.n. librabuntur merita singulorum. Prouerb.16. Pondus & statera iudicia dñi sunt. Vtinam tunc in peccatoribus saltem ęquilibrū reperiatur vel æquinoctiū vt nox peccati diē meriti nō excedat. Tūc librabunt opera regū, & inuenient mane, techel, phares, multomagis opera minorū. Octauò erit scorpio in finali stimulatione. Nā ille qui nobis hucusq; facie clementiæ suæ blandit, tunc aculeo finali velut cauda percutiet. 3.Reg.11. Pater meus cęcidit vos flagellis, ego aūt cędā vos scorpionibus. Nono erit sagittarius in snię platione. Ps.7. Arcum suum tetendit, & parauit illum: & in eo parauit vasa mortis. Deuteron.32. Sagittas meas complebo in eis. O qua-

Metaphora de sole naturali & spirituali pulcherrima.

lis sagitta a manu omnipotentis emissa: quæ penetrabit corpus & animam directè transiens ad cor. Decimò erit piscis in omnis fiduciæ subtractione, quando sic viuentes sic in ira absorbebat eos in æternis amaritudinib9. Ionæ 3. Præparauit dominus piscem grandem, vt deglutiret Ionam. Tunc.n.in abyssis pęnarum sicut pisces in abyssis aquarum enatabūt. Vndecimò erit aquarius in pęnarum inundatione, quando pluet dominus super pecca tores laqueos, & tunc descendent quasi plumbum in aquas vehementibus. Nam qui hic noluerunt torrentem pœnitentię pertransire, aquas intolerabilibus pœnarū infernalium inuoluentur. Ps. 123. Torrentem pertransiuit anima nostra, forsitā pertransisset anima nostra aquam intolerabilem: vbi alia litera habet aquam sine subiecta, quia eis peius erit quàm piscibus, qui inueniunt subiectam & nutritionem in aqua. Illa autem aqua non erit nisi ad destructionem subiectæ eorum in pœnarum nutritionem. Duodecimò erit capricornus in sua imperiali sublimatione, qa tunc cum electis in imperiali fastigio cęlos ascendet. Sic enim dicitur in Ps. 111. Cornu eius exaltabitur in gloria. Et iterum. 1. Reg. 1. Dabit Imperium regi suo scilicet pater, & sublimabit cornu Christi sui. Tertiò quæritur vtrū stellæ cadent de cęlo. Videtur ꝙ non, quia secundùm astrologos & philosophos, stella maior est terra, & similiter nec est grauis, nec leuis, & sic cadere non potest, nec cœlū est corruptibile, propter quod a cęlo separari nō potest. Responsio secundum glos. dicitūr ꝙ cadent de cœlo, quia lumine suo videbuntur priuari superueniente maiore claritate. Et hoc videtur sentire Aug. 20. de ciui. Dei 24. c. dicens esse tropicam locutionem. Sed hæc glos. Mat. 24. non videt̄ rationabilis, quia pari ratione possent dici quotidie cadere de cœlo, cum quotidie ꝑ solis ortum designant apparere. Ideo aliter dicendum est, ꝙ scilicet per apparentiam quantum ad vulgi opinionem. Nam ante supernaturalem productionē ignis conflagrationis generabitur per actionem corporum cœlestium tam vehemens caliditas & siccitas, quæ erunt cōgrua dispositio ad prædicti ignis productionem, ꝙ desinet generari arcus nubiū qui produci tur in roratione nubis, & aliæ impressiones humidæ, vt videtur dicere magister in histo. schola. Et sic tunc generabuntur impressiones ignitæ in tāta multitudine, ꝙ apparebit inspicientibus, ꝙ sint stellę de cęlo cadentes: & mirabiliter discurrēt in aere, vt vicinum aduentum iudicis denuntient ad terrorem malorum. Sap. 5. Ibunt directæ emissiones fulgurum, quia habebūt stellę illę volātes comas & caudas igneas. Et de hoc plus tractabitur in sequentibus sermonibus.

F *Iudicium Dei. Q̄uo stellæ cadent de cœlo.*

Tertiò videndum est de signis propinquissimis quæ sunt duo: Primum erit signum filij hominis, scilicet crucis in cęlo, non quidem crucis ligneæ, sed secundum hCrys. erit lumen cōdensum in aere ad instar crucis, & per hoc intelligunt alia signa victoriæ Christi, vt lancea & claui. Et hoc fiet. Primò, vt dicit Hiero. vt videant Iudęi in quem pupugerunt. Canit enim ecclesia hoc signum crucis erit in cęlo cum dominus ad iudicādum venerit. Esa 49. Ecce leuabo a ⁽gētes manum meam, & exaltabo ad cęlos signum meum. Et secundum Chrys. Hoc erit vt per se se condemnent Iudęi, sicut quis lapide vulneratus lapidem ostendit, vel vestimenta sanguine madefacta in testimonium iniuriæ factæ. Secundò secundum Chrys. hoc apparebit ad denuntiandum aduentum eius, quia sicut rege ingrediēte ciuitatē exercitus antecedit, qui signa atque vexilla regalia anteferent annuntiat regis introitum, sic domino tunc descendente de cęlis precedet exercitus angelorum, qui signū crucis deferentes vel ostendentes, regis ingressum terris trementibus nuntiabunt. Tertiò quia sicut milites familię principis ad exaltationem vexilli eius congregātur: sic ad eleuationem crucis Christi in die iudicij cōgregabuntūr omnes cruce signati, quæ thau signum habent in frontibus suis; quorum superluminaria rationis non tanget ange lus malus. Et tūc implebitur illud Esa. 11. Leuabit dominus signum in nationibus,

G *Crux. Quomodo signū filij hominis apparebit in cœlo.*

&

& congregabit dispersos Israel. Quid ergo dicemus in die iudicij, quando dominus omnibus ostendet vexillum militiæ Christianæ per nostra peccata amissum, & per nostram negligentiam non recuperatum, vt qui per gulam perdiderũt crucem pęnitentiæ, & mundi delicias & honores. Sicut enim per signum cognoscitur taberna, sic per crucem tũc cognoscentur beneficia Dei perdita.

H Tuba. Quid sit nouissima tuba.

Secundum signum & propinquissimũ inter omnia erit nouissima tuba, de qua. 1. Thessa. 4. Dominus in iussu & in voce archangeli, & in tuba Dei descendet de cęlo, & mortui qui in Christo sunt resurgent primi: quæ tria secũdum Richar. de me. vil. in 4. dist. 43. sic distinguũtur, quia Christus in suo descensu iubebit pulueres, seu partes quascunque corporũ mortuorum recolligi per ministerium angelorum. & hoc cum dicitur in iussu. Secũdò præcipiet ex illis pulueribus recollectis corpora reformari, & reformatis corporibus vniri animas, quæ duo fient per virtutem diuinam, & hoc pręceptum notatur cum dicitur in tuba Dei. Et hac est quod dicit idem apostolus. 1. Cor. 15. Omnes resurgemus in momento in ictu oculi in nouissima tuba; Canet enim tuba & mortui resurgent incorrupti. Si enim in datione legis in descensum domini super montem Sinai. Exo. 19. audita sunt fulgura & horrẽda tonitrua, & clangor buccinæ ad terrendum populum, cum tamen dominus tunc mittis & exaudibilis appareret, non est mirum si tunc audietur cõsilijs sonitos virtute diuina, vel angelorũ factus, aduentum terribilis iudicis annũtians. Tertiò archangeli qui fuerint custodes prouinciarum, in singulis prouincijs, quas custodierunt, clamabunt fortiter, & sensibiliter sono articulato, & mediante aliqua creatura sensibili formato, ꝙ omnes coram iudice compareant corporaliter, sententiam diffinitiuam & irreuocabilem audituri, & illa vox notatur cum dicitur, & in voce archangeli. Et de his amplius dicetur in sermonibus sequentibus.

Sermo III. de eadem Dominica, & in ordine XII. per the.

A Aduentus. Quomodo dominus ĩ suo primo aduentu exercuit sũmũ opus iustitiæ.

Leuate capita vestra ecce appropinquabit redẽptio vestra. Lu. 21. Quãuis dominus visus sit in primo suo aduẽtu exercere summũ opus iustitiæ, quia reddidit quicquid homo debuit, & hoc fuit plus quàm homo reddere potuit. Ipse enim incarnatus & passus quod egit pro nobis reddidit, iuxta illud Ps. Dominus retribuet pro me. Debuit enim homo omnimodam seruitutem inquantum fuit contemptor libertatis se subijciens peccato, sed Christus pro nobis omnem obedientiam reddidit, nullam aliam debens. Veruntamen magis in illo aduẽtu declarata est eius misericordia: quippe ꝗ expressiora exhibuit misericordię opera quàm iustitię. Agnus enim duplicẽ hẽt ętatẽ. In prima pulcher est & delectabilis, mansuetus, lactans vbera matris, & de ipso tunc fit victima. Sic Christus misericordiã suam ostendit, cũ pro nobis occisus, spoliatus, & nudatus fuit. Hiere. 11. Ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam. In secũdo vero aduentu magis apparebunt opera iustitię, vt sicut in primo aduentu soluit debitum pro homine quod soluere non poterat homo, ita in secundo exiget ab homine debitum quod in æternum soluere nõ poterit. Erit enim tunc in secunda ætate sicut aries assumens cornua & fortiter feriens. Tunc enim agnus fiet aries vndiq; ventilans a quatuor partibus terræ. Dan. 8. Sicut enim dominus deduxit populum suum per desertum in columna nubis per diem, & in columna ignis per noctem: ita in fide incarnationis & iudicij venturi suos perducere ad terram promissionis paradisi, per amorem scilicet quo assimilatus est nobis in carne, & per timorem iudicij nos attrahens. psal. 104. Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem vt luceret eis pes noctem. In die enim præsentis vite inuentus est pluuiosus & misericors, in nocte uero iudicij quando veniet sicut fur in nocte. 1. Thessal. 5. Erit

igneus,

igneus, seuerus, iustus, & rigidus. Ipse.n. est qui secundum diuersas personas & diuersa tempora diuersificat seipsum. Est.n. nunc nubes misericordiam pluendo, tunc ignis iustitiam exercendo & exequendo: ita ꝙ tibi proprie dici potest illud Ecclesiastici 15. Apposuit tibi aquam & ignem. Inde Ecclesiastici 24. Ego in altissimis habito: & thronus meus in columna nubis ad pluendum misericordiam. Et Deuter. 14. dicitur. Deus noster ignis consumens est, nunc quidem peccata: tunc autem peccatorum subiecta. Curramus igitur ad misericordiam ne offendamus ad iustitiã, & misericordiæ reginam imploremus dicentes, Aue.

B Iudicium Dei. De tribus citatorijs ad iudicium particulare, & de tribus citatorijs ad iudicium vniuersale.

DVplex dicitur esse Dei iudicium. Primum particulare in quo anima sola præmium, aut pœnam pro operibus recipit. Secundum vniuersale in quo corpus cum anima. Ad primum vocantur homines successiuè secundum mundi cursum. Ad secundum omnes simul & subitò vocabuntur, & venient in ictu oculi. Ad vtrunque vero iudicium tribus citatorijs euocantur. Ad primum vocantur tribus citatorijs. Primum est infirmitas. Secundum senectus cui velit nolit homo cogitur appropinquare. Et cõditio illius est ꝙ velit, nolit homo semper illi magis appropinquat, & nũquàm illũ dimittit, quousq; approximet ad citatorem. Tertium & peremptorium qui est mors corporalis. Cuius conditio talis est, ꝙ cum hominẽ apprehenderit, nunquam prece vel precio dimittet illum: sed sine mora in illo statu in quo illum apprehenderit, coram summo iudice repræsentat. Sunt tamen multi fatui quos apprehendit prædictus citator: & tamen de citatione eius nõ timent, nec considerant, non obstante ꝙ vident capita eorum canescere, dorsa sua curuari, dẽtes cadere, oculos caligare, aures surdescere, quæ omnia ostendunt tertium citatorem ad eos deuenisse.

Secundi iudicij scilicet generalis sunt citatoria tria. Prima citatio facta est per prophetas sanctos, de qua Prouer. 1. Vocaui & renuistis, extendi manum meam & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo &c. Secunda fuit per apostolos & alios fideles prædicatores. De quibus Lu. 14. Misit seruos suos hora cenę dicere inuitatis, vt venirent: & fere omnes renuerunt. Tertia citatio erit futura per signa; & hæc in tres citationes diuidetur. Nam vna erit dilatoria multum quæ erit per signa remota a iudicio. Secunda erit modicum dilatoria per signa, & prodigia in sole, luna, & stellis. Tertia erit peremptoria per signum filij hominis & tubam. Matt. 25. Media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit, exite obuiam ei. Et Ioan. 5. Omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij Dei, & procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ. Et propterea ipsis super hoc gaudentibus dicit saluator. Leuate capita vestra, ecce &c. De his tribus vltimis citatoriis determinabitur matutino sermone, & etiam pomeridiano.

C Iudicium Dei. Prima ad vniuersale iudiciũ citatio est mundi infirmitas.

Prima igitur ad iudicium vniuersale vocatio citatoria est mundi infirmitas. Nam mundus videtur iam decrepitus & duci phantasiis, sicut solent decrepiti duci. Nũc enim reuelationibus talibus qualibus inituntur, alij adulationibus, alij doctrinis nouis, varijs, & peregrinis, & noua placent, vetera displicent, cum tamen vetus aurum sit melius nouo. Hæc autem mundi maioris infirmitas ex minoris mũdi, scilicet homines infirmitate cognoscitur. Primum signum corporalis infirmitas secundum medicos est quando calor innaturalis superabundat in homine: vel diminuitur calor naturalis; sic corporis Christi mystici, de quo 1. Corint. 12. Vos estis corpus Christi, calor naturalis est charitas qui ante finem mundi diminuetur, & innaturalis calor malitiæ & iræ superabundabit; iuxta illud Matth. 24. Quoniam superabundabit iniquitas. i. calor innaturalis, refrigescet charitas, idest calor naturalis. Quomodo patet ex duobus. Primò ex pigritia ad benè operãdum. Secundo ex pugna hominum ad alterutrũ. Sicut enim medici per tactum pulsus cognoscunt quando calor naturalis in infirmo

mo est diminutus, scilicet quando sentiũt pulsum esse debilem & remissum, & quãdo percipiunt pulsum esse nimis fortem sciunt per hoc in corpore humano humores esse pugnantes, & se alternatim consumentes: sic ex hoc ꝙ tardi sunt homines & remissi ad charitatis opera; signum est ꝙ in eis calor diminuitur charitatis. Grego. Probatio dilectionis exibitio est operis. Et ex quo homines magis quàm prius insurgunt vnus contra alium & se alterutrum consumunt processibus & iurgijs, signum est infirmitatis mundi, & ꝙ est iam prope interitum. Secundò quia sicut infirmus appropinquante morte surdescit, nec audit aliquem sibi loquentem, non obstãte ꝙ plus sibi quàm ante loquantur, sic in signum ꝙ mundus plus est iam prope finem, homines mundani surdescunt ab auditione verbi Dei, non obstante ꝙ iam in pluribus locis sit abundantia prædicationis plusquam prioribus temporibus consuetum sit. De quo. 2. Tim. 4. Erit tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacerbunt sibi magistros &c. Tertiò, quia sicut statura hominis infirmi morte appropinquante inclinatur versus terram, sic iam mundus in signum proximitatis finis eius quasi omnes homines habet inclinatos ad terram, idest cupiditatem & terrenas affectiones: iuxta illud Hiere. 8. A minimo vsque ad maximum omnes auaritiæ student. Quartò quia sicut infirmus morte appropinquãte fetet, & incipit corrumpi: sic appropinquante fine mundi quasi totum genus humanum fetebit & corrumpetur peccatis, vt de illis tunc verificetur illud Psal. 13. Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studijs suis, non est qui faciat bonũ, &c. Et mirabile est quomodo tam stulti erũt homines ꝙ citati coram iudice terribili voluntarie contra se ipsos testes adducẽt mala, scilicet opera, & bonos testes, scilicet bona opera, quæ pro seipsis starent in iudicio, in via per peccatum interficiunt. Quintò sicut in homine infirmo morte appropinquante maculæ nigre erumpunt & manifestè apparent, sic signum proximitatis interitus seculi erit, ꝙ in omnibus mundanis apparebunt ad extra quasi nigræ maculæ omnium vitiorum; ita vt vix aliquis erubescat de suis peccatis, sed potius ea gaudeat publicare & manifestè defendere, vt sic videatur inter falsos Christianos sicut Sodomitas. De quibus Aug. de verbis domini. Ser. 10. Tanta ibi nefandissimæ turpitudinis consuetudo erat, vt iam nequitia reputata esset iustitia, & prohibitor potius reprehenderetur, quàm factor.

D. Iudicium Dei. An in fine mundi erũt multi electi.

Sed circa hoc quæri posset, an circa finem mundi erunt multi electi, videtur ꝙ sic ex Psal. 91. Adhuc multiplicabuntur in senecta vberi. Cum igitͤ tunc erit mundi senectus: sequitur ꝙ tunc multum multiplicabuntur electi. Respõsio. Duplex est mundi senectus. Vna vber & abundans, alia infructifera & sterilis. Tempore primi aduentus Christi fuit senectus mundi vber & abundans, quia in omnem terram & a quatuor angulis terræ tunc collecti sunt electi ab apostolis & discipulis Christi. Quam quidem senectutem vocãt prophetę nouissimos dies, sicut Esa. 2. dicitur. Erit in nouissimis diebus præparatus mons domus domini &c. Et Hiere. 23. In nouissimis diebus intelligetis consilium eius. Et Hier. 30. In nouissimo dierum intelligetis ea. Et Mich. 4. Erit ĩ nouissimis diebus præparatus mons domus domini. Et ꝙ de illa senecta intelligatur, ostendit quod in textu allegato sequitur. Et bene patientes erunt vt annuntient: quia tunc ad annuntiandum verbum Dei & multiplicandum filios in Christo, sicut Paulus faciebat dicens: Gal. 4. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, opus erat patientia, non solum vt possiderent animas suas, sed etiã gentilium & Iudæorum ad fidem de nouo conuersorum, & vsque ad mortem certarẽt pro fide. Sed est alia senecta circa finem mundi, quæ magis dicitur ætas decrepita subsequens senectutem præcedẽtem. Sicut enim decrepitus declinat versus terram dorsum, spatulas, & vultum, & fit ad omne opus inutilis, & deficit sensu rediens quasi ad puerilem ætatem: sic in fine mundi in illa decrepita ætate omnes

Senectus duplex mundi.

ad auaritiam declinabunt, ſicut nunc videmus, & inutiles fient ad bona opera ſicut experimur, inſtar puerorum iudicantes magis pomum quàm aurum, terrena quàm cęleſtia.

Dicitur ſecundò ꝙ in fine mundi erit multitudo reproborum & paucitas electorum, alioquin mundus non interiret ſtante plurima electorum multitudine. Vnde & ſancti viri qui in deſertis degebant tempore Conſtātini magni, ſuis meritis dicebantur ſuſtinere mundum. Si enim in Sodomis inuenti fuiſſent decem electi, propter eos ſuperſtes fuiſſet Sodoma. Odo Clun. lib. 2. Finis ſeculi peruerſiores inuenturus eſt. Primo vt illius ruinis dignè comprimantur. Secundò vt illorum meritis verſa vice rerum ordo confundatur, vt ſicut omnem vitæ ordinem confunderūt, inde in vniuerſo ſequatur omnis confuſio rerum. Tertiò hoc erit propter immiſſiones per angelos malos, quia tūc dominus ſemitam iræ ſuæ faciet, vt cor prioribus demeritis aggrauatū iuſtè permittat ſubſequentibus malignorum ſpirituum tentationibus falli. Vnde in Apocriſis dicitur. Cum completi fuerint mille anni ſol uetur ſathanas, quia videlicet, vel ad vtilitatem electorum vel ad detrimentum reproborum: tanto acrius quàm antea feciſſet, totis viribus in finem ſeculi ſe exercere permittitur: quanto ſoluta beſtia vehementior eſt quàm ligata. Tunc enim fit feruentior ad ſeuitiam, quanto ſe viciniorem ſentit ad pęnam. Et iam videtur myſterium operari iniquitatis, ex eo ꝙ omnis ordo religionis aut chriſtianitatis immutatus eſt, nec impietas iam erubeſcere dignatur, ſed iniquorum multiplicitate roborata caput vbique locorum extuliſſe videtur. Hæc Odo Clun. Vnde in Apocriſis Eſdræ, angelus loquens Eſdræ: volēs oſtendere, ꝙ quanto mundus amplius ſeneſcit, tanto homines ſunt corpore minores & virtute debiliores, & moribus nequiores, introducit exemplum de muliere quæ in iuuentute filios fortiores generat quàm in ſenectute, & ibidem dicit ꝙ mundus iuuenis meliores & maiores homines produxit quàm mundus ſenex, & ꝙ tempora priora meliora fuerunt quàm præſentia, & quanto inualidum ſeculum ſeneſcet, tanto multiplicabuntur mala.

Sathanæ ptās maxima erit tēpore iudicij.

Secunda citatio minus dilatoria ad iudicium vniuerſale erit per ſigna propinqua, quæ erunt in quadruplici differentia. Nam quędam apparebunt in cęleſtibus, alia apparebunt in natura elementari, tertia in natura humana, quarta in natura angelica, & de ſingulis ſuo ordine dicet.

E

Iudicium Dei. Propter ſeptem cōgruū fuit hæc ſigna præcedere iudiciū Dei.

Primò ergo apparebunt ſigna in cęlo, quia erūt ſigna in ſole & luna, & in aſtris. Et ꝙ hæc conuenienter hęc ſigna præcedent, probat multis rationibus Rich. de media villa in quadam expoſitione textus 2. ſen. diſt. 14. Prima ratio. Sicut contingit in minore mundo, ſic in maiore, cum maior ſit propter minorem. Et Gen. 25. Maior ſeruiet minori. Sed in minore mundo, ſcilicet homine contingit, ꝙ turbato ſuo nobiliſſimo, ſcilicet anima, turbantur reliqua ipſius, ſcilicet corpus, & humores eius, ergo turbato nobiliſſimo vniuerſi cōuenit vt alia eius ignobiliora turbentur. Sed nobiliſſimum vniuerſum eſt homo, quia conſtitutus eſt ſuper omnia opera Dei. Pſal. 8. Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum; ergo turbato eo, nō mirum ſi turbentur corpora cęleſtia. Chryſ. Moriente patrefamilias, tota domus eius turbatur, & omnis familia plangit, & cōſciſſis tunicis nigris ſe operiunt veſtimentis. Sic & humano genere propter quod hæc omnia creata fuerunt circa exitum conſtituto, vniuerſa cęli miſteria lugēt & candore depoſito pro luculentis veſtibus tenebris veſtientur.

Secunda ratio, a principio mundi turbatis moribus hominis, fuit turbulentia in elementis maioris mundi, ita ꝙ turbatio elementorum concomittatur turbulentiā morum. Cuius ſignum eſt, quòd quando non fuit turbulentia morum in hominibus (licet fuiſſet in Angelis) ante peccatum hominis nulla fuit elemētorum perturbatio, ergo cum in fine mundi erit ſumma & maxima turbulentia morum, iuxta illud Mat. 24. Abundabit iniquitas &c. & Ezec. 7. Fac concluſionem, quia terra plena eſt iudicio ſanguinum, & ciuitas plena eſt

In fine mūdi maxima erit elementorum turbatio.

est iniquitate, sequitur quod erit maxima turbatio elementorum & creaturarum. Sed hoc non nisi attingat cęlum eius ornatum: ergo tunc ornatus cęli qui lux est pro tempore peribit. Sicut enim in laborantibus acuta, tunc est infirmitas grauissima, cum est curationi proxima: sic infirmitas culpæ in humano genere tunc erit grauissima, cum erit termino & fini proxima.

Tertia ratio. Maior mundus innouabit, iuxta illud Apoca. 21. Vidi cęlum nouum & terram nouam. Primum enim cęlum & prima terra abijt, & similiter mundus minor scilicet homo, nec innouabitur mundus, nisi innouato homine. Ro. 8. Expectatio creaturæ reuelationē filiorum Dei expectat. Absit enim vt seruus prius renouetur quàm dominus. Cū igitur dominus non innouetur, nisi prius intereat, multo magis nec seruus. Ergo sicut ī domino scilicet homine præcedit separatio suæ formæ nobilissimæ a corpore glorificationem suam: sic maioris mundi glorificationem præcedet quędam mors quæ est separatio sui nobilioris (quòd est lux) a residuo sui, ergo ista luminaria priuabuntur luce ante sui glorificationem.

Quarta ratio in signum iniuriæ illatæ Dño in morte Christi sol obscuratus est; & tunc hæc iniuria non fuit nisi depressio Dei ad summam contumeliam pœnæ, ergo si aliquando fiet Deo maior iniuria; supramodum erit maius illius iniurię signum, non tantū in sole, sed ēt in aliis stellis. Sed in infinitum est maior iniuria maximum peccatorem eleuare se supra deitatem, quàm deitatem humiliari vsque ad maximum pęnæ: quia nihil inter Deū & peccatorē qui nihil est, maxima est distantia, & maior quàm inter Deū & pęnā. Sed tunc maximus peccator extollet se supra Deū. 2. Thessal. 2. Quoniā nisi venerit discessio primū, & reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis, qui aduersatur & extollitur supra oē, ꝙ dr̄ Deus aut colit, ita vt in tēplo Dei sedeat, ostendens se tanquàm ipse sit Deus. Fiet ergo maior iniuria Christo in fine mundi quàm facta sit in eius passione: igitur.

Quinta ratio. Vis regitiua mundi minoris, primo & maximè ostendit iram suam in membro sibi proximo, scilicet in corde, deinde in partibus exterioribus & remotioribus. Ecclesiastici. 13. Cor hominis immutat faciem suam. Hester. 15. Rex sedebat super solium regni sui indutus vestibus regiis auroque fulgentibus & preciosis lapidibus eratque terribilis aspectu. Cunque eleuasset faciem suam & oculis ardentibus furorem pectoris indicasset: regina corruit. Ergo hæc vis regitiua præcipue ostendit iram suam in organo exteriori nobiliori, scilicet in oculis, ergo & vis regitiua maioris mundi, scilicet Christus iram suam, maximè venturus ad iudicium. Primò ostendet in corpore mundi sibi proximo, scilicet in cęlo & partibus illis vniuersi, quarum perfectio est lux, scilicet in stellis turbando eas: sicut ira in homine oculum turbat. psalm. 6. Turbatus est a furore oculus meus. De qua iudicis ira psal. 75. ex tunc ira tua: quæ tanta erit vt non verbis, sed potius talibus inuisis possit exprimi. Psal. 89. Quis nouit potestatem irę tuæ &c. Et Iob. 14. Quis mihi hoc tribuat vt in inferno protegas me &c. Est enim secundum astrologos idem planeta nunc beneuolus, nunc maliuolus, nūc bonum, nunc malum effectum habens, secundum quod intrat aliud & aliud signum. Alium effectum habet sol in cane, idest in diebus canicularibus, alium in leone, alium in libra, alium in vergine &c. Specialiter dies caniculares sunt periculosi. Sic periculosus dies iudicij, quando sol iustitię erit planeta maliuolus, quia malos malè perdet dicens, Ite maledicti. Tunc sol erit in cane ostendens iram caninam, tunc in leone ostendet ferocitatem leoninam. Quem canem & leonem timebat Dauid dicens, psalm. 21. Erue a framea, idest sententia mala Deus animam meam, & de manu canis vnicam meam. Libera me de ore leonis, idest a maledictione, quę procedit ab ore eius. Cępit autem planeta esse beniuolus cum introiuit in signū, idest in vterū virginis gloriosę: a quo mīę tp̄s in-

cœpit. Sole enim existente in virgine colliguntur fructus, & refrigeratur ęstus. Sic in vtero illo collectus est fructus quo vtũtur angeli & animę beatorum. De quo prosa ecclesiæ. Fruuntur nec fastidiunt, quo frui magis sitiunt.

Sexta ratio, sicut iam dictum est, Pari fine terminari debent maior, & minor mũdus, sed homo moriens laborando in extremis, cum uerba amisit loquitur signis. Sic mundus in fine signis huiusmodi loquetur vniuersis hominibus. Beda. Appropinquante fine mundi elementa quasi pauida nutant & tremunt propter iudicis seueritatem. Sicut enim in sole & luna fuerunt signa Christi nascentis, similiter & signa ipsius morientis, sic in eis erunt signa, iudicantis. Sicut enim omnis creatura fuit Christo nascenti congratulans, morienti compatiens, sic iudicanti coniudicans. In sole fuit aduentus Christi, quando secundum historias duos soles apparuerunt, qui postea in unum conuenerunt: quia sol diuinæ, & sol humanæ naturæ in vnitatem personæ conuenerunt. Sic forte in luna fuit, sic in stella quę magos adduxit. Sic Christo morienti sol & luna compatiebantur. Signa vero Christi nascentis prætendebant lætitiæ vultum: signa morientis formam tristitiæ: signa vero iudicantis speciem seueritatis iudiciariæ.

Septima ratio. Congruit vt sicut mundus incæpit a tempore quando non erat nox neque dies: sic designat in tempus consimile. Sic erit ante finem seculi, quia dies non erit propter carentiam luminis, neque nox propter præsentiam solis in hemispherio nostro: Zach. 14. Venietque dominus Deus noster, & omnes sancti eius cum eo, & sequitur, & in die illa non erit lux, sed gelu & frigus, & erit dies vna quę nota est dño, non dies neque nox, & in tẽpore vesperi erit lux. Sicut enim ante destructionem Aegypti fuerunt tenebræ dẽsissimæ: sic ante destructionem mundi: vt dicit Lactantius lib. diuinarum institutionum.

F *Iudicium Dei.* *De signis secundũ allegoriã.*

Signa autem ista in sole & luna possunt ad allegoriam exponi de potestate seculari & ecclesiastica. Est. n. ecclesiastica quasi sol vt præsit diei. i. spiritualibus intendat, secularis quasi luna nocti. i. temporalibus. Et sicut contra naturam est si sol luceat de nocte: sic contra suam naturã est si potestas ecclesiastica se transferat ad administrationẽ temporalium, spiritualibus neglectis. Act. 5. Non est æquũ nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis, sicut legitur factũ. 2. Mach. 4. Sacerdotes iam non circa altaris officia dediti erant, sed contempto templo & sacrificijs neglectis festinabant participes fieri palestræ, idest scholæ pugnandi: vel discendi temporalia acquirere, idest processus & litigia scire dirigere, & derelinquere circa animas officium. Hoc tamen est signũ monstruosius quod luna, uult esse supra solem, & illuminare & dirigere spiritualia, & facere prælatos in ecclesia Dei de minimis intellectu, sapientia, & vita, & ætate. Ecclesiast. 10. Est & malũ, quod vidi sub sole quasi per errorem egrediens a facie principis, positum stultum in dignitate sublimi: & diuites sedere deorsum. Sed & obtenebrescent hæ duæ potestates in sanctitatem: eo quod in eis tyrannia vigebit, & ideo cessat ab eis reuerentia, quæ quondam eis accessit ex sanctitate & sapientia. Potestas etiam ecclesiastica nubibus epatuum, præbendarum, beneficiorũ & diuitiarum obscurabitur, & luna conuertetur in sanguinem, idest ad consanguineos suos inutiles, dum plurimi ædificabũt Sion in sanguinibus, idest consanguineis, moti affectu carnali non coram virentibus. Caro autem & sanguis regnum Dei non possidebunt. Hos deplorat Hiere. Threno. 2. Sederunt in terra conticuerunt senes filiæ Sion, idest prælati, quibus commissa est ecclesia, sederunt in puluere cupiditatis, & cõticuerunt canes non valentes latrare. Vel potest intelligi, quòd luna, idest virgo Maria, & tota sanctorum ecclesia non dabit lumen fatuis virginibus quærentibus de oleo pro suis lampadibus, idest cordibus extinctis charitate. Est enim cor hominis in modum lampadis formatum: deorsum strictum: superius amplum: vt de sur-

de sursum influentiam recipiat. Tunc autem hæc luna vertetur in sanguinem. Sanguis enim antea in lac conuertebatur, quia ex misericordia Dei & sanctorum intercessione vindicta conuertebatur in dulcedinem. Tunc autem lac vertetur in sanguinem, idest dulcedo in vltionem. ps.88. Thronus eius sicut sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta in ęternum: scilicet ecclesia sine macula & ruga: & testis in cęlo fidelis, ad testificandum contra malos de vita, adiutorio, & gratia eis collata. In cęlo scilicet aereo vbi cum Christo iudicabunt in nubibus cęli. Vocatur autem hæc eclipsius generalis quatuor nominibus in scriptura. Primo solis obscuratio, ad designandum subtractionem corporalis vitæ. Et hoc Mat.24. Secundo vocatur solis erubescentia, ad designandum infectionem criminalis culpę: quæ tunc manifestabitur publicè. Esaiæ.24. Erubescet luna, & confundetur sol. Tertiò vocatur Apoc.6. solis denigratio, ad denotandum priuationem vtriusque stolæ, scilicet corporis & animæ: illorum scilicet qui non dealbauerunt stolas suas in sanguine agni. Quartò dicitur obtenebratio, ad denotandum illationem infernalis pœnę: quia tunc peccator mittetur in tenebras exteriores. Ionæ.2. Sol & luna obtenebrati sunt.

G Eclipsis. Eclipsis generalis quomodo ab alijs eclipsibus differat.

Stellæ similiter cadent de cœlo: quod potest multipliciter intelligi. Primò quia a virtute cœlesti tunc cadent in aere multæ stellæ comatæ & caudatæ: quæ cometæ appellant multo maiores & horribiliores, quàm quæ solent apparere, & in magna multitudine quasi de cęlo cadere videantur in suprema regione aeris. Si enim cometes vnus denuntiare solet secundum Astrologos mortes, bella, pestes, & alia mala, quantomagis horridiores cometæ & numero & magnitudine innumera mala denuntiabunt. Et ista expositio satis videtur textui propinqua. Secundò secūdū Alb. stellæ cadent a sua naturali virtute, quia tunc non plus influēt in hoc inferiora, causando sicut solent varios effectus. Tertiò ad sensum anagogicum stellæ, idest angeli tanta velocitate descendent de cęlo ad assistendum iudici & comprobandum sententiam & inferēdū pęnam: quòd pro velocitate ad instar cadentiū se habebunt. Matt. 25. Exibunt angeli & separabunt malos de medio iustorum, & hoc erit tempore iudicij. Quartò per stellas moraliter intelliguntur iusti: qui tempore persecutionis cadent a virtute vel fide; & qui deberent vigere sanctitate religionis in ipsis cessabit omnis sanctitas, & per consequēs omnis reuerentia & honestas qui sunt effectus sanctitatis: & domus religionum. Vbi olim Deus in domibus religionis cognoscebatur, tunc cognoscetur in ea tyrannus. Vnde & Apoca.6. Stellæ de cælo cęciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos cum vento magno mouet. Quintò intelligi potest quod stellæ, idest minores populi cadent de cęlo ecclesiasticæ, idest de bona conuersatione: quia sicut dicit Chrysost. Cum occidit sol in montibus, necesse est quod occidat in vallibus. Si enim montes, idest maiores de ecclesia sint obtenebrati, necesse est etiam hoc contingere in vallibus, idest subditis. Ideo in sacra scriptura non sine mysterio & notabili documento vix inuenitur aliquid scriptum de obscuratione solis, quin subsequatur statim lunæ & stellarum obtenebratio, quāuis solem fecerit Deus sine macula, non lunam, quia debent irrepręhensibiles esse pręlati & sine macula sicut sol, quamuis in subditis multa inueniatur imperfectio. In scriptura tamen tripliciter dicuntur stellæ de cęlo cecidisse. s. per caudā draconis. Apocal. 12. Per terræmotū. Eiusdē. 7. Et per cornu hirci. Dan. 8. Sic antichristus quosdā decipiet per miraculorū operationem, & istos trahet per caudā, quia sicut cauda operit bestiæ turpitudinem: sic falsa miraculorū operatio operiet antichristi iniquitatem. Vel cauda erunt ministri eius, qui talia faciēt signa, qui sequentur antichristū, sicut cauda sequitur corpus bestiæ. Esa. 19. Propheta docens mendacium ipse est cauda. Et eiusdem. 7. In vna die disperdet dominus caput & caudā, antichristum scilicet

H Iudicium Dei. Quomodo intelligitur quod stellæ cadent de cœlo.

I Iudicium Dei. Quomodo tripliciter stellæ dicuntur de cœlo cecidisse.

eum fautoribus suis. Secundò per donorũ largitionem, & hos deijciat per terræmotum. Glos. super illud Dan. 10. Terram diuidet gratuito. Quas antichristus suo terrore non poterit subiugare, subiugabit auaritia. Tertiò per tormentorum illationem, quos deijcit per cornu. Grego. Robustos quidẽ antichristus interficiet, & eos qui mente iusti sunt corporaliter vincet.

Sermo quartus huius dominicæ secundæ, & pomeridianus per thema præcedens: & in ordine decimustertius.

A Aduentus. Quomodo Christus in primo aduẽtu fuit dulcis: in secundo erit rectus.

SCriptum est in psal. 24. Dulcis & rectus dominus. Dulcis in primo aduentu, rectus in secundo, vt dulcedo ad misericordiam, rectitudo ad iustitiam pertineat. Bern. lib. de gradibus humilitatis. Dulcis est dominus: quia perire non patitur, rectus: quia punire nõ obliuiscit. Dulcis quidẽ mel afferẽs in primo, sed aculeũ in secundo. Bern. in quodã sermone de aduentu. Apis quæ pascitur inter lilia, quæ floridam inhabitat angelorũ patriã ad ciuitatẽ Nazareth, quæ flos interpretatur aduolauit, & ad suauẽ perpetuę virginitatis florem aduenit, & vbi aduenit, ibi insedit. Huiusmodi apis mel & aculeum non ignorat, qui misericordiã & iudiciũ Deo cantat. Inde subdit ps. 24. Propter hoc legẽ dabit dñs delinquẽtibus in via, legẽ. s. clemẽtiæ & remissionis peccatorũ. Prouer. vlti. Lex clemẽtiæ in lingua eius. Sed hoc solum delinquẽtibus dũ sunt in via: quia si peruenerint ad terminum, & lege clementiæ abusi fuerint, sub lege rectitudinis & iustitię in secũdo aduentu cadẽt, vbi tunc aculeus post mel ostẽdet̃, tũc. n. erit rectus. Ferrũ incuruatũ nõ potest vulnus profundius inferre: rectificatũ vero ꝓfundæ penetrat. Deus ferro cõparat̃. Dan. 3. Ferrũ domat omnia. Illud fuit incuruatũ in primo aduẽtu in carne mortali & passibili: ꝓnus & inclinatus ad nr̃am miseriã per exhibitionẽ misericordiæ: ideo tunc nõ venit vulnerare. Sed ĩ secũdò aduentu in carne impassibili aduenieus rectus & rectificatus: per exhibitionẽ iustitiæ profundũ vulnus infliget, quia non solũ corpus reprobi ferrũ pertransibit, sed etiam animã. Greg. homil. de Ascensione. Hoc nobis perpendẽdum est, ꝙ is qui placidus ascendit terribilis veniet: quicquid nobis mansuetissime pręcepit: cũ districtione exiget; quia tanto tunc ad iudiciũ districtor veniet, quanto nobis ante iudicium misericordiã prorogauit. Habet. n. Deus manus duplices, clementię. s. & iustitię. In manibus clementiæ sunt impij pro pręsenti. In futuro de huiusmodi manibus trãsferent̃ in manus iustitiæ. Iõ ps. 10. Videns qm̃ tu laborem & dolorẽ consideras, vt tradas eos in manus tuas. Considerat enim Deus nunc laborem & dolorem, quo iusti affliguntur ab impijs, vt quos nunc supportauit in manibus clemẽtię, postea tradat in manus iustitiæ. Illa. n. lex iustitię similiter inueniet iustũ & impium, puniendo & pręmiando. Exo. 12. Eadem lex indigenę & colono. Indiginæ. i. impio alieno a patria cęlesti: & colono idest eiusdem habitatori. Hanc legem tunc asportabit ex vtero matris ecclesię triumphantis cum venerit: sicut legem clementiæ attulit ex vtero mr̃is Mariæ. Ad quã pro mĩa recurremus, dicẽtes Aue.

Manus duo ipsius Dei.

B Iudicium Dei. De quatuor generibus videntium signa futura.

VIdentium ista signa, quatuor tunc erũt hominũ genera. Nã quidã erunt mali, quibus vexatio dabit intellectũ, & terrore concussi reuertent̃ ad dñm & conuertentur: sicut scriptum est. Cũ occideret eos quęrebant eũ, & reuertebant̃ &c. In quo videt̃ quãta in omnibus, quibus videt̃ Deus iratus mĩa apparebit. Cũ iratus fueris mię recordaberis. Scd̃m genus eris reproborũ, q̃ timebũt & desperabũt dicẽtes mõtibus cadite super nos, & collibus operite nos. Initium. n. dolorũ hęc, quia ibi incipiet infernus eorum. Deuter. 32. Ignis succẽsus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Tertiũ genus est imperfectorũ, q̃ licet boni, vidẽtes tñ hæc timebũt & pęnitẽtiã agentes purgabunt̃. Videbũt. n. ꝙ dñs his signis ęternos dolores ꝓnũtiabit: iõ meli⁹ agẽt. psal.

psal. 64. Timebunt gentes, qui habitant terminos a signis tuis. Quartum genus erit perfectorum, a quibus perfecta charitas foras mittit timorem, qui desiderabunt dissolui & esse cum Christo, qui in his signis Deum glorificabunt, & finem belli pro pace æterna propinqua desiderabunt. Ad quod eos inuitat saluator per uerba proposita. His autem fieri incipientibus, leuate capita vestra, &c.

C Iudicium Dei. De signis & natura elemẽtari.

Mane dictum est de signis cœlestibus: restat pro illa secunda citatione dicere de tribus alijs signis. Et primò de signis in natura elementari, vnde subditur. Erit in terris pręssura gentium prę confusione sonitus maris & fluctuum. Quod multipliciter intelligi potest. Primo, quòd erit præssura quantum ad statum rusticorum, qui per terram figurantur: & hoc propter vexationes & exactiones, quæ eis a potentibus seculi inferentur. Esa. 24. Confractione confringetur terra. Et hoc sępe contigit in populo: & maxime ante Machometum, & plus ante antichristi aduẽtum. Iob. 41. Faciem suam pręcedet egestas. Secundò poterit contingere hęc pressura ex elementari commotione, quia secũdũ Hiero. fugiẽt homines & latitabũt in cauernis petrarum: tantaq; ibi erit hominũ cõpressio, q͂ se mutuo suffocabunt. Et hoc causabitur ex quatuor. Primo ex agitatione maris & fluctuũ, qui causabũt sonũ horribilẽ, & ex eleuatione maris supra mõtes, & clamore beluarũm, quæ morientur in mari: ex quibus omnibus generabitur horribilis sonus. Erit enim tũc durũ genus aculei, quo stimulabunt gentes: q̃a in terris erit pręssura gẽtiũ. Erit ẽt nouum genus præconi, quo mentes excitabuntur: quia prę confusione sonitus maris & fluctuum. Secundò causabitur ex igne: quia mare videbitur ardere. 2. Pet. 3. Elementa mundi calore soluentur, idest videbuntur solui: & tunc fugient homines. Tertiò erit commotio terræ vehementissima, cum castra cadent, palacia & ciuitates: & propter hoc fugient. Quartò erit vehemens aeris commotio per sulgura, coruscationes & tonitrua: ex quibus omnibus causabitur aeris obscuritas; & tunc homines hæc fugiẽdo se cõprimẽt; & hęc tribulatio maxime vigebit circa terras maritimas. Vnde dicebat quidem pater in vitis patrum, quòd si possibile esset quod homines viderent aduentũ iudicis, cęlos scissos, Deum iratũ, & ea quæ pręcedent iudicium, omnes morerentur. Inde omnes homines ad huiusmodi aduẽtũ morietur. Grego. in homil. Nudiustertius fratres audistis, q͂ subito turbine annosa arbusta sunt eruta, destractę domus, euersę ecclesię, hoĩes ad vesperum sani, in ipsa nocte repẽtina morte defuncti sunt. Si cum aerem mouit terra non substitit, quid faciet cum cęlum & omnes creaturas commouerit? Vnde erit quadruplex gentium præssura. Prima tyrannorum, Secunda hæreticorum, Tertia hypocritarũ, Quarta antichristi. Hinc Dan. 7. Videbã in visione noctis, & ecce quatuor bestiæ ascendebant de mari. Prima quasi leena: ista est tyrannorum crudelitas. Secunda quasi vrsus: ista est hęreticorum versutia. Tertia est quasi pardus: & ista est varietas, & dolus hypocritarum & falsorum fratrum. Quarta terribilis & fortis nimis: & ista significat antichristum: cuius tempore erit talis tribulatio, qualis non fuit ab initio seculi, quia ille quatuor tribulationes confluunt in vnam.

Præssura quadruplex tempore iudicij.

D Iudicium Dei. De signis in natura rationabili.

Tertio erit signum in natura rationali, quia arescent homines prę timore, & expectatione eorum quæ superuenient vniuerso orbi. Quod intelligi potest vel spiritualiter per subtractionem deuotionis, vel temporaliter arescent vigore suæ corporalis virtutis, ita vt fiant velut amentes pro timore malorum adhuc restantium: quia nec natio, nec prouincia ab his angustiis excludetur. Et sic non inuenietur locus impio, & implebitur illud psal. 35. Quæsiui eum & non est inuentus locus eius: quasi diceret. Quæsiui impio locum in mundo, & non inueni. Nam iudicio imminente, cœlum tonitruis, & fulguribus expellet impios: aer turbinib⁹, mare tempestate, terra commotione, ut in toto mundo locum non inueniens: sepeliẽt in flãma ignis deuorãtis. Exẽplo eorũ qui regem terrenũ offenderũt. Nemo

est qui non velit regi complacere, & complacendo a suo hospitio hostes eius eijcere. Sic appropinquante termino mundi omnia a se peccatores expellent. Et si dicatur. 1. Thessalonicen. 5. Cum dixerint pax & securitas repentinus eis superueniet interitus. Non esset autem pax & securitas, si homines per huiusmodi signa precedentia ita terrerentur. Sed hoc soluit Aug. in epistola ad Esitium, dicens, quòd ista pax, & securitas erit tunc malis, qui bonos persequentur; sed non bonis: & ideo istud dictum ad bonas referri debet: hoc enim peruipendent mali. Vel potest dici, quod ista arditas erit per aliquod tempus ante diem iudicij. Et post illud tempus credent homines ab illis malis esse immunes. Et tunc illis superueniet repentinus interitus. Et hec ariditas non solum in hominibus erit, sed etiam in alijs creaturis; arguens ignem conflagrationis cito aduenire, quasi omnia essent arida igni parata. Vel arescent homines in die iudicij, quando non habebunt thesauros cupidi, & superbi honores. Vulgo dicitur quod totus homo arescit, quando non habet quod appetit.

E

Angelus. Quomodo virtutes angelicæ mouebuntur.

Quartò apparebunt signa in natura angelica. Virtutes enim celorum mouebuntur. Ac si diceret. Non est mirum si commoueantur homines: quando virtutes celorũ quæ sunt firmæ & stabilis conditionis ex admiratione venturorum concutientur. Hoc autem intelligi potest multipliciter. Primò secũdũ Ricar. de me. vil. quòd tunc angeli mouebuntur ad faciendum facta insolita, per modicũ temporis ante aduentum eius facientes facta maioris admirationis quàm vnquã fecerint, vt reuocẽt ferreas mentes in Deum. Sicut leguntur fecisse terrores in aere. 2. Mach. 5. Quando per quadraginta dies visæ sunt per aera acies, seu equites, discurrẽtes quasi cohortes armatas, & cõgressiones fieri horribiles. Quod similiter visum est ante destructionem Hierusalem, vt refert Iosephus. lib. de bello Iudaico. Et super ciuitate Ianuensi pauloantequam caperetur ab Agarenis, vt refert Vincentius. Secundò secundum Anselmum, angeli mouebuntur: quia tunc dimittent ministeria sua operari cessãdo mouere corpora celestia: & hoc ideo quia tunc non amplius fient generationes. Sicut enim figulus per rotã motam componit qualem potum voluerit; sic dominus per motum celorum, qui tunc desinet. Hiere. 18. Sicut lutum in manu figuli: sic vos in manu mea, dicit dominus. Tertiò mouebuntur motu admirationis, videndo motus accidẽtes preter ordinem naturæ: & iudicium omnis creature.

Causa autem huius admirationis multiplex erit. Primò, quia ibi videbunt assistere totum orbem, etiam omnes angelos in conspectu terribilis iudicis. Secundo, quia videbunt horribilem punitionem de suis consortibus, scilicet angelis demonibus. Tertiò strictissimam discussionem, quæ fiet a seuero iudice. Quartò totum orbem ardere. Chrysost. Si quis esset supra monte, & videret vnam magnam ciuitatem ardere, terrore concuteretur; quãtomagis si totum orbem ardẽtem videat? Quartò mouebuntur ad vindictam malorum faciendam, quando exibunt angeli & separabunt malos de medio iustorum. Matthei. 24. quàm timenda erit illa separatio. Nec mirum si tunc moueantur, quia secundum Chrysost. Si quando rex terrenus processurus contra aliquem in expeditionem mandat populos, dignitates omnes mouẽtur, exercitus excitantur, & tota ciuitas feruet: quantomagis rege celesti exeunte iudicare hostes suos capitales? Quintò secũdũ Guil. Paris. cõmouebuntur angeli sancti ad custodiã hominum vel regnorum deputati, & hoc ad vltionẽ reproborũ, vel trãseũdo ab eis, & de relinquẽdo eos. Sicut legimus ante destructionẽ Hierusalẽ fuisse auditas uoces in templo, quæ putabantur esse angelorum dicentium. Transeamus ab his sedibus. vnde Ecclesiast. vlti. Cõmouebuntur custodes domus. Sextò secundum eũdẽ virtutes mouebuntur, idest viri prudentes. Inter virtutes enim prudẽtia & circũspectio sunt quæ præuident hostes, & hostiũ iacula & annuntiant: & ideo sunt quasi

custodes

custodes domus: de quo allegatũ est. Cõmouebũtur custodes domus. Isti viri prudentes ita mouebuntur a suo sensu quòd vix sciant in tantis aduersitatibus dare consilium; & ideo sequitur. Et mutabunt viri fortissimi, idest vt si fieri potest, moueantur electi qui dicuntur viri fortissimi; quia robur consistendi in mundo datur popoplo: quibus seclusis non amplius esset populus. Nã tãta tũc erit persecutio vt etiã secũdũ tex. ociosæ sint molentes imminuto numero. i. prædicatores & doctores ociosi erunt: quia tunc videbũt doctrinã potius scandalũ concitare sibi & auditoribus quàm prodesse. Et tunc potius lachrymis, luctui, & orationi vacare, tunc eligent non videntes alia via ocurri posse tot malis quæ erunt in illis diebus. Iuxta illud Thren. 3. Bonum est cum silentio præstolari salutare dñi. Ponet in puluere os suũ: forte sit spes. Sedebit solitarius & tacebit, Hęc Guil. Paris.

F

Crux. Iudicium Dei. De citatione peremptoria per signum filij hominis.

Tertia citatio & pereptoria erit per signa propinquissima, quorum primum erit signum filij hominis. Sed dicet quis istud signum filij hominis non esse crucẽ: sed aliquod aliud ipsum repræsentãs. Ad quod dicitur quòd crux erit signum filij hominis. Quod probatur primò, quia illud est signum filij hominis, quod magis declarat ipsum esse filium hominis. Nihil autem magis declarauit eum esse talem quam mors, quam nullus vnquam euasit nisi filius hominis. Ideo licèt esset filius Dei quod per miracula comprobatur per crucem moriendo se filium hominis esse designauit. Secundò quia sicut ꝑ signum cognoscitur taberna, & per vexillum rex, sic per crucem cognoscitur triũphus Christi, qui reprobis erit in cõfusionem, qui perdiderunt eius meritũ; & electis in gloriã, quia per ipsum triũphauerunt: igitur per tale signum crux intelligitur. Tertiò quia signum istud tanto honore dignatũs est honorare dñs, vt ẽt nec Hebræos ab angelo interfectore voluerit esse liberos, cum vellet exterminare exercitum Aegypti, nisi per signum Thau. i. crucis, non in abscondito vel in obscuro positum, sed in superliminaribus domorum; & nunc in frontibus hominum reponere iussit: ita quòd per cruces ostiorũ indicauerit totã sibi domũ mundi cessuram: & per cruces frontium totum sibi hominem per crucem vendicaturũ, & sic per crucem totũ orbẽ iudicaturum: quia in cruce sibi data est omnis potestas in cęlo & in terra iudicandi. Propter quod Apostolus cum dixisset, Humiliauit se factus obediens vsq; ad mortẽ: mortẽ autẽ crucis, subdit. Propter quod & Deus exaltauit illum &c. vt in nomine Iesu omne genu flectatur &c. Et sic per crucem omnia iudicabit, & omnia sibi flectẽt genua cęlestia, terrestria, & infera. Quartò quia & si crux dominum torserit, ipsi tamen gloriam peperit: de qua Apostolus. Vidimus Iesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum. Cur ergo non apparebit gloriæ signum: cum in maiestatis gloria præcipua apparebit, veniens ad visitandum orbem & curare plagas eius. Sicut enim antea per crucem curauerat vulnera eius, tunc similiter curaturus est. Venit autem medicus primo visitans infirmum vt morbũ cognoscat, secundo cũ medicinalibus curans; tertio si medicina non sufficit cum ferreis instrumentis secturus. Sic dominus genus humanum tripliciter visitauit. Primò in paradiso homine vulnerato ex morsu serpentis antiqui, venit vt statum eius cognosceret dicens, Adam vbi es? Non quæsiuit de loco, sed de statu vulnerati. Iob. 7. Visitas eum diluculo, idest mane primæ ætatis. Secundò venit cum medicinalibus: prius quidem corrosiua apponens in lege ueteris, deinde in lege euangelica continente sacramenta quædam, quasi quędam vnguenta, quibus vulneratus contiuue uteretur, apposuit. Et sic uinum & oleum infudit Samaritanus uulnerato: quod desiderabat natura humana dicens, Visita nos in salutari tuo. Tandem cum instrumentis ferreis uenturus est: ut carnem mortuam & membra putrida pręscindat, quia cum signis passionis, cruce, clauis, & lancea: vt insanabilia membra abscindat & proiiciat. Psa. 37. In die illa uisitabit dominus

Christus uenit vt medicus.

Iudicium Dei. Dies iudicij desiderandus ...

minus in gladio suo duro, grandi, & forti.

G *Tuba. De tuba quare dicitur nouißima: & ad qd deseruiet.*

Secundum signum propinquissimum erit nouissima tuba. Circa quòd quæruntur duo. Primò quare dicitur nouissima. Secundò ad quid deseruit. Ad primum respõdet Hieronymus ad Marcellam. Quo modo dicitur nouissima tuba, nisi aliæ præcesserint? In apocalypsi autem Ioannis septem describuntur angeli cum tubis & vnoquoque clangente; primò videlicet, secũdò, tertiò, quarto, quinto & sexto, quid per singulos actum sit indicatur. Nouissimo autem, idest septima resonante mortui suscitantur. Vel aliter secundum eundem in epistola ad Cromatium & Heliodorum. Tubæ, priores sacratæ leguntur in libro numerorum, quę ante ostias personabant, & ad cultum diuinum populum vocabãt: deinde descendit sermo diuinus resonante illa tuba quæ dixit. Ego vox clamantis in deserto. Nouissima vero tuba erit archãgeli, quando descendet dominus de cęlo, hęc Hiero. Ad secundũ dicit quod in antiqua lege tubæ ad quatuor ordinabantur. Primo ad mouendum castra hebræorum. Secundo ad bella. Tertio ad conuocandum principes vel populum ad festa. Quarto ad conuocandum populum ad epulãdum: vt habetur ad longum Nume. 10. Sed quia epulæ pertinent ad festa, & castrorum motio ad bella, ideo sub duobus membris potest vsus huius tubę corporalis comprehendi. Ad quorum instar vnum erit ad inuitandum electos ad festum nuptiarum agni, & ad epulum sempiternum. Secundum erit ad bellũ quando armabitur orbis contra insensatos. Ideo nil mirum si tunc canet tuba. Iuxta illud saluatoris. Matth. 24. Mittet angelos cum tuba & voce magna, & congregabunt electos eius a quatuor ventis, & a summis cœlorum vsque ad terminos eorum. Zachariæ. 9. Deus in tuba canet, & vadet in turbine austri: Turbo autem Austri vadit contra Aquilonem idest contra malos, in quibus refriguit charitas ad dissipandum eos. O terribilis tuba, quæ petras scindit, aperit sepulcra, & confringit vincula mortis, & de profundo inferni assignat animas suis corporibus citius in opere quàm sagitta transit in aere.

Tubæ quatuor in antiqua lege.

H *Iudicium Dei. Quomodo Christus veniet in potestate et maiestate magna.*

Cum autem hæc signa apparuerint, tunc apparebit dñs veniens in potestate & maiestate magna. Quando rex venit ad bellum, cõiter venit habitu mutato, quãdo uero ad regnum in habitu proprio. Sic Christus cum venit ad triumphũ crucis venit habitu mutato, quia habitu inuentus vt homo. Stetit enim vbi præses Pilatus sedebat. Sed in iudicio venit ad regnum in habitu proprio claritatis æternę in potestate & maiestate magna, sedens vbi præses suus erit stans. Et tunc sui electi qui hic inuenientur viui, simul ibunt obuiam Christo in aera, vbi sedebit in nubibus aeris. Et hic erit locus dexter potior & nobilior, in quo stabunt omnes electi, qui tunc vel morientur subito, & subito suscitabuntur. Vel secundum aliã opinionem sic morientur, quòd viui de mortalitate ad immortalitatẽ transferentur. Reprobi autem stabunt in terra quasi a sinistris, scilicet in minus nobili loco. Beati qui inuenientur parati ire obuiam ei, qui custodierint vestimenta sua ne nudi ambulent: & hoc contra frigora infernalia de quibus Iob. 24. Trãsibunt ab aquis niuium, ad calorem nimium. Hi sunt electi de quibus sapientia dicit Prouer. vlt. Non timebit domui suæ a frigoribus niuis, & hoc ideo quia omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus. Miles in bello vestitur duplici veste, scilicet armatura ferrea exterius, & sub armis moli & decoro vestimento, sicut ouis duplicem habet vestem, pellem scilicet & lanam. Sic milites & domestici exterius pęnitentia, patientia, & honesta conuersatione vestiri debent: intus autem decoro & glorioso habitu charitatis & cęterarum virtutum. postmodum cum Christo duplicem stolam, corporis scilicet & animæ habituri.

I *Iudicium Dei. Dies iudicij desiderabilis est iustis.*

Sed quia bonus medicus volens egro dare potionem amaram, eam melle vel zaccaro temperat, vt eam valeat æger recipere. Sic dominus medens peccatoribus dat eis gustare potionem amarã iudicij, sed postmodum temperat eam spe

fru-

fructus futuri. Dicit enim medicus, hæc medicina terribilis est & amara:sed absq; dubio eā subsequitur sanitas. Et hoc est, quod subditur. His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita vestra,ecce appropinquabit redemptio vestra. q.d. Per tenebras illas, speranda est lux, post persecutiones pax æterna,post peccatorum captiuitatem, redemptio æterna. Iob.17.Rursum post tenebras spero lucē. Nec mirum,si iubet dominus electos gaudere de destructione seculi. Primo, quia via eorum laboriosa finitur,Greg.in Homil. Quid est vita mortalis, nisi via ? & qualis sit fratres mei perpendite.In labore viæ lacessere; & tamen eandem viam nolle finire.Ideo iusti tunc lætātet exeūt, quia tunc a laboribus requiescunt. Secunda,quia eorum inimicus destruitur,mundus enim odit electos.Ioan.17.Ego dedi eis sermonem meum,& mundus ecs odio habuit. Et ibidem. Quia de mundo non estis, propterea odit vos mundus. Ideo Ecclesiastici 51.Vir iustus petit in tempore superborum non derelinqui sine adiutorio, propter multitudinē inimicorum, & quærit tempus electorum.de quo Sap. 3.In tempore erit respectus illorum,scilicet in tempore iudicij.Nunc enim est tēpus diaboli,& membrorum eius, quæ ex diuina permissione facultatem habēt affligendi iustos.Et hoc tempus pessimum, & maximè finale, in quo sathanas, qui nunc ligatur, soluetur, vt dicitur Apoca. 20.Tertiò quia appropinquat amicus iustorum,Grego.in Homil. Qui Deum diligunt ex mundi fine gaudere iubentur: q̄a cum quem amant mox inueniunt: dum transit is,quem non amauerunt.Ideo dicitur eis, Leuate capita vestra exemplo natantium,ne submergamini in mari huius mundi.Si enim caput est extra aquas, & totum corpus intra: non propter hoc submergitur homo: si autem caput intra, & totum corpus extra,submergitur.Sic si homo sit inter diuitias multas, sed cor non est ibi,non est periculum. Psalm.61. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Si autem sit in diuitijs cor,dato quòd nō habeat eas,periculum est.Cor enim subleuandum est a temporalibus, sicut vitis in palo subleuatur, ne putrescat in terra, & vestis subleuatur, ne luto inquinetur. Cor autem inquinatur, & putrefit in terrenis positum. Diligamus itaque animam nostram, ad minus sicut vestem, vel vitem nostram. Quartò quia appropinquat redemptio bonorum ex omnibus malis. Tunc enim erit perfecta redemptio, non tantum animę, sed etiam corporis: quando mortale hoc induet immortalitatem. In primo aduentu redemit animam, non auro, vel argento,sed sanguine suo: quia si auro redemisset, putari potuisset, quòd anima bono temporali comparabilis esset. Esaiæ 52. Sine argento redimemini. Ideo nihil anima preciosius. Nihil enim in mundo est, nec deliciæ, nec diuitiæ, aut honores, pro quibus si dederit homo animam suam, quin sit vltra modum deceptus, & vltra medium iusti precij. Propter quod facile poterit a malo contractu in curia misericordiæ releuari, dummodo non currat tempus præscriptionis. Sed multi sunt, vt dicit Chrysostomus, qui iam in fine diei sunt, & continuò in peccatis dormierunt, & nondum leuauerunt caput. In talibus currit tempus præscriptionis.

Probat autem dominus, quòd appropinquat redemptio electorum ex ficulnea, & cæteris arboribus, dicens, Videte ficulneam, & omnes arbores, cum producunt iam ex se fructum &c. hoc est dicere, Sicut ex pullulatione fructuum, florum, & foliorum arborum prope esse æstas cognoscitur, sic ex ruina mundi, quæ est fructus eius, & etiam ex signis prædictis prope adesse cognoscitur iudex.

Et si quis diceret. Dn̄e adhuc multus erit tēporis fluxus quousq; hæc signa fiāt. Respondet. Amen dico vobis,non præteribit generatio hæc,scilicet Christianorū vel etiam Iudæorum,vel sextę ętatis mūdi,donec omnia fiant.Semper enim durabit generatio Iudæorum vsq; quo cōuertantur in fine seculi.ps.38. Cōuertent̄ ad vesperam,s.mundi;& famem patiētur, vt canes.

K Iudæus. Quomo.

Iudæi conuertẽtur in fine seculi.

L *Iudicium Dei.*

Quomodo cœlum & terra trãsibũt: & Christi verba non.

canes, qui cibum quem euomuerunt iterum resumunt. Sic Iudæi Christum quẽ blasphemijs & improperijs euomuerunt & eiecerunt, in fine mundi cum appetitu resument.

Et si iterum dicat quis. Quare magis dominus comparat synagogam ficulneæ, quàm alteri arbori. Dicitur quòd hoc ideo est, quia ficus pęnè post omnes arbores vernati, & difficile frigus post ficum vernantem accedit. Sic post conuersionem Iudæorum, propè erit æstas, idest ęterna serenitas, & cęli & terræ desiderata nouitas. Et ad horum considerationẽ subdit, Cęlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. q. d. Facilius est, ꝙ tota natura subuertatur quàm ꝙ intellectus verborum meorum effectu nõ impleatur. Cęlum autem & terra transibunt, non quidem per essentiam, sed per imaginem quam nunc habent. 1. Cor. 7. Præterijt figura huius mundi. psal. 101. Ipsi peribunt: tu autem permanes. Per essentiã enim in sui natura semper stabunt. Ecclesiastices 1. Tertia autem in æternum stat. Sic transibunt quando erit cęlum nouum, & terra noua, quando (secundæ Petri tertiò) adueniet dies domini vt fur, in quo cœli magno impetu transient: elementa vero calore soluentur: & terra & quæ in ipsa sunt omnia opera exurentur: & innouabuntur cęli & terra. Licèt enim nullus homo de sacco veteri possit nouum facere, hoc tamen Deus poterit. Sic enim transibunt per effectum, vt cœlum non amplius moueatur, & terra non dabit amplius fructus suos, sicut solebat.

Et si vlterius dicatur. Quomodo verba Christi non transibunt: Primò dicitur in psal. 118. Vsque in generatione & generationem veritas eius, scilicet transibit, ergo verba eius transibunt. Secundo dicitur in psal. 115. Omnis homo mendax, verba autem mendacij pereunt; cũ igitur Christus sit homo: eius verba cito peribunt. Respondetur primò ꝙ transire vt ad propositum dupliciter accipitur. Vno modo promoueri de vno loco ad alium, iuxta illud psal. 67. Dum pertransires in deserto terra mota est, idest dum veritatem prædicando a Iudæis ad gentes transijt verbum Dei, tunc terra gentium mota est ad fidem, & fructum fecit. Sic per Paulum transijt veritas ad gentes ita vt a Hierusalem vsque ad Illiricum mare totum repleuerit verbo euangelico. Rom. 15. Et sic transijt veritas a generatione Iudæorum in generationem gentium. Alio modo accipitur transire, vt idem est ꝙ perire. Et sic verba Christi non transibunt, quia licèt verba hominum non diu durent, sed transeant cum tempore & obliuioni contradantur, iuxta illud psal. 11. Diminutæ sunt veritates a filijs hominum. Nec semper veritates & promissiones hominum adimpleantur, iuxta illud psal. 62. Mendaces filij hominum in stateris. Tñ verba Christi neque promissiones eius peribunt. psal. 116. Veritas dñi manet in æternum. Et iterum folium eius non defluet. i. non peribit, aut non frustrabitur, aut non manebit influctuosum, vel ociosum. Vnde in aliquibus arboribus folia cum fructibus deficiunt. Quia aliqui ita extraneæ conditionis sunt, ꝙ neq; verbo, neq; opere dignantur proximum suum consolari: vt auari de nullo nisi de terrenis cogitantes, neque de cęlestibus, neque de proximo loquuntur, neq; pro eis quicquã operatur. Ioan. 3. Qui de terra est, de terra loquitur. Alię sunt arbores, a quibus fructus perit non folia: vt mali doctores qui dicunt bona fieri debere & non faciũt. Alię sunt arbores a quibus fructus & folia cadunt in hyeme: vt amici tempore prosperitatis & non aduersitatis. De quibus poeta. Si fueris fęlix multos numerabis amicos. Tempora si fuerint nubila, solus eris. Sola arbor Christi, est, quæ omni tempore folia & fructus habet, nec vnquam defluunt. Omnia enim quæcunq; faciet semper prosperabuntur. psal. 1. Dicitur secundo ꝙ quadrupliciter potest intelligi quòd omnis homo sit mendax. Primò excessiue loquendo, & sic loquitur Dauid dicens. Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax: quia præuiderat Deum hominẽ & semper fore veracem. Secundò dicitur omnis homo mendax, idest variabilis; sicut

M *Mẽdaciũ. Quomodo omnis homo est mendax.*

cut Deus verax, id est immutabilis. Rom. 3. Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax. Tertiò dicitur omnis homo ex se mendax, sed ex Deo verax. 2. Cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis. Ioan. 11. Hoc autem non dixit a semetipso: sed cũ esset Pontifex anni illius prophetauit. Bernan. Omne verum a quocunque dicatur a spiritu sancto est. Quartò dicitur omnis homo mẽdax nõ a mendacio, sed a menda, id est macula, quia 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.

M Mẽdaciũ. Quomodo omnis homo est mendax.

Sermo quintus huius dominicæ secundæ Aduentus, & in ordine decimusquartus: per thema super epistolam.

A Sacra scriptura. Vtrum liceat scrutari mirabilia de scriptura sacra.

Vęcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Roma. 15. Quærere quis posset an licitum sit aut expediat multum scrutari, & effodere mineralia doctrinæ sacræ? Et videtur ꝙ non: quia Prouerb. 15. Scrutator maiestatis opprimetur a gloria. Non igitur expedit illa scrutari. In oppositum arguitur per thema propositum. Scrutanda enim sunt quę ad nostram doctrinam & eruditionẽ scripta sunt. Hoc autẽ ita est, & ita iubet saluator. Ioan. 5. Scrutamini scripturas, in quibus putatis vitam æternam habere. Respondetur primò secundum Ricard. de me. vil. in quadam expositione tex. sententiarum, ꝙ scrutatores secretorum Dei repręhenduntur non omnes: sed qui inepti sunt ad compręhendendum. Nõ enim nobis inuidet Deus scientiam secretorũ suorum sicut persuasit serpens primis parẽtibus. Gen. 3. dicens, Scit enim Deus ꝙ in quocunq; die commederitis ex eo aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij, sciẽtes bonum & malum: quasi Deus inuideret eis scientiam ipsam. Cuius sententiæ concordabat Simonides poeta quem reprehendit Aristo. j. metha. dicens, omnem inuidiam a Deo relegandam esse. Qui. n. huiusmodi secreta comprehendere non possunt, cum scrutari nituntur excecantur. Psal. 63. Defecerunt scrutantes scrutinio. Et nisi liceret eis qui compręhendere possunt scrutari de Deo: non diceret Psal. 118. Declinate a me maligni: & scrutabor mandata Dei mei. Et iterum scrutabor mirabilia de lege tua. Sunt enim sacræ scripturæ vasa mortis his, qui inde hauriunt venenum prauæ intelligentiæ: de quibus ps. 7. in eo scilicet arcu sacræ scripturæ parauit vasa mortis. Alijs sunt vasa aquæ sapientię salutaris, qui in mineris sacræ scripturę effodientes, aliquando aurum: aliquando argentum: aliquando ęs: sufficit etiam si ferrum inuenire possunt, id est aliquando preciosas sentẽtias a profunditate scripturarũ extrahunt: aliquando mediocres: aliquando minores secundum eorum capacitatem. Dicitur secundò, ꝙ in sacra scriptura & maiores intellectu & similiter minores inueniunt quid hauriãt. In ea enim (vt dicit Augustinus) potest vadare Agnus, & natare Elephas. Sunt enim passus faciles pro minoribus vbi faciliter transeunt; & sunt difficiles vbi etiam sapientes vix transire possunt. Propterea dies diei eructat verbum, id est secreta mysteria his qui intelligentia pollent eructantur: & nox nocti indicat sciẽtiam, id est minora minoribus secundum eorum capacitatem indicantur. 1. Cor. 3. Nõ potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Heb. 5. Facti estis quibus lacte opus est, non solido cibo. Obscurauerat enim sermo diuinus eorum mentes qui dixerunt, durus est hic sermo: & quis potest eum audire? Inde prçceptum est. Esa. 8. Liga testimonium, id est obscurè scribe: & propter eos, qui indigni sunt & propter exercitium perfectorum. Inde Dan. 12. Signa librum, & claude sermonem. Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia. 1. Cor. 10. Patres nostri omnes sub nube fuerunt, id est sub scripturarum obscuritate. Psal. 146. Qui operit cęlum nubibus, id est cęlum scripturæ figuris & enigmatibus: & parat terræ pluuiã, id est minoribus qui terrenis occupantur plu-

B Sacra scriptura. Quomodo differẽter exercitantur in scripturis maiores & minores.

pluuiam doctrinæ:vt illi, scilicet maiores abyssos:isti pluuiam ingrediantur. Ideo perfectis & magni ingenij viris extendit cœlum sicut pellem, idest sacram scripturam ad omnem intelligentiam tam literalem, quàm mysticam: sicut pellis capræ extendi potest ad omnem differentiam positionis.1.Cor.2. Sapientiam loquimur inter perfectos. Inde in sacra scriptura apposuit dominus ad exercitium magnorũ ingeniorum in principio vtrorumque testamentorum difficillima ad intelligendum: vt in principio veteris creationem mundi; prohibitionem ligni; locutionem serpentis; & propter hoc iram Dei super humanum genus. In nouo generationem æternam, vt nullus præsumat ad sacram scripturam se conuertere, nisi capti-uet intellectum suum in obsequium fidei. Imperfectis autem sufficit doctrina facilior. Roma.14. Qui infirmus est, olus manducet, idest minora sibi incorporet & ei sufficiant. Ioan.4. Neque in quo haurias habes, & puteus altus est. Dicitur tertiò ꝙ etiam a magnis ingeniis & multũ exercitatis vix enodãtur sacræ scripturæ difficultates. Gen.3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, scilicet sacrę scripturę. Cum magno labore fodit puteos Isaac: vt aquam lympidã inueniret. Gen.26. Nec solus fodit eos, sed cum alijs, quia ad hãc fossionem plurimum valet multorũ exercitium. Matt.11. Regnum cœlorum, idest sacra scriptura vim patitur, & violenti rapiunt illud. Ideo qui paruí est intellectus dicat illud. Lucę.16. Fodere non valeo, idest ingenium profunda scrutandi non habeo. Inde liber sacræ scripturæ ab Ezechiele dicitur inuolutus: & hoc multis difficultatibus. Ab Esaia dicitur signatus: ita ꝙ non quilibet intrare potest eius intelligentiam. a Daniele dicitur clausus; quia nemo potest eum aperire, nisi leo de tribu Iuda. Gregor. Sacrę scripturę vilesceret auctoritas, nisi auditorem quandoque stimularet difficultas. Et sic in scripturis multa ponuntur obscura, ne vilescerent, & ne indignis aperirentur, & vt inuestigantes gratius inuenirent. Et iterũ Grego. Plerunq; in sacro eloquio aliquid

E Sacra scriptura: Qũo scripturæ sũt difficiles.

Sacræ scripturæ liber diuersimode vocatur.

obscurè dicitur: vt Deo mirabiliter dispo nente multipliciter exponatur. Esa.11. Replebitur terra sciẽtia dñi quasi aquæ maris. Aquis marinis eam comparat, quia q addit scientiam, addit & dolorem. Ecclesiastices.1. Pro cuius laboris & doloris subleuamine, Mariam requiremus salutãtes eam & dicentes Aue.

IN textu præsentis dominicæ quinque sacræ scripturę vtilitates legũtur. Quarum prima est illuminatio & eruditio doctrinæ. Secunda solidatio patientię. Tertia consolatio in aduersitate. Quarta erectio in spem cœlestis gloriæ. Quinta est iocunda laudatio maiestatis diuinæ.

Prima igitur sacræ scripturæ vtilitas est illuminare singulos secundum capacitatem suam psal.118. Declaratio sermonũ tuorum illuminat: & intellectum dat paruulis. Et iterum. Psal.18. Præceptum domini lucidum illuminans oculos, scilicet mentis. Est enim scriptura sacra speculum manifestãs occulta; & hoc ideo, quia multa vidẽtur in speculo quę aliter videri non possunt. Si quis enim vellet me a dorso percutere, non possem videre aut mihi cauere nisi tenerem speculum. Similiter litera quæ videtur modica extra speculũ in speculo apparet grossior. Ex quo contingit ꝙ litera quæ videtur delecta & legi nõ potest: bene legitur mediante speculo, maximè quando speculum respicit de prope. Sic scriptura sacra facit hominem cauere a fraudibus & tentationibus hostis, qui retro percutit. Similiter peccata quæ apparent modica & leuia, ostẽdit quantum sint grauia: & peccata oblita quæ legi non poterãt facit cognoscere & confiteri. Ostendit enim hoc speculũ cuilibet quantum sit pulcher vel turpis spiritualiter. propter quod de prope, idest libẽter & cum diligentia debemus illud intueri. Et sic cõsulitur. Lucæ 2. Videamus hoc verbum quod fecit dominus, & ostẽdit nobis. Non potest esse bonus clericus, nisi qui diligenter & libenter studet in libro suo. Non enim sufficit subtilitas ingenij & auiditas audiendi. Sic persona quæ non est diligens de audiendo, addiscẽdo, & studendo quando est in sermone: non est

D Scriptura sacra. Quomodo scriptura sacra hominem illuminat.

Clericus nõ potest esse bonus nisi studeat in libro suo.

est bene sapiens in his quæ sunt ad salutẽ. Sunt enim similes fatuis scholaribus, quibus pater quandoque facit specialem gratiam. Prę aliis enim aliquem diligit, propter quod eum mittit Parisius ad studendum, & dat ei expensas & libros. Ille autem sicut fatuus licèt vadat ad scholas, tamen non studet in libro, nec attendit ad magistrum, sed vagè respicit per fenestras, & indicat transeũtes per vicum. Iste clericus fenestralis redit stultior de Parisius, quàm venerit, quia nihil aliud egit, nisi tempus perdere, & pecuniam expendere. Sic pater cęlestis multis ostendit signum dilectionis, habens enim filios, & filias, de hoc quod acquisiuit cum labore passionis suę dedit tibi ita liberè, quòd forte habes reditus, de quibus potes viuere honestè, vel ex patrimonio crucifixi, vel aliunde: vt libenter studeres in salute animæ tuæ orando Deum pro te, & parentibus. Nec est modica gratia, quia si forte ancilla tua haberet tantam libertatem vacãdi Deo, & orationi sicut tu, plus faceret in vna die, quàm tu in vna hebdomada. Caro enim veteris arietis lardo multo farcita licèt assata, non tamen a magnis dominis propter eius duritiã potest comedi & incorporari. Sic anima talium licet multis beneficiis sit farcita, tamen adeo est dura, & in peccatis obstinata, ꝙ Deo non potest incorporari. Secundò dicitur, ꝙ est speculum in quo videtur Deus, & qui in ea studet & proximus. Videtur enim in ea Deus, vt credatur. psal. 76. Viderunt te aquæ Deus: viderunt te aquæ. Oculus enim videt, & non nisi per eum videtur. Sacra autem scriptura oculus est, in quo, & per quem omnia videntur. Ideo nil mirum si per eam uideatur Deus. Secundò per eum videmus nosmet ipsos. Similis enim est homo (vt vult Iacobus in canonica. Iaco. 1.) Consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo, considerando scilicet, vnde nati, quales nati, & ad quid nati. Vnde nati, quantum ad vilitatem materię, vt humiliemur, quales nati, quantum ad fragilitatem naturæ, vt timeamus, scilicet nati immundi peccato, ad quid nati, quantum ad dignitatem gloriæ: vt ad bonum operandum propter eam habendam incitemus. Contra tamen aliquos, qui in scripturis sacris non inueniunt, nisi subtilitates infructuosas, & verba ornata, & seipsos non vident. De quibus Prouerb. 19. Qui tantum verba sectatur, nihil habebit, idest nihil de spiritualibus diuitiis possiebit. Suspecta enim sunt folia sine fructu, quia tali veste, scilicet foliorum induti erant exules paradisi. Prouerb. 14. Vbi plurima verba, ibi frequenter egestas. Inde Paulus. 1. Corint. 2. Non veni ad vos in sublimitate sermonis. vnde Petrus Cantor. Scriptura sacra arbor est plures habens fructus, quàm folia. Folia tamen habet quibus teguntur promissa, & comminationes Dei. Tertiò in ea videtur proximus. In lumine enim stans non solum seipsum, sed etiam qui iuxta sunt videt. Est enim scriptura sacra lucerna quædam mittens de se quatuor radios iuxta quatuor sensus literales. psalmus 26. Multitudo sonitus aquarum. Nulla enim scientia alia ab ista habet multitudinem sonituum. Ipsa est enim vox, de qua Apocalip. 1. Vox eius quasi vox aquarum multarum. Ezechiel. 1. Audiebam sonum alarum Cherubin, quasi sonum aquarum multarum, & quasi sonum sublimis Dei. Cherubin interpretatur plenitudo scientiæ. Alæ eius spirituales sensus & sublimes. Est enim scriptura sacra abyssus, de qua psalmus 77. Adaquauit eos velut in abysso multa. Abyssus enim abyssum inuocat, idest vna eius intelligentia aliam. Currus enim igneus Heliæ quatuor habebat rotas, idest sacra scriptura ferens intellectum ad cœlestia quatuor habet sensus. Est enim lucerna, de qua Psal. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum. In qua lucerna est primo testa literæ. Secundo oleum moralitas, scilicet quæ mentis oculos magis exhilarat. psal. 103. Vt exhilaret faciem eius in oleo: hęc est moralitas. Per hoc ꝙ dominus discipulos refecit in supercilio montis, intelligamus si volumus refici delicijs æternæ dulcedinis oportet nos scendere ad culmen veritatis.

E Sacra scriptura. Quõ sacra scriptura est speculũ.

Sacra scriptura est lucerna.

F Sacra scriptura. De quatuor sensibus sacræ scripturæ.

tatis. Quasi lychnus est allegoria, quæ aliquantulum aspera est sicut lychnus. Durum nanque videtur, vt per Dauid, qui abstulit vxorem Vriæ intelligatur Christus, & per Vriam, qui in illo innocẽs fuit, intelligatur diabolus. Tanquam ignis est anagogia, quia ignis semper alta petit, & anagogica expositio semper ad ecclesiam triumphantem refertur, vt per hoc ꝙ arca Noæ requieuit in montibus Armeniæ: designatum est, ꝙ ecclesia post vitæ præsentis fluctus, requiescet in mõtibus æternitatis. In hac lucerna Moyses apposuit testã, qui legis literam dedit, quę neminẽ ad perfectum adduxit. Ioan 1. Lex per Moysem data est; prophetę apposuerunt oleum, qui hominibus prædicabant arguendo & instruendo illos, & scripturam ad mores hominum conuertebant. Matt. 23. Ecce ego mitto ad vos prophetas, & sapientes &c. Lychnum apposuit Christus, quando dum venit plenitudo temporis venit ad oues, quæ perierant domus Israel, & de se prædicta compleuit dicẽs. Ioan. 19. Consummatum est, quod scilicet fuerat de me prędictum. Ignem postea apposuerunt apostoli, & sacri expositores, & doctores, qui ad triumphantem ecclesiam omnia huiusmodi referunt, vt quæramus, quæ sursum sunt, non quę super terram. 1. Ioan. 3. Filioli nondum apparuit quid erimus, cum autem apparuerit, similes ei erimus. Moyses potum petẽti populo exhibuit solum aquam, Christus matre petente vinum exhibuit, quia Moyses literalem sensum dedit dominus in matre iam incarnatus vinum delectabile sensus interioris literæ: quem de litera fecit, sicut de aqua vinum. Litera quippe vna est, in qua continentur tres sensus distincti, quasi sit trinitas sensuum in vnitate literæ. Quæ sic differunt, nam litera est palea, sensus mystici granum. Inde Matt. 12. dicitur ꝙ apostoli vellebant spicas & manibus confricabant, vt separarẽt medullam a cortice. In veteri testamento non reputabatur animal mundum, nisi quod ruminat, & findit vngulam literæ, & spiritus. In quo notandi sunt doctores, qui male ruminant, & findunt sensum literalem a mystico, qui secundum Petrũ Cantorem iuxta mores suos, & voluntatem illum leuigantes exponunt. Qui grauiter peccant: quia os domini non sanè & syncerè interrogant. de quibus Esa. dicit. Caupones tui miscent aquam vino. Qui enim præcepta sacrę scripturę quibus debet auditores corrigere ad illorum voluntatem emollit, sensu suo immixto vinum corrumpit. Vnde vinum tuum mixtũ est aqua. Esa. 1. id est sacra scriptura praua expositione. Secundo differunt, quia litera legis obseruata dicitur fex. Psal 74. Verũtamen fex eius non est exinanita: quia remanet adhuc apud Iudæos literalis obseruantia legis. 2. Cor. 1. Velamen positum est super cor eorum vsque in hodiernum diem. Respectu huius fecis vinum dicitur spiritualis intelligentia, de qua Ioan. 2. Vinum non habent. Illi enim adhuc potabant fecem istam, quibus ait apostolus. Galata. 5. Si circuncidimini Christus nihil vobis prodest. Quam fecem docet abiicere Moyses vino mystico propinato cũ ait. Nouis superuenientibus vetera proijcietis. Leuit. 26. Prius quidem manet vinum cum fece mixtum, sed fece remanẽte in fundo, vinum remanet defecatum. Sic spiritualis intelligentia dudum erat mixta cum fece literæ, quando erat tenebrosa aqua in nubibus aeris. Et quia illi antiqui nõ gustabant vinum defecatum, non poterant aspicere, nisi in visu noctis. Nonne vinum erat mixtum cũ fece, quãdo Ezechiel non tantum videbat rotam interiorem, sed rotã in medio rotæ, quasi vinum spiritus in fece literæ. Sed postquam velum templi, idest velamen literę scissum est a summo vsque deorsum, & sancti moderni reuelata facie gloriam domini contemplantur, fex literæ resedit in fundo, quia tantum subseruit spirituali intelligentię: & vinum spiritus remansit defecatum. Io. 6. Spiritus est qui viuificat, & caro non prodest quicquam? Sed sicut fex in fundo conseruat vinum, sic litera spiritum. Est enim quasi corpus in quo est spiritus vitæ. Hinc est ꝙ Iudęi Christum foris in litera quærunt, non intus vbi sunt mysteria. Matt. 12. Ecce mater tua, scilicet

G Sacra scriptura. Quomodo apud Iudæos sola remanet literalis obseruantia legis.

cet synagoga, & fratres tui, scilicet Iudæi foris stant, tantummodo in litera: & quærunt te ibidem, & non inueniunt, immo magis elongantur. psal. 30. Qui videbant me foras, fugerunt a me. Act. 5. Putas ne intelligis, quæ legis: quasi dicens non. Legunt enim & non intelligunt. Intendunt enim Iudæi cum Esau foris venationi rerum temporalium, & vsurarum, & domũ spiritualis intelligentiæ non intrant. psal. 134. Oculos habent & non videbunt, aures habent & non audient. quibus dicitur Matth. 22. Erratis nescientes scripturam neque virtutẽ eius. Sũt enim pueri Abrahę expectãtes cum asino, idest stoliditate sua ad radicem mentis, non valentes in altum ascendere, quia in altum allegoriæ ascendere non possunt. Ideo scriptum est. Ecclesiastici. 29. In lapide luteo lapidabitur piger, idest per populum gentilem scripturarum interioribus vacantem confundetur Iudæus. Discipuli enim Christi erant intus & Thomas cum eis. Ioan. vlt. quia in interioribus sacræ scripturæ ambulant cum domino: & ei benedicunt non corpus, sed anima scripturæ & interiora eius, iuxta illud psal. 102. Benedic anima mea domino: & omnia, quæ intra me sunt &c. Ideo mensa sacræ scripturæ vbi multa sensuum fercula continentur, facta est Iudeis in laqueum. psal. 68. Fiat mensa eorum in laqueum.

H
Sacrascriptura.
Quo scriptura patientiam docet.

Secundò vtilis est scriptura ad edificãdum patientia. Docet enim scriptura patientiam esse loricam. Sap. 5. Induet pro thorace iustitiam, idest pro lorica patientiam, qua repelluntur & excipiuntur sagittæ persecutionum. Iob 6. Sagittę domini infixæ sunt in me: quarum indignatio ebibit spiritum meum, & sagittæ tentationum. psal. 90. A sagitta volãte in die, idest a tentatione clara sicut dies. Hac lorica munitus, has sagittas repulit Tobias, quando sagitta diaboli vsque ad oculos peruenit, quando cæcitate percussus est. Sed qa lorica patientiæ munitus erat: hæc sagitta vsque ad cor eius non potuit penetrare, etiam cum parentes eius irriderent eum: Secundò docet esse tectum, quia Ecclesiastices 10. In infirmitate manũ perstilabit domus. Indiget enim tectum domus continua reparatione, quia per omnem rimulam distillat aqua pluuiæ: nisi statim obstruatur. Sic patientia est spirituale tectum, quæ omnes tentationes & tribulationes suscipit, vt in pace sint cæteræ virtutes, quę domum conscientiæ inhabitãt. Ideo debet continuo reparari, quemadmodum saga cilicina in tegumento arcæ. Sed sæpe ista patiẽtia deberet reparari per scripturam sacrã a prelatis; & tamen ipsimet cedunt pluuijs, immo ipsi doctores, qui deberent reparare istud tectũ: ipsi sunt primi, qui veritatem ipsius scripturæ non audent tempore, & loco confiteri. Et hoc contingit multis de causis. Primò propter timorem, contra quod Hier. 1. Ne timeas eos neque facies eorũ verearis. Inde Moyses arguitur a domino. Exod. 3. pro eo ꝙ se voluit excusare timens faciem Pharaonis dicens. Quis ego sum, vt eam ad Pharaonem, & reducam filios Israel de Aegypto? Sed Exo. 4. Iratus est ei dominus pro eo, ꝙ linguæ tarditatem, & impedimentũ allegabat. Audacter enim eundem est in officium prædicationis, quoties dominus miserit. Non est, quod timere debeat tanti regis nuntius, regis sui literas deferens sigillo regis communitas. Hæ sunt literæ sacræ pro quarum testimonio, & confirmatione Christus Dei character, figura, & imago cruci appensus est. Hę sunt testamentum, quod appensione tanti sigilli, & tanti testatoris morte confirmatum est. Heb. 9. Secundo propter cupiditatem tacent veritatem. Deut. 16. Munera excecant oculos sapientũ. Hi sunt qui ne perdant annonam suam non audent dicere veritatem. Hi sunt Iudas, qui ne perderet pensionem, fecit vt interimeretur veritas. Fictus est, qui videtur sapientiam quærere, vel infundere, & tamen ex corde quærit diuitias. Greg. In doctrina sua mortẽ inuenit, qui in verbis vitę vitã non quæsiuit. Tertiò propter adulatione. Oseæ. 4. Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum subleuabunt animas eorum. Hi sunt qui ne magnatibus displiceant, veritatem abnegant. Hi sunt venditores olei ad quos mittuntur fatuæ virgines,

I
Prædicator.
Causæ multæ propter quas prædicator nõ audet dicere veritatem.

nes,

nes, quæ oleum adulationis pro suis quærunt operibus remunerandis, qui oleum veritatis vendunt precio deperditę veritatis. Quartò propter ignorantiam prędicatorum. Qui natare nescit, non debet passui profundo appropinquare. Sic qui non est in scripturis doctus, non debet passus sacræ scripturę difficiles prædicare, ne fortè inuoluatur profunditate sermonis. Quia enim Moyses nondum erat doctus in agẽdis diuinis, ideo cum vult accedere ad visionem illam magnam, quæ erat in rubo videndam dictum est ei, ne appropies huc. Inde præceptum est Ezechieli volumen comedere priusquam prædicaret. Ezechiel. 3. Comede volumẽ istud & loquere filijs Israel. Rectus ordo. Prius quidem incorporare per scientiam, & postea de plenitudine aliis eructare per doctrinam. 1. Timo. 4. Attende tibi & doctrinę qualiter doceas. psal. 50. Spiritu principali confirma me, & tũc docebo iniquos vias tuas. 1. Esdrę. 4. Memores sumus salis, quod comedimus in palatio regis, id est sapientię, quam audiuimus in scholis, memores, scilicet ad docendum & multiplicandum scientiæ talentum, de quo Sapien. 7. Quam sine fictione didici primo, & postea sine inuidia communico.

K *Sacra scriptura Quomodo sacra scriptura cõsolatur tribulatos.*

Tertia scripturæ vtilitas, ꝙ consolatur tribulatos. Ideo subdit apostolus: vt per patientiam, & consolationem scripturarum spem habeamus. psal. 118. Tribulatio & angustia inuenerunt me, quando eas non quęrebam. Sed subditur remedium cum dicitur. Mandata tua meditatio mea est, idest tunc meditatio mandatorum, quæ in scriptura cõtinetur, est mihi in adiutorium. Nec mirum si scriptura consolationem inducit. Primò quia sponsus communiter delectatur, & consolatur in sponsa. Veritas autem scripturæ est sponsæ nostri intellectus. Sapien. 8. Quęsiui eã mihi sponsam assumere, & amator factus sum formæ illius. Sicut enim noster affectus cum omni falsa voluptate fornicatur, sic intellectus noster cum omni alia vana scientia, quæ ad istam non ordinatur. Scientia enim legum humanarũ quasi meretrix quęstuaria prostat pro tẽporalis lucri mercede, licèt sit speciosa quãtum ad verbi splendorem. Similiter scientia mundana pro vano fauore, & aura populari præstat. Hiero. Philosophus popularis auro vile mancipium. de qua. 1. Cor. 8. Scientia inflat. Sed veritas sacrorum eloquiorum gratuita est. Esa. 55. Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum &c. Qui autem pręponunt leges sacrę scripturę: hi sunt Naamam Syrus, qui Iordanem, idest sacram scripturam contemnens. Farfar & Abana fluuios Damasci, idest mundanas scientias pręferebat, cum tamen multipliciter sacrę scripturę pręferendę. Nam lex diuina immaculata est & conuertens animas, psal. 18. hęc occasionaliter subuertit propter subtilitates nimias, quæ in iure reprobari debent. Secundò quia illa terrena, ista cœlestis desursum descendens a patre luminũ. Iaco. 3. Illa mobilis mutatur & arctatur, secundum mutationes temporum: lex autem Dei manet inęternum. Psalm. 118. In ęternum domine verbum tuum permanet in cęlo. Hiere. 2. Duo mala fecit populus meus. Me derelinquerunt fontem aquę viuæ: & ędificauerunt cisternas, quę continere non ualent aquas, quia mutantur iura secundum mutationes hominum & temporum. Tertiò quia sacra scientia est lympida & pura. Sapien. 7. Sapientię emanatio est claritas Dei syncera: candor lucis ęternę speculum sine macula. Econtrario sapientia mundana est aquę turbida. Hier. 2. Quid tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? Quartò quia sacra lex pacifica est, & quieta. Esaiæ. 8. Aquę siloę quæ fluunt cum silentio. psal. 118. Pax multa diligentibus legem tuam, econtrario ista tumultuosa plena ranis. psal. 104. Dedit terra eorum ranas. Quintò sacra scriptura solidam veritatem ostẽdit, secularis uero vel decipit, vel in nube & mari ostendit. Vnde nunc multi fabri ferrarii vadunt ad Philisteos, idest ad secculares & litigiosas scientias, vt exacuant ferrum ingenij & eloquentię instrumenta. 1. Regum. 13. Malentes in fabrica Philistinorũ ferramenta sua exacuere: quàm in fabrica sacræ scripturę: qui cum in aliis

L *Sacra scriptura De differẽtia sciẽtiæ diuinæ et mũdanæ.*

alijs scientijs fere totum tempus expendant, modicum tempus: feces, scilicet senectutis theologiæ reseruant. 2. Machab. 2. Stultum est ante historiam effluere, & in ipsa historia succingi. Aliæ enim scientiæ sunt quasi proemium ad principale negotium salutis, quod est theologiæ: ad quod multo tempore quasi omnes currunt negligentes scientiam salutis; de quibus Ruth. 2. Ne transeas ad agrum alienum. Multi nihilominus præclari ingenij transeunt ad agrum Iustiniani dicentes domino. Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Ac si dicerent cum Iudęis, tu discipulus illius sis, scilicet Christi: nos discipuli Iustiniani sumus. Et hoc maxime contingit in nostris iuuenibus prælatis, qui cum deberent scire sacram scripturam & prædicare, ad leges transeunt, vt bona temporalia conseruent, & animas in infernum ire dimittãt. Saccus plenus furfuris, vix aut nũquam potest quicquam simile suscipere. Nostri ergo prælati non deberent istis secularibus negotijs & scientijs huiusmodi implicari, nec sugere aut lactare mammas Aegyptiæ, quas Moyses lactare noluit, vt dicit Iosephus. Sed matris suæ scilicet ecclesiæ quæ mammæ sunt sacræ scripturæ. Sunt enim aquæ Aegyptiorũm in sanguinem conuersæ. Qui sanguinem istum lambunt, de sanguine videntur viuere, cum tamen prohibitum sit comedere sanguinem. Si ergo tulimus farinam de Aegypto conspersam secularis sciẽtię: & in pallio veteris conuersationis: cessare debet postquam ventum fuerit ad mãmam sacræ scripturæ. Vnde de hac sciẽtia mundana dicitur in Psalm. 70. Quoniam non cognoui literaturam, idest sciẽtiam legum, & mundanarum aliarum, quas bonum est scire, sed non vt vxorem intellectus habere, quod est cognoscere: vt vxor talis cognoscatur, dum proles & fructus temporalium in ea quæritur. ideo dicit quoniam non cognoui literaturam. Non dicit quoniam non habui, sed non habui vt vxorem, sed vt ancillã, quia tales scientias pertransire licet. Sed ad eas sicut ad sposas declinare, & ibi per manere periculosum est. Cogitare enim semper de mundanis, & nihil de salute sua; valde pernitiosum est. Propter hoc Magi declinantes ad Herodem non steterunt ibi, sed cito discesserunt, cum interim non viderent stellam, idest gratiam, vel spiritualem intelligentiam. Ideo dicitur Iudicum. 5. Qui percusserit Cariath Sephor (quę interpretatur ciuitas literarum, vel potius literæ ciuitatum, per quas scilicet reguntur ciuitates) dabo ei Aram filiam meam, idest spiritualem intelligentiam. Datur. n. ei qui per contemptum percurrit sciẽtias seculares. Olim. n. cornua Moysi stabant in capite, idest duo testamenta scripturæ sacræ in capitibus prælatorum eminebãt: nunc auulsa cornua portant reliquiarum portitores ad deosculandum vt dicitur, quod tamen fabulosum est cornua huiusmodi esse. Sic officiarij prælatorum portant ea auulsa, dicentes se esse doctores, & sufficientes ad conducendum populum in viam salutis, & habere vtranque testamenti doctrinam, quod tamen fabulosum est. Sextò secundum Guil. Parisiẽ. Cęteræ scientiæ a sacra scientia sunt annus decrepitæ deformes, terrenorum consideratione curuæ, & infructuosa eloquentia tumidæ & inflatæ. Diuina sapientia puella est humilitate eloquij gracilis, supernorum consideratione rectissima, & omnino nihil habens terreni coloris. Væ illi, qui amore tantæ speciositatis non capitur. Vę illi qui anus istas deformissimas ei prætulerit, sine qua non est calefactio. Psal. 118. Ignitum eloquiũ tuum. Et Deuter. 33. In dextera eius ignea lex. Mortui enim & frigidi sunt qui in finibus huiusmodi vetularum dormiunt, & (vt verius dicam) putrescunt. Ideo prohibitum est Deutero. 20. Nõ succides arbores fructuosas ad faciendas machinas. Arbores fructuosæ sunt præclara ingenia in artibus liberalibus erudita & exercitata: quæ facile possunt proficere in sacra scriptura. Machinę sunt aduocatorum linguæ; quia machinis ciuitates impugnantur, & linguis aduocatorum malo-

rum turbantur. Ideo ps. 54. Pręcipita domine & diuide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem supportatam & contradictionem in ciuitate. Ideo apo. 1. Cor. 6. iubet ad hmōi officia secularium causarum cōstitui cōtēptibiles qui sunt in ecclesia.

M Sacræ scripturæ. Quomodo scripturæ sacræ eleuant hominem in spem æternorum.

Quarta vtilitas est quòd eleuat in spē æternorum. Sicut. n. ad pacem temporalē dirigit scientia iuris, sic ad pacē æternam scripturæ sacræ scientia. Iō dicit Apostolus, vt per consolationem scripturarum spē habeamus. Ecclesiastici. 24. Qui elucidant me vitā æternā habebunt. Et si dicatur quō doctorib[9] tale pręmiū proponitr ut elucidēt doctrinā scripturæ, cū vnus eorū dicat. In corde meo abscondit eloquia tua: vt non peccē tibi. ps. 118. Si ad vitandum peccatum abscōderit eloquia Dei, quō promittit præmiū eis qui ea proponūt in publicū? Respōdetur ꝙ sacramētū scripturæ sacræ debet abscondi propter multa. Primò propter canes. i. hæreticos: qui detrahūt ei. ps. 118. Redime me a calūnijs hominū &c. Sic. n. heretici māmas ecclesiæ quæ sunt sacra scriptura stringunt, vt dicit Cantor Paris. ꝙ pro lacte sanguinē eliciunt; & aquas vnius moris quibus deberemus ambulare, in domo Dei cū cōsensu, faciūt aquas cōtradictionis, quibus & sibi inuicē cōtradicunt, & Deo & ipsis aquis. Psal. 77. Conuertit flumina eorū in sanguinem. i. in carnalem sensum, & expositionē. Inde rogabat ps. 118. Iuxta eloquium tuū da mihi intellectum: nō infra, non contra, nō supra, sicut illi qui volant cū Simone mago, qui volando posuerunt os in cęlū, & lingua eorum trāsiuit in terra: quia fauore terreno de scripturis tractant. Melius esset eis cum beato Martino cęlum respicere quàm in cęlum os ponere. Mat. 15. Nō est bonū sumere panem filiorū, & mittere canibus. Secundò propter porcos. i. lubricos qui immundè viuēdo cōculcant verbum Dei. Mat. 7. Nolite mittere margaritas ante porcos. Eloquia enim dñi casta, vas castū & mundum requirunt. Nec enim Deus vinum illud nouum in vtres veteres & fætidos immitteret. Hierony. Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Tertiò propter incapacitatem & ruditatem auditorum. Ideo præceptum est in lege Exo. 21. vt operiatur os cisternæ, ne bos vel asinus cadat in ipsam. Sacra scriptura cisterna est, cuius interiora secreta nō debent bobus & asinis aperiri, sed potius per simplicem expositionem aliqualiter operiri. Alias si per scrupulum erroris ibi periclitentur & cadant: de morte & damnatione tenebitur qui eis delinquendi occasionem dedisse videtur. Quartò propter assiduitatem ne vilescat. Augu. super epistolam ad Heb. Prædicatio si rara sit, non sufficit, si assidua, vilescit. Quintò propter obstinationem illorum, quibus exhibetur doctrina. Cassiodorus. Genus obstinationis est obstinatis prædicare. Insanum est rigare petram vt mollescat. Propter quod ablata est intelligentia scripturarum Iudęis, & data gentibus. Mat. 21. Auferetur a vobis regnum, idest scriptura, per quam habetur regnum & dabitur gēti facienti fructus eius. Act. 13. Quia repulistis verbū Dei, & indignos uos iudicastis vitæ æternæ, ecce conuertimur ad gentes. Sic Iacob surripuit benedictionem Esau, & obtinuit primogenita sua: vt perciperet hæreditatem cęli. Esaię. 1. Verbum domini misit in Iacob, idest in apostolos & alios discipulos, a quibus receptum est, & cecidit in Israel, quia nō seruatur a Iudęis ipsum repellētibus.

N. Sacra scriptura. Quibus debent abscondi eloquia Dei.

O Sacra scriptura. Quō scriptura sacra docet laudare Deum.

Quinta vtilitas est iocunda diuinæ maiestatis collaudatio. Sicut enim sacra scriptura laudatur a dño, iuxta illud psal. 55. In Deo laudabo verbū: in dño laudabo sermonē: sic sacra scriptura vbiq; laudat dominū. Laudāt enim opera artificē suum. Opus enim dñi est scriptura sacra. Esa. 1. Os enim dñi locutum est. ps. 61. Semel locutus est Deus: duo hæc audiui. Duo enim testamenta ex vno ore Dei processerunt: hæc enim est vox domini confringentis cedros, idest superbos: secans eos medios, vt ad cor possit verbum peruenire. Hoc est verbum Salomonis quod obseruabat dicens Ecclesiasticis. 8. Ego os regis obseruo. Ac si diceret. Alii obseruent stellas, alii auguria, alij alias vanitates & insanias falsas, vt ex eis sue

uitę

vitę consulant: ego os regis obseruo, idest scripturam, per quam mihi omne quod necessarium & salutare est loquitur rex regum: De quo Esa. 8. Nunquid non populus a Deo suo requiret visionē pro viuis & mortuis, ad legem magis & testimonium, scilicet requiret: quàm ad diuinos & phitones? Esa. 30. Væ filij desertores vt faceretis consilium, & non ex me: vt ordiremini telam, & non secundum spiritum meum. Et sequitur. Et os meum nō interrogastis. Propter quod subdit apostolus Paulus in epistola. Deus autem patientiæ & solatij, idest qui per scripturam docet patientiam, & per eā nos consolatur: det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum, vt vnanimes vno ore honorificetis Deum, & patrem domini nostri Iesu Christi. Ab ipso .n. procedit ista sapiētia & intellectus, & non ab alio. Est.n. manna qd' pluebat dn̄s antiquis patribus, sed q̄bus volebat. Sunt insuper horrea frumēti quæ aperit verus Ioseph in Aegypto huius mūdi ad necessitatē populi, sed quibus vult. Ecclesiasticis. 1. Ad locum vnde exeunt flumina scripturæ, scilicet a Deo: reuertuntur per laudem & gloriā ipsius, vt iterum ab eodem fluant. Propterea iubet apostolus gentiles laudare Deum pro doctrina & scriptura, quæ a Iudeis transiuit ad eos, vt patet ex allegato pluries psalmo in eadē epistola.

C Sacræ scripturæ. Q̄ṁo scriptura sacra docet laudare Deum.

Sermo XV. in ordine, & primus de sancto Nicolao per thema.

A Hæreditas. Tres conditiones requisitæ ad hæreditatē cœlē percipiendā.

ET vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur a nuptijs. Luce. 12. In quibus verbis propositis dominus tres cōditiones designat requisitas ad hoc, quod eius possideatur hæreditas. Prima tangitur cum dicitur. Vos sitis similes hominibus, hæc est mā suetudo. Nam Aristo. 1. Politicæ dicit, quod homo est animal natura mansuetum. Ideo contra hominis naturam est quod sit in eo crudelitas. Hoc enim magis accedit ad naturam bruti. Ideo instar beati Nicolai qui a crudelitate mortis iuuenes eripuit, sitis similes hominib. idest mansueti, quia psal. 36. Mansueti hæreditabunt terram. Secunda tangitur cum dicitur. Expectantibus dominum suum. Oportet enim esse expectantes, sicut qui habent gratiam expectatiuam super aliquo magno beneficiorum collatore, oportet quòd expectent tempus vacationis beneficij. Dominus aūt singulis dedit gratiam expectatiuam futuri beneficij, & hoc gratis, nec oportet tempus vacationis expectare, quia in paradiso locus vnius non impedit alterius locum. Vacauerunt tamen multæ præbendę in cęlo per ruinam angelicam. Si episcopus aliquem vocaret ad præbendas, cito curreret. Christus autem vocat ad has præbendas pro pauco precio scilicet pro bonis operibus, & tamen nemo vult pro huiusmodi operari. Qui autem operabatur pro illis habendis, dicebat illud psal. 39. Expectans expectaui dominum, & intendit mihi. Quia vero multi expectāt mundanos honores, & præmia, & hic quærunt suam remunerationem, ideo subdit tertia cōditio quòd scilicet expectet eū quando reuertatur a nuptijs. Postquam enim dn̄s in nuptijs gauisus est, & multa exposuit post hoc ponit rationem cum seruis suis super villicatione & debitis eorum. Sic postquā se totū exposuit ad sibi coniungendum inseparabiliter naturā humanam oportebit cum eo cōputare de honoribus, dignitatibus, scientia, eloquētia, diuitijs, & alijs donis gratuitis. Multi enim nunc bene expectāt eum, cum eis aperit manum ps. 48. Cōfitebit tibi cum benefeceris ei. Sed quādo veniet dn̄s a nuptijs ad iudicium strictè cōputabit cum illis. Dicit.n. Prouer. 7. Abijt via lōgissima. s. in cęlum. sacculum pecuniæ secum tulit. s. suā humanitatē, in die plenę lunę reuersurus. i. qn̄ electis plena erit ecclesia: & tunc a singulis rationē requiret. Vel sacculū pecuniæ. i. Maria, quæ fuit sacculus, in quo posuit dn̄s oēs thesauros suos, vt in illo sacculo nos indigentes requiramus de thesauris altissimi. Vt igitur de eis participemus, dicamus Aue.

B Expectare. Ad tria

EXpectādus est dn̄s ad tria. Primo ad corporis sustentationē, vt pulli paren-

expectandus est domnus.

tes expectant, nec nidũ exeũt, cõtenti cibo quẽ eis parẽtes administrãt. Sic a Deo expectare debemus, nec nidũ fidei Christianæ, nec mãdatorũ ecclesiæ, exire debemº, vt tẽporalia acquiramus. ps. 103. Oĩa a te expectãt, vt des illis cibũ in tpe opportuno. Sed dicet aliquis. Ero ergo otiosus: & nihil operabor expectãs ꝙ dñs mihi ministret cibũ? Ad hoc dicit ꝙ hoc nõ vult dñs. Bern. Piger a Deo sibi credit subueniri, q in hoc mundo vigilare pręcepit. vult .n. dñs laborẽ tuũ. Ps. 10. Vides quoniã tu laborẽ & dolorẽ cõsideras. Et quãtũcũq; laboraueris & solicitus fueris de necessarijs habẽdis, si mãdata Dei & ecclesiæ nõ fueris transgressus, nidũ tuũ nõ existi. i. ab alieno quàm a Deo non quæsiuisti. Sed si ꝓ tpalibus acquirẽdis mẽdacia, periuria, furta, rapinas, adulteria & similia cõmiseris: nidũ tuũ existi, de quo Iob. 29. In nidulo meo moriar. i. ad tpalia nõ trãsibo propter diuitias acquirẽdas. Sic nec exiuit Nicolaus, nõ quærens per mendacia a populo suo frumenta ad satiandũ eius famem: sed præcibus promittendo tantundem reddere in portu ad quem tendebãt sperans in diuino auxilio.

C Accidia. Pigro succurritur a domino.

Secundo expectandus est ad cõputandum. Sicut receptores dñorũ facere solẽt in termino anni. Si enim alicui esset assignata dies aduẽtus dñi sui, ĩ quo sub capitali sententia haberet respõdere de omnibus factis suis & expensis, & nesciret diẽ illam neque horam, nec cibis, nec potibus vacaret, semper solicitus quomodo respõdere posset. In iudicio vero Dei dies assignat nobis, nõ ad caput perdendũ tantũ, vel hæreditatẽ terrenã, sed ad perdendũ corpus & animã & hæreditatẽ æternã si male egerimus: & nescimus diẽ, vel horã. Insanus est ergo qui illam diem non præcogitat & delicijs vacat. Luc. 12. Estote & vos parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Sic autem expectauit Nicolaus, quòd nunquam delicijs vacauit: immo a papilla cæpit summa pro mereri gaudia. Non sic eum imitantur multi: qui expectant dñm sicut monachi abbatẽ comedendo & deliciando. Cogitent tales ꝙ porcus vel bos versus natale pinguis efficitur, merito de morte eius citius tractatur. Sic Mat. 24. In diebus Noe erant ante diluuium comedentes & bibentes & ad nuptias ducentes; & subito venit ira Dei, & diluuiũ, & tulit omnes: ita erit aduentus filijs hominis.

Tertio expectandus est ad animæ retributionẽ, vt mercenarius mercedem pro labore expectat. Homines de nuptijs venientes solent esse suis amicis iocundiores & largiores, ideo cito quod volunt ab eis impetrant. Inimicis autẽ eorum crudeliores: sunt enim vino pleni. Sic dñs de supernis nuptijs adueniens facturus est. Psal. 77. Excitatus est tanquam dormiens dñs: & tamquam potens crapulatus a vino: & percussit inimicos suos in posteriora &c. Oportet ergo eum expectare non vt inimicos, sed ut amicos. Quemadmodum fecit Nicolaus, qui cum diu expectans tanta ab eo obtinuit vt non solum pro se magnitudinem gloriæ, sed etiam multitudinẽ miraculorũ infinitã, ac auxilium & subsidium peccatorum meruerit. Ideo vt eum imitemur nobis dicitur. Et vos similes hominibus &c.

D Nicolaus Quomodo ad quatuor terminos beatus Nicolaus rationem reddidit.

Apostolus 1. Cor. 4. dicit omnia quęcũque habemus, a Deo illa accepisse. Quid .n. inquit habes, quod nõ accepisti? Ita vt bona naturæ, fortunæ, & gratiæ: omnia ab eo suscceperimus: de quibus corã Deo ratio reddenda est. Quidam vero hanc rationem reddere susceperunt ad vnũ terminũ, vt qui in infantia decedunt. Alij ad duos, vt in iuuentute moriẽtes. Alii ad tres, vt morientes in virili ætate. Alii ad quatuor, vt moriẽtes in senectute. Quia igit beatus Nicolaus obijt senex, iõ sibi credita accepit ad quatuor terminos: quare in præsenti sermone dicemº qualiter se pręparauit ad reddẽdã rationẽ corã Deo in singulis terminis de sibi a Deo creditis.

E Nicolaus. Quomodo custodiuit thesaurũ virginitatis.

In infantia ergo accepit a Deo priuilegium maximæ gratiæ. Post baptismum quidem signum maximæ virginitatis, castitatis, & abstinentiæ. Vt scilicet cum infans esset, vbera matris non nisi semel quarta & sexta feria contingeret. In qua ætate multum videtur se pręparasse ad rationẽ reddẽdam. Primò custo-

custodiendo thesaurum sibi datum ne perderet. Data enim erat sibi caro, sed mundata per baptismum, quam vnxit mirrha amaritudinis pęnitentię, ieiunando tunc bis in hebdomada, præseruando eam a putredine luxurię. In quo damnantur miserrimi qui dicunt se non posse continere, infantia enim Nicolai eos condemnar. Si subtraherent ligna foco sicut fecit beatus Nicolaus, & exemplo eius condirent suum corpus myrrha pęnitentię, omnem luxurię tentationem superarent. Paruus enim dolor facit obliuisci aut diminui lętitiam maximam. Ecclesiastici. 11. Malitia vnius horę obliuionē facit luxurię maximę. Vnde in vitis patrum, cum quidam tentaretur a spiritu fornicationis, ponebat digitos suos in igne, & cū combureretur non poterat sustinere. Tunc dicebat. Quomodo fornicabor vt pro fornicatione sustineam ignem perpetuum, quando in solis digitis nec ad momētum pati valeo ignem temporalē? Contra tales adducetur beatus Nicolaus in testimonium. Dicunt enim se non posse abstinere a cibis inflammantibus eos; quibus dicetur. Iste infans abstinuit adhuc impotens, & tu potens & virilis abstinere non potuisti? Secundo se pręparauit ad reddendam rationem multiplicando thesaurum domini sui. Ab infantia enim thesaurizare cępit domino cum dentibus. Sicut faciunt Longobardi quando sunt ad proprios sumptus, quàm dites, quàm auarus fuit beatus Nicolaus: quando sic iuuenis bonorum operum fuit thesaurarius: Vult enim Arist. 4. Ethicorum, ꝙ auaritia quanto in homine senescit, tanto iuuenescit. Quanto igit putatis auaritiam bonorum operum in eo creuisse, qui sic a iuuentute auarus esse inchoauit? Pro qua compensanda nunc videtur miraculorum multitudo quasi infinita, sicut in collecta eius canit ecclesia.

F
Auaritia.
An auaritia sit in iuuene.

Sed dicet aliquis. Si beatus Nicolaus laudatur de auaritia bonorum operum, nunquid iuuenis similiter laudari debet exemplo eius, & similiter de auaritia tēporalium sicut & spiritualium? Et videtur ꝙ non, quia radix mali in omni adolescente dānabilis est. Radix autem omniū malorum est cupiditas. 1. Timo. 6. ergo. Dicitur primo, quòd adolescens magis laudandus est de auaritia bonorum operum, quàm de prodigalitate, & effusione: quia non potest adolescens multa opera fecisse, aut multā doctrinā hausisse vnde prodigus fiat. Primo enim oportet studere cū magno labore, postea doctrinam effundere. Primo haurire aquā de puteo sapientiæ qui altus est, quàm eam alijs effundere. Paruus institor, vel mercenarius tenere bancam non dum potest. Sed cum (iuxta illud Hester. 10.) paruus fons creuerit in fluuium & in lucem solemq; cōuertetur, tunc iam senex poterit illam effundere. Et ad hanc iuuenū auaritiā debēt refamiliari rectores reipublicæ: vt iuuenes discāt. s. reformari bonis moribus; quia sicut corpus sequitur vt plurimū animę affectiones, & secundum eas disponitur; sic secundū directionē animæ bene dispositę temporalia optimè dirigunt. Dicitur secundo, ꝙ auaritia in iuuene, quę est tēporaliū, excusabilior est, quàm prodigalitas eorū: quia prodigalitas nutrit luxū & voluptatē, ad quā maximè procliuis est adolescentia: ideo magis contraria bonæ vitæ & minus sanabilis ī iuuene. Facilius .n. laxatur venter durus, quàm restringat laxatus dyscenteria. Tertiò quia sibi commissum officiū in tali ætate strenuè gubernauit ad magnificētiā & honorē dn̄i sui. Dedit .n. nobis dn̄s officium regendi terrā corporis nostri, & manutenēdi eā in obedientia sua, vt faciamus in ea iudicium & iustitiā. Sic beatus Nicolaus corpus & animam suā ab infantia sua fecit subdi dn̄o suo: & ad honorem ipsius maximam in eis iustitiā faciebat, iuxta illud ps. 95. Honor regis iudicium diligit. Modo vero de custodia corporis rara est opinio, nisi forte apud magnates, qui magnam habent pro corpore suo custodiam, sed de animæ custodia nullum est verbū. Plures inueniuntur corporis custodes, sed nulli animę.

laudabilior, quàm prodigalitas?

Hanc autem disciplinam accepit sibi Nicolaus duplici ex causa. Primò ne contra spiritum eius sequeretur rebellio. A carne enim incipit tentatio, vt patuit in

primis parentibus. Genes.4. Et in Christo. Mat.4. Ideo illic incepit Nicolaus fortificare castellum vbi erat periculum. Secundò quia vulgo dicitur, mane surgere facit optimam dietam. Can.7. Mane surgamus ad vineas, Ideo mane iuuentutis cępit pęnitentiam facere: vt posset inde facilius vitę diectam consummare. Ecclesiastici.39. Iustus cor suum tradidit ad vigilandum diluculo &c.

G Nicolaus. Quomodo potuit habere illud donū abstinentiæ in sua iuuentute.

Sed quæri posset vnde potuit tanta sanctimonia, & tantum gratiæ priuilegium in hoc infante inueniri, vt tam magnifica abstinentiæ opera faceret: cum etiam omnes qui baptizantur infantes (vt doctores dicunt) equalem gratiam baptismalē cōsequātur? Respondet primo triplici hoc ratione potuisse fieri: Primò ex diuino instinctu quo tūc agebatur infans, vt videretur qualis esset futurus qui sic abstinēs in infantia iam videbatur in supernis delectari. Esaię.11. Delectabitur infans ab vbere. Dum enim pendebat ad vbera matris aspirabat ad mensam æterni patris. Prophetabat in cunis, qualis esset in cęlis. Qui iam terrenas delicias abnuebat, quasi ad cęlestes aspirabat. Prophetabat in cibo liquido, scilicet lactis materni, quid acturus esset in solido cibo Christi. Bene enim viuebat antequam sciret viuere, qui ieiunabat antequam sciret cōcedere, & docebat alios, non doctus ab aliquo. Erubescant ergo senes frangere ieiunia, quæ obseruabat beatus Nicolaus in ætatis teneritudine: qui per hoc quod aspernabatur vbera naturæ, signabat se aspirare ad vbera gratiæ. psal.64. Exitus matutini & vespere delectabis.i. si tu exitu matutinæ ætatis, quæ est infantia, vel pueritia delectaberis in domino: cōsequēs est vt in senectute senecteris in eo, quanto magis qui iam in matutina ætate tantæ delectationis præsagium fecit. Secundo hoc potuit esse ex merito parentum: qui (secundum quod scribitur in eius legenda) erant Deo deuoti, dominum rogātes vt eis donaret sobolem, qua Deus ipse venerari posset. Ideo licèt in baptismo ex merito Christi tantundē habuerit ex gratia quantum cęteri infantes, tamen propter merita & deuotionem parentum potuit superuenire istud gratiæ priuilegium. Erat enim filius non tā naturæ, quàmgratiæ: ideo consequens erat vt gratia Dei in eo existens, per aliquod insigne miraculū demonstraret. Sic Samuel filius per merita habitus puer ob sequebatur dn̄s. Sic beati Ambrosij infantis mellificabant apes in ore: præsagiētes quanta esset futura eius doctrina. Modo vero pauci sunt parentes qui dn̄m corde efflagitent pro tali prole suscipienda. Immo si forte dominus eis dederit infantem aliquem: qui post ea deuotus a iuuentute toto corde sequatur dn̄m: paruipendunt, cum parentes: dicuntque eum nimis esse deuotum, non satis mundanum, non satis consecutum ciuilitatem inter gentes comestorē esse imaginū, ruminatorē crucifixi, somniatorem. Et si forte velit studere sacræ doctrinæ non patientur, quia per illam non lucraretur panem suum: neq; per eam ascenditur super malam, neque portatur frænū aureum: sed oportebit eum vacare mundanis, & lucratiuis scientijs. Neque desinet pater nisi filius eius, non solum corpore, sed etiam anima repręsentet eum: vt sicut ille deformis est vita, sic filius erit pulchrior: si sit ipso deformior, & seculo maximè deditus. Simile scurræ qui miserat filium suum ad generale bestiarum capitulum, qui obuians lepori velociter currenti ad dictum capitulum, rogauit leporem vt portaret calceos filio suo, qui præ deuotione & celeritate eundi ad capitulum eos dimiserat, & hoc vt honestius incederet inter alias bestias. Cui lepus. Et quis est filius tuus? Ad quem pater. Est pulchrius animal quod videbis in toto capitulo. Cui lepus. Est ergo cygnus. Cui scurra. Non, quia turpissimos habet pedes. Est ergo (inquit lepus) pauo. Non, inquit scurra. Vocem enim habet horribilem, nec bene consonantem. Quis ergo est ait lepus. Respōdit pater scurra. Ille est quem videbis habere talem dorsum, talem ventrem, talem musellum, tale corpus, quale me vides habere. Sicut buboni videt pulcherrima bestia quæ sibi assimilatur, sic tales, filios

Vsus malus patrū erga filios.

lios suos pulcherrimos & honestissimos reputant, si in fraudibus, subtilitatibus, rapinis, & huiusmodi videant sibi esse similes. Similis enim similem sibi quærit. Et sic vir mundanus de puero qui se dat Deo: vult eum omnibus viribus dare mũdo. Si itaque dederit tibi Deus filium cui aliquam bonam aspirationem dederit, ne eum impedias. Quia si dixeris iuuenes huiusmodi multa indiscretè agere & vouere: quare nõ videtur malum eos reprimere. Præterea: planta quæ cito post transplantationem fructum facit, non est magnæ durationis, & cito fructu siccabitur & carebit. Ad hoc dicit ꝙ sępenumero ĩ iuuenibus sunt aliquę indiscretiones & multa fatua, quæ debent prudentia parẽtum dirigi aut anullari. In ipsis.n.bonus est zelus, sed non semper est bona discretio, cum tñ zelus & discretio simul coniungi debuissent. Et quod deficit in prudentia propter ætatis inexperientiam, debet supplere prudentia parentum. Qui cum vident eos in bono proposito, nec debent ex toto eos prohibere propter timorẽ Dei, qui fortè vult tales sibi in posterũ famulari, nec etiam ex toto permittere eos agere secundum zelũ & deuotionem eorũ. Ieiunia enim quæ tales faciunt: ex parentũ discretione fieri debent. Vnde in vitis patrum dixit quidã senex, ꝙ si videret iuuenem qui vellet cum duobus pedibus saltare in paradisum, & iam in ipsam immisisset vnum pedem: alium retraheret, vt cum discretione illuc intraret. Ad ꝙ est exẽplũ de Ioãne abbate in collationibus patrũ, qui dũ triduo ieiunaret nullatenus comedẽdo: etiã propter debilitatẽ nõ posset opus assiduũ exercere: vidit Ethiopẽ paruulũ sibi dicentẽ, ꝙ sibi ieiunauerat, non Deo. Et ideo licet vita Nicolai in abstinentia sit admiranda, non tamen imitanda. Quã rationẽ tangit Sco. 4.sen.dist.4 q.7. Secundo huius abstinentiæ causa potuit esse bonitas sacerdotis ipsum baptizantis, & etiam patrinorum adsistentium, qui suis precibus hoc infanti impetrauerũt. Propter quod male faciunt qui eos per pueros ignorantes, aut per viros malè famatos de sacro fonte leuari faciunt. Qui enim eum taliter leuat, testis est huius & fideiussor pro nouiter baptizati fide; & sibi iniungitur ꝙ in absentia parentum eum doceat fidem. Quomodo ergo ad hoc potest obligari infans vel puer, qui in curia laica nondum posset obligari?

Sermo II. de eodem per thema præcedens, & in ordine. 16.

SI similes iubemur esse hominibus, necessarium est nos scire quid sit homo. Quod duabus diffinitionibus notificari solet. Primam dat scriptura sacra. Quid est (inquit) homo? & respondet quod memor es: ita quod nihil est homo: nisi pro tanto quod est in memoria Dei. Psal. 87. Sicut vulnerati dormientes in sepulcris quorũ non es memor amplius: & ipsi de manu tua repulsi sunt. Vulnerati enim peccato, & dormientes in fœtidis sepulcris conscientiæ malę: repulsi sunt a manu & protectione Dei quasi nihilum sint; sicut cadauer putridum. Et hoc iõ: quia non est dñs eorum memor vt eos reducat ad vitã. Sicut fecit in Petro, qui si lapsus, fuisset ab eius memoria, iã in nihilum redactus esset. Ideo si quæratur quid est homo? dicitur quod memor es eius. Secunda diffinitio est philosophorum dicẽtiũ, ꝙ homo est animal rationale, mortale, gressibile, bipes. Logici autem dicũt ꝙ cũ res nõ cognoscatur nisi per suam diffinitionẽ, qui ignorat vnã particulã, ignorat rẽ ipsam, & ꝑ harũ particularũ ignorantiam multi nesciũt se homines. quidã aũt ignorant genus, hominis, nesciẽtes ꝙ sint animalia: qui maximè videntur errare, cũ ignorent quod sibi, & aliis est commune. Tales sunt superbi, qui ignorant se esse animalia. Cum enim animal sit corpus animatum; debent scire quod habẽt animam corpori alligatam: & per consequens sic depressam quod non licet eis dicere cum primo Angelo, peccante. Ascẽdam in cęlum. Quia enim spiritus Angeli qui erat absolutus a carne in tantam prorupit elationem, quod vsque ad Dei

A Homo. Quid est homo.

equalitatē tentauit ascendere. Ideo fecit Deus hominē, in quo esset spiritus alligatus, & sic propter corpus a tali retraheretur conatu: & propter dignitatem animæ non nimis inclinaretur deorsum, sed se teneret quasi in medio inter supremum & infimū, qui quo medio virtus humilitatis consistit. Et quia primis parentibus data sunt corpora nimis leuia: quia carentia inclinatione deorsum ad peccatum & ad pęnam, ideo in eis tantum præualuit inclinatio spiritus ad sursum, vt ipsi similes Deo esse vellent. Et ideo facta sunt eorum corpora magis grauia & ponderosa, vt magis deorsum traherent. Nam Sap. 9. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Ergo qui superbiunt, hanc alligationem cum corpore non sentiunt; immo videntur ignorare quòd sint animalia. Sicut Seneca narrat de Alexandro epistola. 96. quòd cum in obsidione cuiusdā vrbis grauiter vulneratus esset, & sagitta & graui dolore vexaretur: ait militibus. Oēs me dicunt Iouis filium, sed vulnus hoc hominē me clamat. Ideo similiter Deus superbientis hominis conditionem deiecit, vt de Nabuchodonosor legitur, qui propter hoc mutatus est in bestiam, vt sibi videbatur. Glossa ibi: quia de magnitudine operis sui tumuit supra homines, factus est infra homines.

Secundam particulam, scilicet se esse rationales videntur ignorare qui vacant totaliter carni, & illi parti animæ quę nobis & brutis cōmunis est, non rationi quæ nos a brutis distinguit, vt lubrici. Tullius lib. de senectute. Impedit cōsiliū voluptas; rationis inimica, mētis, oculos pstringit, nec habet vllū cū virtute cōmertiū. Ideo. 1. Timo. 6. O homo Dei fuge.

Tertiā particulā ignorāt qui se credunt esse immortales, vt cupidi, de quibus Hiero. in prologo biblie. Facile cōtēnit oīa q se semper cogitat moriturum. Cum igit isti nihil velint cōtēnere vel relinquere, videtur ꝙ nō cogitent se in breui morituros. Ideo relinquunt alienis diuitias suas: imo (qđ mirabilius est) nec sibiipsis concedunt necessaria quibus vita substentatur, sed videntur imaginari ꝙ sine cibi adminiculo possit vita cōseruari: quasi iā essent immortales. Ecclesiasticus. 6. Est & aliud malum quod vidi sub sole, & quidē frequens apud homines. Vir, cui dedit Deus diuitias & substantiā & honorē, & nihil deest animæ suæ, & omnibus quę desiderat, nec tribuit ei potestatē Deus vt comedat & ex eo, sed homo extraneus vorabit illud.

Quartā particulā, scilicet esse gressibilē ignorant otiosi, qui carent sensu & motu. Peccator autē maxime otiosus non habet operationes homini debitas. Ps. In labores hominum nō sunt, ideo perdiderūt humanā speciē. Operationibus .n. distinguunt species. Et q̄ diu quis habet operationē debitā speciei, iudicamus ipsum in tali specie esse, Marc. 8. Video homines quasi arbores. Hæc.n. sunt plantæ opera: cibari, in sublime crescere, florere, virescere, quæ talibus cōpetunt. Sed dicit philoph⁹ lib. de vegetabilib⁹, ꝙ vnū opus aīalis pl⁹ valet quàm oē opus plātæ: quāto magis vnū opus hoīs? Ergo operib⁹ credite, & credetis otiosos nō esse hoīes. Nō.n. gradiunt de opere in opus, & de virtute in virtutē. *Ociosi nō sunt homines.*

Quintā particulam, scilicet esse bipedē ignoranti, qui quadrupedes sunt vt bestię: vel multipedes vt muscę & araneæ. Tales sunt qui nec Deū, nec proximū diligunt, sed multiplicib⁹ affectionibus, nūc in istū, nunc in illū vindicāt & vlciscunt. Ambulemus igitur bipedes cum eo qui bipes nobiscum ambulauit, scilicet pede diuinitatis, & pede humanitatis: quam assumpsit in virginis vtero. Ad quam recurremus dicentes, Aue.

B

Vigilant qui expectant dominum suū a nuptijs reuersurum. Propter quod dominus illos beatificat, quos secunda, tertia, & quarta vigilia inuenerit vigilantes. Has quatuor vigilias optimè compleuit beatus Nicolaus. Nam prima vigilia est ab infantia vsque ad adolescentiam: quam (vt mane diximus) laboriosa abstinentia deduxit. Secunda vigilia est ab adolescentia vsque ad uirilē ætatē. Tertia a virili ætate usq; ad senectutē. Quarta vero a senectute vsque ad mortem. Quæ assumptæ sunt ex modo vigilandi quondam *Vigiliæ. De quatuor vigilijs euangelicis.*

dam in exercitu obseruato. In cuius quarta vigilia senes ad vigilandum ordinabantur. Has vigilias compleuit beatus Nicolaus, se præparans ad reddendum pro singulis rationem. Aliter etiam possunt discerni hæ quatuor vigiliæ. Prima est cum quis pœnas æternas considerans timore tantummodo se a peccato subtrahit, quā præterit Euangelista, quia non est meritoria, licet bona. Secunda est cum gratia illustratus, quis sinistro oculo gehennam, dextro patriam respicit. Tertia cum iam serenata conscientia dulcedine patriæ totus accenditur, ita ꝙ etiam si nulla proponeretur gehenna, non minus se illesum seruaret a culpa, factus iā cicada noctiū, quæ competit maximè contemplatiuis. Quarta vero vigilia est vigilantium pastorum supra gregem suum, quibus primo nuntiatus est Christus natus. Vnde ianitori præcepit, vt vigilet. Has tres vigilias vltimas multum obseruauit beatus Nicolaus, nunc contemplatiuè, nunc actiuè deseruiens expectando dominum suum, ideo de illis erat, de quibus thema dicit. Et vos similes hominibus, &c.

C
Mane. Mane iuuentutis qūo debet exerceri.

Postquam mane dictum est qualiter se præparauit beatus Nicolaus tempore infantiæ ad reddendum rationem de talentis sibi tunc commissis, nunc dicendum est quomodo se præparauit ad satisfaciendum pro alijs terminis, seu ętatibus.

Secundo igitur se præparauit beatus Nicolaus reddere rationem de thesauro sibi dato tempore adolescentiæ, vel iuuentutis, ea ætate adhuc duobus modis thesaurum ipsum multiplicans. Primò mutuādo ad vsuram: vt veniēs dominus vtique cum vsuris exegisset illud. Sed an dominus velit, ꝙ concedatur mutuum ad vsuram? Dico ꝙ sic; sed sibi non fratri. Si das temporalia propter eum: centuplum accipies, & vitam æternam possidebis. Matth. 19. Sicut mutuat aliquis alteri viginti aureos tali pacto, ꝙ Romæ in tali bāca reddet, multo plures; sic qui dat pauperi, vt ei in paradiso reddat. Sic Nicolaus legitur fecisse tribus puellis, qui propter seruandum thesaurum domini in eis repositum, scilicet castitatem, & pudicitiā; & ad reuelandam inopiam patris earum; trina vice aurum per fenestras domus proiecit. Erat enim tūc clericus fenestralis, nō sicut nostri scholares fenestrales; qui per fenestras student, vt videant euntes, & redeūtes. Iste vero ꝑ fenestras videbat inopiam & perditionem futuram puellarum, nisi occurrisset: immo tātæ charitatis extitit, ꝙ vt aliis posset ministrare, dum nil haberet, mendicabat: vt patuit in fame Myrreorū, quando a nautis triticū accepit tali conditione, ꝙ in potu ad quē applicare debebant tantundem inuenirent, sicut prius antequam ab ipsis quicquam acciperet. Multi tamen cum dant volunt videri. Ipse autem latenter hoc faciebat, ne Dei gloriam furaretur: operis boni sibi assumens vtilitatem, & Deo suam relinquens gloriam. Secundo labore suo adaugebat thesaurum mane surgendo ad opera Dei. Quolibet enim mane primus inueniebatur in ecclesia orans. Signum enim amoris est qñ frequentatur domus amici: immo secundum Chrys. proprium est boni filij, vt veniens in ciuitatem primo curat ad domū paternā. Sicut solebat Christus qñ ingressus in Hierusalē, primo ibat in templum. In hoc etiam boni serui officium complebat. Bonus enim seruus mane surgit ad opera: & per hoc commendabilior redditur, iuxta illud Psal. 5. Mane abstabo tibi. Adstat mane iuuentutis Deo operanti in eo, & Deum adiuuat, qui operatur omnia in omnibus. Multi eñ in iuuētute Nicolaum nolunt imitari bonū vultum faciētes, & dñ. ꝙ in senectute postea bene operabūtur; illi similes, qui quatuor iumenta habens, & onera ad quæ portanda vix sufficerent: debiliori ex ipsis vellet ea imponere: senium aūt debilissima est ætas. Exemplum in vitis patrum de Arsenio abbate, cui dictum est. Egredere & ostendam tibi opera hominum: Et egressus vidit Aethiopem nigrum cum securi scindentē ligna. Et cū grādis esset eorum sarcina, tentabat leuare, & præ grauitate nō poterat. Iterum cędebat alia ligna, & addebat sarcinæ. Talis est homo peccatis oneratus, qui semper grauiora addit cum oporteret ea deponere. Quidam.n. habebat

Nicholai charitas erga proximum.

bat asellum pulchrum cui nolebat imponere iugum propter pulchritudiné, quia diligebat eum. Tandem cum asellus venit ad senectutem amittens pulchritudinem voluit sibi onera imponere. Asinus autem nec potuit, nec voluit, quia iugum ferre non erat assuetus, & sic perdidit seruitium asini sui in iuuentute, & senectute. Et posito, ꝙ tales Deo seruiant in senectute: nihilominus Deum reputant ioculatorem, vel clamatorem veterum drapellorum, vel calceorum. Dant enim sibi veterem pellem suam. Ideo bonum est, cũ beato Nicolao mane conuerti ad dominum.

Quia igitur cæteros ad ecclesiam præueniebat: voce lapsa de cęlo dignus episcopatu iudicatus est. Prouer. 22. Vidisti hominem velocem in opere suo, coram regibus stabit. Confundentur enim in iudicio tardi oleum non habentes, & ianuã clausam inueniẽtes. Et quãuis assentire nollet, quia assentiones huiusmodi in corde suo non disposuerat, sicut muti disponunt modo episcopari in muneribus, & amicis, & beneficiorum multitudine in recompensationem, & emptionem ordinatorum. Tales enim plantantur a mundo: Nicolaus vero a Deo: ideo fecit fructum magnum. Hiere. 12. Plantasti eos, & radicem miserunt, proficiunt, & faciunt fructum. Quos enim plantat dominus fructificant. Ioan. 15. Posui vos non vt sedeatis, vt claudi: non vt iaceatis, vt porci: non vt circumeatis, vt vagi: non vt retrocedatis, vt ebrij: sed vt eatis, & fructum afferatis; & fructus vester maneat.

D Nicolaus. De causis vocationis Nicolai ad episcopatũ.

Causa autem quare eum sic vocauit ad episcopatum multiplex est. Prima, quia derelinquerunt eum sapientia mundi & sapientia carnis. Sapientia quidem mundi, quę stultitia est apud Deũ, quando bona mundana dispersit, & dedit pauperibus, vbi huiusmodi sapientia solet ea colligere. Hæc enim in modum patris se habet, quia sicut pater vult filium vbiq; discurrere, vt possit prędia, & diuitias cõgregare, sic hæc sapientia in mundanis agit. Sapientia vero carnis, quæ mors est cum ab vberibus matris dereliquit, quãdo iam incipiebat eam domare; quæ in modum matris se habet; quę puerum dũ mittit ad scholas, eum delicate nutrit, & solicita est pro nutrimento eius. Ideo poterat dicere Nicolaus illud Psal. 26. Quoniam pater meus, scilicet sapientia mundi: & mater mea, scilicet sapientia carnis: dereliquerũt me; dominus assumpsit me in episcopum. Secũda ratio fuit: quia beatus Nicolaus in pecunia numerata soluerat vacantiam illius episcopatus summo pontifici Deo, quia puellis illam ministrauerat: ideo nil mirum, si Deus fecit eum episcopum. Non enim potest Deus minus, quàm nostri summi pontifices nunc annatis persolutis decem, vel duodecim milium aureorum huiusmodi instituere episcopos. Sed circa hoc oritur difficultas. Cum decreta antiqua dicant laicum non debere eligi in episcopum, quia qui non fuit discipulus, eligi nõ debet in magistrum, nec qui non obsecutus est sacerdoti in aliquo gradu, eligi in summum sacerdotem, vt dicit decretum Innocentij dist. 61. c. miserum. quõ Nicolaus ex laico electus est in episcopum? Et Aristo. dicit 2. Topic. Nemo iuuenes eligit in duces, quia non constat eos esse prudentes. Ad primum respondet decretum, ꝙ ecclesiasticæ prohibitiones proprias habẽt causas, quibus cessantibus cessant. Quia enim laicus in episcopum non eligeretur hæc fuit causa, quia vita laicalis ecclesiasticis doctrinis non erudita, nescit exempla religionis de se alijs præstare: quæ in seipsa experimento non didicit. Cum igitur beatus Nicolaus merito suę perfectionis vitam clericalem transcenderit: merito rata fuit eius electio. Ad secundum dicitur primo, ꝙ hoc non debet trahi in consequentiam, scilicet ꝙ fuerit electus iuuenis in episcopum, quia hoc fuit speciali prętogatiua Dei: qui in sanctis suis est mirabilis. Dicitur secundo, ꝙ & si beatus Nicolaus fuit iuuenis ætate, erat tamen senex moribus. Deus autem neminem euocat ad talem statum, quin sibi det sufficienter sapientiam ad regendum populum, vt dicit Nicolaus de Lyra hoc dicere Hebræos super Psal. 26. Dominus illu-

E Prælatus. An iuuenes eligi debeãt in episcopos.

illuminatio mea. Dominus aũt elegit Nicolaum, ideo dedit ei sapientiam ad dirigendum populum: sicut & Salomoni adhuc puero dedit: quia ipsum ad regnum vocauerat. In sancta enim ecclesia dominus sanctos preueniebat in benedictionibus dulcedinis, inspirando eis vitam, & doctrinam: & sic ad episcopatum vocabat. Nunc vero præuenitur Deus per principes, & reges, qui eos instituũt: qui si possent eis infundere spiritum sapientiæ intellectus fortè tolerentur: sed ipsi hoc non possunt. Ideo ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Antiquitus dicebant episcopi. Dominus fecit nos, & non ipsi nos: sed modo fiunt non gratia Dei, sed gratia regis, & summi pontificis.

Prælatus bonus Deo Thesaurizare debet.

Tertio in virili ætate cępit thesaurizare Deo Nicolaus: & pro termino illo sua computa ordinare. Debet enim prælatus thesaurizare Deo deprædando hostem: rapiendo animas de manu inimici: dicens illud quod describitur. 1. Regum. 17. Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo, vel vrsus, tollebatque arietẽ de medio gregis, persequebarque eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum. Sic fecit Nicolaus eripiendo animas sua prædicatione, & oratione de manibus inimici. Primo subuertendo templa idolorum, in quibus decipiebantur. Nunc autẽ in templis idola eriguntur, quæ non clamãt in gutture suo: sed in gutture alieno, scilicet vicariorum quos constituerũt: neque per se prædicant, neque cantant, neque orant, sed per procuratorem, ideo per procuratorem paradisum obtinebunt. Secundo hoc apparuit in suscitatione mortuourm, vt patuit in filio suæ hospitæ suscitato. In die enim suæ cõsecrationis in episcopum sua hospita gaudens de exaltatione sui hospitis, scilicet Nicolai, cito occurrens dimisit filium iuxta ignem, quæ rediens inuenit eum mortuum, & adustũ, diabolo volente festum eius turbare: quẽ pręce sua suscitauit. Quantum putas paratus erat eripere oues suas de manu inferi, qui etiam in terra, & mari a periculis maris liberabat eos corporaliter: vt patuit in nautis periclitãtib. quibus dixit. Ecce assum. Hoc etiã patet in eleemosynis suis: quia totum erarium parẽtum pauperibus distribuit. Non enim thesaurizabat thesauros in terra, sicut nunc temporis faciũt prælati. Ps. 72. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, quia abundantia bonorum temporalium reddit eos omni voluptate plenos. Ab initio fuit ecclesia fons paruus, sicut Hester per paupertatem, & humilitatem, sed creuit in aquas plurimas diuitiarum, & voluptatum. Et quando fons ille paruus erat, purus erat, & clarus reddens imaginem inspicientibus eum sicut speculum. Sed nunc fons iste turbatus est: quia maior cura est in temporalibus dirigendis, quàm in animabus curãdis. Bern. Cadit asina, & est qui subleuet eam: perit anima, & non est qui requirat eam. Nicolaus autẽ paratus erat subleuare animas, & de eis reddere rationem. Quando censuum receptores reddunt rationem, si recepta non excedat misiam bene actũ est, si aliter, male. Nos omnia a domino recepimus membra, tempus, & temporalia: & credo, ꝙ in seruitio domini misimus pauca. Vix de septimana vnum diem reddimus Deo, & de die vix duas horas, vt eamus ad ecclesiam ad cogitãdum de Deo, & de temporalibus multis vix de pane buccellam pro Deo damus, & de mille verbis, quę de ore procedunt vix quatuor ad Deum pertinent. Quid plura? In nobis sunt longe plures receptæ, & quasi infinite respectu misiarum: & quod plus est a Deo seruitium recepimus, ita ꝙ pro triginta tribus annis quibus in labore, & paupertate pro nobis fuit: vix possumus pro eo vnam abstinentiam facere. Quid ergo facient, qui cum eo nunquam computauerunt? Timeo valde ne eis detur illa sentẽtia. Mat. 22. Mittite eum in tenebras exteriores. Amen dico vobis, nõ exibitis inde, donec reddatis vsque ad nouissimum quadrantem. Et quia talis in tenebris positus nihil habet, aut habebit in perpetuum; ideo inde in imperpetuũ non exhibit. Sequamur ergo astutiam vulpis: qui per gressus bestiarum citatarum ad speluncam leonis, & per vestigia earum; q. a nullam

Nos omnia a Deo recipimᵒ, & parũ, aut nihil ei reddimus.

nullam redire videbat citatus, & ipse caute respondit. Ego illuc non ibo, nisi sciam bene quo modo. Ita & nos præparare debemus ad instar Nicolai, vt illuc euocati, cum Deo computare valeamus.

Quarto in senectute præparauit se optimè seruando iura, franchisias, & libertates domini sui. Primò seruando gregem domini sui tanquàm veteranus miles, & bene emeritus. Corrigens abusus in curia laica, dum tres innocentes in ea morti adiudicatos liberauit, & similiter tres Constantini milites, qui se similiter auxilio eius supposuerunt. Sed & errores ecclesiæ extirpauit. Primo extirpando fanum Dianæ: ex quo iratus diabolus nautis oleum obtulit quo liniri deberent parietes ecclesiæ myrrheæ. Sed beatus Nicolaus apparens eis iussit oleum in mare projci: quo proiecto incepit per mare ardere. Secundo extirpando Hæreticos. Dicitur enim iam senex Niceno concilio interfuisse: vbi Arrium cum sua hæresi damnauit.

F Nicola⁹. *Quare beatus Nico. nō fuit martyr, cum fuerit tēpore persecutionis tyrannorum.*

Sed hic oritur quæstio, cum beatus Nicolaus sub persecutione Diocletiani, & Maximiani floruerit episcopus, & cū maximè famæ pontifices, tunc vbique trucidabantur, & in loco episcopatus sui, vtputa in Asia, & Sicilia maximè viguerit illa persecutio, cum ille esset tantæ auctoritatis, & famę: quomodo non est, assecutus martyrij palmam? Tunc enim Romę propter persecutionē vacauit sedes plusquā sex annis. Responsio. Dicitur ꝙ hoc potuit fieri propter tria. Primo noluit dominus ecclesiam suam ita turbari quin in ea remaneret aliquis bonus pastor tanquam ecclesiæ firmamentum. Vnde in persecutione facta sub Achab & Iezabel, vbi fere omnes prophetæ interfecti sunt; Helias inter eos perfectior reseruatus est. 3. Reg. 19. Secundò quia potuit esse, ꝙ licèt persecutio in illa patria vehementer grassaretur: non tamen vbique, quia iuxta dictū saluatoris. Matth. 10. Si vos persecuti fuerint in vnam ciuitatem, fugite in aliam. Ideo Nicolaus remanebat in Myrrhea ciuitate, vel ad recipiendum profugos Christi, ne perirent: vel ad custodiendum gregem suum, ne veniret in direptionem, quia scriptum est. Percutiam pastorem, & dispergentur oues. psal. 88. Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: posuisti firmamentum eius formidinem. Direptio enim ecclesiæ quandoq; procedit ex crudelitate tyrannorum, & non ex defectu prælatorum, & cum corporibus sæpe diripiuntur temporalia, sed non animæ. Aliquando ex defectu prælatorum procedit, qui sunt formidines, nec moribus, nec virtutibus solidati: tunc diripiūt diaboli animas seruatis corpore, & temporalibus. Ait enim diabolus illud regi Sodomorum. Gen. 14. Da mihi animas, cætera tolle tibi. Tertio hoc potuit esse, ꝙ multos de amicis suis noluit Deus martyrio coronari ad ostendendum, ꝙ non soli martyres sunt amici Dei, sed etiam sancti confessores, qui sua, & aliorum deflent peccata: & ꝙ etiam ad tantam gloriam, & ad tantum meritum peruenire possunt, sicut & quidam martyres peruenerunt, vt patuit in Ioanne Euangelista; & in Basilio Magno; qui fuerunt tempore multarum persecutionum.

G Nicola⁹. *Quo inter sanctos Nicolaus magni est meriti.*

Itaque vir Dei post multos agones dicens. In manus tuas commendo, &c. Cū angelorum allocutione cœlos penetrauit: inter omnes sanctos maximi reputatus meriti. Quod probatur, quia Ecclesiastici 16. Omnis misericordia facit vnicuique locum. Ita quòd secundum Guil. Paris. in paradiso misericordia assignat loca, vt qui eam melius locauerunt, in hoc seculo; melius locentur in altero. Sed ipse fuit maxime pius, & misericors, vt patet ex multis, quæ in legenda sua tradūtur. Fuit enim misericors ad seipsum in infantia castigans carnem suam: sicut dicimus matrem misericorditer agere cum filio, qū castigat eum. Vnde potuit dicere illud Iob. 31. Ab infantia mecum creuit miseratio. Secundo in subuentione pauperis patris, & suarum filiarum. Tertiò in subuentione morti damnatorum, & in subuentione famis &c. Secundo hoc patet ex oleo fluente ex membris eius, ita vt sicut fuerat totus misericors, sic totum corpus in oleo nataret: quod refrigerium infirmis præstat. Fuit enim de prudentibus virginibus

nibus, quæ sumpserunt oleum secum; nō quidem oleum adulationis, quod præbēt venditores olei, de quo Psal. 208. Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Hoc vnguento quis vngitur, vt in peccato fortius succendatur: & in futuro fortius comburatur. Quod oleum detulerat diabolus peregrinis quibusdam nauigantibus apparens in similitudine cuiusdam matronæ nobilis, tradens pixidem, in qua dicebat esse preciosum vnguentum rogans, vt inde linerent parietes ecclesiæ sancti Nicolai, quibus Nicolaus apparēs præcepit, vt vnguentum in mare proijcerent; quo facto exarsit mare. Sic vnguentū adulationis vbique comburit; & ecclesiam, & mare amaritudinis pœnitentiæ, aut aduersitatis; ita vt & prosperis, & in aduersis oleū illud ardeat, & omnia vastet. Tertiò hoc patet ex infinitis miraculis. Nō enim cessat nunc adhuc iuuare suos; ita ꝙ adhuc relucet eius misericordia super miseros, de quo dicere possumus. psal. 4. Scitote, quia mirificauit dominus sanctum suū dominus exaudiet &c. Iob. 29. Petra fundebat riuos olei. Erat enim petra sibi, idest durus per austeritatem: sed alijs fundebat riuos olei, idest compassionis: & in vita & in morte, & post mortem. Vnde Petrus Cluniacen. Quidam vir sanctus in oratione prostratus in die veneris sancta raptus vsque in diem pascæ: de raptu reuersus dixit, ꝙ viderat quendam religiosum magnæ pœnitentiæ suffocatum a diabolo in potu, in quo solebat excedere mēsuram trahi ad iudicium. Sed occurrente beato Nicolao cui deuotus fuerat adiudicatus est grauissimis pœnis in purgatorio. Ideo ad ipsum maximè habemus recurrere. Primo, quia pius. Ad sanctos maximè, qui in hac vita super afflictis compassionem habuerunt debemus accedere, quia nunc etiam maiori charitate abundant. Esa. 31. Viuit dominus, cuius ignis est in Sion. i. in hac ecclesia militante, & caminus, i. fornax in Hierusalē. i. ciuitate superna. Secundò, quia multum potens: vt probat multitudo miraculorū & in vita, & post mortē. Non. n. diminuta est eius potestas cum omnipotenti adsistit.

Sermo I. de cōceptione beatissimæ uirginis Mariæ, & in ordine 17.

A

Domum tuam decet sanctitudo domine in longitudinem dierum. Psal. 92. Diuites homines, & potentes habentes plura domicilia, & maneria: illud specialius dicuntur habere & solent amplius diligere, quod abundantius muniunt, & libentius frequentant. Secundum quem modum sancti dicuntur ascensionem suā ædificare in cœlis, quia illud ædificium specialiter diligunt, & sua merita illic præmittendo illud specialiter præmuniunt: & illuc per sancta desideria frequentius tendunt. Habent enim hic ciuitatem, sed nō manentem. Sic & Paulus, qui dicebat Nostra conuersatio in cœlis est. Similiter. Deus ante suam incarnationem habuit multa præclara maneria, sicut Saram, Rebeccam, Hester, Iudith &c. & illa multū diligebat: sed Maria præ omnibus dilexit. De qua canit ecclesia. Elegit eam Deus & præelegit eam. Psal. 85. Diligit dominus portas Sion, idest fidem Mariæ speculantis, per quam ingressus est in mundum super omnia tabernacula Iacob, idest super omnes animas quas inhabitauit ad tēpus. Hinc est, quòd dominus eam multipliciter muniuit, & dotauit priuilegiis. Propter quod canit Psal. Gloria & diuitiæ in domo eius, iustitia eius manet in seculum seculi. Gloria quidem, quia gaudium matris habens cum virginitatis honore: nec primam similem visa est, nec habere sequentem: sed diuitiæ, idest virtutes multæ, & magnæ fuerunt in ea. Et si forte aliquæ earum virtutum post tempus in ea virgine per studiosum exercitium acquisitæ sunt & deuenerunt, iustitia, tamen mā sit in ea in seculum seculi, idest iustitia nūquam defuit ei; propter quod creditur absque peccato originali concepta. Vnde possumus dicere domino, illud Psal. 64. Sanctum est templum tuum; sed mirabile in equitate, idest iustitia: quæ in ea ab ortu vsque ad occasum mortis remansit.

A Mariæ cōceptio. Domus Mariæ maximè a Deo ornata est.

Vt igitur de iustitia eius aliquid pertractare possimus: ad eam recurramur dicentes, Aue.

Ad pertractandum igitur materiam de conceptione virginis gloriosæ matris Dei: an videlicet fuerit concepta in peccato originali, duo sunt pertractanda. Primò quid sit originale peccatum, & illud matutino sermone terminabimus. Secundo an sit sine originali concepta, & illud sermone pomeridiano dicemus. Et quia cognosci non potest quidditas originalis peccati, nisi præcognoscatur ipsa iustitia originalis, quæ & qualis sit: ideo primo de ea tractabimus.

B *Originalis iustitia. Quid sit iustitia originalis.*

Originalis iustitia secundum doctores erat quædam virtus gratis a Deo data, qua mediante ratio, immediate erat Deo subiecta voluntas rationi, sensualitas voluntati, & rationi; & bruta animalia sensui voluntati, & rationi: & vinculum animæ cum corpore ea manēte manebat indissolubile. Sic igitur virtutis huius quinque erat effectus præclarissimi. Primus erat ꝙ ratio immediate subiiciebatͬ creatori, sic ꝙ nulla inclinatione, nullo errore, nulla difficultate aptum fuisset liberum arbitrium, aut etiam ratio auerti ab ipso Deo: sed immediatè sine quacunque difficultate homo tendebat in Deum cognoscendo & diligendo eum. Sed contra; peccante homine cecidit in ignorantiam agibilium, & difficultatem cognoscēdi Deū: & alia intelligibilia, Iuxta illud Psal. 138. Mirabilis facta est scientia tua ex me. Glos. magistri senten. idest ex me peccante in primo homine. Iuxta illud Roma. 3. Omnes in Adam peccauerunt: facta est mirabilis scientia diuina, & magis, quàm ante difficilis. Ideo sequitur. Confortata est non per additionem scientiæ ad scientiam diuinam: & ita vt Deus sit minus scibilis quantum est de se: sed propter debilitatem nostri intellectus, & casum, & infirmitatem nostram apparet nobis difficilior: & ita non potero ad eam p̄ debilitate intellectus aspicere. Et huic sententiæ satis concordat Aristo. 2. Metaphys. dicens: difficultatem scientiarum non ex ipsis scibilibus procedere: sed ex debilitate nostri intellectus. A principio enim seculi faciliter appræhendebat homo diuina, & etiamque agenda erant: nunc verò ex lapsu intellectus omnia plena sunt opinionibus, & contradictionibus. Vnde Richardus de sancto Victore super illud, Omne caput languidum, &c. In nobis post lapsum primi hominis cogitationes cogitationibus contradicunt; affectiones affectionibus resistunt: & surgit gens contra gentem; & regnum aduersus regnum; & insurgunt sæpe boni motus contra malos; & econuerso mali contra malos: & diuiduntur contra seipsos: immo quod his omnibus miserabilius, boni insurgunt cōtra bonos.

C *Scientia. Difficultas scibilium procedit ex nobis.*

D *Gula. Quō gula sæpe litigat cum bursa.*

Quis enim nesciat, quam sæpe grauis contentio fiat inter auaritiam, & gulam: non dico de talento, sed de solo numo; dum quod vna vult expedi, alia præcipit reseruari; & aliud sæpe loquitur iustitia; aliud misericordia; & quod dicitur ab vna, contradicitur ab alia. Hęc ille. Sępe enim contingit, ꝙ gula desiderat, quod bursa dicit esse nimis sumptuosum; ideo sibijnuicem contradicunt. Bernar. in quadam epistola. Fac bursam litigare cum gulā, & caueas cuius aduocatus existas. Sepius, & non semper pro bursa sententiam feras. Similiter iustitia vult latronem suspendi, misericordia absolui, &c. Secundo non solum cecidit ratio in errorem, & difficultatem cognoscendorum; sed etiam in difficultatem eleuandi mētem in Deū. Experimur enim ꝙ quando cum hominibus de nostris negocijs agimus; semper mentem ad ea, quæ dicimus intentam esse. Cum autem ad Deum volumus eleuare eam; statim in nostra negocia recidimus. Sapien. 9. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Iste autem casus procedit ex casu primi hominis. Vt enim vult Ambro. Homo malè recedēs a Deo cecidit in seipsum. Corpus enim (vt vult Guil. Paris.) naturaliter est sicut domus animę: anima sicut habitator. Contingit autem quādoque vt qui debuit in domo sua habitare pacificè, & quietè, ibidem religetur: & captiuus in vinculis tanquam in carcere teneatur.

E *Oratio. Triplex opinio de causa euagationis mentis in oratione.*

Sic est de animabus nostris per corruptionem originalem, & casum istum; vt cum velint exire, & se leuare supra se vinculatæ teneantur, sicut auis, quæ sursum aduolare nititur; sed per filum in pede positũ retinetur: sic anima nititur in Deum tendere: sed per solicitudines tẽporales, quæ pedem affectionis detinent retinetur. Est enim casus iste (vt dicunt antiqui theologi) sicut casus cadentis in lutum lapidosum, in quo mergitur, vulneratur, & inquinatur homo. Inquinantur enim animæ nostræ a puritate sua: vulnerantur multiplici infirmitate virium suarum: ita vt nõ possint se erigere: & immerguntur, vt lapsi ab adiutorio Dei porrigentis dexterã suam in lacum miseriæ, & lutum fecis: in profundum tenebrarum quantum ad vires appræhensiuas, & in profundum fętulentiarum quantum ad motiuas. Et si quęratur quomodo cadit homo, in hoc miseriarum profundum. Respondet Guil. ꝙ homo primo cadit in solicitudinem prouidẽdi corpori victum, & vestitum; & custodiendi, & protegendi ipsum: ideo cadit in considerationem omnium molestiarũ corporis, vt eas euadat; propter quod secundo inardescit in omnes delicias corporis sibi congruas. Postquam enim omnes molestiæ corporis super ipsam animã deuolutæ sunt (quarum nullam pateretur si non peccasset Adam: quia nulla earum esset) in laqueos voluptatum sensibilium cecidit irretiẽda miserabiliter ab eisdem. Si enim non fuisset illud peccatum: suspẽsa fuisset anima ad spirituales delicias, & propter hoc sensibiles ei non saperent, immo nullæ essent quantum ad illam. Sicut econtrario videmus, ꝙ ita deiecta est in delicias sensibiles, ꝙ internæ, non ei sapiunt. immo nullæ sunt quantum ad ea. Si enim in sublime rectitudinis remansisset, nec molestias a sensibilibus, nec voluptatum laqueos sustineret. Et hoc quia spiritualibus delicijs occupata ita illis adhæreret, ꝙ ad sensibilia, nisi propter necessitatem corporis; aut aliam causam, quæ internas eius delicias non euacuaret, se nullatenus inclinaret. Quod apparuit in Adam & Eua ante peccatum, qui propter hoc non cognoscebant se esse nudos. Adeo enim occupati erant spiritualibus: vt quid in eorum corporibus esset, vel fieret, non sentirent. Sicut & modo plerique adeo occupati sunt in sensibilibus, & corporalibus, vt quid in eorum animabus sit, vel fiat, prorsus ignorent. Solam enim molestiam corporis curare videntur, vt scilicet eam fugiant & voluptates obtineãt. Hæc Guil. Paris. Et ne hoc videatur incredibile, hoc contingit quibusdam sanctis viris ex speciali dono Dei, qui ita rapti sunt a sensibus, vt quid circa eos agatur ignorent: vt patuit ita in Paulo, qui vidẽs arcana verba nesciebat an in corpore, an extra corpus esset. Sic Petrus in estasi quando cęciderunt catenæ aliud æstimamabat, quàm fieret. Sic beatus Thomas Aquinas coram beato Ludouico murenulam comedit nesciens, quid ageret dicẽs. Consummatum est post sue difficultatis inuentionem. Sic sancti viri, qui Carthusiam fundauerunt: multo tempore quid circa corpus agebatur ignorabant. Quidã tamen causam huius alienationis mentis in oratione, & deuotione aliam assignant, & præcipue ipse Guielmus, hoc sæpe procedere ex diaboli artificio, qui cognoscit orationem contra se & suas machinationes ad Deum dirigi: ideo quantum potest mouendo phantasiam orantis: & ei ostendendo varias species, impedit quantũ potest intentionem orantis, ne se ex toto ad Deum conuertat, et sic contra eum non præualeat oratio. Vnde in vitis patrum legitur de beato Machario, ꝙ cum demoni obuiasset dicenti, ꝙ ad orationem fratrũ accelerabat, tãdem in choro fratrum psallentium vidit maximam multitudinem paruorum Ethiopum volitare per chorũ, vnus nunc se transformabat in mulieris speciem, alius in specie lathomi lapides dolantis, alius in alia specie. Quod cum vidisset, interrogauit singulos fratrũ quid psallendo cogitassent, & statim comperit illa eos cogitasse, quorum diabolus speciẽ ingerebat. Quia autem hoc permittat Deus, fit ad humiliationem nostram, ne forte prępsumamus de exauditione, aut ipsa nimia contemplatione contenti, de nobis

Macharij admiranda visio.

bis nimium confidamus:quemadmodum Adam qui huiusmodi contemplatione illectus:ad se non respexerit:& cum credidit se securum cæcidit. Quidā tamen huius alienationis in oratione aliam videntur assignare causam magis naturalem, quia secundum Philosophū libro de sensu,& sensato:presentia sensibus magis mouent,quàm abscētia. Ideo cum loquimur de re absente facile euagamur;sed cum de negocijs nominis agimus, quę fortiter sensum mouent,non est mirum si non vagemur. Cum autem Deo, qui sensus nostros sensibiliter non mouet : orando loquimur : nil mirum si fugax animus sæpe alienetur.

F *Iudiciū humanū. Quomodo omnes in iudicādo sequūtur suas affectiones.*

Secundus huius virtutis effectus erat, ꝙ voluntatis affectus rationem rectam promptè sequebatur,vt absq; difficultate omnia sua iudicia secundum eam proferret. Inde Ecclesiasticus 7. Fecit Deus hominem rectum, scilicet ad iudicandum. Sed nunc omnes in iudicando nisi cum difficultate nostras sequimur affectiones. Vbi autem ratio sequitur affectionem (vt vult Seneca) vix rectum inuenitur iudicium,& quadriga boues antecedit,& cęcus videntem puerum nititur ducere, idest rationem, quæ in nobis ad modum pueri modica est : vbi nimium de affectione,quę cęca est inuenitur. Inde est, ꝙ omnes in iudicijs nostris afficimur ad commoda nostra:ita vt secundum Guil. Paris. inde assumptum sit illud Prouerbium, Innatum est filijs Adæ commoda sua diligere. Sic enim homo propter peccatum tenetur religatus in seipso catena,quæ dicitur suijpsius amor,quem Aug.li.14.de ciui. Dei.c.28. posuit fundamentum ciuitatis Babylonicæ, ꝙ non nisi ad sua & suorum commoda,& delicias afficitur aliena negligens. Vnde ps. 118. Factus sum sicut vter in pruina. Sicut enim vter pruina, & gelu constrictus nihil ex se emittere potest:sed intra se retinet omnia, sic ita obfriguit homo ab amore Dei, & proximi sui vsque ad gelicidium; ꝙ nec amor eius ad Deum dirigitur, nec ad proximū cōpassio;sed omnia ad se conuertit;ita vt sicut vilis vter ex pellibus extra domum ad pruinam deijcitur : sic homo post peccatum coopertus pellibus extra domum paradisi,& eius feruorem quasi nullius valoris ad frigus mentis deijcitur. Secundò ex peccato ipso facta est voluntas nostra prona ad malum magis,quàm ad bonum. Gen. 8. Omnis caro prona est ad malum ab adolescentia sua. Sicut enim sponte terra ex se gignit herbas nociuas & inutiles, fructuosas autem nō gignit nisi culta: sic sponte mala, & primi motus mali ex nobis oriuntur. Et sicut ex nihilo facti sumus;ita ad nihilum ipsius mali, nisi manu artificis nostri teneamur,continuè tendimus. Tenet autem nos illa creatrix manus cum vel ad morem compungendo viuificat,vel ad amorem flagellando restaurat. Scriptum est enim. Iob. Visitatio tua custodiuit spiritum meum.

G *Sensus Quomodo sensualitas dominatur rationi.*

Tertius illius virtutis effectus erat, ꝙ omnes sensus tam exteriores,quàm interiores ita ordinati erant, vt eorum appetitus ad eorum obiecta tantum se extenderet quantum recta ratio & electio voluntatis sequēs illam rationem permittebat; & taliter fuisset sensualitas rationi conformis, ꝙ nulla fuissent carnalia desideria subsecuta rationi difformia. Nunc ecōtrario videmus, ꝙ rebellis est pars sensitiua spiritui, & caro aduersatur ei per concupiscentias bestiales:quas vt plurimum sequuntur homines. Sūt.n.(vt vult Guil. Paris.)anima & corpus sicut rex & regnum. Interdum enim cōtingit, ꝙ qui in aliquo regno debuit regnare,in eodem redigatur in seruitutem. Sic & miserę animę nostrę in corporibus nostris seruitute premuntur miserrima seruientes corporibus & corporalibus voluptatibus : nisi hoc per baptismum pro parte refrigeretur ; & per eum libertatem filiorum Dei consequatur. Vnde & post comestionem cibi vetiti statim subsecuta est carnis concupiscētia ; propter quam verenda sua texerunt. Vnde. Augustinus in Hyponomicon. Quid indicant folia fici,quibus non Deo auctore ,sed peccato pudenda membra texerunt,nisi quędam pruritum libidinis turpem ex quo secuta est carnis tentatio: Vult enim Damascenus quòd spina

rosę coniuncta sit in signum & memoriã præuaricationis primæ: eo quòd verecundus pruritus conscientiam pungens voluptati & delectationi coniunctus sit. Isti pruritus sunt fremitus gentium, de quo querit psalm. 2. Quare fremuerũt gentes, secundum enim Isido. 9. Etymol. Gens est multitudo ab vno principio orta. Ideo per gentes intelliguntur conuenienter voluptates carnis quæ ab vno inobedientiæ, principio ortum habuerunt. Fremunt autem atrociter aduersus spiritum. Seneca. Quis vnquam tam contumeliosus hostis, quàm in voluptatibus senescere. Iob. 14. Posuisti in neruo pedem meum, idest affectionis pedem permisisti neruo sensualitatis detineri quasi compedibus, vt contradicat rationi.

Hominis dominiũ.

Quartus effectus fuit, quòd omnia animalia immo omnes creaturæ homini plenam præstabant obedientiam. Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & pręsit piscibus maris, & volatilibus cęli, & bestijs vniuersęque terrę: & omni reptili quod mouetur in terra. Nullus vnquam rex fuit qui bestijs dominaretur, immo nec vniuersę terræ: nec ita pacificus possessor sicut ille fuit, in cuius potestate omnia erant præter vnam arborem, quam tamen zelo & complacentia vxoris suę inuasit non obstante Dei prohibitione. Sic modo contingit regibus & principibus qui zelo regni & reginimis ei⁹ quasi vxoris suæ zelotypia ducti, vt vult Chrys. in homil. infinita mala perpetrant in subditos, & velut alter Adam mordent in pomo. Imperatores enim iuxta suarum imaginum descriptionem aut figuram pomum gerunt in dextera manu, per quam designatur mundus, quem in dextera, idest in potioribus bonis dirigere debent. Modo autem non plus in dextera pomum gerunt, sed potius in ore mordentes, & rodentes, immo deuorantes totum mundum. Si forte morderetur pomum in putrida parte. i. in raptoribus, adulteris, & homicidis, illud esset permittendum, sed lupus non rapit lupum, nec leo leonem. Nec est cõsuetudo mordere in putrido, sed in sano, puta in mercatoribus, agricolis. Esa. 59. Qui recessit a malo prædę patuit. Et adhuc quod deterius est, quia in morsu pomi maior pars relinquitur, nos autem ita magnum os & magnos dentes habemus, quòd totum pomum deuoramus & deglutimus, quia totus probi hominis labor & fructus rapitur. Ideo nil mirum si Deus hęc videns suis gladijs nos ferit, & si nullus sit amplius nunc monarcha qui pomum teneat, quia pomum nunc a cunctis comeditur. Propter quod pensanda sunt mala quę subsecuta sunt hunc pomi morsum. Primo terra optima paradisi deserta est habitatore. Sic propter exactiones principum terræ deseruntur inacultæ. Ecclesiastici. 16. Ab vno sensato inhabitabitur patria: & a tribus impijs deseretur. Secundo subsecuta est subditorum rebellio tam bestiarum quàm sensualitatis. Ideo non est mirum si modo sequantur diuisiones, rebelliones, terrarum desertiones post morsum & deuorationem pomi, idest mundi. In signũ tanti dominij quod habuit homo initio (vt vult Guil. Altis. in secunda parte summę in materia de hierarchijs angelorum) quidam sancti homines qui macerando corpus peruenerũt ad statum tantum gratię, imperium super bruta habuerunt. Et exemplificat de beato Martino qui pręcipiebat mergi in flumine & abscedebant: gallis tacentibus, & canebant, serpentibus ne flumen transirent, & reuertebantur. In vitis patrum Abbas Paulus manibus suis, contrectabat aspides & serpentes, & scindebat per mediũ manibus suis nec ei nocebant. Et cũ quęrerent ab eo fratres vnde ita gratia: dicebat. Si quis possederit puritatem: omnia subijcientur ei sicut Adę in paradiso. In huius etiam signum (vt quidam dicunt) animalia maiora, & etiam minora nos infestant & impugnant: ut leones, vrsi, lupi, & vulpes, & sic de alijs quæ sunt maiora bruta, & pulices, pediculi, & muscę quę sunt minora: & hoc in memoriam pręuaricationis primę. Sed in signũ dominij quod dudũ habuim⁹ sup ea,

H Pomum Quid significatur per pomũ quod in imagine tenent imperatores.

Dãna subsecuta per morsum pomi.

I Dominiũ De dominio maximo quod habuit homo in paradiso.

adhuc media animalia sub nostra sunt obedientia, vt oues, boues, canes, equi, &c. Vnde & de sancto Cerbonio legimus, ꝙ accusatus apud Papam, ꝙ missam de nocte cantaret: venit ad curiam vnum solum clericum secum ducens, eo ꝙ esset valde pauper episcopus. Cumque appropinquaret Romæ vidit anseres syluestres quibus præcepit, vt societatem ei facerent & cum ipso ad curiam pergerent, & vt haberet encenia domino Papæ præsentanda. Cumque anseres sancto viro obedirēt, & ante ipsum præcederent, cum nuntiatum esset Papæ, ab omnibus impositis eū absoluit, & ad propria remisit honoratū. Nec solum bestiæ, sed & terra ipsa obediebat, suos fructus sponte, & ad nutum hominis producendo sine cultura. Posuit enim Deus hominem in paradiso voluptatis, vt operaretur complendo mandata Dei, & custodiret illum tanquam propriam hæreditatem etiam a dęmonibus, ne illuc intrarent. Sed quia Adā Deo reddidit spinas inobedientiæ: etiam terra sibi spinas, & tribulos germinat. Habebat etiā super dęmones potestatem, sicut & multi sancti imperauerunt eis. Non enim custodiebat Adam paradisum a bestijs, quoniā adductę sunt ad Adam, vt uocaret eas nominibus suis. Hęc ergo erat custodia a dęmonibus.

K *Mors. Quomodo homo fuisset immortalis in statu innocentiæ.*

Quintus huius virtutis effectus fuit immortalitas. Impediebat enim hæc virtus ne mors corpori humano noceret, aut animę, & corporis vinculum dissolueret, ita vt homo mansisset immortalis, idest potens non mori. Vnde Aug. lib. j. de mirabilibus. ca. 3. Enoch sine morte penè & totius seculi tempore remotus ab hominum conuersatione custoditur, vt in eo ostenderetur qualiter homines, si non peccassent, generata prole in vitam spiritualem sine morte commutarentur. Sed non est mirabile si subtracto illo impedimento secuta est mors, graue quidem iugum super omnes filios Adā. Ecclesiastici. 40. Et non solum mors, sed etiam omnia antecedentia ad mortem, scilicet calor, frigus, esuries, sitis, & infirmitas. Terram propterea quam a patre nostro Adam recepimus tanquam hæreditariam, cum illis hypothecis velimus nolimus persoluendis possidemus. Nil mirum enim si voluntate voluntariè deserente Deum creatorem suū, anima incurrit necessitatē deserendi corpus suum. Vt enim dicit Aug. Antea mortalis erat conditione corporis, immortalis beneficio conditoris. Et hoc ostendit Aug. per exemplum, quia sicut præstitum fuit filius Israel, ꝙ in quadraginta annis vestimenta eorum non veterascerēt, sic Adæ præstitum est, vt non moreretur, si non comederet de ligno vitæ, sed proprijs dentibus, & manibus fecit sibi pellicium mortis. Sap. 1. Deus mortem non fecit, impij autem manibus, ac verbis accersierūt illam. Et propterea Deus fecit eis pelliciū ex pellibus animalium mortuorum, vt memores essent se esse mortalitate vestitos, & etiam in medicinam, vt insinuaret carnem eorum contra motus sensualitatis mortificandam esse. Expedit enim carnis superbiam domare, & contra stimulum eius calcitrare. Et si dicatur, quòd si quis tunc in illo statu percussissent aliquē hominem gladio, vel lapide, tunc fuisset occisus. Respondet doctor sanctus in secundo scripto, ꝙ quatuor modis res aliqua potest desinere esse. Vno modo, quia finita, & sic res, omnis ex natura sua habet periodum determinatam, nec potest multo durare tempore. Secundò, quia cōponitur ex contrarijs, quia cum vnum excedit, aliud statim agit in illud ipsum corrumpendo, & quo ad istos duos modos originalis iustitia hominem conseruabat, ne videlicet per vetustatem consumeretur, & ad harmoniam contrarias qualitates reducebat. Tertiò poterat desinere esse per extrinseca lesiua fortuito superuenientia, puta lapidem, vel gladium, & sic solus Deus illum præseruasset. Nec enim Deus permisisset pœnam inferri homini ante culpam. Quartò per deperditionem humidi radicalis, & sic perpetuabatur homo, per esum ligni vitæ, secundum tamē Bonauentu. in secundo scripto, lignum vitæ poterat longo tempore facere vt homo ex eo comedens viueret. Et ad conformiter dicit glos. super illo Gen. 4. Ne forte

L *Mors Quomodo in primo statu fuisset homo a morte præseruatus.*

forte viuat in æternũ: ꝙ Enoch & Helias sic conseruantur in paradiso terrestri. Multa enim aromata, vt myrrha & balsamus corpus hominis diu a putrefactione conseruant, multo fortius diuina virtus mediante illo ligno potuisset conseruare hominis corpus ne moreretur. Non tamen poterat lignum illud imperpetuum seruare, nisi specialiter diuina virtus assisteret. Ideo dicit allegando beatum Augustinum quòd illud lignum erat primo parenti datum tamquam sacramentum. Sacramentum autem in se non habet nisi virtutem assistentem. Sic ibi poterat esse quòd dum comederent de fructu ligni vitæ, haberent tunc diuinam virtutem assistentem, qua mediante vna cũ fructu comesto deperditum restauraretur. Melius tamen dicendum est, vt volunt doctores, quòd homo post multa tempora vitæ suæ, & post multa merita fuisset de hoc mundo in paradisum translatus, & ꝙ lignum vitæ per multa tempora potuisset restaurare deperditum, licèt non ꝑ infinita, quia nec homo per tẽpus infinitũ sic durasset. Modo autem non transfertur homo de paradiso in paradisum: licèt hoc quidam putent fieri, vt de paradiso deliciarum huius seculi ad æternas transeant delicias, nescientes, quia in vallem hanc lachrymarum eiectus est homo vt lugeret: & sic de luctu ad gaudium transiret. Vbi etiam hic aduertendum est quàm periculosa est in regno aliquo perditio iustitiæ originalis. Sic enim per eam animę regnum seruabatur integrum, & in debita subiectione: quòd ea perdita facta est domina quasi ancilla; immo ancillæ seruiens. Sic in regno per perditionem iustitię, per quam in regno originantur omnia bona: perduntur omnia bona. Tolle solem, & terra non fructificat. Tolle iustitiæ solem quæ sola inter virtutes in scripturis sol appellatur, & omnia destruuntur.

M Iustitia. Quãti periculi est in regno perditio iustitiæ.

Ex omnibus præcedentibus colligi potest pro secunda parte peccatum originale nihil aliud esse quàm carentiam iustitię originalis debitę in esse, seu concupiscentiã carnalem imputabilẽ, vt dicunt alij. Et hoc peccatum somniauerunt antiqui philosophi, qui dixerunt corpus esse sepulcrũ animę, & animam mortuam esse dum est in corpore, immo antiqui poetæ dixerunt corpus esse infernum animæ. Vnde Macrobius recitat animam ex coniunctione eius cum corpore inebriari Letheo flumine, qui est inferni fluuius, cuius potatione anima obliuiscitur veritatis. Et mirabile est quomodo ex vna scintilla, idest ex ipso primo peccato, processit ignis in toto mundo. Vnde totus mundus in maligno, idest in malo igne concupiscentiæ positus est. Et de hoc amplius dicetur in sequentibus.

N Originale peccatum Quomodo poetæ somniauerũt peccatum originale.

Sermo II. de conceptione virginis gloriose, & in ordine. XVIII. per thema supradictum.

Beata trinitas ab exordio seculi ędificauerat angelis cęlum, quæ est domus glorię damnatis infernum, quæ est domus iustitię: hominibus lapsis mundum, qui est carcer miseriæ & patria bestiarum, pisces etiam posuerat in aquis, aues in aere, & stellas in firmamento, sed nec sibijpsi dñs parauerat domum. Ait enim. 1. Paral. 17. Neque enim mansi in domo ex quo eduxi Israel de terra Aegypti vsq; ad diẽ hanc, sed fui semper mutans loca tabernaculi. Nunquid non locutus sũ vni iudicũ Israel, quare non ædificastis mihi domũ cedrinã? Dñs enim ĩ antiqua lege habitauit in tabernaculis & tentorijs, idest ĩ animabus sanctorũ hoĩum, sed ibi requiẽ nõ hẽbat propter frequẽtẽ peccati lapsum, q̃a omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Ro. 3. Ideo arguebat iudices, rectores, & pastores populi, qui debebant esse sanctiores, cur non ædificabant sibi domũ cedrinam, idest per peccatum imputribilẽ. Nũc aũt videns dñs quia omnes declinauerũt simul inutiles facti sunt ad hoc ędificãdũ, iõ sapiẽtia sua proposuit sibi ædificare domũ. Prouer. 9. Ornatissimã quidẽ & de lignis imputribilib⁹ factã. Et quia reges & magnates dum sibi ędificant domos, vel

A Domus. De triplici domo quã Deus ædificauit.

mansiones maiori studio & cultiori sche mate ædificant proprium thalamum: ex parte melioris & purioris aeris, & a parte oriētis, & extra oēm infectionem, ideo etiam summum imperatorem decuit suam domum omnibus virtutibus munitissimam facere, & ab omni infectione seclusam. Quod non fuisset si in originali concepta fuisset. Vt igitur eius virtutum bonis valeamus repleri & ditari, ad eam confugiamus dicentes Aue.

B Domus. Idē quod prius.

IN sacris scripturis legimus dominum triplicem domum, scilicet cęlum, Mariā, & æternam beatitudinem habuisse. De prima quotidie recipimus bona naturæ: de secunda bona gratiæ: de tertia bona glorię. Cælum enim materiale quoddā cellarium est, a quo nobis effunduntur bonitates naturales: vt calor vitalis, vina, fruges, &c. Et quoque illa larga manus, de qua psal. Aperiente manum tuā, omnia implebuntur bonitate. Sed cum illud non sufficeret inopiæ nostræ: cogitauit dominus aliam facere domum sibi, & nobis magis accommodā. Sibi, vt ibi hospitaretur, nobis vero, de qua nobis bonitates spirituales effunderet: dona scilicet gratiarum, & vnguenta virtutū: quę sunt nostrorum medicamenta morborū. Inde Bern. sermo. 3. vigiliæ natalis dn̄i. Nihil nos dominus habere voluit: quod per manus Mariæ non transiret. Aedificauit etiam illam domum vt nobis esset propinquior & magis ad manū, quam ipsum cęlum, de quo fluunt nobis bona naturæ, quia magis indigemus bonis gratię quā naturę quanto anima nostra dignior est, & necessarior corpore nostro. Domus autem ista est Maria, quæ nobis iandudum fuit horreum frumenti & cęllariū vini altaris & olei misericordiæ: & apotheca totius medicinalis vnguenti. Propter quod inanes & famelici ad dominum dicere possunt. Replebimur in bonis domus tuæ. Nam ante aduentum saluatoris in terra erat inopia, fames, penuria in Aegypto, idest in mundo, donec verus Ioseph in beatam virginem quasi in granarium suum frumenta congessit, quibus satiaretur Aegyptus tota, idest mundus. Istam etiam domum multum dilexit Deus pater, de qua in figura dixit ad filium. 3. Reg. 9. Sanctificaui domum istam quam ædificasti: & scilicet ponerem ibi nomen meum in sempiternū, & erunt oculi mei ibi; quia vbi amor, ibi oculus, & cor meum cunctis diebus, & non vno tempore tantum, quia vbi est thesaurus ibi, est cor. Maria vero thesaurus dn̄i est, & thesauri sui repositoriū. Inde dixit filius illud Esa 40. Domū maiestatis meæ glorificabo scilicet præseruādo eam ab omni infectione peccati. Et hoc est quod dicitur in themate. Domum tuam decet sanctitudo, &c.

C Maria Vtrū concepta sit in originali peccato.

Nunc inquirendū est, an beatissima uirgo fuerit in originali concepta. Et videtur quòd sic. Primo per illud Ro. 5. Omnes in Adam peccauerūt. Qui autem oēs dixit, nullam excipit. Maria igitur non est excepta. Secundo glos. super illud ps. 50. Ecce in iniquitatibus conceptus sum. Nemo nascitur nisi trahens peccatū & meritū pęnę, nisi tu, qui de spiritu sancto natus es. Et Hier. super illud ps. 21. Erue de manu canis vnicam meā, videtur dicere ꝙ solus Christus sit sine originali conceptus. Ad hāc quęstionē respondet negatiuè. s. ꝙ piè credēdū est Mariā matrē Dei sine originali conceptā fuisse. Hoc primo potest induci, & persuaderi auctoritate scripturę sacræ. Et primo per illud ps. 92. iā pro themate allegatū. Domum tuam decet sanctitudo domine, nō solum vno die, vel anno, sed in longitudinem dierum. i. quàm diu durabit. Sed Maria fuit specialis domus Dei, in qua requieuit nouē mēsibus. Eccl. 24. Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo. Ergo per totā suā durationē decuit eā esse sanctā. Fecit aūt dn̄s omne quod decuit, igitur. Secundo per illud Aggei. 2. Magna erit gloria domus huius nouissimę quàm primæ. Sed prima domus in qua habitauit dominus a principio seculi fuit Eua mulier prima, & Adam. Et illa fuit ita gloriosa quod nunquam originale peccatum habuit, immo producta est in statu innocentiæ plena gratiæ, & virtutibus. Ergo huius nouissimæ domus maior erit gloria. Sed hoc non esset

nisi

nisi Maria creata esset innocens. Et hoc est quando iuxta ecclesiæ cantum de se dicit. Ab initio & ante secula creata sum, idest sicut ab initio seculi & ante secula creabatur innocentia: ita & ego creata sum. Ideo ab ecclesia stella maris appellatur, quia sicut illa nescit occasum, sic Maria nullius peccati originalis aut actualis passa est occasum. Et si dicatur quòd sacra scriptura in multis passibus dicit omnes natos esse filios iræ. Eph. 2. Omnes declinasse, & simul inutiles esse: omnes in Adam peccasse, & sic ex scriptura contrarium inuenitur. Respondetur primo quòd summus imperator Deus non est suis astrictus legibus plusquam princeps temporalis, iō supra legē suā potuit aliquā eximere ab imputatione peccati. Nō enim aliud omnes in Adam peccare, quàm peccatum patris Adæ ad peccatū filijs imputari. Secundò dicitur ꝙ nō minus priuilegiata est imperatrix cœli mater Christi, quàm reginæ tēporales: quæ sunt priuilegiatæ contra seruitutes ciuiles quibus cæteri subduntur. Cum etiam cęteris maledictionibus donatis Euæ priuilegiata sit: sicut ab illa. In dolore paries &c. cur non igitur ab ista? Cū in figura dicatur ei. Hester. 15. Non propter te, sed propter omnes hęc lex posita est. Tertiò dicitur secundum Aristo. ethicorum. 5. quòd leges nō dātur sic vniuersaliter quin casibus in particularibus cadat exceptio. Summus autem imperator propter minorem causam, quàm propter honorare matrem mutauit leges naturæ, & etiam scripturæ. Naturæ cū propter Iosue solem fecit stare, & propter Ezechiam retrocedere, & tres pueros in igne, & contra naturam ignis seruauit illesos. Similiter contra legem scripturæ: cum in vtero materno Hieremiam, & Ioannem Baptistam sanctificauit: & Enoch & Heliæ temporalem paradisi reddidit hereditatem: Et per hoc solui possent omnes scripturæ auctoritates, qui ad oppositam adduci possent.

D Mariæ conceptio. Quomodo soluuntur auctoritates oēs scripturæ quæ dicunt Mariam conceptam in originali.

Secundo hoc idem probari & persuaderi, potest doctorum sacrorum auctoritatibus. Primò per Aug. li. de natura & gratia: & recitatur a magistro. 3. sen. dist. 5. cum de peccatis agitur, nullam uolo de ea habere questionē, scilicet de Maria. q. d. cū de quorundam peccatis inquiritur de illa nō loquor, eo ꝙ omni peccato caruit. Secūdò auctoritate Hildelfonsi Toletani episcopi dicentis. Denique si nō in vtero matris sanctificata fuisset; eius natiuitatis colenda non esset. Nunc autem quia venerationi habetur totius ecclesiæ, cōstat eam ab ipso peccato originali fuisse immunē, per quā non solū Euæ maris delata est maledictio: verū ętiā omnibus condonata benedictio. Nullis ergo delictis cū nata est subiacuit: nec originale peccatum in vtero sanctificata contraxit. Tertiò auctoritate Anselmi. Nō credo (inquit) amatorē esse virginis, qui respuit festū celebrare conceptionis. De nullo autē nisi quod sanctum est celebratur: igitur consequens est vt eius conceptio fuerit sancta. Et si dicatur quòd multi sancti videntur dicere oppositum: vt beatus Bern. in epistola ad Lugdunen. & beatus Anselmus. in lib. cur Deus homo: & multi alij. Isti autē maximè deuoti fuerunt beatissimæ virgini, ergo. Respondetur primo ꝙ Deus reuelauit aliquibus sanctis de ecclesia qui floruerūt in vltimis tēporibus aliquas ueritates vel sacræ scripturæ expositiones quas prioribus non reuelauerat. In figura cuius Exo. 24. Moyses partim sanguinem effudit, partim in crateres reseruauit, quia sacrarum scripturarum intelligentia partim in mūdo iam effusa est: partim posteris ad aspergeudum tātum, & si non tam abunde ad effundendum sicut priores. vide Greg. super illo Dan. 11. Pertransibūt plurimi, & multiplex erit sententia, dicit quòd Moyses sciuit plusquam Abraam: & plura ei de secretis diuinis reuelata sunt. Exo. 11. Ego dominus qui apparui Abraam, Isaac, & Iacob in Deo omnipotēte, & nomen meū Adonay non indicaui eis, & sic Moyses posterior plura intellexerit. Sed & Dauid plura intellexit de illis quàm Moyses. Iuxta illud psal. 118 Super senes intellexi. Sūt. n. doctores moderni in ordine ad alios doctores antiquos. Sicut nani super humeros gigantum, quia vi-

E Mariæ conceptio. Quomodo soluūtur omnes auctoritates sanctorū & doctorum qui dixerunt Mariā cōceptam in originali.

dent ea quæ illi viderunt & scrisperunt, & adhuc vltra. Non est igitur mirabile si hanc veritatem nouissimis de ecclesia reuelauit, quam prioribus non ostendit. Dicitur secundo & nõ sunt semper tenendę opiniones doctorũ, & maxime qñ apparet ratio: vel auctoritas ecclesiæ: vel reuelatio ad oppositũ. Sicut tẽpus fuit in ecclesia, in quo non tenebatur virginẽ Mariam assumptã fuisse in corpore & in anima in paradisum. quod Hiero. sub dubio reliquit, tñ modo creditur. Similiter opinio Augu. de purgatorio quæ aliqñ credita est, nunc non tenetur. Dicitur tertiò ꝙ prelati & doctores tẽporis huius tantam habẽt auctoritatẽ in exponendo sacrã scripturam sicut priores: licet in eis non sit tanta sanctimonia. Et hoc est contra os qui de ista sancta cõceptione insaniũt, sanctorũ & venerabiliũ antiquorum doctorũ multitudinem maximam in suę infamię testimoniũ aduocantes. Est enim maius periculũ blasphemare & blasphemãdo errare in eam, quam nimiũ laudãdo errare in ipsam: quã nulla lingua sufficienter laudare potest. Ait enim Hiero. in ser. de assumptione: ꝙ quicquid potest dicere lingua carnis, minus est a laude cęli qua beata prędicatur. Dicitur quartò quòd viri sancti qui de hac cõceptione locuti sunt generaliter loquebãtur: volentes dare intelligere quòd sine priuilegio speciali. & secundum causas generales Maria est in peccato, sicut & aliæ mulieres cõcepta. Et in his quæ fidem & religionem Christianam tangunt: mature semper processerunt, absque hoc quòd cito terminarent veritates dubias: & in hac materia magis locuti sunt inquirendo quàm terminãdo. Iõ aliquãdo videntur dicere contraria, & non sunt. Et in tali casu potest teneri contra opinionem eorum absque aliquo errore periculoso. Et iõ Ber. in epistola ad Lugdunen. reprehendit eos, quia hoc festũ nimis cito celebrabãt: sicut si fieret modo de vno sancto non canonizato, aut non consueto sine auctoritate ecclesiæ Romanæ. Propterea beatus Bern. in fine se refert determinationi ecclesiæ: modo autem veritas est magis circa hanc materiam determinata

Inculcatio contra eos, qui hanc sacram conceptionẽ insaniũt.

exemplis, auctoritatibus, reuelationibus, & ecclesię determinationibus, & fidelium adhæsionibus deuotissimis.

Tertio hoc idẽ probari potest ex ecclesię auctoritate. Primò ecclesia de ea canit. Fęlix nanque es Maria, & omni laude dignissima. Non esset autem omni laude dignissima, si illã nõ haberet laudem quã habuerunt primi parentes, igitur. Secundò canit & legit ecclesia de ea illud Cãti. 4. Pulchra vt luna, idest vt vniuersalis ecclesia. Sed in vniuersali ecclesia inuenitur hæc pulchritudo fuisse in primis parentibus. Si igit ita non esset, nõ inuenirent in ea oẽs ecclesię perfectiones. Et si dicat: ergo ecclesia nõ videt Christi cõceptionẽ antefetre cõceptioni Mariæ: sed quòd ex æquo se habeant, quia ambę sunt sine macula originalis delicti, & sic tantus honor exhibendus est conceptioni Mariæ quantus conceptioni Christi. Sed ad hoc respõdetur, quòd inter Christi & Mariæ cõceptionem multiplex est diferentia, & Christi conceptio multiplicitet excellit conceptionẽ Marię: licet vtraque sine macula fuerit. Primò quia Christus ex modo suę conceptionis non habuit originale peccatum, neque maculam contrahere poterat. Maria vero contraxisset ex modo suæ conceptionis. Ideo Christus sine priuilegio absque originali conceptus est. Maria vero cum priuilegio. Lex enim de contractu originalis peccati non nisi procreatos ex mare & fęmina tangebat. Secundò, quia Christus de spiritusanto conceptus est in virginis vterum. Maria vero ex comuni coeuntium semine, & modo comuni cohabitantium, & in vtero corruptæ. Tertiò quia Christus in conceptione redemptione passiua non indiguit; Maria vero indiguit; quia habuit naturam pronam ad labilitatem peccati: nisi præuenta fuisset sanctificatione & gratia. Quartò humanitas Christi in primo instanti suæ conceptionis organizata fuit: & in anima eodem instanti corpori coniuncta: & utrũnque a verbo assumptum. Ista vero tam pręclara in cõceptione Marię non fuerunt: quare multum lata est differentia inter Christi & Mariæ

F Mariæ cõceptio. Quo differet Christi, et Mariæ conceptiones.

Mariæ conceptionem. De quarum vtraque dicitur in psal. 21. Erue a framea. i. a sententia data contra hominem propter primā præuaricationem Deus animā meā quā assumpsi: & de manu canis. i. diaboli per peccatū, vnicā meā, scilicet matrē: quę vnica inter matres incorrupta permansit.

G Mariæ conceptio. Testimonium inimici fidei: scilicet machometi de conceptione virginis.

Quartò hoc idē probari potest per aduersariorū testimoniū. Nam Machometus in alchorano suo dixit, ꝙ non est in filijs hominum quē non tetigerit Sathan: excepto Christo cum sancta Maria. Tactus autem iste, nō alius esse potest quàm spiritualis qui est per peccatū, ergo secundū ipsum Christus & Maria fuerunt ab omni peccato exempti. Quid. n. mirū si in creatione mūdi vir & mulier prædita sūt gloria & honore tam corporis quàm aīæ si in reparatione mulier & vir etiā inueniatur tali honore præditi, de quo psal. 8. Gloria & honore coronasti eū. A principio enim duobus his preditus erat homo, quia per iustitiā, originalem anima (vt dictum est) erat perfectè Deo subicta: quod erat valde gloriosum, quia gloria magna est sequi dnm. Ecclesiastici. 32. Et ipsum corpus perfectè subiectū erat animæ: vt nullius motus carnis posset insurgere, ꝙ erat valde honorabile. Nā eius oppositū, scilicet carnis concupiscentia est maximè verecundum. Hinc primi parentes hoc dona spoliati statim erubuerunt de sua nuditate: & merito spoliati sunt hoc honore. Nam honor est premium virtutis. Ethic. 5. Ideo nulli debetur nisi virtuoso. Hinc beatus Augu. 5. de ciui. Dei. c. 11. Antiqui quondam virtutem & honorem pro dijs colebant: & ædes coniunctissimas habebant, in signum quòd via ad honorem est virtus: & qui carebat vno, scilicet virtute, carebat & reliquo. Ideo in illo statu merito dicebatur coronatus gloria & honore, quia corona est signum regiæ potestatis. Et duplex regnum sibi datum erat quorum vtrunque pacificè possidebat: scilicet corporis & animæ. Macha. 2. Imposuit sibi duo diademata Aegypti & Asiæ. Asia interpretatur sustollens dona, & significat animam. Aegyptus vmbra, & significat corpus quod de limo formatum est. Sed cum primum regnum perdidit erigens se contra illum qui sibi ipsum dederat: secundum perdidit vt in obedientia Dei inobedientia corporis puniretur. Si illis duobus illa duo regna corporis, scilicet & animę data sunt qui in peccatum postea turpiter ceciderunt: non mirum si in principio redemptionis huius peccati mulieri primum hæc duo restituta sunt.

H Originale peccatū. Duo mala consecuta sunt originale peccatū.

I Mariæ cōceptio. Quomodo figuris declaratur Mariæ conceptio.

Quinto hoc figuris declarari potest. Primo, quia habetur Gen. 1. dixit dominus. Fiat lux, & facta est lux. De qua luce secundum comunem doctorum opinionē factum est corpus solis. Lux est Maria, de qua formatum est corpus veri solis. Lux autem inquinari non potest, etiam si cloacam pertranseat: nec tenebras secum patitur. Ergo nec Maria inquinata est dum per matris vterum pertransijt: nec tenebras orignalis peccati secū passa est. Excepta. n. luce quęlibet alia qualitas corporea aliam hēt contrariam, quæ introductionem eius in subiecto retardat: vt sic successiuè introducatur. sicut calor in aqua inuenit frigiditatem quæ sibi resistit. Vnde regula est in prophetia quòd quāto virtus vnius qualitatis est fortior & magis dominatur alteri oppositæ, tanto amplius motum eius retardat & impedit. Lux autem in aere qualitatem sibi contrariā non inuenit; ideo sine mora per totum aerem se diffundit. Sic excepta Maria omnes pura creatura inuenit in se contrarietatem quandam, & rebellionem carnis contra spiritum: propter quam spiritus retardatur a suo motu in Deum. Ideo quanto maius habet dominium caro supra spiritum: tanto retardat eum a motu in Deum. Inde est quòd spatium illud quod est ab oriente in occidens, idest a natiuitate vsque ad mortem, nullus potest ita promptè transire quin impediatur a motu in Deum per peccatum mortale, vel veniale, vel saltem originale: excepta vera luce Maria quæ nullum inuenit contrarium, de qua Aug. Excepta virginę Maria, si omnes sancti & sanctę dum adhuc viuerent interrogati fuissent: omnes vna voce clamassent.

Concupiscētia carnis oīa pura creatura inuenitur Maria excepta.

ſent. Si dixerimus quia peccatum non habemus,noſipſos ſeducimus. Et quia Maria hanc in ſe contrarietatem non inuenit; ideo ſine retardatione a principio ſcilicet a conceptione vſque ad occaſum vitę in Deum tranſiuit . Secunda figura habetur Exo.37. vbi dicitur. Fecit Beſeleel arcam de lignis ſethim,veſtiuitque eam auro puriſſimo intus & foris . Arca iſta eſt Maria quam fecit dominus de lignis ſethim : quæ ſunt cędrina & imputribilia.Eſa.40.fortè lignum & imputribile elegit ſibi artifex ſapiens. In illa enim arca repoſitus eſt theſaurus redemptionis noſtrę:panis qui nobis pueris quotidie datur in altaris ſacramento. Ipſa eſt arca fœderis, per quam fœderantur & iunguntur ima ſummis. Facta eſt autem de lignis ſethim, ideſt corpore & anima imputribilibus per peccatum. & veſtiuit dominus intus virtutibus ,& foris pulchritudine corporali & alijs donis quàm plurimis.

Sextò hoc idem patet per reuelationes factas pluribus de hac ſacra conceptione. Nā abbati Helſino nauiganti virtus cęleſtis apparuit, promittens ipſum liberandum a naufragio, ſi feſtum conceptionis celebrare vellet.Quod & fecit.Et promiſſum inde ſecutum eſt,ſcilicet aeris ſerenitas,quod erat veritatis reuelatæ ſatis euidens argumentum.Multæ etiam reuelationes alijs factæ ſunt,quę in eccleſia Pariſien. leguntur:de quibus breuitatis cauſa nihil dicemus.Erubeſcāt propterea nō nulli qui tantæ tamque mundæ cōceptioni detrahere non ceſſant oblatrare, & cū blaſphemijs & conuitijs contra eam inſanire. Quidam apertè qui libellos ad hoc faciunt plenos argumētis,quæ omnia breui ſolutione facillimaque diſſolui poſſūt. Alij occultè, ſimiles illi de quo recitat Hiero.contra Heluidium hæreticum,qui apud Epheſum incendit templum Dianę: quod apud idololatras erat fanū famoſiſſimum. Et cum perquirerent ſinguli quis hoc ſcelus perpetraſſet: proſilijt qui incendij cauſam fuerat in mediū dicēs:Ego feci ego feci.Interrogatus cur tam nefandum opus perpetraſſet,reſpondit. Vt quia bene non poterat omnibus male innoteſceret.Cupiens.n. celebrare nomē ſuū in populis nec hoc virtute potens: præclaro facinore voluit nomē ſibi celebre facere. Sic tales inuanum laborantes:niſi vt malè alijs innoteſcant & appareant, quia bene loquendo de templo Dei & ſacrario ſpiritusſancti & prædicando apparere non poſſunt : incendunt ipſum templum ſpiritusſancti dicentes ipſum fuiſſe concupiſcentiæ fornace ſuccenſum. Caueat ergo ſibi ne tales blaſphemias in matrem Chriſti proferant.Nam dominus iniurias matris facilè vindicat.Sicut enim ille fatus de quo ſupra dictum eſt, decretum ſenatus Epheſini deletus eſt a ſcriptis ita quòd vbique iuſſum eſt deleri nomen eius:licet a poetis poſtmodū fuerit in malitia maxime exaltatū.Ita caueāt q eiuſmodi ſūt ne nomē eorū deleat de libro vitę.

k Mariæ conceptio. Erubeſcere debent qui cōtra ſacram cōceptionem Mariæ inſaniunt.

Septimò hoc idē rationibus ſuaderi poteſt. Primò ſecundum Ioan. Gerſon Charitas nunquàm poteſt ſimul eſſe cum originali peccato , igitur ſi in Maria fuiſſet originale peccatum,ſequeretur quòd anima ſua pro tunc non fuiſſet Deo chara.& ſic Maria aliquando fuiſſet ſpiritualiter mortua,turpis,nō placens Deo,decolorata,nec a Deo dilecta,immo Dei & angelorum ſocietate indigna , & ab eis digna ſeparari perpetuo,& ſi in illo ſtatu moreretur digna ſubire damnationem æternā: & cum hoc eſſet tenebrarum habitatio quæ debuit portare lucem ęternam . Secundo ſecundum eundem ſequeretur ꝙ ſtella matutinalis in ortu ſuo obtenebraretur:cum tamē ex antiquo canit eccleſia. Orit vt Lucifer inter aſtra etheres. Hæc aūt ſtella apparet vndique clara & nuſquā tenebroſa.Sequeretur etiā ꝙ fons gratiæ eſſet exiccatus;mater vitę mortificata;regina mundi ſubiecta viliſſima,& abominabili ſubiectiione.Hæc autē ſunt maxima inconuenientia.Minimū vero incōueniens ſecundum Anſelmum apud Deū eſt impoſſibile,igit.Tertiò ad idem precioſum Chriſti corpus formari debuit de puriſſimis Marię ſāguinibus,vt dicit Damaſcenus,ſed Mariæ ſanguines non fuiſſent puriſſimi ſi fuiſſet aliqua infectione corru-

L Mariæ conceptio. Quomodo ſanctitas conceptionis rationibus ſuadetur.

corru-

corrupti. igitur. Et si dicatur. Dato ꝙ esse Maria sine originali concepta si ante passionem filij sui mortua fuisset, vbi inuentus fuisset locus, ad quem iuisset anima eius? Non in paradiso, quia adhuc clausa erat ianua. Non in limbo, quia sine originali. Non in purgatorio, quia sine actuali, ergo non fuisset inuentus locus eius. Respondetur, & descendisset in limbum patrum, siue in sinum Abrahæ. Neque enim cęli ianua aperta est passionem pręuisam: sed iam exhibitam, & acceptam tãtum. Sancti autem patres in limbo tunc existentes fuerant a peccato originali purgati, & tamen clausa fuit eis ianua vsq; ad solutionem pœnæ debitæ pro peccato Adæ. Ita enim determinauerat Deus, ꝙ licet acceptaret passionem præuisam ad remittendum culpam originalem omni credenti, & credituro illam passionem, non tamen remittebat totam pęnam illi peccato debitam, scilicet carentiam visionis diuinæ, sed tantum propter ipsam exhibitam. Ideo sicut illis sanctis patribus non patuit ianua vsque quo fuit passio exhibita, iuxta illud Heb. 10. habemus fiduciam in introitu sanctorum in sanguine eius: ita probabile est, ꝙ nec Mariæ. Quarto ad idem Gen. 3. dicitur de Maria ad serpentem in opprobrium, & pęnam eius. Et ipsa conteret caput tuum. Si autem Maria in originali fuisset concepta, posset inimicus arguere, & contra eam derisoriè allegare. Ecce dominam, quæ contriuit caput meum, sed ego prius calcaui caput eius per originale peccatum mihi subiectæ. Ecce matrem vestri reges: sed illius primo fui rex, & dominus per originale peccatum. Absit autem hęc derisio a fidelium mentibus. Cessentque blasphemare, qui eius domino eam subiugat.

Sermo XIX. in ordine & III. de conceptione per thema.

A Maria. Maria fuit virga, ꝑ quã

NOn propter te, sed pro omnibus hæc lex posita est, Hester. 15. Philosophus Plinius lib. de naturalibus dicit, ꝙ in India inuenitur quædam arbor cuius flores, & fructus nõ solum dulcem odorem, sed etiam saporem emittunt. Iuxta prædictam arborem manet serpens, qui dicit Aulus: qui arboris odorem multum odit. Ideo vt flores, & fructus destruat: ad radicem arboris veniens eam veneno intoxicat. Quod videntes illius patriæ ortulani, theriacã accipiunt, & in summitate cuiusdã virgæ ipsius arboris infundũt: qđ mox venenũ expellit, & quã prius venenũ infecerat fęcundam reddit. Per istam arborẽ intelligitur homo. Matt. 8. Vidi homines quasi arbores ambulantes. Inde philosophus. 2. cęli, & mundi, dicit, ꝙ homo est arbor euersa. Flores huius arboris sunt bonæ cogitationes, & bona proposita: fructus sunt bona opera. Nam sicut fructus ostendit qualitatem arboris, sic bona opera conditionẽ hominis manifestant. Mat. 7. A fructibus eorum cognoscetis eos. Hęc arbor ante lapsum primi hominis fructus dulces produxit: vt de ea dici posset illud Ecclesiastici 24. Flores mei fructus honoris, & honestatis. Sed hos fructus serpens antiquus sustinere non potuit, sed venenum in ea posuit, & radicem infecit, quando sua suggestione primum hominem peccatorem fecit, & tunc arbor illa stetit infecta, ita ꝙ multo tempore fructũ portare non potuit, quia per nulla opera quantunque bona cęlum ingredi potuit, sed gratia Dei fuit: quia ei maledictionẽ sempiternam non intulit Deus, quia tanto tempore fructum in ea non inuenit, sicut ficulneæ maledictionem dedit: vt nunquam fructos ex ea nasceretur in sempiternũ. Marci. 11. & cõtinuo aruit, quia hoc ex arboris malitia non ab extrinseco procedebat. Sed sapiens ortulanus pater cęlestis malitiam, & caliditatem serpentis considerans: theriacam, idest filium Dei infudit in virga quadam istius arboris, quę est Maria, de qua Esa. 11. Egredietur virga de radice Iessæ, & sic peccati venenum curauit, & expulit, arborem ipsam fœcundam reddens, quia nunc potest homo per fructum boni operis, & præsentiæ consequi vitam ęternã. Ad fructus igitur obtinẽdos ab arbore ista, necesse est virgã arboris cõtingere, & sic facere, vt declinet ad

infusa est theriaca pro genere humano contra serpentẽ.

ad nos. Aliter non possemus eius fructus carpere, quæ communiter crescunt in virga. Virgam igitur illam aggrediamur, vt ad nos declinet dando fructum suum: & eam salutando dicamus Aue.

IN hoc præsenti sermone matutino tractabitur de originali peccato: & post meridiem an beata virgo in originali peccato sit.

Supposito igitur ex sermonibus præcedẽtibus, quid sit iustitia originalis. Primo dicendum est de peccato originali. Circa quod quæruntur quinque. Primò si ex scripturis sacris noui, & veteris testamenti possit trahi aliquod esse peccatum originale. Secundò, quid sit lex peccati originalis. Tertiò si tale ac tantum fuerit primi hominis peccatum, ꝙ sic debuerit puniri. Quartò quomodo Adam plenus virtutibus, & sapientia potuit sic grauiter errare.

B
Originale. Vtrũ ex scripturis trahi possit aliqđ esse originale peccatum.

Circa primum dicitur, ꝙ ex scripturis sacris potest trahi aliquod esse originale peccatum, in quo concipitur homo, & cõmuniter nascitur: quod negauerunt Pelagiani, & Celestiani. Primò hoc apparet per scripturas veteris testamenti. Primò per illud Gen. 17. Omnis anima cuius caro præputij circuncisa non fuerit, peribit anima illa de populo suo: ergo si propter negligentiam, aut parentum incuriã nõ circuncidebatur infans in octauo die: si moriebatur tunc damnabatur; & non pro peccato parentum, vt clarum est, ergo pro peccato suo; non propter hoc, quia nõ est circuncisus; quia nec se circuncidere poterat, nec debebat: ergo pro peccato cõtracto. Ex concupiscentia enim nascimur omnes, ita vt videatur esse mater nostra, cum illa sit aut debeat esse ancilla. Propter hoc omnes nascimur serui: quia (vt dicunt iuristæ) partus sequitur ventrem. Secundo patet per illud Iob, 13. Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es? Cũ ergo semen hominis sit immundum; sequitur, ꝙ quicunq; ex eo nascitur, immũdus nascitur, alioquin non mundaret eũ Deus. Vnde & factus est primus Adam, & secundus Adam in animam viuentem: nos vero in animam mortuam. Nec hoc est intelligendum de immunditia corporali, cum eam mundare posset homo, & sic non solus Deus. Tertio per illud Iob. 25. Nunquid apparere potest mundus natus de muliere? q.d. non, & per illud Psal. 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Glos. magistri. Intelligitur hoc de peccato originali; & per illud psalm. 13. Omnes declinauerunt simul. Non autem potuerunt omnes declinare simul, nisi in Adam peccante. Vrtica crescit vltro in fimo, sic peccatum illud originale vltro crescit in limo Adæ: scilicet limo carnis nostræ: quia nobis inuitis insurgunt motus, & pruritus libidinis. Sed de hoc debemus humiliari, & sic ad aliquid valet, quia de cinere vrticæ fit lixiuium, ita de consideratione huius miseriæ consurgit humiliatio nostra. Secũdo illud idem habetur ex nouo testamento per illud Rom. 5. Omnes in Adam peccauerunt. Et iterum ibidẽ. Per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi, & Ephe. 2. Eramus natura filij iræ.

C
Originale peccatũ. Quid sit originale peccatũ: & est ibi duplex opinio.

Circa secundum dicitur, ꝙ originale peccatum secundum aliquos doctores est quædam qualitas morbida in anima existens, inclinans appetitum sensitiuum delectabiliter, aut tristabiliter ad actum interiorem, aliter quàm sit secundum rectã rationem eligendum: quæ ab aliquibus vocatur fomes, ab aliquibus concupiscentia; de qua Apostolus Rom. 7. Sentio aliã legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Hæc autem qualitas ante baptismum imputatur ad culpam, & peccatum, sed post baptismum non imputatur. De origine autem huius qualitatis est apud doctores controuersia. Nam quidam dicunt illam fuisse causatam a morsu pomi vetiti, qui cum diuina maledictione propter transgressionem præcepti quasi intoxicauit carnem: & inclinauit eam ad rebellandum contra spiritum, quam nunc rebellionem satis experimur: vt qui noluit domino suo naturali obedire, sentiat sibi seruum suum contumacem. vnde Ansel. plangens huiusmodi casum in prosologion.

ſologion. c. 1. O durus, & dirus caſus ille. Heu quid perdidit homo, & quid inuenit: quid abſceſſit, & quid remanſit. Perdidit beatitudinem ad quam factus eſt, & inuenit miſeriam propter quam factus non eſt. Abſceſſit ſine quo infęlix eſt, & remanſit, quod per ſe non niſi miſerum eſt. Manducabat tunc homo panem angelorum, quē nunc eſurit. Manducat nunc panem doloris, quem tunc neſciebat. Heu publicus luctus hominum: vniuerſalis planctus filiorum Adam. Hæc Anſel. Et verè magnus planctus, in quo plangitur illud celebre, & vniuerſale homicidium, quo omnes in Adam moriūtur. Si magnus fuerit luctus Aegypti. Exo. 13. quando interfecti ſunt omnes primogeniti eius: quantus luctus eſſe debuit, quando interfecti ſunt omnes geniti, & generandi ex primo homine. Adeo vt quidam dicunt, ꝙ ex eo die ſol, & luna, partem ſplendoris amiſerūt: quaſi lugentes illud peccatum, & homicidium graue, vnde Anſelmus ibidem. Vnde pręcipitati, quo obruti? A patria in exilium, a viſione Dei in cęcitatem noſtram: a iocūditate immortalitatis in amaritudinem, & horrorem mortis. Miſera mutatio de quanto bono, in quantum malum, graue damnum, grauis dolor, graue totum. Hæc Anſel. Alij opinantur ſecundum ſententiam beati Aug. in hyponomicon. & Grego. de Arimino, ꝙ hic fomes, & infectio ex ſibilo venenoſi ſerpētis proceſſit. Cum enim inobedientes fuerint Deo primi parentes: non fuerunt digni, vt eos pręſeruaret ab infectione, quam intulit eis ſerpēs. Sicut aliquando ex ſibilo ſerpentum, & draconum ita inficiuntur homines, vt ſubito moriantur: alij autem grauiter ad interitum vrgeantur. Quam quidem infectionem poſtquam de paradiſo ſunt eiecti, in poſteros tranſtulerunt. Quod poteſt per plura exempla demonſtrari. Primò, quia appropinquans ad hominem peſte infectum, ſi eius anhelitu afficiatur, ſtatim eadem peſte percutitur, & conſequēter omnes ferè de domo ſua inficit. Nil mirum ergo ſi primi parentes infecti cęteros ſibi ſuccedentes infecerunt. Secūdum exemplum: quia leproſi communiter generant leproſos, ita infecti infectos generant. Et hoc apparuit in Cain, qui primus in peccatis cōceptus, iniquitatem (vt vult Aug.) attulit ex vtero matris. Eſt enim macula originalis peccati lepra quædam adhærens animæ, niſi diuina virtute incurabilis. Propter quod Guil. Pariſienſis lib. de virtutibus: dixit pueros ſine baptiſmo decedentes, mitti ad leproſariam paradiſi: nec vnquam ciuitatem illam ingreſſuros, tanquam leproſos, ſed eſſe a ciuitate paradiſi perpetuo reſecatos: non tamen patientur pęnam ignis: vt quidam dicunt. vnde Thren. 3. De ore domini non egredientur bona, neque mala, ſcilicet contra pueros ſine baptiſmo decedentes non egredietur ſententia diuina damnans eos ad ignem, aut liberans ad vitam, quia neque fruentur viſione diuina, neque pœnam ignis ſuſtinebunt. Tertium exemplum, quia ſi putreſcat radix arboris, areſcunt omnes rami. Adam fuit radix totius generis humani: & ideo ad putredinem eius aruit tota humana natura. pſal. 21. Aruit tanquam teſta virtus mea: in qua nihil eſt humoris gratiæ: & in puluerem mortis deduxiſti me. Exinde enim mos, & in cineratio proceſſerunt. Et propter hoc (vt dicit Guil. Pariſ.) peccatum originale dicitur hęreditarium: quia quaſi hæreditatem a parentibus illud habemus. Adam enim factus eſt ex limo: nos ex profundo limi. pſal. 68. Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia. Sicut enim piſcis in ſtagno ſentit limum: ſic pleno gutture ſentimus limum Adæ, & noſtrum Adam. Vulgo dicitur. Nemo eſt, quin in eo ſit aliquid de homine: Et ſequitur, & non eſt ſubſtantia, ſcilicet liberas quouſque ſuperuenit Chriſti ſubſtantia de noſtro aſſumpta nos liberans. Ideo dicit pſal. Et nunc quæ eſt expectatio mea ad liberationem, nonne dominus, & ſubſtantia mea, ideſt de meo aſſumpta apud te eſt. Quartum exemplum, ſi aquam intoxicatur in fonte, eadem infectio ſentitur in fluuio defluente. Sapit etiam vinum dolij corruptionem, paſta modici fermenti fermentationem, & filius patris ægritudinem, maximè in guttis inoſſatis. Nil mirum ſi Adæ infe-

Hominis miſeria poſt lapſum.

De Originale peccatū. Quomodo originale peccatū traducitur in poſteros.

ctionem sentiant filij eius.

Secundò peccatum istud dicunt docto res aliqui esse carentiam iustitiæ originalis debito inesse: non quod illa carentia sit aliquid, sed iustitia illa erat obstaculum, quo remota secuta est illa infectio. Et ideo priuati illo dono nobis, & nostræ posteritati donato: priuati etiam sumus paterna hęreditate, tanquam rei læsæ maiestatis diuinæ. Sic enim videmus agi in secularibus curiis, vt propter forefactum paternum filij eorum, & filij filiorum in hæreditate non succedant. Hiere. 31. Patres nostri comederunt vuam acerbam; & dentes filiorum obstupescunt, idest patres nostri primi parentes comederunt morsum amarissimum, quem filij eorum sentientes, & masticantes obstupescunt. Et quomodo potuerunt gustare morsum tam amarum, quod gustatum attulit mortem? Talem enim morsellum comederunt, quod tota posteritas eorum non potest illum digerere. Ecclesiastices. 6. Omnis labor hominis in ore eius, idest ex ore eius processit omnis labor: dum cibum vetitum comedit. Propter quod a medico psalmista postulat auxilium dicens. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius: qui lectus doloris est caro infirma. Prouer. 26. Sicut ostiũ vertitur in cardine, ita piger in lecto suo, idest in carne. Sicut enim cardo ex frequẽti reuolutione ostij consumitur, sic caro ex superflua cura sibi impensa. Vnde sequitur vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius: quia sensualitas pręponitur: & dominatur rationi. Insuper si mirabilis fuit iste morsellus, mirabilior fuit mensa: quia maiores fuerunt reliquiæ, quàm cibus mensę: quia in mensa fuit solus morsellus pomi, & tamen totum mundum reliquiæ eius impleuerunt. Esa. 28. Omnes mensæ repletæ sunt vomitu sordium, ita vt non esset locus vltra. In quo significatur, quod reliquiæ sunt maiores in peccato, quàm fuerit eius refectio, idest delectatio: quia vt ait Gregorius. Momentaneum est, quod delectat, æternum quod cruciat. Propter quod econuerso dominus miraculosè fecit, vt similiter appositis mensæ superabundarent reliquiæ, vt dicitur Io. 6. de quinque panibus, & duobus piscibus quod impleuerunt duodecim cophinos; quia vt dicitur Romanorum. 5. Vbi abundauit delictum superabundauit & gratia. Hæ duæ fuerunt reliquiæ vitæ primæ mortis. Psal. Saturati sunt, idest abundauerunt filiis. Miser enim & egenus homo communiter abundat in multitudine filiorum, licèt non habeat vnde eis prouidere, nisi de miseria sua. Et ideo dimiserunt reliquias suas paruulis suis, quia satis abundè eis dimiserunt de sua miseria, & afflictione.

Tertiò quæritur vtrum fuerit tam grauis offensa, quod propter eam tanta in mundo mala oriri debeant? Et videtur quod non debuerit sic puniri, quia homo non est, nisi stipula & folium, quod ab arbore vetita in paradiso cęcidit. Iob. 13. Contra foliũ, quod vento rapitur ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris. Grego. Cur tanta rectitudine impetis, quem sic infirmum dum tẽtatur esse conspicis? Secundo videtur, quod non fuerit ita grauis offensa, quia pręceptum transgressum erat paruum. Si quis enim præciperet pueris non comedere fructus, & comederent: nõ propter hoc essent multum puniendi. Cũ igitur Adam in ætate prima hoc fecerit, eo scilicet die quo creatus est, videtur quod non erat tam graui pęna plectendus. Cũ etiam iuxta Terentij Andriam pro peccato magno filij paululum supplicij satis sit patri ad hoc respondetur per aliquas propositiones. Prima est, maxima fuit Adæ inobedientia. Probatur primò, quia quanto præceptum fuit facilius ad obseruationem, tanto fuit inobedientia maior. Vnde Augu. 14. de ciuitate Dei. Quisquis huiusmodi damnationem nimiam, vel iniustam putat, profecto nescit quanta fuit in peccando iniquitas, vbi tanta erat in non peccando facilitas. Et hoc probat quasi contrario dupliciter. Primò sicut Abrahæ non immerito magna obedientia prædicatur, vt occideret filium. (Res enim difficillima imperata est.) Ita & in paradiso tanta inobedientia fuit, quanto id, quod præceptum est nullius fuit difficultatis. Si igitur ex misericordia Dei hoc obedientiæ

E Originale peccatũ. Qũo tam fuit offensa Adæ grauis vt tam acerbè puniretur.

tię factũ Abrahę reputatũ est ad iustitiam vsque in sempiternum, cur ex diuina iustitia hoc inobedientiæ factum Adæ & suę posteritati non reputabitur durante seculo in pœnam? Secundò hoc idem ostẽdit beatus Augustinus, quia sicut obedientia secundi hominis scilicet Christi eo prædicabilior est, quo factus est obediens vsque ad mortem: ita inobedientia primi hominis eos detestabilior est quo factus est inobediens vsque ad mortem. Vbi enim magna inobedientiæ pęna proposita est, & res a creatore facilis imperata: quisnam satis explicat quantum malum sit non obedire in re facili & tantæ potestatis imperio, & tanto terrentis supplicio? Secundo hæc eadem propositio probatur, quia Lucæ. 12. Seruus sciens voluntatẽ domini & nõ faciẽs, plagis vapulabit multis. Sed primus homo est Christum maximam habuit rerũ omniũ cognitionem, ita vt Deus adduceret omnia animantia ad Adam vt videret suæ scientiæ experientiam, scilicet quo nomine vocaret ea, iuxta proprietates suas. Vix autem vnus doctus cognoscit proprietates vnius muscæ: immo sicut dicit August. in quodã sermone, quidẽ philosophus multis annis secutus est apẽ: vt cognosceret eius proprietates. Iste autem omnium proprietates cognoscebat. Non est ergo mirum si ita perfectè sciens voluntatem domini sui & non faciens, plagis vapulat ab eo varijs. Secunda propositio quamuis res imperata fuerit modica: tamen imperatum est illud ex causa legitima, & ei ad merendum vtilis. Primò quia Adam præcepta quæ tangunt proximum implere non poterat. Neque enim tunc poterat honorare parentes, cum non haberet, nec colere sabbatum, cum omnibus diebus erat ei requies a labore, cum terra sponte dabat fructus suos: nec homicidium perpetrare, cum solus esset cum vxore sua sibi nimium dilecta: nec furtum facere, cum tunc omnia (præter lignum vetitum) sub sua essent potestate, nec mechus esse poterat, cum sola esset ei vxor: nec testis iniquus, cum nullum haberet qui ei aduersaretur. Voluit ergo dominus tenere quasi locum proximi, vt scilicet aliquam sibi reseruaret hæreditatem quam non contingeret Adam. Vbi autem præter lignum illud cętera omnia possidebat: non potuit continere a ligno: quod fuit grauissimum in homine tantæ perfectionis. In quo notatur ꝙ rerũ administratio adolescẽtibus & iuuenibus nõ est distribuẽda, quia faciliter eam expendunt, sicut faciliter eã habuerũt sicut fecit Adã in infantia sua. Secundò hoc idẽ patet, quia dñs dederat Adæ totius terræ dominiũ, & aeris & aquarum, quia omnibus animãtibus terræ, aquę, & aeris eũ prefecit: nec vnquam fuit tam grandis imperatore qui solius terræ totum occupauerit dominiũ, immo nec tertiam partem totius terræ. Hoc autem ei dedit retinens lignum in recognitionẽ fæudalẽ, fæudi scilicet totius mũdi. Iurè autem cautum est, ꝙ qui superiorem non recognoscit in fæudo, fæudo priuatur, & tota eius posteritas. Hoc ergo datũ erat ei in obedientiæ meritũ: ad ostẽdendũ quãti periculi sit suis superorib. nõ obedire & eis contradicere. Dicitur tertiò quòd licèt in sua prima ætate vir & mulier comederent fructum vetitum, & illud sit puerorum opus, fuerunt tamen creati in ætate perfecta, scientia & virtutibus pleni. Dei enim perfecta sunt opera. Deuteron. 32. Ideo tanquam imprudentes, & stulti concupierunt fructum illum, Prouerb. 1. Stulti quæ sibi sunt noxia cupient. Nam sicut paruuli cum comedunt fructus, inde graues morbos incurrũt, sic in prima ætate natura humana fructum vetitum gustauit quem summus medicus vetuerat interminans mortem: ideo non mirũ si incurrit grauissimũ morbũ, cõcupiscentiã .s. quæ in mẽbris est; de qua tãquam de radice omnia mala nostra ortum habent. 1. Timo. 6. Radix omnium malorũ cupiditas. Inde mors exorta, quæ est extremum terribilium. Ethico. 3. De qua ps. 75. Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex tunc ira tua, quia videlicet homini in paradiso peccanti iratus dominus; semel de mortalitate carnis nostrę sententiam tulit, quæ ex tunc usque ad vltimam diem seculi mutari non potuit.

F Originale peccatũ. Qũo fuit culpa Adæ vtilis.

G Originale peccatũ. Qũo pro-

Vnde

pter peccatum in mulierē, et serpētē vindicatum est.

Vnde tam grande fuit peccatum, vt nō solum vir, sed etiam mulier grauem inciderit in vindictam. In duobus siquidem. Primò quia peccauit in fructu, punita est in fructu suo, cum dictum est ei. Multiplicabo conceptus tuos, & erumnas, &c. Secundò peccauit suadendo viro, ideo dictū est. Sub viri potestate eris. Serpens vero in pluribus, & grauius punitus est. Primò quia hominem deiecit, prostratus est: cum tamē prius erectus incederet. Gen. 4. Sup pectus tuū gradieris. Scdō qa habuit i ore mēdaciū hēt ī ore sibilū, & venenū. Tertiò quia per cibū decepit, in cibo punitur. Ideo dicitur ei. Terram comedes, &c. Quarto, quia mulierem decepit, dictum est ei. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, &c. Ipsa conteret caput tuum, &c.

H Originale peccatū. Qūo Adā tā sapiēs, tam graue mādatum præterÿt.

Quarto quærebatur cum Adam esset plenus scientijs, & virtutibus, quomodo tam graue mandatum, & sub tam graui pęna transgressus est. Quis. n. crederet tā prudentem tamque virtuosum, propter rem paruam, & pauci valoris in tam damnabilem sententiam incidere, in tanta sublimitate, & in loco tam honorabili? Dicitur primò; ꝙ in hoc est multiplex doctrina. Prima ꝙ non est, ita sapiens quin (si non stet super custodiam suam) statim corruat in stultitiam. Huius habetur exēplum in Salomone. Hiere. 9. Non glorietur sapiens in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuitijs suis, sed qui gloriatur, glorietur se nosse me. Adam autem de sapientia sua confisus, & ad altiorem volens ascendere, non confisus, in domino cecidit.

In loco sanctitatis nō est confidendum.

Secunda doctrina est, ꝙ in loco sanctitatis non est tam confidendum quin homo stet super custodiam suam. Ceciderūt enim primi parentes in paradiso. Greg. Si desit spiritus, non adiuuat locus. Bernar. Nunquam est securitas fratres, neque in paradiso: multominus in mundo. In cœlo enim cecidit angelus sub præsentia diuinitatis: Adā in paradiso loco voluptatis: Iudas in mundo de schola saluatoris. Ex quo patet, ꝙ locus non facit hominē sanctum, sed sanctus locum. Adam in paradiso cecidit. Iob in sterquilino stetit.

Tertia doctrina, ꝙ plerunque fit, vt offendatur Deus, ne offendatur proximus. Ne enim mulierē offenderet Adam Deū offendit. Ecclesiastici. 6. Noli fieri pro amico inimicus proximo, quāto minus Deo. Sic Salomon licet non crederet deitatem esse in idolis, ne tamen contristaret vxores Deum offendit. Vnde Bernar. Multi dedignantur aduersus Adam, ꝙ obedierit voci vxoris suæ magis ꝙ diuinæ: & ipsi quotidie Euam carnem suam, videlicet audiūt plusquam Deum. Iterum Bernardus. Fratres si præsentem videremus Adam in eo articulo positum ascendentibus cogitationibus, in cor eius arctari inter preces vxoris, & præceptum creatoris, nonne clamaremus aduersus eum dicentes. Caue tibi miser, vide ne feceris. Seducta est mulier, ne acquiescas ei. Vt quid ergo quoties apprehendit nos tentatio similis, non persuademus similiter nobisipsis. Sicut autem Adam delicias suas contristari noluit, sic multi carnis suæ delicias nolunt contristare per asperitatem pęnitentiæ, licèt scriptum sit. Qui amat animam suam, id est animalitatem perdet eam. Quod enim in primis parentibus factum legimus, hoc in nobis fieri quotidie videmus. Propterea non est mirandum eorum peccatum.

I Originale. Qūo natura hominis sēper nititur in vetitum.

Quarta doctrina, ꝙ homo in agendis suis semper debet proponere Deum in cōspectu suo. Quia enim primus homo licet sapientissimus fuerit, negligens tamē fuit in considerando diuinum præceptum, & in recurrendo ad Deum, propter hoc meruit a domino derelinqui, & sic in peccatum cecidit. Ecclesiastici 19. Qui spernit modica paulatim decidet. Ipse. n. a Deo derelictus suæ naturæ, & arbitrio, secutus est naturam suam, quę nititur in vetitum. Vulgo dicitur. Natura filiorum Adam nititur in vetitum. Si forte non fuisset vetitum illud lignum, nec Adam, nec Eua comedissent. Thre. 1. Principes eius facti sunt velut arietes. Sic principes humani generis Adam, & Eua. Nam aries talis est naturæ, ꝙ dum ardet stabulum eius, & prohibetur a pastore intrare ne ardeat, nihilominus contra prohibitionem totis viribus intrare nititur. Sic nos cū pr̄e nostro

Adam

Adam contra nobis præcepta naturaliter nitimur. Fluuius apposito ligno, vel alio obice impetuosius fluit. Sic inhibitione facta magis nitimur eam infringere. Narratur autem, quod quidam discipulus petiit a magistro suo quomodo Adã potuit ita excæcari, ꝙ comederet de ligno vetito, cum longe meliora essent in paradiso. Et cum magister ei responderet illud poeticum, Nititur in vetitum semper cupimusque negatum; non satis erat hæc solutio, sed eam multum extortam iudicabat dicens, ꝙ si fuisset in loco suo, nunquam hoc fecisset, & ꝙ Deus pro suo primo opere stultissimum hominem condiderat. Intra quæ verba intrauit ille magister intra camerulam suam, & auiculam quam in caueola habebat inter duas scutellas magnas, & pulchras posuit eijciens inde caueolam. Postea vocans eum intra cameram, ostendit ei libros suos, & pixides electuariorum suorum dicens. Vado ad ecclesiam pro vesperis audiendis, interim cogitabo de quæstione tua, vt si quid melius inuenero, tibi satisfaciam cum venero. Interim hic spacieris videas libros meos, & electuaria mea. Nolo tamen ꝙ tangas illas scutelas, quia est aliquod secretum inter illas, quod volo esse cęlatum, & sic recessit. Discipulus autem ille reuoluens libros, cępit cogitare quare inhibuisset ei de scutelis, alijs relictis sibi. Et primo cępit mirari quid intus lateret, & tandem cupiens hoc videre, scutellas aperuit, & auicula illa auolauit. Et tunc primo cognouit, ꝙ vera esset magistri solutio. Quo redeunte pręuenit eum dicens, ꝙ non amplius oportebat ipsũ circa quęstionis suæ solutionem laborare, quia ipse experimento didicerat primam solutionem esse veram. Hęc ex libro de dono fortitudinis. Similiter Nicolaus de lyra narrat de quodam qui centenarius vixerat, nec vnquã ciuitatem suam exierat; quod audiens rex interdixit ei exitum ciuitatis. Qui continuò tentatus exire non quieuit donec rex exeundi vrbem per amicorum intercessionem concederet facultatem. Rom. 7. Occasione accepta per peccatum mandatum, scilicet datum, operatum est, in me omnem concupiscentiam.

Quinta doctrina est, ꝙ melius est quærere bonam vitam, quàm bonam scientiã, quamuis in paradiso vtrumque lignum debeat inueniri, hoc est in vnaquaque domo, maximè religionis. In paradiso ei maximè inter alios fructus notantur duo ligna, scilicet lignum vitæ, & lignum scientiæ boni & mali. Et licet vterque fuerit bonus, vnus tamẽ concessus fuit, alter interdictus, in signum, quòd non est, nisi duplex genus boni operis. Vnum quod pertinet ad meritum bonæ vitæ figuratum per lignum vitæ, & hoc cuilibet vti præcipitur. Sed scire nulli præcipitur, nisi pro quãto necessarium est ad salutem, & bonam vitam. Prouer. 11. Fructus iusti lignum vitæ. Curiosi autem scrutatores quorum cognitio prohibetur, fortè, quia transcendũt eorum capacitatem, vel quia ducunt ad malos mores, vt sunt artes magicæ, vel quia tales doctrinæ de nihilo deseruiunt, nisi ad curiositatem, vt sunt artes ioculatorum, tales peccant, & assumunt de ligno prohibito. Ideo Roma. 12. Non plus sapere, quàm oportet. Non legimus Adã vsum fuisse ligno concesso, sed tantũ prohibito, quia multi negligunt bonam vitã, & quærunt scientiam infructuosam. Sapien. 3. Vana spes illorum, & labores eorũ sine fructu. Plus enim diligũt scire, quàm viuere, citius currentes ad scientiã, quàm ad vitam; potius appetentes fieri docti, quàm fieri boni, currentes potius ad rumores audiendos, vel ioculatorem, quàm ad prædicatorem, & ad lignum scientiæ, vt Adam, quàm ad lignum vitæ. Ideo tales de paradiso, idest de statu salutis facilè eijciuntur.

K Scientia. Melius ē quærere bonam vitã, quàm scientiã.

Sexta doctrina est, quòd homo in dignitate constitutus, (quamuis prudens) communiter tamen pro honoris fastigio infatuatur. Sic iudicatus est fatuus Adã, dum esset in sublimitate rotæ fortunæ, sed cum descendit sapiens effectus est. Primò in asinum transmutatus cum sederet in supremo rotæ fortunæ, cum autem in imo se consideraret, de asino in hominem conuersus est. A manu figuli, qui de nouo finxerat illud cecidit vas & confractum.

L. Honor. Qũo honores infatuant hominem.

ctum est, & cum difficultate postea ab eo dem reparatum, sed non in pristinam dignitatem. Homo enim cum in honore esset comparatus est iumentis insipiẽtibus, & similis factus est illi, quia cum in honore esset: non intellexit se per omnia debere esse subditum Deo, ideo se facile casurum, & multa alia per inconsiderationem prætermisit, nec se cognouit, quousque. Esa. 28. Sola vexationes dedit intellectũ auditui. Cũ enim vexationes sensit Adã quas per peccatum incurrit, quàm grande peccatũ cõmiserat, tũc sensit, & quàm similis erat brutis, & a quanta suæ naturę sublimitate descenderat. In quo docemur non multum desiderare magnos honores & magnas prælationes, quia homo cum in honore esset non intellexit. Non enim se multum cognoscunt viri honorati. Vt enim vult Bernardus. Rara est humilitas honorata. Credunt enim nobiles & honorati rusticos, & seipsos esse de duobus Adam, vno nobili, & alio rustico. Cum etiam, quia Adam cum in honore esset cecidit in peccatum. Non legitur, autẽ cum esset in terra laboris ad colendum eã deiectus, quòd amplius peccauerit. Sic stãtibus in status altitudine propinquus est casus, tam a gratia in peccatum, quàm a statu in miseriam. Hoc dicit grammaticus. Prepositioni inquiens quot accidunt, vnum, quid? casus tantum. Sed quot casus? duo, qui? actus scilicet qui accusat coram Deo, vel hominibus, & ablatiuus, qui aufert eos a dignitate sua spirituali, aut temporali. Pro quo aduertendum est, ꝙ sex modis homo comparatur iumẽtis insipiẽtibus. Primò, quia a principio comes erat angelorum, cum quibus intrepidè cõuersabantur, nunc datus est bestijs in socium. Sciuit enim similia similibus conuenire, ita vt homo bestias nutriat, & per eas versa vice nutriatur. Inde est, quòd nos nunc ad angelorum aspectum, aut colloquium trepidamus. Greg. In quantam miseriam cecidimus, qui ad angelorum præsentiam formidamus? Hinc de seipso dicit Ezechiel. Ezechie. 3. Ecce gloria domini stabat, & gloria quam videram iuxta fluuiũ Thobar, & vidi & cecidi in faciem meam. Simile de Daniele legitur. Dan. 8. Secundò, quia post peccatum, homo sequitur suas concupiscentias sicut bruta. Anselmus. Amissa originali iustitia, homo factus est sicut fera indomita, quæ ruptis vinculis seuit, & sicut nauis, quę dimisso gubernaculo in pericula quęque iactatur. Sed tamen passio in feris non est culpabilis, tum quia habent hoc a naturę suæ productione, nec rationem habent, ꝑ quam has passiones cohibere possint. Sed in homine culpabilis est, quia non habet hoc a natura sua, nisi per vitium corrupta, & adhuc rationem habet, per quam eas cohibere potest, & in hoc deterior est homo bestijs & posterior. Tertio quia expertus erat homo linguam serpentinam, & humanam, & optimè nouerat earum distantiam, cum omnibus iuxta suas proprietates nomina imposuerat. Sciebat.n. homines linguam debere esse veracem, linguam vero serpentinam versutam, & fallacem, & tamen cum se sciret iam deceptum esse per eam, secutus est illam linguam bestialem, quando domino mentitus est, & suum ausus est infamare auctorem. Ex tunc enim filij Adæ ad mendacia proni facti sunt. psal. 61. Vani filij hominum, mendaces filij hominum in stateris, idest in ordine, & mensura iustitiæ. Est enim statera iustitia, eo quòd ad æqualitate partes reducit. Sic primi parentes contra iustitiæ liberam iniquitatem quam supra se retorquere debebant, in suum auctorem refuderunt. Quarto quia ante peccatum distinxerat dominus locum & pabulum hominis a brutis. Nam locus eius erat paradisus terrestris, & reliqua terræ pars cęteris animalibus erat concessa, ita & vt paradisus esset ciuitas ista rus. Sed consummata præuaricatione cęlestis homo mittitur ad ouile pecus, & ad portam paradisi (ne sit facilis spes redeundi) collocantur angelus cum uersatili gladio. Similiter pabulum arborum, & fructuum parauerat homini, fęnum & herbas iumẽtis, & sic vtrorumque mensę diuisę erant. Sed cum ad vitium peruentum est, ad brutorum mensam inuitatus est, cum dictũ est ei a domino. Gen. 3. Comedes herbas terræ.

M Homo Iumentum. Quõ sex modis homo cõparatur iumẽtis insipi tibus.

terræ. Quinto quia assuetus erat homo ante peccatum cęlestia contemplari: nũc mutatum est studium, vt ad terrena sicut bruta diuertat, & totum studium filiorum Adam nunc circa terram, & terrena consideranda vertatur. Iob. 9. Nec dimittis me vt glutiam saliuam meam. Saliua sapor est intimæ contéplationis, quæ nũc non inuenitur in homine. In ore autem gustus est, in ventre satietas. Hæc ergo saliua contemplationis in aliquos labitur, sed vt veniat in ventrem non glutitur, quia aliquando gustamus aliquid modicum de contemplatione, sed non saturamur, neque lumen ad quod facti sumus plenè intuemur. Sexto ne a mente eius deperiret ꝙ bestijs similis esset, pelle indutus est bestiali. Primo enim vestitus erat nobilissima cute innocentiæ: & cum se aut sodalem inspiceret, hominem intuebatur, quia homo erat quem videbat. Modo vero oculis se inspicientibus obijcitur pellis brutorum aut lana ipsorum: & non nisi, quia similis factus est illis. Cultus .n. exterior maximè ordinatur ad hoc vt interiorem hominem pandat. Inde est, quòd sortiti sunt homines vt plurimum brutorum nomina. Nã superbi vocantur leones, crudeles lupi, detractores canes, astuti vulpes, stulti capræ, simplices oues, & sic de alijs. Et breuiter pęnè vnicum signum remansit, quo non se totaliter in brutum conuersum existimaret, scilicet quòd corpus eius remansit erectum, vnde Ouidius. Pronaque cum spectent animalis cętera terram. Os homini sublime dedit, cęlumq; videre iussit, & erectos ad sydera tollere vultus.

Sermo XX. in ordine, Et IIII. de Conceptione uirginis gloriosæ per thema pręcedens.

A Originale. An lex originalis peccati sit inutilis.

Secũdum Arist. 2. Politic. Barbaræ leges & inutiles populo debent in meliores commutari. Cum igitur lex illa originalis peccati inutilis sit & barbara naturæ nostræ: sequitur quòd ex toto debuit a Deo anullari. Malè igitur concludit thema, Hester. 15. Non propter te, sed pro omnibus hæc lex posita est. Ad quod facile respondemus, quòd differt loqui de humanis & de diuinis legibus. Nam humanæ leges secundum Arist. 1. Ethicorũ, multã variabilitaté habent: ita ꝙ secundum cõditiones politiarũ, & hominũ variant, ita vt vno tépore sint vtiles, alio tépore non. Sed lex diuina (saltē quæ est per diffinitiuam sententiam) mutari non potest. ps. Quæ procedunt de labijs meis, nõ faciã irrita. Et iterum: in æternũ omnia iudicia iustitiæ tuæ. Potest tamé quos vult ab huiusmodi lege eximere, sicut & principes seculi, qñ vltra & pręter leges ꝗbus dã priuilegia cõcedũt. Et sic ab hac lege originalis peccati, excepit beatissimã virginé matrē suã, quasi in dicendo sibi thema ꝓpositũ. Nõ propter te, sed pro omnibus hæc lex cõstituta est. Sicut enim Vasti regina cõtennés regis Persarũ imperiũ, a sua dignitate deposita est, & eius loco ordinata est Hester: sic propter cõtēptũ pręcepti Dei Eua a dignitate sua (quæ erat in ornatu originalis iustitiæ) destituta est, & eius loco substituta est Maria, ita quòd in gratia concreata sit. Psalm. 92. Etenim firmauit orbē terræ, qui non cõmouebitur. Parata sedes tua Deus ex tunc. Maria est orbis terræ melior isto materiali quem videmus. Orbis enim terræ idem est quod circuitus terræ. Hic autem circuitus terræ ambit, & in se cõtinet & claudit infernum, qui secũdũ doctores est in medio terræ. Sed circuitus terræ Mariæ ambiuit, & clausit in se verum paradisum scilicet Christum. Secũdò differunt hi orbes, quia iste materialis quem videmus frequēter cõmouetur. Sæpe.n. fit terræmotus. Sed orbis terræ Mariæ nũquã motus est ab integritate sua, sed semper integer permansit. Tertio quia ista terra sæpe de domino in domino transit: ita vt sæpe cõmoueatur propter varios hæredes. Hæc vero solum fuit ipsius. Psalm. 45. Deus in medio eius non commouebitur. Fuit enim ita repleta gratijs & virtutibus ex tempore suæ conceptionis, vt ex eo tempore semper in ea Deus quandoque cor-

B Maria. Quomodo Maria dicitur orbis terræ.

poraliter semper tamen spiritualiter permanserit. Ideo sequitur. Parata est sedes tua Deus ex tunc, scilicet ex conceptionis suæ tempore. Terra autem cadentes adiuuat vt resurgant. Sic Maria peccatores vt a peccato resiliant. Vnde ea canit ecclesia. Succurre cadenti surgere, qui curat populo. Ad eam igitur vt nos adiuuet recurramus dicentes, Aue.

C
Originale. Labor & dolor competũt homini ꝓpter originale peccatum.

Omni homini ex primo parentum casu competit labor & dolor. Bernar. in sermone. Duo nobis in hæreditate reliquerat ille vetustus Adam, qui a facie Dei fugit, laborem, scilicet & dolorem: laborem in actione, dolorẽ in passione. In quo similis erat vulturi. De quo philosopho. 8. de animalibus. Vultur postquam de pręda comederit, id quod superfluit de suo cibo seruat, vt inde cibare possit pullos suos: quia nõ acquirit cibum nisi cum difficultate. Sic primi parentes post quàm comederunt cibum vetitum, id quod superat, scilicet reliquias; nobis filijs suis reseruauerunt, quæ sunt labor & dolor. Psal. 89. Amplius eorum labor & dolor. Fuerunt enim istæ reliquiæ loco panis & potus. Nam ad panem pertinet labor. Gen. 3. In laboribus comedes ex ea cunctis diebus: & iterũ. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et psal. Labores manuum tuarum quia manducabis. Ad potum pertinebat dolor, ps. 102. Potum meum cũ fletu miscebam. Fletus enim & dolor aqua est vino delectationis apposita. Causa autem quare nos ita exiliter cibauerunt est: quia cibum suum vetitum habuerunt cum difficultate, idest cum peccato, quia secundũ Augu. cõtra naturam est: & sic est quoddã violentum & difficile, iuxta illud Sap. 5. Lassati sumus in via iniquitatis, ambulauimus vias difficiles. Solus Christus est, de quo Psal. 9. Tu solus laborẽ & dolorem consideras, remedium scilicet adhibendo tam in præsenti quàm in futuro. In præsenti, quia contra panem laboris dedit corpus suum, sine labore & sine opere humano formatum, quia de spiritu sancto conceptum. Sapien. 16. Panem de cęlo pręstitisti eis omne delectamentum in se habentem. Contra potum dedit sanguinem suum. In futuro autem se exhibebit finẽ omnis laboris & doloris.

D
Labor. Quomodo differenter labor & dolor fuerunt in Christo, in Maria & in nobis.

Quæ quidem pęnæ laboris. s. & doloris in Christo & Maria remanserunt: quãuis ab earum radice fuerint alieni. Differenter tantũ, quia in Christo remãserunt ad opus redẽptionis cõsummãdũ: in Maria vero ad virtutes habitas conseruandũ & perficiendum; in nobis autem ad humiliationem & vitiorũ extirpationem. Iob. 11. Vir vanus in superbiam erigitur, & quasi pullum onagri se liberũ natum putat. Pullus sine fræno nascitur, homo cum fræno originalis peccati, & legis naturalis. Dum autem non attendit miseriã suam, erigitur in superbiam, & sibi arrogat libertatẽ, ita vt mirabili & inexcogitato artificio de ipso morbo fecerit Deus medicinam. Considerans enim ꝙ culpa intulerat pęnam, excogitauit per pęnã tollere culpam. Quod signatum est. 1. Macha 3. in Iuda, qui tulit gladium Apoloni & occidit eum: & erat in gladio illo pugnans cunctis diebus. Gladius peccati mors est pęnalitates. 1. Cor. 15. Stimulus peccati mors. Postquam igitur culpã per passionem occidit, nunc in nobis per gladium pęnalitatum laborum & dolorum pugnat aduersus peccata: ita vt de peccato, idest de pęna peccati dãnet peccatum. Rom. 8. Et hoc in nobis nõ in virgine gloriosa, de qua thema. Nõ propter te, sed pro omnibus hęc lex cõstituta est.

E
Mariæ cõceptio. Vtrum Maria fuerit concepta in peccato originali.

Mane dicimus de lege peccati originalis, & quid sit, & an sit. Nunc vero dicemus an in illa lege originalis peccati inclusa & concepta fuit virgo gloriosa? Et videtur ꝙ sic, quia Ioan. 3. Quod natũ est ex carne caro est, & quod natum est ex spiritu spiritus est. Cum igitur solus Christ⁹ fuerit de spiritu sancto conceptus, & Maria de carne sicut omnes alij: decuit vt sola Christi conceptio nihil haberet spiritui sancto contrarium. Et sic omnes alij sicut non fuerunt priuilegiati, vt cõciperẽtur de spiritu sancto, habuerunt culpã originalem quæ repugnat spiritui. In oppositum est propositio pro themate allegata. Ad quæstionẽ respondeẽ ꝙ piè credẽdum est Mariam absque originali macula

fuisse.

fuisse conceptam. Probatur primo auctoritate scripturæ. Primo per illud Psal. 45. Sanctificauit tabernaculum suum altissimus. Quomodo autem sanctificauit postea exprimit dicens. Deus in medio eius non commouebitur, sicut in nobis solet fieri, qui dum eum in nostro hospitio recepimus, statim eum reijcimus. Sed in ea nunquam commouebitur. Et si quæras quãdo sanctificauit, respondet. Adiuuabit eam Deus mane diluculo. Mane quidem quando lux apparet quod fuit in natiuitate eam perficiendo gratijs & virtutibus. Sed diluculo quod apparet ante mane fuit in conceptione sua. Non autem adiuuisset eam nisi præseruando a macula originali, & generaliter ab omni labe peccati, igitur. Secundò hoc idem patet per illud. Prouerb. vlti. vbi de forti muliere dicitur cuiusmodi fuit ista. Multæ filię cõgregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Non autem fuisset Euã supergressa, quæ fuit sine originali producta. Tertio hoc idem patet per illud. Esa. 57. Veniat pax, & requiescat in cubili suo. Cubile pecis, immo princeps pacis fuit Marię corpus. Si autem fuisset labe originali polluta, quomodo ibi requiesceret pax cum atrocissimis hostibus, scilicet motibus carnalibus, qui ex originali oriuntur?

F Concupiscentia. Quomodo cõcupiscẽtiarũ motus sũt nostri atrocissimi hostes.

Sunt enim concupiscentiæ hostes nostri pessimi in medio nostri existentes nos assiduo persequentes tanto periculosius quanto magis domestici. Matth. 11. Inimici hominis domestici eius. Narrat Iustinus de Annibale quòd Romanos aggressurus bello nauali in fictiles vtres poni iussit aspides quos incantationibus cęperant in proxima insula: medioque prælio in naues hostiũ misit. Hoc primum parti aduersæ ridiculum fuit, vt scilicet fictilibus dimicarent, qui ferro nequirẽt. Sed quando naues repleri cęperunt serpentibus, hosti victoriam concesserunt. Sic diabolus fecit nobis. Quia enim nos vincere non poterat per potentiam, aggressus est per malitiã, implendo naues corporũ nostrorum serpentibus, idest concupiscentijs carnalibus, quibus iam multi perierunt. Iudith. 8. Exterminati sunt ab exterminatore: & a serpentibus perierunt. Inde Ezechielis. 3. Subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Male igitur cum talibus serpentibus in gloriosa virgine requieuisset pax æterna. Et ad obiectum ante oppositum dicitur, quòd dominus dicendo verba illa voluit intelligi, ꝙ omne, quod est ex carne caro est, quia generatio ex carne non nisi carnem potest dare. Et sic verbum caro factum est, quando non opere carnali, sed ex carne virginis factum est verbum Dei in carnem. Quod vero natum est ex spiritu, vt in baptismo spiritualiter est genitum, & non carnaliter. Maria vero genita est ex opere carnali & ex carne, sed priuilegiata, ideo &c.

Secũdo hoc idem probatur doctorum auctoritate, Primo Anselmi dicentis, Decebat ea puritate nitere qua sub Deo maior nequit intelligi; quam Deus pater filio eligebat in matrem. Hoc autem nõ esset in originali concepta; quia tunc posset maior intelligi puritas, scilicet sine originali conceptione. Item alibi dicit. Non credo esse amatorem virginis, qui renuit festum celebrare conceptionis. De nullo autem nisi de sancto celebratur, ergo consequens est, vt eius conceptio fuerit sancta. Et si dicatur, Cum Maria originali peccato caruerit, sequitur quòd non indiguit redemptore, iuxta illam apostoli consequentiam Rom. 3. Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei quæ ostensa est in redemptione generis humani. Respondetur quòd supposito quòd Maria sit sine originali concepta, tamen adhuc redemptore indiguit. Hoc deducit Durandus in. 3. disti. 3. q. 1. quia licet ille qui non fuit obligatus nec in se, nec in suis parentibus non indigeret redemptore, qui tamen fuit in suis parentibus obligatus, quia potest impediri ne obligetur in sua propria persona, redemptore indiget. Hoc enim facere est ipsum redimere, vt si aliquis impetret, quòd proles nascitura ex parentibus seruilis conditionis non incurreret seruitutem, talis verè diceretur redemisse prolem a seruitute. Cum igitur Maria esset ob-

G Mariæ cõceptio. Si Maria cõcepta fuit sine originali peccato, quomodo indiguit redẽptore.

noxia seruituti peccati originalis in suis parentibus si fuit impeditum virtute Dei ne in sua persona seruitutem hanc incurreret, vere potest dici filium Dei eam redemisse: & tanto familiarius, quanto redemptio fuit in ipsa celerius inchoata. Et hoc maximum fuit signum dilectionis Christi, quia ita excellenter eam super omnes redemit. Maius enim est signum dilectionis apud aliquem facere vt non cadat in lutum, qui tamen casurus erat nisi præseruaretur, quàm post casum eum extrahere a luto. Sic Mariæ maximum signum amoris exhibuit, cum eam in lutum originale casuram, a casu illo præseruauit. Et si dicatur quòd maius est dilectionis signum dimittere peccata quàm præseruare ab eis, iuxta illud saluatoris. Lu. 7. Cui magis dimittitur, magis diligit. Respondet Aug. quòd omnia non commissa, sed committenda nisi esset speciale adiutorium Dei, sunt dimissa, ac si essent commissa. Ideo excellentius beneficium est præseruare malo, quàm permittere incidere in malum, & postea ab illo liberare.

Dubitatio & perfecta locucio.

Tertio hoc idem probatur ecclesiæ auctoritate, quæ iamdudum festum cõceptionis celebrat, quod non esset nisi cõceptio eius esset sancta & immaculata. Vnde & sacrosãcta synodus Basilien. hoc determinauit Anno dñi millesimo quadringentesimo tricesimonono quintodecimo Kalendarum Octobris in ecclesia maiori Basileæ, & omnibus vere pęnitentibus & confessis qui interessent matutino seruitio centum dies indulgentiarum concessit & totidem in primis vesperis, & totidem in secundis, & centum quadraginta his qui sermone interessent. Et si dicat, quia dicit philosophus. 2. Ethicorum, ꝙ virtus est circa difficile, sed nõ est difficile agere vbi non est bellum & resistentia. Vbi aũt nõ est aut fuit peccatũ originale nõ est resistẽtia, q̃a ibi nõ est fomes. Plus aũt & maiori conatu resistit q̃ habet fomitẽ, quàm qui nõ habet: sicut q̃ habet aduersariũ, quàm qui nõ habet. Ergo maioris & perfectioris virtutis est iudicium habuisse originale quàm non habuisse.

H Mariæ conceptio. Q̃uo Maria uirtutes habuerit cũ nihil in se difficultatis haberet, &

Dicitur primò ꝙ licet Maria ex minori conatu resisteret tẽtationibus quàm Paulus stimulatus stimulo carnis, tamen non propter hoc Paulus dicitur Maria virtuosior, quia secundum Durandũ. 3. sen. dist. 30. q. 2. Conatus maior quando requiritur solum ex parte operam eis qui est male dispositus, non auget meritum. Alioquin plus mereretur continens quam tẽperatus faciendo simile opus de genere virtutis, quia oportet continẽtem plus conari, quàm temperatum propter malam eius dispositionem. Hoc autem nõ est verum, quia tunc virtutes magis obessent, quàm prodessent. Sed quando maior conatus habetur non propter indispositionem operantis, sed propter difficultatem operis, tunc maior conatus faciens quòd actus difficilior sit magis intensus, auget meritum, vt patet de dilectione inimicorum in ordine ad actum diligendi amicos. Modo Maria maiorem habuit conatum ad opera difficilia quàm Paulus, puta ad credendum altissima fidei mysteria, insuper ad se humiliandum, quia eius humilitas honorata fuit summa, & sic de alijs Pauli vero conatus ex sua indispositione procedebat, igitur.

virtus est circa difficile.

Dicitur secundò, quòd non obstante quòd Maria fomitem non habuerit: habuit tamen maximas tentationes ab extrinseco. Patet quia q̃ sunt in statu perfecto, maximè impugnantur a diabolo. Probatur in Christo qui fuit impugnatus ab eo & ministris eius per totam vitam suã, qui tamen fomite caruit. Patet etiã in sanctis eremitis, qui cũ maxima abstinentia eremũ colebant, qui tñ a diabolo tentationibus carnis maximè agitabant; vt patet in Hieronymo, qui non nisi pellẽ & ossa pro magnitudine abstinentiæ habebat, & tamẽ in eo regnabat luxuriæ igniculus. Maria autem inter omnes perfectissima fuit, igit̃ nõ obstante ꝙ in carne rebellionem non habuerit, ab extrinseco nihilominus multa habuit sibi contraria, per quæ coronata triumphauit. Quidã tñ dicunt ꝙ licèt Maria caruerit peccato originali, nõ tñ sequit̃ quin fomitem habuerit, sed

I Maria multas habuit tentationes ab extrinseco.

K Mariæ conceptio.

An ĩ Maria fuerit fomes.

ſed ſibi non fuit imputatus ad peccatum, ſicut nec nobis poſt baptiſmum. Et dicũt quòd a conceptione propter non imputationem ipſam & Dei voluntatem fuit ligatus, ſed in cõceptione filij Dei vbi fuit ſecunda ſanctificatio, fuit omnino extinctus, ita vt qñ intrauit vterum rex gloriæ rex pacificus dixit, Pax vobis; & ex tunc pax vniuerſalis inter carnem eius, & ſpiritũ facta eſt. Sed melius dicendũ eſt, ꝙ Maria fuerit ſine quocunque fomite: eo ꝙ fomes ex natura corrupta & vitiata habet originem. Licet enim naturaliter ante lapſum primi hominis homo eſſet mortalis & paſſibilis, niſi præſeruaretur auxilijs iã dictis, non tamen naturaliter habuiſſet rebellem partem ſenſitiuã rationi, nec pronitatẽ illam ad malũ. Ideo fomes magis ſequitur vitiũ naturę quàm naturã. Ideo ſi in Maria non fuit vitiũ naturæ: ſequitur ꝙ nec ſequela eius. Item Io. 13. Nõ eſt ſeruus maior dño ſuo. Sed futurum erat vt homines naſcerentur de ecclesia incorrupta & ſine fomite; qui tamen ſunt ſerui Chriſti, ergo Chriſtus dominus de matre ſine fomite. Præterea in terra Marię erat pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum. i. omnem ſenſualitatẽ, ergo omnẽ fomitẽ. Præterea, Maria omnibus inclinantibus ad peccatũ caruit, igiť & fomite. Aſſumptum patet, quia quantum terra ſeminanda eſt bono ſemine, tãto præparatione indiget, ſpinisque & nociuis herbis diligẽtius emundari, ne ſemen perdatur. Sed terra Marię ſeminãda erat ſemine electiſſimo, ideo decuit in ea ſummam præcedere præparationem, vt nullæ, ſpinę. i. cogitationes mundiales, aut vrticæ, ideſt cogitationes carnales in ea viderentur. Hiero. in quadam epiſtola. Vaſa limo plena liquorem puri elementi recipere & continere non poſſunt. Ager ſpinoſus niſi labore cultoris fuerit extirpatus non nutrit in ſe iactatum ſemen ſed ſuffocat. Sic aĩus ſolicitudinũ plenus, verbũ nõ poteſt ſuſtinere diuinum, niſi prius ipſarum ſolicitudinũ culparumque omnia maculas ſucciderit hæc Hiero. Sic hoc ſit verum de verbo Dei vocaliter in aere prolato multo magis de verbo Dei incarnato.

L Mariæ cõceptio. Immunitas Mariæ ab originali probatur teſtimonijs & figuris.

Quarto hoc idem probari poteſt per Iudęorum teſtimonium. Nam Bonau. refert. 2. ſen. ꝙ Maria ita in corpore ſuo erat ordinata, ꝙ licèt eſſet mulierum pulcherrima, vt pote mater ſpecioſi forma præ filijs hominum, oẽs tamẽ qui eã reſpiciebãt ab ardore libidinis refrigerabat. Signum eſt igiť ꝙ fomes ille ſeu concupiſcẽtia qui a natura nobis ineſt, erat ab ea ex Dei dono totaliter ablatus, quãdo etiã in alijs actionẽ eius auferebat. Inde eſt ꝙ myrrhæ comparatur. Eccleſiaſtici. 24. Sicut myrrha electa dedi ſuauitatem odoris: q. a ſicut myrrha interficit vermes, ſic eius ſanctitas concupiſcentias carnales.

Quinto hoc idem figuris demonſtrari poteſt. Figuratur enim primo. 4. Reg. 19. vbi dixit Eſaias. Hæc dicit dominus de rege Aſſyriorũ. Nõ ingredietur vrbẽ hanc, nec mittet in eam ſagittam, nec occupabit eam clypeus, protegamque vrbẽ hanc, & ſaluabo eam propter me, & propter Dauid ſeruum meum. Iſta ciuitas regis magni eſt Maria, quam non ingredieť rex Aſſyriorum diabolus per quodcunq; peccatũ. Nec mittet in eã ſagittam peccati quę penetrat animã eius. Hãc ciuitatẽ vt dicit pater protegã propter honorẽ meum, & propter Dauid. i. filium meum; qui quaſi ſeruus meus faciet omnia; ad q̃cunque mittã eum. Huius enim ciuitatis dñs fines poſuit pacẽ & intus & extra. Secunda figura qua figurata eſt per arcã veteris teſtamenti. Anima eius per vrnam in qua poſitum fuit mãna. Cum igitur vrna illa prius fuit impleta quam in arca poſita; videtur ꝙ anima beatę virginis prius fuit impleta gratia ſaltẽ natura quàm corpori vnita. Et ſi dicatur quòd in conceptione virginis nõdum erat anima, ſed multo tẽpore poſtea: cũ iã dictũ ſit ꝙ eius corpus formatum ſit ſicut cęterorũ corpora. Quomodo ergo hoc die celebratur feſtum conceptionis, cum nihil ſanctitatis tunc in ea fuiſſet, & necdum eius anima creata? Reſpondeť ꝙ tripliciter accipi poteſt cõceptio. Vno modo ꝓ miniſtratione materię prolis cõcipiẽdę q̃ fit in cõmixtione ſeminũ maris & feminę, & hęc hodie facta eſt. Secũdo modo ꝓ cõfiguratione mem-

M Mariæ cõceptio Tribus modis capi poteſt conceptio.

ne membrorum quam facit vis formatiua seminis vt artifex, & hec hodie incepit, licet non fuerit nisi vsque ad certũ tẽpus completa. Tertio pro infusione animę in corpus organicum, quando proles secũdum suã speciẽ perfecta est, hæc nõ est hodie facta. Quia tamẽ semẽ viri est infectũ ex maledictione data ei, iuxta illud Gen. 4. Maledicta terra in opere tuo, idest semẽ in operatione generationis eius, vt vult gloss. Aug. Et ex infectione illa causatur qualitas morbida in anima q̃n incipit habitare in corpore nostro. Ideo hodie creditur esse preuenta Maria ab illa infectione & causa peccati originalis, ita vt cũ creata est anima recepta sit in corpore mũdo. Ideo conuenienter hodie plus quàm alio tẽpore celebratur eius cõceptio, q̃n scilicet facta est seminum cõmixtio, & purgatio. Vñ & illo primo modo propriè dicit̃ & vulgariter conceptio. Tertia figura fuit in arca Noę. Sicut.n. in illa omnia animalia fuerũt pacata, vt lupus & agnus, leo & onager, & sic de alijs, sic in ista arca quæ tulit verũ Noæ in aquis diluuij huius seculi omnia fuerunt pacata. Cões sensualitatis motus, ita vt nihil rebellionis fuerit in ea, & si nihil rebellionis, igitur nec originale peccatũ. Inde cõgrue dicit̃ ciuitas quasi ciuiũ vnitas, quia ibi sensualitatis & rationis perfecta cõcordia fuit. Ciues illi⁹ ciuitatis fuerũt sanctæ cogitationes, deuotæ affectiones, feruentia desideria, quæ oĩa tendebant ad illud vnum ꝙ est necessarium. Luc. 10. Et quia ciues regẽdi sunt cõsilio, ideo isti ciues regebant̃ cõsilio spiritus sancti. Ideo in hac ciuitate summus imperator magnificè hospitat⁹ est, iuxta illud. ps. 73. In pace factus est locus eius.

Sexto hoc idem probari potest per relationes & miracula. Vnde testatur magister Henricus de Hassia quòd lector quidam Paulus nomine negando beatam virginem sine originali peccato fuisse cõceptam: coram toto populo & clero in Cracouia cecidit & expirauit sermone nondum finito, & hoc recitatur in fasciculo temporum. Quia si dixeris in istis asserendis non esse periculum, eo quod de sanctificatione cõceptionis eius scriptura nullam fecerit mentionem. Respondetur ꝙ multa sunt reuelata a Deo, quæ tamen in scriptura non habentur, & sunt de pie credendis. Hoc autem ideo potuit esse ꝙ nihil de huiusmodi sanctificatione scriptum est, vt dicit Thomas de Argẽtina in 3. sentẽ. dist. 3. quia nõ debuit Maria deterioris esse conditionis quàm Ioãnes baptista. Sed scriptura tradit Ioannẽ baptistam sanctificatum fuisse in materno vtero, iuxta illud Lucę. 2. Replebitur spiritu sancto adhuc ex vtero matris suæ. Ideo scripturę non fecerunt mentionem de huiusmodi sanctificatione, quia quilibet fidelis hoc pia mente pro certissimo debet supponere.

Septimò hoc idẽ rationibus persuaderi potest. Primo apud omnes tã philosophos quàm poetas naturale est filium honorare matrem, cum etiam sit de iure diuino. Hoc autẽ non faceret Christus matri suę, si eam permitteret in lutũ originalis peccati cadere, cum posset eam pręseruare. Posset enim ei tunc dici illud ps. 7. Exurge in præcepto quod mandasti, scilicet de honore parentum, ergo. Secũdo sic ostẽdit: quia opus miserationis in Deo magis fuit quàm opus creationis, iuxta illud ps. 134. Miserationes ei⁹ super oĩa opera eius. Igitur cõueniens fuit maiora aut æqualia fieri in opere redemptionis sicut in opere creationis. Sed in tali opere natura humana creata fuit munda & in gratis nullis meritis præcedentibus: igitur multo magis in merito Christi fuit conueniens præseruare totam humanam naturam in aliqua creatura pure humana: ne talis originale peccatum contraheret. Sed nulla pura creatura fuit a Deo magis dilecta quàm Maria, & in qua voluerit maiora exercere opera, igitur. Si enim vir & fęmina contraxerunt originalem culpam, vel mortalem quæ in posteros traducta est, & hoc in destitutione & deformatione humanæ naturę, cõueniens fuit vt in reparatione eiusdem inuenirẽtur, & vir & fęmina sine originali peccato. Tertio Christus perfectissimè mediauit inter Deum & Mariam, sed non mediasset perfecte, nisi impetrasset, ꝙ Deus nunquam

N. Mariæ cõceptio Rationibus probatur Mariam non fuisse in originali conceptam.

quam esset ei offensus. Plus .n. est placare eum ne ei irascatur, quàm postquã iratus fuerit, ergo nunquã ei Deus offensus fuit. Cum igitur Deus per motum interiorem in ipso nõ offendatur, sed tantummodo propter culpam in ipsa anima existentẽ, sequitur ꝙ impetrauerit eã nunquã fuisse iniquam, sed absque peccato.

O

Mariæ conceptio

Quare nõ sunt a Maria ablatæ pœnæ peccati originalis.

Et si quæratur, Cum Maria fuerit in vtero sanctificata, vel etiam postea (vt credit) a Christo baptizata, vel a discipulis, quare non fuerunt ablatæ ab ea passiones, & pęnę peccati originalis, sicut & culpa: cum tamen baptismus dicatur omnem culpam, & pœnam delere, & idem quæreretur de nobis qui baptizati sumus. Itẽ cum tales pęnæ infligantur propter originale delictum, sequitur quod iniustæ sunt Mariæ inflictę quæ illo peccato caruit. Præterea Christus & Adã satisfecerunt pro isto peccato; iniustum est igitur ꝙ pro illo peccato iterum pęnam portemus. Ad hoc respondetur primo secundũ Guil. Parisien. 3 parte de virtutibus: quòd cum secundum aliquos peccatum originale sit carentia iustitiæ originalis cum indignitate habendi eam, vel secundum alios fomes cum imputatione ipsius ad culpam, & indignitas illa, vel imputatio sit quasi caput principale illius peccati: tamen cauda, idest sequela scilicet fomes & pęnę consequentes incessanter nos exagitant, quemadmodum serpens capite contrito caudã atque residuum corporis agitare non cessat. Sic pestis illa fomitis primos motus incessanter excitat, quamuis per aquas baptismi caput eius contritum sit, iuxta illud Psal. 73. Tu contribulasti capita draconum in aquis, scilicet baptismi. Augu. super. 7. ad Romanos. Iacet originale peccatum in eis qui renati sunt lauacro salutari vt deiectum atque peremptum: nec resurget ad pristinas vires vt regnet & dominetur. Aliquid tamen sequelæ manet. Sicut videmus, ꝙ ignis extinctus aquæ superinfusione, aliquid caloris, vel fumi retinet post extinctionem: & sicut reliquiæ febris febre cessante manent in artubus ab expedito motu retrahentes. sic rebellio illa & cętere pęnę post baptismalem extinctionem remanent, licèt temperentur & diminuantur, secundum Plinium. licet plumbum dealbari possit & lauari, nunquã tamẽ potest a sua immunditia totaliter ablui propter suæ materię grossiciem & impuritatẽ, quæ argentum viuum immundum, & sulphur immundum & fętidum. Sic cum simus creati ex impura materia, & immũda carnis & sanguinis: licet per baptismũ possit ablui spiritus impuritas, tamen carnis nostrę scilicet concupiscentiæ vilitas non potest a nobis penitus amoueri, licèt possit per baptismum tẽperari, & quodãmodo diminui. Nã & in pueris (vt vult Guil. Parisien.) latet extincta lex originalis peccati tãquàm in cineribus. Sed cũ superueniunt anni discretionis, puta circa annum. 16. vel. 17. tunc ignis ille reaccenditur in iuuentute; ita vt qui bene se habuerũt in pueritia propter inflammatam cõcupiscentiam vix possint regi & dirigi.

Originale peccatum quid sit.

P

Originale peccatum

De duplici pœna originalis peccati.

Dicitur secundò ꝙ duplices sunt pęnę originali debitæ. Vna ex parte animæ scilicet carentia gratiæ in pręsenti, & glorię in futuro, & hæc totaliter remittitur per baptismum: quia sicut per generationem naturalem acquiritur esse naturæ: sic per generationẽ spiritualem esse gratiæ, & cõsequẽter glorię in futuro. Alia est pęna pertinens ad vires inferiores & ad corpus scilicet carentia rectitudinis virium inferiorum, & passibilitas & mortalitas corporis: Et hæc non tollitur in baptismo, quia sacramenta solum restituunt id quod est necessitatis ad salutem, & nõ id quod est dignitatis. Sunt etiã medicamenta salutis animę & corporis. Sicut .n. amittẽs virginitatem peccãdo, per pęnitentię sacramẽtũ restauratur ad gratiã quę est necessaria ad salutẽ: sed nõ ad id quod dignitatis est .s. integritatẽ corporis. Sic in baptismo quod est necessitatis ad salutem .s. rectitudo voluntatis per gratiam restituitur, sed non immortalitas & cętera quę necessitatis nõ sunt. Sicut bigamus de nouo baptizatus non perdit irregularitatem, quãuis restituatur ad gratiã. Nec etiã decuit ꝙ plus conferret reparatis quam reparatori, immo minus. Sed reparatorem

opportuit esse mortalē, & passibilem: qui mortem nōdum venerat reparare. Sicut tamen hi defectus sublati sunt a Christo in sua resurrectione, sic in secundo suo aduētu in generali omniū resurrectione ab eodē auferent. Hæc Durā.2.sen.dist.32. Ex quo patet quàm grauis fuerit primi hominis casus, quādo oportuit filiū Dei bis in carne descēdere ad reparādum dissipata. In primo ad reparandū animam: quę pars erat principalior, & cuius casus periculosior, in secundo ad reparandum corpus. Posset etiam hic exemplum adduci de fure, & homicida, qui per pęnitentiam reparantur ad gratiam, sed eorum fama non propter hoc restituitur.

Q. Originale. Quare pœnæ istæ remanent post baptismū.

Dicitur tertio, ꝙ pęnę istę remanent in nobis post baptismum propter multa. Primo: vt vult Guilielmus Parisien. ad humiliandum nos. Nihil .n. (vt dicit) magis animam humanā humiliat quàm pęnę assidua vilificatio & contumelia, quas a parte carnis patitur: rememorādo illud quo homo comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis, vnde Alchuinus ait, ꝙ terra propter hoc nobis germinat vrticas, & venenosas herbas & spinas, vt ante oculos semper habeat originale crimen, & suæ conditionis miseriam, scilicet quòd propter eum talia nociua crescant. in terra. Augu. tamen dicit ꝙ illa quæ producuntur a terra ad hominis pastum cum laboribus & pęnis maximis producuntur, vt cognoscat se homo per peccatum non modo brutis æqualē, sed etiam inferiorem, quando terra sponte gignit, & sine labore vtilia bestijs, & spōte nociua hominibus, & vix cum magno sudore vtilia: ita vt magis videat terra brutis famulari quàm hoi. Secūdo vt dicit Guil. Paris. valēt hæ pęnæ ad incussionē terroris & iaculorū mortiferorū tā ex parte corporis in infirmitatibus, quàm ex parte animæ in motibus: quæ omnia nō solū minant separatione animæ a corpore, sed etiā a Deo, imò etiā illę scintillæ libidinum minantur, nō solum ardorem libidinis in præsenti: sed etiam ignis æterni in futuro. Ideo etiā dn̄s cōtra hoc peccatum pugnat igne & aqua, igne spiritussancti, & aqua baptismi. Inde est, ꝙ pœnę istę ad memoriā reducūt quis sit adiutor in opportunitatibus & ī tribulatione, quis sic etiā illius peccati persecutor, & cōsequenter aliorum peccatorum maiorum. q m̄si punit tā acerbè peccatū originale in oēs hoīes, quomodo puniet mortale in quolibet quod maius est originali? Tertio valent hæ pœnæ ad priorum & sequentium peccatorum medicinā, & maximè libidinis. Ignis .n. arsurā digiti compescit & dolorem. Et sicut dicit Guil. Paris. de scorpione medicina fit cōtra ipsius percussuram. Et de bubone lapis extrahitur, qui contra venenum ipsis est saluberrima medicina. Et de dracone carbunculus nobilissimus in fronte existens, de quo non est dubium quin valeat contra venenū ipsius. Sic non est dubium quin carnis stimuli & pęnæ valeant ad extinguendum venenum peccati; & ad infirmorum & infectorum sanitatem. iuxta illud Roma. 8. De peccato damnauit peccatum. Quartò valent ad eruditionem nostrā. In cuius figura scribitur Iudicum. 3. Hæ sunt gentes quas dn̄s dereliquit: vt erudiret in eis Israelem, & postea dicerent filij eorum certare cū hostibus, & habere consuetudinē præliādi. Iste gentes sunt carnales motus, qui in nobis sunt ex corruptione naturæ primorum parentū. Roma. 5. Per vnū hominem peccatum intrauit in mundū. In istis enim gentibus erudimur in duobus. In ipsis enim agnoscimus quid sumus ex nobis. Secundo quid sumus ex munere Dei. Prima doctrina quasi prima lectio duas habet partes. Nam ex nobis duo habemus. Primo pronitatem ad malum. Propter quod Apostolus dicebat Roma. 7. Scio, ꝙ nō habitat in me, hoc est in carne mea bonum, quia tota inclinatio mea prona est ad malum. Secundò difficultatem ad bonum. Roma. 7. Non quod uolo bonū hoc ago, sed quod odi malum illud facio. Ideo clamabat illud Roma. 7. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et sequitur consolatoria responsio. Gratia Dei per Iesum Christum dn̄m nostrū. Secunda doctrina duas etiā habet partes secūdum duo quæ

gratia

gratia in nobis operatur. Primum est, ꝙ cō stituit nos inesse honestatis vitæ. 1. Cor. 15. Gratia Dei sum id, quod sum. Secundo nos inducit ad exercitium bonorum operum. Ideo subditur ibidem, Et gratia eius in me vacua non fuit.

Pœnæ tēporales remanent in nobis uiuētib⁹ ad exercitium.

Dicitur quartò ꝙ quamuis Adam satis fecerit pro peccato suo, & etiā Christus, nihilominus post remissionem istius peccati adhúc manent pęnæ peccati. Hoc deducit Guil. Paris. per exemplum. Nam benignus paterfamilias cum filium suū postquam consumpsit diuitias sibi a patre traditas, reuertentem ad cor & pęnitentem in pristinam gratiam recepit, & pęnitentiam, & satisfactionem eius acceptauit, non imputat ei vllo modo præteritam dissipationem, veruntamen diuitias non statim ei restituit, immo in paupertate detinet ipsum, attendens, ꝙ diuitiæ sibi fuerūt occasio dissipationis luxuriosę, & ita paupertas erit ei ad humiliatione & custodiā. Nemo enim audiret dicere, ꝙ paupertas ista infligatur in vindictam, etiā si ille paterfamilias vsque in millesimam generationē sic protraheret. Sic pater misericordiarum videns corruptionem, quæ in carne est, & cęteras pęnas necessarias esse ad custodiam, & humiliationē filiorum suorum, seruat eam in eis vsque in vltimam generationem, nō vt in vindictam, vel plagam, sed in medicinam saluberrimam. Vnde primus homo fuit in diuitijs, & delicijs paradisi, & ibi stultè propter vnum morsum consumpsit, & dissipauit hæreditatem suam, ideo in valle lachrymarū, & paupertatis cum filijs suis deiectus est, & ei collatæ sunt multæ paupertates, & tribulationes in subsidiū, iuxta illud Ps. 106. Adiuuit pauperē de inopia, & posuit sicut oues familias, idest sicut iumēta & bestias terræ. Istas quippe miserias immittendo, & infligendo (vt dicit Guil. Paris.) maximè parcit filijs, quia ex ipsis non intendit percutere, sed sanare. Adę enim & Euę superbiæ occasio fuit fęlicitas, & status, & sublimitas, in qua erāt. Ideo statuit Deus pro medicina humiliationem huius miseriæ, vt contraria contrarijs curentur. Et hoc est, quod dicit Aug. Summa Dei ira est cū dominus hic parcit. Hic enim parcit, vt in æternum non parcat, hic non parcit vt in ęternū parcat. Et ita nō portāt filij primorum parentū pęnam in vindictā pro eis illatam, sed potius in medicinam, qua discant non imitari peccata parentū.

Mors corporalib⁹. Quinque rationes quare mors corporalis nō aufertur p baptismum.

Vnde Guil. Altissiod. in 4. parte summæ quinque rationes assignat, quare, dominus non aufert mortem corporalem, p baptismum. Prima est, quam diximus, scilicet humiliatio, vt per miseriam humilietur homo, qui per superbiam cecidit. Quā causam ponit Iob 6. dicens. Sagittæ domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum, idest superbiam meam. Secunda est incussio terroris, vt homo attendens seueritates virgæ domini, a gladio sibi caueat. i. a pęna inferni, quæ in infinitum crudelior est. Virga. n. sua percussit dn̄s primos parentes, & necessitatem addidit moriendi pro primo peccato, qua percussione percussum est totum genus humanum vsque ad finem mundi. Ideo sequitur in auctoritate Iob allegata. Et terrores domini militant contra me. Tertia causa est stimulatio, vt hominem quasi inuitum trahat dominus ad se. Oseæ. 11. In funiculis Adæ traham eos in vinculis charitatis. Quarta, vt homo attendens vitæ huius miseriam conetur quærere meliorem. Vnde primus homo creatus est in campo Damasceno, deinde ductus in paradisum quasi in meliorem terram; vt de hac vita miserabili transiremus ad meliorem. Sed inde propter peccatum repulsus est, vt cognoscat homo non naturæ esse, vt sit in paradiso, sed solius diuinæ gratię. Quinta est ne homines magis appeterent baptizari propter vitam corporalem perpetuandam quàm propter spiritualem.

Dicitur quinto ꝙ mors, fames, & cętera alia mala (dempta carnis rebellione, & concupiscentia contra spiritum) sunt mala consequentia conditionem naturę hominis, quę ei inhęsissent, nisi obstitisset originalis iustitia. Ideo quia Maria iustitiam originalē non habuit, propterea illas afflictiones naturaliter sustinuit. Quia vero rebellio cōtra spiritū ex vitio naturę corru-

ptæ procedit, & in ea non fuit natura corrupta, ideo nec fomes, nec concupiscentia contra spiritum in ipsa fuerunt.

Sermo V. de conceptione virginis, & in ordine XXI. per thema.

A Mariæ cõceptio. In conceptione Mariæ de dicatum est templum corporis sui.

TOta pulchra es amica mea, & macula non est in te. Cant. 4. Si verum sit, quod de Maria canit ecclesia, quòd est templum domini, sacrarium spiritus sancti, eo quòd dominus eam corporaliter, & spiritualiter inhabitauit, & spiritus sanctus in ea dominũ Iesum tanquam in sacrario induit põtificalibus vestimentis, scilicet humanitatis nostræ, in qua sacrificium obtulit in ara crucis. In quo etiam sacrario positę sunt preciosissimè reliquię paradisi, sequitur quòd Mariæ sancta conceptio sit ipsius templi dedicatio. Tunc enim sanctificauit tabernaculum suum altissimus. Sed longe aliter dedicauit, quàm faciant pontifices moderni. Primò, quia moderni dedicant, & consecrant ecclesiam postquã fabricata est; hic autem simul fundauit eamet dedicauit, & sanctificauit. Secundò, quia consecrato templo quodam ab aliquo pontifice iuxta sibi delegatam potestatem confertur indulgentia populo, & quanto excellentior, tanto ibi maior indulgentia reperitur. Et quia tota trinitas fuit huius templi consecratrix, ideo vltra omnium præsulum potestatem in ea maximę conferuntur indulgentiæ. Ad hoc ergo templum in suæ dedicationis die rei criminis sicut ad refugium recurremus, & vt indulgentiam ipsam percipiamus, aliquid de nostro offeramus, cor scilicet pium vna cum salutatione angelica dicentes Aue.

IN matutino sermone tractabimus, qđ superest de labe originali, qua omnes sordidamur. In sermone Pomeridiano de pulchritudine Mariæ, & priuilegijs sanctitatis eius, quib. tota pulchra facta est. Mane igit primo dicemus infirmitates, miserias, & inconuenientia, quę nobis attulit originale peccatũ. Secundò quomodo traducitur in posteros. Tertio cum manus, & ora pomum vetitum tractauerunt, quare in membris verendis facta est punitio non in illis?

B Originale. Sex infirmitates ex originali peccato procedentes.

Ad primum dicitur secundum Arist. 1. physicorum, quòd vno inconuenienti dato multa contingunt, sic ꝙ per illud incõueniens, quod accidit primo parenti multa inconuenientia in sua posteritate secuta sunt, & infirmitates. Prima fuit error virtutis appetitiuæ, qua bona nobis malè sapiunt, & mala benè, qua nobis velut filijs Israel sapiunt allia, & pepones Aegypti, & mãna cęleste fastidimus. Hac enim febre peccati, ita infectum est palatũ cordis nostri, vt omnia nociua dulcia nobis videantur, & saluti nostræ vtilia amara iudicentur, quibus ait psal. 4. Filij hominũ vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium. Sunt enim graui corde, qui sic afficiuntur. Nam põdus animæ est amor eius, vt si amat terrena, amor trahit deorsum, si cęlestia sursum. pondus rei valor eius. Ideo cum incomparabiliter sint meliora æterna temporalibus, & spiritualia carnalibus, plus eis ponderant, & plus amanda sunt. Et sic cum in statera cordis nostri temporalia æternis præponderant, dolosa est statera nostra, & mendax. Dicimus communiter cum quis aliquid alio magis æstimat, ꝙ illud plus alio ponderat. Inde psal. 61. Vani filij hominum, mendaces filij hominũ in stateris, quibus præponderant terrena cęlestibus. psal. 101. Factus sum sicut nycticorax in domicilio, quæ odit lucem, & diligit tenebras. Sic nos bonum odimus, & diligimus malum. Secunda infirmitas fuit error intellectiuę virtutis, qua bona iudicamus mala & econuerso, vt patet in delicijs corporalibus, in quibus ducimus dies nostros, & delicias cęlestes pro nihilo ducimus, quasi elongati a stellis, sicut corpora stellarum cum incredibilis sint magnitudinis nobis paruissima videntur, immo nonnullis nihil esse videtur, vt patet in Galatia, vbi multæ stellæ nihil iudicantur. Sicut enim catulus nascitur cęcus: sic & nos nascimur cęci, & ignorantes

C Cor. Qũo cor nostrum est statera dolosa.

eorum, quæ saluti nostrę conueniunt, cognoscentes satis facilè, quæ nobis obsunt. Ideo paucos videmus ad cognitionem diuinorum tendere, ferè omnes ad terrenorum cognitionem, & acquisitionem. Est enim iam contra naturam suum depressus oculus intellectus nostri, vt semper ad infima respiciat, & nunquam sursum, iuxta illud psal. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Tertia infirmitas est cõtinuum bellum inter sensitiuam, & rationalem partem. Nam ex eo die quo peccauit primus parens, tam mirabiles insurrexerunt hostes, vt eos omnino debellare non possimus, quin semper insurgant, licèt eos arcere possimus, ne nos compræhendant. Non enim potest rex in regno suo, ita iustitiam exercere, quin in nemore lateant latrunculi, qui tamen eius timore egredi non audent. Pilos carnis radere possumus non eradicare. Sic primos motus compescere, non ex toto euellere. In visione Moysi rubus ardebat, & non comburebatur. Quia etiam si in monte perfectionis constituatur homo, ita vt igniatur igne diuino, non tamen cõsumit ignis ille spinas; quia motus carnales adhuc permanent. Vnde præceptum est Leui. 14. Pilos carnis suæ radere, non euellere, idest prauos motus carnis abijcere, licèt sit impossibile penitus euellere. Nõ sit ergo homo, quantumcunque spiritualis, securus, nec de castitate præsumat, nec quinque sensuum custodiam paruipendat, quia per eos ingreditur hostis. Thren. 4. Non crediderunt reges terræ, & vniuersi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis ꝑ portas Hierusalem: ideo psal. Non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorũ, idest rationi, & voluntati, quæ sunt vires animæ fortiores. Hæ enim concupiscentiæ, & motus earum refricatio & memoria vsque ad medullam cordis, & ossium penetrant. Vix enim dediscitur consuetudo, & delectatio peccati. Inde est, ꝙ consuetudo Aegyptiaca ferculorum, & cultuum, per quadraginta annos vix potuit obliuisci. Frenanda propterea est ista caro. Iturus in prelium, in quo omnino nõ frenato facilè capitur. Si bellum infra vnum regnum periculosum est, & magis infra ciuitatem, & magis adhuc infra domum, intolerabile videtur esse bellum, quod infra hominem ortum est, quando ipsemet aduersus se consurgit. Nec mirum, vt qui bellum egit contra dominum suum, in se sentiat rebellionem; & qui noluit dominum superiorem in parua re cognoscere, saltem confusus, & ignominia plenus, ipsum quærat, & cognoscat, iuxta illud psal. Imple facies eorum ignominia, & quærẽt nomen tuum domine. Qui enim volunt reos ignominiosè tractare, solent mala excogitare ad eorum confusionem, vt non statim moriantur, sed in dolore viuant. Inter quæ primum est, vt vbi quis nobilius gloriatus est, ibi ignobilius tractetur. Et si in propria domo prius delicijs abundauit, & in illa & de illa gloriatus est, in illa ligetur, & captiuet, & fiat ei carcer. Quod factum est in primo parẽte. Caro propria, quæ erat ei domus gloriosa, ipsi in carcerem conuersa est. vnde Hester. 4. De ipsa domo Aman lignum sublatum est, quo suspensus est. Carcer iste tenebrosus est, quantum ad caliginem rationis, & lutosus propter corruptionem affectionis, vt iam satis dictum est, in duabus primis infirmitatibus. Secundum est, ꝙ in tanta angaria constituitur angariatus, ꝙ cogitur proprium carcerem reparare sumptibus suis, & proprium carcerarium pascere. Ecclesiastici 29. Pascet & potabit ingratos. Tertium est, ꝙ in ipso carcere compeditur cõpedibus infirmitatis; de quibus viuens expediri nõ potest, quæ sunt sitis, fames, calor, frigus, &c. Ps. Humiliauerũt in compedibus pedes eius, idest affectiones. Tren. 3. Circum ædificauit me, vt non egrediar; aggrauauit compedem meum; ita ꝙ ad bene operandum exire non valeo. Aggrauantur compedes, quando voluptas corruptioni, vel corruptioni pęnæ corruptio culpę additur. Quartum est, ꝙ in ipso carcere bestijs traditur ad deuorãdum, idest bestialibus motibus. Quod significatum est in Daniele, qui missus est in lacum leonum, sed non tetigerũt eum, quia aduersus iustum inclusum in carcere carnis non præualent bestiales tentationes.

D *Sensus.* *Primos motus reprimere possum⁹, & nõ omnino extinguere.*

E *Carcer.* *Quõ miserabiliter incarceratur anima in corpore suo.*

nes. Iob 5. Bestiæ terræ pacificæ erunt tibi, & scies, quòd pacem habeat tabernaculum tuum. Heb 11. Obturauerũt ora leonum. Non sunt tamen quantuncunque iusti securi, quamdiu sunt cum bestijs, sicut nec securus dormire, qui inter leones vel serpentes habitaret. Quod sentiẽs clamabat Dauid. Educ de carcere animam meam, vt confiteatur nomini tuo. Richardus de sancto Victore libro de contemplatione. Ex fonte originalis peccati modo sordida titillatione caro inflãmatur; modo fœda cogitatione animus sordidatur. Et hęc duo, scilicet titillatio carnis, & cogitatio cordis, figurãtur in illis duabus catenis Petri, quibus vinctus stringebatur vt surgere non valeret, donec ruptis vinculis diceret ei Angelus magni consilij, id est gratia, surge velociter, hæc Richar. Quintum est, quòd in ipso carcere ad maiorem pęnam custoditur, sicut quãdo rex cępit maleficium, præcipit eum seruari in custodia carcerali, donec iudicauerit quid agendum, & quandoque educitur ad patibulum, quandoque de misericordia educitur ad liberationem. Quod significatur in pincerna, & pistore Pharaonis, quorum alter ad patibulum ductus est; alter ad regis obsequium. Sed Ioseph cum illis erat innocens, scilicet Christus in carcere corporis nostri solus sine culpa circundatus infirmitate nostra, & cum eo Maria virgo ex priuilegio. Quarta infirmitas est incuruatio ad ea, quæ infra nos sunt, & declinatio ab his, quæ supra nos sunt. Ps. 37. Miser factus sum, & curuatus sum vsque in finem. Adeo enim inclinati sumus ad ea quæ carnis, & mundi sunt, vt pęnæ aliud non cogitemus. Inde videmus, quam difficile calefactibiles sumus calore spiritualis amoris, & cœlestium desideriorum, & quam facile ardeamus ecõtrarijs. Nec mirum, quia ex concupiscentia nascimur omnes, & ita (vt videtur) mater nostra est, & cum illa sit aut debeat esse ancilla, nascimur serui omnes; quia partus sequitur vẽtrem, & per consequens non liberi, sed ad inferiora depressi. A quo tamen excipitur dominus sine concupiscentia natus, & Maria ex priuilegio. Quinta infirmitas paralysis est, quæ est corporis morbus, cum non habeat anima potestatem mouendi membra corporis. Et sic vbi nõ potest anima habere potestatem mouendi membra spiritualia, videtur esse paralysis spiritualis. Quod manifestum est in nobis, quia non amamus Deum quantum volumus, vel cum volumus, vel prout volumus, immo videtur quòd ipsam corpus totum regat & dirigat. Quod enim corruptum est in parte, tendit ad corruptionẽ totius, vt patet in pisce, & pomo. Sic corpus, quod corrũpitur aggrauat animam, & propter hoc istud peccatum dicitur peccatum naturæ. Communiter dicunt homines peccasse naturam quando gignit homines senos digitos habentes in pedibus, vel manibus, aut gibbosos, aut alijs deformitatibus monstruosos. Sic istud dicitur naturę peccatum, quia gignit incuruatos quos debuit gignere rectos, & bestiales, quos debuit gignere natura spirituales. Licet. n. homo ex parte corporis proximior sit terræ, quàm cęlo, ex parte tamen animæ quodammodo cęlestis est, & cęlo proximior, ad quod tendere debet. Est enim homo magis cœlestis, quàm terrenus, quia ab illo magis denominatur res quod est in ipso optimum & fortissimum. Anima autẽ fortior est corpore, quod propter ipsam creatum est.

Ex concupiscentia omnes orimur.

Sexta infirmitas est paupertas & inopia in quam decidit. Alienauit enim primus parens a se gratiam, & precio peccati seipsum vẽdidit & omnem posteritatem suã. Et hoc ideo, quia cuius est labor, eius est fructus. Cum ergo tota posteritas Adæ fructus esset velut arboris, eo vendito tota posteritas eius vendita est, & alienata a bono, quod deplorabat apostolus ad Romanos. 7. Ego (inquit) carnalis homo venundatus sum sub peccato, idest precio malæ voluntatis Adæ subditus peccato, idest concupiscentiæ ex qua oriuntur omnia peccata. Quicquid enim peccatorum est in dictis, tactis, & cogitationibus, a mala concupiscentia est. Ideo miserabiliter venundatus homo clamat ad refugium Dei dicens. Vendidetunt populum tuum sine pretio, scilicet Adam, & Eua, & non

fuit

fuit multitudo in commutationibus eorum, quia illi duo soli omne genus humanum vendiderunt. Et quia hæc duplex cã malę venditionis assignatur, scilicet defectus iusti precij vltra medietatẽ, & ꝙ hoc sine consilio actum est, ideo dum non erat qui redimeret, vt alienatam hæreditatem reuocaret, & repararet, nostram humanitatem assumpsit dominus, vt frater noster & propinquus iurè propinquitatis eam sibi vendicaret, qui factus est in animam viuẽtem, sicut nos in mortuam. Et ita plenus erat homo miserijs, vt diceret Iob 9.c. factus sum mihimetipsi grauis, idest meipsum portare non possum.

F Origina-le. Q̃uo originale a parentib⁹ traducitur in posteros.

Secundo quærebatur vtrum originale peccatum a parentibus traducatur in posteros? Et videtur ꝙ non, argumento Iuliani hæretici, quia nuptiæ sunt honorabiles & bonæ, ergo nihil ex eis coitur, & generatur mali. Item parentes per baptismum mundati sunt ab originali peccato, quomodo igitur per ipsos traducitur in posteros? Ad hoc respondetur. Prima propositio, secundum Alexandum de Hall. 1. par. ex patre & matre non peccatoribus, nascitur puer peccator. Probat hoc a simili. Nã de grano seminato puro oritur granum cum palea; & de aciuis verarum arborum nascuntur syluestres, & acerbæ arbores in fructu. Item Aug. ex circuncisis generatur præputiatus. Post tamen ablationem peccati originalis, nunquam vltra reuertitur, sicut nec præputium, aut palea post ablationem redit. Secunda propositio. Dato ꝙ nuptiæ sint bonæ, non tamen sequitur quin ex eis aliquid mali, per accidens oriatur, sicut nec sequitur, ꝙ quamuis Angeli sint boni, ꝙ nihil ex eis oriatur mali, & si granum sit purum, ꝙ nihil ex eo oriatur paleæ. Vnde Aug. de nuptijs, & concupiscentijs lib. 1. Nuptiarũ bonum malo originali non potest accusari, sicut adulterorum, & fornicatorum malum bono naturali, quod inde trahitur non potest excusari. Sicut enim peccatum siue hinc, siue inde trahatur a paruulis opus est diaboli, sic homo siue hinc, siue inde nascatur opus est Dei. Hæc Augustinus.

Tertia propositio. A parentibus per concupiscentiam, & emissionem seminis traducitur originale in posteros, non propter eorum peccata particularia, sed propter transgressionem primam. Probat Alexander de Hal. parte 2. Nam cum propter peccatum Giezi dictum sit. Lepra Naaman adhærebit tibi & semini tuo vsque in sempiternum, ergo propter peccatum Adæ quod fuit multo maius non est mirabile si lepra infectionis eius adhęsit sibi & semini suo vsque in seculum. Et si quæratur a quo causatur ista infectio originalis peccati, videtur quòd non a corpore, quia lux corporalis attingens sordes corporales propter sui munditiam nullam contrahit fęditatem, igitur cum anima rationalis incomparabiliter simplicior sit & purior luce corporali, & quæ immediatè a Deo producta est, iuxta illud psalmus. Qui finxit sigillatim corda eorum, sequitur quòd per contactum corporalem nullam contrahit maculam. Ad hoc dicitur secundum Duran. 2. distinct. 31. q. 1. quòd modus traductionis originalis est iste. Cum enim natura nihil agat vltra speciem suam, deficiens a dono, quod ei gratis impensum erat, non potest alteri communicare donum quo caret, & quod supra naturam ei collatum fuerat, sed solum communicat quod ad naturam pertinet corruptam, & infectam cum carentia doni supernaturaliter toti naturæ collati, scilicet rebellionem, & concupiscentiam malam. Vnde Aug. contra Pelagianos & Cęlestinos. Qualis terrenus, tales & terreni, & hoc non nisi per seminis sparsionem. Semen. n. vitiarum erat & maledictum ab initio, q. a maledicta terra in opere tuo. i. in opere generationis semen. Hæc Augusti. ꝙ autem hoc potuerit ex carne vel semine traduci, varijs similitudinibus ostendit Guil. Parisien. lib. de virtutibus. par. 3. Primò, quia a diuitijs, quæ tam longæ sunt ab animabus nostris peruenit ad eas corruptio auaritiæ, & superbiæ, quanto fortius ab ipsis corporibus passiones quales inferre possunt corpora eisdem adhęrebũt? Secũdò dicit Galenus in lib. de elemẽtis, vt allegat doctor iste, ꝙ phlegmatica

tica complexio nullam animæ virtutem iuuat, ita vt eam brutalem faciat, quare hoc non faciet corpulentia nostra propinquior, vt obtenebret animam a cognitione & rectitudine sua. Dixit etiam alibi, ꝙ mala complexio stimulat animam, & hoc manifestũ est ad sensum. Videmus enim cholericos iracundos & impatientes; melancholicos tristes; sanguineos ad gaudiũ, risus, & vanitates leues. Si ergo creditur medicis, manifestum est corpora humana per malas complexiones suas, & alias dispositiones innumerabiles animas humanas obtenebrare & interficere; quanto magis per naturã suã, quæ interior est corpori, quàm sua complexio? Manifestum est etiam illud ex separatione corporũ, sicut apparet in estasi, vel raptu aĩas cõfortari, & dirigi, & eas posse, quæ non possunt in coniunctione cõtraria., & manifestum est eas debilitari & incuruari ex coniunctione corporum. Hæc Guil. Nec est intelligendum, quòd peccatum patris, vel matris transeat in filios, sed solum simile causatur. Vnde August. Transeunt, quæ sunt in aliquo sicut in subiecto, sed afficiendo non emigrando, velut Ethiopes, qui quia nigri sunt, nigros gignunt non suum colorem transferentes, sed sui corporis qualitate corpus, quod de illis gignitur afficientes. Et statim sequitur. Colores virgarum quas variauit Iacob afficiendo transierũt in animas pecorum matrum, atque inde eadem affectione transeundo apparuerunt in corpora filiorum. Tale vero aliquid in fętibus humanis posse cõtingere. Solinus medicinæ auctor scribit, & exemplo confirmat. Dionysium enim narrat eo quòd ipse deformis esset, nec tales filios habere vellet, vxori suæ in concubitu formosam solere picturam proponere: cuius pulchritudinem concupiscendo quodammodo raperet, & in prolem quam concipiebat afficiendo transmitteret. Hæc August. Ex quibus manifestè apparet exteriora agere in animam, & posse transmutare fętus interiores; quãto magis ea quæ sunt in corpore animæ coniuncto. Nec est simile de luce corporali, vt vult Alexander de Hall. Nam lux corporalis cum re fęda quam contingit non ita coniungitur, vt ex illis duobus fiat vnum secundum substantiam, quorum alterum ex altero inficiatur. Ex quo patet quòd istud peccatum necessario contrahitur, cum infunditur anima. Vnde propter hoc appellatur hoc vitiũ multis nominibus. Vocatur enim vitium naturæ, quia totam naturam ex semine Adæ modo naturali procedentem (nisi ex speciali priuilegio) vitiat, & inficit. Secundò vocatur peccatum originale, quia in origine cuiuslibet hoc vitiũ primũ est, & simul oriente natura oritur. Tertiò vocatur peccatũ hr̃ditariũ, q̃a cũ hr̃ditate patris nostri Adam tanquã hypotheca possidetur, & semper ipsum possidemus, & si non culpa, tamen pœnam & sequelas eius. Quartò vocatur peccatum necessarium, quia necessitate non voluntate trahitur. Inde orabat Dauid. psal. 24 De necessitatibus meis erue me, idest de peccato, & peccati sequelis necessario contractis. Propter quod gratias agebat sperans de ereptione per Christum, cum dixit. psal. 30. Saluasti de necessitatibus animã meam. Vulgo dici solet, Quod noua testa capit, inueterata sapit. Adam vero adhuc existens noua testa humanæ naturæ infectus est. Non est ergo mirum si inueterati & induti pellem est veterem ipsius Adæ illam sentiant infectionem.

G Originale Q̃uo istud vitiũ multis nominibus nominatur.

Tertio quærebatur cum manus, & ora pomum vetitum contrectauerint, quare vindicatum est in membris verendis, cum tamen pars illa ad hoc nihil videatur egisse? Respondet ad hoc Guil. Paris. Primò quòd vis gustabilis, & eius vsus ad conseruationem vitæ reseruatus est. Et propter hoc vsus eius moderatus nõ habet culpã; igitur nec pęnam. Vsus vero virtutis generatiuæ non habet illam necessitatem. Propter hoc vsus eius totus a primo motu vsque ad vltimum culpabilis est, nisi matrimonij sacramento excusetur. Ideo potius in illa parte vindicatum est, qua minime licet vti quàm in illa, quæ necessaria est. Secundò dicit Guil. Parisien. ꝙ magis in partem generatiuam vindicatũ est, vt iustitia Dei euidẽs fieret, & illi peccato retributio congruentissima, vt videlicet

H Originale. Quare nõ est vindicatum in tactu, gustu, & visu sicut in membris generationis.

licet per mulierem torqueatur secundum vim generatiuã, qui per mulierem peccauit, & ab ea patiatur ardores concupiscentiarum acerrimos, quam neglecto Dei mãdato noluit contristare. Similiter & ab ea præmatur hac seruitute turpissima, cui regendo, ac corrigendo noluit ab initio sanctissimè dominari, & vt eam sequatur, & post eam abeat turpissima vrgente concupiscentia, quam post se trahere ad Deum debuit, & a suggestione retrahere serpentina. Secundam rationem assignat, vt per generationem peccatum istud traxisse a primis parentibus reminiscentes, recognoscamus nos filios iræ esse natos, & recognoscendo gratiam redemptionis, & regenerationis semper illud in corde habeamus. Vnde Hugo de sancto Victore lib. de sapientia, parte 8. c. vlti. Quia in hoc membro, per quod humana propagatio transit signum inobedientiæ positum est, cunctis per illud transeuntibus manifestè ostensum est, quoniam cum culpa inobedientiæ generantur. Hi enim in hoc ipso titulo, qui in portis inscriptus est, per quas transeunt, agnoscunt, vnde quia veniant, aut quo vadant. Aliam tamen solutionem dat Guil. Parisien. quòd etiam omnes alię vires infectæ sunt, & punitæ. Nam vis gustabilis sic punita est; vt secundum illam homo famę, & siti crucietur, vis tactiua frigido & calido, & cæteris qualitatibus & infirmitatibus, vis odoratus fętiditate continuè descẽdente a cerebro per nares. Similiter prurigio vitiũ est in auribus dicente apostolo 2. Timo. 4. Coaceruabunt sibi magistros pluriẽtes auribus, idest scalpentes. Est enim pruritus in auribus sępissimè proueniens (vt dicit Guil.) ex illa lepra originalis peccati. Similiter in oculis concupiscentia, propter quos crebro nominatur cõcupiscentia oculorum. 2. Pet. 2. Habentes oculos plenos adulteriis, & insanabilis delicti, idest originalis. Vnde August. Non dicatis vos habere animos pudicos, cum oculos habeatis impudicos. Impudicus enim oculus impudici cordis est nontius. Hinc de hac oculorum concupiscentia recitat liber de oculo morali, ꝙ fuit quæstio mota in mensa cuiusdam prę-lati, cuius erat concupiscentia sumptuosior, an oculorum, an ventris? Responsum fuit ab omnibus ꝙ ventris, iuxta illud Ecclesiastici 16. Omnis labor hominis in ore eius Sed quidam philosophus pręsens super hoc interrogatus. Sentio (inquit) ꝙ oculi plus constant, quàm membrũ quodcunque aliud corporis, quia sex sunt, quæ diuitibus sumptus nimios afferunt, scilicet pręciositas vestium, equorum, ædificiorum, liberorum, cibariorum, vasorum aureorum, & argenteorum. Superfluitas autem omnium istorum ad nihil aliud inuẽta est, nisi ad pascendum proprios oculos, & quod mirabilius est alienos. Vnde Seneca. Non fames magis nobis, sed ambitio constat. Et idem libro de moribus. Iã non sunt homines ad rapinam dentibus, & ventre contenti: oculis quoque gulosi sunt. Ita enim bene vestiretur homo veste de scarleto Aruernię, sicut de scarleto sancti Marcelli, nisi esset pastus oculorum, & ita contenti essent paruis ædibus sicut magnis, & asinis sicut mulis, nisi esset pastura oculorum. Ad hoc recitat Helinandus exemplum de Guilielmo rege Angliæ filio Guilielmi regis, & ducis Northmannorum, qui dum vestiret caligas, nouas, & ipsi de precio earum petenti responsum esset, ꝙ quindecim solidos constitissent. Respondit dicenti sibi iratus: Fili mulieris vltro rapientis virum, cur non emisti de vna marca argenti. Iste parui valoris, nõ sunt dignę regia maiestate. Quo dicto sequenti die allatæ sunt sibi caligæ paris precij, scilicet quindecim solidorum, cui cum diceretur, ꝙ essent precij vnius marce argenti. Respondit, tales caligæ decent regem. Et sic indifferenter calciabat, & vestiebat vestimenta, dummodo dicerentur esse magni precij. Talis enim magis oculis delectabatur in precio. Ex his patet ꝙ nihil corporis fuit, quod non maculauerit lepra originalis peccati, maximè tamen membra generationis, quod patet ex indecentibus motibus, qui velimus nolimus nobis accidunt. Secundo ex hoc, ꝙ primi parentes post morsum vetitum cucurrerunt ad folia ficus ad cooperienda pudibunda sua, quæ tunc quandam rebellionem

I Concupiscentia. Quõ visus inter omnes sẽsus est sũptuosior.

nem

nem inferebant. Erant enim prius vestiti pulchritudine sua, sicut sol, vel liliũ sua luce, vel formositate. Tunc vero in signum furti probrosa vestimenta acceperunt. Ideo qui de vestimentis in superbiam attolluntur, idem est ac si fur de adustione cauterij sibi facta propter furtũ glorietur. Ecclesiastici 11. In uestitu ne glorieris vnquam. Vtilior enim est in conflictu lorica ferrea, quàm stola linea vel vestis purpurea, licèt oneri sit illa, hæc honori.

Sermo XXII. in ordine, & VI. de cõceptione per thema immediate præcedens.

A Maria. Quo loqui possimus de pulchritudine Mariæ.

SI nos velimus loqui de tota pulchra, & sanctificata, oportet nos a nobisipsis omne peccatum expellere; quia Ecclesiastici 15. Nõ est speciosa laus in ore peccatoris. Sed timendũ est, ne similes simus cornici, quæ se sępe balneat, nec propter hoc albior efficitur. Sic ad Dei verbum audiendum plures concurrunt, quod eo prædicatur, vt anima a sordibus peccatorum lauetur, & fiat placens Deo, sed recedunt ita nigri sicut ante, & assimilantur his de quibus dicit Aristoteles, ꝙ audiũt diligenter medicos, sed nihil inde consilij eorum faciunt. Nos autem non sic, sed cũ psal. 68. dicemus Deo. In multitudine misericordiæ tuæ introibo in domum tuam, idest ibo ad domum tuam, scilicet Mariã in multitudine misericordiæ suæ, & vt ea mediante lauer a peccatis meis, dicatque nostrum quilibet. Domine dilexi decorẽ domus tuæ, idest audire loqui de decore, puritate, & pulchritudine domus tuę. Nõ sicut illi, qui inquinant sacrarium spiritus sancti dicentes eam esse in originali conceptam, & locũ habitationis gloriæ tuæ, id est filij tui, qui est gloria tua. Prouerb. 10. Gloria patris filius sapiens. Ideo sequitur. Non perdas cum impijs Deus animã meam, qui scilicet mentiũtur eam esse in originali conceptam. Vt ergo possimus aliquid dicere pauperes sensu & intellectu, ad hospitale Dei recurramus, vt ibi nobis de alimento prouideatur, ad virginem, scilicet Mariam dicentes Aue.

B Mariæ. Quare fit seruitiũ de beata Maria quotidie, non de alijs sanctis.

SEd quæri posset, quare quotidiè fit seruitium de beata virgine & non de cęteris sanctis, cum tamen in vita sua non legatur fecisse aliquod miraculum sicut fecerunt sancti ad nostrum adiutorium. Cum etiam cęteri sancti sint sicut & illa adiutores nostri?

Responsio quòd multiplex potest assignari causa. Prima est, quia ab ea quotidie cognoscimus habere panem nostrum quotidianum dominum Iesum, quẽ secũ cum ecclesiæ repræsentationem in imaginibus tenet in manibus, vt nobis eum ministret. Non sic habemus ab alijs sanctis. Ideo quia quotidie esurimus, & illo pane indigemus; ad eam quotidie reccurrimus, gratiarum actiones pro alimento reddendo, seruitium proprium de ea, non de alijs agendo. Secundam rationem tangit Bonauen. 3. sen. dist. 3. in expositione textus dicens ꝙ hoc procedit ex fidelium deuotione. Nam spiritussanctus inhabitans fidelium corda deuotionem ipsorum magis erga eam inflãmat, quàm erga alios sanctos. Quod multipliciter patet. Primo ex multiplicibus ecclesijs in eius memoriã consecratis. Per vniuersalem ecclesiam de nullo sancto, vel sancta tot inueniũ tur ecclesiæ fundatæ sicut de beata virgine, nec ita bene dotate optimis præbendis. In signum, quòd est mediatrix ad intercedendum pro præbendis paradisi. Fundatores enim ecclesiarum ita dotauerunt eas, vt pro huiusmodi darentur præbendæ paradisi, iuxta illud Christi. Date & dabitur vobis. Secundum signum est multitudo peregrinationum, quæ quotidie fiunt ob eius reuerentiam. 2. Machab. 1. Et tempus affuit, ꝙ sol refulsit, qui prius erat in nubilo accensus est ignis magnus, ita vt omnes mirarentur. Sol iste Maria est, qui quamdiu fuit in via fuit quasi sub quodã nubilo, quia nec legitur tunc miraculis claruisse. Sed ex quo a filio suo clarificata est post assumptionem suam, feruor in eã deuotionis est accensus, ita vt sub feruore isto sicut ad ignem perdices pingues, capiuntur pingues oblationes. Tertium signum

gnum est ex multitudine solẽnitatũ quæ fiunt in eius memoriam plus quàm de quibuscũque alijs sanctis. Quinque enim solẽnitates eius communiter recipit ecclesia, licèt nuper non nisi quatuor. Hanc enim plus quàm per ducentos annos non recepit ecclesia. In quo notari debet ꝙ non sunt faciliter recipiendæ aliæ solennitates, quia propter tales antiquę minus habentur in reuerentia. Scriptũ est enim Leuitic.26. Nouis superuenientibus vetera proijcietis. Nec tñ istas nouas adinuentiones reprobo aut approbo. Non enim satis est laudabilis quæ laudabilis est nimis, per quam quicquid boni habemus possidemus. Ideo videns mater ecclesia ꝙ multum ei debemus non satis fuit de ea celebrare quatuor festiuitates, nisi & superaddat quintam, scilicet hodiernam. Nimiũ enim pauperes sumus, & vix ad quatuor terminos de censu sibi debito satisfacere possumus. Est enim eius natiuitas pro tẽpore autunni, eius purificatio pro hyemali, eius annuntiatio pro verno tempore, assumptio pro æstiuo. Ideo quintum terminum super addidit in hyeme ad soluendũ quod superest pro possibilitate nostra. Tertia ratio potest supperaddi quæ historialis est. Nam Tartari inuaserunt terras Christianorum, maximè Poloniam, Vngariam, Ruteniam, & vicinas regiones in tãta multitudine vt cũ vno die occisi essent eorum triginta milia: sequenti die apparebant bellaturi quadraginta vel quinquaginta milia. Ideo ecclesia apud Clarummontem congregata in generali synodo decreuit, vt singulis diebus diceretur seruitium beatæ virginis Mariæ, vt stragem illam, & cladem bellorum pacificare dignaretur, quod & fecit. Nam Tartaris inter se diuisis ad sua loca statim remeauerunt. Sic ergo propter adiutoriũ impensum ecclesiæ, ecclesia seruitium quotidianum in eius decorem celebrat. De qua ipsa canit. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

Quinque Virginis solẽnitates.

C Cõceptio. Conceptio instituta est tanquã quintus terminus ad debitum honoris Mariæ persoluendum.

In hoc autẽ sermone dicemus de pulchritudine Mariæ intus & extra iuxta thema propositum, extra in corpore, intus in anima. Sit igitur prima propositio. Maria inter omnes mulieres fuit corpore pulcherrima. Patet Canticor.4. Quo abij dilectus tuus o pulcherrima mulierum. Secundò hoc ratione patet, quia Deuteronomij.32. Dei perfecta sunt opera. Sed Deus principaliter fundauit corpus, iuxta illud Psalm.86. Homo natus est in ea, & ipse, scilicet qui natus est fundauit eam altissimus. Congruum igitur erat vt formosissimum opus faceret. Secundò quia filius assimilatur patri vel matri, Christus autem matrem habuit in terris non patrem igitur debebat assimilari, sed ipse fuit speciosus forma præ filijs hominum, igitur & illa speciosa præ filiabus hominum. Tertiò quia virtutes eius ex huiusmodi erant hominibus acceptabiliores. Poeta. Gratior est pulchro veniens in corpore virtus. Et Aristo. Ethico.1. Nõ omnino felix est qui specie turpissimus est, maxime ergo felix mulier fuit corpore pulcherrima. Et si dicatur quòd talis pulchritudo est vana, & periculosa, quia Prouer. vlti. Fallax gratia, & vana est pulchritudo, non ergo debuit esse speciosa. Respondetur quòd sicut de Iudith dicitur Iudith.10. Omnis hæc pulchritudo non ex libidine, sed ex virtute pendebat. Et ꝙ ita sit huic pulchritudini adiuncta est virtus mirabilis, vt etiam testimonio Iudęorum omnes eam videntes quantacunque libidine inflammarentur statim infrigidabãtur cessabatque libido, nec vnquam ab aliquo malè dicitur concupita. Taliter enim fuit hęc pulchritudo compensata, & talis temperantiæ & harmonię naturalis, ꝙ nõ cõmouebat aspiciẽtes ad dissolutã delectationẽ, sed potius ad castitatẽ, & deuotionẽ, vt dictũ est priꝰ ex Bonauentura, quòd autẽ congruũ fuerit vt ei donaret Deus talem qualitatem probari potest multipliciter. Primo quia multum vellet amator feruens & zelotypus ꝙ nemo cõcupisceret amicam suam, sed Christus fuit zelotes. Exo.20. Ego dominus zelotes, & amator Mariæ iuxta illud ps.44. Et concupiscet rex decorẽ tuũ. Probabile igitur est ꝙ dederit ei Deus talẽ prærogatiuã. Secundò ad illud arguit

D Maria. Maria fuit summè pulchra in corpore.

E Mariæ pulchritudo in aspicientibus eam omnem libidinem auferebat probatur multipliciter.

de Gersonno, quia secundum Aristo. natura ita physionomiam principum virtuosorum disposuit, ꝙ aspicientes se commouet ad tremorem & reuerentiam, vt experientia docet, sicut & leonis respectus terribilis est, ergo similiter congruum est, ꝙ Maria habuerit faciem commouentem ad castitatem & tēperantiam. Vnde & physionomia Christi talis erat ꝙ in ea relucebat exemplar omnium virtutum. Malis apparebat terribilis, & auctoritate plena, ita vt commoueret ad bonum tremorem, ut apparuit in die ramispalmarū, qn̄ a tēplo eiecit maximam vendentium multitudinem. Nam secundum Hiero. ex eius facie videbatur fulgor exire terrens eos. Sic & eodem tempore filij Israel cū adorauerunt tanquam eorum regem. Sic etiam quando apparuit quasi furiosus propter feruorem maximum quem habebat in seruando sui patris honorem inter Iudęos qui eum blasphemabant. Et ibi maximè inuehit in eos qui patienter audiunt iniurias Dei, aut eas dicere permittunt, quasi non curando, & suas iniurias & seruorum suorum acriter vindicare voluit. Bonis autem physionomia Christi videbatur placens, & amica, & ad hoc inuitabat eos dicens Matthęi. 11. Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Sic & dicere possumus physionomiam Mariæ commouere ad omnem castitatem, omnem lubricam cogitationem extinguendo. Tertiò legimus Exodi. 34. quando Moyses locutus est Deo, quòd facies sua resplendebat, multum quidem, & sanctum timorem in aspicientibus generans. Quare igitur facies Mariæ non poterat generare talem sanctum timorem contra turpem cogitationem, cui non solum Deus assiduò locutus est, immo intra ipsum habitauit, immo plus videtur dicere Glossa ordinaria super illud Matthęi. 1. Et non cognouit eam Ioseph donec peperit &c. quòd ita relucebat vultus eius, dum erat a spiritu sancto impregnata, ꝙ non poterat in eam Ioseph aspicere, & illud allegat in quodam argumento sanctus Thomas in. 4. senten. in materia de transfiguratione, & magister

De Christi physionomia, & Mariæ.

Ioannes de Gersonno in sua Iosephina. Non mirum si sic vultus eius relucebat, quæ in ventre solem gerebat. Nil igitur mirum si illam virtutem prius in se habuit. Quartò, quia in operibus naturæ videmus quòd basiliscus suo solo respectu hominem occidit, igitur Maria solo respectu suo virus peccati & libidinis non occidet. Videmus enim in quibusdam lapidibus præciosis, quòd quidam eorum naturaliter commouent ad delectandum. Ideo gratia ista transfusa est in Mariam quasi quoddam spiramentum odoris cedrini, ad occidendum in intuentibus eam carnales concupiscentias, quæ quasi venenosi serpentes in carne serpunt. Odor enim & succus cedri fugat & extinguit serpentes. Maria autem cedro comparatur. Ecclesiastici. 24. Quasi cedrus exaltata sum in libano. Quinto experimur hominum vitia palam se in vultu exterius demonstrare, vel in modo continendi apud homines, vt superbia in vultu tumido, luxuria in vultu procaci, & nimium iocundo, timor in vultu pallido, ira in vultu rubicundo, tristitia in vultu lugubri, iuxta illud Iob. 16. Facies mea intumuit fletu, & sapientia in vultu benè disposito. Ecclesiastici. 13. Ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Quare igitur non poterit pie credi faciem Mariæ castissimam castitatis habere insignia, vt sicut hæc quæ prius memorata sunt habent virtutem imprimendi in intellectu videntium indicia complexionum suarum, sic Mariæ facies virtutem imprimendi frigiditatem libidinis. Sextò facies Helenæ propter quam dicitur apud aliquos Troia destructa sic lubrica erat, vt aspici non posset absque incontinentia, iuxta Aristo. 2. Ethic. dicentem. Senes Troianæ vrbis dicebant. Abijciamus Helenam, & minus peccabimus. Propter quod consulebant, vt ab vrbe Troiana eijceretur, quare per oppositum nō potuit Deus sicut & congruebat facere, quòd talem qualitatem haberet Maria, quòd a nemine propter suam pulchritudinem concupisceretur. Licet aliæ bonæ mulieres

Maria cedro comparatur.

res fuerint malè concupitæ, vt Sara, Rebecca, Susanna, Iudith, Agnes, Lucia, & aliæ multæ.

F Maria De Mariæ custodia angelica.

Sed dicet quis. Mulieres multę propter pulchritudinem perierunt. Necesse est ergo eas habere custostiam. Cum igitur Maria fuerit pulcherrima corpore, debuit magnam habere custodiam. Dicitur primò, ꝙ mulier pulchra si sapiens est, nulla indiget custodia, si fatua, etiam nulla indigebit. Quia si omnis sibi custodia adhibeatur, adhuc transibit per foramẽ acus, quia Ecclesiastici. 25. Non est malitia super malitiam mulieris. Dicitur secundo, quòd Mariæ data est maxima Angelorum custodia qui eam circunstabant. Patet per illud Can. 3. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel. Omnes ad bella doctissimi. Vniuscuiusque ensis super femur suum, propter timores nocturnos. Fuit enim iste lectulus paruus in conceptione, in quo debebat requiescere verus Salomon rex pacificus, qui factus est lectus magnus in annuntiatione, dum intra sui vteri spatia clausit quem totus non capit orbis. Sexaginta ex fortissimis Israel, idest videntibus Deum. s. angelis, numerus certus pro incerto, omnes ad bella doctissimi. In quo signatur eorum prudentia ad resistendum contra omnes insultus dęmonum. Vniuscuiusque ensis super femur suum, idest eorum potestas semper parata est ad præliũ propter timores nocturnos, hoc est non solum ad repellendum grauiores tentationes, sed etiam leuiores vsque ad venialia, quia nunquam veniale commisit. Solet n. fieri timor nocturnus pueris. Secundò decet imperatorem & imperatricem circũuallari custodia, maximè vbi est in patria non tuta, sed inter hostes. Decebat igitur imperatricem orbis circumuallari magna multitudine exercitus supernorum cõtra insultus dęmonum. In quo notantur principes qui magnam habent custodiam corporis, sed nullam animæ.

G Mariæ cõceptio. Quia Maria sine originali concepta est probatur multipliciter.

In secunda parte tractãdum est de pulchritudine spirituali ipsius Mariæ. Pro quo sit conclusio, ꝙ Maria tota pulchra est non solũ in corpore, sed etiã in anima, ab omni labe peccati etiã originalis immaculata. Probat̃ primo auctoritate Esa. 35. Gloria libani data est ei. Gloria libani hæc est, quòd ligna eius sunt cedrina quæ sunt imputribilia, igitur fuit imputribilis per peccatũ, si hæc gloria data est ei. Inde Can. 3. de ea dicitur. Ferculum fecit sibi Salomon de lignis libani, idest euectorium fecit quo verus Salomõ nouem mẽsibus portatus est, sed de lignis libani incorruptibilibus. Ideo de ea potest intelligi illud Esa. 40. Non audietur iniquitas in terra tua, vastitas, & contritio in terminis tuis. Congruum enim erat vt ea nasceretur ęterni regis filia, nõ serua, vel ancilla. Omnes enim orti sumus serui, hæc sola libera. Omnes cum onore peccati de quo in Ps. Sicut onus graue grauatæ sunt super me, scilicet iniquitates. Ista vero sine onere concepta est, quę portauit onus quod tulit omne onus, quod quidẽ onus est ad instar auis, quæ dum plures habet plumas, magis fertur sursum. Stat enim huiusmodi onere nobili onerata Maria. Ponit enim Aristo. 1. Politic. differentiam inter seruos & liberos, quia seruos natura fecit ad portanda onera, non autem ingenuos. Secundò hoc idem probatur, quia quos Deus elegit, ita appropriat & disponit, vt ad id quod eligit inueniantur idonei, iuxta illud. 2. Cor. 3. Idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Beata virgo electa fuit vt esset Dei mater, igitur non est dubium quin Deus eam per suam gratiam ad hoc idoneam reddiderit, iuxta quod Angelus dixit: Inuenisti gratiam apud dominum, ecce idoneitatẽ. Et sequitur. Ecce concipies & paries &c. Ecce dispositionem ad concipiendum & esse matrẽ Dei. Non autem fuisset idonea mater Dei, si aliquando peccato deturpata fuisset: Tum quia sicut honor parentũ redũdat in prolem, sic etiam dedecus eorum prolẽ quodãmodo inficit & dehonestat. Tum etiã quia caro Mariæ ad carnẽ Christi singularẽ affinitatẽ habuit, quia carnẽ de carne sua contraxit, & 2. Cor. 6. Quæ conuentio lucis ad tenebras peccati originalis? Tum etiam, quia non solum filius patris qui est summa sapientia, habitauit

Virgo Maria fuit ab æterno electa vt esset Dei mater.

in animo virginis, sed etiam in vtero. Et Sap. 1. dicitur. In animam maliuolam non intrabit sapientia, igitur conuenit dicere eam sine originali fuisse conceptam. Tertiò decuit, ꝙ sicut mulier munda tota sumpta est de viro toto mundo, sic & vir totus mundus de muliere tota mũda. Sic autem factũ est a principio, quando Eua ex Adam producta est toto mundo, igitur ita debuit fieri in productione secundi Adã Vnde Aristo. dicit. 2. Meteororum, ꝙ uas de cera virginea compositum natans in mari sine sui perforatione suscipit aquam, sed sine amaritudine. Sic Maria cuius vas virgineum posita est in mari huius seculi, suscipiens in se aquam sapientiæ salutaris, sed sine amaritudine peccati. Quod enim in eam ingressum est dulcedo fuit. Quartò in lib. de naturis animaliũ dicitur & ita experimur, ꝙ vellus ouis discerptę a lupo trahit corruptionem, ita ꝙ vestis facta de illo vellere scaturit in vermes. Sic caro nostra quam diabolus in primis parentibus quasi lupus dẽte tentationis suæ momorderat, in vermes primorum motuum & concupiscentiarum scaturire non cessat. Ideo nil mirum si dominus descendens sicut pluuia in vellus, idest in Mariam corpus, de vellere eius accipiens vellus ipsum a lupi dentibus voluit esse immune, & sic illam sine originali conceptam. Et hoc magnũ uirginis priuilegium, vt illud in conceptione sua remaneret quod erat ad pęnã, & recederet quod erat ad culpã. Vnde ps. Venite & videte opera dñi, quæ posuit prodigia super terram, auferens bella vsq; ad finem terræ. Sicut enim maximũ fuit prodigiũ ꝙ tẽpore natiuitatis dñi bella non erãt in terra, sic fuit qñ in terra virginis omne bellum ablatum est. Est enim Maria velut fenestra vitrea in arca Noæ: ad quã aquę diluuij nõ intrauerũt, sed sola lux per eam intrauit, quæ totã arcã illuminabat. Sic per eã non trãsierunt aquæ peccari, sed sola lux quæ illuminat omnem hominẽ venientem in hunc mundũ.

Vasis cerei naturalis effectus.

H

Oculus. Pluribus modis aperti sũt

Sed posset quis dicere. Quomodo primi parentes incurrerunt tenebras peccati cum eo tempore quo comederunt aperti sunt oculi amborum, non ergo obtenebrati? Responsio. Quadrupliciter aperti sunt oculi primorum parentum. Non enim erant antea cæci, sed ideo aperti sunt. Primo, quia visu tale quid perceperunt quod non ante. s. disconuenientiã nuditatis suæ corporalis. Prius enim nulla erat in genitalibus membris disconuenientia, nec erubescebãt, sicut nec pueri suã nuditatem. Secundo aperti sunt oculi interioris cognitionis, vt cognoscerent quàm grauiter Deũ offendissent. Latebat hominẽ quantitas diuinæ offensæ de qua dicitur Gen. 5. ꝙ tactus erat dolore cordis intrinsecus donec in eos vindicatũ est. Grego. Qui stultus est in culpa, sapiens erit in pęna. Culpa oculos claudit quos pęna aperit, vt patuit ĩ Lazaro & diuite epulone. Tertiò aperti sunt oculi interiores, idest riui cõcupiscentiarum. Erant enim in eis prius sicut in pueris motus concupiscentię clausi & repressi, sed tunc apparere cęperunt, & membra videntes contra se erigi, erubuerunt. Nau. 2. Portæ fluuiorum apertæ sunt: & templum vsque ad solum diruptum est. Portæ sunt concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum. Porta ad voluptatem concupiscentia carnis, porta ad voluptatem concupiscentia oculorũ. Fluuij enim sunt transitoria vanitas, & fluxa voluptas. Dum portæ istæ aperiẽtur, templum Dei, idest anima dissipatur & destruitur. Quartò aperti sunt oculi interiores, vt se viderent omnibus virtutibus esse nudatos. Quod deflens vitiata propago per Psalmistam ps. 76. ait. Cogitaui dies antiquos &c. Vsurpans enim lignum vetitum, tunc discretionem miseriæ & beatitudinis habuit, nouitque homo per experientiam malum quod ante nõ nisi per speculationem nouerat. Per speculationem enim & prudentiã bonũ scitur & sentitur, malum scitur, sed non sentitur. Tenebatur enim bonum, sed nõ sentiebatur malum. Per experientiam mali malũ scitur & sentitur, bonũ scitur & amittitur. Homo enim lapsus cogitauit dies antiquos, & annos eternos in mente habuit, quia per experientiã depręhendit bona quę ꝑdidit, & mala quę inuenit, &

Oculi primorũ parentum.

quan-

quantum distarent dies antiqui, idest anti
quati & veteres, & mensurab iles merito
peccati, iuxta illud Ps.38. Ecce mensura
biles posuisti dies meos, & substantia mea
&c. ab annis ęternis, quorum dulcedi-
nem iam prælibauerat, plenius si staret ad
huc fruiturus, & ab animali vita in spiri-
tualem transferendus. Modo tamen nec
ista cogitamus. Sumus enim sicut de filijs
Israel reædificantibus templum. Legi-
tur. 1. Esdrę. 3. ꝙ quidam flebant qui pri-
mi templi magnificentiam viderant. Alij
gaudebant, qui tantummodo præsentis
templi, & non antiqui statum attende-
bant. Ita qui statum primę conditionis no
stræ attendunt, dum considerant a quan-
ta fælicitate ceciderunt, meritò lugent,
& exules ac miseros se reputant. Qui ve
ro tantum præsentia considerant, & exi-
lium patriam reputant, & in hac miseria
exultant, nec multum de damnis præteri
tis curant, sicut qui natus est in seruitute,
nõ multum curat de libertate, & qui sem
per fuit in tenebris, non multum curat de
luce. Qui autem præterita non recolũt,
nec pręsentia considerant, nec futura
pręuident, meritò iumentis assimilan-
tur insipientibus. Primò, quia non con-
siderant (vt dictum est) sicut nec iumen-
ta dies antiquos. Si enim diligenter dies
nostræ antiquæ dignitatis considerare-
mus, libenter ad recuperationem amissę
dignitatis immo multo maioris aspirare-
mus, & annos æternæ fælicitatis in men-
te haberemus. Et sic accubaremus inter
duos terminos, attendendo statum pri-
mæ conditionis nostræ & futuræ. Quin-
to hoc idem deduci potest, quia via om-
nis iniquitatis est originale peccatum,
quam viam petebat a se tolli qui dicebat.
ps.118. Viam iniquitatis amoue a me.
Quãdoque enim contingit viam fieri per
campos alicuius vbi non debet esse via,
ideo petit a iudice viam illam amoue-
ri. Serpens antiquus fecit viam per ho-
minem. Iob.19. Latrones fecerũt viam per
me, quicquid pulchrum & bonum est
perdentes. Supra enim petram transiens
serpens, ibi dereliquit vestigium. Hæc
est via colubri supra petram, idest homi-
nem, quam difficilem reputauit Salomõ.
Ridiculũ autem est dicere & pias aures
offendit, matrẽ Dei in se suscepisse serpẽ-
tis vestigium, & in ea fuisse viam iniqui-
tatis: igitur piè credendum est ipsam si-
ne originali conceptam. Sexto piè cre-
ditur Mariam in mortis occasu ita priui-
legiatã quòd ab omni dolore fuerit alie-
na, vt vult Hierony. Ergo & in ortu eius
ab omni causa doloris alienam, quæ est
culpa originalis. Cęlum enim duos ha-
bet polos tanquam duas extremitates,
quæ sunt stabiles & immobiles, & totũ
residuum, quod est inter duos polos iugi
ter circumit & rotatur. Sic vita nostra
duos habet terminos immobiles, princi-
pium & finem, ortum, & mortis oc-
casum. Vnus est omnibus introitus ad
vitam per portam valde arctam, & simi-
lis exitus per portam arctiorem, quia per
quem locum exeat anima non videtur.
Sed medium quod est inter istos duos
terminos, scilicet transitus vitæ, miserijs,
tribulationibus, molestijs corporis, an-
gustijs animæ, tentationibus, & labori-
bus continuo agitatur, quod insinuat Iob
dicens. Homo natus de muliere, bre-
ui viuens tempore. Ecce duos terminos,
Repletur multis miserijs, Ecce medium.
Primus ingressus est cum peccatis, exi-
tus cum maximo periculo. Hæc autẽ duo
ex priuilegio ablata sunt a matre Dei.
De sęcundo nullus dubitat, De primo au
tem piè credendum est.

I
Originale. Quare animam præciosã iũgit Deᵒ corpori cor upto.

Et si dicatur. Cũ sapientissimus Deus
animã humanã tam nobilem creaturam
tamque sibi dilectam corrumpendam prę
sciat ex coniunctione ad corpus corru-
ptum, vt quid eam sibi iungit vel sociat?
Quis enim sapiens liquorem præciosum
sibique carum in vas corruptum mitte-
ret ex cuius corruptione ipsum esse cor-
rumpendum prænosceret? Quis sapiens li
mo & fimo gemmã immitteret? Præterea
infundendo animam tali corpori videtur
Deus esse causa tanti mali, scilicet origi-
nalis peccati, Deo autẽ auctore nemo fit
deterior. Ad hoc respondet Guil. Pari-
sien. in loco allegato, ꝙ nõ ad hoc vt cor-
rũpat ex carne carni coniũgit aĩam Deus,

sed magis vt caro ei seruiat, & ministret de ipsa corruptione carnis ad multas vtilitates. Eadem enim quæstio fieri posset cur Deus creauit quos malos & damnandos fore præsciuit. Ad hoc respondet Augu. quia sciebat de malis eorum quid boni esset facturus. Vt vinum optimum in vas vbi acredine corrumpendum est, scienter, & prudenter mititur, a patrefamilias, vt ibi acredine corrumpatur. Scit enim quid boni de acredine illa eliciat. Acredo enim necessaria est ad salsamenta, condimenta, & medicinam. Sic malitia reproborum vtilis est ad bonorum condimenta, medicamenta, & multiplicia eorum incrementa. Malitia enim reproborum omnes martyres fecit, & patientiæ, & humilitates, pęnè omnia merita ex ea sunt. Hæc Guil. Ad secundum respondet Richar. de Media Villa in quadam expositione textus senten. ꝙ Deus non est causa illius originalis peccati, sed culpa primi parentis, licèt Deus non conferat gratiam. Nam si erigamus corpus opacum in lumine solis efficitur vmbra, ad quam vt efficiatur, necessario concurrunt duo, lux solis, & erectio corporis opaci, sed lux solis non est causa umbræ. Absurdum enim esset dicere lucem esse causam tenebrarum & causam priuationis lucis: sed illius causa est erectio corporis opaci. Sic delinquétis culpa non iusti iudicis sententia, vel iustitia est causa originalis delicti. Et si dominus animam, luto, vel limo ciũunxerit, non est inconueniens, immo (vt dicit magister sen.) propter hoc dñs animã limo sociauit, vt ostenderetur qualis erit cõiũctio, vbi spiritus spiritui diuino cõiũgetur, si tãta coniunctio & amor est inter spiritum & lutum.

Deus cur creauit quos damnandos fore præsciuit.

Dominica III. aduentus, Sermo I. & in ordine XXIII. per thema.

A Aduent⁹. De præparatione ad aduentum domini.

Olite iudicare ante tempus. 1. Corinthiorũ. 4. Dominicis præcedentibus nos hortatur ecclesia præparari in occursum domini, iuxta illud Amos. 4. Præparare in occursum domini Dei tui. Et ne forte ad exteriora ita distrahamur vt nostræ conscientię de apparatu non prouideamus, per Paulum suum alumnum nos iubet non de alienis, sed tantummodo de his, quæ ad nos spectant curare dicens. Nolite iudicare ante tempus, idest non alienis negotijs, sed tantummodo vestris intendite. Et hoc ideo quia vulgo dicitur, ꝙ in curia regis vnusquisque pro se agit. Venturus itaque est rex noster in secundo suo aduentu, in quo quilibet pro se stabit, non pro alio. Tunc enim vniuscuiusque causa agitabitur. Propter quod soliciti esse debemus de nostro negotio, non de alieno. Secundo, quia priores reges diem natalis sui celebrare solebant, vt de Pharaone & Herode legitur. Tunc enim pro regijs amicis magnum agebatur conuiuium, & cum magno apparatu. Diem natalis sui acturus est de proximo rex regum, in quo synceris mentibus præparat nobile conuiuium sacramentale, vel saltem spirituale. Ideo ad istud conuiuium nos qui sumus vocati tanquam regis amici, debemus esse parati, ne forte sine veste nuptiali ad id veniamus, vt cum opprobrio obmutescentes eijciamur, sicut stultus ille, de quo in euãgelio legitur. Si enim longe ante nuptias præparãtur ad eas viri & mulieres in præcioso ornatu, quantomagis ad nuptias regis regum quando diuinitas nostræ nupsit humanitati? Si tũc laudantur bene vestiti qui tantummodo pascunt oculos videntium, quanto magis tunc erit laus vnicuique a Deo, dum videbuntur Christiani tunc ornati virtutibus vt occulos Christi & Angelorum pascant, qui delectantur in virtutum ornamento. Tũc operiri habemus veste charitatis ex vellere agni immaculati contexta, idest ex amoribus & beneficijs Christi, quę. 1. Petr. 4. operit multitudinem peccatorum, idest omnẽ turpitudinẽ nostram. Sic se parauit Maria ad primum eius aduentum, vt de ea cantet ecclesia. Ornatam monilibus filiam Hierusalẽ dominus cõcupiuit. Ecce qũo pauit oculos Christi. Et sequitur, Et videntes eam filię Sion. i. angeli, beatissimam

tissimam prædicauerunt. Ecce quomodo oculos angelorum pauit. Ecce Hester ornatam, quam prę alijs mulieribus verus Assuerus concupiuit. Sic ergo eius adiutorio pro viribus nos componamus, & vt ita fiat, eam salutemus, dicentes Aue.

B *Iudicium humanū. De duplici tempore, scilicet vacationis & iudicij.*

IN curia qualibet duplex assignatur tempus. Vnum vacationis, aliud iudicij. Tēpore vacationis nō fiunt ordinariè iudicia, neq; iudicātur causę forenses, & hoc propter duo. Primo, quia tunc senatores & dñi curiæ mittuntur ad negotia populi, regis, & regni prosequenda. Secundò, quia tunc agricolæ & viticolæ & rurales homines vacāt ad frumenta in horreis recōdēda, & ad vina locāda in cęllarijs, quo tēpore non possunt ad forum iudicij conuenire quibus cessantibus superuenit tempus iudicij. Sic dñs duplex constituit tempus. Vnum vacationis a iudicio, secundū quod dicit Lucæ 6. Nolite iudicare, & nō iudicabimini. Et isto toto tempore, id est toto tempore vitę nostræ vacandum est sibi & Deo. Iuxta illud quod iubet in ps. 45. Vacate, & videte qm̄ ego sū Deus. Et hoc ideo primò q̄a prælati maiores & minores mittunt̄ ad negotia populi Dei, ad procurandum .s. salutē animarū tanquā fideles ministri & dispēsatores. Iuxta principium epistolæ hodiernę. Nec habēt alios iudicare: nisi vt vices gerunt Dei in iurisdictione, vel in confessionis sacramēto. Secundò, quia nunc tēpus est recondēdi in horrea cęli bona opera nostra, & vinum amoris delectabile. Quod consulit dñs. Matt. 5. Thesaurizate vobis thesauros nō deficientes in cęlis. Iō nunc vacandū est a iudicio proximi sui. Aliter fieret contra institutionem & ordinationē cęlestis curiæ. Nam & dñi concilij arestis curiæ contrauenirent, grauiter in eis vindicaretur. Tu autē fidelis Christiane dominus es concilij, si tu sis dñs linguæ tuę. Sis igitur dominus linguæ tuæ, vt non cito & indiscretè proferas iudicium de proximo tuo. Quia si oppositum feceris, contrauenis aresto curiæ cęli in quo dicitur. Noli te iudicare ante tempus.

C *Iudicium humanū. Vtrum sit semper illicitū de proximo suo iudicare.*

Circa hunc sermonem tractabitur vnica quęstio, videlicet, Vtrum sit semper illicitum de proximo suo iudicare? Et videtur ꝙ non, quia de his quę vt in pluribus fiunt possumus iudicare, sed vt dicit Aristo. 2. Topicorum. Homines vt in pluribus sunt mali & in paucioribus, boni, igitur possumus de eis iudicare. In oppositum est thema propositum, Nolite iudicare ante tēpus quoadusq; veniat dñs, sed nondum venit, igitur nec iudicandū est.

D *Iudicium humanū. Multiplex distinctio iudiciorum humanorum.*

Pro huius quęstionis solutione notanda est prima distinctio ꝙ iudicium de proximo duplex est. Vnum est iudicium mētale, quando diffinitio manet in mentē iudicantis, & in nullo lędit, aut realiter tangit diffamando eum de quo iudicat. Aliud est reale iudicium quod per vocē exprimitur, & quo tangitur proximus, vel quod ad personam, vel opera eius diffamando ipsum, vel quo ad substantiam eius ei subtrahendo. Secunda distinctio secundum Aristo. 2. Ethi. Quędam sunt opera quæ statim nominata inuolutam habent malitiam, quę nullo modo bona intentione fieri possunt, & hęc dñr mala scd̄m se, vt sunt adulterium, periurium, blasphemia, &c. Alia sunt opera de se indifferentia, quę possunt & benè, & malè fieri, vt comedere, bibere, ridere, & solatiari. Et adhuc ista sunt duplicia. Quędam sunt ignota, aut quia occulta: aut quia dubia. Alia vero sunt certa, & certitudinaliter cognita. Quibus suppositis circa hanc quęstionem terminandam quatuor ponemus conclusiones. Prima conclusio. Iudicare de proximo suo, ꝙ sit malus, siue tale iudicium sit mentale, siue vocale, tangens personam in rebus occultis, incertis, & dubijs, siue illa sit secundum se mala, siue indifferentia est omnino illicitum. Ratio est, quia talia nunquam sunt debita materia iudicij donec sint notoria. Et iō quia omnia sunt Deo notoria, huiusmodi sunt materia debita diuini iudicij. Nulli autē iudici licēt alterius subditum iudicare. 6. q. 3. iudicium. Tales sunt cęci non videntes trabem in oculo suo, & festucam in oculo proximi respicientes, suo oculo assimilati quia alios videns seipsum nō videt. Sunt

enim ſicut baculus in aqua poſitus qui videtur fractus propter radiorum in aquæ refractionem. Sic cordi peruerſo & vitiato, omnia videntur fracta, & vitiata. Eccleſiaſticis. 10. Stultus in via ambulans cum ipſe ſit inſipiens omnes inſipientes exiſtimat. Cadunt autẽ ſub iudicio humano facta notoria, ſed & vbi vehemens eſt ſuſpitio poteſt cadere iudicium. Eſt enim quoddam iudicium ſuſpitionis, qñ ex re viſa vel audita de proximo ſubito oritur ſuſpitio, & ſecundum quoſdam hoc nullum eſt peccatum. Aliud autem eſt iudicium leuis credulitatis, quãdo aliquis in dubijs malum exiſtimat de proximo, non tamen aſſerendo, ſed leuiter credendo, & hoc eſt veniale. Sed eſt & iudicium diffinitionis quando aliquis in dubij certam, & determinatam ſententiam dat in malo, & tale iudiciũ prohibet dñs & apoſtolus. Vnde quædam gloſ. ſuper apoſtolum. Si ſuſpitiones vitare nõ poſſumus quia homines ſumus, iudicia tamen & diffinitiuas, firmaſque ſententias continere debemus. Solus .n. de occultis habet iudicare Deus. Ideo ſi quis de eis firmiter iudicet, quæ ſunt diuinæ auctoritatis vſurpat. Fluuius ſe tenens inter ripas vtilis eſt ad portum & lotionem, ſed exiens dannosè diſſipat vias, corrodit flores, euellit arbores. Ripa iudicij eſt certa cognitio ſuę propriæ iuriſdictionis, puta in iudice quo ad exteriora, & in ſeipſo quo ad interiora. Sed hodie rius iudicij ita exit ripas, diſſipat vias morum, rodit flores virtutum, euellit arbores, perſonas magnas omnia ſubuertendo. Si quis autem vſurparet auctoritatẽ alicuius iuſtitię cito in eum vindicaretur. Deus vero ſuæ iuſtitię iura bene obſeruabit in eos vindicando, qui ſibi ſubtrahũt. Vnde. 6. q. 1. dicit Papa Anacletus. Sic omnia in hoc ſeculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent. Vbi .n. Deus plenam habet iuriſdictionem, ſeculi huius iudices non habent niſi mediam, de exterioribus tantummodo iudicando. Voluit tamen dominus ſuam plenam iuſtitiam haberi in mundo, vt de exterioribus iudicarent principes, de interioribus ſacerdotes.

D
Iudicium humanũ. Aliud duplex ſecundum diuerſitatem humanorum.

Secunda concluſio, De manifeſtis, quæ ſunt ſecundum ſe mala reale & uocale iudicium quod tangit perſonã eſt omnino illicitum. Fallitur enim iudicium opinatiuum tribus de cauſis. Primo familiaritate. Conſtat enim ꝙ nobis familiariores & uiciniores ſunt iudicio noſtro imperfectiores, quàmuis in rei ueritate ſint cęteris meliores. Vnde poeta. Nimia familiaritas parit contemptum. Hinc de quadam domicella Francię dicitur ꝙ dum militẽ uirum ſuum ſub quodam incognito habitu ſemel uideret in quidam facto armorum ſtrenuiſſimè ſe habere: ipſum de ſtrenuitate ſupra modum commendabat, neſciens qui eſſet. Tandem cõperiẽs ipſum eſſe uirum ſuum, ſtrenuitatem quam primitus commendabat cępit contemnere. Ecce quomodo iudicium illius mulieris præcedens familiaritas turbauit. Talis .n. poteſt dicere illud. 1. Cor. 10. Libertas mea iudicatur ab aliena conſcientia. Quiſque enim alterius pluſquam ſui abominatur uermes & pediculos, & plus ſordidas alterius quàm ſui ueſtes, & plus alterius ſputum quàm ſuum. Secundo ipſum impedit amoris quantitas. Seneca. Amor iudicium neſcit. Illud enim quod amatur ſemper melius quàm ſit iudicatur. Sicut res propinquior iudicatur eſſe maior, & hoc falſo quam diſtans. Vt luna quamuis minor ſit omnibus ſtellis, quia tamen proximior uidetur & creditur eſſe maior. Et unum granum rotũdum ur̃ eſſe duo, ſi cũ duob[us] primis digitis immediate tãgatur: Sic ſemper fit, ꝙ ille q̃ nobis ꝑ cognitionem & amorẽ amplius proximatur, a nobis maior & melior iudicetur. Nam ſi oculus cordis ad conſiderationem bonorum alicuius perſonę per affectionem exceſſiuè ſe dirigat illud qđ nõ eſt niſi unũ credet eſſe duo, quia ipſum iudicabit in duplo meliorem quàm ueritas requirat. Quod uidetur in multis pręlatis, qui cõgnatos & nepotes iudicant meliores, ideo faciunt ipſos in dignitatibus potiores. Quando .n. parua & minuta litera uidet mediante aliquo groſſo medio, ut chryſtallo ſeu uitro, groſſior, & apparentior ab his qui uiſum habent debilem iudicatur

E
Iudicium humanũ. Quomodo iudicium humanũ tribus de cauſis fallit.

Affinitas iudicium facit corrumpere.

catur; quamuis in veritate litera semper eadem perseueret. Sic prælatus, vel iudex habens visum discretionis debilem, cum videt mediante aliquo grosso medio, idest mediante carnali affectione, ab ipso grossior, melior & perfectior iudicatur; quamuis in se paruus imperfectus, & modicus cognoscatur. Quibus ita carnaliter iudicantibus dicit saluator Iob.8. Vos secundum carnem iudicatis. Tales non in pondere, & mensura iudicant, de quo ait dominus per Esa.28. Ponam iudicium in pōdere. De his, quæ venduntur ad pondus non potest haberi certitudo nisi ad mensuram. Pondus certissimum est voluntas & iudicium Dei, quod errare non potest. Hodie verò iudicium non est in pondere, sed in affectu, qui habetur ad personam; ita ꝙ quando vult, iuxta pondus propriæ uoluntatis personam abijcere mēsurat ad paruum pondus; quando exaltare ad magnū, & non scd̄m iudi. ī.ī Dei, quod secū dum affectum hominum non variatur. Tertiò verum iudicium impedit odij grauitas. Sicut enim res quamuis in veritate sit magna, ratione distantiæ multoties iudicatur parua. Ille etiam qui est in naui, in mari iudicat circumadiacentia littora moueri, quæ in veritate non mouentur, sed ipse in naui existens mouetur, & agitatur. Sic qui in mari, idest in amaritudine tristitiæ contra aliquem agitant, illos, qui in veritate sunt stabiles, & magni, id est viri nobiles, & perfecti in moribus iudicant illos esse mobiles & paruos, idest imperfectos, & inconstantes, & a quantitate virtutum omnimode destitutos. Talibus potest dici quod dicebat Pilatus Iudæis. Accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate. Tales repræhenduntur in psal.81. Vsquequo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis. Malum enim est secundum apparentiam ita iudicare, quia sæpe fit, ꝙ ille qui exterius apparet ex aliquibus accidentibus esse malus, est intus in conscientia optimus. Si enim ossa ex apparentia exteriori iudicarentur intus esse sicut extra durissima, non crederentur intus esse medullosa, qa sæpe fit, ꝙ qui exterius videtur durus & indeuotus, intus est in corde, & in consciētia optimus, & medulla charitatis, & gratiæ plenus. Hæc tamen conclusio fallit in tribus. Primo quando fit iudicium publica auctoritate ab eo cui ex officio incumbit. Tali enim auctoritate precipitur omnibus mortalibus subesse. Ad hoc enim maximè intendunt legislatores, vt dicitur 3.Ethi. vt puniant malefactores, quod sine iudicio facere non possunt, vnde Guil. Paris. de fide & legibus dicit, ꝙ iudices sunt chirurgici Dei, scindentes membra putrida a republica, ne cætera membra inficiantur. Rom.13. Non sine causa gladiū portat. Secūdo hoc potest fieri pro doctrina, & eruditione. Sicut paterfamilias cognoscens aliquem periculosum in conuersatione, potest moderatè docere filium suum, ne quouismodi propter eius malitiam cum eo communicet, non tamen reuelando particulariter eius malitiam, qa hoc videretur non ex amore iustitiæ, sed magis odij & vindictæ procedere. Tertiò hoc potest fieri pro emendatione, & correctione. Vt mulier prudens magistro filij sui reuelat mala, quæ nouit vt puniatur. Sic veniens ad iudicem conquestus de proximo, qui contra eum male egit, & hoc correctionis causa, & non aliter, quia si in istis intermisceretur mala intentio, hoc esset illicitum.

Et si quæratur. Quomodo cognoscam, ꝙ ego loquor bona affectione iudicando de proximo? Respondetur ꝙ in hoc oportet sequi regulam beati Grego. in homilia loquētis de Phariseis insultantibus Christo. Ait enim quod vera iustitia habet cōpassionem, & falsa indignationē. Si enim quis de alio malum dicat, & compatiatur ei, sentiens in se vnam dulcedinem & cōpassionem circa illum de quo malum dicit, & ꝙ cum tristitia dicat illud ac si de seipso loqueretur, & ꝙ mallet silere, quàm loqui, nisi esset vtilitatis necessitas, & de hoc non tenet longum sermonem, eo ꝙ sibi displicet, tunc signum est bonę affectionis. Sicut chirurgicas non delectatur in truncando, rescindendo, & commouendo plagam alterius, nisi pro quanto indiget, & cū pietate plagam ligat, & vngit

F *Iudicium humanū. Quō pōt percipere homo, ꝙ bono affectu loquatur.*

Signa

Signa vero sunt in cōtrariūm dum in sua loquacitate delectatur, & prolongat malitiam, ita quòd verbis non potest addi finis, immo assimilatur aquæ molendini, quæ obice remoto non respicit, quo decidat, nec est finis fluxus illius aquæ. Et ideo hæc loquacitas sæpissimè malè agitur, quia ex ira, odio, & detractione frequenter hoc agitur. Aristo. 2. rhetoricę. Ira, amor, & odium peruertunt iudicium. Et quandoque hoc fit ex loquacitate trāscundo tempus, vel curiositate sciendi noua, & rumores; & hoc est vitiosum; quia tale verbum non solum ociosum est, de quo oportet reddere rationem, sed etiam sæpe nocet alterius famæ, quia ibi fit sermo de absentibus aliter sępe, quàm si essent præsentes. Sicut rana coaxat, & clamat in luto, vel paludibus, sed statim tacet cum quis ei approximat. Secūdò quia audientes sæpe cadunt in falsa, & temeraria iudicia de proximo, & in indignationem contra eum, & eius statum & vitam, & sic garrulatio cadit in detractionem. Tertia conclusio. De his, qui secundum se mala sunt, & aperta, iudicium quod mē tem non transit non est malum. Si enim viderem hominem actu adulterantem aut blasphemantem, & iudicarem in meipso ipsum tunc esse malum, non peccarem. Si tamen iudicarem tūc propter hoc ipsum determinatè fore malum in tempore futuro, vel etiam damnandum, tunc esset peccatum; etiam in spiritum sanctum, quia hoc est mihi penitus occultum, & etiam in momento spiritus sanctus potest eum facere bonum, vt patuit in Paulo blasphemo, & Magdalena peccatrice. De huiusmodi tamen quos sic videt male agere, debet iudicare cum pietate. Bern. Caue alienæ vitæ esse curiosus explorator, vel temerarius iudex. Quia si quid peruersè & perperam ab eo factum deprændendas, nec sic iudices proximum, magis autem excusat intentionem. Si opus non putas bonum, puta ignorantiam, vel surreptionem, vel casum, quòd si omnem dissimulationé rei certitudo recusat, dicito apud temetipsum. O quam vehemens nimis fuit illa tentatio. Quid de me illa fecisset, si in me similiter accepisset potestatem? Hæc Bernard. Exemplum ad hoc de sene in vitis patrum. Cui cum delatum esset de peccato fratris, vt puniretur, cępit flere dicens. Ille hodie, & ego cras. In hoc similis api, quæ amaros succos, & venenosos in mel dulce conuertit. Quicquid in bonum cor cadit sicut in bonam terrā, totum bonum, & dulce efficitur. Sed ecōuerso in corde iuuidi, vel odiosi, quicquid cadit instar araneæ conuertitur in venenum, de quo psal. Tabescere fecisti sicut araneam animam eius. Ita quòd anima eius tabida est, & venenosa sicut aranea, omnia in venenum conuertens. Ecclesiastici 11. Bona in mala conuertens insidiatur, & in electis ponit maculam. Latro vellet, ꝙ omnes essent sibi similes. Chrys. Omnis homo, secundum se alterum iudicat. Quarta conclusio pro sequenti sermone relinquetur discutienda.

Eadem dominica tertia Sermo secūdus. Et in ordine XXIIII. per thema præcedens.

IN hoc maximè distant oculi carnis ab oculis mentis, quòd oculi carnis seipsos videre nequeant, sed alia conspiciunt, econtrario oculi mentis de se, non de alijs infallibiliter iudicare possunt. Ideo qui alios non seipsos iudicant, oculos mentales in carnales conuertunt, de quibus Iob 10. Nunquid oculi carnei tibi sunt? Tales enim plures hodie inueniuntur, de quibus Aug. 9. confessionum. Curiosum est genus humanum ad cognoscendum vitā alienam, desidiosum ad corrigendam suā. Et Bern. lib. meditationum. Multi multa sciunt, & seipsos nesciūt, alios inspiciunt, & seipsos deserunt. Grego. Nazanzenus. Nihil suauius videtur hominibus, quàm aliena loqui, & aliena curare, sed a compositæ mentis arbitrio videtur alienum. Isti sunt sicut scholaris fatuus, qui habens librum literis latinis conscriptum, quem bene intelligeret, & in eo studendo multum proficere posset, & tamen in eo nunquam

A Oculus. Differentia inter oculos corporis, & oculos mētis.

quam conspicere vellet, sed in libro Grę-co, vel Hębraico sibi penitus incognito quoti die mussitaret. Tales etiam videntur speciem humanam exuere, & diuinā speciem induisse, dum dicunt se cordium secreta videre, cum tamen dicatur. 1. Corinthiorum 2. Quis scit hominum, quæ sunt hominis nisi spiritus hominis, qui in ipso est. Et verè stulti sunt, quia vt dicit Tullius lib. de tusculanis quæstionibus. Proprium est stulti aliena vitia curare, & suorum obliuisci. Assimilantur enim furibus, qui arcas apertas negligunt, idest conscientias proprias, quæ eis apertæ sunt, & notæ, & arcas clausas, i. aliorum conscientias quas non vident quærunt. Seneca. Fures signata quærunt, aperta prætereunt. Assimilantur etiam huiusmodi dormiétibus. Qui.n. dormitat ad se claudit oculos dum caput inclinat, sed ad aliū oculos aperit dum caput erigit. Qui aūt vult de alijs benè & rectè iudicare, discat ambulare cū Deo. Sicut discit gradarius suus gradatim ambulare. Cum enim gradarius sic discit ambulare, duæ chordæ ponuntur, in pedibus eius sic dispositæ, quòd vna laxat pedem, alia restringit. Sic volens benè iudicare, & cum Deo proficere, debet habere duas chordas in arcu suo, scilicet minimam de proximo, & iudiciū de seipso, verba sua, & facta dijudicando. Chorda minimæ debet laxari, & extendi, chorda vero iudicij ad seipsum restringi. Hoc docetur Micheę. 6. Indicabo tibi o homo, quid bonum, & quid dominus requirat a te. Vtique facere iudicium, & diligere mi nimam, & solicitum ambulare cum Deo tuo. Ezechi. j. dicitur facies homines, & facies leonis. Facies hominis debetur proximo, facies leonis sibimetipsi in rigore iudicij. Quia enim diabolus est sicut fur, qui dum solus est peregrinus libenter eū aggreditur, ideo bonum est, vt secum habeat peregrinus duos bonos comites, scilicet misericordiā ad proximū iudicando, de ipso, & iudiciū ad se, & sic securè cātabit in via, iuxta illud ps. 120. Misericordiā & iudicium cantabo tibi domine, quæ vt cantare valeamus ad reginā misericordię, vt apud regem iustitiæ pro nobis intercedat conuertamur dicens, Aue.

B Iudicium humanū. In iudicio humano dicūt esse duæ chordæ.

MAlè iudicat homo in quadruplici causa. Primo in causa sui in animæ, & carnis litigio, dando contra animam sententiam, & carni acquiescendo. Esaiæ. 5. Expectaui vt faceret bonum, & ecce clamor, & subdit quomodo. Væ (inquit) qui consurgitis mane ad sectandam ebrietatē, & potandum vsque ad vesperam, & vino æstuatis, & sequitur. Et opus domini non respicitis, idest opus animæ. Instar puerorum, qui non iudicāt aliquid esse bonum, nisi quod placet eis. Et quod istud iudicium sit iniustum patet, quia est cōtra ius scriptum in veteri testamento. Ecclesiastici. 18. Post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua auertere. Et contra ius scriptum in nouo. Gal. 5. Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis, ideo psal. Si verè vtique iustitiam loquimini, rectè iudicate filij hominum, & sequitur. Iniquitates manus vestræ concinnant. Secundo malè iudicat in causa Dei, præponendo Deo terrena, & eum postponendo. Oculus enim videns rem a remotis, iudicat esse paruam, si verò de prope, magnam. Peccatores vero, quia a Deo, & cęlesti præmio plurimum elongati (quia lōgè a peccatoribus salus) Deum & huiusmodi præmium paruipendunt, & terrena quibus propinqui sunt, magnipendunt. Numeri. 24. dixit Balaam homo cuius obscuratus est oculos, qui cadens apertos habet oculos, scilicet ad terram. Videbo eū, scilicet Deum, sed non modo. Intuebor eum, sed non prope. Peccatores siquidem deiecti ad temporalia per amorem, oculos ad terrena apertos habent, & ad cęlestia obscuratos; ac Deum, quasi procul aspiciunt. Ideo ipsum non secundum magnitudinem eius iudicantes, contemnunt. Sed econtrario sunt, qui contemplantur cęlestia, quia temporalia à se distantia reputāt exigua. In quorum persona dicitur. Esa. 38. Attenuati sunt oculi mei suspiciētes in excelso. De auaris autem dicitur Hiere. 22. Edificabo mihi domum latam, & cęnacula spatiosa; & sequit. Tui enim oculi & cor ad auaritiam, a quibus cęlestis domus quasi procul aspicitur, & inde

C Iudicium humanū. Malè iudicat homo ī quadruplici causa.

parua

parua contemnitur; cum tamen dicatur Baruch.3. O quàm magna domus domini, & ingens locus possessionis eius. Sed econtrario cęlestis homo illam domum magnam reputat cum psal.47. Et ego cognoui ꝙ magnus est dominus. Et iterum quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine. Terrena autem eis videntur parua. Hiere.3. Aspexit terram & ecce vacua erat & nihili. Tertio malè iudicat in causa proximi iudicãdo ditiorem, meliorem, & honorabiliorem, vt canis ioculatoris melius vestitum cęteris præeligit. Iacobi. 2. Si introierit in conuentum vestrum vir aureum anulum habens &c. Nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum? quòd autẽ sit prauum istud iudicium patet, quia a superiori, & magno iudice quassabitur in magnis assisijs, quia Esaiæ.11. Non secundum visionem oculorum iudicabit, neq; secundum auditum aurium arguet, sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ, vt patuit in diuite & Lazaro. Lucæ 16. Ideo Hieronymus, Nolite iudicare secundum faciem sicut illi iudicabant dicentes. psal. 143. Prõptuaria eorum plena &c. & sequitur, Beatum dixerunt populum cui hæc sunt. Sed fallit hæc opinio, quoniam magis beatus populus, cuius dominus Deus eius. Quartò in causa proximi, & sui ipsius. Proximi quidem conscientiam iudicando, & suam non. Rom.2. Inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas: In quo enim alium iudicas, teipsum condemnas. Et mirum est, ꝙ peccata sua sibi proxima non vident contra naturam visus, & remota proximi vident. Et hoc iudicium prohibet apostolus per verba proposita: Nolite iudicare ante tempus.

D *Iudicium humanũ. Quõo licitũ est iudicare de proximo.*

Mane ad quæstionem propositam tres conclusiones posuimus, superest quartam addere cum expositione epistolæ hodiernæ. Quarta igitur conclusio talis erit. De manifestis operibus, quæ tamen indifferentia sunt, quæ benè & malè fieri possunt, nõ sine graui peccato potest fieri certum iudicium, siue mentale, siue vocale, quia tam cito deberent illa iudicari bona sicut mala; immo iudicia maximè trahi debent in meliorem partem cum iudicatur de proximo. Incertũ.n.est, quo animo ista fecit, ideo de illis non est certitudinaliter iudicandum, sed hoc derelinqui debet iudicio Dei, qui oĩa nouit. Potest tñ circa hoc haberi aliqua mala suspitio, vel aliquod leue iudicium, quia hic est humana tentatio sicut dicit glo. hoc tamen melius esset vitare. Et in tali casu custodiat se homo, nẽ alium diffamet propter talem suspitionem. Hanc autem conclusionem maximè prosequitur Apostolus in epistola cũ dicit. Nolite iudicare ante tempus. Et ꝙ ita sit probat sex rationibus. Prima ratio tangitur ibi, sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Ac si diceret, Christus in hũc mundum non venit iudicare; Inde est, ꝙ de duobus contendentibus Lu. 12. dicit. Quis me constituit iudicem inter vos, & Mat.9. Discite quid est misericordiã volo, id est hic tantummodo veni facere misericordiã, & nõ iudicium; sed ipse venit iudicari. Et Io.8. Vos secundum carnem iudicatis, ego non iudico quemquam. Nos autem debemus esse serui eius, & ministri, & dispensatores fideles, in dispensando bona data nobis in honorem sui, & si non sumus tales, tamen tales existimari debemus ab hominibus, ideo debemus post eũ ambulare, vt simus eius imitatores. Sed ipse non venit hic iudicare, sed iudicari, igitur non demus proximum iudicare, sed magis patienter hominũm iudicia sustinere; sicut dicit Ambro. lib. de officijs. Oportet esse contentum grauitate morum suorum. Nec enim talis debet æstimare plus ponderis in alieno esse conuitio, quàm in suo testimonio. Et si quæratur vtrum quis posset iudicare de interioribus cordis alterius; quia scientia inuenta non est inutilis, sed Aristo. scripsit librum de physionomia, per quem legitur in facie hominis cuius conditionis sit, & ad hoc est scriptura. Prouerb. 27. Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudẽtibus, igitur homo potest cognoscere occulta cordis alterius, & de his iudicare. In oppositum dici-

E *Iudicium humanũ. Sex rationes ex epistola, ꝙ non est iudicandũ de proximo.*

F *Iudicium humanũ. Vtrũquis poßit iudicare de interioribus cordis proximi.*

dicitur 1. Regum. 17. Homo videt ea quę patent; Deus autem intuetur cor. Et Actuum. 1. Tu solus nosti corda filiorum hominum. Pro solutione quæstionis dicitur. Primo quòd homo iudicare potest per physionomiam hominis & per opera eius quasi ex quadam coniectura, & præsumptione de inclinatione hominis, hoc docet scriptura. 1. Ecclesiastici. 19. Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Et Prouerb. 20. Ex studijs intelligitur puer, idest præsumitur. Inde Arist. Ethicor. 1. dicit quòd pueros beatificamus in spe, idest ex operibus iudicamus futuros bonæ vitæ, & fęlices; & hoc iudicio præsumptionis, & coniecturæ. Et illa manifestatio qua corda dicuntur esse nota prudentibus, nō est nisi quędam notitia secundum coniecturam, propter quam nō debet homo procedere ad iudicium secundum certitudinem. Similiter habetur Matt. 7. ꝙ a fructibus eorum cognoscetis eos. Et hoc loquendo de hypocritis, qui apparent exterius boni, & interius sunt mali, de quibus saluator cōcedit iudicium. Sed per fructus intelligit dominus iudicia manifesta vel peccata; vt videtur dicere glos. super illud Rom. 12. Manducantem non iudicet. Et ad vtriusque probationem est exemplum ex vitis philosophorum. Nam cum quidam physionomus per artem suam iudicaret de singulorum conditionibus, pinxerunt discipuli hypocratis faciem eius super viuo; portantesque illi physionomo effigiem eius interrogauerunt de magistro, qui iudicauit eum esse furem, latronem, lubricum cum pluribus alijs malis conditionibus, quibus auditis voluerunt ipsum verberibus afficere dicentes ipsum esse mentitum, deceptorem, & fallacem. E. redeūtibus illis cum interrogati essent ab Hyppocrate quænam de eo præsagijsset, & narrassent audita quomodo eum latronem, blasphemum, & lubricum iudicasset. Respondit. Sum, sed contineo. Ex quo patet, quòd de inclinationibus cōiecturare possunt per lineamenta & protractiones figurales faciei hominis; non tamen de operibus eius certitudinaliter iudicare. Secunda ratio tangitur ibi; hic quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur, quia qui alium iudicat debet esse immunis a delicto. Ambro. super beati immaculati, & recitatur 3. q. 7. Iudicet ille de alterius errore, qui non habet quod in seipso condemnet, ne cum de alio iudicat, de seipso sententiam ferat; Et dicatur illi quod scribitur Lu. 19. De ore tuo te iudico serue nequam. Sic depræhensus est Alexander magnus, qui cum interrogaret aliquē Piratam nomine Diomedem in materia criminis cur furaretur nauiculas mercatorum suorum sibi & suo exercitui escas deportantium, libere multum respondit, ꝙ quia furabatur paruas naues Pirata dicebatur; ipse vero Alexander se ita libere repræhensum continuit a vindicta; eumque suum domesticum fecit. In hac autem vita nemo mundus a crimine. 1. Io. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Vnde & hic quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur, quasi dicat nullus. Nullus igitur ex propria auctoritate debet sibi de altero vsurpare iudicium. Signum enim est peruerse mentis sic alterum iudicare. Sap. 6. Semper præsumit seua perturbata conscientia, scilicet de aliis iudicare. Vitium enim oculi facit ipsum malè de alijs rebus iudicare. Virga recta oculo infirmo videtur curua, oculis sanguine plenis videntur cœlum & aliæ res visæ rubeæ existentibus in naui mota videntur montes moueri, cum tamen in veritate stent immoti. Sic fumus malitiæ existens in oculis mentis mentem peruertit. Sic phreneticus in patientibus iudicat esse imagines, quæ tamen sunt intus in phantasia sua in cerebri concauitate. Sic mali iudicant de negocijs aliorum scd̄m suam malā opinionem, & quod in se sentiunt, in aliis esse credūt. Ad hoc est exemplum in vitis patrum. Cum senex probatissimus grauissimam, & longissimam incurrisset infirmitatem; nec haberent fratres, vnde ei subuenirent; quædam ancilla Dei habitans in ciuitate rogauit patrem monasterij, vt eius curam ei committeret. Quod cum fecisset, & ad eius cellam deportatum reuerenter tractaret;

Iudicium potest fieri ab homine per physionomiam faciei, & quomodo.

G Iudicium humanū. Signum peruersæ mētis est de alia re malè indicare.

ctaret; & necessaria ei loco Christi ministraret; & hoc per triennium homines corporei mente ceperunt male iudicare de se & virgine. Senex hoc audiens rogabat Deum vt virgini retribueret, & suspitionem tolleret. Cumque in eius obitu multi fratres conuenissent, rogauit eos, vt baculum suum supra sepulchrum suum plātarent, dicens, ꝙ si radices miserit & fructum fecerit, quòd scirent conscientiam suam mundam a famula Dei. Quod cum factum fuisset eo mortuo baculus frōduit & floruit, & suo tempore fructum fecit; & subdit Hiero. Ad hoc miraculum multis de vicinis vrbibus venientibus, nosipsi uidimus miraculum, & cum ipsis glorificauimus Deum. Tertia ratio tangitur ibi. Mihi autem pro minimo est, vt a vobis iudicer, aut ab humano die, quia rationabilis homo non debet tempus suum occupare in rebus inutilibus, & nullius valoris; alioquin fatuus reputarer̄, sed iudicia humana de proximo in rebus incertis, dubijs, aut occultis nullius sunt reputationis apud Deū, & homines, propter quod dicebat Paulus. Mihi autem pro minimo est, vt a vobis iudicer, id est non multum curo de iudicio vestro. Sententia enim a non suo iudice lata non tenet. Gen. 49. Dan. iudicabit populum suum non alienum; igitur non debet homo facere iudicia ista cum sint temeraria & inutilia. Minor autem huius rationis patet, quia tales iudicant cito, & indiscretè, & inaudita parte. Propter quod vulgo dicitur, de fatuo iudice procedit breuis sententia. In quo iudicio Deus habet magnum interesse, quia talis sępe iudicat, quod ei est, esse diaboli; sicut qui deuotum hominem iudicat hypocritam. Deus autem ab illa sententia appellat, & semel dicetur. Male iudicatum, & bene appellatum. Primò quia hoc iudicium fit sine examinatione testiū, scilicet conscientię proximi, & Dei quem tibi non licet examinare. Cum enim quidam monachus beatum Basilium iudicaret esse superbū, quia magnum apparatū in episcopatu suo videbatur habere, dictū est ei ab Angelo, quòd de eo non iudicaret, quia plus delectabatur monachus ille iudicans in suo cucullo, quàm ille in suo ornatu. Secundò, quia de incertis iudicāt tanquam de certis; quia qui hodie optimus est, cras forsitan fiet pessimus. 1. Cor. 10. Qui stat videat ne cadat; & econuerso, quia hodie pessimus est, cras potest fieri summus; vt Paulus qui Deo operante factus est de Saulo Paulus, de lupo agnus, de persecutore prædicator, & Mattheus de telonеario euangelista, econtrario Iudas de apostolo diabolus. Ro. 9. Vasa iræ apta in interitu, fecit Deus vasa gloriæ, quæ præparauit in gloriam. Tertiò, quia quod optimè fit Deo iudicāte iudicio hominum male fit; vt factum Oseæ sumendo fornicariam. Oseæ. 1. Et factum Samsonis sumendo de filiabus Phylistinorū. Quartò quia beatæ Trinitati iniuriam faciunt, eius potentiam, cognitionem, & clementiam vsurpando; colligentes mala in vasis suis, & bona foras mittentes contra doctrinam Christi. Quintò quia sic iudicando laqueum sibi acquirunt damnationis. Sufficit vnus laqueus ad strangulādam auem, & vnum foramen ad submergandum nauem, & vnum malum iudiciū ad se damnandum. Luc. 18. Pharisæus alium iudicans, licèt gulam, cupiditatem, & alia mala obturasset; vnico tamen iudicio se præcipitauit. Stultum enim est habenti mortuum suum ire ad flendum alienum. Sextò quia more capræ ioculatoris stultè iudicant; quia melius vestium parētibus, & amicis excelsiorem vrbis iudicāt nudum vero talibus nihilum. Fatuus est autem qui empturus equum, non magis considerat equum, quàm sellam, vel fręnum. Sic qui hominem ex veste præciosa, vel exteriori conuersatione considerat; ꝗa fręnum ex auro non meliorat equum, & sub vili sarpilena latent merces præciosè, & sub pictura aurea lignum putridum. Quarta ratione tangitur ibi; sed neque meipsum iudico. Nihil mihi cōscius sum; sed non in hoc iustificatus sum. Et sic formari potest ratio. Nullus alius a Deo me sic potest iudicare sicut ego, quia nullus sic me nouit sicut ego, sed ego me non possum bene iudicare, id est asserere esse iustum, quia nihil mihi conscius sum, idest

H *Iudicium humanū. Iudicare de occultis est inutile, & damnosum.*

idest nullius peccati conscientiam habeo de quo non pœniteam, aut de quo remordeat conscientia, vel quod cõmisisse credam; nec propter hoc iustificatus sum, id est iustus apud Deum. psalm. 18. Delicta quis intelligit. q. d. nullus, propter hoc rogat ab occultis meis munda me. Et tamē non habere remorsum conscientiæ alicuius criminis est argumētum maius, quòd homo possit habere in hac vita de iustitia sua; ergo a fortiori nec alius. Exemplum ad hoc de sancto heremita Agathone, qui veniens ad extrema vitæ stetit tremens & immobilis, & cum a fratribus ei diceretur. Tu times pater. ait. In veritate timeo. Et cum iterum ei dixissent fratres. Nunquid confidis in operibus tuis? Respondit, Non vtique, sed in domino meo, quia alia sunt hominum, alia Dei iudicia. Quid ergo quærimus de aliorum conscientia iudicare; qui de nostra non possumus? Chrysostomus. Sic cupiditate iudicandi iudex esse velis, sedem ego tibi ostēdam, quæ magnum quæstum tibi conferet, & nulla criminis sorde maculabitur. Sedeat mens atque cogitatio tua iudex in animam, atque conscientiam tuam adducas omnia delicta, scrutare & singulorum pœnas, & dicas tecum assidue; quare hoc atque hoc fecisti? Et si quæratur. Vtrum homo potest iudicare de occultis cordis sui? Et videtur, quòd non, quia dicit apostolus in epistola hodierna, neque meipsum iudico, vbi glos. Periculosum est nobis de occultis cordis nostri vel aliorum iudicare. Tāta enim profunditas credenda est in ipso homine, quæ etiam lateat ipsum hominē. Et hoc ostenditur per Petrum, qui dixit. Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor, qui tamen scandalizatus est. Ad oppositū. 1. Cor. 2. Quis scit hominum, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Si ergo sciat, quæ sunt ipso, de ipsis poterit iudicare. Secundo ibidē dicitur spiritualis homo omnia iudicat, igitur. Respondet Alexan. de Hall. in secunda parte, quòd duplex est iudicium, quoddam examinationis, quo potest, & debet homo iudicare occulta cordis sui præsentia & præterita, iuxta illud

1 Iudicium humanū. Qūo pōt quis iudicare de occultis cordis sui.

1. Cor. 11. Si nosipsos iudicaremus, nō vtique iudicaremur. Aliud est iudicium diffinitionis de re præsenti, & de re futura, quando quis diffinitiuè sententiat. Si de re futura, aut de eo quod pertinet ad fragilitatem suam, vt est labi in peccatum, vel esse variabilem, & sic de alijs, & sic satis de se certam potest proferre sententiā. Aut eius, quod pertinet ad virtutem, vt ꝙ tunc sit bonus, vel virtuosus, & sic vix aut nunquam potest de se ferre sententiā. Hiere. 17. Prauum cor hominis, & inscrutabile, & quis cognoscet illud? Ego dominus scrutans corda. Tantæ enim tenebræ positæ sunt super faciem abyssi, idest cordis humani, vt nec etiam homo propriā possit scrutari conscientiam. Prouerb. 20. Quis potest dicere, mundum est cor meū? purus sum a peccato, & post pauca. Quis hominum potest intelligere viam suam? Si de præsenti fiat iudicium discretionis; aut quantum ad factum & opus; & sic certam potest dare sententiam ꝙ opus factū est bonum malum vel indifferēs. Sic quo ad personam an sit bona, an mala, potest iudicare ꝙ sit mala; sed non diffinitiuè de bono, nisi hoc fuerit a domino datum specialiter, sicut quando dixit apostolus. Certus sum, quòd neque mors, neque vita, neque præsentia, neque futura separabunt nos a charitate, quæ est in Christo Iesu. Dicitur secundò, quòd spiritualis homo iudicat omnia, quæ ad salutem suam pertinent sufficienter iudicio examinationis. Nec est contrarium ei, quod dixit apostolus. Sed neque meipsum iudico, idest non me diffinio esse bonum, etiam si non habeam conscientiam mali. Potest tamen homo habere certitudinem confidentiæ de futuris, & si non certitudinem iudicij, iuxta illud. 1. Ioan. 3. Si cor nostrum non repræhenderit nos; fiduciam habemus ad Deum, ꝙ quicquid petierimus accipiemus. Vel posset sic formari ista quarta ratio; quia nullus nisi literatus, & doctus in eo quod vult iudicare non debet se de iudicio intromittere. Vnde & quidam Papa scripsit Roberto Francorum regi, ꝙ rex sine literis est asinus coronatus, sed nos non sumus literati in literis cordium

alieno-

alienorum. Inde est, quòd dicit Paulus. Sed neque meipsum iudico, etiam in literis cordis mei indoctus, quare de aliorum factis non habeo iudicare. Quinta ratio subditur cum dicitur. Qui autem me iudicat, dominus est. Quæ sic formari potest. Ille iudicare non debet, qui auctoritatē iudicandi non habet; sed non habes auctoritatem iudicandi de proximo; igitur de ipso iudicare non debes. Minor probatur; quia hoc solius Dei est. Vnde Apostolus, qui me iudicat dominus est; ergo vsurpas eius officium. Secundò quia scribitur Ioan. 5. Pater non iudicat quemquam, scilicet seorsum a filio, sed omne iudicium dedit filio. Si ergo pater non vsurpat sibi soli iudicium, a fortiori, nec tu debes. Tertiò quia vult dominus, vt quilibet proximus se opponat pro proximo suo iudicio Dei; vt patet de Moyse Exo. 32. se opponente pro populo quem dominus volebat delere. Ezech. 22. Quæsiui de eis virum, qui se interponeret sæpem, & staret oppositus contra me, & non inueni. Vult enim dominus, vt per præces, & suffragia tua subleuet frater tuus contra iudicium domini; & tamē tu pręuenis eius iudicium. Vnde cum quidam frater grauiter infirmatus putaretur obijsse, quidam fratres astantes cęperunt de eo male iudicare; mala eius opera recitando, qui ex ectasi subito rediens ait. Parcat vobis Deus fratres. Ego iudicio Dei assistens non solum demones habui accusatores, sed & vos.

K Iudicium humanū. Quare iudiciū hominis est fallax & mendax.

Quartò, quia iudicium Dei verax est, iudicium hominis mendax. Roma. 3. Deus verax, omnis autem homo mendax. Et ratio est; quia res non potest perfectè cognosci, nisi vnde & immediatè tangatur. Ideo Gen. 28. Isaac volens tangere filium suū, & cognoscere dixit. Accede huc fili mi, vt tangam te. Quia tamen non tetigit eum nudè & immediate, sed mediante pelle pilosa, qua erat inuolutus; non cognouit eū. Iudicium autem mundi non accipit personas nudè & immediate, sed mediāte exteriori habitu vel affinitate, vel cognitione. Ideo frequenter a mundo iudicatur magnus, qui apud Deum est paruus. Cum enim secundum Aug. in spiritualibus idē sit magnum & bonū, quilibet apud Deū tam magnus est, quàm bonus. Nudus.n. sibi apparet quilibet; non autem mundo, ideo fallax est iudicium eius, non Dei. Hieronymus ad Pāmachium. Non ęquè inimici audiunt & amici. Qui inimicus est, etiam nodum in scirpo quærit, amicus quoque praua recta iudicat. Scribunt seculi literæ, amantium cęca esse iudicia. Hæc Hieron.

L Iudicium humanū. Nō debēt subditi de suis superioribus iudicare.

Quinto, quia sic iudicando Deo facis iniuriam, cum a seruo prius procedit sententia, quàm a domino. Et adhuc quod pessimum est sumunt homines auctoritatem iudicandi de suis superioribus, ita vt in quolibet conuiuio dentibus lacerentur. Sed talibus malè continget. Cham inebriati patris pudenda derisit, & maledictionem pro se, & sua posteritate retulit; quantomagis de patre spirituali? Maria contra Moysen locuta, lepra percussa est. Exod. 22. Dijs non detrahes; & principi populi tui non maledices. Hoc disputat Gregorius. vigesimoquinto moralium. Magna (inquiens) cautela subditis cauendum est, ne superiorum vitam iudicare præsumant. Habent enim illi iudicem suum Deum, qui per magistros vitam iudicat plebium; per semetipsum facta examinat magistrorum; quàmuis & subditi quos modo magistri discutere, vel negligunt, vel non possunt, eius iudicio reseruentur. Nam pęrlatos a se solo iudicandos innuit, cum cathedras vendentium columbas sua manu euertit.

Deus malos principes ob populi peccata permittit.

Si autem rectores mali sint, subditi seipsos, & non illos tantum accusent; quia eorum culpa est, quòd talibus subijciuntur. Dabo (inquit dominus) eis regem in furore meo. Item & regnare facit hypocritam, propter peccata populi. Vnde in scriptis de solis prælatis legitur vita ponderata & diuinæ sententiæ per prophetas, vt communius ad reges & principes referūtur. Hęc Grego. Sexta ratio tangitur ibi, quousque ueniat dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Quia temerarium est de aliquo iudicare, quousque merita causæ cognoscantur, sed nunc non est possibile cognoscere determinatè, qui sunt boni vel qui mali,

mali, quo adusque veniat dominus qui reuelabit cogitationes cordium, igitur nunc temerarium est iudicare. Est enim hoc signum venenosi cordis. Gen.49. Fiat Dan qui interpretatur iudiciũ quod fugiẽdum est sicut coluber in via cõmuni secularium, & sicut cerastes in semita religionis, quia in neutro debet talia fieri iudicia, quoadusque veniat dñs, qui illuminabit abscondita tenebrarum.

Eadem dominica Tertia aduentus, Sermo III. & in ordine XXV. per thema.

A Reuerti. Multa inducere debent peccatorem vt reuertatur ad dominũ.

Veniet dominus qui illuminabit abscõdita tenebrarum, & manifestabit consilia cordiũ. 1.Cor.4. Qui recessit a Deo salutari suo, multum debet desiderare vt ad eum reuertatur & veniat: ad cuius desiderium augendũ multa valere possunt. Primum vt cogitet quem reliquit. Siquidem patrem suum negauit, & reliquit liberatorem suum. Deut.32. Deum qui te genuit dereliquisti. Naturalis est amor filij in patrem, & naturalis dolor de eius offensa, & maximè de offensa patris cælestis. Augustinus. Amandus est genitor, sed præponendus est creator. Magnum est opprobrium negare dñm suum: maximè a quo omnia bona sua quis obtinet, & a quo victum habet & vestimentum. Diabolus autem non habet festucam quam possit homini dare, sed dñs est terra & plenitudo eius. ps.23. Ideo Iosuæ.24. Absit a nobis hoc scelus, vt recedamus a domino. Multum dolere debet, qui se recessisse videt ab eo qui morte propria cum a morte æterna liberauit. Eccl.29. Ingratus sensu dereliquit liberantem se. Secundò vt cogitet causam quare dereliquit eum. Hiere.2. Quid inuenerunt in me patres vestri iniquitatis, quia elongauerunt se a me, & ambulauerunt post vanitatem & vani facti sunt? Propter enim stercus & vilissimum peccati fimum dereliquit aurum. Tertiò cogitet quid cũ eo reliquerit quia omne bonum. Oseæ.7. Proiecit Israel omne bonum. Vnde Lucę.10. Ille qui incidit in latrones spoliatus est, & filius prodigus bona sua dissipauit. Perdiderunt enim omne delectabile & honestum bonum. Hiere. 2. Me dereliquerunt fontem aquę viuæ, & foderunt sibi cisternas, idest creaturas in quibus delectati sunt, nec tamen in eis inuenitur perseuerans iocunditas, & ideo subditur dissipatas, quæ continere non valent aquas. Aqua enim voluptatis est quasi aqua corrupta & mortua, quæ inuenitur in creaturis tanquã in cisternis, & tamen adhuc illa aqua voluptatis cito absorbetur. Quartum vt cogitet cui adhæserit. Ioan.6. dixit Petrus Iesu, Domine ad quẽ ibimus nisi supple ad te, & tamen diabolo adhęret. Gregorius. Stultum est seruire diabolo offenso, qui nullo placatur obsequio. Bernar. in persona domini. Quid causę est ꝙ inimico meo vestroque potius seruire vultis quàm mihi? Quintum est, vt cogitet quid diabolo adhærendo inuenit, quia omnem miseriã. Oseę.7. Væ eis qui recesserunt a me. Nõ est sine miseria quem vermis consciẽtiæ mordet, qui in spinis vitiorum iacet, qui continuè super se onus diaboli habet. Esa. 3. Dicite iusto quoniã bene, & per consequens iniusto semper est male. Hiere.17. dñe omnes qui te derelinquunt, confundentur. Sextum est vt cogitet ꝙ nisi adueniat Deus nõ recedet diabolus. ps.14. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus. Nec enim simul esse possunt. Esaię.28. Coangustatum est stratum eius, ita vt alter decidat, & pallium eius breue vtrunque operire non potest. Cor .n. hominis ita arctũ est; vt nõ nisi alterũ .s. vel Deũ vel diabolũ capere possit. Recipiamus igitur intra cor nostrũ dñm, sicut & Maria in cor & in vterum, ad quã recurrentes dicamus, Aue.

Dominus in primo Aduẽtu septem reuelauit abscondita.

IN hoc sermone primò videbitur quid primo aduentu suo in carnem reuelauerit dominus. Secundo quæ & quanta reuelabit in secũdo aduentu, scilicet ad iudicium.

Pro primi expeditione nota ꝙ dñs in primo suo aduẽtu septem reuelauit prius

abſcondita. Primum eſt abſcondita erat ſui conſilij profunditas ſuper ſalute generis humani. Eſa. 19. Vbi nunc ſunt ſapientes tui annuntient tibi, & indicent quid cogitauerit dominus ſuper Aegyptum.i. ſuper humanum genus. Sed illud abſconditũ reuelauit nobis in ſua incarnatione. Primò ipſum per fact euidentiã propalando. Irritabat.n. dñm per ſuos errores & idololatriã genus humanũ, & ex aduerſo Deus irritatus nunc diluuium, nunc gladios ſuos vibrabat contra ipſum. Et ſicut dicitur Iob. 9. Nõ erat qui arguere poſſet vtrunque & ponere manum in ambobus, donec ipſe dominus cogitaret de pace dicens per Hieremiam. Hie. 29. Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis, facienſque nuptias filio ſuo copulauit naturam humanam cum diuina, vt eſſet ipſe Deus & homo, & in eo cõpromittere volens de pace dixit quod in pſ. Ponam in ſalutari. Cui concordans humana natura ait. Fiducialiter agã in eo: & ſic dñs manũ miſit in ambobus, & hoc neceſſariũ erat. Nam tripliciter homo degradatus erat propter præuaricationis ſuæ culpam. Primo a gloria incorruptionis factus mortalis, cui dictum erat quacunque hora comederis &c. Secundò a prærogatiua dignitatis, quando detractus ab illa ſublimitate ſimilitudinis Dei, cecidit in ſimilitudinem iumenti, quando homo cum in honore eſſet non intellexit, ſed comparatus eſt iumentis &c. pſ. 48. Tertio cecidit ab abundantia plenitudinis, qñ de loco voluptatis in quo erat poſitus electus eſt in terram laboris & vallem lachrymarũ, euacuatus ab illa abundantia bonorũ, qñ dictum eſt ei. Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex eo. Sed noluit dñs in ira continere miſericordias ſuas quia ſecũdum diuitias bonitatis ſuæ reſtaurauit vniuerſa, iuxta enim illud triplex dãnum, accepit homo a Deo triplex promiſſum. Primo promiſſum recuperandæ immortalitatis. Eſa. 26. Viuent mortui, interfectique mei reſurgent. Secundò promiſſum recuperandæ dignitatis. Eſa. 56. Dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomẽ melius a filijs & filiabus &c. Tertio promiſſum recuperandę beatitudinis. Eſa. 64. Oculus non vidit abſque te Deus, quæ p̄paraſti diligẽtibus te. Et hæc tria tanguntur. Eſa. 11. Ecce virgo concipiet & pariet filium. In matre Dei habemus ſignũ, & arras incorruptionis, cum Maria virgo incorrupta concepit & permanſit, & ſubditur. Et vocabitur nomen eius Emanuel, quod eſt nobiſcum Deus, intelligitur ipſa Dei dignitas nobiſcum permanere. Et tertium completum habetur in prole cum dicitur, Butyrũ & mel comedet, vbi de electione bonorũ ad beatitudinẽ loquitur propheta. Qñ Deus butyrũ humanitatis, quod eſt pręcioſiſſimũ in lacte: ſic pręcioſiſſimã inter cęteras humanitatem aſſumens, etiam mel diuinitatis ſibi incorporauit, q m̃mel ſurſum deſcendit, vt in ea humanitate deitas ipſa ſciat reprobare malos, & eligere bonos ad ęternã hęreditatem. Secundo hoc idẽ reuelauit per apoſtolos ſuos apertius hoc manifeſtando. Hoc enim eſt illud abſconditũ de quo apoſtolus. Eph. 4. Mihi autẽ ſanctorum minimo data eſt gratia hęc. Et ſequitur, quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi a ſeculis in Deo. Et Col. 1. Myſterium quod abſconditum fuit a ſeculis & generationibus, nunc autem manifeſtũ eſt ſanctis eius. Et Roma. vlt. Potens eſt vos confirmare iuxta euangelium meum & prædicationem Ieſu Chriſti ſecũdũ reuelationem myſterij tẽporibus æternis taciti, quod nunc patefactum eſt.

Homo tripliciter degradatus erat propter culpam.

B *Remediũ. Miſericordia. Triplex remediũ attulit dominus cõtra triplex damnum peccati adæ.*

Chriſtus quomodo Butyrum & mel comedit.

Secundum abſconditum a nobis erat ſuæ viſionis iocunditas. Peccata enim noſtra fecerant murum inter nos & Deũ noſtrum, iuxta illud Eſa. 49. Iniquitates noſtræ diuiſerunt inter nos, & Deum. Abſconderunt enim faciem eius nobis, iuxta ſententiam quam dedit Dauid Abſalon. Reuertatur in domum ſuam, & faciem meam non videat 2. Regum. 14. Vnde & Moyſi dixit. Exo. 33. Poſteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris. Multi enim reges & prophetæ. vt ait ſaluator, Lucæ. 10. voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt. Sed in natiuitate ſua nobis reuelauit illam faciem ſuam nube carnis tectam,

C *Peccatũ. Peccata faciũt diuiſionem inter nos, et Deum.*

ctam, vt oculis nostris illam contemperaret, de qua reuelatione. Exodi. 2. Videns scilicet Deus pater eum, id est filium suũ elegantem, quia ipse est splendor gloriæ, & figura substantię eius, abscondit eum tribus mensibus, idest tribus tẽporibus. s. tẽpore naturæ institutæ, tẽpore legis naturæ post peccatũ, & tempore legis scriptæ. Sed cũ iam celare non posset propter generis humani necessitatẽ, sumpsit fiscellam scirpeam, idest virginem Mariã elegit, & liniuit eam bitumine charitatis interius, & pice castitatis in corpore exterius, posuitque intus infantulum, & exposuit eũ huius mũdi tribulationibus, & pęnis, sed nõ culpis. Iste enim sunt ripæ hui⁹ maris magni scilicet mundi, culpa videlicet & pęna, & ipsum manifestauit filię Pharaonis, idest ecclesiæ. Et hic est mirabilis modus manifestãdi, quia abscõdẽdo se manifestauit. Propter quod dicebat propheta. Esa. 44. Verè tu es Deus absconditus Deus Israel, id est verè tu es Deus qui te abscondendo in carne teipsum fecisti visibilem. Istius autem absconditi illuminationem desiderabat. Psal. 83 cum diceret, Deus misereatur nostri, & benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos. Et iterum. Ostende nobis faciem tuam &c. Si ergo voluerimus ipsam beatissimam faciem nunc absconditam videre, ostendamus ei primũ faciem conscientiæ nostrę, vult enim eam primũ videre, iuxta illud Cant. 2. Ostende mihi faciem tuam. Facies enim tua decora tunc primũ cũ ostẽderis eã. Puero lachrymãti ostẽdit nutrix faciẽ suã. Lachrymabitur puer Iesus in die natiuitatis suæ, sicut solent infantes recenter nati, nec poterit melius pacari quàm illo die, ostendendo sibi faciẽ conscientiæ nostræ mundatam.

Christus quomodo Butyrum & mel comedit.

D Manifestare. Deus se manifestauit abscõdendo se.

C Peccatũ. Peccata faciũt diuisionem inter nos, et Deum.

Tertium absconditum erat scripturarũ veritas sub nubilo scilicet figura. Omnia enim in figura cõtingebant illis. 1. Cor. 10. Sed istud absconditum reuelauit. Primò in figurarum adimpletione. Gratia enim & veritas per Iesum Christũ facta est, i. reuelata. Ioan. 1. Ille enim fuit clauis Dauid, qui aperit, & nemo claudit. Aperit si quidem librum sacræ scripturæ qui clausus & signatus erat, qui Esa. 29 datus est populo Iudæorum scienti literas, nec potuit legere, quia signatus erat ei. Sed postmodum populo gentili nescienti literas datus est, & illi aperuit sensum vt intelligeret scripturas. Secundò per suam prædicationem. Iob. 28. Profunda fluuiorũ scrutatus est, & abscondita produxit in lucem. Matth. 13. Aperiam in parabolis os meum, reructabo abscondita a constitutione mundi. Ecclesiastici. 24. Doctrinam quasi ante lucanum illumino omnibus. Ante lucanum, id est ante auroram, quia dum adhuc tenebræ errorum erant super terram, effudit doctrinam in abundantia. Tertio per prædicationem, Apostolorum, & sanctorum doctorum subsequentium. Sicut enim in candelabro templi erãt infusoria, extinctoria, & emũctoria, vt dicitur Exo. 25. Et Zacha. 4. Sic in sacra scriptura voluit dominus esse infusores, idest expositores doctos, quia qui natare nescit, non debet appropinquare passui profundo. Sic indoctus in scripturis non debet scripturæ passus difficiles enodare, ne forte inuoluatur profunditate sermonis, vnde & Moysi adhuc indocto in diuinis agendis dum doluit accedere ad videndum visionem magnã dictum est, ne appropies huc. Qui vero docti sunt, ad exponẽdum eam apti sunt. Inde Grego. super illud Iob. Habet argentum venarum suarum principia. Qui norunt eruere de minerijs, vbi vena diues arriserit, plus impendunt operis, & laboris, & dum profundius occulta rimantur, copiosior, redundantia metalli materia ministratur, vt tandem palam appareat, quod prius in abditis fodicinæ latebat. Sic quanto scriptura copiosior inuenitur, tanto intellectus doctorum insudat ad inueniendum. Secundò voluit esse extinctoria. Extinctores enim fuerunt mallei hæreticorum, qui extinxerunt doctrinam eorum, vt Hilarius, Augustinus, & sic de alijs. Isti erant sagittarij quorum sagittæ acutæ transibant in corda inimicorum regis. Directè enim sagittas emittebant in doctrinam inimicorum Dei. Insuper & validè, quia aliter

E Scriptura sacra. Soli docti dicunt se intromittere de scriptura sacra exponenda.

emittendæ sunt sagittæ contra armatos, aliter contra nudos. Armati erant hæretici rationibus & auctoritatibus, nudi vero erant populi gentiles, & alii populares. Tertiò voluit esse ibidem emunctoria. Hi sunt prædicatores verbi qui sciunt emungere & separare preciosa & difficilia a minoribus, & minus præciosis, vt maioribus maiora, minoribus minora prædicent. Est enim liber sacræ scripturæ scriptus intus & foris. Ap. ca. 5. Intus quantum ad sensum spiritualem, foris quantum ad literalem, dum maiores spirituali, minores simplici prædicator pascit historia. ps. 103. Mõtes excelsi ceruis, i. spiritualis intelligentia refugium est perfectis, & prouectis, petra, idest simplex historia refugium est erinatiis in qua simplices requiescunt. Vel prædicator qui habet separare ea quæ sunt scripturæ quo ad mores, & q̃ sunt ad speculationẽ fidei apta.

F Scriptura sacra. Prædicator. Prædicatores sunt emunctoria scripturæ sacræ.

Quartum absconditum erat viæ veniẽdi ad cęlum compendiositas. Quot enim circum itus fecerunt filij Israel priusquã intrarent terram promissionis, vt patet vbique in Exodo, & libro Numerorũ, ut de ipsis bñ dicat psal. 105. Errauerant in solitudine in inaquoso: viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt: de quo abscondito dicitur Iob. 3. Viro cuius abscondita est via, & circundedit eum Deus tenebris. Sed istud absconditum reuelauit nobis in sua conuersatione. Tunc enim exemplum dedit nobis, vt quemadmodũ ipse fecit, ita & nos faciamus. De cuius absconditi illuminatione dicitur Lucæ. 1. Visitauit nos oriens ex alto, illuminare his qui tenebris sedent. Psal. 24. Vniuersę viæ domini misericordia & veritas. Breuis est via misericordiæ, breuior via veritatis & iustitiæ. Breuis via per pęnitentiã, per quam consequimur misericordiã, sed multo breuior per baptismũ, quando innocentiæ & veritati iustitiæ restitutus, statim euolat ad cęlum.

Quintũ abscõditũ erat ipsius ad hominẽ mĩa & charitas. De hoc quærebat qui dicebat. Vbi sunt mĩæ tuæ antiquę dñe, & qui dicebat. Dñe in cęlo mĩa tua, & veritas tua, idest seueritas iustitiæ vsque ad nubes. i. peccatores. Nubes enim fumi sũt valde volubiles. Sic peccatores sunt fumi ad omne malum vertibiles. Psal. 36. Sicut fumus deficient. Sed istud absconditum reuelauit, primo in sua incarnatione, quã do sibi hominem inseparabiliter vniuit. Dilectio enim dicitur quasi duo ligans, amantem scilicet cum amato. Sic amor Deum sic vniuit homini, vt nunquam separetur ab eo. Vt enim diligeretur magnus Alexander a Persis, postquam subiecit eos vi armorum, habitu eorum se vestiuit, vt eorum amorem & obedientiã & corda sibi attraheret. Sic fecit Deus nobis. Secũdò in sua passione, qñ non q̃ fuit se abscõderet a calore eius. .Io. 4. Apparuit charitas Dei in nobis, quoniã misit filium suum vt viuamus per eum. Io. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet &c. Inde dicit in psal. 35. Non abscondi misericordiam tuam & veritatem tuam a consilio multo, qñ in cõsiliũ Iudęorũ in sua passione euocatus est.

Christus uenit ut misericordiam te faceret suam.

Sextũ abscõditũ erat in limbo humani generis captiuitas. Esaia. 43. In domibus carceris abscõditi sunt, facti sunt in rapinã, nõ est qui eruat in direptionẽ, non est qui dicat redde. Istud absconditum reuelauit a limbum descendendo, & sanctos patres educendo. Esaiæ. 9. Populus gentium qui ambulabat in tenebris &c. Eccclesiastici. 24. Penetrabo inferiores partes terræ, & illuminabo omnes sperantes in domino.

Septimum absconditũ erat vitæ æternæ iocunditas. Mat. 13. Simile est regnum cęlorum thesauro abscondito in agro, quod absconditum manifestauit in resurrectione, & etiam in transfiguratione. Vnde dicebat Ioannes qui transfigurationi interfuit. Annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud patrem, & apparuit nobis. 1. Ioan. 1. Cuius absconditi illuminationem desiderabat Paulus Ephesijs, qui dicebat Ephe. 1. Pater glorię det vobis spiritum sapientiæ, & illuminationis in agnitionem eius, & illuminatos oculos cordis vestri, vt sciatis quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius

tis eius

tis eius in sanctis. Hęc septem abscondita reuelauit dominus in primo aduentu, non quibuscũ que, sed tantũ humilibus. Quod habetur Mat. 11. Confiteor tibi pater dñe cęli & terræ, qui abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

G Iudicium futurum. Responde re. In iudicio futuro oportebit respondere iudici.

Secundo in secundo aduentu, scilicet ad iudicium septem reuelabit. Primò hostis astutiam & calliditatem, quæ modo est abscõdita. Iob. 18. Abscõdita est in terra pedica eius. Et ps. 10. Insidiatur in abscõdito, quasi leo in spelunca sua. Eccl. 7. Fecit Deus hominẽ rectũ, & ipse immiscuit se infinitis quæstionib⁹ propter astutias hostis antiqui, quæ dicuntur quæstiones, quia de eis in die iudicij oportebit respondere. Eccl. 8. Tẽpus & responsionem cor sapientis intelligit, idest quid & quando respõdere debeat, scilicet futuro ĩ iudicio. Cor vero stulti neutrum intelliget. Esa. 3. Vultus eorũ respõdebit eis, hoc est ipsa operum euidentia respondebit. Sap. 6. Ipse interrogabit opera mea. Optimus disputator erit qui ibi laudabiliter respondebit. Seneca. Optimum oratorem te reputo, si quod rectum est ibi ipsi suaseris. Vę illis qui præsentium bonorum fallacijs paralogizantur, quia in illa extrema disputatione, æternæ mortis illatione concludentur. Væ illis qui tunc argumentis malitiæ suæ & increpationibus auersionis suæ, vel nescient, vel non poterunt respondere. Hiere. 2. Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te. Hi sunt qui errores pro veritate, & falsa bona pro veris, idest præsentia pro futuris, veritatem, & quæ veritatis sunt reijcientes; merito sequitur eos quasi de falsis & inconuenientibus receptis, & veris & conuenientibus negatis ignominia & opprobrium. Prouer. 29. Viro qui corripientem se dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interius. Prouer. 18. Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit, &c. Et ibidem. Non recipit stultus verba prudentiæ. Et ideo contra tales dicit dominus in ps. 77. Loquar propositiones ab initio, quia a beneficio creationis incipiet dicens. Quid tibi debui facere & non feci? Bern. Proponet ei legem naturalẽ a principio, & leges diuinas quas consequenter dedit, & hoc pro maiore propositione, & assumet transgressiones pro minore, & exinde concludet æternam damnationem. Hoc autem absconditum manifestabit in aperta ipsius condemnatione. 1. Thessal. 2. Tunc reuelabitur ille iniquus, quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui. Tunc enim decipula eius quæ sub folio delectationis nunc absconditur, manifestabitur. Iob. 18. Abscondita est in terra pedica eius, & decipula eius super semitam. Sicut enim laqueus sub grano, sic sub delectatione venenum abscondit, & maximè in via qua ambulamus. psal. 141. In via hac qua ambulabam, idest in quo pronior eram &c. Aucupes enim solent laqueos ponere, vbi frequentant aues.

H Diabolus. Abscondere. Diabolus nunc abscondit decipulã sub delectatione.

Secundò reuelabit suam inuisibilem potestatem quæ specialiter fuit abscondita in passione, iuxta illud Abac. 4. Cornua, idest brachia crucis in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius. Et Esaia. 53. Absconditus est vultus eius terribilis, scilicet quia tunc apparuit humilis & mitis, vnde nec reputauimus eum. Sed istud absconditum reuelabit in terribilium signorum ostensione, quando erunt signa in sole, luna, & stellis, quando videbũt filium hominis venientẽ in nubibus cęli cũ potestate magna & maiestate. Tũc .n. sicut serpentes de cauernis suis eiecti, huc & illuc quasi stupefacti vagantur. Sic reprobi tunc de ædibus sepulcrorum eiecti, perteriti & stupefacti, nullum apud se consilium habebunt, quo fugere debeant a facie irę Dei. Tunc enim (vt dicit Guil. Paris.) euanescent omnia regna mũdi. 1. Cor. 15. Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo & patri, & euacuauerit omnem principatum & potestatem, sicut sol in ortu suo omnium stellarum lumina euanescere facit. Esa. 2. Exaltabitur Deus solus in die illa, & humiliabitur omnis altitudo virorum.

Tertiò reuelabit iustitię suę ęqtatẽ, quę

fuit absc̄odita in suæ misericordiæ exhibitione vsq; ad tēpus illud, tēpus miserendi & annus benignitatis. Sed cum acceperit tempus iustitiæ, ipse iustitias iudicabit. Sed istud absconditum reuelabit in iudicij sui districtione. Esa. 56. Iuxta est salus mea vt veniat, & iustitia mea vt reueletur. Tunc enim reprobi districtè iudicabūtur. ps. 17. Vt lutum platearū delebo eos. Sicut in aduentu principis lutum tollitur de plateis ciuitatis, & proijcitur in locum immundum, sic in aduentu Dei tollentur impij de medio iustorum. Matth. 13. Exibunt Angeli & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. In primo aduentu armauit se armis misericordiæ. ps. 34. Appræhende arma, & scutum, & exurge &c. In secundo armis iustitiæ. Sap. 7. Accipiet armaturā zelus eius, & armabit creaturā ad vltionem inimicorum, & pugnabit contra insensatos orbis terrarum, immo & cęlestium, quia Apoc. 19. Exercitus qui in cęlo sunt sequebantur eum.

I Reuelare. Quare dominus i iudicio reuelabit merita bonorum.

Quarto reuelabit bonorum merita, & sanctitatem in ipsorum aperta remuneratione. Tunc enim erit vnicuique laus a Deo. Primo quia nunc non apparent merita bonorum, quia ea absconduntur per humilitatem, iuxta consiliū domini Matth. 6. Ora patrem tuū in abscondito. Ideo oportebit ea in iudicio per Deum commendari. Iuxta illud Col. 3. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cū aūt apparuerit Christus vita uestra, tunc & vos apparebitis cū ipso in gloria, quam reuelabit propter opera abscondita, & quæ abscondunt iusti ab adulatoribus & laudatoribus, sicut semen in terra ne volucres cęli, idest adulatores illud consumant, sicut trutannus primam eleemosynam, vt secundam accipiat, sicut denariata a malis solutoribus. Secundo hoc faciet ad consolandum bonos, qui nūc apud mundum nullius sunt ponderis, sed solum mundani & mundū diligentes. Abac. 1. Impius præualet aduersus iustum. Apud vero Deum mali nullius sunt ponderis, sed sunt sicut puluis quem proijcit ventus a facie terrę. ps. 1. Et sicut puluis præ multitudine & vilitate non numeratur, sic tales pro vilitate vitæ & multitudine inter electos non numerabūtur. vn̄ Nume. 1. Masculi & fortes præcipiuntur numerari, quia apud Deum soli electi & eorum opera numerabuntur. 1. Petri. 1. Probatio fidei vestrę multo prætiosior auro quod per ignem probatur: inuenitur in laudem & gloriā & honorem in tempore retributionis. Hinc Prouerb. vlti. Purpura, & byssus, idest ornatus operum bonorum indumentum eius, & ideo ridebit, idest consolabitur a Deo in die nouissimo. Si enim iuxta psal. 10. laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & hoc a mundo, quantomagis iustus a Deo? Iuxta illud Prouer. vlti. Laudent eum in portis, idest in iudicio quod solebat fieri in porta, opera eius. Tertiò laudabit eos Deus, magnificiendo iustos, qui propter eum hic fuerunt oppressi. Psal. 21. Apud te laus mea in ecclesia magna, scilicet in congregatione omnium iustorum. Apud enim homines laudari non est magnum. Immo vt dicit Augustinus de verbis domini. De cuius puritate conscientiæ procedit aliquid, tanto est laudabilius, quanto laudes humanas minus desiderat. Sed sic viuere vt apud Deum sit laus tua, hoc maximum est. Nam secundum Aristote. 1. Rhetoricæ, intendere debet quis apud quos laus fiat, quia (vt dicit Socrates) non est difficile Athenienses inter Athenienses laudari. Sic hominem ab homine laudari non est difficile, quia ex leui occasione & affectione potius, quàm ratione mouentur homines ad aliquem laudandum. Sed apud Deum, & Angelos laudabilem esse est difficile, quia non competit nisi virtuose. Virtus autem est circa difficile. 2. Ethicorum. vnde Vegetius. Sicut nefas est non meruisse laudari: sic crimen est sine meritis fuisse laudatum. Hinc & Ambrosius. Laudanti adulatio nocere potest, & laudatum elatio tentare. Lauda ergo post periculum, prędica securum. Lauda nauigantis fælicitate, sed cum venerit ad portum, scilicet in nouissimo die.

K Laudari. Ab homine laudari non est magnum, sed solum a Deo.

Quinto reuelabit reproborum malitiam in eorum publica, & aperta repręhensione.

ne, quando dicet. Esuriui, & non dedistis mihi manducare &c. Tunc hypocrisis fraus, & simulatio manifestabuntur. Propter quod dicitur Ecclesiast. 1. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum. Et subdit causam. Ne adducas animæ tuæ inhonorationem, & reuelet Deus absconsa tua, & in medio synagogæ elidat te. Tunc etiam turpitudo luxuriosorum reuelabitur, & hoc dicebat Nathã. 2. Regum. 12. Tu fecisti abscondite, ego vero faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, de quo Ecclesiastici. 23. Omnis qui transgreditur lectum suum contemnens in animam suam, & dicens, quis me videt quem vereor, delictorum meorum non memorabitur altissimus. Et sequitur. Et non cognouit quia oculi domini multoplus lucidiores sunt super solem circunspicientes omnes vias hominum, & hominum corda intuentes in absconditas partes. Et subditur. Hic in plateis ciuitatis uindicabitur, & vbi non sperauit comprehendetur, & est dedecus omnibus eo quod non intellexerunt timorem domini. Tunc ostendetur quod modo latet in cordibus adulatorum, & reuelabit odium. Prouerbiorum. 16. Qui operit odium fraudulenter reuelabitur eius malitia in consilio. i. in iudicio. Tunc etiam reuelabuntur thesauri absconditi auarorum, vt erugo eorum sit eis in testimonium ad eorum dannationem. Iacobi. 2. Tunc apparebit quod melior est eleemosyna, quàm thesauros auri condere. Tob. 12. Et tunc nihil proderunt thesauri impietatis. Prouerbiorum. 10. Tunc vt dicitur Iob. 20. Apertum erit germen domus illius, quod creuit in terra inculta. Tunc vt dicitur Sopho. 1. In die illa erit vox clamoris a porta piscium, & vlulatus a secunda. Prima est oculorum quæ aperiuntur ad concupiscendum. Secunda aurium pro delectatione cantilenarum. In futuro cum aperientur libri, imago antiquorum scelerum exhibebitur ante oculos reorum. Et tunc erit clamor a prima porta, sed inutilis, sicut cum capta est ciuitas fit clamor populi capti, sed inutilis. Sed erit vlulatus a secunda porta, scilicet aurium, quia tunc illicita quę audierunt ad memoriam & confusionem reuelabuntur.

In Iudicio reuelabuntur abscondita peccata.

Sed quæritur vtrum in die iudicij omnia tam bona quàm mala in libris omnium conscientiarum legentur? Et videtur quod non, quia mala bonorum deleta sunt per pęnitentiam, & charitas operit multitudinem peccatorum. Et bona malorum deleta sunt per culpam. Quod autem deletum est in conscientia, iam non est in ea scriptum, igitur in ea non legentur talia. Secundo, si reprehensibile est in homine denudare amici secretum, cum Deus sit fidelior amicus quàm quicunque homo, sequitur quod nõ denudabit peccata amicorum, maximè cum Deus comminetur in pęnam denudare pudẽda alicuius, in bonis autem aberit omnis pęna. Tertiò, tunc malis esset solatium, si legerent mala bonorum. Solatium enim & excusatio est alicui cum videt multos se socios habere in scelere. In oppositum est Augustinus. 20. de ciuitate Dei dicens. Vis diuina aderit, qua fiet vt omnia ad memoriam reuocentur. Et Grego. Vnius mentẽ ab alterius oculis corpulentia non abscondet.

Reuelari. Omnia tam bona quàm mala reuelabuntur ĩ vltimo iudicio.

Pro responsione sit prima veritas. Omnia tam bona quàm mala legentur in conscientijs tam bonorũ quàm malorũ, quia secundũ Apostolũ Roma. 2. Erunt cogitationes accusantes, & defedentes in qua iudicabit dominus occulta cordiũ, malę quidem accusantes, bonæ vero defendentes, & sic bonæ & malæ patebunt. Et hoc fiet vt dicit Bonaue. 4. distin. 41. ad ostensionem diuinæ iustitiæ ecundum statum illum, & misericordiæ secundum statum præteritum, quia propter ostensionem iustitiæ in retribuendo, memorabuntur bonorum & malorum in quibus finaliter permanserunt, quia hęc sola digna sunt retributione. Sed propter ostensionem misericordię de præterito memorabuntur, tunc mala bonorum a quibus sunt misericorditer liberati, & bona malorum quæ in eis misericorditer operatus est Deus, qui solem suum facit oriri super bonos & malos. Tunc enim virtus diuina hoc demonstrabit, sicut lux differentias co-

lorum. 1. Corinthiorum. 3. Opus vniuscuiusque manifestum erit, dies enim domini declarabit.

Secunda veritas. Mala bonorum & bona malorum delecta sunt quantum ad pęnas & præmia, non quãtum ad notam vel similitudinem impressam in anima. Sicut patet in eo qui amisit charitatem, & recordatur se eam habuisse, adhuc remanent in eo species charitatis. Vnde glos. super illud Rom. 2. Cogitationum accusantium &c. Sciendum quòd illa die cogitationes accusabunt animam & defendent, non ille quæ tunc erunt, sed iste quæ modo in nobis sunt, quarum notæ, & signacula relinquuntur in corde nostro, velut viscera quę in occulto tunc sunt posita. Hinc quidam dicunt quòd sicut cicatrices corporales in martyribus remanent ad gloriam, sic cicatrices spirituales in pęnitentibus, quia vicerunt culpam, sicut martyres pęnam. Et dato quòd similitudo illa deleatur ꝙ difficile est, tamen virtute diuina reparabitur ad Dei gloriam vindictam malorum, & laudem bonorum. Si enim debeãt ibi iustitia Dei quo ad pręmia & pęnas sũmè declarari, sequitur ꝙ oĩa merita, & demerita ibi summè debeant manifestari.

Tertia veritas. Tam videre mala bonorum quàm etiam bona eorum erit reprobis in pęnam, quia videntes mala bonorum per pęnitentiam deleta seipsos arguent de negligentia, quod pro temporali & modica pęnitentia sua deleuissent scelera, pro quibus eis remanet pęnitentia ęterna, & videntes bona bonorum seipsos condemnabunt quòd non similia fecerunt. Videbunt in alijs reprobis mala, & suum inde iudicabunt opprobrium, quia in opprobriũ sũt ꝓpter ipsa. Videbũt bona bonorũ, & ex inde inuidunt & tristabuntur de perditione eorum, & ꝙ non similia fecerunt.

Quarta veritas. Reprobis & si cõplaceant bona quæ fecerunt, quia scient se minus punitos quàm si ea non fecissent, illa tamen complacẽtia nullum in eis, poterit generare gaudium, quia a pęna perfectè possessi erunt, & quia ea perdiderunt, vnde Boetius, Summum infortunij genus est fuisse felicem.

M Iudicium futurum. Non tristabuntur boni de malis quæ fecerunt in iudicio.

Quinta veritas. Nõ tristabuntur boni de malis quæ fecerunt. Primò quia hoc diuina virtute fiet, quæ potens est in igne separare lucem a caliditate, vt dicit Basili⁹ super illud ps. 28. Vox dñi intercidentis flãmã ignis. Sic a mali cogitatione separabit iustitiã. Secũdò hoc erit propter dignitatẽ status. Sicut. n. Angeli sancti & si nos ament, tamen propter mala nostra non tristantur, eo ꝙ sunt absorpti a gloria, sic sancti de quibus ps. 140. Absorpti sunt, scilicet a gloria iuncti petre, idest Christo. Tertiò hoc fit propter modũ cõsiderandi illa mala, quia nunquam recogitabunt illa absolutè, sed semper in consideratione ad Deum liberãtem. Et hęc consideratio non generat tristitiam, sed magis gaudiũ, sicut lętatᷣ quis de euasione periculi, hęc Bonauen. Grego. 4. mora, versus finem exponens illud ps. 88. Misericordias domini in eternũ cantabo. Qũo mĩas in ęternum cantat si se miserũ fuisse ignorat? Et si miserię trãsactę nõ meminit, vnde largitati eius misericordiæ laudes reddit?

N Iudicium futurũ. Non erubescẽt boni de malis eorum reuelatis ĩ iudicio.

Sexta veritas. Non erubescent iusti de eorum malis omnibus reuelatis, quia secundum Philosophum. 4. Ethicorum, erubescentia est timor ingloriationis in expectatione iudicij hominum. Tunc autem in bonis non cadet timor ille, quia perfecta charitas foras mittit timorem. Secundo ex parte videntiũ, quia nullus sanctus ibi alium vituperabit, aut spernet, sed potius Deum laudabit, attendens virtutem Dei in tali permansisse. Exemplũ in Magdalena, cuius peccata publicè recitamus, non tamen facimus ei contumeliam, quia non recitamus ad eius ignominiã, sed ad laudem Dei & suam. Nec ipsa de hoc erubescit, quia nec de ipsa cogitamus tãquã de meretrice, sed tãquã de nobilissima dña a multis malis erepta. Ad hoc etiam est exemplum de bono confessore, & de pęnitente, quia bonus confessor feruẽtius diligit eũ q̃ clarius, verius, & fidelius sua peccata & ignominias detegit, maximè dũ attẽdit peccata, pęnitẽtis dissolui p̃ mĩam Dei, & hoc ibi multomagis

apparebit, quando omnes cogitationes erunt ordinatissimę. Tertio quia cum homo omnia sua secreta sine verecundia cōmunicet amico, & ibi omnes iusti erimus amicissimi, quando vnus alium sicut se diliget, quomodo vnus de alio erubesceret. Immo sicut dicit Ansel. sicut homo tunc gratias aget pro se Deo, quia liberatus a periculo peccatorum suorum, sic & socius eius pro illo gratias reddet.

Sexto reuelabit reprobis gehennalis pęnæ acerbitatem ipsorum punitione, quæ modo est abscondita ab eis. Lucæ. 19. Si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscō dita sunt ab oculis tuis, quia venient dies in te, &c. Deut. 32. Vua eorum vua fellis, &c. & sequitur. Nonne hæc abscondita sunt apud me, & signata in thesauris meis? Glos. interli. in futuro iudicio reuelanda. Amos. 5. Reuelabitur quasi aqua iudicium, & iustitia quasi torrens fortis, id est tanta erit abundantia pęnarum sicut aquæ, & tantus impetus sicut torrentis. In pœna enim illa claudetur eis cœlum ne intrent, secundo infernus ne exeant, quando dicent aperi nobis, & dicet, non noui vos.

Septimo reuelabit bonis singulariter suæ visionis iocunditatem, & præmiorum ęternitatem. Tunc enim Ioseph expulsis Aegyptijs ostendet se fratribus præcipiēs astantibus, idest Angelis bonis, vt omnes mali egrediantur foras, & nullus intersit agnitione mutuè, vt dicitur Gen. 45. quā do dicetur. Tollatur impius ne videat gloriam Dei. Tunc dicent mali illud Esa. 26. Abscondisti faciem tuam a nobis, & allisisti nos in manu iniquitatis nostrę. Sed istam faciem reuelabit bonis. Apoca. 2. Qui viderit dabo ei manna absconditum, quod tunc demonstrabitur quando dominus separabit agnos ab hædis, quando in torculari vinum ab aciuis, & oleum ab amurca separabitur, manentibus sub torculari aciuis, & amurca, & vino solicitè reposito in dolijs.

Eadem dominica tertia Aduentus Sermo IIII. & in ordine, XXVI. factus Parisius in processione rectoris.

Eniet dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum & manifestabit consilia cordium. 1. Cor. 3. Magna certè res est de homine, quem sic dominus appreciatus est. psal. Quid est homo, quòd memor es eius, aut filius hominis, quia reputas eum? Nam cum cætera omnia fecerit dominus sine consilio, iuxta illud Esaię. 40. Quis adiuuit spiritum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Voluit tamen hominem quasi cum consilio facere, cum consilio refacere, & cum consilio defacere. Primo enim dum creaturus esset hominem ait Gen. 1. quasi consultando. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Secundò pro recreatione facienda quasi opus esset magno consilio, missus est ad nos Angelus magni consilij, & admirabilis consiliarius, de quo Esa. 9. Et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius. Hoc fuit cōsilium quo decreuit dominus, vt contereret Assyrium, idest diabolum de terra. Esa. 14. De hoc etiam dicitur Esa. 28. Cōsummationem & abbreuiationem audiui a domino exercituum super vniuersam terram, idest verbum consummatum & abbreuiatum, quando verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Sequitur enim. Et hoc a domino Deo exijt, vt mirabile faceret consilium, & magnificaret iustitiam. Tertiò dum veniet dominus ad iudicium ad destruendum, & perdendum malos, hoc non faciet sine consilio. Esa. 3. Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui. In hoc multum edocemur nihil agere præcipitanter, & sine consilio, nihil destruere præcipitanter; secundum illud Eccl. 32. Omnia fac cum cōsilio, & post factum non pęnitebis. Et maximè coram prælatis principibus, & administratoribus alicuius magnæ communitatis

A Cōsilium. Visus est Deus hominem fecisse, et reparasse cū consilio.

B Consiliū. Nihil faciendum est sine consilio.

tatis debet esse solidum consilium, & homines oculati. Licèt enim stella, quæ est axis mundi parua sit, & super eam voluatur cęlum; tamen circa se habet septem micantes plyades. Ita licet plerunque pręlatus vel princeps sit paruæ intelligentiæ, oportet tamen ad supplendum defectum habere ante se plures scientiæ lumine prępollētes. Astant enim semper throno Dei cherubin, qui interpretatur scientes. Throno enim pontificali vel regio debent semper astare viri literati, qui quidem sunt velut oculus regni, ad ostendendum viā in agendis & fugiendis. Inde considerantes reges & principes, quàm necessaria sit literatorum virorū multitudo in regnis; soliti sunt plurimum colere, & suis priuilegijs decorare vniuersitates, in quibus studio literarum vacatur, ita quòd ista vniuersitas Parisien. dicitur filia primogenita regis Franciæ, & vtinam magis ipsa sit filia regis summi, digna consequi hæreditatem cęli, & priuilegia paradisi. Hoc autē fiet si debitè excoluerit veram sapientiam & increatam. Ipsa est enim, quæ dedit hominibus potestatem filios Dei fieri. Sed ad hoc plurimum operatur Maria, vtpotè mater filiorum gratię, mater filiorum misericordiæ, quia mater eius, qui nō ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos; sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit & faciet. Ad quam recurremus dicentes, Aue.

QVia in themate fit mentio, quòd dominus in secundo aduentu, scilicet in iudicio, manifestabit consilia cordium, ideo in præsenti sermone dicemus, quàm multiplex sit consilium. Itaque dicemus, quòd primum est consilium, quod debet quis audire: Secundum est, quod debet fugere. Tertium est, quod debet tegere. Quartum est, quod debet detegere.

C Cōsilium. De multiplici differentia cōsiliorum.

Primum consilium, quod debemus audire, istud est de salute animæ nostræ, quā salutem operari poterimus si multorum bonorum virorum consilia solicitè inquiramus, quia Prouer. 24. ibi salus vbi multa consilia. Si enim magni viri non solum vnius medici consilio vtuntur, sed multorum, vt salutem corporis consequātur, multo magis debemus vti consilijs plurimorum pro salute spirituali. Causa enim, quæ per vnius consiliorum perditur, per consilium alterius lucratur. Primo igitur debemus credere bono consilio propter salutem nostram, quia salus. Secundò propterea, quia nihil constat. Dicitur enim Deus 3. Reg. 1. Accipe consilium a me, & salua animam tuam. Medici enim & aduocati care vendunt consilia sua, sed non Deus. Nam dicit accipe, non constat, nisi accipere. Vulgo dicitur. Bonum forum trahit argentū de bursa, & sic debet quilibet accipere & facere illud bonum forū cōsilij. Salua animam tuam, qui enim vnicā habes; nec plus habere potes, nec perdere nisi velis. Inde & communiter soli doctores theologi, qui sunt consiliarij animæ dicuntur magistri nostri, quia sunt cōmunes omnibus, sunt a communi quot, & nihil constat eorum consilium, sed eorum consilio habito sufficit dicere gratias. Nō sic de doctoribus medicinæ vel decretorum, quia non sunt nostri, sed oportet eorum consilia emere magno precio, & implere manus eorū auro vel argento. Alias non oporteret reuerti secunda vice. Tertiò, quia per hoc sapientiores efficimur. Prouerb. 1. Audiens sapiens sapiētior erit, & alibi, Prouer. Audi consilium meum, & suscipe disciplinam, vt sis sapiēs in nouissimis temporibus. Sunt enim, qui semper volunt dare consilium, & nunquam audire. Sed tales decipiuntur, iuxta illud Esa. 47. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum. Nam canale nō potest effundere aquam, nisi prius eā receperit. Sic nec dare consilium nisi qui prius audierit. Et propterea posuit dominus aures super linguam, vt prius audias, quàm loquaris. Dedit insuper duas aures & vnam linguam, vt discamus plus audire, quàm loqui, vt sis sapiens in nouissimis, quia tempore illo debet esse homo sapiens, quando habet omnia nouissima sua ordinare. Sicut quādo quis habet condere testamentum suū, tunc enim debet prius prouidere de salute animæ suæ, & consequenter de alijs.

D Cōsilium. Propter multa debemus credere bono consilio.

Magistri veri qui sint.

Cur dominus aures duas super linguam posuerit, & duas aures vnam linguam dederit.

Sed quærens. A quo quæremus, & audiemus

diemus consilium? Respondeo a ministris Christi, ideo debent discere bene cõsiliari, vt faciant quòd verificetur dictum apostoli in epistola hodierna de ipsis. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, id est facere sicut ille fecit, qui dedit bonum consilium, ideo vocatur admirabilis consiliarius. Esaiæ. 9. Et quia fortè dicetur, ꝙ non crederetur ei, respondetur, quòd filius debet credere patri. Non enim credendũ est, quòd pater decipiat filium; ideo dicitur pater futuri seculi. Nos autem cum simus filij futuri seculi, debemus illi tanquam patri nostro credere, maxime qui nutrit nos, non rebus suis, sed propria carne & propria doctrina, nõ per os alienum tradita. Sed nunc pauci sunt imitatores Christi. Hic iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Volunt modo aliqui esse dispensatores antequam sciant voluntatem pedagogi vel magistri. Volunt enim ad prælationes & curas animarum extolli, & nesciunt facere sicut ostendit eis magister ille, qui dicit. Vos vocatis me magister, & domine, & bene dicitis. Et inde modo sunt multi mali dispẽsatores, qui perdunt collegia & ecclesiam Christi; & paucos habent scholares. Sunt autem quatuor modi scholarium. Quidã sunt magni portionistæ, quidam parui, quidam cameristæ, & quidam martinetę. Antiquitus omnes fere currebant ad collegia Christi propter bonos dispensatores, vt magna multitudo esset de magna portione, quæ est duplex, scilicet bonæ vitæ, & doctrinæ. Et illi ita magna auiditate comedebant & vorabant, quòd ad martyriũ currebant. Postea dispensatores tales fuerunt, quòd bonam doctrinam, vel bonam vitam habuerunt, in altero autem deficiebant. Nihil autem dat quod non habet, ideo subditi erant de parua portione, & inde refrigescebat charitas. Nunc vero, nec habẽt vitam, nec doctrinam, nihil est in eorum dispensa, ita quòd conuenit huic tempori illa Hieremiæ lamentatio. Thren. 4. Paruuli petierunt panem, & nõ erat qui frangeret eis. Paruuli eorum interierunt famæ, consumpti sunt a sterilitate terræ. Ideo nulli aut pauci sunt portionistæ. Non enim habent vnde subditis ministrent, sed oportet quòd a pauperibus theologis mutuent, & tamen nihil inde volunt eis soluere, sed magis irrident, & detrahunt psal. 36. Mutuabitur peccator, & non soluet. Vult autem magister diues, & liberalis, quòd scholares sui sint benè pasti; & tamen non habent dispẽsatores sui, vnde eos pascãt. Oportebit ergo recurrere ad magistrum, qui semper habet abundanter, vt repleat in bonis desiderium nostrum, quia ab eo nihil constabit portio. Immo dicit Esaiæ. 45. Venite emite absque argento, & absque vlla commutatione vinum & lac. Insuper & ipse emit nos promittendo portionem illam superiorem, de qua. Psal. 118. Portio mea domine sit in terra viuentium. Nunc autem postquam non sunt portionistæ, oportet, ꝙ sint cameristæ, vel martinetæ. Sed pauci sunt, qui sint cameristæ, quia pauci sunt, qui sciunt se regere, & facere sibi portionem, pauci qui habeant doctrinam, & per eam sciant se regere, multi autẽ sunt martinetæ. Fędant enim nidos suos, & incessanter discurrunt. Nam fere omnes modo ad fęda & stercora Pauli discurrunt. Nec mirum, quia sui prælati sunt etiam martinetæ, non Martini, qui nunquam aut vix intrant ecclesiam suam, sed sunt Neapoli, qui a infecti morbo Neapolitano, & fędãt totam ecclesiam sua mala vita. Antiquitus solebant denidificari, sed nunc nidificantur. Olim secundum psal. 103. cedri libani quas plantauit Deus, idest nobiles & magni principes, & plati a Deo euocati, & plantati florebant in ecclesia, sed modo illic nidificantur non magnæ aues, sed passeres parui. Atque vtinam essent Martini. Sunt etiam dispensatores qui malam vitam cum bona doctrina miscent, de quibus dicit Esaias. Caupones tui miscent aquam vino, & propter hoc se plangunt, & conqueruntur portionistæ.

E Scholaris. De quadruplici genere scholariũ.

Secundum consiliũ est, quod debemus fugere, & illud est consilium impiorum, de quo Psal. 1. Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum. Non enim potest bene fieri, quod malo fit consilio. Nam sicut ex malo ouo malus pullus, sic ex malo consilio

lio, malum procedit opus. Esa. 59. Quod confotum est ouum erumpet in regulum, idest fetus malus in mente erumpet in prauum opus, quia de radice colubri egredietur regulus. Inde vt ait Valerius. lib. 2. c. 2. Dux Carthaginen. prauo consilio bella gerens, etiam si prospera fortuna secuta fuisset, mandato tamen senatus cruci affigebatur. Ideo Ecclesiastici. 37. monet sapiens, a consilio maligno serua animam tuam. Consilium carnis, & mundi debemus fugere, quia sunt duo mali consiliarij, sicut consilium, quod Balaam dedit Balach. Consilium carnis est quærere voluptates, quæ tamen fugiendæ sunt. Ecclesiastici. 18. Si præstes animæ tuæ concupiscentias suas, faciet te in gaudium inimicis tuis. Vnde prouerbium erat antiquũ, vt dicitur. 2. Reg. 20. Qui interrogant, interrogent in Abela. Abela interpretatur lugẽs. Erat enim locus consilij vbi luctus, non vbi gaudiflores. Hoc est consilium senum contra Susannam. Dan. 13. Commiscere nobiscum. Per Susannam enim quæ se lauabat in pomerio intelligitur anima fidelis, quæ se lauat in ardore pęnitentiæ. Senes caro & sensualitas, quæ dicuntur senes ab effectu, quia æneruant cito hominem, & reddunt hominem impotentem ac si esset senex. Hoc etiam est consilium Vagao. Iudith. 2. quia cum dixisset Holofernes ad Vagao. Vade & suade Hebręã illam, vt sponte consentiat habitare mecum. Intrauit Vagao ad Iudith, & dixit. Non vereatur bona puella intrare ad dominum meum. Consiliũm mundi est multiplicare diuitias, spoliare innoxios, vindicare iniurias proprias. Hoc est consilium, quod dederunt adolescentes Roboam regi 3. Reg. 11. De quo debet dicere quilibet nostrum cum Iacob. Gen. pen. In consilium eorum non veniat anima mea. Cõsilium diaboli est appetere honores & dignitates. Hoc est consilium Achithofel. 2. Reg. 17. qui interpretatur ruina fratris mei; quia frequenter tale consilium est occasio ruinæ, & lapsus in varia peccata. Nã sępius & facilius cadunt subleuati ad honores, quàm existentes in basso & humili statu, & quanto status eorum altior, tanto

F Cõsilium. Consilia mũdi, carnis, et diaboli sunt fugiẽda.

Honores fugiendi sunt.

casus grauior. Plus enim abest a casu, qui est super terram & minus lęditur si cadat, quam qui est super ecclesiam, vel campanile. Prædicta ergo consilia sunt fugiẽda. Nam si consulerem alicui, quòd quadrigam poneret in stabulo, & equum in luto, fugiendum esset consilium meum. Sic cõsulunt caro & mundus, quòd corpus benè tractetur, & anima relinquatur in luto peccati, & multi eorum consilia sequuntur, de quibus Iob interrogando & admirando ait Iob. 21. Quare impij viuunt super terram sublimati confortatique diuitijs, idest quare impij pauperibus vitam tollũt? Aliter enim sublimat mundus, aliter Deus. Mundus res nullius valoris sublimat, vt plumas, & paleas, & res valoris dimittit in vase; sicut aurum granum, & fructum. Sed econuerso Deus facit, quia paleas dimittit, & fructum eleuat, & ideo dicitur Esaiæ. 4. Erit fructus terræ sublimis. Similiter in nullo confortantur mundani, nisi in diuitijs. Si enim habeant litẽ, bellum, aut infirmitatem confortantur in pecunijs, vnde aggregant sibi aduocatos, aut medicos, ducunt in bonis dies suos, tenent tympanum, & organum, quod fiat, quia flatu adulatorum delectantur, & credunt habere voluptatem sibi in matrimonio copulatam indissolubiliter. Sed mentita est iniquitas sibi, quia in puncto ad inferna descendunt. Et subdit Iob. Consilium eorum longe sit a me. Propterea de isto consilio non curat Apostolus dicens. Mihi autem pro minimo est, vt a vobis iudicer, aut ab humano die, sed neque meipsum iudico. Qui autem me iudicat dominus est. Quasi diceret illud Ecclesiast. 8. Ego os regis obseruo, id est timeo iudiciũ Dei, in quo iudicabit, & proferet sententiam contra malos, & sua vereos consilia, non impiorum, qui detrahunt iudicant, & obloquuntur. Illa enim non obseruo, nec curo.

G Sublimare. Differenter subliment, & eleuant mundus, & Deus.

Tertium consilium est, quod debemus tegere quãdo tempus est, & possumus detegere opportunitate occurrente. Et primo sunt opera nostra bona, quæ a spiritu sancto procedunt, qui est spiritus consilij; & illa debemus tegere & abscondere. Primò

H Abscondere. Debemus abscondere bona nostra multipliciter.

mò vt femella pauonis absc̃odit oua a pa uone quærente illa, vt suæ vacet libidini. Et ideo dicitur in figura Matthei.3. quòd Maria fugit in Aegytum, ne Herodes occideret puerum, id est ne diabolus faceret perdi meritum operis. Sed multi sunt, vt struthio, de quo Iob.39. Dereliquit oua sua in terra, & post obliuiscitur, quòd pes conculcet ea, aut bestia agri conterat. Secundò, vt semen ne volucres cęli, idest ne adulatores consumant. Mat.13. & Mar.6. Attẽdite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. Tertiò, vt lumen in manibus, ne vento inanis gloriæ extinguatur. Iob.36. In manibus abscondit lucẽ. Quartò vt trutannus primam eleemosynam, vt aliam accipiat. Et ideo Lucæ 17. Phariseus iactans se de bonis operibus suis non habuit eleemosynam, sed Publicanus. Quintò vt thesaurus in via propter latrones Grego. Deprædari desiderat, qui thesaurũ publicẽ portat in via. Sextò vt quis nares ab anhelitu leprosi, ne corrũpatur. In figura huius Exo.3. Manus Moysi in sinu eius erat sana, extracta leprosa, & alba, vt nix quæ modico tactu exterminatur. Sed quidam, vt negociatores ad fenestram nobilitatem, & scientiam ostendũt, vnde patet, quòd eam habeant ad vendẽdũ, qualis putabatur ille cui dicitur Iob. 26. Prudentiam ostendisti plurimam. Septimò, vt denarius a malis solutoribus, quia secundum Grego. valde bona sua vilipendunt, qui ad remunerationem hominem sufficere credunt. Secundò celanda sunt consilia, & secreta socialia amicorum quando tempus est. Nam Prouerb. 11. Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana, qui autem fidelis est celat amici commissum. Sicut enim cęlum cęlat, & occultat nobis gloriam, ita quòd eam non videmus, licèt ab eo multas consolationes recipiamus; sic debet cęlari consilium, vt non videatur, & vt a consiliario consolatio reportetur. Et in hoc adhibenda est bona custodia cordi, vt sit sicut illud de quo Ecclesiastici.22. Cor confirmatum in cogitatione consilij non dissoluetur. Sicut autem sera non habens bonas gardas, non bene firmari potest, sic nec cor hoĩs hñs malã gardã, idest malam linguam. Et quemadmodum de re dissoluta videntur interiora, sic in corde non habente bonam seram linguæ, videntur omnia, quæ intus latent. Tale fuit consilium domini nostri Iesu Christi super salute generis humani, quod fuit sacramentum absconditum a seculis. Sacramentum illud, de quo Angelus ad Tobiam eiusdem.12. Sacramentum regis abscondere bonum est. Et propterea dicebat Paulus. Nolite iudicare ante tempus quoadusque veniat dominus. Erit enim tunc tempus reuelandi omnia abscondita, & omnia consilia cordium, non autem nunc.

Quartum consilium, quod debemus detegere, est, consilium diaboli, mala desideria, cogitationes prauæ in confessione. Si aliquis diceret mihi in consilio, quòd vellet me occidere non deberem illud celare, sed deberem illud dicere illi, qui posset mihi succurrere. Sic quando diabolus mihi consuluit peccatum, debeo sacerdoti illud dicere. Ecclesiastici.25. Quãm speciosum est presbyteris cognoscere cõsilium. Talibus enim est confessio facienda. Sed mirum est, quòd aliqui scienter eligunt malos consiliarios & ignorantes. Mirabile enim esset, quòd quis quęreret viam a cęco, & certè talis malè dirigeretur. Vnde debemus detegere peccata nostra, nec ea abscondere. Primo sicut nec ignem. Ignis enim in stupis cito inflammatur, & totum comburit, nec postea facile extinguitur. Sic nec peccatum diu absconditum. Prouerb.6. Nunquid potest quis abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta eius non ardeant? Secundò sicut nec latrocinium positum in domo sua. Tales enim sunt rei sicut ipsi fures. Iob.31. Si abscondi sicut homo peccatum meum, & celaui in sinu meo iniquitatem meam. Tertiò sicut nec infirmitatem. Quæ enim in principio sanari potest faciliter, diu abscondita sit insanabilis. Prouerb.38. Qui abscondit scelera sua non dirigetur; qui autem confessus fuerit ea misericordiam consequetur. Ista bene considerauerat Psal.31. quæ ait. Delictum meum cognitum tibi feci; & iniustitiam meam non abscondi. Et certè

I Peccatũ. Detegere debemus peccata ĩ confeßione multipliciter.

sic

ſi nunc non detegamus ea, veniet dominus in iudicio, & ad confuſionem noſtrã illuminabit tunc abſcondita opera tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Tunc.n vbi erit laus bonis a Deo erit nobis confuſio inexplicabilis, ſi inueniamur cũ peccato abſcõdito. Hæc pdicta sũt, q debent diſcere ſcholares in iſta vniuerſitate & opere cõplere, & tunc de ea verificabitur illud Pſal. Adiuuabit eam Deus vultu ſuo, Deus in medio eius non commouebitur. Quomodo enim in medio vteri vniuerſitatis cõmoueretur dominus, vbi de ignorantibus generantur ſcientes, de aſinis homines. Dat enim bona mater ſuis alumnis butyrum & mel, vt ſciant reprobare malum & eligere bonum. Et hoc faciunt boni filij, non adulterini.

Sermo Quintus Tertiæ dominicę aduentus, & in ordine XXVII. per thema Euangelij.

A Ioãnes Baptiſta. De laude Ioãnis Baptiſtæ, ſecundum quatuor virtutes Cardinales.

BEatus qui non fuerit ſcandalizatus in me. Matth. 11. In pręſenti aduentu non ſine cauſa recitantur, quæ pertinent ad laudem regis aduenientis. Et quia laus percurſoris laus eſt regis. Glorioſus enim eſt Deus in ſanctis ſuis. Ideo in hac tertia dominica legitur euangelium, in quo laudatur eius præcurſor, in cuius laude continentur quatuor Cardinales virtutes. Primo fortitudo, cum negatur arundini ſimilis Secundo temperantia, cum ab eo mollicies veſtium remouetur. Tertio prudentia, cum dicitur eſſe pluſquam propheta. Quarto iuſtitia, cum dicitur eſſe Angelus miſſus ad præparandum viam ante Chriſtum. Ad iuſtitiam enim pertinet fidele miniſteriũ. Matthęi. 3. Sic decet nos implere omnem iuſtitiam. Hæ virtutes ſunt veræ diuitiæ, quia ab his habet homo precioſitatem ſuam. Se enim habent in homine ſicut virtutes in gemmis, quæ nullius precij ſunt ſine virtutibus. Plus enim valet vnus lapis precioſus, quàm multi magni communes. Sic vnus homo habens virtutes iſtas, quàm multi non habentes. Eccleſiaſtici. 16. Melior eſt vnus timens Deum, quàm mille filij impij. Secundo, quia ab huiuſmodi habet homo, quòd tẽporalia ſint ei bona. Seneca. Nihil eſt homini bonum ſine ſe bono. Temporalia ei qui non habet gratiam ſunt materia infirmitatis & ruinæ, ideo non ſunt ei bona, ſicut ſanguis non eſt bonus hoĩ, quando eſt ei infirmitatis materia. Ei autem qui habet gratiam, & ſecundum gratiam ipſam illis vtitur, bonam ſunt temporalia. Indigentes ergo iſta gratia ad illam recurramus cuius medio acquiritur dicentes, Aue.

Temporalia ſunt bona bonis, & mala malis.

In hoc ſermone dicetur ſecundũ Euangelium quomodo dominus duo deſtruit ſcandala. Primo ſcandalum euacuat diſcipulorum Ioannis, qui in eo erant ſcandalizati. Secundo aufert ſcandalum populi, qui poterat ſcandalizari de doctrina Ioannis.

B Vincula. Exiſtentes in curijs plerũque ſunt in vinculis ne dicant veritatem.

Quia igitur diſcipuli Ioannis non credebant de Chriſto, quòd eſſet filius Dei, immo nec quòd maior ipſo Ioanne, ideo hoc videns Ioannes, cum eſſet in vinculis Herodis miſit ad eum diſcipulos ſuos ad tollendum ſcandalum ipſum. In quo notatur, quòd qui curijs regum, & principũ deſeruiunt, ſunt omnes in vinculis, nec audent profiteri veritatem. Cum Achior locutus eſt veritatem in conſpectu Holofernis, irati ſunt omnes magnates ipſius. Iudith. 5. Et ideo Eccleſiaſtici. 32. Docentur aulici, quid agere debeãt, vt inde aliquod officium, aut aliquam bonam penſionem conſequantur. Audi (inquit) tacens ſimul & quærens, quia niſi quæreret nihil haberet propter multitudinem, quærentium. Et ſequitur. In medio magnatorum loqui non præſumas, quia loquendo forſitan nimium diceret de veritate. Eſt enim veritas, aqua, quæ mixta vino mendacij, quo potantur maiores, ſæpius reijcitur. Pſ. 84. Veritas de terra orta eſt, ſcilicet cordis noſtri, ſicut fons de terra oritur. Fuit autẽ Ioãnes in vinculis poſitus duplici de cauſa. Prima fuit occaſionalis, ſcilicet correctio Herodis, non quidem in palam facta, ſed ſæpiſſimè clam & in occulto. Secunda fuit principalis, quam tangit Ioſephus,

Ioannes duplici de cauſa fuit in vinculis poſitus.

ne

ne populus eũm exaltaret in regem. Poterat.n.dicere Herodes, Forte iste ad quem sic concurrit populus est ille, quem pater meus voluit zelo regni interficere,& non potuit,sed euasit.

C Vinculæ. Multiplicia sunt vincula, quibus ligatur Ioãnes,id est quilibet homo.

Multiplicia autẽ vincula inueniuntur quibus ligatur Ioannes,id est quilibet homo.Prima sunt vincula naturę,scilicet pęnalitates & miseriæ quas natura nobis infligit.Et secundum Aug.compedes & vincula ista magis aggrauat homo,quanto diuitias vltra necessaria sibi magis accumulat. Qui enim multa possidet, in multas miserias incidit,vt apparet in regibus, & principibus. Secunda vincula sunt vincula Christi præcepta,scilicet quibus non solum vinculatus erat Ioannes,sed etiã doctrina sua,& vita cęteros pro viribus alligabat.Hæc non sunt rumpenda, quia non sunt vincula seruitutis,sed potius sanitatis,quibus vulnera ligantur peccatorum. Ecclesiastici 6.Vincula illius alligatura salutaris.Et ideo qui vincula ista disrumpit, signum est,quod furiosus sit, vel dęmoniacus,sicut ille de quo Luc.8.Ruptis vinculis agebatur a dęmonio in desertum. A diabolo enim & contra rationem est ista præceptorum fractura.Psal. Ad alligãdos reges eorum in compedibus. Quibus voluit Ioannes alligare regem Herodẽ, nec potuit. Sicut enim vincula materialia ligant hominem ne possit ire,quo vellit,sic præcepta mentem ne possit ire post concupiscentias & desideria sua.Tertia vincula sunt peccatorum vincula,de quibus Ps. Funes peccatorum circumplexi sunt me, & hęc secundum vitiorum varietatẽ multiplicantur.Quidam enim vinculãtur cupiditate, quæ ligat cor & bursam. Diues enim,qui pauperi denegat eleemosynam, nonne corde,& bursa ligatur, nonne ipse est Ioannes in vinculis? Nec solum cor & bursam ligat,sed etiam quandoq; os, quia propter officia, & beneficia quidã sic vinculantur,quòd cum magnatibus deberẽt dicere veritatem,tacent,habẽtes sicut catulus os in ore ad rodendũ, propter quod loqui non audent,& ibi inuenitur Ioãnes in vinculis.Non sic Ioannes, qui propter veritatem regi dictã vinctus est materialibus vinculis. Ligantur enim cupidi sicut asini mercatorum, qui capistris suis, quandoque taliter inuoluuntur, quòd a comedendo coercentur. Ita vinculum tenacitatis,& auaritiæ sic homines ligat, q de bonis ipsis ad satietatem comedere nõ sunt ausi. Non sic Paulus, qui dicebat. Ephe. vltimo, pro quo legatione fungor, in catena ista,ita vt ipso audeã prout oportet me loqui. Aliquando vinculantur carnalitate; quæ ligat corpus & carnem, in Samsone ligato a Dalila figurati,qui tondẽtur per depauperationem,cęcantur per obstinationem, incarcerantur per malam consuetudinem. Ecclesiastices. 7. Inueni amariorẽ morte mulierem, vincula sunt manus illius. His vinculis non erat alligatus Ioannes,quibus ligatur leno cũ meretrice sua,sicut mastinus cum licissa,sed vt dissoluere vincula illa meretricia, alligatus est.Alij tepiditate vinculantur, & pigritia de quo Matt.22. Ligati pedibus & manibus mittite eum,&c.Sicut enim homo ligatus non potest se mouere, nec fugere,nec laborare, sic q vitio desidiæ sunt ligati ad nullum bonum opus se mouere possunt.Qui enim stetit in lecto, nec venit prout debet ad Dei seruitium,Nonne Ioannes est in uinculis? Prælatus ludens ad talos, nec faciens id quod tenetur, nõne ipse est Ioannes in vinculis? Artifex q artem suam non exercet, vt comedat panem,sed ludit & inebriatur, nõne ipse est Ioannes in vinculis? Et generaliter cum aliqua gratia aliquo vinculo,carnis,mundi, vel peccati ligata tenetur,ne proficiat, tunc Ioannes in vinculis tenetur,vt nunc in pluribus locis videmus.Roma. 1. Qui veritatem Dei in iniustitia detinent.Hæc autem vincula quãdoque sunt soluenda, quandoque rumpenda, quandoque præscindenda. Hiero.Si non potes soluere,rũpe,si non potes rumpere,incide.Si in præsenti ruperis vincula culpæ,rumpentur in futuro vincula pęnæ. Soluta vincula manent integra, & adhuc potest quis illis ligari. Rupta vero non sunt apta ad ligandum, nisi reuniantur partes & innodẽtur, præcisa vero in minimas partes omnino sunt ad ligandum inutilia.Soluitur homo

D Vinculæ. Vinculæ peccatorũ sunt soluenda,rũpẽda, uel præscindẽda.

a pec-

a peccatis, cum ea ad tempus dimittit, sed semper remanet inclinatio & promptitudo ad peccandum qua facilè iterum ligatur. Rumpuntur autem cum per contraria opera peccatis quodammodo destruitur consuetudo, nihilominus operibus bonis derelictis renodantur, & sic iterum ligant hominem. Sed cum consuetudine bonorum operum totaliter dissoluitur cõsuetudo contraria peccatorum, tunc præscinduntur peccata in minutias, vt nihil remaneat quod amplius ligare possit. Et valde vituperabile est talibus vinculis hominem arctari, quia vincula peccatorum sunt telæ aranearum. Esa. 29. Telas araneę texuerunt, quæ non dicam pulsu, aut aliquo distractu, sed sola voluntate rumpuntur. Quis autem dubitaret eis posse teneri inuitum? Qui autem se tenere eis patiuntur, non dubium est eos non esse musculis fortiores. Et valde erubescendum est homini filis aranearum vinctum teneri, nec ab his se explicare, aut eã disrumpere posse. Non enim fortitudine vinculorum tenetur, sed infirmitate & peruersitate volũtatis, & tandem ab araneis diabolicis tales se deuorari patiuntur.

Misit autem duos ex discipulis suis, vt interrogarent eum. Tu es qui venturus es &c. Non quòd dubitaret de Christi aduentu ad inferos, licèt hoc velit Gregorius, sed magis ad tollendam dubitationẽ suorum discipulorum, qui pro magistro suo zelantes inuidebant Christo. Vnde Ioanni dicunt illud. Io. 3. Rabbi qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum, sicut & Iosue zelauit pro Moyse. Numeri. 11. Cum Heldab & Meldab prophetarent in castris, licet. n. Heliseus. 4. Reg. 2. non dubitauerit Heliã in cęlum raptum, tamen ad tollendam dubitationem filiorum prophetarum, & ad instantiam eorum, misit qui quærerent Heliam in mentibus. Mirabile enim esset, quòd tantus propheta, & plusquam propheta nesciuisset, quòd alij prophetæ priores viderunt, vt de Zacharia eiusdem. 9. Tu autem in sanguine testamenti tui, emisisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua, idest de inferno. In hoc sunt similes Ioanni multi, qui in latitudine prosperitatis ambulantes, bene dicunt veritatem, sed in carcere & periculis aduersitatis positi, nõ audent eam profiteri, sicut Ioannes in latitudine deserti ostendit Christum venturum, & digito demonstrauit, in carcere vero positus visus est dubitasse. Petrus in prosperitate palam confessus est Christũ esse filium Dei, qui in domo Annæ negauit. Duo autem discipuli missi ad inuestigandum veritatem de Christo, possunt dici abstinẽtia, & deuotio orationis. De abstinentia dicitur. Ecclesiastices. 2. Cogitaui in corde meo abstrahere a vino carnem meam, & animum meum transferrem ad sapientiam. Et in Daniele similiter legitur de pueris, qui propter abstinentiam parati fuerunt omnem suscipere sapientiam. Danielis. 1. De oratione dicit Augustinus, ꝙ oratione melius soluuntur dubia, quàm inquisitione aliena.

Discipuli dico a Ioãne missi, qd significent.

E

Miracula.

Respondit Iesus. Ite renuntiate Ioanni, quæ vidistis & audistis. Illa enim testimoniũ perhibent de me, Cęci vident, &c. Hæc aũt miracula, q̃ realiter operatus est Christus, nunc velut simia effigiat mundus. Nam apud mundanos cęci in spiritualibus, optime vident in temporalibus, quia qui nihil sciunt de his, quę ad salutẽ animæ pertinent, bene tẽporalia dirigunt. Talpa infra terram existens, se bene dirigit, extra vero nihil omnino agere nouit. Sic multi in terrenis habiles, de cęlestibus nihil curant. Multi aduocati bene sciunt processus dirigere, cum autem ad mortem venerint iam penè in aliud seculum positi, de sua salute nihil omnino procurare sciunt. Secundò surdi audiunt. Surdus enim est in causa pauperis iudex vel aduocatus, qui ad sonitum auri, vel argenti protinus audit, & in iniuria optimum intelligit ius. Tertiò claudi ambulant, qui quidem duplices sunt: Quidam ex vtraq; parte claudicant, vt adulatores, qui ad vtranque partem tendunt, nunc sententiã pro vna parte proferentes & dicẽtes, hic bene nobiscũ, nunc ex alia similiter, quasi vulgari sermone dicentes. Il fait bon deça, il fait bon dela. Isti rarò curantur, aut

Miracula Christi vera, scilicet ꝙ cæci videãt, surdi audiãt, &c. quõ effigiat mundus.

rectè incedunt, nisi forte ponatur emplastrum in auribus, ita vt eis denegetur auditus, siue claudatur auris audientium ad blanditias eorum. Alij sunt ex vno latere claudi, qui quia in iure suo claudicant, data iudici pecunia statim recte incedunt. Quartò mortui resurgunt, idest qui deberent morti adiudicari propter eorum fore facta resuscitantur per pecuniam. Inde est ꝙ malefactores non cito puniuntur, nec cito in eos vindicatur, quia forte interim veniunt amici non solum homines, sed denarij aurei vt pro eis intercedant. Propter quod absque vllo timore mala vbique facile perpetrantur. Ecclesiast. 8. Quia non cito profertur contra malos sententia, filij hominum absque vllo timore perpetrant mala. Quinto pauperes euangelizantur, eo ꝙ diuites raro audiunt, aut sequuntur euangelium, sed magis pauperes. Sermo enim Dei vt frequentius auditur a pauperibus, & magis in eo proficiunt quàm a diuitibus. Primo quia pauperes liberiores sunt a curis huius seculi, & alterius fælicitatis facilius inuestigatores, cum hic sint in continua miseria, vbi diuites præsenti vtuntur fęlicitate. Hinc Tobias eiusdē. 2. Filij sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his qui fidem suam nunquam mutant ab eo. Inde est, ꝙ Mat. 19 cum audisset adolescens verba Christi de sequendo eum relictis omnibus, abijt tristis & merens, vbi pauperes piscatores relictis omnibus secuti sunt eum. Hoc tamen dixit dominus discipulis Ioannis, vt se ostenderet illum esse Messiam in prophetis promissum, de quo longe ante prophetauerat, Esa. eiusdem. 11. pauperibus euangelizare misit me. Secundo quia de paupere pauperes loquūtur, diuites nunquam libenter audiunt loqui de pauperibus, Christus autem est pauper, ideo non libenter audiunt loqui de Christo diuites ipsi nec de verbo Christi. Tertiò quod dicitur vulgo ꝙ duo truttanni nunquam se inueniūt in eodem ostio. Diues autem in affectu semper querit temporalia, & satis est ꝙ illa habeat, ideo relinquitur pauperi ꝙ coquinet a Deo spūalia & euāgalizet.

Sed queritur quomodo poterat esse Ioannes in carcere vinctus, & tamen habere discipulos. Vincti enim in carcere communiter priuantur hominum cōicatione? Dicitur ad hoc, ꝙ cum maxima causa (vt dictum est) qu re incarceratus est Ioannes sit ne populus eum constitueret in regem, credendum est herodem vitasse ne Ioānes in carcere prædicaret. Expediebat. n. orto sole lunam tendere ad occasum, & Luciferum obtenebrari. Pauci tamen permittebantur ad Ioannem accedere. Tyranni enim timēt sanctos viros, & sub chlamyde alicuius māsuetudinis aut rectitudinis suam quandoque exercent crudelitatem. Propterea permisit Herodes discipulos suos ad eū accedere, ne crudelitatem in eū videretur exercere. Et beatus homo qui nō fuerit scādalizat⁹ in me.

Sed hic quæritur quomodo dominus beatificauit eos qui non sunt in ipso scandalizati, cum Esa. 8. dictus sit lapis offensionis & petra scandali? Ad quid petra scandali, nisi ad officium suū quod est esse ruinæ occasio, si ergo sit ruinæ occasio non videtur iniquum ruere in ipso dño qui dedit occasionem? Respondetur ꝙ scandalum secundū Origenē super librū Nume. 25. nihil aliud est, nisi sicut in via ponitur aliqua pedica, vel deceptio, vel lapis, vel aliquid aliud offensiuum. Sic scandalum est dictum, vel factum minus rectum præbens occasionem ruinæ, ita ꝙ sicut ad impactionem pedis contra lapidē quis ruit corporaliter, sic spiritualiter qs ruit ad dictum, vel factum alterius, inquātum sua admonitione, inductione, vel exēplo intēdit aliū ad peccandū inducere. Et istud est scandalum datū, & actiuum, & nō solum acceptum, & est grāde peccatū. Secūdò modo scādalizat qs alium, quā do facit aliqđ opus quod ex se inductiuū est alterius ad peccādum quāuis nō intēdat, vt si ante filium suum, vel filiam sui quis suum matrimonium frangat, vel si ante eos cōmittas vsuram, quasi docens eos qđ in futurum agere debeant, vel si blaphemes corā eis, & talis peccat, non tu nouo peccato licèt aggrauet, nec tamē ita grauiter peccat sicut qui primo modo scandalizat.

F Scandalum. Quid sit scandalū, & an Christus scandalizauerit.

dalizat. Et sic prouidendum est nobis ne quenquam scandalizemus, immo secundum doctrinam Christi cauere debemus, ne sub nobis, aut sub vmbra nostri aliquē habeamus, qui alteri præbeat occasionem ruinæ. Chrysostomus. Vult Christus, vt non solum de periculo nostri peccati curemus, sed etiam circa pertinentes ad nos, ne aliquid turpe agatur: vt puta si habeas amicum qui res tuas bene dirigit quasi proprius oculus, aut procuret res tuas quasi propria manus esset, si eum cognoueris aliquid turpiter agere, proijce eum abs te, quia scandalizat te. Non enim solū pro nostro peccato, sed etiam proximorū quos prohibere possumus, dabimus rationem. Si enim iudex qui est reipublicæ oculus, vel manus ad procurandum & tutandum eius subditorum scandalizat te, proijce eum abs te. Pedes autem dicuntur populi humilis conditionis qui furantur, & ilico suspēdunt. Manus defendētes sunt gentes armorum & nobiles. Oculus autem raro tāgitur, quia non permittit se tangi. Si tamen tangatur, vel eruatur, non sit ille strabo, vel monoculus qui rempublicam torue respiciat, aut qui per cautelas & ad suum cōmodū dirigat. Sed modo oculus profundatus in caput .i. bene sensatus & doctus & qui recte aspicit, citius eijcitur, quia boni iudices & directores vix tolerantur. Nec propterea debent populi in ipsis scandalizari si plures habeant diuitias, aut splendidius epulentur, quia sicut natura mittit capiti oculis & superioribus partibus hominis nobilius & purius nutrimentum, sic tales debent honestius sustentari. Et istis duobus modis nunquam Christus scandalizauit, nec propterea dicitur lapis offensionis & petra scandali. Tertio dicitur quis alium scandalizare impropriè loquēdo, quando prę ter intentionem operantis, & conditionē operis, aliquis malè dispositus inducitur ad peccādum, & istud est scandalum Phariseorū, vt puta quando quis inuidet bonis aliorum, qui bona agit non dat ei occasionem ruinę, vt quando quis ex veritate doctrinæ prędicata quia reprehēdit in sermone, assumit occasionem male loquendi vel cogitandi, sicut ex doctrina Christi, & miraculis scandalizati sunt Pharisęi ex malitia sua, & ideo dicit Christus, Beatus est qui non fuerit &c.

Sermo Sextus eiusdem III. dominicæ aduentus, & in ordine XXVIII. per thema pręcedens.

SI beatus est qui non fuerit scā dalizatus in Christo, credendo scilicet ipsum esse verè redemptorem mundi, beatus etiam est qui non fuerit scandalizatus in Ioanne, credendo videlicet ipsum esse verè pręcursorem Christi. Primò, quia hoc honore dignus erat Ioannes, quem rex ipse Christus sic voluit honorare. Hoc .n. asserit in Euangelio allegando illud Malachię prophetæ. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Secundo dicit. Inter natos mulierum non surrexisse maiorem Ioanne, quo fit vt inter cęteros esset maximè dignus tanto officio. Tertiò ostendit eum beatæ trinitati assimilari, & per consequens ꝙ esset potissimè dignus vt in hoc excellentissimo opere trinitatis scilicet redemptione generis humani famularetur trinitati præcurrendo & præconizando illud. Secundum enim Aug. in rebus per tempus ortis nulla maior gratia apparuit, quam ꝙ Deus fieret homo, & homo Deus, & sic nullum opus ad extra, est opere redemptionis excellentius. Primò quidem ostendit Christus quòd assimiletur trinitati in potentia cum dicitur. Sed quid existis in desertum videre arūdinem vento agitatam? In hoc est similis patri cui attribuitur potentia. Potens erat Ioannes ventis tentationū resistere. ps. 1. Nō sic impij, nō sic, sed tanquam puluis quē proijcit ventus a facie terrę. Iob. 21. Erunt sicut paleæ ante faciē venti. Secundo assimilat in bonitate, ibi, hominē mollibus vestitum. In hoc est similis spiritui sā to cui bonitas appropriatur. Ioānes enim amorem & suauitatem bonorum tempo-

A Ioannes Baptista. Ioannes dignus erat vt esset precursor Christi.

Nullum opus ad extra, est opere Redentionis excellentius.

ralium contẽnebat dicens cũ Dauid.72. Mihi adhærere Deo bonum eſt,ponere in dño Deo ſpẽ meã,¦nec vlla carnis allicie molliciebantur,qui dulcedine ſpiritusſanćti trahebaẽ. Nam guſtato ſpiritu deſipit oĩs caro.Tertiò aſſimilaẽ in ſapia,ibi prophetã.In hoc.n.erat ſimilis cui ſapia appropriaẽ,ſecundũ Bedã pluſquã propheta fuit qui nõ tãtũ futura dixit,ſed etiã demõſtrauit.Nõ ergo erat Ioãnes mutabilis aut flexibilis,vt arũdo,ſed fide,ſpe,& amore firmusfuit in Deo. Eccl. 15. Firmabiẽ in illo,& nõ flećtetur.Et in eodẽ.5.Nõ te ventiles in oẽm ventum. Et eiuſdẽ.27. Stultus vt luna mutatur. Nec etiã more curialium erat Ioannes delicate nutritus & veſtitus. Sciebat enim impoſſibile eſſe de delicijs huius mundi ad delicias æternas tranſire.Sed nec erat de numero inſipientium qui dicunt in corde ſuo non eſt Deus.Non de numero illorum quibus exprobrat dñs Hiere.8.Turtur, & hirundo & ciconia cuſtodierunt tẽpus aduentus ſui, populus autem meus non cognouit iudiciũ dñi.Illud videlicet iudicium qđ fecit dum venit in terram, quo iudicatus eſt princeps huius ſeculi, & eiećtus foras cum omni ſuo vitiorum exercitu. Illud autem optimè cognouit beatus Ioannes vt pote propheta & pluſquam propheta, & ideo dicebat de Chriſto.Ille eſt qui baptizat in ſpiritufanćto & igni. Per baptiſmum autẽ expellitur diabolus cum põpis ſuis.Et propterea in Principio ſuæ prædicationis hortabatur populum parare viã dño venturo in carnem.Inter omnes autem qui ſe pręparauerunt ad Chriſtum ſuſcipiẽdũ,Maria amplius ſe præparauit; adeo vt non ſolum in mẽte,ſed & in vtero eius hoſpitaretur,& ex hoc conijciendum eſt, ꝙ ipſa melius nouit modum ſe præparãdi quàm alij quicunque. Vt ergo nos inſtruat quomodo præparari debeamus ita vt mereamur Chriſtum ſuſcipere,& ſic digne eius aduentum celebrare, ad eam recurremus.(Ipſa enim eſt dośtrix diſciplinæ Dei,& elećtrix operum illius.Sapien.8.)præſentantes ei angelicum illud oraculum,Aue.

Mane diximus quomodo dñs abſtulit ſcandalum diſcipulorum Ioannis qui erant ſuper dośtrina eius ſcandalizati. Nunc dicemus primò quomodo abſtulit ſcandalum populi ſuper dośtrina & vita Ioannis,quod poterat oriri ex eo quòd confidenter multum de principibus locutus fuerat, vnde vinćtus erat in carcere. Secundò qui ſunt qui ſolent faciliter ſcandalizari.

B Arundo. Peccator arundini comparatur.

Quo ad primum abſtulit dominus ſcãdalum populi circa Ioannem laudando eum, & oſtendendo eſſe irrepręhenſibilem in vita & dośtrina. Primum ſcilicet quòd eſſet irrepręhenſibilis in vita, declarat ex duobus quę faciunt vitam irrepręhenſibilem, ſcilicet ex eo quòd quis declinat a malo, & ex eo quòd facit bonum. Quia autem declinaret a malo, ſeu immunis eẽt a peccato, patet ex duobus. Primò quia Ioannes non erat arundini ſimilis. Peccator autem arundini in multis aſſimilatur. Primò,quia arundo radicem habet in luto vel fluido,non in terra ſolida. Sic peccator non habet intentionis, vel amoris radicem in terra viuentium, ſed in re tranſitoria quod eſt principium omnium malorum. Augu.Amor mundi eſt totum & ſolum malum hominis. Radicem in ſolido voluit figi Deus cum dixit. Primum quærite regnum Dei. Radix oſtendit de qua terra ſit arbor. Multum timendum eſt homini qui inuenit radicem cordis ſui fixã in re trãſitoria. Primum eſt ſi nimis profundè fixa ſit vt res illa Deo præponatur, & ſi illam plus diligit quam Deum pro illa Deum negat. Hoc enim ab homine colitur quòd præ ceteris diligitur,vt dicit Augu.ſuper illud.Quorum Deus venter eſt. Ideo benè dicitur Mat.5. Beati pauperes ſpiritu,quia ſcilicet parum fixerũt ſpiritum in terrenis iſtis.Secundum eſt ſi radicem cordis in multis rebus tranſitorijs poſuit,ſicut ille qui multas hẽbat poſſeſſiones,Matth.19. Occaſione huius dicit dominus verbum illud.Diues difficile intrabit in regnum cęlorum. Si funiculus triplex difficile rumpitur, multo fortius funiculus decuplex.Tertiũ eſt ſi diuturnitate tẽporis radices corroboratę ſunt.Nõ

Amor mũdi radix eſt omniũ malorũ.

enim transfertur arbor poſtquam ſenuit, ſic nec homo recedit a peccato, vel ſaltem vix ſi conſuetudinem habuerit in eo, iuxta illud Hiere. 14. Si mutare poteſt Aethiops pellẽ ſuam, aut pardus varietates ſuas, & vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Secundo arundo exterius habet nitorem, interius vacuitatem. Sic ſecundum Augu. Cum iniquis omnia pulchra ſint, ipſi ſoli remanẽt turpes. Tertio arundo habet debilitatem, ideo nõ eſt ſecurum ei inniti. Sic non eſt in peccatore confidendum licèt ſit potens. Hiere. 17. Maledictus qui confidit in homine. Eſaia. 36. Ecce confidis ſuper baculum arundineum confractum iſtum ſuper Aegyptũ, cui ſi innixus fuerit homo intrabit manũ eius & perforabit eam. Quartò arũdo de facili mouetur. Sic peccator ad omnem vẽtum tentationis mutatur. Eccl. 27. Stultus vt luna mutatur. Quintò arundo habet lanuginem pro fructu, ſic peccator in fine non inuenit fructum operum ſuorũ. Sap. 5. Spes impij quaſi lanugo quæ a vento tollitur. Rom. 6. Quem fructum habuiſtis in illis in quibus nunc erubeſcitis. Ioãnes autem arundo non fuit, quia radicem amoris in mundo nõ habuit, nec vacuus, ſed replet[9] ſpiritu ſancto ex vtero matris, nec flexibilis ad malum, quia nec mors eum a veritate deuiare fecit, nec gloria qua Chriſtus reputari potuit. Elegit enim ſolidè ſubſiſtere ĩ ſe, ne inaniter raperetur ſupra ſe, nec fuit ſine fructu, cum habuerit tres aureolas, quia fuit virgo, prædicator, & martyr, & mentem fixam habebat in cęlo. Phil. 3. Noſtra conuerſatio in cęlis eſt. Secundo Ioannes decinabat peccata carnalium. Non enim erat mollibus veſtibus aut delicatè nutritus ſicut carnales. Triplex autem reperiri poteſt mollities, ſcilicet veſtium, ciborum, & verborũ. De prima dicitur Thren. 4. Qui nutriebãtur in croceis amplexati ſunt ſtercora. De ſecunda dicitur ibidem. Qui veſcebantur voluptuosè interierunt in vijs ſuis, ita ꝙ ad patriam paradiſi non venerunt. Aſſueti enim in delicijs cum in peregrinatione vinum non inueniunt, nec panem triticeum, ægrotant & moriuntur. Ideo dicitur Eccl. 10. Proſperitas ſtultorum perdet illos qui neſciunt in ciuitatẽ pergere, quia propter proſperitatem præcedentem qñ veniunt in viam domini aſperitate deficiunt. De tertia dicitur Eſa. 3. Popule me[9] qui te beatum dicunt ipſi te decipiunt. Et Prouer. 27. Qui benedicit alicui voce grãdi, maledicenti ſimilis eſt. Sicut enim auis implicata reti ſe non poteſt explicare, ita pauci poſſunt laqueum adulationis effugere, quin in verborũ ſuauitate & laudũ vanitate conlætentur. Sed mirũ eſt quomodo non cauentur adulatores cum ſint maledicti. Hiere. 20. Maledictus homo qui nuntiat patri ſuo natus eſt tibi puer maſculus, ideſt adulator, qui nuntiat illi qui malè fecit ꝙ puerum maſculum genuit, ideſt ꝙ virile opus compleuit, ſicut cum aliquis fornicationem, vel adulteriũ compleuit dicitur ei ab adulatore, quàm viriliter feciſti, ex quo cum tam pulchra commixtus es. Et ſic adulatores venenũ vulneribus infundunt ne vulnerati ſanentur, mortui ſepeliunt mortuos ne reſuſcitentur. Oſeæ. 9. Aegyptus congregauit eos, ideſt tenebræ peccatorum congregauerunt peccatores, memphis (quę interpretatur ex ore) ideſt adulatio vocis ſepeliet eos. Vnde aſſimilantur adulatores locuſtæ, quia bona multorum & maximè principum & magnatum deuorant & cõſumunt, & ideo de talibus qui recipiunt adulatores dicit Pſal. 77. Dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locuſtæ. Nulla autem iſtarum mollicierum Ioannem maculauerat. Non prima, quia non erat veſtit[9] purpura & byſſo, ſed pilis chameli & zona pellicea circa lumbos eius. Nec ſecunda, quia non perdices, aut phaſianos, aut huiuſmodi cibaria delicata, ſed locuſtas & mel ſylueſtre edebat. Nec etiam tertia, quia nullius vitia adulando palpabat, ſed conſtanter reprehendebat peccata omnium etiam maiorum, ſicut Phariſęorum, quibus dicebat Mat. 3. Genimina viperarum, quis vos docuit fugere a ventura ira? ſimiliter Herodes dicens ei, Non licet tibi habere vxorem fratris tui.

Secundò nõ ſolum Ioannes declinabat peccata,

B

C Mollicies. De tripli ci molli cie.

D Adulator. Adulatores ſunt fugiendi.

E Ioannes Baptista. Ioannes Baptista fuit Angelus.

peccata, sed etiam opera excellentia faciebat. Et hoc ostendit Christus, cum secundũ prophetiã Malachiæ cõparat eũ Angelo. Vnde Ioannes fuit Angelus. Primò purè & castè viuendo, in cuius signum dicitur Christi amicus. Ioan. 3. cum dicitur. Amicus autem sponsi qui stat & audit eũ, gaudio gaudet propter vocem spõsi. Et ideo scribitur Prouerb. 22. Qui diligit cordis munditiam propter gratiam labiorũ habebit amicum regem. Similiter habuit exteriorem puritatem, quia fuit virgo & magnæ abstinentiæ Mat. 11. Venit Ioannes neque manducans, neque bibens &c. Et linguam suam qua debuit prænuntiare saluatorem adeo custodire voluit, ꝙ in desertum fugit, ne leui saltem maculare vitã famine posset. Noluit etiã vanitatem mundis illis oculis inspicere quibus visurus erat saluatorẽ. Deo etiam vacauit sicut Angeli. Mat. 18. Angeli eorum semper vident faciem patris mei. Ideo elegit habitare in deserto, vt melius contemplationi cælestium intenderet. Hiero. O desertum familiaris, Deo gaudens. Ministerium etiam ad modum Angeli ad populum habuit. Sunt enim Angeli administratorij spiritus in ministerium missi, propter eos qui hereditatem capiunt salutis. Heb. 1.

F Scandalum. Debemus vitare scãdalũ actiuum.

Secnndum autem ꝙ esset Ioannes irreprehensibilis in doctrina, ostendit dñs cũ dicit eũ esse prophetã & plusquã prophetam. Nam propheta non loquitur a semetipso, sed per instinctum & inspirationem spiritussancti, qui est spiritus veritatis, & mentiri non potest, nec doctrinam falsam suggerere. Propterea dicebat Dauid propheta. psal. 44. Lingua mea calamus scribe velociter scribentis, idest spiritussancti. Et. 2. Pet. 2. Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. Non ergo debebant Iudei scandalizari, nec de vita, nec de doctrina Ioannis, quia tale scandalum fuisset passiuum & non datum, sed acceptum. Scandalum autem passiuum vitare nõ tenemur, sed bene actiuum, ita ꝙ summè cauere debemus ne ꝑ dicta vel facta nostra demus directè & immediate occasionem ruinę in peccatum. Et hoc ostenditur multipliciter. Primo exemplo Christi qui magis elegit se & suos discipulos tributarios esse, q̃ tributa petentes scandalizare, vt patet per quæstionem factam Petro pro eis qui exigebant didrachmam Mat. 17. In quo docetur homo quantuncũque liber vel nobilis quandoq; contra libertatem, nobilitatem, vel dignitatem propriã multa dissimulare & facere: vt sic aliorum offendiculum euitetur, & ne sit litium causa & discordię, quia væ homini illi per quem scandalum venit. Secundo exẽplo sanctorum virorum, vt patuit in Eleazaro qui potius elegit mori quam adolescentibus malũ exẽplũ relinquere. 2. Macha. 6. Et ad hoc nos monet scriptura Rom. 14. Ne ponatis offendiculũ fratri vel scandalũ. Magnam. n. iniuriã facit opifici qui destruit opus suũ, honorem facit ei qui nititur illud conseruare & augere. Sic qui custodiunt se a scandalo aliorum. Roma. 14. Quæ ædificationis sunt inuicem custodiamus. Noli ergo propter escam destruere opus Dei, noli cibo tuo illum perdere, pro quo mortuus est Christus. Et. 1. Corint. 8. Videte ne licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Et sequitur. Peribit in tua cõscentia frater, pro quo Christus mortuus est. Secundo ad hoc nos mouet vinculum charitatis quod est membrorum Christi vnio. Vnũ enim membrum cauet periculum alterius. Roma. 14. Si propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum charitatẽ ambulas. Ideo pax multa diligentibus legẽ tuã. s. charitatis, & non est illis scandalũ ps. 118. Tertio propter nocumentũ multiplex. Primò q̃a offendit Deũ quẽ facit blasphemari aliũ scãdalizãdo. Esaia. 52. Dominatores tui inique agunt dicit dñs, iugiter tota die nomen meũ blasphematur. Hinc a Nathã correctus est Dauid eo ꝙ in homicidio Vriæ fecerat blasphemari dñm scandalizando populum. Secũdò tales apostatare faciunt a Deo. Gieroboam enim fecit duos vitulos aureos, quorum alterum posuit in Dan, alterum in Bethel, & factũ est in scandalum in Israel & in peccatum apostasiæ & idololatriæ. Isti vituli signãt scãdala ᵈᵉorũ malorũ. s.

Christiani quãuis nobilis & digni debent scandala actiua euitare.

principum terrenorum & prælatorũ. Tertio per mala eorum exempla reddũtur, sacra Dei loca officia, & sacramenta contẽptibilia & abominabilia. Ps. 13. Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studijs suis. De quibus Ezechiel. 7. Violabunt arcanum meũ, & intrabunt in illud emissarij & contaminabunt. Hæc sunt idola abominabilia depicta in parietibus & in circumitu tẽpli per totũ. Ezechiel 8. In vitis patrum & in historia tripartita lib. 6. legitur ꝙ beatus Antonius vidit burdones occupãtes ecclesias & altaria calcibus conculcantes & euertentes, & dominum dicentem, Abominor altare meum. Per quod significabatur Arrianos hæreticos debere subuertere ecclesiam, & sacerdotes per mala exempla debere sacra loca & sacramenta reddere contemptibilia & abominabilia in oculis intuentium eorũ malam vitam. Quartò hoc scandalum actiuum nocet sanctis viris, quos malum exemplum affligit. Ps. 118. Tabescere me fecit zelus meus. Augu. Peccata malorũ frixoria sunt bonorum. 1. Cor. 11. Quis scandalizatur & ego non vror? Sunt enim huiusmodi similes buboni circundato laqueis aucupis, quem de die ponunt aucupes inter laqueos, ad quem accedentes auiculæ capiuntur in laqueis circumpositis exemplorũ malorũ. Quinto scandala ista intuẽtem ea faciunt durũ, stupidũ, & insensibilem. Instar monstri medusæ, de quo dicunt poetæ ꝙ qui viderunt lapides quasi diriguerunt. Instar etiam syrenum, de quibus dicitur a poetis ꝙ faciunt homines ita attentos cantui & ornatui suo, ꝙ propterea se proijciunt in maris pericu lis. De quibus Hiero. dicit ꝙ erãt meretrices quædam in insulis quę ornatu suo meretricio nauigantes & eis intendentes homines reddebant stupidos & mente captos. Vnde secundum Isidorum. Omnis serpens naturaliter frigidus venenũ frigidum infundit, nec nocet nisi cũ sanguinẽ tangit, & tunc per venas discurrens hominẽ stupidũ reddit & sui frigiditate calorẽ naturalem fugans obrigescere faciens hominem occidit. Sic peccator dum venenũ mali operis infundit, dum in aspiciẽdo illud homo delectatur, fugato calore charitatis moritur. Exo. 15. Obriguerunt omnes habitatores Chanaam. Et sequitur. Fiant immobiles quasi lapis. Inde tenebre Aegypti, idest mala exempla reddunt homines immobiles. Exo. 10. Scãdalũ aũt passiuũ nõ vitauit Christus nec Ioannes. Vnde cũ discipuli dixissent Christo prædicãti cõtra Phariseos. Scis quia Pharisei hoc verbo scãdalizati sunt. Respondit. Sinite illos, cęci sunt, & duces cęcorum.

G *Scandalum. Quæ opera bona sunt dimittenda propter scandalũ, & quæ non.*

Queritur ergo vtrum propter proximi scandalum bona sint dimittenda, vt prædicatio, iustitia, & sic de alijs, & veritas silenda? Et videtur ꝙ sic, quia correctio fraterna (vt dicit Aug. in lib. de ciui. Dei.) dimittenda est propter scandalum. Sicut Dauid per totam vitam dimisit Ioab impunitum pro duobus homicidijs per eũ factis. Similiter eleæmosynarum largitio, & punitio peccatorum propter periculum schismatis. Ad hoc dicitur primo secundum Tho. 2. 2. q. 43. artic. 8. ꝙ duplicia sunt hominis bona, quædam temporalia, quædam spiritualia. Spiritualium autem quædam sunt de necessitate salutis, vt subuenire pauperi in necessitate, diligere proximum, corrigere eum fraternaliter, & sic de alijs. Et ista nullo modo sunt propter scandalum dimittenda, quia nullus debet mortaliter peccare vt alterius peccatum impediat, quia secundum ordinẽ charitatis plus debet homo suę animę salutẽ diligere quàm alterius. Alia sunt super erogationis, quę non sunt de necessitate salutis, & tũc aut tale scãdalum oritur ex malitia. Sicut si in solẽnitatibus quia cõfiteatur, aut recipiat corpus Chisti, vel dicat horas suas deuotè, & alius scandalizetur vocans eũ hypocritam, & tale opus non debet dimitti propter scandalũ, quia illud ex malitia procedit, aut illud procedit ex infirmitate, vel ignorantia, vel ex suspitione, & illud docet dominus, vitare. Mat. 18. & Apostolus Roma. 14. & 2. Cor. 8. Sicut si quis deuotione motus aliqua signa in ecclesia, vel motus faceret publicè vnde alij scandalizarentur, vel vadit ad aliquam peregrinationem, vel domũ, vbi forte facit aliqua opera supererogationis

erogationis, vt dare eleemosynam, vel visitare infirmos, & alius propter hoc de ipso malè suspicatur & iudicat, tunc si hoc percipiat debet ab illo cessare, quousque alius informetur per eum, vel per alium de veritate rei quòd si non velit quiescere, debet nihilominus perseuerare, quia tunc non ex ignorantia, sed ex malitia scandalum procedit. Si autem bona sunt temporalia, aut sunt nostra, & tunc aliquando propter scandalum vitandum sunt pęnes alios dimittenda ad tẽpus, nec tunc repetenda, maxime si scãdalum oriatur propter ignorantiam, vel infirmitatẽ, quousque sedetur scandalum, & admonitione erudiatur. Si autẽ sint nobis cõmissa, sicut bona ecclesię pręlatis cõmittunt, & bona reipublicę rectoribus eiusdẽ tũc talia non sunt propter scandalum dimittenda. Sicut si quis per malitiam bona ecclesiæ, vel pupillorum sibi vsurpare velit, tunc tutores & procuratores tenentur ea seruare & defendere, nec propter scandalum dimittere.

Dicitur secundo secũdum eundem ꝙ propter scandalum non debet dici falsitas, quia non sunt facienda mala vt inde eueniant bona. Roma.3. Potest tamen veritas ad tempus non doceri vel taceri sicut expedit. Amos.5. In tempore illo prudens tacebit, quia tempus malum est. Vbi tamen propter veritatem dicendam maius bonum oriri quàm scandalum nasci crederetur, immo putaretur emergere magna vtilitas, debet dici veritas, vt patet in prædicatoribus culpantibus peccata, quo pauci scandalizantur scandalo accepto, & tamẽ multi inde proficiunt. Vbi tamẽ maius scandalum oriretur, tacenda esset. Poeta. Et qñque nocet omnia vera loqui. Sicut sępe multi de principibus & suis superioribus obloquuntur, nec inde meliorantur, sed magis plebei docentur inde contra eos oblatrare. Non tamẽ sunt dimittenda eorum peccata a prædicatoribus, quin contra ea reclament, sed hoc fiat prudenter. Nec enim prędicanda sunt peccata minorum, vt plebis quæ sunt minora, & omittenda peccata maiorũ, quæ sunt grauiora, ne simus de illis, de quibus Mat.23. Qui excolant culicem, & glutiunt chamelum, idest extra collum cordis expellunt peccata parui ponderis, & nullã de maioribus conscientiã faciunt.

H Scandalizari. Quatuor genera hominum solent scã dalizari.

Circa secundum aduertendum est ꝙ quatuor genera hominum vt plurimũ scãdalizari solẽt. Primò & maximè inter oẽs superbi, qui iuxta eorũ iudiciũ si nõ honorẽtur vt appetunt, iudicant se despici, ideo scandalizatur. ps.122. Opprobrium abundantibus & despectio superbis, contingit .s. si nõ honorentur. Sic scãdalizatus est Amã Mardocheo non assurgenti ei. Hester.3. Inde Prouerb.16. Ante ruinam exaltabitur spiritus. Sicut enim fortis vẽtus magnas arbores quãuis videantur fortiter radicatæ ruere facit: sic ventus diabolicæ tentationis quandoque a statu gratiæ ruere facit homines sublimes qui alios excedere videbantur dignitatibus, vel virtutibus, quia non benè fundantur in humilitatis fundamento, vt qui de seipsis nimium præsumunt, & alios corruentes cõtemnũt. Prouerb.17. Qui in ruina lętatur alterius non erit impunitus. Matth.7. Venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna. Secundo faciliter scandalizantur qui magna fęlicitate potiuntur, & protinus ruunt. Sic scandalizati sunt discipuli domini qui in prosperitate stantes cum Christo, in tribulatione defecerunt. Sic mali, de quibus saluator in persona diaboli dicit. Videbam Sathanam sicut fulgur de cęlo cadentem. Lucæ.10.ca. Fulgur enim in ruendo non solum vsque ad terram cadit, sed etiam se profundat infra terrã. Sic peccator de altitudine dignitatis vel prosperitatis finaliter ruit, non solum ad terram, sed etiam infra terram vsque in infernum. Et sicut in ruina magnorum ędificiorum fit magnus strepitus, & tumultus; sic in ruina talium clamat & tumultuat, loquitur, & murmurat totus mundus, & scandalizatur. Hiere.49. A voce ruinę eius commota est terra. Et hoc maximè propter offensam, & Dei iniuriam, psalm.105. Irritauerunt eum in adinuentionibus suis, & multiplicata

est in eis ruina. Adinuentiones sunt quibus grauant populum & lædunt proximũ. Et de talibus cum eis contingit infortunium, iudicat populus propter huiusmodi adinuentiones hæc accidere. Nihilominus tales qui diuitijs abundant non multum patiuntur scandalum, quia cato assimilantur, qui cum ab alto cadit semper super pedes suos rectè cadit. Sic illi amicis & pecunia vndique appodiati, vix aliter quàm super suos pedes cadunt. Tertio facile scandalizantur subditi quibus præsident mali. Prouer. 28. Regnantibus impijs ruinæ hominum, tam malorum, vt patuit in regib. Israel, qui sua malitia ruere faciebãt populum in idololatriã, quàm etiam bonorum qui multa patiuntur ab impijs, quos dñs in fine consolabitur faciendo iudicium & iustitiam. ps. 109. Iudicabit in nationibus implebit ruinas, cõquassabit capita scilicet malorum, in terra multorum, idest reproborum, qui multi sunt vbi electi sunt pauci. Quartò facile scandalizantur qui ab altitudine virtutis in foueã malorum profundã cadunt. Sic scãdalizati sunt Iudas & discipuli qui ab altitudine fidei lapsi sunt in infidelitatẽ, quidam pro semper, vt Iudas, alij ad tempus, vt cæteri discipuli. Et istud scandalum aliquãdo est alicuius boni causa, quia scandalizatis sæpe aperit oculos intelligẽtiæ vt Petrus scandalizatus in Christo, & cęteri discipuli, post scandalum seipsos cognouerunt. Sic Balaam Numeri. 24. Vir cuius obrutus est oculus, & sequitur, Cadit & aperiuntur oculi eius.

De sancto Thoma apostolo. Sermo I. & in ordine XXIX. per thema Euangelij.

INfer digitum tuum huc, & mitte manum tuam in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Ioan. 20. Per verba prædicta quæ dixit dominus beato Thomę hortatur nos in hac solennitate mater ecclesia ne simus beneficijs Dei, incarnationis videlicet, & natiuitatis increduli, sed per veram fidem præparemus hospitium cordis nostri domino venturo, sicut beatus Thomas preparauit habitaculum seu palatium Gõdoforo regi Indiæ. Vnde fides nos incitat ad tria hodie cõsideranda, vt melius preparemur quæ (secundum Bernar. in sermonibus) in sanctorum solennitatibus considerare debem⁹ exemplum sancti, eius auxilium, & confusionẽ nostrã. Primo considerandum est quomodo beatus Thomas tandẽ per fidẽ verã, & charitatẽ placuit Deo, & per quã viã ad gloriã peruenit, quia ꝑ varias tribulationes, & pęnalitates. Illa .n. est via ascẽdẽdi in cęlum, hæc est regula gñalis a qua nullus vnquam sanctus fuit exceptus. Nam Hester. 8. Omnes qui domino placuerunt, per multas tribulationes transierunt fideles. Sed nõ sufficit ista cogitare mente, sed oportet inferre digitum suum illuc, idest similia opari sicut beatus Thomas, & se preparare ad similia patiendum, vt ad similẽ gloriam perueniamus. Dicebat enim Scipio Africanus nihileũ magis animare ad virtutem quàm suorũ maiorũ exẽpla, quorũm imagines in foro depictas videbat. Vnde Paschasius diaconus in epistola ad Euagium presbyterum. Quia sanctorũ exẽpla multum cõmoueãt ad virtutẽ uideť insinuare. Matathias morti appropinquãs, filijs suis hæreditario iure sanctorũ exẽpla derelinquẽs, quorũ certaminibus admirandis excitati animas suas pro legibus Dei, sanctitatis feruore contẽpserunt. Tãtum enim eius profuerũt facta maiorum, vt armatos principes aperta fide deterreret. Hinc Aug. Quod nobis beatus martyr imitandũ proposuit in sua passione, hoc attẽdere, hoc implere vere est martyris solẽnia celebrare. Secundò si secuti fuerimus beatum Thomã, debem⁹ ab eo auxilium sperare, & oratione & obsequio illud impetrare. Solent enim homines benigni sequẽtes se iuuare, cum ad locum difficilẽ trãseundũ veniũt. Sic beat⁹ Thomas dabit auxiliũ & porriget manũ, sicut pr̃ solet porrigere filio suo existẽti in passu periculoso. Et præsertim qa ipse expert⁹ est periculũ, cũ videlicet ruit in infidelitatẽ, & ideo paratior erit ad succurẽdum

A Thomas. Tria sunt considerã da [...] nitate beati Thomæ & cæt[...] rum sanctorum.

dum nobis. Propterea enim dicebat Apostolus Christum citius nobis misertur ũ, quia ipse circundatus fuit infirmitate, carnis, scilicet & pęnalitatis, non peccati. Heb. 4. Non enim habemus pontificẽ, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Vnde recitat Epiphanius magnus Hieremiam cum esset in Aegypto oratione sua fugasse aspides & crocodylos quibus antea vastabatur Aegyptus, & secundum Hebræos ad croco-dyli de puluere eius fugantur, & aspidum percurssura sanatur. Et dicit idem se audiuisse a senioribus viris, qui ex stirpe Ptolomęi descenderant, quòd Alexander magnus ad prophetæ tumulum veniens, & loci mysterium cognoscens, transtulit corpus eius in Alexandriam ipsum gloriosè sepeliens, & ex tunc crocodylorũ & aspidum, qui ciuitatem infestabant, cessauit rabies. Sic puluis beati Thomæ, idest memoria & oratio eius omnes dęmonum tentationes & tribulationes mũdi profugabit, si syncero corde interpelletur. Tertio considerand a est confusio nostra. Cum enim beatus Thomas nostri similis fuerit, & ex eadem materia sicut & nos, & non de ferro, vel calybe plusquam nos, confundi debemus, quia non eũ insequimur, sed otio torpescimus, & maximè cum primò habeamus plura exempla, & adiutoria sanctorum, quam tunc haberentur. Secundò quia via paradisi est longè amplius trita, quàm tunc esset. Vsque adeo enim nunc trita est, vt vix stultus erret per eam. Hinc est, quòd inducit nos dominus ad considerandum confusionem nostram, cum præcipit prophetę Ezechiel. 43. Dic filijs Israel, vt metiantur fabricam, & confundantur ab iniquitatibus suis. Si enim metiamur fabricam in qua fabricatum est supra dorsum beati Thomę, certè tunc inueniemus occasionem confusionis nostræ, quòd ita delicati sumus, vt paucissima refugiamus pati pro Christo, & ista confusio erit adducens gloriam. Ecclesiastici 4. Sed præcipuè metienda est fabrica illa, in qua fabricatum est corpus Christi, scilicet beata virgo, quia nec illa quidem expers

Exemplũ admirandum.

Via Paradisi facillima.

fuit tonsionum præssurarum & tribulationum, immo in passione Christi animam eius doloris gladius pertransiuit. Vt autem melius capiamus mensuram eius; oportet nos illi appropinquare per deuotionem cordis & orationem. Quod vt melius fiat, offeremus ei salutationem angelicam, quæ sibi maximè grata est, dicentes, Aue.

IVxta thema nostrum tria dicemus. Primò qualiter secundum iussionem Christi debemus cum beato Thoma inferre manus, & digitos in latus eiusdem Christi. Secundò quòd non debemus esse incre duli, sed fideles, hoc est constanter & perseueranter seruantes fidem Christi, sicut fecit beatus Thomas. Tertio quòd debemus cum eodem esse fideles a fidelitate, hoc est conseruantes fidelitatem ad Christum, sicut boni serui ad dominum. De duobus primis differetur in sermone pręsenti. De tertio autem in subsequenti sermone.

Quo ad primum duo iubet dominus. Primo, scilicet inferre digitum in loca clauorum. Secundò mittere manum in latus eius. In manibus operatio, in digitis discretio significatur. Manus enim habet discretam & distinctam figuram digitorũ. Per ista ergo nobis innuitur, quòd non sufficit facere opus bonum, nisi illud fiat cum discretione. Et ideo pręcipitur Leuit. 2. Omne sacrificium, idest omne opus bonum sale discretionis condies. Inferre autem digitum in loca clauorum, & mittere manũ in latus Christi, non nisi facere operationem conformem illi, quam fecit dominus, dum & clauis perforari, & latus suum pro nobis aperiri voluit, scilicet operari ex amore & dilectione Christi. Omnis enim Christi actio nr̃a est instructio. Benè ergo p operationes nostras tangimus Christũ, quãdo per illas vnimur Christo per amorem & charitatem eius. Quæ enim se contingunt quasi vnum effici videntur. Et secundum illud. 1. Corinth. 6. Qui adhæret Deo, scilicet per amorem, vnus spiritus cum eo efficitur. Talis autem operatio procedẽs ex charitate & amore Christi, nõ potest esse nisi discreta. Et certè rationa-

B. Thomas. Quid sit inferre digitum in loca clauorum Christi, vt iubebatur Thomæ.

tionabile est, quòd ille a nobis diligatur, qui tanta pro nobis sustinuit, qui iuxta illud dictum. 1. Io. 4. Prior dilexit nos. Nã qui claui gigantem illum fortissimũ perfodissent, & tenuissent, nisi hoc charitas voluisset. Aut quæ lancea latus eius perforare potuisset, si non illud charitas Dei erga nos imperasset? Hinc ipse dominus aiebat Oseæ. 11. In funiculis Adæ traham eos, in vinculis charitatis. Et Hiere. 31. In charitate perpetua dilexi te, ideo atraxi te miserans. Mittamus ergo manus & digitos in latus Christi apertum, & pertingamus vsque ad cor eius, ita vt omnia opera nostra propter eius amorem fiant. Cor enim sedes est amoris. Et sic dicat vnicuique nostrum illud Can 2. Ad animam deuotam directum vulnerasti cor meum, soror mea sponsa in vno oculorum tuorum; idest in opere procedente ex discretione, & amore mei. Oculus nempe & rerum discretiones, seu differentias nobis ostendit, & amorem ad eum, ad quem frequenter subleuatur; quia vbi amor ibi oculus, & ita designat amorem discretum quem habet anima sancta ad Christum. Vel per latus Christi intelligi potest beatus Thomas & cęteri sancti, qui Deo tanquam latera eius adhæserunt. Horum operationibus debemus actiones nostras conformare, si eas volumus Deo gratas inueniri. Hoc enim est eos manibus & digitis tangere, operari sicut & illi operati sunt. Hęc sunt latera a quibus nobis continuè profluit benedictio, scilicet boni exempli, & suffragiorum. Iob. 31. Si non benedixerũt mihi latera eius; & ideo ipsa assiduè tangenda sunt & operibus bonis & orationibus. Itaq; manus significat operationem, sicut etiam patet ex illo Ps. 76. In die tribulationis meę Deum exquisiui manibus meis. Et rursum ex illo. Ps. 17. Benedictus dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium. Duplex autem est manus, dextra, scilicet & sinistra. Dextra vero fortior est sinistra, & ideo per dextram significantur opera fortitudinis, per sinistram autem opera mansuetudinis & misericordiæ. Vtraque hæc opera exercuit beatus Thomas. Opera, scilicet fortitudinis, cum viriliter stetit ante reges & præsides propter nomen domini, paratus omnia tormentorum genera pro fidei confessione fortiter sustinere. Opera autem mansuetudinis & misericordiæ habuit & exercuit. Primò corporalia, cum pecuniã sibi a rege Indiæ datam distribuit pauperibus. Secundò spiritualia, cum verbum Dei populo prædicabat, exhortans, vt in mansuetudine susciperent insitum verbũ diuinum, quod posset saluare animas eorum. Discretionem etiam (quæ per digitos notatur) in omnibus suis operibus habuit, ita vt posset dicere illud Can. 5. Manus meæ distillauerũt myrrham primam, & digiti mei myrrha probatissima, idest operatio de pęnali discreta. Vnde in qualibet manu sunt quinque digiti, idest quinque gradus discretionis in omni opere obseruãdi. Primus est dijudicatio, qua discernimus inter licitum & illicitum. Gen. 1. Diuisit lucem a tenebris, & in lege maledicitur animal quod non ruminat, & vngulam non findit. Ideo. 1. Cor. 15. Si nos ipsos, diiudicaremus non vtiquè iudicaremur. Ecce, quàm vtile diiudicationis officium, quod nos in conspectu iudicis a iudicio absoluit. Hunc discretionis gradũ habuit beatus Thomas, cum licèt sensualitas refugeret immanitatem populi Indiæ, ita ꝙ suggereret ei illuc non ire, iudicauit tamen magis parendum esse Christo mittenti dicens illi. Tu es Deus meus, & ego seruus tuus, fiat voluntas tua. Secũdus gradus est deliberatio. Et hic discernit inter commodum, & incommodum. Non enim omnia, quæ licèt, expediunt. 2. Cor. 10. Omnia mihi licet, sed non omnia expediunt. Et ideo dicitur Prouer. 4. Palpebræ præcedant gressus tuos. Palpebræ, scilicet discretionis. Vt sicut oculis corporalibus discernis inter viã conueniẽtẽ & non conuenientem, ita oculis discretionis ponas discrimen inter expediens, & non expediens. Et ad hoc faciendũ multũ cõfert vti consilio. Ideo suadet sapiens Ecclesiastici 32. Omnia fac cum consilio, & post factum non pęnitebis. Hunc discretionis gradum habuit beatus Thomas dum acquieuit consilio, & reuelationi spiritus-

Quid dextra & sinistra manus significent.

C *Digitus. Discretio. Quinque digiti in manu significant quinque gradus discretionis.*

ritusſancti mittendo Thaddeum vnũ ex 72. discipulis ad regem Abagarum conuertendum, dum etiam quamuis sciret licitum esse fabricare palatiũ materiale regi, iudicauit tamen esse magis expediens fabricare spirituale in pauperibus releuandis. Dũ similiter iudicauit esse magis expediens Migdoniæ & Reginæ, vt abstinerent a thoris virorum suorum, quàm ꝙ manerent cum eis. Tertius gradus est dispositio. Et hic discernit inter ordinatum & inordinatum, quia si licitum sit & expediens, adhuc est in rebus vtilibus, quo modo, & quo ordine facere vel dicere debeamus. Ps. 111. Iocundus homo, qui miseretur & commodat, disponit sermones suos in iudicio. Sicut solet bonus seruus dispo nere & ordinare computa sua, vt reddat rationem domino suo. Et ideo dicit anima sancta Cant. 2. Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem. Sic ordinauit beatus Thomas omnia opera sua, vt nihil diceret aut faceret, nisi cũ debito ordine, quasi disponens operationes suas in numero pondere, & mensura, quàm bene ordinaret dicta sua, seu prædicationes patet ex legẽda. Facta etiã sua apparent multum ordinata ex modo, quo processit ad conuersionem Gondophori regis & populi eiusdem, & ex multis alijs. Quartus gradus est dispensatio inter opportunum & importunum. Postquam enim gerenda disposuimus, & quo ordine fiant, sæpe pro vario eorum, quæ emergunt euentu, dispensationi locus est, quia secundum opportunitatem occasionum aliquid de propositi tenore & dispositionis ordine necesse est demere vel mutare. Seneca. Sapiens non somniat, sed aptat se tempori. Sicut eadem manus cũ in pugnum constringitur, & cum in palmũ extenditur. Ideo dicitur. Mitte sapientem & nihil ei dicas, quia sicut habetur Ecclesiast. 8. Omni negocio tempus est, & opportunitas, & responsionem eorum sapiẽs intelligit, vnde poeta consilium resq; locusque dabit. Et hinc est, ꝙ legislator politicus non debet semper cogere ad obseruationem rigoris legum suarum, sed quãdoque debet vti dispensatione secundum ꝙ locus, tempus, & mores hominũ illud expostulant. Sic sciebat beatus Thomas se aptare tempori, loco, & moribus hominũ quibus prædicabat, & cum quibus conuersabatur, edoctus ad hoc a spiritusſancto. Quintus gradus est moderatio inter moderatum & immoderatum. In omnibus enim quæ ordinatè & circunspectè agimus, modum congruum tenere debemus. Horatius. Est modus in rebus, sunt certi denique fines. Quos vltra citraque nequit consistere rectum. Et ideo Apostolus hortatur ad Phil. 4. Dicens. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Sic in omnibus suis operibus modum congruũ obseruabat beatus Thomas tam quo ad se quàm quo ad alios, vt patet ex legenda. Primus autem horum digitorum dicitur pollex, quia cęteris pollet & pręcedit, & dimidia manus dicitur. Sic dijudicationis examẽ omnia præcedit, quia nisi sit licitũ non potest esse expediens; quod pertinet ad deliberationem, nec ordinem recipit; quod pertinet ad despositionem, nec recompensationem admittit, quod pertinet ad dispensationem, nec mensuram, quod pertinet ad moderationem, vnde Matth. 22. c. Prima quæstio est an liceat cũ quæritur. Licet censum dari Cęsari, an non? ecce dijudicatio. Ostendite inquit, ecce deliberatio. Reddite quæ sunt &c. ecce dispositio. Secũdus dicitur index, quia indicat deliberationem, quid pręferendum, quid eligendum. Michcę 6. Indicabo tibi o homo quid sit bonum, & quid dominus requirat a te. Ideo secũdum locum habet, quia non deliberamus nisi de licitis. Tertius est dispositio, quia non nisi de licitis, & vtilibus ordinamus, & medius dicitur, quia rector medium locum tenere debet, cuius est aliorum officia ordinare. Vnde & dominus semper medius fuit, quia inter duos latrones, inter discipulos, & in iudicio inter bonos quos a dextris, & inter malos quos a sinistris cõstituet. Quartus est dispensatio, quia quæ rectè deliberauim⁹ & ordinauimus occasione opportunitatis exitu meliori mutamus. Et bene dicitur medicus, quia sicut illius digiti leuior est tactus, & leuius palpando infirmis

Digitorũ nomina.

mis mẽbris medetur;ita dispensatio dum pro emergente opportunitate de rigore propositi subtrahitur, quasi medicus infir mitate consulere videtur;quia (sicut dici solet) fragilitas nostri corporis non patitur tantam manere censuram. Sicut & Augu. suis fecisse legitur in c. illo. Certè ego, qui statueram &c.Melius (inquit) olo habere claudos,quàm nullos.Et Apo. 1.Cor.9.ait.Factus sum infirmis,infirmus vt infirmos lucrifacerem,omnibus omnia factus sum vt omnes facerẽ saluos. Quintus digitus est moderatio,qui dicitur auricularis, qui purgandis auribus accommodatius adhibetur. Et tunc auris vere purgatur cum in omnibus agendis obedientiæ debitus modus seruatur. Hinc Prouerb.10.scribitur.Qui moderatur sermones suos prudentissimus est.

D Discretio. De nobilitate & necessitate discretionis.

Nõ autem mirum si dominus vult nos inferre digitos discretionis in latus suum, hoc est opera nostra cum discretione facere.Nam primo discretionis magna est nobilitas.Secundo multa est necessitas. Primum patet tripliciter, scilicet exemplo, historia,& auctoritate. Primò quo ad exẽplum. Nam in omnibus nobilis vocatur, qui est de magno genere quantum ad naturam & locum,& cum etiam est potens in opere ad habendum magnam familiã, & ad ducendum maximum exercitum. Quia si iste conditiones faciunt nobilitatem in hominibus,patet quòd discretio habet maximam nobilitatẽ in virtutibus & moribus. Primò, quia quantum ad locum & naturam. De nobiliori enim loco non potest esse, quàm de cęlo & Deo. Quia autem discretio sit a Deo patet per hoc,quod Apostolus enumerãs dona,quę a Deo dantur.1. Cor. 12. Inter alia dicit, alij discretio spirituum. Secundo totam virtutum familiam nutrit, & bonorum meorum exercitum ducit & ordinat.Vnde Bernar.super cãtica.Discretio(inquit) virtuti ordinẽ tribuit & modum. Est igit̃ non tam virtus, quàm virtutum moderatrix & ordinatrix, & affectuum doctrix. Tolle hanc & virtus vitium erit.Ecce sine ista nutrice viuere non possunt virtutes, nec sine isto principe,regi, vel duci, quia ista omni militiæ virtutum in pugna contra vitia modum imponit, sine quo modo in bello vincuntur. Discretio ergo non tantum est virtus,sed auriga virtutũ. Præcedere itaque debet iudicium discretio,sicut auriga bigam.Sic enim in processione post cereum fertur crux. Crux enim pęnitentiæ debet sequi lumen discretionis. Sicut autem solet contingere tempore veris, quòd stultus hortulanus volens deponere brucos & locustas a plãtis suis; tanto impetu & violentia ramos excutit, quòd flores & fructus pro locustis eijcit. Sic qui motus vitiorum vult sine discretione excutere per pęnitentiam nimiam, quandoque bona naturæ & gratię perdit, vt possit dicere illud Psal. 108. Excussus sum sicut locusta,& genua mea infirmata sunt a ieiunio. Et ita contingit circa materias aliarum virtutum, si homo se in illis sine discretione exerceat.

In pœnitentia requiritur discretio.

Secundò patet per historiam nobilitas discretionis.Quidam enim vir magnus requisitus a Ludouico rege Franciæ,vt scriberet optimum verbum,quod vnquam didicerat.Scripsit in vna magna pelle sigillata hoc verbum, modus. Rex vero chartã aperiens, & existimans se delusum vocauit magistrum illum,qui cum ostendisset nullam virtutem valere sine modo placauit eum. Modus autem totam suam nobilitatem habet a discretione. Sicut patet per hoc quod dicit Petrus Rauennas in quodam sermone.Discretio inquit virtutibus modum imponit, sine qua virtutes sunt vitia.Nam si ad sit timor, & non discretio,transit in desperationem, si dolor in amaritudinem, si amor, in adulationẽ si spes in præsumptionem,si lætitia, in dissolutionem,si ira,in furorem.

Tertiò huic discretionis nobilitati consonant auctoritates iuris canonici dicentes discretionem esse matrem omniũ virtutum,sicut expresè patet.1.q.6.c. præsentium,& extra de offi.custo.c.1.

Secundum, scilicet necessitas discretionis probatur.Nam sicut nautis necessarium est super mare habere acum & lapidem.Ipsis etiam intrantibus in obscura noctæ portum,necessarium est eis lumen.

Vnde

Vnde in aliquo portu de consuetudine habēt semper de nocte duo luminaria infra vitrum inclusa super altas columnas, ne naues arctum portum intrantes frangātur, vel in ripas impegeāt. Sicut enim operarius inutiliter sine arte laborat, nec peregrinus velociter & rectè sine ductore vadit. Ita necessaria est transeunti per mare huius mundi discretio, & venienti ad portum mortis luminare maius increatum, & luminare minus discretio spirituum. Nec labor & peregrinatio istius vitæ est vtilis, & expediens, nisi quantū ad illos, qui exercitatos habent sensus, quo ad discretionē boni & mali. Hinc Hugo. lib. 5. Didascalicon. Qui sine ordine & discretione operatur, laborat quidem, sed non proficit. Aspice duos pariter syluam trāseuntes, & hūc quidem per deuia laborantem, illū vero recti itineris compedia cogentem, pari motu cursum tendunt, sed non æquè perueniunt. Propterea dicebat abbas Moyses. Quia Saul discretionis oculū non habuit, ideo velut toto corpore tenebrosus etiam ipso deiectus est regno, dum lucernæ suæ tenebris & errore deceptus credidit acceptabiliora Deo sacrificia sua, quàm pręceptis Samuelis obedire, atque ex illa parte magis causam offensionis incurrit, ex qua repropitiandam sibi sperauerat diuinam maiestatem. Idem Achab post triumphum sibi Dei fauore concessum compulit credere, meliorem esse misericordiam suam, quàm domini seuerissimam consecutionem præcepti, & quemadmodū ipsi videbatur crudelis Imperij. Qua consideratione mollitus dum ita vult cruentam victoriam clementia temperare, ob indiscretam misericordiam velut toto corpore reditus tenebrosus irreuocabili morte damnatur. Ex prędictis apparet, quàm nobilis & necessaria sit virtus discretionis, ad quam nos cum beato Thoma mysticè hortabatur dominus dicens Thomæ. Infer digitum tuum huc. &c.

Pro secunda parte aduertendum est, ꝙ dominus ad instar boni hortulani priusquam plantaret bonas herbas fidei in corde beati Thomæ voluit extirpari malas herbas infidelitatis, & ideo hortabatur eū dicens. Noli esse incredulus, sed fidelis. Quia enim esset Christus verus hortulanus spiritualis, ostenderat antea per apparitionē, qua apparuerat beatę Marię Magdalenæ in specie hortulani corporalis. Io. 20. per hoc insinuans se venisse, vt extirparet & eradicaret de corde eiusdem omnem dubietatē infidelitatis. Sic & voluit vt prius remoueretur infidelitas, & incredulitas de corde beati Thomæ, vt sic esset capax receptionis fidei. Neque enim possunt simul se compati fides & infidelitas, cum sint contraria. Nolebat ergo dominus discipulum suum remanere in infidelitate, sed tamen dereliquerat eum ad tempus. Primo propter nos, vt discipulus dubitans & palpans, testis fieret veræ resurrectionis. Vnde Grego. in homilia octauarum pascę. Egit miro modo superna clementia, vt discipulus dubitās dum in magistro suo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera sanaret infidelitatis. Plus. n. nobis Thomæ infidelitas ad fidem, quàm fides credentium discipulorum profuit, quia dum ille ad fidem palpando reducitur; nostra mēs omni dubitatione postposita in fide solidatur, Hæc ille. Secundò vt ipse suam recognosceret infirmitatem, & post modum in fide feruētior resurgeret. Sicut enim nutrix volens discere puero ad ambulandū solet se ab eo paululū elongare, ita ꝙ quandoque propter imbecillitatem membrorum cadit in terram ex eo ꝙ non se appodiat nutrici, subito tamen releuatur a nutrice, sic dominus, qui dicit. Oseæ. 11. Ego quasi nutritius Effraim portabam eos in brachijs meis, dimiserat ad horam beatum Thomam, vt disceret ambulare in fide, sed quia nimis innixus est propriæ prudentię & opinioni non se appodiando Christo, nec credendo verbis eius, quæ aliquando prædixerat de sua resurrectione, ideo cecidit in peccatum infidelitatis, sed tamen cito subleuauit eum dominus ostendēdo ei manus, & latus & dicendo. Noli esse incredulus, sed fidelis, & ita bene docuit eum ambulare in fide, vt non solum ipse fidem inconcussè teneret, sed etiam alios in ea verbo prædicationis & exemplo instrueret. In signum quoque

Quòd Christus fuit verus hortulanus.

E Thomas Apostolus. Quare dominus permisit beatum Tho. dubitare de resurrectione.

que firmissimæ fidei, quam habuit de resurrectione posuit in symbolo articulum resurrectionis. In hoc etiam fecit dominus ad instar boni principis. Quemadmodum enim rex vel princeps permittit quãdoque militem sibi dilectũ sustinere belli pericula, & capi ab inimicis suis, sed nihilominus eum tandem liberat soluens precium redẽptionis pro eo, vt miles ille feruentius regem suum diligat eiq; fidelius seruiat; sic dominus permisit ruere beatũ Thomam, sed postea liberauit. Ps. 36. Quoniã nõ derelinquet dominus sãctos suos, in æternum conseruabuntur. Et Esa. 54. Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. Ostendit enim dominus beato Thomæ suam magnam misericordiam, quando ne periret, voluit per se venire, & eum tactu sui lateris, & manuum manifestatione erigere, & congregare in numerum electorum suorum, addens ad hæc verbum suum, & dicens, noli esse incredulus, sed fidelis.

F Fides. Fides propter quatuor multum placet Deo.

Nõ sine causa autem volebat dominus vt beatus Tho. esset fidelis, & fidem haberet. Nam inter cetera maximè fides Deo placet, immo sine fide impossibile est placere Deo. Et hoc propter quatuor. Primo quia fides est illud, quod attrahit Deum ad se. Multũ placet illud nobili, quod inducit eum ad desponsandum mulierem adulteram. Ita est de fide, per quam maiores nostri licèt fornicati fuissent in idolis, & adinuentionibus suis, desponsati tamen sunt Christo in baptismo. Oseæ. 2. Desponsabo te mihi in fide. Fides enim anulus est, qui ponitur in digito, idest in ratione, quæ sicut digitus ostendit, quid secundum fidem agendum sit. Vnde licet multi habuerint aliquas virtutes morales temperãtiam, fortitudinem, voluntariam paupertatem &c. non tamẽ Christum habuerunt, quia non inueniebatur in eis fides. Plures enim pagani Deum amant, magnis holocaustis honorant, in multis virtutum exercitijs Christianis præualent, sed quia fide carent frustra laborant, nec vitam consequentur æternam. Hæc nempe est, quæ sola viuam procreat ex sponsa sobolẽ, sine qua aliæ virtutes steriles sunt & abortiuæ. Nam & Abac. 2. Iustus meus ex fide viuit. Hinc & Aug. super Ioannẽ. Sicut in radice arboris nulla apparet pulchritudinis species, & tamen quicquid est in arbore puchritudinis, vel decoris ex illa procedit, sic quicquid meriti quicquid pulchitudinis anima susceptura est ex fidei fundamento procedit. Hæc est, in quã primo complacet sponsus, quia oculi domini respiciunt fidem. Inde est, quòd fide Mariæ prouocatus Christus humanitati nostræ desponsatus est. Secundò quia fides nobiles & magnos in seruitutem Dei redigit. Multum placeret miles regi, qui omnes sibi rebelles subijceret, & ad pacẽ conuerteret. Sic & fides, quæ tyrannos reges, & persecutores ad Christum conuertit, sicut & Thomas Indorum regem, & Indos crudelissimos populos ad fidem, & Christi subiectionem conuertit. Vnde sicut cum a rege accipimus terram aliquã, iuramus fidem & homagium ei facimus, sic in baptismo fidem Deo promittimus, & ita sibi subijcimur. 1. Ioan. 5. Hæc est victoria, quæ vincit mũdum fides nostra. Fides enim est sicut vexillum regis, quod ponitur in arce muri in signum dominij. Sic fides in arce mentis contra tentationes diaboli & tyrãnorum. Nam per hãc martyres, vt beatus Tho. fulciti sunt contra impetus tyrannorum. Et sicut in homine laborante extremus calor omnium membrorum recurrit ad cor, vt ad castrũ naturæ, vt ibi se saluet, sic quodammodo in homine multipliciter tribulationibus, & passionibus concusso vigor cæterarum virtutum currit ad fidem, & se defendit, vt patet in martyribus. Tertiò, q̃a fides Deum ad hospitandum secum allicit. Præparat enim hospitum cordis sicut facit tabernarius, qui domum mundificat & herbis pręparat, vt alliciat transeuntes. Act. 25. Fide purificans corda eorũ. Ideo beata virgo per fidem suam allexit Christum, vt veniret in mentem, & in vterum eius; cui poterat dici illud Mat. 25. O mulier magna est fides tua, immo dicit Aug. ꝙ beatior fuit Maria virgo percipiẽdo fidem Christi, quàm concipiendo carnem Christi.

Ex fide omnis virtutis perfectio oritur.

Fides vera facit omnia cõtemnere præter Deum.

Christi. Quartò quia fides omnia præter Deum ipsum contemnit. Multum placeret viro vxor illam, quæ omnes præter ipsum contemneret, & eum sequeretur, qđ facit fides. Heb. 11. Fide Moyses grandis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iocunditatem maiores diuitias æstimans thesauros Aegyptiorum improperium Christi. Sic & beatus Thom. per fidem omnia prę ter Christum contempsit. Vnde & in vexillo fidei sicut alter Alexander adijt extremas Indorum partes. Ille cum militũ maxima multitudine, iste solus cum Abane, ille armatus armis multiplicibus, iste fide. Nam Heb. 11. Sancti per fidem vicerunt regna, ille vi & violentia occupauit eam, iste vero sanctis operibus, & sermonibus, & eleemonsynis, ille tyrannide, iste benefaciendo.

G Thomas Apostol⁹. Quõ vicit Thomas per fidẽ, q̃ tamen occisus est.

Sed quomodo dicitur beatum Thomã per fidem vicisse, qui in bello occisus est. Nõ enim victor est, qui occiditur, sed qui occidit? Respondetur secũdum Aug. Differentia est inter bellum mundi & Dei, siue eorum, qui pugnant pro his, quæ mundi sunt, & pro his, quæ Dei sunt. In bello mũdi communiter, qui moritur vincitur, in bello Dei, qui corporaliter moritur pro iustitia vincit. Hiero. Apud Christianos nõ est miser, qui patitur, sed qui iniuriam facit. Ratio est, quia ille vincit, qui de bello reportat intentionem suam, ille vincitur, qui ab intentione deficit. Beatus autẽ Thomas, in hoc bello intẽtionem reportauit, non tyrannus. Quod patet, quia beatus Thomas intendebat per suam mortẽ ecclesiam fundare, illuminare, & tangere, quod & completum est. Intentio tyranni erat extinguere, & annihilare fidem, quod non est factum. Inde Psal. Sicut crassitudo terræ erupta est super terram, dissipata sunt ossa nostra secus infernum. Hoc enim canit ecclesia ac si diceret. Ossa nostra, idest viri fortes secus infernum, idest iuxta virorum infernalium voluntatẽ dissipata sunt, idest multis modis martyrizata, sed hoc fuit ad vtilitatem ecclesię. Licèt enim essent eis contemptibiles, tamen apud Deum verum agricolam fuerunt sicut crassitudo terræ erupta super terram, quæ licet vilis sit, tamen facit fructificare terram. Sic beatus Thomas terram ecclesiæ suo sanguine incrassauit, & bonis temporalibus, & bonis exemplis, & virtutibus & meritis amplissimis. Hęc autem omnia fecit per fidẽ Christi, ad quã eum hortatus fuerat Christus dicens. Noli esse incredulus, sed fidelis.

De beato Thoma Apostolo Sermo II. & in ordine XXX. per thema.

A Fidelis. Deus est fidelissimus suis creaturis.

Noli esse incredulus, sed fidelis. Io. 22. Non est mirum si dominus pręcipiebat Thomæ, vt ipse esset fidelis, & fidelitatẽ seruaret. Nam rationabile est, vt seruus sit fidelis quando habet dominum sibi fidelem. Deus autem suis creaturis fidelissimus est. Et propterea dicit Psal. 32. ꝙ omnia opera eius sunt in fide, idest in fidelitate fundantur. Primò enim est fidelis in commissis, quia si ei commiserimus thesaurum nostrorum bonorum operum custodiendum, fideliter ipsum seruabit, & restituet nobis tempore opportuno. Vnde de tali fidelitate assecuratus Apostolus dicebat. 2. Timo. 1 Scio cui credidi & certus sum, quia potens est depositum meũ seruare in illum diem: Et 2. Timo. vlt. Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi in illa die iustus iudex. Et ex isto debet erigi, & sursum attolli spes nostra. Sic enim est fidelis, quòd nullus sperauit in eo & confusus est. Secundò est fidelis in verbis. Ps. 144. Fidelis dominus in omnibus verbis suis. & Matth. 24. Cęlum & terra transibunt, verba autẽ mea non transient. Ex hoc autem debet roborari fides nostra, vt credamus omnibus, quę locutus est, & dicamus cum Apostolis. Io. 6. Domine ad quem ibimus, verba vitæ æternę habes. Tertio est fidelis in ꝓmissis. 1. Cor. 10. Fidelis Deus qui non patietur vos tẽtari supra id quod potestis. Quæ enim promisit omnia cõpleuit, quæ videlicet promissa

missa fuerant in veteri testamento, licet sibi difficilia ad complendum. Et propterea in passione dixit consummatum est. Io. 19. Hoc est consummata sunt omnia, quæ implenda promiseram pro salute generis humani. Et ex hoc debet accendi erga eum charitas nostra, vt dicamus cũ Apostolo Roma. 8. Quis nos separabit a charitate Dei? Vnde & propter hoc ꝙ dominus impleuit promissa fideles inuenti sunt prophetæ, & qui istam consummationem promissionis non credebant ab eo redarguti sunt dicente. O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt prophetæ. Inter quos erat & ipse beatus Thomas. Primò quidem infidelis in seruando depositum sibi a domino commissum, hoc est animam suam, ne a peccato contaminaretur. Peccauit enim dubitando in fide. Et ideo hortabatur Apostolus Timotheum. 1. Timo. 6. O Timothee depositum custodi. Secundo infidelis in verbis, id est ostendens infidelitatem suam ex verbis suis, per hoc videlicet ꝙ dicebat. Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum non credam. Tertio infidelis in promissis, quia promiserat cum Petro & cæteris Apostolis mori cũ Christo. Hinc & ipse dixit Io. 11. Eamus & nos, & moriamur cum illo. Et tamen ipse fugit necessitate passionis imminente. Non sic Maria, quæ corde & corpore Christum vsque ad mortem secuta est, cui dicemus, Aue.

Thomas tribus modis fuit incredulus.

Restat dicere in præsenti sermone quomodo beatus Thomas postquam apparuit ei Christus post resurrectionem suã, optime seruauit fidelitatem ad Christũ. Et hoc in tribus. Primò quidem in obedientia. Secundo in dispensando bona domini sui. Tertiò in aduersitate nunquam deserendo dominum. Laudatur enim seruus ex tribus, scilicet quando est promptus & obediens, quando fideliter dispensat bona domini sui, & ad honorem eius, & quando nec aduersitate frangitur quin dominum suum vbique comitetur.

Thomas post resurrectionẽ optimè seruauit Christi fidem.

Quantum ad primum, licet ex diuisione Apostolorum beatus Thomas accepisset Parthiam tanquam sedem episcopalẽ, in qua haberet euãgelizare verbum Dei, sicut dicitur. 3. lib. historiæ ecclesiasticæ. c. 1. & etiam. 10. lib. c. 10 placuit tamen domino eum mittere ad Indos conuertendos. Primo ergo obediuit beatus Thomas Christo mittenti eum ad Indos populos infideles, qui erant in extremis partibus terræ, vt testificaretur eis de fide eiusdẽ, iuxta illud Act. 1. Accipietis virtutem superuenientis spiritussancti in vos, & eritis mihi testes.

Sed videtur quòd non fuerit verè obediens, sed multum pusillanimis, quia domino iniungente sibi officium prædicationis ad Indiam recalcitrauit & respondit. Domine mitte me quo vis præterquam ad Indos. Videtur enim fuisse de illis qui nolunt acceptare onus nisi secundum beneplacitum suum, ita ꝙ oportet superiorem quærere ab eis sicut dominus a cęco. Quid vis vt faciam tibi? Respondetur primò, non erat pusillanimitas, sed propriæ infirmitatis recognitio. Ex se enim ad cõuersionem gentis Indorum se impotentẽ experiebatur, qui cum Dei adiutorio facile omnia poterat. Libenter enim trãsisset vnum vicariatum, vel vnum procuratorium ad resignandum illud officium sibi commissum, scilicet episcopatum totius Indiæ. Non sic modo, sed queritur passim. Domine mitte me non curatur dummodo habeatur episcopatus. Multi enim se ingerũt per ambitionem, aut carnis affectionem seu simoniam, de quibus Hiere 23. Non mittebam prophetas illos, & ipsi currebant, non loquebar illis & ipsi prophetabant. Nam deberent expectare domini præceptum, & tunc ire ad populum, sicut dicitur Ezechiel. 1. Animalia ibant & reuertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis, quia cum doctrina & lumine vitę debent viriliter dissipare omnem malitiam quam attingunt. Benè tamen ageretur cum illis qui quęrunt, si a domino mitterentur. Nam sicut dicit Nico. De lyra super dominus illuminatio mea, nunquam dominus eligit hominem ad dignitatẽ aliquam quin sibi conferat quod vtile & necessarium est ad exequen-

B Thomas Apostol⁹. Quõ fuit vere obediens beatus Tho. qui dixit domino mitte me quo vis ꝑterquam ad Indos.

quendum illud officium. Et hoc bonum esset principibus, qui vi & violentia intro ducunt prælatos, si eis necessaria ad executionem tanti officij possent elargiri. Dicitur secundò ꝙ sensualitate compulsus verba illa protulit, quia gens illa Indorū remotissima, crudelis & non multum sensata erat, sed cum dominus perseuerauit in iussionem, tunc cessauit sensualitas. In hoc videtur dominum suū imitatus, qui considerata acerbitate suæ passionis orabat dicens, Pater si possibile est transeat a me calix iste, agēs ibi partes sensualitatis, sed dominabatur nihilominus ratio, propterea subiunxit, veruntamen non mea volūtas, sed tua fiat. Sic enim beatus Thomas cum se prius excusasset, postmodum intellecta Dei voluntate ait, Dominus meus es tu, & ego seruus tuus, fiat voluntas tua.

B
Thomas Apostol⁹. Quo fuit vere obediens beatus Tho. qui dixit domino mitte me quo vis pterquam ad Indos.

Cum ergo pergeret beatus Thomas secundum præceptum domini ad Indiam, apparuit dominus Abanæ quem miserat Gondoforus rex Indiæ, vt inueniret artificem peritum & expeditum ad ædificandum sibi palatium opere Romano, & prę sentauit ei beatum Thomam tanquam operarium expertissimum.

C
Thomas Apostol⁹. An fefellit dominus Abanem dando ei Thomam pro latomo corporali.

Sed nunquid fefellit dominus Abanē & Gondoforum per æquiuocum dando eis latomum spiritualem dum quærerent corporalem? Respondetur ꝙ non, quia nō fallit, qui dat alteri melius quàm petat, vt si quis peteret plumbum, & alius propinaret aurum. Sic dominus quærenti latomum temporalem dedit meliorem, scilicet spiritualem. Hic certè erat optimum artifex, & quasi alter Beseleel (Nam Beseleel interpretatur vmbra Dei, quia sub vmbra orationum & meritorum beati Thomę quasi sub vmbra Dei protegimur ab aduersis) quem impleuerat dominus spiritu & sapientia in omni opere ad excogitandum quicquid fabrefieri potest ex auro, & argento, & ære, & marmore, & gēmis, & diuersitate lignorum. Exo. 31. hoc est ad inueniendum prudenter modum quo in fide Christi instrueretur populus cuiuscunque conditionis esset, ita videlicet vt sciret proferre de corde suo doctrinam congruam virtuosis, & doctis viris, qui per aurum, argentum, æs, & gemmas designatur, per quam animarentur ambulare de virtute in virtutem, vt etiam sciret insculpere legem Christi stylo diuini eloquij in cordibus duris, & marmoreis, aut ligneis, idest mediocriter dispositis. Huic autem. b. Thomæ sicut Beseleel dederat dominus socium Ooliab qui interpretatur tabernaculum meum pater, hoc est beatum Thaddeum vnum ex 72. discipulis, in cuius corde pater cęlestis posuerat tabernaculum suum inhabitando spiritualiter per gratiam, iuxta illud Apoc. 21. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum illis. Immo vt dicit Chrysostomus in homilia Epiphanię. Beatus Thomas conuertit tres reges, qui coniuncti sunt ei in prædicatione.

Secundo inuētus est obediens sanctus Tho. quia conformiter ad reuelationem Dei misit ad regem Abagarum, b. Thaddeum, vt instrueret eum in fide Christi, & doctrinam euangelij. Non sic moderni prælati & archidiaconi mittunt ad curas pauperes in villagijs diocesum pro salute populi & instructione eius in via veritatis, sed potius vt impleant bursas suas. Iste autē est Abagarus rex, ad quē legitur scripsisse dominus, qui nūquam alibi legitur scripsisse nisi in terra, historia habetur in Eusebio in histo. ecclesiastica. lib. 1. c. 15. 16. & 17.

Secundo fuit fidelis. b. Tho. primo fideliter dispensando bona temporalia sibi cō missa. Bona enim quæ habuit a Godoforo rege, benè exposuit ad honorem Dei; dando videlicet ea pauperibus membris Christi; sicut patet ex historia legēdę ei⁹.

D
Thomas Apostol⁹. An peccauit Thomas dando pecuniam Gōdofori pauperibus.

Sed esset obiectio, qūo erat licitū beato Tho. pecuniā sibi datā a rege ad ędificādum palatium distribuere pauperibus? Credo ꝙ reges non quęrerent tales Apostolos receptores & latomos. Respondetur primo ꝙ secūdum theologos vbi duo Principes se habent sicut superius & inferius, & ambo præcipiunt diuersa non sunt compatiētia, semper faciendū est superioris pceptū si sit licitū. Sic itaq; dñs præceperat Tho. vt iret ad Indiam ad fabrican-

bricandum palatium, non quidem tēporale, quia illud nesciuisset facere, ergo spirituale, & per cōsequens tūc cessare debuit preceptum regis inferioris. Non sic habēt facere receptores regis, qui non habent tale præceptum. Dicitur secundo, quòd hoc potuit dn̄s rationabiliter facere, quia talis Gondoforus multa ui rapuerat a populo, sicut illi de quibus Esaia. 1. dicitur. Principes tui infideles, socij furum. Ipsi enim non per se faciunt, sed per officiarios suos qui habent partem in lucro, ideo sunt socij eorum in furto. Vnde ita est de principibus & eorū officiarijs: sicut de magnis mastinis, & paruis circa cadauera. Licet enim vtrique canes comedant, magni tamen semper volunt habere maiorem partem. Sic principes non permitterent officiarios suos comedere populum, nisi ipsi haberent maiorem partem in præda. Quia ergo rapuerat ab eis, conueniens fuit per apostolum fieri restitutionem, & de bene acquisito et sibi debito edificare ecclesias, & non de rapina; quia dicitur Ecclesiastici. 34. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Sciebat autem quòd misericordia edificet in celis, ita vt quot damus eleemosynas pauperibus, quasi tot lapides mittamus ad ædificandum nobis solium in celo. Hinc Esaia. 26. Preparabitur in misericordia solium. & Psal. 88. Quoniā dixisti in æternum misericordia. i. per miam edificabitur in celis. Sciebat etiam ꝙ nullū bonum datum pauperibus manet irremuneratū. Nā illud promittit Christus Matth. 10. dicēs. Quicūque potum dederit vni ex minimis istis, calicem aque frigide tantum in noīe discipuli, amē dico vobis non perdet mercedem suam. Ipse etiam reputat misericordiā pauperibus exhibitam sibi exhiberi. Matth. 25. Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Secundo fuit fidelis. b. Tho. in dispensando bona spiritualia sibi credita. Primo enim fuit fidelis in dando benedictionem sponso & sponsæ, quos inuenit nuptias celebrantes in quadam ciuitate media inter Cesareā a qua discesserat, & Indiam ad quam pergebat, quæ sic fructificauit vt ambo continentiam seruarent, & altera scilicet Pelagia uirginitatem profiteretur & martyrium subiret, alter uero Dionysius nomine fieret episcopus prædicti loci. Secundo fuit fidelis in exercendo officium prædicationis sibi commissum. Nam secundum Isidorum lib. de obitu sanctorum prędicauit Parthis, & Medis, & Persis, Hircanisque, & Bractianis, & intrans orientalē plagam & interna gentium ibi prædicationem compleuit. Et adeo efficaciter prædicauit, ut vno die in regno Gondofori regis Indiæ conuerterentur nouem millia hominum exceptis paruulis & mulieribus.

Tertio fuit fidelis. b. Thom. dn̄o, quia fideliter comitatus est eum, nec deseruit fidem eius quibuscunque aduersitatibus occurrentibus, seruans illud Christi preceptum. Apoca. 2. Esto fidelis usque ad mortem. Vnde multa pro Christo sustinuit. Cum enim nollet ad iussum regis reducere Reginam & Migdoniam ad thoros virorum suorum, tunc rege præcipiente iussus est primo ambulare super laminas ardentes, sed tamen ibi fons erupit & ignem extinxit. Secundo missus est in fornacem, sed tandem illesus exiuit. Tertio cum idolum comminuisset gladio trāsuerberatus est a principe idoli.

Sed videtur primò, ꝙ non fuerit semper fidelis imitator doctrinæ & patientie Christi. Nam cū Christus dicat. Si quis te percusserit in una maxilla, præbe ei & aliam. Mat. 5. & Lu. 6. Ipse nihilominus in prandio nuptiali pro vna percussione maxillæ imprecatus est mortem, dicens se nō discessurum a prandio quousque canis afferet manum eius qui illum percusserat, quod & factum est. Respondetur primo illud videtur apocryphum & a Manicheis conscriptum, qui fidem nostram mendacijs obnubilare nituntur, sicut sentit Aug. Secundo hoc dictum est propheticæ, vt contigit de illo propheta, de quo 3. Reg. 20. qui prędixit cuidā nolenti eū percutere ꝙ leo de sylua eum percuteret & occideret. Tertio hoc potuit dicere de præcatiuè, ut puniret peccatū eius in hoc

¶ Thomas Apostolus. Q̄uo fuit verepatiē ter: qui impreca- tus est mortē se percutiē- ti in maxilla.

seculo

seculo eius exẽplo, vt cęteri auerterentur ne similia in sanctos Dei perpetrarent, sicut & fecisse videtur Heliseus qñ maledixit in noĩe dñi pueris ei illudẽtibus & clamãtibus ascende calue, ascende calue. 4. Reg. 2. Et in hoc fecit sibi misericordiam, qa forte si diutius vixisset plura mala perpetrasset, & grauius dãnatus fuisset. Vnde bene est malis qñ breuiantur dies eorum, quia simul breuiatur & malitia, & hoc sæpe & misericorditer facit dñs secundum illud ps. Viri sanguinum & dolosi nõ dimidiabunt dies suos, & Sap 4. dicitur. Adulterinæ plantationes non dabunt radices altas, nec stabile firmamentũ collocabũt.

F *Thomas Apostolus.* *An recte fecerit separando vxores a maritis infidelibus.*

Secundò videtur quòd non recte fecerit separando Migdoniam a Carisio cognato regis, & reginam a rege, cum essent inter huiusmodi matrimonia cõsummata, & dicat apostolus. 1. Cor. 7. Saluabitur vir infidelis per mulierẽ fidelem. Respondetur primo, non est multũ securũ homines diuersi cultus habitare simul, sicut fidelem cũ infideli. Quod patet, quia cũ fides nostra cõtineat aliqua credibilia quæ sunt supra rationẽ naturalẽ, in quibus captiuandus est intellectus in obsequiũ ei⁹, & cũ hoc reuocet ab his quæ corpus ipsũ delectant, aliæ autẽ leges talia nõ contineant & indulgeant voluptates corporales facilè posset seduci is qui amplexus esset legem Christi. Nam Sap 9. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: nec sinit corpus animã ipsam assurgere ad ea quę sunt supramundana & supernaturalia. Et Gen. 8. Prona est natura humana ad malum ab adolescentia sua; magisque mouent bona mundi præsentia quàm absentia quæ repromittuntur in cęlis. Vnde sicut ille qui diutius habitauit in carcere tenebroso non potest oculis fixis clare videre solem, sic nec nos qui habitamus in corpore mortali tanquam in carcere, possumus facilè conspicere splendorem luminis fidei nostræ. Et maximè hoc esset periculosum illi qui vellet habitare inter infideles qui dominarentur terræ; sicut contingebat in proposito. Inde pręcipitur Leui. 19. filijs Israel vt animalia diuersi generis simul habitare nõ faciant. Disparitas enim cultus & religionis est sæpe nociua fideli. Præcipiebatur etiam ibidem illis ne sererent agrum diuerso semine. Sic nec serendus est lectus matrimonialis hominibus diuersarum sectarum, quia sicut vnũ semẽ & maxime illud quod est inutilius facile aliud suffocat, sic infidelis fidelem. Et propterea dicit Ecclesiastici. 13. Quid cõmunicabit cacabus ad ollam? aut quæ cõicatio homini sancto ad canem? Nõ. n. bene trahitur currus a bobus disparibus, & ideo pręcipitur Deutero. 22. Non arabis in boue simul & asino. *Matrimoniũ debet fieri inter pares cultu.*

Dicitur secundò, ꝙ vbi esset homine probabile, quòd altera pars conuerteretur ad fidem, & videret probabiliter nullum sibi imminere periculum fidei vel peccati, tunc sequendum esset consilium apostoli dicentis. Si vir infidelis consentit habitare cum muliere fideli, non dimittat virum. Et secundum hoc Aug. exponens verba apostoli dicit licere relinquere infidelem, sed non expedire, vt cauetur. 28. q. 1. c. iam nunc, & assignat duas rationes. Prima est ut infidelis queratur in Christo, idest vt conuertatur ad fidem Christi. Secunda est ne scãdalizẽtur infideles, & prouocentur ad passim dimittẽdas vxores suas. Non autem sic erat in proposito. Constabat enim apostolo ꝙ nunquàm cõuerterentur rex & Carisius ad fidẽ Christi, dato ꝙ eis redderentur propriæ vxores. Vnde si non possit altera pars habitare cum pari nisi in contumeliam creatoris, non dicet cõmmorari cum ea. Matrimonia. n. infidelium licet sint legitima & licita, nõ tñ rata, vt dicit magr. in 4. dist. 39. & dissolui possunt cum unus suscipit fidẽ altero nolente eam suscipere. Vel si sint rata vt dicit Scotus in eadem dist. tñ hoc est intelligẽdum nisi superueniat fortius vinculum cum quo istud non possit stare, cuiusmodi est noua obligatio ad Deum per fidei susceptionem, quando alter coniugũ nollet cõmorari cũ cõuerso ad fidẽ, absq; impedimẽto illius fidei ad quã magis tenet quàm ad uinculũ coniugale. Tũc aũt per prędicationẽ beati Thomæ impletũ *Matrimonia infidelium non sunt rata.*

est illud verbum Christi Matth.24. Duæ molentes in mola, vna assumetur, & altera relinquetur. Mola enim molitur coniugatus qui habet tribulationem carnis, & multis oportet eum placere. Nam in vno matrimonio vna mola, scilicet regina assumpta est ad fidem Christi, & rex relictus est suo errori, in alio matrimonio assumpta est Migdonia & Carisius relictus. Et hęc occultissimo suo iudicio fecit ille, cuius iudicia abyssus multa, cum hoc ꝙ mulieres prædictæ se disposuerunt libenter audiendo verbum Dei ex ore Apostoli. Sic & nos disponamus, vt meritis beati Thomæ salutem consequamur. Ipse enim (si fecerimus quod in nobis fuerit) facile obtinebit pro nobis gratiam. Nam abyssus, idest beatus Thomas qui interpretatur abyssus, inuocat abyssum, scilicet misericordiarum Dei pro eis, qui fideliter ad eum recurrunt.

Dominica quarta Aduentus. Sermo primus, & in ord. XXXI. per thema epistolæ.

A Aduentus. Afferuntur nobis boni rumores per aduentũ Christi.

PEtitiones vestræ innotescant apud Deum. Phil.4. Boni rumores lętificant cor. Et propterea dicitur Prouerb. 12. Męror in corde viri humiliabit eum, & sermone bono lętificabitur. Cordi autem deuoto, non possunt dici meliores rumores, quàm de eius pace ad eum & salute, & captiuo, quàm audire noua de sua redemptione, infirmo, quàm audire noua de sua sanitate; & deposito ab officio suo, quàm audire ꝙ rex paratus sit omnẽ petitionem suam exaudire; & ad mortem damnato, quàm de sua gratia superueniẽte. Nos autem damnati sumus ad mortẽ per primum parentem; infirmi peccatorum infirmitate; captiui non inuenientes redemptionem, quia terra nostri corporis sterilis erat, & nullius boni capax. Nunc autem veniunt rumores ꝙ venit redemptor, qui apportat gratiã pro omnibus captiuis, & paratus est exaudire omnes orationes vestras & requestas. Et propterea secundum thema petitiones vestræ innotescant apud Deum. Ille enim est redemptor, & mediator noster, de quo dicitur in euangelio, Medius vestrum stetit, quem vos nescitis, hoc est vadatis audacter ad curiam, vos habebitis optimum mediatorem, quem tamen nunc non cognoscitis, impediente malitia cordis vestri. Et adhuc vt nihil nobis deesset, quia mulieres sunt communiter benignæ & mites, & facilius patet ad eas accessus, quàm ad viros, constituit nobis dominus mediatricẽ Mariam, in cuius etiam domo familiariter hospitatus est; per hoc nobis insinuãs ꝙ medio eius facilè suscipiet supplicationes nostras. Inde dicitur Esa. 19. Dominus ascendet super nubẽ leuem, idest veniet in vterum virginis, in quo familiariter hospitabitur, quę virgo nunquam fuit onusta onere peccati, sed fuit nubes aquosa & nobis rorida, & illo medio confringet simulacra Aegypti, idest templa idolorum nostri cordis tenebrosi, in quibus collocatur demon, quæ sunt peccata, quibus cõfractis poterimus libere pręsentari domino & desideria cordis nostri ab eo obtinere. Vt igitur ipsa sit nobis propitia & mediatrix eam salutabimus, dicẽtes Aue.

B Aduentus. Propter multa debemus citius adire Christum tẽpore aduẽtus quàm alias.

In epistola nostra quinque rationes assignat Apostolus cur nunc in die natalis debemus adire regem plus quàm alio tẽpore. Prima tangitur ibi, gaudete in dominõ semper, iterum dico gaudete, quia in die natalis sui princeps communiter est lætus: ideo paratus ad concedẽdum quicquid petitur. Legitur de Assuero cum esset lętus post conuiuium ꝙ dixit Hester. Etiam si dimidiam regni mei partem petieris impetrabis. Hester. 5. Sic dominus in die natalis non modo dimidiam regni partem, sed totum regni suum, etiam seipsum paratus est dare. Si enim Pharao pincernam in suo officio restituit in die natalis sui, putas ne te in tuo officio restituat a quo cecidisti per peccatũ? Sed oportet ꝙ non sit indignatio in animo tuo, & ꝙ vxor tua conscientia tibi indignationẽ non afferat, quia si ita sit displicebit principi, nec admittet petitionem tuã. Ideo dixit gaudete, sed oportet iterũ ꝙ ista peti-

tio ſit rationabilis, quia niſi ita ſit non trã ſiret per curiam cancellarię Dei,ideo ſub ditur. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus,ideſt ſanctitas & iuſtitia in re quirendo nota ſit omnibus habentibus de ea iudicare. Si enim quęreres vindictam de tuo proximo, ſtatim cancellaret petitio tua, quia quæris in grauamẽ proxi mi. Si honores & temporalia,etiã quia for te quęris in detrimentũ tui quaſi fatuus. Si præbendas & prælaturas & opulentas abbatias tres aut quatuor, nec etiam dabit,quia hoc non eſſet in honorem Dei, iõ oportet ꝙ ſupplicatio, & requæſta ſit rationabilis.Secunda cauſa,quia dominus prope eſt,immo eſt in nobis ſi nõ ſit defectus noſtri.Ioan.1.Et habitauit in nobis. Ideo cum minoribus ſumptibus & expẽſis, poterimus obtinere quod quærimus. Tertia cauſa nihil ſoliciti ſitis, qa illo die factus eſt frater noſter in aſſũptione car nis noſtræ. Si ego haberem fratrem meũ imperatorem, ego de nullo me plus ſolicitarem niſi de tenendo me in gratia ſua. Ego enim ſatis haberem caſtra, villas, poſſeſſiones, & officia. Ideo dicit apoſtolus. Nihil ſoliciti ſitis, ideſt non tantam ſolicitudinem capiatis de mundanis, ſed tantum ſoliciti ſitis de manu tenendo vos in gratia Chriſti. Ipſe enim eſt imperator ſummus,ſatis habet pro võ bis ad prouidendum vobis. Quarta eſt,ſed in omni oratione & obſecratione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum, quia tunc puer naſcetur nobis.Puero autẽ pro mittendo parua,ipſe dat magna cum modica oratione & obſecratione.Ideo domino Chriſto tunc ſecurum erit ſuas petitiones porrigere.Quinta eſt,quia non indignatus, ſed pacificus, & tunc clamabitur pax ab Angelis.Ergo dummodo ve limus pacem cum eo facere, iuxta conſilium apoſtoli, & pax Dei quę exuperat omnẽ ſenſum cuſtodiat corda,& intelligẽtias veſtras,ſecurè petitiones noſtræ innoteſcant apud Deum.

Mane dicemus de petitione & interrogatione facta Ioanni ſuper aduentu Chriſti in carnem.Et poſt prandium quomodo debemus nos præparare ad ipſum ſuſcipiendum & conſeruandum in mente, vt facilius ab eo orationes noſtrę exaudiantur. Itaque mane dicemus duo. Primo de teſtimonio Ioãnis de ſeipſo.Secũdò de teſtimonio quod fecit de Chriſto.

Quo ad primum omnibus exiſtimantibus de Ioãne ne forte ipſe eſſet Chriſtus. Lu.3.in lege promiſſus.Tum quia cognoſcebant tempus Chriſti imminere.Secundò propter baptiſmi nouitatem. Tertiò propter mirabilem eius ortum. Quarto propter vitæ ſanctitatem, quæ ducebat eos in admirationem,ita vt populus totus ſequeretur eum & doctrinam eius, immo crudeles principes, puta Herodes audito eo multa faciebat. O vbi ſunt modo homines eccleſiaſtici illius temporis, qui propter ſanctitatem timebantur, & reuerebantur a regibus & tyrannis. Vnde legitur de Ambroſio quòd excomunicauit Theodoſium magnum, & eiecit eum de eccleſia. O vbi ſunt nunc tales Ambroſij, tales Ioannes,ideſt pleni gratia, qui ęſtimentur ab omnibus nõ quidem eſſe Chriſtus, ſed in eis eſſe Chriſtus.Illi erant & loquebantur pro populo, erant murus & apud principes,& apud Deum,Ezech.25. Quæſiui virum qui faceret ſepem, & qui ſe opponeret murum contra me,& non inueni.Sed nunc eſt cauſa non ſe opponendi ſicut Ioannes ſe opponebat. Ioannes non timebat Herodem,quia non habebat ab eo officium, nec habebat terram, nec herbam, Nec Phariſęos timebat, quibus dicebat. Genimina viperarum, quia non quærebat officia vniuerſitatis, nec præbendas,nec lautè viuere.Pro omni diſtributione præbendarum locuſtas & mel ſylueſtre edebat. Nunc autem paſſim curritur poſt officia, & beneficia, ideo nil mirum ſit timentur principes, & prælati.Forte dices ꝙ miracula faciebat,& propterea populus eum ſequebatur. Sed hoc falſum eſt,quia Ioannes quidem nullum ſignum fecit.Ioann.10. Modo ſunt tot ſacerdotes & prętati,& non poteſt inueniri vnus Ioannes. Credo ꝙ de quæſtionibus theologiæ non oportet modo mittere ad Ioannem ſicut tunc, quia multi ſunt qui non habent caput oneratum.

C *Ioannes Baptiſta. Cur timebatur Ioãnes a prĩcipib⁹ & non nunc prælati.*

Cur magis de Ioãne quam de Iesu existimabant.

Magis autẽ existimabãt de Ioanne quàm de Iesu ꝙ esset Christus propter duo. Primò propter habitus & victus asperitatẽ, quia Christus ferebat vestes comunes, nõ autẽ Ioannes. Christus panem & vinum cum peccatoribus manducabat, Ioannes vero mel & locustas, & peccatores vitabat. Secundo propter generis nobilitatẽ, quia Christum de fabro genitum credebant, & de paupere matre natum, Ioannẽ vero ex genere sacerdotali.

Pharisęi itaq; audita fama & opinione turbarũ de Ioanne, moti cõtra eum ꝙ sibi officiũ prędicãdi & baptizandi vsurpasset absq; traditione & concessione põtificũ, miserunt ad eum ab Hierosolymis sacerdotes & leuitas, vt interrogarent eum. Tu quis es? Mira res est. Cum enim consuetum est de rure mittere ad ciuitatem pro consilio a sapientibus postulando, hic de ciuitate vniuersitas sapientes & doctores ad eremum mittit. Sed hæc mutatio dextere excelsi, ad signandum quòd sapientia diuina a ciuitate recederet, & ad desertum gentium, qui fuerunt nostri prędecessores transiret, immo, & iam ciuitas Hierusalem deserta erat bonis moribus. Sic timeo quòd a ciuitate ista, vbi est lumen doctrinæ sacræ, quòd non transeat ad exteros, & dissipetur propter peccata nostra, sicut videmus modo multa parua studiola vbique congregari in eius dissipationem, & quæ sunt magis causa erroris quam doctrinę sanę. Mittunt ad Christum ignaros, puta Herodianos, quia propter genus Christi non multum de eo suspicabantur, sicut modo fit. Homines enim nunc laudantur propter suã nobilitatem, propter suas diuitias & vestes, & multitudinem officiorum & beneficiorum. psalm. Laudatur peccator in desiderijs animę suę, & iniquus benedicitur. Sed ad Ioannem mittunt legisperitos & sacerdotes, quibus competit interrogare & scire scripturas. Tales itaq; missi, licet essent de maioribus, de ecclesia tamen se ostendebant nihil scire. Sciebant enim quòd quasi tota scriptura canit Christum nasciturum ex stirpe regali, Ioannem vero cognoscebant esse ex sacerdotali. Ex quo sequitur quòd erant indocti de querendo talem quæstionem. Sed tunc temporis sacerdotes erant auaritia ditati, superbia inflati, mundanis implicati, ideo magis solicitabantur de lucro, quam de scripturis sacris. Sicut modo prælati & ecclesiastici magis solicitantur de cumulando pecunias, & beneficium super beneficium, & implicari negotijs belli & secularibus, quàm animarum saluti, & scripturæ sacræ quam tenentur scire. Missi autem erant ab Hierosolymis qui erat locus cathedralis tam pontificum quàm regum, vt si esset Christus, qui est verè pontifex, & rex Israel ad suam cathedralem veniret sedem, & etiã regalem. Ad quam venit Christus vt rex in die ramispalmarum, & vt summus pontifex dum seipsum obtulit. Volebant enim (vt dicit Chrysostomus) sacerdotes eum allicere vt confiteretur se esse Christum, quia de progenie eorũ erat. Homo enim cuius fama volat per regionem, cito allicit ad honorem:

D

Cognitio sui. Quisque debet studere ad cognitionem sui.

Tu quis es? Istam quæstionem tibi debes quærere & respondere sæpe, vt dum de eadem quæstione a summo magistro semel requisitus eris, scias respondere sicut parui pueri suam student lectionem, vt a magistro interrogati sciant respondere, ne verberentur. Sed potest duobus modis fieri hæc quæstio. Primo, tu quis es in natura? Respondeo, es ratione corporis terra, Es secundum Bernar. sperma fętidum, saccus stercorum, cibus vermium, Es rationalis secundum animã vt sursum conuerseris, non in terrenis per auaritiã, nec in luto per luxuriã. Si aliter facias, agis contra naturam tuam. Alia animalia declinant vultum in terra, quia hęc est eorum patria, tu vero sursum, vt sursũ coneris ad patriam tuam. Sed sunt multi qui hanc quęstionem malè studuerunt, qui seipsos non cognoscunt. Aliqui enim sunt, qui nec se, nec suum proximum cognoscunt, puta eleuati de paruo statu non cognoscunt seipsos, nõ cognoscunt quid fuerũt. Sic monebat Placella Theodosiũ vt huic studeret quæstioni, vt recitatur in historia tripartita. lib. 9. c. 31. dicens.

Opor-

Oportet te semper marite cogitare quid dudum fuisti, quid modo sis. Hæc si semper cogitaueris, ingratus benefactori non eris, sed Imperium quod suscepisti legaliter gubernabis, & harum rerum placabis auctorem. Sed nec proximum, quia pudet eos, ꝙ cognoscātur venisse de tam dimisso loco, vbi est eis maximus honor. Alij bene cognoscunt alios, sed seipsos nesciunt, qui de proximo iudicāt, & seipsos non iudicant. Hāc quæstionē quæret a te Deus. Tu quis es o superbę? denaturasti, non es terra, quia te exaltas? terra cadit deorsum, non es spiritus quærens spiritualia, sed caro sapiens terrena, nō homo ratione vtēs, sed bestia brutaliter viuens. Secundo potest fieri hæc quæstio. Tu quis es in persona? Et hoc quæretur a te cum pulsaueris ad ianuam paradisi, dicens illud Ps. Aperi te mihi portas iustitiæ, vel illud Matthæi 25. Domine domine aperi nobis. Tunc enim te interrogabit dominus loci & dicet, Tu quis es? Forte respondebis discipulus Christi, & Christianus. Sed respondebit illud Ambrosij. Mendaciū est se Christianum dicere, & opera Christi non facere. Et illud Matth. 10. Qui non tollit crucem suam, & sequitur me, nō potest meus esse discipulus. Vbi est signum Christiani, idest crucis signum, scilicet pęnitentiæ, quod debes portare? Certè, si nō inueniat, dicet tibi, Nescio vos. Et tunc sicut dicunt pueri atistarum cum nesciunt respōdere. Tu eris reus. Si respondeas amicus, dicet. Vos amici mei estis si feceritis quæ præcipio vobis. Ioan. 15. Et ita si non feceris, dicet tibi, nescio vos.

D Cognitio sui. Quisque debet studere ad cognitionem sui.

Et confessus est, & non negauit, & confessus est, quia non sum ego Christus. Ter dixit ad ostendendum magnam Ioannis cōstantiam, ꝙ cum posset reputari Christus nullatenus voluit. Cum enim esset tantæ auctoritatis, vt posset credi Christus, non tamen est eleuatus in superbiam vsurpando sibi talem honorem. Sed hanc Ioannis humilitatem Lucifer & primi parētes nō habuerūt, qui honorem diuinum appetierunt. Sed modo sunt multi Luciferi, qui per fas, & nefas anhelant ad honores & beneficia, & tāta mala sustinēt & perpetrāt, & tantis doloribus affliguntur, vt vsurpēt sibi gloriam, quam Deus sibi soli retinuit. Vtinam tantum laboris assumerent ad lucrandum honorē ęternum, sicut faciunt transitorium. Sed sicut excecati fuerunt Iudęi in hoc, ꝙ credebant Ioannem esse Christum, & noluerunt credere Ioanne attestante Iesum esse saluatorem tot virtutibus & signis approbatum, sic nec isti honoribus dediti credunt esse alium honorem ab isto transitorio, & forte nec aliud seculum.

E Ioannes Baptista. De humilitate Ioānis Baptistæ.

Dicūt ei, Helias es tu? Iudæi tres personas inter cęteras maiores expectabāt. Primam magnę nobilitatis, scilicet Christū. Aliā magnæ sanctitatis, scilicet Heliam. Aliam magnæ sapientiæ, quam dicūt fuisse prophetam Helisæum, in quo spiritus Heliæ geminatus est. Respondit eis. Non. Sed contra dixit dominus Matth. 11. Et si vultis recipere ipse est Helias. Dicitur, ꝙ non erat Helias in persona & corpore, sed in spiritu & virtute. Christus enim dicit eum Heliam esse, quia in suis operibus similitudinem ostendebat Heliæ. Ambo nēpe fuerunt in deserto conuersati. Ibi enim Helias ieiunauit quadraginta diebus. Ambo vestitu inculti. Tertiò ille pręcursor vēturus est iudicis, iste fuit redēptoris. Quartò Helias magni zeli fuit zelando legem Dei, & Ioānes zelo veritatis mortuus est. Quintò ambo reges arguebant, & cum hoc iste Pharisęos dicens. Genimina viperarum, &c. Ille Iordanem cęlum petiturus dimisit, hic ad lauacrum, quo cęlum petitur multos conuertit.

Propheta es tu? Respondit non. Cōtra Lucæ. 1. Tu puer propheta altissimi vocaberis. Respondetur ꝙ nō de quolibet propheta loquebātur, sed vel de Helisęo propheta, qui inter eos reputabatur maior, quia in eo fuit geminatus Heliæ spiritus. Vel de illo, de quo Deut. 18. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similē tui, & ponā verba mea in ore eius, loquetque ad eos omnia, quæ pręcepero illi. Qui autem verba eius, q̄ loquet audire noluerit, ego vltor existam. Noluit autē se talē iactare cōtra eos, qui de scientia, genere, & vita se iactant. Quid ergo dicis de teipso,

ſo, vt reſponſum demus his, qui miſerunt nos? Vide quàm benè ſtuduerat reſpondere ad iſtam quæſtionem. Tu quis es? Reſpondit. Ego vox clamantis in deſerto, parate viam domini, rectas facite ſemitas Dei noſtri. Ecce quomodo ſe humiliauit, qui ſe quaſi nihilum eſſe recognouit in conſpectu Dei ſciens illud pſal. 38. Verumtamen vniuerſa vanitas omnis homo viuens. Reputauit enim ſe eſſe minus, quàm ſubſtantiam & infimam creaturam, ſcilicet accidens cum ait. Ego vox, &c. Ecce teſtimonium Ioannis de ſeipſo.

Secundò videndum eſt, ꝙ Ioannes de Chriſto teſtimonium ferat. Et qui miſſi fuerant erant ex Phariſæis, ſecundum gl. Gen. penul. talis ſecta incępit modicum ante Chriſtum tempore Alexandri, Hircani, & Ariſtoboli, & fere magno Herodi erat contemporanea. Audientes autem ꝙ Ioannes ſe dixerat vocem clamantis in deſerto, reputauerunt hoc modicum non intelligentes diuina myſteria. Ideo indignati, & quaſi ipſum, redarguendo, inuidendo ſanctitati & famæ eius. Et quia nō erat de eorum ſecta, faciunt ei quæſtionē de ſuo officio. Quid ergo baptizas nouū ritum inducendo, & alienum officium vſurpando, cum vicem perſonarum quibus ſcriptura baptizare concedit, ſcilicet Chriſti, Heliæ, & prophetæ non geras? Magna enim ſuperbia, & præſumptio eſt tibi facere opus tantæ nouitatis, ſi tu non es Chriſtus, neque Helias, neque propheta. Iſta quæſtio poſſet formari epiſcopis, & iudicibus, & rectoribus ciuitatum & regni. Cur vis eſſe prælatus ſi non imitaris vitam Chriſti? Cur iudex, ſi non virtute valeas irrūpere iniquitates, ſicut Helias? Cur rector regni & reipublicæ niſi perſpicaci ratione futura mala præuideas, quibus tua prudentia ſubuenire poſſis? Tantū indigeremus vno Chriſto, vno Helia, & vno propheta, ſi eſſet aliquis. Reſpondit Ioānes. Ego baptizo in aqua. q. d. Hoc non eſt audaciæ baptizare ſicut ego baptizo, licèt nō ſim ego Chriſtus, quia baptiſmus meus ſolum eſt in aqua, & ideo lauat tantum corpus exterius, & peccatorū remiſſionē non tribuit. Sed doceo vos pęnitere, & non potens abſoluere. Nō enim conferebat batiſmus Ioannis gratiam, nec ſufficiebat ad ſalutem, vnde Actuum. 11. Oportuit baptizatos baptiſmo Ioannis iterum baptizari. Sed cur ergo baptizabat Ioannes? ſecundum Auguſt. ſuper Ioan. hoc fuit, vt ſignaret baptiſma Chriſti, ſed ſecundum Chryſoſtomum, vt ex nomine baptizandi plures conuenirent ad Ioannem quibus annuntiaret de Chriſto. Vel ſecundum Gregor. vt baptiſma Ioannis aſſueſceret ad baptiſmum Chriſti. Medius autem ſtetit quem vos neſcitis, ideſt pręſens eſt inter vos quem prędico, qui eſt mediator Dei, & hominis quem vos neſcitis, & ad illum cognoſcendum ego vos præparo. Vnde ſecundum Aug. humilis Chriſtus non videbatur, & propterea lucerna accenſa eſt. pſ. 131. Paraui lucernam Chriſto meo. Io. 5. Ille erat lucerna ardens & lucens. Homines enim parui ſtatus vix ab hominibus cognoſcuntur, ſed magni hapelopiui benè cognoſcuntur. Vel ſecundum Origenem, quem vos neſcitis, quia expectantes Phariſæi Chriſti aduentum nihil tam arduum de eo contemplabantur, ſolum hominem ſanctum non Deum exiſtimantes eum eſſe. Sed multi nunc neſciunt Chriſtum, quia neſciunt potentiam eius in malis, quia hic dimittit eos proſperari, & ad libitum ſuum peccare, ſicut neſcitur virtus ſolis cū ſub nube eſt, nec ictus gladij cum eſt in vagina. Nunc enim tenet Chriſtus iuſtitiam & potentiā ſuam in vagina miſericordiæ, & nube patientię, ſed virtus eius in iudicio ſcietur. Pharao in proſperitate dixit. Neſcio dominum, qui poſtea flagellatus dixit. Peccaui. Cogitet ergo impius, ꝙ non eſt, ita languidus ſi videret ictum arcus vel balliſtæ imminere, vel etiam claudus, qui non cito declinaret. Multo plus deberemus niti, vt illum ictum vitaremus.

Ioānis baptiſma nō cōferebat gratiam.

F Chriſtus. Chriſtus nunc tenet iuſtitiā quaſi in vagina, ſed reuelabis ī iudicio.

Ipſe eſt qui poſt me venit ſecundū Remigium, ſcilicet naſcendo, prædicādo, baptizando, moriendo, & ad inferos deſcendendo. Ac ſi diceret ſecūdum Chryſ. Ne æſtimetis aliquid magni in meo baptiſmate conſiſtere. Si enim meum baptiſma

perfe-

perfectum esset, alius post me non veniret aliud baptisma daturus, sed hoc est præparatio illius, & trãsibit in proximo vt vmbra & imago, sed oportet eum, qui veritatẽ imponet venire post me. Qui ante me factus est, non loco vel tempore, sed ordine perfectionis & dignitatis. Vel ante me factus est vir plenus gratia & virtutibus. In principio enim incarnationis factus est talis vir, qualis postea nunquam fuit Ioãnes. Vel secundum Origenem. Ante me factus est, id est factum est, vt esset ante me. Et per hoc soluitur argumentum Arrij. Vnde sicut pictor primò figurã describit, & postea colores ponit, sic baptismus Ioãnis erat figura baptismi Christi. Et sicut Lucifer solem præcedit. Quia prior me erat, non secundum humanitatem, sed secundum deitatem. Ille dominus, ego seruus. Ille Imperator, ego miles, & fortior me est, quia ille Deus oĩpotẽs, ego autem fragilis & impotens. Cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiam calciamenti eius, quod est humile officium. Intantum enim est ante me dignitate, vt ego neque seruire ei, neque in vltimis ministrorum eius vocari dignus sim. Nec mirum si Ioannes hoc dixit, quia quantuncumque magnus Deo comparatus nihil est nisi puluis & cinis. Nec etiam aliqua creatura est ei digna seruire, nisi per gratiam assumatur. Sed modo multi sunt, qui se dignos reputant, etiam ipsum discalciare in membris suis. Calcei enim fiunt ex pellibus animalium mortuorum. Sic & ecclesia & pauperes, qui sunt pedes Christi cum sint vltima pars, calciati sunt ex spolijs mortuorum. Sed nunc prædones non timent discalciare & ecclesias, & hospitalia, & domos pauperum. Mirabile est, ꝙ se ita reputant magnos, & tamen non verentur calciari calceis pauperum. Vel per calciamentum humanitas, per pedes deitas intelligitur, & per corrigiam, quæ calciamenta iungit, vnio animæ & corporis ad diuinitatem, quam nec Ioannes, nec aliquis alius sufficiens est, vel dignus explicare. Hæc est expositio Gregorij. Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, vbi erat Ioannes baptizans.

Discrimẽ ĩter Christum, & Ioãnem, et eorum baptisma.

G Discalciare. Multi nunc discalciant Christũ ĩ membris suis.

Exemplaria magis certa habent in Bethabora, quia Bethania erat prope Hierosolymam. Vel sunt due Bethaniæ, vna prope Hierusalem, alia trans Ioardanem.

Eadem dominica quarta, Sermo secundus, & in ordine 32. per thema præcedens.

Malè nobis accideret, si talem ac tantum hospitem, quæ pulsat ad ostium nostrum dedignaremur recipere; immo malè gratiosi, & hoc propter duo. Primo, quia diu est, quòd ecclesia mater nostra cępit eum inuitare vt ad nos veniat, scilicet a principio aduentus, & a post non fuit dies, in qua non inuitaret eum, vnde dixit. Veni domine visitare nos in pace, veni domine, & noli tardare, veni ad liberandum nos, veni ad docendum nos, & parui pueri non cessauerunt clamare Nouel. Tantum enim clamatur Nouel, quòd venit. Bene autem poterit dicere se quasi derisum ab ecclesia, si non bene receperimus eum; & si fecerimus eum pulsare ad ostium. Et forte si facias eum pulsare, & non aperias ei, certè & ipse idem tibi faciet cum veneris ad hospitium suum. Satis enim habemus de tempore ad præparandum nos. Instantia enim inuitationis requirit diligentiam præparationis. Viso etiam, quòd appropinquante festo cum tanta solennitate eum inuitamus per antiphonas, quæ incipiunt O. Secundò, quia nisi hunc hospitem habuerimus, pessimum hospitem habebimus, scilicet diabolum; quia omnia bona rapit, & destruit. Væ illi cuius hospitum spiritus immundus, in tanta solennitate inquinabit. O qualis erit illi maledictio. Sicut vides, quòd tanta benedictio venit Mariæ ex eo, quòd præbuit sibi hospitium, vt dicat. Ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Ita etiam tibi tanta maledictio quòd omnes te maledictum & dignũ suspẽdio æterno iudicabunt.

A Aduentus. Propter duo debemus Christum venientem suscipere.

cabunt. Omnes scilicet nationes cęli, & terræ: quia tam ingratus es de beneficijs domini tui. In hac enim sacra solemnitate futura tanta beneficia tibi dereliquit. Seipsum donauit tibi, vt faceres quicquid rationabiliter velles, & adhuc nõ vis dimittere peccata tua in illo festo. Vt ergo nos possimus dignè præparare: ad hospitam q̃ eum tam diligentissimè recepit, supplicationem nostram porrigemus: vt nos doceat qualiter eum recipere, & illi seruire debeamus. Ipsa enim est doctrix disciplinæ Dei, & electrix operum illius. Hoc est ipsa cognoscit qualiter cum disciplina sibi seruiendum est, & quales cibi electi sibi sint præparãdi. Vt igitur nos doceat aliquid dicere ad salutem nostram, nos ad eã conuertemur dicentes, Aue.

Mane interrogationem Pharisęorũ ad Ioannem de aduentu Christi in carnem exposuimus. Nunc de aduentu Christi in mentem ex testimonio Pauli dicamus.

Iuxta textum epistolæ quinq; conditiones requiruntur, ad hoc ꝙ dominum venturum ad hospitium debitè custodiamus, & ei obsequiosè seruiamus. Prima tangitur ibi. Gaudete in domino semper, iterũ dico gaudete. Sciebat enim Paulus q erat magnus fecialis de domo Christi, quid oportet facere ad eum hospitandum.

Quomodo hospitãdus sit Christus.

Primo itaq; oportet, ꝙ sibi fiat hilaris vultus absq; rechinatione. Dicit .n. Gaudete, non in suo hoste, uel cum suo hoste, sed in Domino; non in seculo, sed in Domino; non in bonis trãsitorijs, sed in æternis: nõ ad horam, sed semper tam in prosperijs quàm in aduersis: nõ semel, sed iterum dico gaudete.

B

Gaudiũ. Differentia est inter gaudium bonorum et malorũ.

Vnde lata est differentia lętitię, & exultationis bonorum, & malorũ. Mali enim gaudent in prosperitate, qui ont le uent a gre: qui ont le bruit, de quibus ps. Qui cõfidunt in vanitate sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur: de quibus. 1. Macha. 2. Gloria impij stercus, & uermis hodie extollitur, & cras non inuenietur. psal. 36. Vidi impiũ super exaltatum super cedros libani transiui, & ecce non est inuentus locus eius. Isti autem nõ cantant nec lętant̃ nisi sicut Alauda, quę nõ cantat nisi tempore pulchro. Lętantur et in vanis laudibus, & quod deterius est sepius de malitia, & impietate eorum. Prouerbiorũ. 1. Lętantur cum malefecerint. Et maximè lętantur de suę malitiæ impunitate. Sed Eccle. 2. dicit sapiens. Risum reputaui errorem, & gaudio dixi: quid frustra deciperis? Gaudium autem huius seculi propter tria maximè uitandũ est. Primo, quia maledictum a Deo, & excommunicatum. Lucæ 6. Væ uobis diuitibus qui habetis consolationem uestram. Quis audeat communicare cum excommunicato & cum maledicto? psal. 76. Renuit consolari anima mea, scilicet his delectationib. Vnde lætitia huius seculi secundum Augu. est impunita nequitia, scilicet luxuriari, iurgari, ebriositate se ingurgitare, turpitudinem facere, & nihil mali pati. Secundo, quia gaudium huius mundi hominẽ infatuat. Mulieres consueuerunt dicere suis filijs, ꝙ non nimis studeant quia infatuarent̃. Sed sic est de his qui student vanitati huius seculi. Mulier quæ studet ad ornatum suum mille modis ornabitur, & si quid noui fit in curia oportet, ꝙ ueniat ad ludũ, & ꝙ domina mea sit parata in die natalis Domini, & tũc de ea cœteri ridẽt, cum credit, ꝙ de ea magna dicatur, sicut est de fatuis. Sed quod plus est, aliqui fatui cognoscũt se ꝑ interualla esse fatuos, sed isti non: immo insaniunt, vnde Augu. Gaudium tale phreneticorum est. Phrenetici .n. suam infirmitatem non cognoscentes gaudent, & cãtant, cum amici eorum fleant qui eorum infirmitatem agnoscũt. Sic tales gaudent cum mater ecclesia orat pro eis, & plorat. Immo filius Dei periculum eorum plorauit. Similiter cognoscitur homo fatuus dum sibi præsentato pomo, & auro, præaccipit pomum. Tu vero quæ in veritate non sunt bona præaccipis, & regna cęlestia tibi oblata pro ipsis derelinquis. Tertia ratio, q.a huiusmodi gaudium breue est, & dolori immixtum, immo in tristitiam uertitur. Vnde Boetius. Dulcedo felicitatis humanæ multis amaritudinibus respersa est; Hinc cõmuniter dicitur.

Gaudiũ huius seculi uitãdum.

C

Gaudiũ mundi.

Gaudiũ mũdi est fugiendũ propter multa.

dicitur, que la chanse retourne. Et mirabile est quomodo mali in talibus gaudere possunt, cum nihil boni habeant. Nam Seneca teste. nihil est homini bonum sine se bono. Et sicut omnia bona cum Deo ueniunt ad hominem, iuxta illud Sapientiæ. 7. Venerunt mihi omnia bona pariter cũ illa, sic recedente Deo recedunt ab eo omnia bona quæ sint ei vtilia, quia quæcunq; bona sibi remanebunt, clamabunt contra eum in die iudicij:

Viri sancti lætantur in Domino.

Sed sancti viri in domino lætantur in quatuor. Primò in tribulatione, quia cognoscunt ꝙ hoc est ad meritum & ad coronam, quia nõ coronabitur nisi qui legitime certauerit. ps. 89. Lętati sumus pro diebus q̃bus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala. & Iaco. 1. Omne gaudiũ existimate fratres, cum in varias tentationes incideritis. Vnde in Euangelio hodierno. Medius vestrum stetit quem vos nescitis. Stat enim vobiscum in tribulatione, iuxta illud psal. 90. Cum ipso sum in tribulatione. Sed nos nescimus bonũ quod in nobis operatur, sicut circa infirmum nullus scit nisi medicus quantum prodest illa potio amara, quam dat, sed hoc cognoscit infirmus quando sanus factus est.

Secundo in deuotione & lachrymis, & laude diuina. Psal. 88. Beatus populus, qui scit iubilationem. Aug. Dulciores lachrymę orantium quàm gaudia theatrorum. Diabolus autẽ est sicut ioculator qui nunquam intrat domum plorantium, sed ridẽtium. Sed Deus econuerso est, sicut bonus medicus qui intrat domos infirmorũ, vbi sępe nõ fit magnus vultus, sed fletus.

Tertio gaudent in securitate conscientiæ. 2. Cor. 1. Gloria nostra hæc est testimonium conscĩetiæ nr̃æ. Iam. n. iustus cognoscit se habere thesaurum in arca cordis sui, sperans se in futuro habiturum illum per gloriam. Mirabilem thesaurum hẽt qui dñm habet in corde suo. Non est mirum si lætetur sic, quãdo multum lætatur pauper inueniẽs vnam bursam plenã auro. Si enim totum mundũ haberet, nõ esset ita diues sicut si haberet Deum, vide Augu. Qui veram fidem habet, non quęrit in his miserijs fieri dives. Maius est enim Deus quàm mundus. Et ideo ps. 72. dicebat. Deus cordis mei, & pars mea Deus interum.

Quartò gaudent in domino in spe de bonis æternis. Luc. 10. Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cęlis, & Ioan. 16. Videbitis me & gaudebit cor vestrũ, & gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Et principaliter in aduentu isto gaudent iusti quia propè est dominus ad redimendum hæreditatem nostram quam vendiderat Adam pro morsu pomi. Nunquàm enim aliquis edax vendiderat, ita miserabiliter suam hæreditatem. Hoc tamen nõ obstante dominus postea multum comparauit, & emit. Sed multi vellent istã hæreditatem habere, & quærunt sicut catus piscem, qui bene vellet manducare, sed non vellet laborare ad piscandũ. Vnde sicut temporalia bona non habentur voluntate sola sine labore, nec animalia vtilia vt oues & boues, sed bene inutilia vt pulices & pediculi velimus nolimus oriuntur. Similiter malæ herbæ, vt spinæ, vrticæ, & vepres sine sumptu fructificant, sed bonæ vineæ non sine magnis sumptibus multitudinem fructuum apportant. Similiter credendum est quòd mala perpetua faciliter lucrari possunt, bona vero ęterna non sine magnis sumptibus, & magnis laboribus. Alioquin Deus viliora reputaret cœlestia quam terrena, ideo ad ipsa plus exigitur quàm velle habere illa.

D *Modestia.* *De modestia seruanda.*

Sc̃da condõ est ꝙ sit honesta cõuersatio in domo in qua remanere debet dominus, quia si domus esset malè famata, nunquam ibi permaneret tam honestus hospes. Ideo subditur. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, idest rationabilis conuersatio quæ ponit modum in dictis, ita quòd homo loquatur modestè & temperatè de suo proximo. Et etiam in factis. Qui enim sequitur impetum animi sui, inter bruta reputandus est. Vel etiam in vestibus pompaticis & in expensis superfluis sit modestia. Modestia nota sit omnibus hominibus ad ostendendum ꝙ vita nostra lucere debet quo ad proximum,

mum, non quo ad ostentatione m, sed ad exemplum & proximi ædificationem. Vnde Christiano necessaria est bona consciẽtia propter seipsum, & bona fama propter proximum. Ideo baptizati inunguntur crismate quod conficitur ex oleo & balsamo. Oleum pertinet ad nitorem conscientię, balsamum ad odorẽ bonę famę. Ro. 12. Prouidentes bona non tantum curam Deo, sed etiam coram hominibus. Vbi glos. Augustini. Propter nos conscientia nostra sufficit nobis, propter vos autẽ fama nostra non pollui, sed pollere debet in nobis. Quando enim dominus aliquis venit ad aliquod oppidũ inquirit vbi est melius hospitium, statim noti dicunt. Ite ad talem locum, vos inuenietis optimum hospitium, & gentes bonas & honestas. Et hoc quia modestia talium fuit vicinis nota. Vel modestia vestra, idest in gaudijs seculi conuersatio sit honesta, & modesta, & temperata, & non male famata, quia difficile est transire in hoc seculo sine aliqua lætitia terrena, sed tamen sit modesta. Sicut scholares vel serui collætantur, vel ludunt, scientes quia dominus, vel magister eorum propè est, statim dicunt, tenete vos in pace, quia ecce magister venit. Ideo dicit psal. Exultate ei cum tremore. Inde subditur. Dominus prope est vt lætitiam illã modestè ducamus. Itaq; oportet ꝙ sit honesta domus, & bene famata. Ideo oportet primo quòd sit bene mundata per confessionem. ps. Confessio & pulchritudo in conspectu eius, idest confessio primum, & exinde pulchritudo. Et deinde sequitur. Sanctimonia, & magnificentia in sanctificatione eius, idest in honesta conuersatione eius. Psal. 76. Exercitabar & scopebam spiritum meum. Magna rusticitas, est eorum qui regem glorię volunt recipere in domum suam inquinatam immundicia peccati vsque ad fenestras sensuum, vel absque aliqua mundatione domus. Videtur quòd non sufficiat eis quòd filius Dei cum esset paruulus pro eis in stabulo iacuit, immo modo ponunt eum in stabulo cum iam glorificatus est. Oportet ergo reuoluere domum mentis, & si quid fecis est in

E Modestia. Quid requiritur vt domus conscientiæ sit honesta & modestia insignita.

aliquo angulo remouere. Ita ẽt faceres si aliquid amisisses, nihil esset in domo tua quod non reuolueretur, & tu amisisti regem gloriæ, opportet ergo quòd reuoluas mentem tuam. Secundò oportet ꝙ sit benè ornata, & varijs tapetis, idest varijs virtutibus decorata. Et maximè in hoc festo, quia ibi erunt tria genera personarum, necessarium erit triplex genus ornatuum, seu virtutum. Primo quidem ibi erit Deus, & ideo necessaria est humilitas qua sibi placeamus. Iudith. 9. Humilium & mansuetorum, semper tibi placuit deprecatio. Hoc modo Maria placuit Deo. Lucæ. 1. Respexit humilitatem ancillæ suæ. Et Canticorum. 1. Cum esset rex in accubitu suo nardus mea, idest humilitas dedit odorem suauitatis. Nardus enim est herba humilis & parua. Secundo necessaria erit castitas, & puritas, qua Angelis placeamus. Castitas enim facit hominem Angelis similem. Immo secundum Bernar. de homine Angelum facit. Similitudo autem placere facit & amari, iuxta illud Eccle. 13. Omne animal diligit sibi simile. Tertiò necessaria erit charitas quę hominibus placet, quia vnit homines adinuicem in pace & concordia. Pro istis tribus ornamentis dicit dominus. Canti. 5. Dilectus meus candidus & rubicũdus, electus ex milibus. Hoc est mihi dilectus est candidus per castitatem & puritatem, rubicundus per charitatem, electus ex milibus per humilitatem, quia de mille vix est vnus, qui nõ tendat ad honoris ambitionem in quocunque statu sit, vt appareat & de eo habeatur magna æstimatio. Vix reperitur, qui se vilem reputet in conspecto suo. Honor certè est, quasi diabolus impenatus. Tertio oportet quòd sit bene munita, & præsertim cibis & alimentis delicatis. Specialiter autem in hoc festo laus, & glorificatio est apponenda Deo pro cibis deliciosis psalm. 49. Nunquid manducabo carnes taurorum &c. Sequitur. Immola Deo sacrificium laudis. Ad hoc facit quòd illa die apparuit multitudo laudantium Deum, vt ad similem operationem qualem faciunt Angeli in cœlo

Quid nobis necessariũ sit ut dignè occurramus Christo nascẽti.

prouocarentur

prouocarentur homines in terra. Bern. Nihil ita repræsentat in terris quendam cęlestis habitationis statum, sicut alacritas laudantium Deum. Sed quale vinum propinabimus? Dico secundum Bern. quòd lachrymæ sanctæ deuotionis & compunctionis sunt optimum vinum, & dignum dilecto ad potandum, & illis reficitur Deus.

Tertia conditio quòd sibi fiat promptum seruitium: quia si alijs plus obsequij fieret, statim discederet. Inde suadit. Nihil soliciti sitis, idest circa ista mundana non ita conuertatis intẽtionem vestram q̃ dimittatis ei seruire. Si enim rex veniret in domum tuam, omnem solicitudinem poneres ad ei seruiendum & complacendum vt posses esse in gratia regis. Dicitur autẽ Matth. 6. Nemo potest seruire Deo & mammone.

Sed nonne debet esse homo solicitus de necessarijs vitæ suę? Expectabit ne q̃ aues quæ dicuntur Roupie gallicè, cadent sibi in ore assãte. Dicit etiam Apostolus ad Roma. 12. Solicitudine nõ pigri. Respõdetur primò principalis hominis solicitudo debet esse de spiritualibus bonis quantum anima præponderat corpori, & periculum animæ pĩculo corporis. Et ad hoc nos hortatur dominus dicens. Matth. 6. Primum quærite regnum Dei. Dicitur secundò quòd licèt possimus solicitudinem moderatam, quæ, scilicet est prouidentię habere circa temporalia, contingit tamen tripliciter peccare in solicitudine temporalium secundum Tho. 2. 2. q. 55. arti. 6. Primo quando quis sic est de eis solicitus, quòd in eis constituit finem suum vltimum. Sicut auari qui sunt viri diuitiarum, quia possidentur a diuitijs suis, & se reputant esse propter diuitias, amantes scilicet diuitias plusquam salutem propriã. De ista solicitudine dicitur Eccles. 3. Peccatori dedit Deus afflictionem & curam superfluam, ut addat & congreget scilicet temporalia, & tradat ei qui placet in conspectu suo, vt religiosis, vel hospitalibus testamẽto aut alias. Et subdit. Et hęc vana & cassa solicitudo est. Cassa, quia non quietat animum diuitis prout æstimabat, sed valde inquietat. Vnde solicitudo inquietudo mentis dicitur. Similis enim est araneæ quæ se euiscerat ad faciendum subtiles telas, quibus muscas capiat, sed de facili cum suis telis a cęteris animalibus destruitur. Sic talis mentem euacuat omni vigore sapientiæ & iustitiæ ad cogitandum subtiles vias ad decipiendum incautos, sed ipse ab hominibus vel saltem diuino iudicio atteritur. Dicitur autem vana solicitudo, quia non affert sibi fructum quem credit, scilicet vitam æternam: etiam pauperibus dimittendo, nisi ipsum verè pæniteat, & quibus debet satisfaciat. Secundò talis solicitudo est illicita quando est tanta & tam inordinata quòd a spiritualibus saluti suæ necessarijs retrahitur homo, ea omittendo vt lucretur, puta si ita insistit occupationibus negociationis artificij, recollectioni messium & vindemiæ, q̃ omittat seruare festa, ieiunare diebus præceptis, audire missam diebus festis, confiteri, cõmunicare, & huiusmodi. De hac Lucæ. 8. Solicitudo huius seculi suffocat verbum scilicet auditum vel inspiratum ne fructificet in mente. Inde Greg. 19. mora. & dist. 47. omnes. Omnes huius seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, scilicet ad solicitè laborandum pro eis, in cęlestibus debiles. Nam pro temporali gloria vsque ad mortem desudare appetunt, & pro spe perpetua nec parum in labore subsistunt. Siquis autem ex nimia solicitudine quam gerit ad temporalia, non omittit spiritualia ad salutem necessaria, sed diminuitur in deuotione & tepescit a feruore debito, veniale erit. Tertiò est illicita quando procedit ex timore superfluo, quando scilicet quis timet ne sibi bona deficiant, etiam si faciat quod debet. Sicut sunt frequenter senes qui sunt malæ spei, & ideo multum soliciti de necessarijs. Hieronymus. Labor exercendus est, solicitudo vitanda, scilicet quæ prouenit ex diffidentia bonitatis seu prouidentiæ diuinæ. Quod admonet Apostolus dicens. Volo vos sine solicitudine esse. Et Christus Matth. 6. Nolite soliciti

F Temporalis solicitudo. Solicitudo temporalium tripliciter est illicita.

citi esse in crastinum. Per crastinum, intelligendo tempus futurum secundum Hieronymum. Vnicuique enim tempori congruit propria solicitudo, sicut tempori æstatis solicitudo metendi, & tempori autumni solicitudo vindemiæ. Si quis ergo in tempore ęstatis solicitus esset de vindemia, superfluè pręoccuparet futuri temporis solicitudinē. Et propterea huiusmodi solicitudinem prohibet dominus dicens. Nolite soliciti esse in crastinum, & rationem subdit. Crastinus enim dies solicitus erit sibijpsi; idest propriam solicitudinem habebit quæ sufficit ad affligendū animam, & hoc est quod subiungit, sufficit diei malitia sua, idest afflictio solicitudinis. Sumitur enim ibi malitia non pro peccato, sed pro malo pęnę solicitudinis quæ affligit mentem. Non igitur debent homines soliciti esse ad acquirenda temporalia, quando vident tempus opportunum ad acquirendum regnum cęleste & ipsum Deum. Fatuus enim esset ad quem pertineret regnum vnum ex parte patris, & terra alicuius pauperis militis ex parte matris, si adhæreret hæreditati maternæ neglecta hæreditate patris ex quo speraret ad hæreditatem paternam posse peruenire. Sic valde fatuus est qui huic valli miseriæ in qua Eua mater nostra nos posuit adhæret, cęlestibus neglectis. De huiusmodi dicitur in Psal. 106. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius. Maximè autem appropinquante tanta solennitate & adueniente tanto domino, debemus dimittere solicitudinē de alijs rebus, & intendere circa tantū hospitē. Eccl. 2. Qui timent dominum præparabunt corda sua & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.

Quarta conditio est, ꝙ in collocutionibus cum tanto dn̄o cum timore reuerentiali, & cum prudentia magna habeatur sermo, quia stultos despicit neque cum fatuis habitare potest. Non enim oportet sibi pręcipere, sed in omni oratione deuota petere ab eo, nec propter sua merita quærere quicquam ab eo, sed in omni obsecratione, hoc est propter sua beneficia. Inde eccclesia cōsueuit orare per dominum Iesum, nec oportet esse ingratum, sed cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum, quia non est dignus dandis, qui non agit gratias de datis. Et non solum debet homo gratias agere quando est in prosperitate, sed etiā in aduersitate. Aliter facientes diligunt Deum sicut canis ossa.

G Pax. De triplici pace habenda.

Quinta conditio, ꝙ sit pax in domo, ita, quòd hic hospes dormiens non euigiletur. Debet autem homo primo habere pacem in conscientia sua, vt ibi quiescat Deus. Et ideo de iusto dicitur Esaia. 57. Veniat pax, requiescat in cubili suo, qui ambulauit in directione sua. Pax ista est quies animæ in conscientia pura, & iocunda, de qua dicit Augu. in de ciui. Dei: quod pax animæ rationalis est cogitationis actionisque ordinata consensio. Ad hanc pacem niti debemus propter iocundam Dei inhabitationem, quia in pace factus est locus eius, idest in anima pacifica; quam si habuerimus Deū habebimus 2. Corinthior. 13. Pacem habete, & Deus pacis erit vobiscum. Secundò debet homo habere pacem cum Deo, de qua Roma. 5. Iustificati per fidem pacem habeamus ad Deum, quæ qualiter acquiratur, patet per Bernar. super cantic. Si (inquit) iniquitates nostras dimiserimus, inter nos & Deum nostrum tollatur quod interest & pax erit: hoc autem aliter melius tolli non potest quàm per confessionem, & pro tanto dicit Deus. Esaia. 57. Creaui fructum labiorum pacem. Tertio debet haberi pax cum proximo. Roma. 12. cum omnibus hominibus pacem habentes. Et 1. Thessa. 5. Propter opus illorum pacem habete cum eis. Hanc pacem dimisit Deus Apostolis pro testamento tanquam aliquid optimum & potissimū donum suum, cum ait. Ioan. 14 Pacem relinquo vobis, vt ea habita illi, & nos similiter possemus peruenire ad pacem cęlestem.

Eadem dominica quarta, Sermo tertius factus in quadã processione generali Parisius. Et in ordine. XXXIII. p thema Euãgelij.

A Clamor De multi plici clamore huiꝰ seculi.

Vid dicis de teipso? ego vox clamantis in deserto. Ioannis. 1. Multi sunt clamores in hoc deserto. Primus est clamor iustorum in deserto huius seculi, qui primò clamant ad populum pro peccatis, vt scilicet vnusquisque conuertatur a via sua mala, & præparet hospitium domino venienti: quorum quilibet dicere potest verbum assumptum originaliter ex Esa. 40. c. Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam domini. Secundò clamant iusti ad dominum gratias agendo pro beneficijs adeptis, de quibus Psal. 56. Clamabo ad Deũ altissimum, Deum qui benefecit mihi. Et iterum. Valles abundabunt frumento, clamabunt & enim hymnum dicent. Tertiò clamant iusti dominum in tribulationibus. psal. 60. A finibus terrę ad te clamaui dum auxiaret cor meum. Et iterum. Ad dominum cũ tribularer clamaui. Nec mirum si iusti in mari tribulationum mũdi huius existentes & naufragium timentes tanquam filij clamant ad patrem misericordiarum, & Deum totius consolationis, qui potest & uult eos liberare, & cõsolari in omni tribulatione eorum. Secundus clamor est peccatorũ. Specialiter autem quatuor peccata inueniuntur in scripturis clamare vindictam. Primum est peccatum homicidij. Gen. 4. Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. Secũdũ est peccatum Sodomiæ. Gen. 18. Clamor Sodomorum, & Gomorreorum multiplicatus est. Tertium est peccatum iniustitiæ: quod fit in defraudatione pauperũ mercenariorum. Deut. 24. Nõ negabis mercedem indigenti & pauperi, ne clamet cõtra te ad dominũ. & Iaco. 5. Ecce merces operariorum vestrorum quę defraudata est vobis clamat, & clamor eorũ in aures dñi Sabaoth introiuit. Quartum est peccatum quod fit in vexatione viduarũ & pupillorũ. Vnde de viduis & pupillis dicitur Exo. 12. Si lęseritis eos clamabunt ad me, & ego exaudiã eos, quia iuxta Psal. Non est dominus oblitus clamorem pauperum, sed iudicabit pupillo & humili. Tertius clamor est pęnitentiũ, qui cõuertũtur ad dominum cum lachrymis. Sicut enim ceruus cum capitur a canibus tunc se conuertit ad hominem sicut ad pium, & lachrymatur & mugit, sic peccator ad Deum qui pius est. Iob. 30. Consurgens in turba clamaui, frater sui draconũ & socius struthionum, idest dęmonum, & hominum peruersorum. Nec mirandum est, si clamant pęnitentes vt liberentur a draconibus istis pessimis, qui eos deuorare nituntur. Sunt enim longè peiores draconibus corporalibus. Nam dracones corporei soli corpori nocere possunt, dęmones autem & peruersi homines corpus & spiritum suis deuorant suggestionibus peruersis vel exemplis. Quartus autem clamor est sanctorum qui pro nobis loquuntur ad dominum & intercedunt. Vnde si quæratur a virgine Maria, quid dicis de teipsa? Dicet. Ego vox clamantis populi in deserto seculi. Est enim aduocata nostra, aduocatus autem est vox suæ partis. Ideo vt pro causis nostris assistat, quia scimus quòd multũ diligit salutes, ei pręsentabimus illam quã diligit dicentes Aue.

Peccata clamantium uindictam.

QVęstio thematis nostri ex ponetur de duobus vocatis Ioannes baptista. Primò quidem de sancto. Secundo de Papa ante assũptionẽ ad papatũ sic vocato.

Quo ad primam partem ad tres quæstiones respondet. Primo an erat ille qui venturus erat, & quia tres putabãtur võturi. s. Christꝰ, Helias, & propheta, de quo in Deut. Ideo prima quęstio triplici responsione terminatur. Secũda quæstio quid de se ipso sentiebat. Tertia quare baptizabat.

Dicitur ergo in Euangelio. Miserũt Iudęi ab Hierosolymis sacerdotes & leuitas ad Ioannẽ. Miserunt quidẽ Iudęi ad legatum recipiendum nobilem ambasiatam. Nã qui missi erant, erant ex Pharisęis. Ad quid. Ad legatum recipiendum, an refutandum. Sed vtrum Ioãnes erat legatus? Dicitur quòd sic a Deo. Ioã. 1. Fuit. homo

B Ioannes Baptista. Ioannes erat legatus.

G Pax. De tripli- pace ha- enda.

homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes. Venit autem ad prædicandum lumen venturum, quia hic venit vt testimonium perhiberet de lumine. Et quid mouit eos ad eundum? fama & vita & sanctitas eius, ita vt libenter recepissent eum. Hic erat forma & speculum legatorum, quia debet pollere santitate vitę, doctrina, & fama, alias parum proficiunt. Arbores medicinales comuniter sunt odoriferę. Sic iusti diffundunt in alios sui boni nominis odoré. Et ideo subditur cui nomé erat Ioannes, idest in quo est gratia. Non sic legati illi de quibus Psal. 67. Venient legati ex Aegypto: Aethiopia præueni & manus eius Deo, qui non vocantur Ioannes, sed de quolibet eorũ dicitur Esa. 8. Voca nomen eius accelera, spolia detrahe, festina prædare. Accelera, quia sunt celeres ad iudicandum, spolia detrahere, & festina prædare: quia sunt diligentes ad prædandum. Sed ad quid miserunt ad eum? Ad interrogandum de potestate sua, si habebat plenitudinem potestatis. Hinc subditur in euangelio, vt interrogarent eum, tu quis es? ecce prima quęstio.

Sed quomodo audebant talia & taliter interrogare ab homine ita famato, tu quis es? Ego vix auderem interrogare ab hominibus eiusdem conditionis mecum. Dicitur primo ꝙ licet Ioannes esset magnę reputationis apud populum, & apud sanctos viros etiam doctos, tamé apud magnos, quia eorum peccata magna redarguebat, nihil reputabatur. Ideo non mirũ si ita durè interrogauerunt eum pluribus interrogationibus. Vel potest dici ꝙ vtebantur comuni modo interrogandi, & ꝙ quia tũc versabãt inter eos quęstio salutaris de aduentu Christi, ideo visa eius vita vt susciperent eũ tanquam Christũ interrogauerunt eum si esset ille, dicendo tu quis es? Vnde tantum valebat eorũ quęstio ac si dicerent, es tu propheta venturus in mundum? Dicitur secũdò, ꝙ in hoc ꝙ quærebãt quæstioné salutarem a Ioãne docto a spiritusancto, signatur quòd debemus quærere si dubium habeamus de his quæ pertinent ad salutem a viris catholicis, doctis, & bonis. Hinc dicitur. 2. Reg. 20. Qui interrogant interrogent in Abela, idest de dubijs animæ & conscientiæ suæ quæ frequenter est miserabilis coram Deo. Abela enim interpretatur miserabilis ei, contra aliquos qui interrogant de subtilibus & curiosis, & de futuris contingentibus, de quibus Psal. 34. Quæ ignorabam: interrogabant me. Dicitur tertio ꝙ illa interrogatio quo ad nos est nobis vtilis. Non autem interrogare de alijs vt male referant interrogati & detrahant.

C Cognitio sui.

Interrogare. Debet quisque interrogare apud se tu quis es.

Vnde homo apud se debet interrogare, tu quis es, & inueniet quòd a principio est sperma fetidũ. Psal. 143 Quid est homo ꝙ innotuisti ei, aut filius hominis quia reputas eum, homo vanitati similis factus est. Secundo inueniet quòd in progressu vitæ non est nisi saccus stercorum fætor & vitium. Iob. 15. Quid est homo vt immaculatus sit & iustus appareat natus de muliere? Tertio cognoscet si bene interroget se nihil durare sicut fumus. Psal. 38. Et numerum dierum meorum quis est vt sciã. Et sequitur. Ecce mensurabilis posuisti dies meos, & substantia mea tanquã nihilum ante te. Quartò cognoscet se cinerem & puluerem esse. Psal. 88. Quis est homo qui viuet & non videbit mortem? Propter primum non superbiat, aut se iactet. Propter secundum non quærat corporis sui magnos apparatus ad cooperiendum stercos & fimum. Propter tertium nõ quærat magna palatia & ædificiã, quia cito ea deserturus est. Propter quartum non delectetur multum in mundo qui se nec mundum appreciet, qui se cogitat moriturum.

Ioannes vero noluit vsurpare honoré sibi indebitum, sed ad istam quæstionem respondit negatiuè, ponendo tres negatiuas. Primò quia confessus est, & nõ negauit, & cõfessus est, quia nõ sum ego Christus, idest nõ sum summus legatus missus ex latere Dei patris. de quo Abdiæ. 1. Auditum audiuimus a dño: legatum misit ad gentes, nec habeo plenitudinem potestatis: sicut ille qui dicebat Mat. vlt. Data est mihi omnis potestas in cęlo & in terra. Secũda negatiua, quia cum quæreret, Helias es tu? respõdit nõ, scilicet in ꝑsona, sed bene in

ne in virtute, iuxta dictum Angeli Lu.1. Ipse præibit ante illum in spiritu & virtute Heliæ. Tertia negatiua fuit, quia quærentibus propheta es tu, respōdit nō, scilicet ille de quo quærebant, & de quo fiebat mentio. Deutero.18. Vnde secundum Chryso.in græco non dicitur simpliciter propheta es tu, sed o propheta es tu, ille scilicet qui a Moise præconizatus est. Tres ergo fuerūt quæstiones. In prima notatur potentia, in secūda sanctitas vitæ, in tertia sapientia. Quia igitur multi superbiunt de his tribus, negauit Ioannes de se hæc tria. De primo dicitur Hiere.58. Arrogantiam & superbiam & altitudinē cordis sui, ego scio & iactantiā, & ꝙ non sit iuxta eū virtus eius. De secūdo Hiere. 2. Quid niteris bonā ostendere viam, quæ in super & malas docuisti vias tuas, & in alis tuis inuentus est sanguis animarum pauperum & innocētū? De tertio Ezech. 28. Dedisti cor tuum sicut cor Dei. Sed Apostolus contra arrogantiā potentiæ dicebat. 1. Cor. 15. Plus omnibus laboraui, non ego, sed gratia Dei mecum, contra arrogantiam sanctitatis. 1. Cor. 13. Nihil mihi conscius sum, scilicet non in hoc iustificatus sum, contra arrogantiam sapientiæ. 1. Cor. 13. Si quis videtur inter vos sapiens esse, stultus fiat vt sit sapiens. Quia enim Christus in infinitum Ioannem excellebat, ideo penitus negauit dicens. Nō sum ego Christus, interrogatus de Helia dicit non sum, quia cum eo conueniebat in spiritu & virtute, & sic non magnam reputabat differentiam. Ad tertiam respondet tantum non quia in veritate propheta erat, sed ab illo differebat de quo quærebant. Vnde hic Ioannis humilitatem extollit. Augustinus dicens. Nullum maius meritum Ioannis quam cum credi posset Christus, tamē noluit. Inter omnia enim quæ fecit Ioannes hoc fuit difficilius, licet aliqua fuerint magis meritoria, scilicet oblatam gloriam respuere. Greg. Fortasse non est difficile non appetere gloriam, sed difficile valde est eam non recipere cum offertur.

D Ioannes Baptista. De humilitate Ioānis Baptistæ.

C Cognitio sui. Interrogare. Debet quisque interrogare apud se in quis es.

Quid dicis de teipso? hoc est qualem potestatem habes? Ecce secunda quęstio principalis ad quam respondit Ioannes affirmatiuè, & ostendit officium legationis suæ per literam. Esa. 40. dicens. Ego vox clamantis. Ioannes autem se vocem appellauit propter multa. Primo propter vitæ eius fragilitatem, quia vox cito transit, & nūquā reuertitur, ita uita hoīs. Iob. 7. Memēto mei domine, qa vetus est vita mea. Secūdo propter suā humilitatē, quia vox non est res, sed quasi signum veritatis rei. q.d. nō sum res, sed signum rei. Tertio ꝓpter officij dignitatē, quia vox ad hoc profertur vt manifestet nobis veritatē, vel falsitatem, & ipse nobis veritatem Christū nō solum verbis, sed digito demōstrauit. Quarto, quia vox naturaliter præcedit verbum, & ipse nascendo, prædicando, baptizando, moriendo præcessit Christum. Quinto potest dici vox, quia sicut in vocis emissione os aperitur, sic in natiuitate Ioannis apertum est os Zachariæ. Sed erat clamantis, quia ad longe distantes clamabat, quia secundū ps. Longe a peccatoribus salus, quia ad interclusos. Esa. 59. Iniquitates nostræ diuiserunt inter nos & Deum nostrum, quia ad dormientes. Esa. 51. Dormierunt in capite omnium plataearum sicut orix illaqueatus, quia ad surdos. Esa. 42. Surdi audite, & quis surdus nisi seruus meus?

E Ioannes Baptista. Quare se vocem appellauit.

Sed adhuc arguunt, ꝙ vsurpat sibi officium baptizanti dicentes. Quare ergo baptizas, si tu non es Christus? &c. Ecce tertia quæstio principalis, & qui missi erant, erant ex Pharisæis, quasi diceret Euangelista, quare adduxit Ioannes testimoniū Esaię. Nam aliquando literati coram indoctis magna adducunt vt magni videantur. Sed respondet Euangelista, & qui missi erant, erant ex Pharisęis, qui se sciolos & magistros legis & prophetarum iactabant. Mat. 23. Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisei.

Si tu non es Christus. De Christo enim legerant quòd baptizaturus erat. Ezechiel. 32. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamētis vestris. Et Zacha. 13. Erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hierusalem in ablutionem

peccatoris & menstruatę. In Helia & Helisęo sciebant baptismum Christi in figura precessisse, cum transierunt siccis pedibus per Iordanem. 3. Reg. 2. Sed quare interrogationes sic præcipitant & conculcant? Respondet Chrys. Offensi erāt quia se negabat Christū, & propter hoc quęrebant eum molestare quæstionum frequentia, vt aliqua absona responderét. Turbata enim mens cito deuiat a rectitudine. Ioannes autem respondendo declarauit officium suum. Ego baptizo vos aqua. q. d. secundum Chryso. ne æstimetis perfectum omne in meo iacere baptismate. Nequaquam enim si hoc perfectum esset, alius post me veniret aliud tributurus. Vel secundum Bedam baptizabat Ioannes, vt homines per suum baptismum humiliarentur ad suscipiendum baptisma Christi vel vt in baptismo Ioannis manifestaretur Christus voce patris & spiritusancto, & hanc vltimam assignat Ioannes dicens. Vt manifestaretur in Israel propterea veni in aqua baptizās. Io. 1. Sed triplex inuenitur baptismus, scilicet ablutionis, cōpunctionis, & passionis. Primus in aqua, Secundus in lachrymis, Tertius in sanguine, primam viam parauit baptizando, secundam prædicando, tertiam moriēdo. Baptizabat corpus exterius, sed non mentem interius, ego (inquit) baptizo in aqua, prædicauit pęnitentiam, sed non contulit indulgentiam, mortuus est pro iustitia, sed non viuificauit. Medius autem vestrum stetit. Primo quidem medius per abnegationem ab extremis, quia nulllum participans extremorum, scilicet peccatorum. Esaia. 53. Peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Secundò per participationem extremorum: inter hominem & Deum, quia verus Deus & uerus homo. Gal. 3. Lex ordinata est per Angelos in manu mediatoris, id est in potestate Christi, de quo. 1. Timo. 2. Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. Medium etiam fuit extrema coniungendo Iudęos, scilicet & gentiles. Ideo dicitur Ephe. 2. Lapis angularis. Et bene dicitur stetit, propter differentiam ad nos, quia Esaia. 65. Cęcidimus quasi folium vniuersi. Fluimus enim omnes per naturam, sed effluimus per culpam.

Ioannes Baptista cur baptizabat.

Baptism⁹ triplex.

Christus fuit medius.

Quem vos nescitis. Primo terrenis occupati, cum modicum pulueris oculum corporalem a visu impediat, non est mirum si terra in corde hominis existens per solicitudinem, visum interiorē impediat. Sap. 9. Deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Et ideo Eccl. 11. Sapiens monet, fili ne in multis sint actus tui. Glossa. Cum animus diuiditur in plura fit minor ad singula. Secundo malitia excæcati. Impedit enim visum interiorem. Sap. 2. Excęcauit eos malitia eorū. Esa. 41. Quis cæcus nisi qui venundatus est diabolo per peccatum. Tertio eius profunda humilitate decepti. Profunditas. n. humilitatis multorum bonitatem cælat. Act. 8. In humilitate iudicium eius sublatum est. Cum enim Ioannes solem intelligentiæ ipsis, scilicet Iudęis digito ostenderet, & ipsi radios beneficiorum eius sensērint, culpa eorum fuit ꝙ ipsi nescierunt eum. Aug. Si quis alteri digito solem ostēderit & videre non potuit, culpet potius oculi lippitudinem quàm digiti ostensionem. Et secundū eundē si culpabiles fuerint qui tunc Christum non agnouerunt, multum sunt culpabiles qui nunc eū non agnoscūt. Iudæi enim offenderunt in præsentem tanquā in humilē lapidē. Lapis adhuc paruus erat, iam nunc præcisus de monte sine manibus, ideo ignoscendum erat Iudęis, qui offenderunt in lapidem qui nondum creuerat, & nunc Christiani offendunt in montem maximum in quem creuit. Sic cæci Iudęi non vident humilem lapidem, quanta cæcitas est non videre montem? & tamen videbunt in quem pupugerunt.

F Nescire Christū. Iudæi nō sciebant Christum propter multa.

Maior est cæcitas Christianorū nūc quam Iudæorum.

Pro secunda parte si quæratur a summo pontifice nostro Innocentio. 8. qui antea dicebatur Ioannes Baptista, quid dicis de teipso? Respondebit ad quatuor interrogata. Primo per bullas suas respondebit ad primam quæstionem Iudeorum an sit Christus quòd sic: non Christus sic quòd sit Deus, sed quia electus via spiritus sācti, vnctus, cōsecratus, & coronatus

in sum-

in summum vicarium Christi. Ad secundam respondebit ꝙ Helias est, quia Helias constantia & virtute tyrannos superauit, & exterminauit maliuolos & incredulos. 4. Reg. 1. Sic vt ipse dixit in bulla vult etiam cõtra infideles incedere. Ad tertiam. s. propheta es tu. Respondebit ꝙ sic ad istum sensum, ꝙ ex prouidẽtia sua habet præuidere mala futura super populum suum, vt auertat ea. Est enim speculator domui Israel. Ille autem qui sic est in alto positus, plus a lõge videt quàm qui in infimis iacet. Ad quartã quæstionẽ respõdebit ꝙ est vox clamantis in deserto. Primò per decreta & sacras constitutiones, clamans, vt dirigatis viam domini. Secundò ad dominum pro vobis orationibus, precib⁹, & lachrymis, sicut bonus pastor paratus ponere animam pro ouibus suis. Vnde medius est vestrum quem vos nescitis. Potest quoque dicere illud Deute. 6. Ego sequester & medius sum inter vos & dominum. Inde sui prædecessores sæpe pacificauerunt iram domini, sicut Aaron stabat inter viuentes, & mortuos, & Moyses inter Deum & populum. Sic Gregorius inter populum & Deum, vel Angeli gladium. Ideo nil mirum si tertiò clamat ad vos amore charitatiuo, vt oretis Deum pro eo. Vnde hęc processio propter plures causas ordinata est. Primo ad regratiandum Deo de cõmuni concordia in electione, & ad congratulandum tanto patri. Secundò ad orandum Deum vt ita regat & dirigat populum, vt sit ad gloriam Dei, ad augmentum salutis populi, ad exaltationem fidei, & depræssionem inimicorum eius. Et hoc debemus facere moti aliquibus causis. Prima est, quia vna bonitas aliam requirit. Nunc ille orat pro vobis, & onera portat pro vobis, & vigilat redditurus rationem pro vobis. Inde dictum est a domino discipulis, Vigilate & orate. Ideo secundum Apostolum. Gal. 6. Alter alterius onera portate: debemus saltem orationibus & pręcibus ei subuenire. Secunda ratio est propter præceptum Dei. Porrò vnum est necessarium, quando asinus est oneratus oportet ei cõpati et subleuare in necessitate. Si præceptum est honorare parentes carnales, multo magis spirituales. Mãdauit etiam episcopo, vt hoc faceret innotescere populo.

G Prælat⁹. Prælatus debet mediare inter Deũ & populum.

Eadem dominica. 4. vnde supra, Ser. 4. & in ordine. XXXIIII. per prædictum thema.

Quatuor sunt dominicæ in aduentu, quę videntur pertinere ad quadruplicem saluatoris aduentum. Primus est aduentus in carnem, ad quem pertinet prima dominica, in cuius Euãgelio legitur illud. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus. Secundus ad iudicium, ad quem pertinet secunda, in cuius Euangelio legitur. Erũt signa in sole. Tertius est aduentus ad limbum, ad quem videtur pertinere tertia. In cuius Euangelio legitur illud. Tu es qui venturus es, ꝙ exponit Greg. de aduentu in limbum. Quartus in mẽtem, ad quẽ pertinet hæc præsens quarta dominica. In festo enim natalis proximo speratur saluator ad ecclesiam suam specialiter venturus. Vnde in epistola legitur, dominus propè est. Et in Euangelio, dirigi te viã domini. Aduentus in carnem & in limbum cum gratiarum actione sunt recolendi: aduentus ad iudicium cum timore est cogitandus, aduentus in mentem cum diligenti præparatione est expectandus. Ad quam præparationem nos diligentes & solicitos esse admonet vox illa clamantis, de qua in themate, scilicet dirigite viam domini. Si enim ita est quòd in mundo hospites sunt ita soliciti in recipiendo hospites, & solent sedere ad hostium, & dicere. Intus est bonum hospitium etiam pro rege, & tamen ibi aliquando est modicum lucrum, cur non magis erunt soliciti suscipere regem gloriæ in quo est tantum commodum? Qui enim ipsum recipit, recipit patrem, & filium, & spiritum sanctum. Matth. 10. Qui me suscipit, suscipit eum qui me misit. & Io. 24. Ego & pater ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

A Aduentus. De quatuor dominicis aduent⁹.

mus. Hospites autem solent quærere si sit sequela, & de uno solo quandoque non multum curant. Benè miseri erimus, si non præparauerimus hospitium cordis nostri ad suscipiendum hanc benedictam societatem, quæ etiam nunquam venit nisi cùm magna sequela donorum & gratiarum, quia adducit semper secundum gratiam, & septem dona spiritus sancti. De qua societate edoctus Euangelista Ioannes salutando ecclesias dicebat. Gratia vobis, & pax ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est, & a septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt; & a Iesu Christo, qui est testis fidelis. Apocalip. primo. Hanc societatem cum donis copiosissimis suscepit beata virgo, quæ dominum Iesum non solum in mente, sed & in vtero gestare meruit. Ad eam igitur confugiemus tanquam filij ad matrem, vt nobis de plenitudine sua aliquid elargiatur dicentes, Aue.

IVxta thema duas quæstiones solum absoluemus. Primo quid erat Ioannes, & hanc absoluit cum dicit. Ego vox, &c. Secundò quid clamabat illa vox, quia dirigite viam domini.

B Ioannes Baptista. Quia ea tacuit circa quæ laus appeti solet.

Igitur qui missi erant a scribis conabantur laudare Ioannem, sed licèt laudatas ostendat auis iunonia pennas, non sic Ioannes. Sed intelligens interrogantes nuntios esse Babilonis domum eis aromatum ostendere metuit, de qua 4. Regum 20. de Ezechia. Et caute respondens, quæ ad laudem suam pertinebant, tacuit: ideo a domino dignus fuit laudari. Vnde Ioannis humilitas ea tacuit, circa quæ maximè solet appeti laus, scilicet circa dignitatem, scientiam, & vitæ austeritatem. Ad primum pertinet quod dixit. Non sum Christus, quod est nomen dignitatis. Cum multum dissimiles sunt de prælationibus gaudentes, illis similes qui de fideiussione periculosa gauderent, de quibus Prouerbiorum 17. Stultus manibus plaudit, cum spoponderit pro amico suo. A quo nos dehortatur sapiens. Ecclesiastici 8. Ne spondeas supra virtutem tuam, quod si spoponderis, quasi restituens cogita. Ad secundum pertinet illud, non sum propheta, qui interpretatur videns. Esa. 1. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobisimetipsis prudentes.

Ad tertium illud, non sum Helias, qui fuit austeræ vitæ, de qua multi gloriantur exterminantes facies suas. Noluit enim Ioannes gloriam domini tangere, nec sibi attribuere, quasi alter Ioseph, qui vxorem domini sui noluit contingere. De quo Bernar. Indignum enim iudicauit inglorium facere, qui eum fecerat gloriosum. Cantus ergo istarum sirenarum periculosissimos surda aure pertransiens, respondit humiliter. Ego vox clamantis.

C Ioannes Baptista. Propter multa se dixit vocē domini.

Sed quæritur quare Ioannes se dixit vocem domini? Respondetur quod propter tria principaliter. Primò ad ostendendum officium legationis suæ, quia præcursor redemptoris, quia de ratione vocis est verbum nunciare, & cito deficere. Ita in hoc poterat dicere. Ego non sum nisi vox domini, quia ad nihil aliud veni in mundum, nisi nunciare verbum patris, & cito post deficiam. Inde aliàs dixi Ioan. 3. Illum oportet crescere, me autem minui, filius autem Dei in æternum manebit. Vnde vox ex propinquiori demonstrat eum cuius est vox. Cum enim aliquis mittit nuntios aduentus sui, adhuc non dicimus eum adesse. Audita autem eius voce dicimus. Ecce hic est. Alij enim prophetæ prædixerunt Christum venturum, sed iste & digito quod verbo proprio saluatoris ostendit ipsum esse proximum, cum suam prædicationem eodem verbo incepit Christus sicut & Ioannes. In quo non debent erubescere prædicatores vel ab alijs dicta, vel iterato eadē populis, si ea sint vtilia ad salutem repetere. Hinc Paulus Phil. 3. Eadē dicere mihi non pigrum, vobis autem necessariū. Secūdò ad ostendēdum modū executionis sui officij, quia in humilitate. Multi enim (vt dicit Gerson) quia non habent sciētiā qua admirentur a populo, assumunt pōpam, qua ab eo admirentur, sed non sic

Ioan-

D
Ioãnes Baptista. In quatuor apparuit humilitas Ioãnis ex sua respõsione.

Ioannes. Apparet autem humilitas eius in responso suo ex quatuor. Primo cum dicit. Ego sum vox. Non dicit ego sum homo vel persona notabilis, sed sum accidens, scilicet vox, nec me reputo aliquid, sed non substantiam in ordine ad ipsum, quia Esa. 40. Gẽtes in cõspectu eius quasi nihilum reputatæ sunt. Nec mirum si se ita humiliauit, quia non seruus maior domino suo, & dominus se vermem reputauit non hominem in passione sua, iuxta illud Psal. 21. Ego sum vermis & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis. Si autem dominus infimam substãtiam se reputabat, scilicet vermẽ, quanto magis seruus minus, quàm substantiam. Et vbi nunc gloria mundi? Speculentur nunc homines regem cum præcursore & milite suo qualem de se reputationem habent, & modo superbia & pompa ita magna est, ꝙ eam vix populus portare potest. Sic humiliati sunt miles & rex vt exaltarentur, & sic di sceres exaltari. Caue tibi a verbis Psal. 17. Persequatur inimicus animam meam, & conculcet in terra vitam meam, remota pompa cum humiliter iacebis sicut vnus de populo, & gloriam meam in puluerem deducat. Secundo in hoc apparet, quia adhuc non dixit illam esse suam vocem, sed Christi clamantis. In quo docentur prædicatores vel quicũque orationem faciens aut cantans, aut bene consultans cũ super se reflectitur, nõ dicere vocem illam si bona sit esse suam, sed a Deo, ipsumque ei præstitisse os. Cayphas enim quando bonum verbum dixit, a semetipso, sed a spiritusancto; quamquã esset. Ioan. 11. Et ideo cum audieris bonũ verbum vel didiceris, noli laudare os per quod transit verbum: sed vere loquentem Deum. Inde Mat. 10. dicitur. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Tertiò in hoc apparet humilitas, quia habitabat in deserto, & vbi non quærebat fauorem principum nec aliorum, neque laudes, neque beneficia, neque officia. Et ideo quia sic a remotis habitabat, erat a maioribus non honoratus, sed contemptus. Contra multos qui dimittunt beneficia sua bona & pinguia, & veniunt huc Parisius vt plus honorentur, non contenti vocatione quã dominus dedit eis, vel veniunt vt faciant bonum vultum. Multi sunt Parisius fortè, qui super curas suas, vel canonicatus, vel episcopatus multa bona facerent, de quibus semel reddent rationem, sed forte nõ ita bene haberent apparatum ventris, nec ita ad nutum haberent meretrices. Tu dices mihi. Licet beneficium meum ualeat benè & copiosè uitam meam, tamen ego non habeo conuenientem societatem. O Ioannes erat maior te & Deo preciosior & doctior, & tamen contentus erat habitare in deserto. Deo gratias ꝙ nunc in regno Franciæ nulla est terra deserta. Quartò apparet eius humilitas, quia non dedignatur uti doctrina alterius, scilicet Esaię, qui tamen erat minor Ioanne sapientia & sanctitate, quia Ioannes fuit plusquã propheta, & sanctus ex utero matris, & inter natos mulierum nullus eo maior. Ideo autem prædicabat alterius doctrinam, ne a sensu suo & doctrina uisus fuisset se aliqualiter commendare. Tertiò ut ostendat confirmationem suæ legationis, & hoc nõ esse subito factum, sed ex antiquo consilio altissimi ad hoc adducens scripturam de aduentu Christi quam prędixerat Esaias, immo & Psal. 28. illam multipliciter prædixerat dicens. Vox domini super aquas, Deus maiestatis intonuit, &c. Bene poterat se uocem appellare, quoniam ibi septies uox appellatus est propter septẽ principales actus, quos Ioannes fecit in uita sua, & sub ultima appellatione comprænenduntur duo actus, ita ꝙ uirtualiter ibidem octies uox dictus est. Primo propter illam humilitatis uocem quam dixit domino. Ego a te debeo baptizari, & tu uenis ad me. Hinc dicit. Vox domini super aquas Iordanis, & ibi Deus pater Deus maiestatis intonuit dicens. Hic est filius meus dilectus, & dominus spiritussanctus apparuit super aquas multas in specie columbę sanctificans eas. Secundò dicitur uox domini in uirtute, quando Ioannes erat prædicans in deserto, non adulando sicut multi de istis curialibus. O messire

C
Ioannes Baptista. Propter multa se dixit vocẽ domini.

E
Ioannes Baptista. Appellatus est vox pluries in eodem Ps. propter plures actus habitos in uita.

iehan, ou frere iehan gallicè, non detis mihi magnam pęnitentiam, vos bene dicitis, Deus est contentus de parua re. Et o domine, sufficit de vng aue Maria, ou di re les patenostres de lhermite. Sed Ioannes non hæc dicebat, sed erat vox domini in virtute, & dabat voci suæ vocem virtutis dicens. Pęnitentiam agite: sed qualem pęnitentiam, subdit. Facite dignos fructus pęnitentiæ, idest dignos vita æterna. Credis ꝙ gulosus, vel paillardus pro dando sex albos, vel ꝑ pater noster euolet ad paradisum. Haberet talis paradisum pro bono foro. Ideo bene dixit dominus. Nō omnis qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnum cęlorum. Sed hæc vox fuit tam virtuosa ꝙ omnis Iudea & Hierosolyma, & omnis regio trans Iordanem veniebant ad eum vt baptizarentur in Iordane confitētes peccata sua. O sanctitas Ioannis, o nunc miseria ecclesiæ deploranda. Longe ad hominem vnum omnes confluebant propter sanctitatem eius, etiam confitentes peccata, vbi cōfessio nō erat de præcepto, neque pęnę instituta, neque tunc erat sacramentum gratiam conferens. Nunc confert gratiam, restituit amicitiam Dei, est præceptum Dei sub pęna mortis. habetis de prope auditores, & vix cum omnibus monitionibus potestis venire. O vocem virtuosam & verè virtuosam, quando resonans in eremo per totam Iudeam, & Hierusalem audiebatur. Certè non rauca erat, sicut illius qui dicebat. Psal. 68. Laboraui clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ. Nam multi propter eorum malam vitam non audiuntur, sed contemnuntur. Et non est mirum si bene resonabat, quia omnia in eo consonabant, cum voce totus prædicabat, & vestæ quia ex cilitio chamelino, & victu, q̃a mel syluestre & locustas edebat, & prædicatio & locus eremi prædicabant. Vere tunc in eo omnia resonabant, omnia erant vox. Nunc si ita esset quòd auditores confessionum haberent semper verbum Dei in ore, non dico semper prædicando, si eorum habitus non essent ad pompam, & gestus corporis ad meretricium, si non essent ad crapulam, & ad conuiuia prompti, sed cum austeritate vitę, credo quòd omnes currerent ad eos. Quicquid sit auditor confessionum si velit habere suos subditos voluntarios ad reuelandum secreta sua sibi, debet esse bonæ vitæ, & benè famatæ. Tertio dicitur Ioannes vox domini in magnificentia, quia iuxta textum nostri Euangelij, miserunt Iudęi ab Hierusalem magistra ciuitate nobilem legationem interrogare eum quis erat, interrogare eum de potestate eius. Sed Ioannes an magnifice fecit cum eis? Magnificus erat vestitus, quia de pilis chameli. Magnificus erat in societate, quia cum locustis & bestijs extra, sed intra cum virtutibus plurimis. Modo multi recipientes legatos quamquam sint bene vestiti, sunt tamen bestiales, vel bestialiter viuentes. Sed dedit ne eis pecuniam? Non fuisset magnificus, nisi fecisset. Certe sic. Primo dedit unam petiam argenti, & qualem? Vox clamantis in deserto, dirigite viam dñi, quia secūdum ps. 11. Eloquia domini, eloquia casta argentum igne examinatum. Et adhuc dedit eis melius quam aurum, quia legem domini & articulos fidei dedit illis, quia non erant contenti de argento illo primo. Dicit enim eis. Ego baptizo in aqua, sed alius quem nescitis baptizabit in spiritu sancto. Ecce articulū fidei de quo dicitur in symbolo. Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum. Itē dedit eis legem & articulum de diuinitate, quando dicebat Io. 1. Ego vidi & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei. & de humanitate, quia non sum dignus soluere corrigiam calciamentorū eius, &c. Psalm. autem qui bene sapiebat valorem legis Dei dixit. Bonum mihi lex oris tui, super milia auri & argenti. Habebant enim legem ex ore eius quasi ex ore domini, ideo super milia auri & argenti diuites erant. In hoc debent clerici & literati viri non cessare in talibus thesaurizare, & minime in aliis lætari & tempus apponere, nisi quantum vrget necessitas. Et hoc satis indicant etiam laici, qui de eius dulcedine parum gustauerunt, & sic fecit eis responsionem magni-

F Prædicator. Ioannes Baptista. Prædicator debet totus prædicare sicut Ioannes Baptista.

magnificam. Quartò dicitur vox confringentis cedros libani, id est Pharisęos gloriantes de sua munditia & candore vestis, quia habebant mundum roquetum, & de sua nobilitate, quia gloriabantur se patrem habere Abraam.

G Ioannes Baptista. Quia sine timore etiam maiores redarguebat.

Sed vtrũ audebat loqui Ioãnes illis Pharisæis, erant magistri & principes? Respondetur ꝙ ita, immo eos confringebat & humiliabat eos, etiam vsque ad hoc vt nudi venirent ad basptismum Ioannis. Magnũ est de vita sancti Ioannis quomodo humiliat superbos & elatos. Exemplum habemus de Totila rege Gothorum, qui cum vidit beatum Benedictum cecidit ad pedes eius, vt habetur in 2. dialogorum Gregorij. Item de Chrysostomo in ordine ad tyrannum Gainam. sicut habetur lib. 10. histo. tripar. c. 6. Item de Ambrosio in ordine ad Theodosium, sicut recitatur in eadem histo. tripar. lib. 9. ca. 30. Et non solum facto humiliabat eos, sed etiam verbo, dicens Mat. 3. Genimina viperarum, quis vos docebit fugere a ventura ira? Genimina viperarum sunt qui venenum ponunt in populo, tam in ecclesia, quàm in secularitate, vt mali prælati & pastores qui sua vita inficiunt pecus suum, & maliconsiliarij, qui suo prauo consilio consulunt conculcare populum, & seminare virus in eo: sed istud semen nunquam deficiet. Sicut tamen deseuiunt in populum, sic in eos deseuiet ira ventura. Et subdit. Nolite gloriari patrem habemus Abraam, quia potest dominus de lapidibus istis, id est de populo qui ad modum lapidum conculcari solet, suscitare filios Abraæ ad regnum, & vos reprobare a filijs suis. Nec mirum si talis vox altè clamabat, quia obsurduerant Iudæi, & obturauerunt aures suas ne audirent vocem incantantis sapienter, quia furor illis sicut aspidis surdę & obturantis aures suas. Sicut autem aspis vnam obturat aurem terra, aliam cauda, sic modo principes vnam aurem luto auri & argenti obturant, sic quòd veritatem non audient. Aliam cauda adulatorum, ita quilibet ne oyent goutte de ceste oreille, quia tales non permitterent ipsos audire, nec aliquem ad se venire. Sed Esaię. 3. dicitur. In vno die perdam caput & caudam, id est principes & adulatores. Modo vero non clamatur sicut clamabat Ioannes, sed aliquando ita approximatur ad lupum quòd raucatur vox, quia sic timent multi displicere magnis, quòd timor ille intercludit fauces eorum, ita ut non audeant dicere veritatem. Et subditur in tex. psalm. 28. ad confirmationẽ. Et cõfringet dominus cedros libani, quia nisi illi cædri elati & superbi conuertantur ad vocem confringentem eos & humiliantem, pro certo dominus confringet eos in duas partes diuidendo, vnam mittens ad sepulcrum, aliam ad infernum.

H Ignis concupiscentiæ. Quomodo ignis concupiscentiæ scinditur in duas partes.

Quinto dicitur vox intercidentis flammam ignis. Et hoc quando reprehendit peccatum adulterij in Herode, dicens. Nõ licèt tibi habere vxorem fratris tui. Terrore enim & asperitate verbi & resonantia intercidebat flammam ignis luxuriæ. Flamma autem ignis concupiscentiæ (vt dicit Chrys.) interciditur, cum pars iusta & santa, puta in matrimonio conceditur: & pars altera extra marrimonium resecatur. Sed modo ignis luxurię est vbique accensus, & in templo Dei, & in aliis domibus. Credo quòd pauci sunt modo vici in quibus non inueniatur fex aliqua. Et deberent ad hoc clamare probæ & bonę mulieres vt eiicerentur, & cum immunditijs, villæ reponerentur. Saltem si rectores ciuitatis non clamant aut faciant expelli, vox illarum mulierum erit vox intercidentis flammam ignis. Sexto dicitur vox domini concutientis desertũ, id est desertas mentes, quando desertę a gratia Dei mentes concutiebantur ad intra, & ad eum veniebant quærentes quid agere deberent. Primum Publicani peccatores quibus dixit. Nihil plus quam cõstitutum est vobis faciatis quòd non rapiant. Secundò milites, qui sont voulentiers gens de bien gallicè. Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendijs vestris. Non erunt gentes armorum modernæ. Ecclesia fecit vnum sanctum gendarme, scilicet beatum Martinum, & pinxit eum sic,

non obstante q; esset põtifex & in altiori gradu, vt faceret eis inuidiam,& voluntatem sic agendi. Sed credo quòd a tempore illo pauci inuident vitę illius, hæc habentur Lucæ.4.Septimo vox præparantis ceruos qui altè saliunt, qui sunt discipuli & viri contemplatiui, quos docuit in deserto præparando ad eos doctrinam Christi & baptizando eos, quia baptismus eius(vt dicunt doctores) non erat nisi præparatio ad baptismum Christi, & adhuc magis quando misit eos ad Christum interrogandum.Tu es qui venturus es.Octauo dicitur vox reuelans condensa,quando demonstrauit Christum digito dicens.Ecce agnus Dei.Et iterum quã do dixit Ioan.1. Qui misit me baptizare in aqua,ille mihi dixit. Super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum; hic est qui baptizat in spiritu sancto, & ego vidi, & testimonium perhibui,quia hic est filius Dei.Vox quidem ista salutaris denuntians saluatorem. Similiter cum esset in vtero matris clamabat & reuelauit condensa, quando Elisabeth: ad motionem eius prophetauit. Videbat enim per duos parietes dominum.Si ergo scriptura ita clamet Ioannem esse vocem, non mirum si se vocem appellet.

I
Via.
An possit homo dirigere viã domini.

Pro secunda parte vox illa hortabatur populum vt se disponeret ad suscipiendum dominum, & clamabat. Dirigite viam domini, rectas facite semitas Dei nostri. Sed quomodo dixit, dirigite viam domini, cum illud non sit in hominis potestate, secundum illud Hiere.10.Scio q; non est viri via eius, neque hominis vt dirigat gressus suos? Respondetur per illud Prouer.16. Hominis est præparare animum,& Dei dirigere gressus eius.Dirigunt Deus & homo viam, Deus gratiã infundendo, homo cor gratiæ præparando. vnde Gregorius. Via domini ad cor dirigitur cum sermo veritatis libenter auditur. Idem Grego. Viam domini ad cor præparat,qui verbum Dei humiliter audit, & bonis operibus intendit. Dirigite viam domini,hoc est parate viam domino, non diabolo. Diabolus enim est pessimus hospes,& eius via pessima. Primo quia laboriosa, & ad hoc faciunt sex.

K
Via.
Via diaboli est pessima.

Primum est viæ longitudo, seu infinitas, propter quam mali continuè laborant die ac nocte, secundum illud Hiere.9. Seruietis dies alienis qui non dabunt vobis requiem. Gulosus de die laborat delicias pręparando, de nocte vero nimia repletione vexatur. Ecclesiasticus.5.Saturitas diuitis non sinit eum dormire. Et de auaro.Ecclesiastices.2. Cuncti dies eius laboribus pleni sunt. Seneca. Naturalia desideria finita sunt, ex falsa opinione nascentia, vbi desinant non habent. Secundum est viæ tenacitas. Ecclesiastici. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Picem vocat temporalia propter tenacitatem, quia per ea detinentur,& inquinantur mentes hominum sicut vestimenta per picem, & sicut aues per glutinum. Inde & Gen.14. dicitur. Vallis syluestris, idest mundi multos habebat puteos bituminis, quia multipliciter illaqueantur homines per temporalia bona, & quandoque profundantur & immerguntur in illis quasi in puteis. Tertiũ est oneris grauitas. Nam quanto quis plus oneratur, tanto magis est ei laboriosum ambulare. Peccatum est onus grauissimum, iuxta illud Psalm.37. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Peccatum onus est quod propter sui grauitatem cęlum non sustinuit: nec ad vltimum terra sustinebit, & ideo non mirum si via peccatorum sit laboriosa. Huiusmodi autem onus debet peccator deponere, iuxta præceptum domini, Esaiæ.58. Solue fasciculos deprimentes, si uult veram quietem habere. Quartum est viæ arduitas. Ascensus enim in montem vel locum altum, reddit viam magis laboriosam quam si incederetur per plana. Incedunt autem mali ascendendo quærentes apparentiam. Chryso. Tolle hoc vitium vt non velint homines hominibus apparere, & sine labore omnia uitia resecantur. Quintum est ventorum vehementium varietas. Nam laboriosum est homini ambulare,

Peccati grauitas magna.

Venti varij percuciunt hominũ in hac uita.

lare, cum a diuersis, & vehementibus ventis agitatur. Vndique vero percutitur peccator ventis tentationum. Ab oriente percutit eum ventus superbiæ proueniens ex nobilitate generis: ab occidente deijcitur terrore mortis, ab austro vento prosperitatis, quasi a dextris eleuatur, ab aquilone quasi a sinistris aduersitate deijcitur. vnde Aug. Si benè es, times: si malè, doles. Proueb. 1. Auersio paruulorum interficiet illos, & prosperitas stultorum perdet eos. De his ventis dicitur Matthęi. 7. Flauerunt venti & irruerunt in domum illam scilicet stulti peccatoris, & cecidit, & fuit ruina eius magna. Et de malis dicit Iob. 21. Erunt sicut paleę ante faciem venti. Sed quãuis adeo laboriosa sit via diaboli, tamen mali non sentiunt, quia inebriati sunt, secundum illud Thren. 3. Inebriauit me absynthio. Quod exponens Gregorius ait. Absynthio ebrius est, qui præ amore præsentis seculi a sensu mentis alienus quicquid pro mundo sustinet leue putat, & laboris amaritudinem quam tolerat ignorat. Sed quod modo non intelligunt mali, in inferno intelligent. Dicunt enim Sap. 5. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, ambulauimus vias difficiles, viam autem domini ignorauimus.

Secundo via diaboli est infructuosa. Sapientiæ. 3. Vacua est spes illorum & labores sine fructu. Psalm. Confundantur omnes iniqua agentes superuacue. Iniqua agit qui non solum fructuosius, sed iocundius potuit Deo seruire quam mundo. Et ad Rom. 6. Quem fructum habuistis in illis in quibus nunc erubescitis? Quasi diceret Apostolus, quòd nullus est fructus in peccato, sed magnum incommodum, & ideo subdit. Nam finis illorum mors est, scilicet æterna. Meritò erubescent qui de seipsis tam vile forum fecerunt, qui tantum thæsaurum pro tam vilibus mercibus commutauerunt. Hanc infructuositatem recognoscunt damnati in inferno dicentes. Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam vmbra. Maris enim huius mundi terminus est arena, quæ infructuosa est & ponderosa. Tertio via diaboli est periculosa. Tolerabilis esset si solum esset laboriosa & infructuosa & non periculosa, quia tolerabilius est insudare, labori perituro quàm perempturo. Cum ergo periculum sit in huiusmodi via, meritò derelinquenda est iuxta monitionem. Esaiæ. 55. Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas.

Sunt autem septem quę faciunt ad hoc ꝙ sit periculosa. Primo eius tenebrositas. Prouer. 4. Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruunt. Peccata enim tenebræ sunt, sicut virtus lumen, secundum dictum domini. Luc. 11. Vide ne lumen quod in te est tenebræ sint. Secundo latronum multitudo, de quibus Iob. 19. Simul venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viam per me. Diabolus enim tanquã princeps latronum assumit secum multos latrones qui peccatorem spoliant & vulnerant, scilicet carnem quæ castitatem furatur, mundum qui aufert eleuationẽ mentis in Deum, & deprimit ad terrena curanda: cum quibus diabolus exercens ministerium nequitiæ suæ singulis horis merita, famam, & tempus eius furatur, eũque sic spoliatum multis afficit vulneribus, ita vt de ipso peccatore verificetur parabola illa. Lucæ. 10. Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Hiericho & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum, & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto. Tertiò sociorum infidelitas scilicet peccatorum, de quibus Osęę 4. Non est misericordia, non est veritas, non est scientia Dei in terra. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt. Et propter istã infidelitatẽ dicit Hiere. 9. Vnusquisque a proximo suo se custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciã. Et Michęę. 6. Nolite credere amico. Quartò scãdalorũ multitudo, quę faciunt hominem labi in peccatũ. Eccl. 21. Via peccantium cõplãtata est lapidibus, vt sicut ambulans per viã corporalem multũ petrosam facile offen-

le offendit ad lapidem, & læditur, vel cadit, sic & incedens per uiam peccatorum lędat seu cadat spiritualiter. Sed Mat. 18. Væ mundo a scandalis, & væ homini illi per quem scandalum venit.

Quinto viæ lubricitas. De quo Thren. 4. Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum. Et in Ps. 34. Fiat via illorum tenebræ, & lubricum. Propter lubricitatem uero est uia diaboli ruinosa. Et ideo hortatur nos sapiens ne per eam incedamus dicens. Eccl. 32. In uia ruinæ non eas. s. in qua ruitur de peccato in peccatum, qualis est via peccatorum. Nam secundum Grego. Peccatum quod per pęnitentiam non deletur, mox suo pondere ad aliud trahit. Exemplum de Petro, qui cũ primo peccasset, negando consequenter in deterius lapsus est. Sextò ductor cęcus, & infidelis facit viam diaboli periculosam. Et ideo consulitur Ecclesi. 18. Post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua auertere. Si enim præstes animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Septimò est periculosa, quia ad malum locum ducit, quia Eccle. 21. In fine illorum inferi, & tenebræ, & pęnę. De illa etiam dicitur Mat. 7. Lata & spatiosa est uia quæ ducit ad perditionem. Et Prouer. 14. Est uia quæ videtur homini recta, & nouissima eius ducunt ad mortem. Sed econtrario via Domini est suauis fructuosa, & secura. De primo dicitur Mat. 11. Iugum meum suaue est, & onus meum leue. Et in Ps. 144. Suauis Dominus vniuersis. De secundo Sap. 2. Bonorum laborũ gloriosus est fructus. Et psal. Labores manuũ tuarum quia manducabis, beatus es. De tertio Prouer. 3. Custodi legem atq; consilium, tunc ambulabis fiducialiter in via, & pes tuus non impinget. Si dormieris nõ timebis, q[ui]esces, & suauis erit somnus tu⁹. Via diaboli, via mortis, via Domini, uia uitæ. Istæ duæ sunt de quibus Hiere. 21. Ecce ego do coram vobis viam vitæ, & viã mortis. Et Eccle. 15. Ante hominem uita, & mors. Via Domini uia benedicta, quia Psal. 118. Beati immaculati in via, qũi ambulant in lege Domini. Sed uia diaboli maledicta. Eccl. 2. Væ illis qui dereliquerunt vias rectas, & diuerterunt in vias prauas. Via domini parata fuit, quia arduitate remota complanata est. Esa. 40. Omnis mons & omnis collis humiliabitur. Exiccata est lubricitate diuitiarũ remota. Spinæ etiam diuitiarum amotæ fuerũt ab ea, & lapides scandalorum, quia non tolerabantur manifestè peccata in ecclesia primitiua, sed nunc reparanda esset via. Nunquam enim fuerũt homines ita voluptuosi, superbi, vel auari sicut nunc sunt in ecclesia Dei, & ibi multa sunt scandala.

L Via. Via domini est optima.

Eadem dominica quarta Aduentus. Sermo V. & in ordine XXXV. per thema.

A Aduẽt⁹. Gaudere. Quare repetit Apostolus verbum gaudij in epistola quartæ dominicæ aduentus.

Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei, quoniam venerunt nuptiæ agni. Apocal. 19. c. Quæritur quare est ꝙ Ioannes euangelista in verbis pręmissis exhortans nos ad lætitiam ponit duplex verbum significatiuũ gaudij dicens. Gaudeamus & exultemus. Et Apostolus in epistola repetit idem verbũ cum ait. Gaudete in domino semper, iterum dico gaudete? Respondetur ꝙ propter multa. Prima ratio est, quia quando magister dicit vnum bonum verbum vult sæpe illud repetere in se, vel in suo æquiualenti, vt illud infigatur cordibus auditorum discipulorum. Et quia verbum gaudij in domino est vnum dignum memoria, ideo repetitur ad ostendendum ꝙ verba bona debent repeti nõ mala. Quanto magis enim fimus commouetur, tanto amplius fętet. Ecclesiastici. 19. Ne iteres verbum nequã & durum, & non minoraberis. Econtrario species aromaticæ quanto magis tritæ tãto magis redolent. Ideo dicunt Athenienses Paulo. Audiamus te de hoc iterum. Secunda ratio, quia sic eorum prædecessores semper fecerunt. Bonum est autem se conformare doctrinæ pręcedentium sanctorũ. Sic enim fecit Ps. 20. dicens. Lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo. & Abac. 3. Ego autem in domino gaudebo, & exaltabo in Deo Iesu meo. Et Esa. 61.

Gaudēs gaudebo in domino, & exultabit anima mea in Deo meo. Igitur non est mirum si Ioannes præcipuus euāgelistarum & magister ac Apostolus gentium Paulus ita fecerunt. Tertia ratio, quia vulgo dicitur ꝙ non est bonum festum nisi in ea sit rostum. Non ergo bene celebrabimus sequens festum natalis, nisi in eo rostum habeamus. Habemus autem quod assemus, scilicet animam nostram quæ habet duo latera, sinistrum & dextrum, hoc est intellectum & voluntatem: licèt primum sit durius, & secundum tenerius, quia citius homo efficitur bonus quàm doctus, citius acquiritur virtus quàm scientia. Et ideo Apostoli (sicut les maistres rotisseurs) pręcipiunt vt ista duo latera assemus ad ignem charitatis & fidei; vt Deum recognoscamus & diligamus, sic ꝙ delectatio nē in eo inueniamus ex parte intellectus & uoluntatis, & inde est ꝙ repetunt verbum gaudij. Quarta ratio est ad designandum ꝙ nunc debemus gaudere interius in corde, & exterius in ore, ita ꝙ nihil debet in nobis a spirituali gaudio vacare, sed debemus omnino expellere gaudium mundanum. Instrumenta enim in quibus delectantur mūdani sunt concaua, vt viella, cithara, psalterium, & organum, vt per hoc erudiamur ꝙ mundanum gaudium non est plenum. Non enim replet cor, sed euacuat. Iob 21. Gaudent ad sonitum organi. Præterea gaudium mundi non est perpetuum, sed momentaneum. Iob. 20. Gaudium hypocritæ ad instar puncti. Sicut enim ignis non perpetuatur in materia aliena, vt stupa, vel palea, sic gaudium quod concipitur de re transitoria statim transit deficiēte re illa. Sed in sphæra propria solum gaudium metale potest perpetuari, scilicet in corde vbi dominus est. Et ideo bene hortatur apostolus dicens. Gaudete in domino semper. Bernar. idest verū & summum gaudium, quod non de creatura, sed de creatore concipitur, quod cū acceperis nemo tollet a te. Cui alioquin cōparata omnis suauitas dolor est, omnis iocunditas męror est, omne dulce amarū, omne decorum fędum est, omne postremò quod delectare potest molestum est.

A Aduēt⁹. Gaudere. Quare repetit Apostolus verbum gaudij in epistola quartæ dominicæ aduentus.

B Gaudiū mundi. Gaudiū mundi nō est plenū.

Hoc gaudium duplex in domino habebat virgo Maria interius & exterius gaudendo, quando incepit canticum suum. Magnificat anima mea dominum, quia subdit, Et exultauit, idest extra saliuit manifestando exterius gaudiū spiritus meus, in Deo salutari meo; quam salutabimus dicentes Aue.

Iuxta materiam thematis & epistolę dicemus in pręsenti sermone quomodo quinque requiruntur ad pręparationem nuptiarum agni, quæ in eadem epistola tanguntur.

Primò requiritur ꝙ intraturi ad nuptias induantur vestibus iocunditatis. Inde ait Apostolus. Gaudete in domino semper, idest vestimenta gaudij habeatis. Vestes autem iocunditatis, sunt puritas mentis & corporis, humilitas, & charitas. Puritas quidem, siue castitas, quæ est sicut camisia alba carni adhærens, quæ multum placet sponso. Prouer. 22. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum habebit amicum regem. Humilitas autem quæ est quædam vestis stricta qua homo strictè iudicat de se, non plus de se æstimans quàm sit, quæ gallicè dicitur (vne cotte simple) & ponitur sub alijs, quia humilitas abscondere facit hominem opera sua bona, ne illa rapiant fures. Charitas postremò quæ est uestis de scarleto rubeo, superposita alijs, quia cæteris supereminet virtutibus. Sine istis uestibus nemo intrat ad nuptias, immo si esset in nuptijs eiiceretur foras. Sicut patuit de illo qui non erat indutus veste nuptiali, quem expolit paterfamilias dicens. Amice ad quid venisti; non habens uestē nuptialem? Propterea cum dixisset Ioannes in themate. Venerunt nuptiæ agni, subiunxit de præparatione vestium. & ait. Et datū est ei ut cooperiat se byssino splendenti & candido. splendenti vt alijs fulgeat, & candido vt maculam in se non habeat: quia tale debet esse indumentum nostræ honestatis, ut nec in se habeat nigredinem malitiæ vt sit candidum, nec apud alios obscuritatem speciei malæ, vt sit splendens. Byssinum autem quod per multas tonsiones venit ad candorem, significat

C Vestes Quia demus nūc indui spiritualiter vestibus iocunditatis, & q̄ sunt ille.

gnificat munditiam seu honestatem vitæ. Inde subditur. Byssinum enim sunt iustificationes sanctorum. Tale byssinum debet quisque ad curiam deferre, & vt decẽtius incedat, multos ad suas vestes aspectum habere & mirari faciat, quia multos decet ad vitæ sanctimoniam inuitare. Vnde Hester veniẽs ad Assuerum noluit aliud ornamentum, quàm illud quod custos virginum dedit, & placuit regi super omnes mulieres. Custos virginum Christus, qui dedit consecratis virginibus ornamenta specialia, quæ si seruentur, placere facient sponsam eius super ornatu meretricio vel fictitio, in quo apparebunt nihilominus in conspectu sponsi, sicut in veste non sua. Ideo Apocal. 3. Beatus qui custodit vestimenta sua ne nudus ambulet. Vestimenta talium sunt, quæ nullus auferre potest per violentiam. Non sic cape fourrate mundi, quæ tẽpore frigoris mortis auferuntur.

D

Gaudere. Vtrũ debeamus semper in domino gaudere.

Sed hic duo quæruntur. Primò quæritur quomodo Paulus præcipit vt assidue portemus istas vestes gaudij dicens. Gaudete in domino semper. Nõne oportet aliquando dormire & eas exuere? Alioquin iugum graue imponeretur nobis si cogeremur dormire vestiti. Sumus etiam quandoque in tristitia & tribulatione. Quis ergo gauderet semper in domino? Neque de Deo semper cogitare possumus, sed aliquando circa negocia nostra versandũ est, igitur non apparet ꝙ debeamus semper gaudere. Respondetur per talem veritatem. Qui vult saluus esse, semper in domino gaudeat, seu gaudere debet. Prima probatio. Dicit enim Arist. j. Ethic. ꝙ virtutes sunt permanentiores disciplinis. Cuius ratio est secundum doctores, quia semper occurrit materia virtutis, non autem disciplinæ speculatiuæ. Sed secundum eũdem, virtuosum opus & benè circunstantionatum fit cum delectatione bene ordinata, quæ non est benè ordinata nisi in Deum feratur, iuxta illud Roma. 14. Omne quod non est ex fide peccatum est. Igitur in omni operatione nostra necesse habemus in domino delectari si volumus Deo placere; quamuis non semper sentiamus delectationem, sicut citharizans optimè citharizat quamuis alteri loquatur & non videatur intendere citharizationi, quia hoc consuetudo facit. Saltem debemus semper gaudere in domino habitualiter, quia debemus habere habitum charitatis infusæ: cuius actus est delectatio vel natus causare delectationem. Secunda ratio, quia omnia opera nostra facimus spe alicuius boni consequendi, vt agricola spe mercedis, latomus spe lucri, sed spes non est sine gaudio, quia Roma. 2. c. Spe gaudentes. Spes enim gaudium habet annexum augens desiderium ad adipiscendum rem optatam. Sicut videmus canem currentem spe habendi leporem, & prægaudio currendo in spe variat caudam. igitur omnia opera nostra debent esse gaudio plena. Spes autem quæ non est in Deo, non est spes vera, sed deceptoria. Igitur si verè sperantes sumus, in omnibus operibus nostris in domino gaudemus, cũ nihil aliud sit gaudere in domino, quàm facere actũ meritorium productiuũ gaudij spiritualis, qui non fit sine spe vera salutis æternæ consequendæ. Spes autem quæ est sine meritis non est vera spes, sed præsumptio. Et ideo notanter Ps. dicturus sperate in domino, præmisit, sacrificate sacrificium iustitiæ. Et tales qui sic indebitè sperãt moriuntur non pleni dierum, sed vitiorum.

Spes non est absq; gaudio.

Secundo quæritur quomodo iubet apostolus gaudere, cum dominus iubeat tristari, quia videtur imprecari maledictionem gaudentibus dicens. Væ vobis qui ridetis, quia flebitis. Item. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur? Respondetur ꝙ oportet hominem in hoc instanti festo & lætari & lugere. Lugere quidem, quia Deum per peccata sua offendit. Gaudere vero, quia tanti fecit Deus hominẽ vt suam naturam assumeret, & sic eam exaltaret, unde Apostolus. 2. Corinth. 6. Quasi tristes, semper autem gaudentes, & iterum in tribulatione gaudẽtes. Vult enim dominus vt simul faciamus (la chantepleure) letando scilicet de vno, & tristãdo de alio.

Secundo requiritur ꝙ portent lumen

Spes non est absq; gaudio.

in manibus, quia cum munditia vitæ habenda sunt in manibus exempla operationis bonæ. Et ideo subdit Apostolus. Modestia vestra nota sit omnibus hominib⁹. Inde prudentes virgines intrauerunt cũ sponso habentes oleum cum lampadibus accensis. Lampas accensa cum oleo est cor plenũ oleo misericordię, & bonorum operum lumine. Hinc dicitur Lucæ.12. Sint lumbi vestri præcincti. Subditur. Et lucernæ ardentes. Quando enim clerici volunt facere solenne festum, præferunt multitudinem luminarium. Sic debemus esse lucernæ ardentes, vt exterius sit splendor bonæ operationis. Mat.5. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cęlis est. Et interius sit ardor sanctæ æmulationis. Alioquin lucerent opera non vt lucernæ, sed vt noctiluca & squammę piscium & quercus putrida, quæ de nocte videntur luminosa, de die in proprio colore apparẽt putrida. Sed in multis oleum istud consumit, & lumem extinguit ventus vanitatis, qui faciunt bona opera solum vt exterius appareant virtuosi. Vulgo dicitur (ce quæ on fuæ le vent ie boit) & sic in talibus perditur merces bonis operis. Sed sapiens mulier gustauit per deuotionẽ, & vidit per experiẽtiã quia bona est negotiatio eius, qua spiritualia bona mercat, ideo non extinguetur in nocte lucerna eius.

E Egredi Debemus egredi a mundo vt occuram⁹ Christo sponso.

Tertio debent totaliter egredi de domo sua, vt sponsum videant, & comitentur. Et ideo dicit Apostolus. Nihil soliciti sitis, scilicet de domo vestra, idest de mũdo, sed illã egrediamini vt eatis ad nuptias agni, secũdũ ꝙ dicitur Can.3. Egredimini filię Sion, & videte regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius & lætitiæ cordis eius. Domus ergo nostra mundus est, in quo sunt tria a quibus necesse est egredi, de quibus dominus ad Abraam Gen.12. Egredere de terra tua & de cognatione tua, & de domo patris tui. Terra nostra caro nostra est, cui dicitur. Quid superbis terra & cinis? Egredere ergo de terra tua, idest de voluptate carnis, & de cognatione tua, idest de curiositate. Cognata est enim curiositas voluptati, & de domo patris tui, pater oĩum superborum diabolus est. Iubemur itaq; de voluptate, de curiositate, & de superbia egredi, quæ tria uitia totum mundũ occupant, quia.1 Io.2. Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Sunt enim quidam similes muscis quæ in telis aranearum dum incautè volitant, ita se inuoluunt, ꝙ exinde amplius egredi nequeunt, immo ab araneis captę occiduntur. Sic aliqui tanto impetu & appetitu, & tanta affectione & delectatione, tam incautè & indiscretè in melle carnalium delectationum, & reti cupiditatum temporalium se infigunt, immergũt & inuoluunt per auaritiam & luxuriã, ꝙ exinde egredi nõ possunt, nec resilire, sed illic vsque ad mortem perseuerantes, cum illo qui dicebat.3.Reg.2. Non egrediar, sed hic moriar. Tandem ab araneis, idest dęmonibus inueniuntur & morte perpetua feriuntur. Sed egrediamur de terrena ista cupiditate, ad videndum regem cęlestem. Faciamus sicut apes, quæ dum egrediuntur ab alueari suo, statim versus cęlum & cęleriter eleuantur. Sic nos de inferioribus bonis ad cęlestia contemplãda assurgamus. Egrediamur in quam de mundo non amantes ipsum, neque eã quę in illo sunt. Egrediamur tanquam viri Hebræi de Aegypto tenebrarum & fornace Babylonis, idest de vana & peruersa cõuersatione, quæ mentis oculos claudit, ne plenè valeant intelligere mysterium istarum nuptiarum spiritualium, & pedes aĩæ vincit ne in uerã terrã promissionis mente & desiderio redire queat. Circũuallata .n. multa vitiorum turba, populi sui & domus patris sui non obliuiscitur, idest diaboli, cuius domus (vt dictũ est) est suꝑbia, familiares eius cætera vitia, ut inanis gloria furor, gastrimargia & similia, ita quòd per huiusmodi multi præscinduntur a grege dominico. Alij trahũtur inuiti, alii trahuntur illecti, alii seducti, alii spontanei cedunt. Ecce quàm potentes sunt principes regis Assur. i. diaboli. Quo-

F *Egredi Importunitas loci monet nos egredi a mundo.*

li. Quoniam vero melior est bona fuga quàm mala expectatio: cito egrediamur confugientes ad altissimum, vt scapulis suis obumbret nobis, & sub pęnis eius speremus. Quia si scriptura nos non moneret egredi, ipsius tamen loci importunitas nos egredi compelleret. Quis enim nostrum si iaceret in luto nō mallet egredi quàm remanere? Quid mundus iste & concupiscentia eius nisi lutum & feces? Audi de amatoribus mundi quid dicatur Io. 1. Computruerunt iumenta in stercore suo. Audi & Apostolum qui reputat temporalia tanquam stercora. Quantis autem sordibus sterquilinium hoc cumuletur, in euidenti est. Adam primus & maximus omnium gigas, sordes inobediētiæ super nos euomuit, cuius tanta fuit labes, vt vniuersam posteritatem miserabiliter macularet. Secundus Cain stercus fratricidij iniecit. Lameth fætorem Bigamiæ superfudit. Etiā ante diluuium mulieres supergressæ viros, & viri muliebria sui corporis patientes, fæces fæcibus cumularunt. Penset qui potest quantis fæcibus vsque in hodiernum diem hæc vallis vsque ad fætorem intolerabilem repleat. Quocirca citissimè egredimini filiæ Siō, vt quid pro croceis amplexamini stercora, homines estis non sues. Egressi siquidem estis cum regina Saba audire sapientiam Salomonis, quinimmo & videre ipsum Salomonem. Vobis itaque plurimum expedit a seculi negocijs exire, quia qui comedit vuam acerbam seculi, dentes eius obstupescunt, & frangere non potest panem. Sed quid in causa? Nunquid dentes pristinum robur amittentes mollificati sunt? Nunquid panis cæteris cibis suauior iocunditate sua priuatus est? Nequaquam. Stupor enim in causa est. Ita enim quis Deo militans si secularibus se implicet negotijs consuetudine obstupescit, & stuporis consuetudine panem vitæ frangere perhorrescit.

Quartò debent habere cantilenas paratas ad recreandum sponsum & sponsam. Si enim cātauerunt Angeli in die natalis, nos qui sumus propinquiores parentes, quia nusquam Angelos appręhendit, sed semen Abraæ: in istis nuptijs debemus magis cantare, & laudare Deum. Et inde subdit apostolus. Sed in omni oratione, obsecratione cum gratiarum actione, &c. Beatus autem erit qui sciet bene cantare & iubilare per deuotam orationē, & gratiarum actionem in istis nuptijs. Nā Ps. 88. Beatus populus qui fecit iubilationem. Et iterum nos hortatur idem Ps. 99. Iubilate Deo omnis terra. Sicut enim messores & vindemiatores considerata fructuum copia iocundantur, & de fertilitate terrę cantant, & interserunt voces quasdam sine verbis in eleuatione animi exultantis, sic nos debemus facere cōsideratis beneficijs quæ nobis prouenerūt ex incarnatione & natiuitate domini nostri. Et hæc est illa iubilatio quam debemus scire & exercere. Sic enim faciebat Dauid recognoscens diuina beneficia cū diceret. ps. 102. Benedic anima mea domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius: & sequuntur beneficia. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat oēs infirmitates tuas &c. quę omnia initiatiue exhibita sunt in incarnatione & natiuitate Christi.

G *Pax. Pax cum Deo est solicite q̃renda.*

Quinto debet esse aliquod encenium quod præsentetur sponso. Solent. n. inuitati ad nuptias aliquod munus offerre, & istud erit pax. Propter hoc subiūgit Apostolus, & pax Dei quę exuperat omnē sensum custodiat corda & intelligentias vestras. Istam pacem debemus esse soliciti Deo offerre. Primo quia bellum cū Deo esset multū periculosum sicut periculosum esset militem habere bellū contra regem, cuius manū effugere nō posset. Vnde omnes qui decesserunt in isto bello tenuerunt longam prisionem, & in futurū vniuersitas creaturarum eū impugnabit, qui habebit bellum contra Deum. Sap. 5. Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Ideo dicitur Iob. 9. Quis resistit ei & pacē habuit? Secūdo quia est valde honorabilis & pulchra. Alij. n. principes quādo faciunt pacē cum subditis suis, humiliant eos. Non sic Deus, sed potius exaltat, vt patet de filio ꝓdigo, cui reuertenti

tenti ostendit paterfamilias plura signa amoris, quàm prius. Et propterea hæc pax dicitur ab apostolo in epistola exuperare omnem sensum, idest omnem pacem temporalem, quam qui habent ad hanc dignitatem sublimantur, vt dicantur filij Dei. Matth. 5. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Ecce quantus honor eis fit. Tertiò, quia est valde vtilis & fructuosa. Iob. 22. Acquiesce ei, & pacem habeto, & propter hoc habebis fructus optimos, fructus scilicet lignorũ paradisi, ad quos homo attingere non poterat ante huius pacis reformationem.

G Pax. Pax cum Deo est solicite q̃renda.

In uigilia natiuitatis domini sermo unicus, & in ordine XXXVI. de coniugio Mariæ, & Ioseph.

SPonsus & sponsa dicunt veni. Apoc. ult. Ad nuptias solent vocari parẽtes, amici, & proximi a sponso & sponsa propter tria. Primò vt inuitati honorem faciant & sponso & sponsæ, quia quanto maior est societas, tanto magis honorantur, & eo magis dicuntur honorabiles nuptię. Secundò ad euitãdũ odiũ. Si n. dimitteres proximum, statim diceret ꝙ hoc est propter aliquod odium. Ideo dicis seruis, inuitate eum, ne dicat ꝙ tu odias eum. Tertiò vt reddas tantundem pro alia vice, si te inuitauerit, vel si iam honorasti cum in suis nuptijs, quia tibi reddat æquiualens. Sic & sponsus Ioseph & sponsa Maria nos inuitant ad nuptias suas celebrandas propter ista tria. Primò ad exhibendum eis honorem. Qui enim nolunt eis facere honorem, non est iustum vt postea honorentur ab eis. Et maximè cũ tu sis filius eius, iuxta illud Io. 19. Ecce mater tua. Vbi secundum Anselmum in orationibus dicit dominus hoc verbum Ioanni in persona totius ecclesiæ. Sic itaque si eis non facias honorem in nuptijs, degeneras a matre tua. Et propterea omnes fideles debent celebrare coniugium suæ matris tam pię & tam benignæ. Est enim sicut pia mater.

A Nuptiæ Propter tria inuitamur spiritualiter ad nuptias Mariæ.

Quando pater vult verberare paruulum, dicit sponsa vel mater. Veni dilecte mi, & abscondit eum sub pallio, vel vlnis suis. Sic cum dominus vult nos tot flagellis castigare, ipsa vocat nos vt ad eam eamus per orationem & deuotionem, eam rogãdo, & præseruabit nos a flagellis, dummodo simus paruuli per humilitatem. Quia vero superbi sumus & nolumus obedire Deo & mandatis eius, ideo dominus flagellat nos, nec in flagellis nostris inuenimus finem. Sic igitur, quia de parentela nostra est, clamat veni. Secundò clamat omnibus ad euitãdum odium. Deus enim iratus est contra peccatores, quia secundũ psal. 5. Odisti omnes qui operantur iniquitatem. Sed Maria est peccatorum refugium, qui ad thronum misericordiæ eius confugiunt; ideo ne desperent vocat eos hodie sponsa cum sponso suo, & dicit veni. Quia si non venias vocatus, oportet ꝙ sit per odium vel negligentiam. Ideo debes cito accedere cum deuotione ad castas Mariæ nuptias celebrandas. Tertiò vnumquemque vocat vt postea tantundẽ reddat. Si enim nunc venis ad celebrandas nuptias Mariæ, cum tua anima coniungetur suo sponso Christo agno in cęlestibus, quia secundum Apostolum. 1. Corinthiorum. 6. Qui adhæret Deo unus spiritus est cum eo, tunc Maria aderit, quæ te iuuabit, & tibi tantũdem reddet, & nõ solum hoc faciet, sed etiam parata erit ad ostium tibi subuenire, & fugare hostes, qui te impedient de introitu ad sponsum, immo quasi impossibile est transire ad sponsum, nisi per eam. Vnde sicut non nisi per inclinationẽ capit̃ virgæ flos, & si sit puer paruulus oportet ꝙ pater subleuet eũ, sic nos cum simus paruuli, si volimus accipere florem, qui est Christus, oportet primo leuari a bono patre Ioseph, & tunc poterimus attingere virgam, & inclinare ad nos, & sic accipere florem Christum, de quo Esa. 11. Egrediet̃ virga de radice Iessæ, & flos de radice eius ascendet. Vt autẽ facilius possimus eam inclinare ad nos, verbum angelicum quo inclinata est, & humiliata sub domino præsentabimus ei dicentes Aue, &c.

Ad

B *Nuptiæ Cum quali tunica interfuit Christus nuptijs Mariæ.*

AD nuptias celebrandas solent spōsus & sponsa tantummodo inuitare parentes, amicos, & proximos, extranei vero non vacantur, nisi ad domum aliquali notitia pertineant. Ideo ne prætergrederetur mos solennis in nuptijs Mariæ, prædicti cum magna solēnitate vocati sunt. Primo enim vocatus est Christus, qui inter omnes propinquior erat, vtpote filius qui in nuptijs istis mirabilem celebritatem fecit. Nam primò sicut solet in nuptijs fieri, ipse nouam vestem assumpsit tunicam inconsutilem spiritu sancti tanquam textoris opere factam, in qua nulla fuit peccati futura, quia ad Phil. 2. Habitu inuentus vt homo. Sed ꝙ hoc fuerit in desponsatione apparet, quia in Euangelio hodierno Matth. 1. dicitur. Cum esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph, inuenta est in vtero habens. Antea multum rogatus fuerat venire ad nuptias, & tamen nunquam voluit venire, sic ꝙ illam sacratissimam & deauratam diuinitate indueret tunicam, quia ille nuptiæ non erant castæ. Quia vero istæ castissimæ fuerunt, & ille pascitur inter lilia castitatis & munditiæ. Cant. 2. Dilectus meus mihi & ego illi qui pascitur inter lilia, ideo venit ad istas. Sed ꝙ hodie illam tunicam dilectus induerit patet Can. 3. Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua, & hoc in die desponsationis illius & lætitiæ cordis eius. O quanta lętitia Mariæ, quando poterat dicere illud quod scribitur. 1. Reg. Inueni virum secundum cor meum .s. paratum ad castè uiuendum sicut ego sum. Sed non suffecit Christo sic se induere in die nuptiarum harum, sed etiam euntibus ad nuptias parauit cibos. Et ubi hoc scribitur? certe Ioan. 1. Verbum caro factum est. Sciebat enim dominus, ꝙ nos sumus boni socij, & ꝙ nos magis diligimus carnem quàm pisces, & duos dies carnium quàm unum piscis, ideo iuxta uerbum Ioannis, seipsum præparauit carnem ut magnum uultum faciamus in die nuptiarum matris suæ. Sed nonne Angeli huic interfuerunt solennitati? Dico ꝙ sic propter duo. Primo quia parentes & cognati. Nam secundum Hiero. ad Paulam. Angelis cognata est uirginitas, & in carne præter carnem uiuere non terrena uita est, sed cęlestis. Et ideo ipsi non defuerunt. Secundo ipsimet fuerunt legatis huius matrimonij. Nonne Angelus uenit ad Ioseph dicens. Ioseph filii Dauid, noli timere accipere Mariam Tria enim sunt propter quę solet repudiari puella a uiro. Primo quando non est satis nobilis aut sibi proportionata per nobilitatem. Sed ecce Angelus Ioseph filii Dauid, idest de nobili genere noli timere. Inuenta est enim hńs in vtero de spiritusancto. i. repleta est oīum gratiarum generibus, in quibus maxima consistit nobilitas. Secundum est quando timetur de eius castitate. Sed ecce noster legatus subdit. Quod enim in ea natum est de spiritusanto est, idest quod in eius utero est non est per operationem carnalem & naturalem, sed per operationem illius qui est omnis auctor castitatis, & amator uirginitatis. Tertium est paupertas. Ideo subditur. Ipse enim saluum faciet popolū a peccatis eorum, idest in utero habet precium pro redimendo totum genus humanum, uel in utero habet diuitias quibus totum genus humanum ditabitur. Sic ergo Christus & Angeli fuerunt uocati ad istas nuptias, & interfuerunt celebritati. Sed nonne nobis dicunt sponsus & sponsa ueni, qui diligimus eā? Certè sic. Ideo oportet cum omni deuotione talibus nuptijs interesse. Et si causemur de paupertate nostra, quia non habemus unde in tātis nuptijs faciamus xenia & donaria. Dico ꝙ sponsa (ut diximus) satis diues est, & sufficit ad eiu snuptias aquam contritionis aut deuotionis afferamus. Et tunc magister festi Christus quæ iam præparauit discum carneum, qui est quasi architriclinus nuptiarum, mutabit aquam nostrā in uinum gratiæ & gloriæ. Si enim hoc fecit in nuptijs alienis, quanto magis in nuptijs matris suæ? Sic ergo omnes inuitāt ad nuptias suas Ioseph & Maria, ut de cętero nullus se possit excusare cum spōsus & sponsa dicunt ueni.

C *Nuptiæ. Angeli interfuerūt nuptijs Mariæ.*

Secundum Euangelium hodiernum Mat. 1. duo dicemus. Primò quomodo Ioseph

Ioseph accepit Mariam in coniugem tractando de eorum matrimonio. Secundò de modo quo vixerunt in matrimonio.

Circa primum dicemus primo utrum matrimonium Ioseph & Mariæ fuerit verum & perfectum? Secundò cur voluit dominus matrem suam desponsari. Tertiò cur dubitauit eius maritus & timuit eam accipere in vxorem.

D Matrimonium. An fuerit verũ matrimonium inter Mariam & Ioseph.

Quo ad primã quæstionem videtur ꝙ non fuerit verum & perfectũ matrimonium, cum prius emisisset votum. In cõsumatione enim matrimonij requiritur carnalis coniunctio maris & feminę, cui repugnat votum. Ad hanc quæstionẽ respõdetur per tres conclusiones. Prima est. Ante desponsationem Maria votum emisit non solum conditionaliter. s. si Deo placeret, quia hoc omnes faciũt, & in omni uoto intelligitur, vt dicit Sco. in dist. 34. senten. sed absolutè & sine conditione. Hoc autem ex tribus potuit ei persuaderi. Primo ex reuelatione diuina & inspiratione, quæ ita sibi reuelauerat esse melius agẽdũ. Nec hoc est contra legem scriptam, cum Hieremias, Helias, & Ioannes Baptista permanserint virgines. Secundò hoc potuit esse ex persuasione Angelica. Angeli enim sibi familiariter colloquebantur, vt patet in salutatione eius, & probabile est ꝙ de hoc suadebunt ei volẽtes suam plantam virginitatis esse in terris. Tertio hoc potuit ei a parentibus persuaderi, vt dicit Ioannes Gerson, & singulariter a senibus, puta a Zacharia qui cognoscebat eam esse de semine Dauid, ideo poterat sibi dicere. O filia mea Deo dilectissima, vtinam tu sis honor nostri generis. Ecce nunc tempus imminet in quo debet venire ille qui est desideratus cunctis gentibus, quia iam sceptrum Israel ad alienigenas trãslatum est, scilicet ad Herodem qui erat genere Idumeus. Et iam etiam hebdomadæ annorum de quibus mentionem facit Daniel finem habent, post quarum completionem debet esse puella semine Dauid quæ virgo concipiet expectationem totius mundi. Similiter ille senex Symeõ santissimus, & Anna vidua, qui continuè pernoctabant in tẽplo vbi erat Maria domino dedita in studio & orationibus cum alijs puellis poterant eis persuadere. O pulcherrimæ puellæ, ecce nunc tempus aduentus domini, quia certificati sumus in proximo videre eum, nec moriemur ante eius visionem, ideo portet vt vestrum una se præparet ad portandum illum fructum quo totus mundus pascetur. O felix illa quæ uotum emittet domino & erit digna parere redẽptorem, quoniam ex virgine Esaias describit eum nasciturum. Sic enim decantare poterant, ille auiculæ in aurora diei quando sol dẽbat nasci. Et ista causa piè potest credi cur Maria spiritu sancto repleta uotum virginitatis emisit. Secunda conclusio. Non obstante uoto matrimonium Mariæ & Ioseph fuit perfectissimũ. Patet, illud est perfectissimum matrimonium in quo omnia bona matrimonij inueniuntur, sic est in hoc matrimonio. Quod probatur. Nam. 27. q. 2. c. omne itaque, dicitur ꝙ omne bonum matrimonij est fides, proles, & sacramentum. Sed hæc omnia fuerunt excellenter in matrimonio Mariæ, & Ioseph. Ibi enim fuit excellentissima fides, cum vterque virginitatem seruauerit vsque ad mortem, vt postea dicetur. Secundò quia nunquam in necessitatibus vnus alterum dimisit, vt patet de profectione in Aegyptum, & reditione, & sic de alijs. Secundo fuit proles benedictissima filius Dei vnigeniti, non quidem ex matrimonio, sed matrimonio nata. Istud est bonum matrimonij, vt vir vxorem quærat vnde possit habere prolẽ quę Deo obsequatur. Sed nunc multi quærũt vxores propter pulchritudinem, sicut quęrentes florem in horto propter pulchritudinem, postmodum cum siccatur proijciũt. Sic isti qui vxorẽ ꝓpter pulchritudinẽ accipiũt cessante pulchritudine in eis deficit illa fides, & non plus de ea curãt quærentes implere libidinem suam alibi. Non sic Ioseph, quia quamuis Maria esset pulcherrima, non tamen eam propter pulchritudinem cõcupiuit, sed quia ex genere suo erat, & quia a Deo vel a parẽtibus suis ad hoc ĩstructus erat. Alij sũt qui quęrũt eas propter diuitias suas. Vnde Cato

Matrimonij bona.

E Matrimonium. Quomodo puniũtur in filiis qui indebite iunguntur matrimonio.

filiæ suæ viduæ & quærenti vt maritaretur reluctabat dicens. Vellem quidem filia, sed isti querunt tua non te. Item cũ a quodam philosopho quæreretur sua filia a duobus, ab vno paupere, sed prudente, & ab alio diuite, sed fatuo, respondit. Malo filiam meam dare viro indigenti pecunia, quàm pecuniæ indigenti viro. Inde Chrys. homil. 1. super Mat. dicit, quòd qui sic vxores petunt potius pulchritudinem quàm fidem petentes, diuitias quàm prolem, sicut pelli parij qui quærunt pellem cati, & nõ propter catum. In sua prole sentiunt irreligiositatem suam, quia sentiunt vt in pluribus filios suos rebelles, Deo odibiles, & Deum & ecclesiam fugientes, ad omne malum pronos & potentes, & ab omnibus maledictos. Sed ecõtrario Psal. 111. Beatus vir qui timet dominum in mandatis eius volet nimis, potens in terra erit semen eius. Tertium bonum est sacramentum quod cõsistit principaliter in inseparabili coniunctione animorum, quia sicut dicit doctor subtilis, Coniunctio carnis non est de necessitate sacramenti, sed tantummodo conditionaliter. s. si petatur. Sed quia forte diceret aliquis ꝙ Maria se subdendo legi matrimonij se exponebat periculo fractionis voti, ideo sit. Tertia conclusio. Licet Maria in coniugio assentiret, ꝙ si Ioseph peteret consensum carnis ꝙ daret, tamen certificata est per diuinam reuelationem antequam consentiret in matrimonium, ꝙ Ioseph statim emitteret votum, nec in suo corpore quæreret vnquã habitationẽ vel coniunctionẽ, aut copulam carnalẽ. Probatur, quia in principio post desponsationẽ Angelo Mariæ annuntiãti ꝙ ipsa pareret Iesum dixit. Quomodo fiet istud, qm̃ virum non cognosco. i. quõ fieri potest ꝙ ego concipiã desponsata puerum, cum iã ego proposui nunquã cognoscere virũ. Est. n. modus loquendi, vinum non bibo. i. votum habeo nũquã bibere vinum. Hoc autẽ non potuisset dicere, nisi iã de hoc certificata esset ꝙ Ioseph nunquã carnalem concubitum cum ea petijsset, cum mulier sit in potestate viri. Secundo si Ioseph instructus est per Angelum ad accipiendũ Mariam, cum hoc totum fieret propter eam, sequitur a fortiori ꝙ Maria debuit de hoc diuinitus instrui.

F *Matrimonium. Quare voluit dominus Mariam matrimonio iungi.*

Ad secundam quæstionem dicitur ꝙ non obstante voto dominus voluit eam matrimonio iungi propter tria. Primò secundum sententiam Ambrosij super Lucam, ne partum virginis calũniarentur Herodes in principio ipsum persequendo & Iudęi postmodum ipsum quasi de adulterio natum increpando, & sic cum virginis fama sit fragilis & cito violabilis, dominus voluit huic succurrere, mallens de sua diuinitate dubitari quàm de virginitate matris. Et ideo voluit custodiri & cęlari virginitatem eius sub pallio matrimonii, quia sciebat illo modo producere fructum sine læsione floris virginitatis. Hinc est quòd licet esset desponsata & virgo, tamen inuenta est in vtero habens. vt dicit Matth. Sed non dicit quid habens. Nec est mirabile, quia vulgo dicitur de eo qui totam patriam occupat, il a tout. Sic & Maria. Quid enim est ꝙ non habeant, qui habentem omnia habent? Secundo vt partus celaretur diabolo. Licet enim multis modis hoc cognoscere potuisset, non est tamen permissus, quia literæ clausæ amicis & nunquã inimicis reserantur. Hæc est ratio Origenis quæ ponitur. 27. q. 2. c. inuenta est. vbi ait. Dico coniugem propterea, vt diabolo virginitatem eius occultem, & legis instituta non destruam. Tertio vt Ioseph esset custos & nutritius Christi, vt scilicet duceret in Aegyptum & reduceret, & nutriret eum in vita sua. Erat enim Ioseph garde de corps domini, & varlet a pied cum iret in Egyptum. Vnde malè pingitur Ioseph ab aliquibus sicut senex cum una potentia, & in decrepita ætate cum capillis canis. Primo, quia dicitur Esaia. 62. Habitabit iuuenis cum virgine. Secundò, quia tunc Maria fuisset passa infamia, cum talis ita senex fuisset impotens generare, immo tunc diceretur de matrimonio castissimo Mariæ & Ioseph ꝙ fuisset simile modernis in quibus accipiunt senes iuuenculas propter lubricitatem & carnalitatem, & delectationẽ impudi-

Ioseph erat perfectè ætatis cum nupsit.

impudicam,quod impium est credere de Ioseph & Maria. Tertiò, quia tunc talis senex non potuisset de ea curam gerere eundo in Aegyptum & redeundo. Talis enim cum potentia sua & cum paupertate non multam fecisset viam in vno die. Creditur autem (sicut dicit Gerson) ꝙ erat inter quadragenarium & quinquagenarium annum. Sic itaque voluit dominus non obstante voto matrem suam cõiungi matrimonio.

G *Ioseph Cur timuit Ioseph accipere Mariã in coniugẽ suam.*

Ad tertiũ cum quæritur cur ergo Ioseph timuit accipere Mariam in coniugẽ suã, cũ tamen esset iam desponsata? Dicitur primo ad hoc ꝙ Maria erat desponsata Ioseph secundum cõmunẽ modũ loquendi Iudæorũ, sicut nunc dicuntur affidatę, quia mos erat Iudæis postquã mulier erat a parẽtibus donata viro ꝙ eã cõsideraret & mores eius, vt scilicet posset postmodum cum ea conuiuere. Dure.n. ceruicis erat populus Iudaicus. Exodi 32. Et pro modico libellum repudij dabat vir vxori. Ideo ne ita essent proni, antequã per verba de pręsenti coniungerentur dabatur eis vxor in familiaritatem, & possent eam considerare & mores eius. Hinc Chryso. & habetur. 27. q. 2. c. priusquam conuenirent, ait, Non dixit priusquam in sponsi adducerentur domum. Hunc enim morem seruabat antiquitas, vt spõsæ in sponsorum domibus haberentur, scilicet ad considerandum mores earum. Dicitur secundo, quòd statim post illam desponsationem, idest receptionem in fidem & familiaritatem Angelus nuntiauit Mariæ mysterium incarnationis, & statim aluus virginis cæpit intumescere. Cum enim Christus fuerit speciosus forma præ filijs hominum, forte erat alicuius quantitatis satis magnæ, & tunc faciliter potuit intumescere venter Mariæ post annuntiationem. Virgo autẽ in domino sperabat cogitans in seipsa quòd opus erat diuinum, & ꝙ qui cæpit ipse perficiet, ideo noluit hoc expressè suo sponso indicare, sed totum committebat diuinæ prouidentiæ, nolens sacramentum regis, nisi cum eius voluntate indicare, & ex hoc Ioseph suspicari potuit. Creditur tamen secundum Gerso. ꝙ statim cognouerit, & ꝙ statim nuptias fecerit. Dicitᷣ tertio ꝙ secundum diuersos doctores multæ fuerunt huiusmodi dubitationis occasiones. Prima est secundum Origenẽ & Bernardum, quia indignum se existimabat tãti mysterij fieri custodem. Sicut & Elisabeth indignam se reputabat visitatione matris domini dicens. Lucæ. 2. Vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me? Et Ioannes Baptista. Ioan. 1. dicebat. Non sum dignus soluere corrigiam calciamentorum eius. Similiter Centurio ait. Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum. Item Petrus domino. Exi a me domine, quia homo peccator sum. Secundò vt sicut Thomas Didymus fuit testis resurrectionis, ita & iste testis esset incarnationis. Sicut enim Thomam voluit de sua resurrectione dubitare, vt per hoc tolleretur omnis dubitatio de eius resurrectione, sic & Ioseph de virginitate Mariæ dubitare voluit, ut per Angelum daretur testandi occasio. Istam rationem assignat Grego. vt habetur. 27. q. 2. c. sic quippe, vbi ait, Ita factus est discipulus dubitans & palpans testis veræ resurrectionis, sicut sponsus fuerat & matris custos integerrimæ virginitatis. Hinc est quòd apparuit Angelus Ioseph, sed in somno secundum Chrys. vt quemadmodum dormiente Adam creauit Deus primam mulierem, sic isti dormienti diuinitus assignaret vxorem, & ait. Noli timere accipere Mariam cõiugem tuã. Hoc potest dici illis qui aliquando pænitentiam agunt, sed modica occasione deponunt. Noli timere accipere Mariam, idest pęnitentiam asperam. Pęnitentia enim talium est ut capa pluuialis, quæ in tempore pluuioso accipitur, & in placido deponitur, quia in aduersitate pænitentiam accipiunt, sed in prosperitate eam deponunt, similes Pharaoni qui flagellatus emenda promittebat, cessante plaga peior fiebat. Exo. 5. Vnde secundum primam rationem inuenta est a Ioseph habens de spiritu sancto, & sic sciuit, sed timuit adesse mysterio. Secundum secundã cognouit per conscientiã quã habebat

Causæ timoris in Ioseph.

de castitate Mariæ, quæ in alijs solo aspectu concupiscentiam extinguebat. Ideo Mariam fornicari reputabat impossibile. Dubius tamen erat quomodo hoc fieri poterat. Similiter legerat hanc prophetiã, ecce virgo concipiet, vt dicit Remigius. Immo in Euangelio Nazareorum scribitur ꝙ potius Ioseph credebat virginem sine viro posse concipere quam eam posse peccare, præsertim cũ eius facies post cõceptionem ita lucebat, vt Ioseph eius faciem videre non posset. Ideo suspicabatur aliquid diuinum esse in ea.

Pro secunda parte habemus dicere de modo viuendi in matrimonio, iuxta illud verbum, & non cognoscebat eam &c. Iũcti. n. thoro matrimoniali debẽt primo viuere castè seruando sibi inuicẽ fidelitatẽ. Secũdo in amore, & non in diuisione, mutuam sibi exhibendo charitatem. Sic fecit Maria, & secundũ hoc dupliciter exponitũ textus. Primò & non cognoscebat eã carnaliter donec peperit filium suum primogenitum, non ꝙ postea cognouerit eam, aut ꝙ habuerit alium filium, sed tantum modo vult dicere Euangelista ꝙ ipsa cõceperat virgo & ante partum nullo modo eam cognouerat. Et propterea in hoc reprobatur Heluidius maculans eius integritatem, primo arguens quia si fuit primogenitus, ergo fuit alius secundus. Secundò quia non cognouit eam donec peperit, ergo post cognouit eam. Sed iste primo erat ignorans scripturam sacram. Nam Exo. 13. dicitur. Omne primogenitum ad aperiens vuluam sancto domino vocabitur. Si ergo sequeretur peperit primogenitum ergo habuit secundũ, tunc mulieres debuissent expectasse secũdum filium ad hoc ꝙ portarent in templum primogenitum. Vnde ibi primogenitum dicit, ante quem nullus est genitus. Ad secundũ dicitur ꝙ ipse non erat logicus, q̃a negatiua non infert affirmatiuam. Dicitũ secundo ꝙ iste modus loquẽdi sæpe ponitur in scriptura sacra. Primò in Ps. 122. Sicut oculi ancillæ in manibus dñę suæ, donec misereatur nostri. Non enim est sensus ꝙ postquã dominus nostri miserebitur non tendant amplius in Deum. Secundò alibi in ps. Sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos, &c. Et sic patet ꝙ ille miser non intellexit scripturas. Et ideo contra eum ponitur ista conclusio. Ioseph nunquã cognouit carnaliter Mariam, immo permansit virgo. Probat beatus Hieronymus in epistola contra Heluidium, quia dñs maiorẽ curam habuit de matre in iuuentute quàm in senectute, & ita mundè voluit eam custodiri tunc & nutriri, immo tunc maior cura debebatũ iuueni puellæ, sed in senectute post mortẽ Ioseph & suam eã commendauit Ioanni euangelistæ virgini, ergo a fortiori Ioseph in iuuẽtute. Probabile enim est ꝙ sicut filius Dei voluit nasci in puritate virginali, ꝙ etiam nutriri. Secundò probatur ex testimonio Euangelico, quia ex tali testimonio ante partum non eam cõtigerat Ioseph. Sed ipse ante partum & post partum per miracula quæ vidit in hoc partu dicit ꝙ illa erat templum domini, & sacrarium spiritus sancti. Scribitur autem. 1. Corinthiorum. 3. Si quis tẽplum domini violauerit disperdet illum Deus, ergo nunquã cum esset iustus ex testimonio euangelii ausus est violare templum dñi. Tertio vt dictum est in quodã sermone de cõceptione, etiã ex testimonio Iudæorum inimicorum Mariæ complexio erat ita compensata vt in respiciẽtibus in ea extingueretur oĩs libido carnalis cõcupiscentiæ, ergo a fortiori cum Ioseph esset pudicus & castus oẽm amorẽ lubricum extinguebat in eo si quẽ haberet ꝙ nõ credit, immo sicut dicit Gerson & multi alij, credibile est ꝙ ex vtero matris sit sanctificatus & refrigeratus ab omni concupiscentia carnali, & dato ꝙ non esset ita, tamen sequitur ꝙ si Ioannes ex præsentia Marię & Christi sit sanctificatus, & Elisabet facta prophetissa ꝙ multo magis Ioseph qui eam tam piè amplexatus est.

H *Mariæ virginitas. De uirginitate perpetua Mariæ cõtra Heluidiũ*

Scd̃o hoc exponit Chryso. hom. 2. sup Mat. ꝙ nõ cognouit eã. i. nõ cognouit quãtæ dignitatis esset, donec peperit filium suũ primogenitũ. Tũc. n. vidit mirabilia q̃ facta fuerũt, pastores veniẽtes & reges stella duce & hmõi. Inde & illi detulit

hon-o

honorem, sicut ipsa faciebat ei. Ioseph autem septem honores habuit. Primus est, quòd fuit de sanguine regali & Patriarcharum. Propter hoc dicit Angelus, Ioseph filii Dauid, quasi dicens, in te filio Dauid adimplebitur promissio. Secundus est quòd verus consanguineus & sposus matris Dei & imperatricis mūdi efficitur. Vnde si velis habere prębendas regni cęlestis, nunc habentur duobus modis: Primò præcibus parentum. Secundò iussu aut præcibus imperatorum. Sic ambo sunt parentes Iesu & Maria imperatrix orbis. Tertius est quòd ad custodiam, & tutelam domini ordinatur. Si tantum desideratur regi terreno seruiri, quātæ putas dignitatis est, seruire Christo in propria persona? Si pro potu aquæ frigidæ mercedem prophetæ dare disposuit, quātam putas pro seruitio Christo impenso tanto tempore mercedem recipiet? Quartus est, quòd vocatus est pater Christi, non ꝙ ita esset, sed in æstimatione hominum, eo ꝙ eum nutriret amplexaretur & custodiret. O quam beatus fuit iste. Multi enim reges & prophetę voluerunt videre eū & non meruerunt videre. Iste multo fortius meruit amplexari. Dicebat dñs discipulis. Beati oculi qui vident, quæ vos videtis, multo fortius, beati oculi qui tanto tempore viderunt eum, & manus quę ipsum attrectauerūt, & os quod osculatū est eū. Quia si multū veneràmur Ioānem Baptistam, quia digito ostendit Christū, & Ioannem euāgelistā, quia supra pęctus dñi in cęna recubuit, multo magis istum, qui amplexatus est eum tanto tēpore. Quintus est, ꝙ secreta fidei mysteria velut regis secretarius nō ab homine, sed ab Angelo didicit, ideo primus fuit Christianus. Sextus est, ꝙ Iesus erat subditus illi, & Maria vocabat eum dominum suum. Quantum ergo putas potest apud dominum, cui in terris se subdidit dñs? Ideo possum⁹ dicere domino illud ps. 83. Beatus vir cuius est auxilium abs te, ascēsiones in corde suo disposuit. Primus gradus scalę est ad beatum Ioseph, Secundus ad Mariam, Tertius ad Christum, Quartus ad patrem.

I Ioseph. Ioseph septem honores & prærogatiuas habuit.

Ioseph fuit primus Christianus.

In festo natalis domini, Sermo I. & in ordine XXXVII. per thema.

Simul in vnum diues & pauper. Psal. 48. Grammatici dicunt ꝙ coniunctionum quædam sunt copulatiuæ, & quędam disiunctiuæ. Coniunctio Adam & Euæ fuit coniunctio disiunctiua, coniunctio duarum naturarum in Mariæ vtero fuit coniunctio copulatiua. Primum patet, quia coniunctio primorum parentum & consensus eorum in peccatum fuit causa dissensionis, & disiunctionis inter hominem & Deum. Esaia. 59. Iniquitates nostræ diuiserūt inter nos, & Deum nostrū. Secundo fuit causa separationis eorum a loco deliciarum, quia inde propter peccatum eiecti sunt. Psal. 54. Cōtaminauerūt testamentum eius. In testamento enim illo primo Dei, Deus eis omnia sua dereliquerat, dempto fructu vnius ligni, sed non sunt habiti fideles in testamento suo, ideo sequitur. Et diuisi sunt ab ira vultus eius, scilicet a terestri paradiso ducti in hanc vallem miseriæ & lachrymarum. Tertio fuit coniunctio illa causa seperationis animæ & corporis. Sap. 1. Iniustistitia est mortis acquisitio, impij autem manibus & verbis accersierunt illam. Acquisierunt enim separationem animę & corporis quæ est mors, verbis loquendo cum serpente, & manibus accipiēdo lignū vetitum. Sed in vtero Mariæ misericordia & veritas obuiauerunt sibi, & iustitia & pax osculatę sunt, & ibi factus est simul in vnum diues & pauper. Christus.n. nascendo pacē attulit. Vnde & Angeli cantauerunt. Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus, & eam moriendo legauit, ait.n. Pacem meam do vobis, non quō mundus dat. Solet quæri a pueris in grāmatica, da copulatiuas, da disiūctiuas. Christus quidē illas dat & dedit, sed non quō mūdus dat, sed ecōuerso, q̄a mūdus dat copulatiuas in malo, & disiunctiuas ī bono. Coniūgūtur enim vt malū faciant,

A Natiuitas Christi. In natiuitate Christi fuit cōiunctio copulatiua diuinitatis cū natura humana.

B Christus Mundus

Christus & mund' dant differēter copulatiuas & disiunctiuas.

vt puta in furto & rapina. Prouer. 1. Ponamus tendiculas contra insontem frustra, marsupium sit unum omnium nostrum, aut adulando principibus. 2. Parali. 18. Verba omniū prophetarum vno ore prospera regi annuntiāt, aut vt Dei præcepta aliqualiter transgrediantur, quia psal. 2. conuenerunt in vnum aduersus dominū & aduersus Christum eius. Vnde & vulpes Samsonis iunctæ erant per caudas. In cauda enim latet venenum vt cōmuniter dicitur, & ita mali in malum vniti sunt. Ante vero diuisæ, quia in bonis diuiduntur, ad quā respicere debent & faciem vertere. Dāt enim & disiunctiuas in bonum, quia nunquam inueniri potest inter eos bonū pacis, sed semper diuisionis. Hie. 6. Dicunt pax pax, & non est pax. Christus vero dat disiūctiuas in malo. Matt. 10. Nolite arbitrari quia veni mittere pacem in terrā. Non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum. Sed coniunctio copulatiua quā Deus dat, est coniūctio charitatis. 1. Cor. 14. Non. n. est Deus dissensionis, sed pacis. Coniūnctio autē charitatis copulat hominē cuilibet amico & inimico, iuxta illud Ro. 12. Si fieri potest ꝙ in vobis est, cum omnibus hominib' pacē habentes. Item etiam copulat hominem Deo. iuxta illud. 2. Cor. 13. Pacem habentes, & Deus pacis erit vobiscum. Hanc autem coniūnctionē vt faceret, in se voluit experiri quando simul in vnū diues & pauper. Diu enim diues altercatus fuerat cum paupere vt debitā redderet, ideo vt coniunctio hæc fieret, sol diuinus, sol iustitiæ apparuit in signo virginis, immo & in sinu virginis, in quo coniunctus est lunæ nostrę mortalitatis, & sic iūcta sunt ima summis, & reconciliata vniuersa. Igitur ad gremium virginis conuertamur, & ibi reconciliationem, & gratiam quæramus dicentes Aue.

C Natiuitas Christi.

Ante Christi natiuitatem erant tres

Aduertendū est secūdū Alex. de Hall. in 4. parte, ꝙ añ natiuitatē Christi erant tres immicitiarū parietes. Primus inter Deū, & hoīem. Secundus inter hoīem & Angelū. Tertius inter hoīem, & hoīem. Primo quidē hō p inobediētiā Deū offenderat, & Deus offensus sibi varia plagas inferebat, ecōtrario homo eū suis maleficijs irritabat. Deute. 32. Irritauerunt eum in adinuentionibus suis. Vulgo dicitur. Deux gros ne peuent en vng pot. Psal. 9. Dum superbit impius incenditur pauper. Deus enim erat vnus grossus, qui a nullo comprænhendi poterat, & mūdus pauper superbus qui nihil nisi animum habebat, & hoc ad irritandum Deū, ideo Deus offensus erat. Secundo inter hominē & Angelum, quia per suū casum restaurationē angelicam impedierat. Inde & per Angelum expulsus est homo a paradiso, & ciuitates Sodomorum subuersæ. Tertio inter hominem & hominem, quia Iudęus cerimonias legis excolebat. Gentilis idololatriam, & vterque ritus alterius despiciebat. Veniens autem in mundū pax nostra, fecit hodie vtraque vnū. Eph. 2. Et lapis angularis vtrosque iunxit parietes. Nam abstulit peccatum, & reconciliauit hominem Deo: reparauit casum, & reconciliauit hominem Angelo. Destruxit ritus, & reconciliauit hominem homini, & sic restaurauit quę in cęlo & quę in terris sunt. Col. 1. Ideo illa multitudo militiæ cælestis hodie cecinit, Gloria in excelsis. i. in Angelis Deo. Et in terra pax hominibus, idest in hominibus. Hinc est ꝙ Angelus congaudet & loquitur pastoribus, quia pax est inter homines & Angelos reformata. Nascit Deus & homo, quia pax est inter hoīem & Deū restaurata. Nascit in præsepi bouis & asini, quia pax est inter hoīes restituta. Per bouē. n. Iudaicus populus, per asinum Gentilis designatur, secundū illud Esa. 1. Bos cognouit possessorem suum, & asinus pręsepe dñi sui. Glos. per bouem significant credentes ex Iudæis per asinum gentilis populus. Et ad designandum lætitiam duorum populorum de natiuitate Christi, in cornibus altaris ponuntur duo candelabra, quæ cruce mediante, faculas ferunt accensas, ad Iudaicum populū pertinet illud Esa. 60. Surge illuminare Hierusalē, quia venit lumē tuū, & gloria dñi super te orta est. Ad gētilē vero dicit apostol' Eph. 5. Eratis aliquādo tenebrę, nūc autē lux in dño.

inimicitiarū parietes.

Nam.

Nam noua stella apparuit magis. Crux vero in medio altaris inter duo candelabra collocatur, quoniam inter duos populos Christus mediator existit lapis angularis quæ fecit vtraque vnum. In signum huius pastores Iudæi a Iudæa, magi gentiles ab oriente ad hunc adorandum venerunt. Sic igitur primò facta est reconciliatio Dei ad hominē, non ad dæmonem. Nam Christus cōsimiliter egit Pharaoni. Pharao enim Gen. 40. duos habuit inimicos in carcere, scilicet pincernam & pistorem; sed in die natalis sui unum recepit in gratiam, alterū suspendit in patibulo. Sic Christus duos habuit inimicos, vnum sibi reconciliauit per misericordiam & gratiā, scilicet hominē, alium scilicet dæmonē per iustitiam & sapientiam suam superauit, & inferni patibulo adiudicauit. Inde dicuntur Angeli pacificati. Gloria in altissimis Deo pro dæmone superato, & in terra pax hominibus pro homine recōciliato. Et quia Deus erat diues, homo pauper, Angelus diues diuitijs spiritualibus, homo pauper, similiter Iudæus diues in scripturis sacris, homo pauper, hæc aūt hodiè vnita sūt & recōciliata, valde bene cōcludit ꝙ simul in vnū diues & pauper.

Coniūctiones factæ in Christi natiuitate.

Igitur dicendum est de triplici coniunctione quam ponit Augu. Cōiuncta sunt adinuicem Deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanum. Deus diues, homo pauper. virgo diues quę fructū habet centesimum, maternitas pauper, quæ tantum fructum habet tricesimum. cor humanum pauper, sed fides diues. Iacobi. 2. Diuites in fide. Hinc Augu. Mirabile est, ꝙ cor humanum fidem his duobus accommodauerit, vt crederet ꝙ Deus homo esset, & virgo manserit quę peperisset. De prima cōiunctione dicetur hoc sermone matutino. De reliquis vero duabus sermone pomeridiano.

Itaque prima coniunctio est copulatiua qua coniuncta est humana natura diuinitati, propter cuiusmodi coniunctionem sortitur quinque nomina hodie recitata in prima lectione matutinarum Esa. 9. Dicitur .n. primo admirabilis, secundo cōsiliarius, tertio Deus fortis, quarto pater futuri seculi, quinto princeps pacis.

D Natiuitas Christi. Christus sortitur quinque nomina in natiuitate.

Primo admirabilis secundum illud Iudi. 13. Quid quęris nomen meum quod est mirabile? Et hoc triplici ratione. Primò admirabilis capacitate. Nam qui immensus erat, factus est paruo corpore mensuratus, & se fecit mensuratum vt nos ad mensuram reduceret, æternus factus est temporalis, & tempore mensuratus, & ille quem mundus capere non poterat clauditur in virginis vtero. Ecclesiastici. 43. Vas admirabile opus excelsi. Vas enim illud humanitatis mirabilis fuit capacitatis, quia continet diuinitatem, ideo opus fuit mirabile excelsi. Mirabilis certè coniunctio & quasi impossibilis comprahendi a philosophis, vt scilicet æternus esset temporalis, & immensus mensuratus, & immortalis mortalis. Secundo dicitur mirabilis in humilitate, quando magnus factus est paruulus, quando excelsus præ regibus terræ factus est humiliatus vsque ad bestias terræ. Quod admiratus Abacuch ait, Domine consideraui opera tua & expaui, in medio duorum animalium cognosceris. Tertiò admirabilis in bonitate & suauitate. Bona quidem fuit Christi humanitas, sed diuinitati iuncta suauitatem inestimabilem & ineffabilem affectui humano attulit. Ait philosophus. 1. Metaphy. ꝙ propter admirari nunc & prius cæperunt philosophi philosophari. Cum ergo odor & sapor huius bonitatis effuderit se per totum mundum, admirati viri sancti cæperunt in eo philosophari, ita vt alij ad martyrum per hanc veram philosophiā currerent, alijs totum mundum (vt suauitatem hanc plenius degustarent) dereliquerunt, alij vero in laboribus, & sudoribus, & studijs vsque ad finem vitæ permanserunt. Inde dicebat anima catholica illud psalm. 138. Mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis. Hæc mirabilia quęrebant sancti patres dicentes illud Ecclesiastici. 33. Immuta signa, innoua mirabilia. Fecisti mirabile producendo hominem nec de viro, nec de fęmina, & mirabilius de viro sine fęmina, sed vilescit iam tertius modus de viro & fę-

mina, fac nūc quartū de fœmina sine viro.

E Christus Consiliarius. Christus est magnus consiliarius, & differēter ab alijs.

Secundò dicitur consiliarius, iuxta illud Prouerb. 8. Ego sapientia habito in conciliis, & eruditis intersum cogitationibus. Dictus est autem consiliarius, quia magni consilij Angelus, idest commissarius ad faciendum humani generis redēptionem. Et si dicatur quòd tale nomē est satis commune, sunt enim multi consiliarij. Respondetur quòd verum est, sed iste singularis & vnicus. Nam alij consiliarij & si frequenter iudicent & ordinent aliqua, tamen illa sæpe non permanet, sed versantur & reuersantur. Ecclesiastices. 3. Suis spacijs transeunt vniuersa. Et psalm. 32. Dominus dissipat cogitationes populorum, & reprobat consilia principum. sequitur; Consilium autem domini manet in ęternum. De cuius cōsilio processit vt fieret ista coniunctio deitatis cum humanitate, & illud matrimoniū indissolubile & perpetuum, quod tanta dilectione vnitum est vt etiam nec morte potuerit fieri quin diuinitas semper vnita esset animæ & corpori. Secundò quia cęteri consiliarij de rebus terrenis & de terra consiliantur. Io. 3. Qui de terra est, de terra loquitur, sed iste consiliatur de supernis habendis. Alij enim consulunt de modo terræ habendæ, iste de modo contemnendi eam. Illi consulunt de materijs regni terreni, iste de materijs regni cælestis. Ideo sequendus est iste consiliarius, qui ita bene consulit, quia nisi sequamur poterit dicere illud Prouer. 1. Despexistis omne consilium meum, ego quoque in interitu vestro ridebo. Tertio iste consiliatus est, dum in hunc mundum venit, de his quæ mundus & mundi consiliarii nesciebant consulere. Nullus enim sciebat viam salutis, omnes descendebāt in infernum. Clamabat mundus, & quærebat hunc consiliarium. Nolebat amplius Moysen, quia erat impeditæ linguę. Nolebat Hieremiam, quia puer erat & nesciebat loqui. Non Esaiam, quia labia immunda habebat. Quęrebat itaque hanc sanctam coniunctionem, hunc consiliariū dicens. Osculetur me osculo oris sui, & ita multifarie multisque modis olim locutus Deus in prophetis, nouissimè locutus est nobis in filio. Primum quidem Deus literas mittebat, & per literas salutabat. Ps. Qui mandat salutes Iacob. Nouissimè vero in propria venit ad consulendum sobrietatem & abstinentiam, contra consilium quod dedit serpens de crapula.

Christus dicitur Deus fortis.

Tertio dicitur Deus fortis. Licet enim sit paruulus, tamen ibi abscōdita est fortitudo eius. Fortis quidem erat in natiuitate vincens & terrens mundum in Herode, quando turbatus est & omnis hierosolyma cum illo. Secundo in prædicatione, doctrina, & exemplo, & vita vincens carnales delicias. Tertio fortis in passione, quando fortis impegit in fortem ambo pariter corruerunt, sed fortior resurrexit. Diabolus autem se gigantem reputabat in specie Roboam. 3. Regum. 12. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Pater meus posuit super vos iugum, ego vero addam ad iugum vestrum. Pater meus cæcidit vos flagellis, ego vero cędam uos scorpionibus. Sed Christus econtrario vt gigantem illum superaret factus est paruulus, & in paruulo gigas geminæ substantiæ habebatur. psal. 18. Tanquā sponsus procedēs de thalamo suo, exultauit vt gigas ad currendam viam. Dicitur autē Christus Deus fortis, quia est fortitudo nostra. Et dicitur nobiscum esse, quia emanuel quasi nobiscū Deus, Si ergo Deus pro nobis, quis contra nos? Roma. 8. Est enim nobiscum vt nos conseruet, & pro nobis vt pugnet. ps. 45. Dn̄s virtutū nobiscum. Et ideo Iob confidenter dicebat. Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me?

Christus dicitur pater futuri seculi.

Quartò dicitur pater futuri seculi, q̄ potest duobus modis intelligi. Vno modo, quia est pater futuri mūdi. Sicut. n. sol iste tēporalis influit vitam temporalem, & dicitur pater vitæ huius. Et sicut pater influit vitā filio, sic filius Dei his, q̄ erūt sui in alio mundo influet vitam æternam. psal. 102. secundum altitudinē cęli a terra, corroborauit misericordiam suā super timentes se. Hoc est secūdū glossā magistri electos suos tātum in hac natiuitate exaltauit, quasi cęlum a terra, cū de

terrenis cęlestes effecit; & post vitam terrenam cęlestem confert ex misericordia sua & liberalitate.

Secundò potest intelligi de seculo noui testamenti. Abraam enim dicebatur pater veteris. Inde Io. 5. Iudęi gloriabantur Abraam esse patrem suum. Sed iste noui seculi, quod tunc futurum erat, pater dicitur quando genuit nos verbo veritatis, vt essemus initium aliquod creaturę eius. Hinc est, quòd ex nomine patris nostri Christiani appellamur. Ipse enim in cruce latus aperuit, & tūc effluxit sanguis & aqua, aqua ad nos regenerandum, & sanguis ad colorādum gratia sua. Sicut enim primus Adam fuit initium prioris seculi, & pater, sic Noe secundi pater fuit. In cuius figura dicitur Noe. Vir perfectus in cunctis generationibus suis. Gen. 7. quod de Christo magis propriè dicitur. Neque enim generatio cuiuscūque hominis perfecta fuit, sed maculata. Istius autē triplex est generatio. Vna ęterna, qua generatur a Deo patre. Secunda ex matre & ex tempore, quę perfecta fuit eo quòd vir perfectus gratia & gloria in instanti suæ conceptionis factus est. Sed tertia spiritualis, qua in nobis de die in diem generatur. Sicut dicebat Paul⁹ Gal. 4. Filioli mei quos iterū parturio, donec formetur Christus in vobis. Et similiter nos generat. Inde est quod dicuntur tres missæ hodie. Vna in media nocte repræsentans Christi generationem æternā, vt patet in principio eius. Secunda in aurora, qui repræsentat temporalem, & hoc etiam apparet in principio. Tertiam plena die, quæ significat spiritualem generationem. Ideo dicitur Puer natus est nobis. i. in nobis. Vnde & prouidit eis pater iste de tanto bono ꝙ nō esset ausa natura humana petere, si ꝙ Deus vtilitatem nostræ carnis assumeret, quæ dicebat quasi petere non audens. Cāticorum. 8. Quis det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ, sed pater ait. Gloriam meam in puluerem deducat.

Christi triplex generatio, & hac ratione hodie tres dicuntur missæ.

Quintò dicitur princeps pacis, quia auctor pacis. Vt sectator pacis, vel filius pacis potest dici quilibet homo, sed solus Deus princeps pacis, qui sic paci dominatus est, vt suam eam diceret. Pacem (inquit) meam do vobis. Princeps quidem pacis, quia ab eo pax præcipua descendit. Pax scilicet illa, quę exuperat omnem sensum. Ille est sine cuius prouidentia impossibile erat pacem dari rebus, & ideo pro bono pacis voluit incarnari & pati. Inde pacem istam præcogitauit cogitando omnes modos & pūctos quibus posset hominem ad pacem trahere. Et ideo dicit Hierem. 29. Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis. Secundò tractauit, scilicet per prophetas antiquis patribus promissionem pacis faciendo, & quasi matrimonium cum natura humana procurando. Vnde antiqui patres de promissione non sibi reddita quasi conquerebantur dicentes Hierem. 8. & 14. Expectauimus pacem & non erat. Et Esaias clamabat. Veniebat pax, & requiescat in cubili suo, idest in vtero virginis. Tertio nobis attulit matrimonium in incarnatione consummando. Psal. 71. Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis. Non dicit abundantia iustitiæ, quia de nullo ita auarus est modo, nec ita magnum forum facit sicut de misericordia, econtrario erit in futuro. Fuit enim auarus de misericordia diuiti epuloni. Propter hoc Symeon eo viso dixit. Nunc dimittis domine seruum tuum in pace. Quartò prædicauit eam, & annunciauit per Angelos dicentes, In terra pax hominibus bonæ voluntatis. Psal. 84. Loquetur pacem in plebē suam. Iusserat autem filiis Israel offerre eam primo. Deut. 22. Si accesseris ad aliquam ciuitatem, offeres ei primum pacem. Et discipulis suis dicebat Luc. 10. In quacunque domum intraueritis, primum dicite, pax huic domui. Quintò ostendit eam nobis in sua conuersatione, pacificè nobiscum conuersando. Viæ eius, viæ pulchræ, & semitæ eius pacificæ. Et Ps. 119. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus, vt scilicet exēplo meo eos ad pacem reducerem. Sextò eam emit in passione proprio sanguine. Disciplina enim pacis nostræ super eum. Colo. j. Pacificans per sanguinem suum, siue quę in cęlis, siue quæ in terris sunt.

Christus dicitur princeps pacis.

F Pax. Deus præcogitauit modos pacis cum homine faciendæ.

Propterea

Propterea postquam eam dedit discipulis dicendo, Pax vobis, ostendit eis manus & latus, ac si diceret. Videte quàm carè eme rim eam. Septimo eam dimisit nobis in suo testamento in recessu. Io. 14. Pacem re linquo uobis. Hæc enim fuit primus eius bannus, & ultimum testamentum. Sed no tabile est, ꝙ dicit Pacem meam, quia uulgo dicitur ꝙ melior est bona guerra, quàm pax mala, propter hoc addit meam. Est enim aliqua pax quæ non est eius, quam nobis non dimisit, sed potius destruxit, de qua dixit Lucæ 12. Putatis quia pacem ueni mittere in terram; Non dico uobis, sed separationem. Et ista pax potest dici illa quam facit spiritus cum carne obediendo concupiscentijs eius, quàm dominus totaliter destruxit. Bona esset pax, si econtrario subesset omnino caro spiritui. Et illam pacem dominus habuit, quia nullam unquam rebellionem carnis ad spiritum sensit, sed eam perfectè habere non possumus, quia continuè caro concupiscit aduersus spiritum. Hoc bellum continuū carnis ad spiritum est bellum inter Isaac & Hismael. Nam sicut Hismael faciebat Isaac adorare imagines luteas, sic caro facit spiritum in apparenti pulchritudine delectari. Imagines enim luteæ sunt sicut lateres exterius plumbatæ & lucentes. Licèt autem istud bellum non possit omnino pacificari in hoc mundo, potest tamen reduci ad aliquam concordiam, ut saltem aliquam tranquillitatem pacis spiritus habeat, sed non plenam propter fomitem concupiscentiæ, qui nunquam extinguit, sed continuè uiget in uobis. Quem quia non habuit beata uirgo Maria secundum multos, ideo nec passa est bellum istud, sed ipsa secus pacificè habitabat & cum alijs. Ioseph etiam erat cum illa pacificus in hac natiuitate, nec ab illa debitum requirebat, nec ardore libidinis ipsam infestabat, & sic ibi omnia erāt pacata, & immaculata, & refrigerata. Vel dicēdum est, ꝙ ille qui de Maria natus est vocatur admirabilis in incarnatione & natiuitate ꝓpter illam triplicem mirabilem cōiunctionem de qua diximus, consiliarius in prædicatione & doctrina, in qua non solum præcepta, sed etiam consilia docuit. Deus in creatione, magorum adoratione, & miraculorum coruscatione, iuxta illud Nicodemi. Ioan. 3. Nemo potest hæc signa facere, quę tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Et in peccatorum remissione. Quis enim potest dimittere peccata nisi solus Deus? Et in mentium cognitione, quia 2. Parali. 6. Tu solus nosti corda filiorum hominū. Fortis in passione, ubi abscondita est fortitudo eius, sed tamen ipse fuit fortitudo nostra. Nam iuxta Apostolum. 1. Corint. 1. Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus, pater futuri seculi in resurrectione, quando incepit futurum seculum in glorificatione animæ & corporis. Dicitur enim pater futuri seculi, nō huius in quo uiuebat propheta, sed sempiterni, cuius nemo potest esse pater nisi Deus, qui in eo omnes sanctos generat, propter quod eorum mors natalis dicitur. Princeps pacis, idest mediator Dei, & hominum, qui Deo & Angelis nos reconciliauit, quod factū est in ascensione, quando naturam humanam assumptam cum diuina in dextera Dei exaltauit.

Pax duplex.

Sermo II. & pomeridianus eiusdem diei & in ordine XXXVIII. per thema præcedens.

QVæritur quare Deus uoluit, ut simul in unum essent diues natura diuina & pauper natura humana, ita ꝙ Deus fieret homo & assumeret nostram miserrimam naturam? Respondetur ꝙ propter multa. Primò quidem ut nostrum amorē alliceret. Nam primus hominem fecerat ad imaginem & similitudinem suam, ut homo in Deo delectaretur, sicut simile suo simili applaudit. Sed quia iam imago illa decolorata erat, nec in ea delectabatur homo, Deus non se ad similitudinem hominis fecit, sed uerum hominem ut in eo delectaretur homo, & amaret eum. Secūdò ut humanam naturam nobilitaret. Prius clamabat ad dominum natura uilis. Thren. 1. Vide domine, & considera quo-

A Natiuitas Christi. Quare Christus voluit fieri homo.

quoniam facta sum vilis. Post incarnationem dixit Christo. Cum gloria assumpsisti me, & sic facta sum gloriosa. Sicut ignobilis mulier sublimatur cum a viro nobili in matrimonium assumitur. Ex quo patet, quòd omne peccatum post incarnationẽ grauius est, quàm ante, sicut ignominiosius est viro nobili viliter agere quàm ignobili. Natura igitur prius pedibus Sathanę substrata: nunc per incarnationem ad meritum Angelorum est sublimata. Tertiò vt caro per carnem liberaretur, & pro genere humano de suo sumeretur in redemptionis precium, ut inde remedium fieret, vnde vitium contractum est, & in eodem monstraretur, & peritia medici & iustitia redempti, quãdo de suo & sanando inuenitur remedium, & pretium redimendo. Quarto vt de nostra mortalitate susciperet vnde mori possit vita pro mortuis, vt suam immortalitatẽ nobis cõferret, & quod in filium Dei non potuit perpetrari, in filium hominis posset admitti. Quintò vt Deus familiarius ab homine diligeretur, & vterque sensus in Christo beatificaretur, & reficeretur oculus cordis in eius diuinitate, & oculus corporis i eius humanitate, vt siue ingrederet, siue egrederetur pascua inueniret natura ab ipso condita. Sextò vt illa diuina potentia facilius ab homine sustineri posset, & vt homo cui parum legis & prophetarũ pręcepto profuerant promptius salutem suam quæreret, cum ad eum salus ipsa venisset, & qui misso toties de cęlis non corrigebatur imperio, præsentiæ saltem instrueretur exemplo. Septimò vt a diabolo difficilius agnosci posset. Ideo enim sub formæ seruilis abiectione latuit Deus, vt dolosum supplantatorem suis vicissim fraudibus irretiret, & humanæ auidam perditionis, inexplebilem bestiam per escã carnis illusit. Sic Daniel draconem (qui Diaboli speciem præferebat) cibi virtute conficit, faciens de pice & adipe, idest de duabus substantijs vnam offam, qua assumpta, quod putabatur cibus, interitus fuit. Sic sapientia vicit malitiam, & carbones congessit super caput peccatoris. Qui enim arte sua sophistica nos spe deitatis promissæ deceperat dicẽs. Eritis sicut dij, nunc per oppositum carnis obiectione decipitur, qua velatus dominus hodie ex virginis vtero tanquam sponsus de thalamo suo processit. Et licet celatum sit mysterium diabolo, ipsum tamen voluit dominus reuelari hominibus. Prius quidem obscurè, scilicet antiquis patribus. Vnus eorum dicit Dan. 7. Aspiciebam in visione noctis. Alia est visio noctis, alia diei. Antiqui enim patres viderunt incarnationis mysterium per noctem. Nam non poterant reuelata facie magnitudinem gloriæ Dei aspicere. Sed postea clarè manifestatum est, quando antiquus dierum cedit in humanitate per incarnationem & natiuitatem. Tunc enim quod erat occultum, factum est in ecclesia manifestum, cooperante ad hoc virgine Maria, ex cuius purissimis sanguinibus formatum est corpus Christi, & hodie terris effusum; quã salutabimus.

Quomodo antiqui patres incarnationem Christi uiderunt.

Notandum quòd dominus volens ex misericordia sua recõciliari homini per internuntios, quæsiuit quid homo contra eum haberet. Micheæ. 6. Populę meus quid feci tibi, aut quid molestus fui, responde mihi. Et per Hiere. 2. Quid vultis mecum iudicio contendere, omnes dereliquistis me dicit dominus, & hoc per peccatum, quare indignaris aduersum me fauilla & cinis? Certe Esaiæ. 16. Indignatio eius plusquam fortitudo eius. Sed ad hæc natura humana sex formauit quærimonias per aduocatos suos, quas per eosdem Deo proposuit. Quærebatur itaq; primò ꝙ Deus nimis esset absconditus, iõdifficile inueniebatur. Et hoc per aduocatũ Esaiam. 45. Vere tu es Deus absconditus. Ac si diceret homo. Tu me quæsiuisti in dimidia die, & inuenisti, dicens. Adam vbi es? Ego iam te per quinque milia annorũ quæro & non inuenio, teste Iob 13. dicente. Cur faciem tuam abscondis & arbitraris me inimicum tuum? Teste etiam Dauid inquirente. Quare faciem tuam auertis, obliuisceris inopiæ nostræ? Quid ergo tanto tempore abscondis te, & sapientiã tuam a nobis? Ex testimonio enim sapientis. Ecclesiastici. 20. Sapientia abscondita &

A Natiuitas Christi. Quare Christus uoluit fieri homo.

B Natiuitas Christi. De sex q̃rimoniis naturæ humanæ sopitis in natiuitate Christi.

& thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque? Hoc autem confitebatur, quo ad vtrunque; scilicet quòd erat absconditus. Exodi. 33. Faciem meam videre non poteris. Non enim videbit me homo & viuet. Et quòd homo ab eo non abscondebatur. Oseæ. 5. Ego scio Effraim, & Israel nō est absconditus a me. Sic ergo vt videtur iustè conquerebatur homo de Deo. Secundam quærimoniam formabat de hoc ꝙ nimis erat altus, ideo ad ipsum cum difficultate pertingebat ipsum inuocando & deprecando pro negocijs suis. Et hæc proponebat aduocatus Dauid dicens. Mirabiles elationes maris, idest tribulationes in profundo huius seculi, & tamen mirabilis in altis dominus, qui etiam conturbas ipsum mare, quare difficilis ad aggrediendū his, qui in imò positi sunt. De quo similiter conquerebatur sponsa. Cāticorum. 5. Quæsiui illum & non inueni, vocaui & non respondit mihi. Causam assignare videtur Dauid in psal. Altissimum posuisti refugium tuum. Quod confessus est ipse Deus. Primum scilicet prodidit dicens Ecclesiastici. 24. Ego in altissimis habito. Secundum vero Esa. 51. Ego dominus qui conturbo mare, & intumescunt fluctus eius. Tertiam quærimoniam de eo formare videtur, quia nimis magnus, ideo difficilius laudari potest. Hoc per sapientem Iesum Iosedech proposuit. Ecclesiasti. 43. Benedicentes dominum, exaltate illum quantum potestis. Maior est enim omni laude, & sequitur. Ne laboretis. Non enim peruenietis. Et huic consonat opinio ipsius Dauid dicentis. Ps. 47. Magnus dominus & laudabilis nimis. Te enim debeo laudare, & præ magnitudine tua sicut debeo non possum. Et hanc magnitudinē ipsemet confitetur dicens Hiere. 23. Ego cęlum & terram impleo. Quartam quærimoniam formabat de eo quòd nimis fortis erat, ideo difficile tolerabatur. Hoc proposuit per aduocatum Iob. 9. Si fortitudo quæritur robustissimus est. Et inde Iob sentiens hanc fortitudinem sibi aduersam dicebat. Iob 23. Nolo multa fortitudine contendat mecum, ne magnitudinis suæ mole me præmat. Inde deficiēs Dauid dicebat. A fortitudine manus tuæ ego defeci. Ideo de dominio suo merito cōqueri videbat natura humana ꝙ vix tolerari posset. Quinta quia nimis facūdus esset, ideo difficile conueniretur. Et hoc per aduocatum Iob 9. Si voluerit quis contendere cū eo, non respondebit vnum pro mille. Vnde & Moysi dicit Exodi. 4. Quis fecit os hominis? Ac si diceret. Et si es impeditæ linguæ, ego tamen facundus sum. Sextam vero quia nimis iracundus, ideo difficile placaretur. Et hanc per Iob iterum proponi fecit. Iob 9. Deus cuius irę resistere nemo potest. Et per Dauid in Psal. Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? quasi dicat. Septuaginta milia hominum pro vna modica superbia vna die occidisti. Et Moyses huius est testis. Exo. 14. Misisti iram tuā, quæ deuorauit eos sicut stipulam, & in furore tuo congregatæ sunt aquæ, immo quasi omnes præter duo occidisti in deserto. Psal. 64. Ipsi vero non cognouerunt vias meas, quibus iuraui in ira mea, si introibunt in requiem meam. Quæ omnia audiens dominus statuto tempore disposuit ad has quærimonias satisfacere. Hoc autem fuit in die natalis sui. iuxta illud Gala. 4. At vbi venit plenitudo temporis misit Deus filium suum in terris. Igitur vt primam placaret quęrimoniam nascitur dominus in humana specię, & in domo aperta vt ab omnibus inueniretur. Sicut enim sol diu aliquando latet in nubilo, qui tādem clare hominibus reuelatur, sic Deus qui ab origine mūdi hominibus latuerat, in natiuitate sua publicè est reuelatus, iuxta illud Symeonis Luc. 2. Viderunt oculi mei salutare tuum. Contra secundam reclinatur in præsepio humili, vt facile inuocetur. Inde est, quòd nō solum magni & reges, sed & simplices ad eum adorandum & inuocandum accesserunt, & tandem nouissimè peccatores & publicani. Sicut enim dicit Ber. Nisi gigas ille magnus in terra sedisset, ad eum populus non accessisset. Ideo nūc consulit aduocatus noster Esaias. 55. Quærite dominum dum inueniri potest; contra primum. Inuocate eum dum prope est, contra secundum.

dum. Contra tertium, scilicet magnitudinem eius. Hodie paruulus factus est, ideo pro paruo pomo placari potest. Contra quartum, scilicet fortitudiem. Pannis inuoluitur, & manus & pedes fascia stringit mater. Et ideo cum paruulus est & ligatus accedere potes ad curiam eius, & te repellere non poterit. Nam si ascenderit in cęlum fortior est. Et si adhuc times ne propter fortitudinem faciam frangat, permittit ipse manus & pedes cruci affigi. Contra quintum, scilicet facundiam. Iam inuenitur infans. Lucæ. 2. Inuenietis infantem, & sic loqui naturaliter impotentem. Propone ergo ei quod vis, quia eo modo se defendere non poterit. Vltimo vero contra iracundiam puer inuentus est, qui cito placari potest. Et propterea generaliter de omnibus istis querelis facta est reconciliatio inter Deum, & hominem, cum sororem nostram humanitatem nostram in vxorem accepit tanquam sponsus procedens de thalamo suo, idest vtero virgineo. Et quando ipse diues pauperi non potenti soluere iunctus est. Tunc enim simul in vnum diues & pauper.

Restat nunc cõsequenter loqui de alijs duabus mirabilibus coniunctionibus, quę hodie factæ sunt. Quarum prima fuit cõiunctio maternitatis cũ virginitate. Hoc dixerat longè ante Esaias cum dedit signum idololatriæ regi nolenti quęrere ne Deus glorificaretur. Ecce (inquit) virgo concipiet, & hoc dicit textus. Factum est vt impleti sunt dies Mariæ, peperit filium suum primogenitum. Primogenitum in multis fratribus, non solum de patre, sed de matre. Esaiæ. 66. Nunquid pariet terra in die vna, aut parietur gens simul, quia parturijt & peperit Sion filios suos, idest Maria, quæ speculata est humanitatem vnitam deitati? Non enim vult spurios habere filios, sed legitimos, [q. de maria amaritudinis pœnitentiæ hæreditatem habeant, vt perueniant ad hęreditatem patris. Inde & de Maria. Ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

Notantur autem ibi multa pulchra iocalia, quæ dedit Deus pater, beatissimæ virgini in hac sacra natiuitate. Primum est, quòd ex Maria nascitur & in Maria sine peccato. Matth. 1. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est? & Lucæ. 1. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum. Differt lumẽ quod oritur ab igne, & quod a sole, quia ab igne semper habet fumum, & aliquam impuritatem admixtam, ideo dicitur infumatum a Philosophis, & hoc quia est in materia aliena. Non sic quando in materia propria, vel quando procedit a sole. Sic est de natiuitate filij Dei, & aliorum hominum, quia splendor suæ natiuitatis fuit a sole egrediens. Sicut lumen clarè & lucidè absque corruptione oritur a sole, sic Christus ex virgine. Non sic de natiuitatibus aliorum hominum, quia cum fumo originalis peccati. Secundum est quòd sine corruptione peperit, vt esset mater & virgo. In alijs enim mulieribus nascente fructu cadit flos virginitatis, ibi autem flores eius fructus honoris virginalis & honestatis maternalis. Homo enim primus fuit de terra virgine nec culta, nec incisa, sic debuit & secundus homo. Pręterea terra sine semine solet producere plantã ex sola influentia superiori, & terra humorẽ & materiam ministrante, quare non Maria similiter? Præterea scriptum erat Oseæ: 14. Ero quasi ros, & Israel germinabit sicut lilium. Sicut autem ros lilij candorem aut decorem non minuit, sed potius auget & nutrit, sic Dei filius Mariæ puritatem & virginitatem nõ minuit, sed auxit & decorauit. Item virga Aaron sine quolibet adminiculo fructificauit, ita Maria. Nos quidem sumus genimina viperarum penetrantes & corrumpentes viscera materna, non sic Christus, qui sine quacunque corruptione claustrorum virginalium & conceptus est & natus.

Tertium est ꝙ sine dolore peperit. Patet primo, quia Esaiæ vlt. Antequam parturiret peperit. Quis audiuit vnquam tale, aut quis vidit huic simile? In cęteris mulieribus inter conceptum, & partum media est parturitio. Hęc autem sine parturitione edidit eum. Et hoc est quod Angelus ait ei. Ecce concipies in utero, & paries

C Maria Natiuitas Christ. *Maria habuit multa iocalia seu prærogatiuas ĩ natiuitate Christi.*

D Maria. Maria peperit sine corruptione.

paries filium, de parturitione nullam faciens mentionem. Hinc Bern. Quid enim mirum si dolorem non intulit matri, qui venerat tollere dolores totius mundi? Esa. 53. Verè languores nostros ipse tulit. Secunda est, quia libido in prima matre fuit causa doloris. Hic propter libidinem & concupiscentiam inordinatam, quam habuit dictum est ei in pęnam. In dolore paries filios. Sed in Mariæ conceptu nõ fuit libido, ergo nec effectus debuit esse. Hæc est ratio Richardi de sancto Victore. Præterea si Iudæi concedunt Euam de latere Adæ productam sine dolore ipsius Adæ, cur dicunt potentiam Dei diminutam, vt non possit secundum Adam de muliere sine dolore producere? Præterea nonne decuit imperatricem cęli esse liberam & priuilegiatam circa maledictionẽ, quæ cæteris illata est mulieribus, vt in dolore parerent filios suos? In cuius signum statim Maria inuoluit puerum, quod non possent facere aliæ mulieres propter impotentiam, immo vix semiuiuę remanent in puerperio. Quartum est ꝙ sine grauamine portauit Christum. Inde canit ecclesia. Stat onerata nobili onere Maria. Sicut enim auis portat plumas, sed non grauatur, immo portatur ab eis, sic & Maria a Christo portabatur. Hinc est, quòd ipsa grauida statim ascendit montana cum festinatione, vt visitaret Elisabeth. Quintum est, quòd habuit tractare eũ qui erat verus filius Dei. Vnde pannis eum inuoluit & lactauit. Dicit enim dominus Cãt. 5. Bibi vinum meũ, i. passionis meæ quod mihi soli proprium fuit, quia passus sum sine peccato cum lacte meo, scilicet virgineo, quo solo pastus sum. Nam sola virgo lactauit Christum, propter quod designatur per Moysem, qui nullius alterius mulieris præterquam propriæ matris voluit mammas sugere, vt dicunt Hebræi. Inde Cantic. 4. quàm pulchræ sunt mammæ tuæ, idest cum quanto honore extollẽdæ, cum quanta dilectione amplectendæ. Ideo dicatur ei. Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti, quia Dan. 4. Esca vniuersorum in eo, scilicet ventre & vbera pietatis in ipsa virgine, vt dicat filio. Cum iratus fueris misericordiæ recordaberis.

Secunda coniunctio quæ restat nunc declaranda, & est tertia, quæ fuit hodie facta, fuit coniunctio cordis humani & fidei. Mirabilis enim fuit hæc credulitas vt crederetur quòd Deus esset homo, & quòd aliqua mansisset virgo post partum. Sed tamen ad hoc conuincendum primo fuerunt veteris & noui testĩ testimonia & ꝓmissiones. Magnum enim debebat illud esse, quod ab initio seculi promissum erat, & per tot tempora quæsitum & petitum, & tam dilatum. Inde est ꝙ in matutinis in primis tribus lectionibus adducuntur testimonia veteris testamẽti, in tribus vltimis testimonia noui.

Secundo fuerunt sancti viri qui hęc ita prædicauerunt & docuerunt, nihil quærentes nisi salutem nostram. Inde in medijs sermones & testimonia sanctorũ patrum adducuntur.

Tertio testimonia hominum & Angelorum. Angeli enim dicunt. Euãgelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Saluator mundi, qui non potest esse nisi Deus. Homines autem dicunt. Transeamus vsque Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum est.

Quarto hoc persuadet vtilitas, quę nobis exinde secutus est. Filij enim Adę propria quærunt commoda, & ideo non mirum si allecti sunt ad credendum mysterio natiuitatis Christi. Nam per natiuitatem Christi plurima nobis collata sunt beneficia.

E Natiuitas Christi. Per natiuitatem Christi multa sũt nobis collata beneficia.

Primò quidem illuminata est mens per fidem, quę prius erat in tenebris ignorantiæ. Esa. 60. habitantibus in regione umbræ mortis lux orta est eis. Hinc Ioan. 1. Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ante quidem incarnationem vix videbant homines prope se scilicet naturalia, & cũ magnis erroribus, vt patet in libris philosophorum, immo nec se, nec intra se cognoscebant, quia animam suã quanti precij erat non agnouerant. Nunc vero dum exortum est in tenebris synagogæ, vel gentilium lumen rectis corde misericors & miserator

miserator & iustus dominus. Homo ita illuminatur, vt nũc videat in terra & in cęlo gloriam sanctorum & Angelorum per fidem, immo & gloriosam Trinitatem; immo vsque ad profundum abyssi inferni qualitatem. Ideo Esa. 9. Philosophus qui ambulabat in tenebris vidit lucẽ magnam. Et Malachiæ. 3. Orietur vobis timentibus Deum sol iustitiæ, hoc autem nascendo de virgine. Nam Psal. Ortus est sol, scilicet Christus & congregati sunt, scilicet pastores ad præsepium, quia viderant huius solis vnum radium. Lucæ. 2. Circunfulsit eos lux de cęlo, & reges ad stabulum, quia viderant alium radium. Matth. 2. Vidimus stellam eius in oriente, sacerdotes & scribæ ad Herodis palatium, vt indicarent originis suæ locum. Tunc enim ad claritatẽ cępit sapientiam prosilire. Sicut autem Helisęus ponens sal in uase nouo sanauit aquas hierico, sic Deus pater quando in vase vteri virginalis posuit sal sapientiæ increatæ et a vase eiectum est per natiuitatem. Tunc aquæ hierico, idest scientię mundi & doctrinæ Philosophorum, quæ per multos errores faciebant terram sterilem intellectus nostri, per ueram fidem fuerunt sanatæ & ab omni errorum genere depuratæ. Vnde legitũr, quòd principio regni Augusti Cęsaris apparuerunt tres soles in oriente, qui paulatim in vnum solare corpus redacti sunt, ad denotandum, quòd fides trini & vnius Dei toti mundo manifestãda esset, & tunc fides initianda. Secundò per eam roborata est spes nostra, spes quidem obtinendi quicquid petimus. Roma. 8. Qui pro nobis tradidit filium suum, quomodo non omnia cum illo nobis donauit? Bernar. super Cantica. Puto iam me contemnere non poterit hoc os de ossibus meis, & caro de carne mea. In vitis patrum legitur quòd quędam mulier cum venisset ad beatum Hilarione pro sterilitate tollẽda & ille fugeret, eam, clamauit mulier hunc sexum non esse contemnendum, qui genuit & peperit saluatorem, & tunc expectauit eam, & obtinuit ei fęcunditatẽ. Secundo ad spem veniæ & salutis obtinẽdę. Hinc clamabat Dauid Psal. 118. Fiat manus tua vt saluet me. Manus enim Dei quæ operata est omnia redemptionis nostrę opera, facta est in Maria, & hodie ostensa, quę tandiu quęsita est. Quęrebat enim Dauid ps. 143. Emitte manum tuã de alto & eripe me. Exemplum ad hoc narrat liber de donis. Cum esset fames in Aegypto, & quidam Saracenus pauperibus compatiens euacuasset horrea sua quędam domina quę uidebatur honestissima gerens puerum speciosissimum uenit ad eum rogans vt benefaceret ei. Et cum assereret nihil superesse, adiurauit illum per illam dominam quę virgo pepererat saluatorem mundi, ꝙ faceret videri si adhuc ibi aliquid inueniretur. Cum autem pietate motus curreret ad horreum inuenit omnia horrea plena, nec vltra dictam dominam potuit inuenire. Quo miraculo viso & pueri uisi gratia motus, cũ omni domo sua baptizatus est. Ecce quomodo per visionem pueri nati salutem cõsecutus est. Tertio ad spem victorię de hostibus. Esa. 12. Ecce Deus saluator meus, fiducialiter agam & non timebo. Quando enim quis est in conflictu, & incipit superari, libenter uidet adiutorium veniens quod potest & vult liberare ipsum. Sic ante aduentum Christi vt plurimum homo superabatur in bello spirituali. Inde Genes. 3. dicit Adam. Timui, eo quod nudus essem scilicet diuino adiutorio. Nunc autem non est ita timendum, sed magis de victoria sperandum, quia Psal. 22. Non timebo mala, qm̃ tu mecum es.

Sol^9 tres apparuerunt, & cur hoc.

E Natiuitas Christi. Per natiuitatem Christi multa sũt nobis collatab eneficia.

Tertio valet principaliter ad charitatem augendam. Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitũ daret. Bernar. Quomodo non te moueat amorem si recordatus fueris quia ille qui erat in forma Dei in die ęternitatis suę in splendore sanctorum ante Luciferum genitus, splendor & figura substantię Dei, venit ad carcerem tuum, ad lumen tuum, infixus (ut dicitur) vsque ad cubitos in limo profundi. Sol enim appropinquans terram calefacit, quanto magis si in terra videretur? Sic sol iustitię per incarnationem terram humanitatis nostræ appropinquans, & in natiuitate sua stans super

terram

terram, calescit terram amore suo, vt iam terra appetentes nunc cęlum appetant, & terram contemnant. Refert Iosephus, q̄ sic Moysem venustauerat Deus, vt etiam ab hostibus alimento dignus haberetur, & adeo pulcher erat, quòd nullus ita seuerus esset, qui eius aspectui non inhæreret, & multi dum cernerent eum per plateas portari occupationes in quibus studebant deserebant. Si ista de Moyse pura creatura referuntur, quid putandum est de exteriori & interiori huius pueri pulchritudine, de quo scribitur. Speciosus forma præ filijs hominum, propter cuius amorem & dulcedinem multi non solum suas mundanas occupationes, sed etiam mundum ipsum dereliquerunt? Inde est, q̄ pastores audito ortu eius suos greges dereliquerunt, & reges terram, & Simeon totum mundum deserere cupijt, quem hic sola ei⁹ expectatio detinebat. Quartò per hanc natiuitatem debilitata est virtus inimici nostri. Psal. 103. Catuli leonũ rugientes vt rapiant, & quærant a Deo escam sibi. Hi sunt dęmones qui quærunt a Deo permissionem tentandi & deuorãdi homines, sed sequitur. Ortus est sol & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur, idest in locis in quibus detinentur, ne ad voluntatem noceant nobis. Vnde in libro de dono pietatis legitur quòd sanctus Eadmundus Cantuarien. cum legeret & vigilaret ad studium, & deberet in crastinum disputare de incarnatione, apparuit ei diabolus, & cum eleuaret manum, ut se signaret, tenuit eam diabolus, & cum vellet se signare de alia, tenuit eam similiter. Et cum diceret ego me signo corde, in nomine patris & filij, &c. diabolus dimisit eum. Et cum quæreret ad quid venerat? Respondit diabolus, q̄ ad impediendũ eum ne haberet quid eleganter diceret de eo, quod maximè timebat, quod totam virtutem & potentiam demonum attriuerat, & confuderat, scilicet eius ortus & natiuitas per ea, quæ gessit in carne. Diabolus enim quondam reputabat se gigantem in persona Roboam stulti dicens. 3. Regum. 2. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei, scilicet Dei, qui est pater omnium per creationem. Sed paruulus puer, scilicet Christus de iugo graui imposito super omnes filios Adam subtraxit. Ait enim Io. 19. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant. Sicut enim pluuia de sursum adueniens in terra arida supplet eius indigentiam & defectum, sic filius Dei descendens in mundum terram siccam a gratiarum & virtutum humoribus suppleuit eius spirituales miserias & defectus. Et propterea clamabat natura humana. Esa 18. Emitte agnum domine dominatorem terræ, quia satis habuimus leonem & lupum dominante nobis, & dissipantem & destruentem omnia spiritualia bona nostra. Quinto per eam honestata est humana natura. Sap. 7. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & immunerabilis honestas per manus illius. Sicut enim sol in vere appropinquans facit arbores suis radijs & influentia virere & florere, & fructus multiplices generare, & agricola veniens ad hortum suum ipsumque diligenter excolens & frequentans honestat eum quantum potest, sic sol iustitiæ & cęlestis agricola Christus, dum per natiuitatem ad hortum ecclesiæ suæ venire voluit, ipsum per doctrinam suæ prædicationis rigare, per rigorem & pęnitentiam colere & putare, & per honestatem viuere fecit. Et inde est quòd propter huiusmodi honestatem sancti viri tunc maximè conuersi sunt ad laudes & gratiarum actiones. Tunc enim & pastores & reges & sacerdotes: Zacharias & Simeon, immo & Anna & Maria, vt vterq; sexus ad laudandum conueniret, tunc maximè decantauerunt, sed & Angeli. Pro nullo enim facto legimus cęlestem militiam sic cantauisse. Sicut autem in nouo tempore, scilicet verno circa ortum solis noua tactæ dulcedine volucres magis concidunt, sic viri spirituales circa ortum veri solis. Nam magna erat dignitas Deum homini sic coniungi, quod de Angelis nõ est auditum. Hebrę. j. Nusquam Angelos appræhendit, sed semen Abraæ appræhendit. Et ratio huius esse poterat, quia non reputantur deliciæ cibi de animalibus domesticis,

Dæmonis potentia quãta sit.

F *Natiuitas Christi. Quare potius naturam humanam, quàm angelicam suscepit Christus.*

mesticis, sed bene de syluestribus. Angeli autem per gratiam semper fuerunt sibi domestici, homines vero syluestres per peccatum semper a Deo fugientes, qui capti sunt aucupio crucis, & venatione & latratione prædicationis. Propter quod voluit delicias suas esse cum filijs hominum, non vnitas Angelicę naturæ. Inde est ꝙ nunc multo grauius peccant luxuriosi quando incarnatus est Christus, quã ante, quando ita attrociter puniti sunt in diluuio & in Sodomis, quia ex incarnatione & natiuitate filii Dei multum dignificata est humana natura. Et propter hoc dicitur ꝙ in nocte natiuitatis per totum mundum interempti sunt omnes Sodomitę. Sexto valet ad cõsolationem fidelium hęc memorata & recitata natiuitas. psal. 96. Lux orta est iusto, & rectis corde lętitia. Augu. Magna est cõsolatio membris ex capite. Hinc hodie canit ecclesia illud. Esaia. 40. Consolamini, consolamini popule meus dicit Deus vester, & statim subdit causam, suscepit de manu domini duplicia, scilicet humanitatem & diuinitatem pro omnibus peccatis suis, quia ad ea destruenda venerat. Ad consolationem pauperum & despectorum natus est, qui pauper natus est vilibus indutus pannis, non agnitus, sed contemptus. ps. 11. Propter miseriam inopum & gemitum pauperum nũc exurgã, scilicet ex matre dicit dominus. Sed secundum Bern. Non omnes consolatur Christi natiuitas. Non enim consolatur Christi infantia garrulos, non consolant̃ Christi lachrymę cachinnantes, non cõsolantur pãni eius ambulãtes in stolis, non consolant̃ stabulum & præsepe amantes primas cathedras in synagogis. Et sequitur, quàm multi hodie auro & gemmis fulgebant, sicut hodie fulgent altaria. Putas ad eos diuerterunt Angeli, immo ad pannosos declinabunt. Magis enim pastoribus apparuerunt quàm terræ regibus, quàm tẽpli sacerdotibus. Vnde & Angelus hoc maxime attestatur cum dixit. Annuntio vobis gaudium magnum ꝙ erit omni populo, quia natus est vobis hodie saluator.

De eodem festo Natiuitatis domini. Sermo III. & in ordine XXXIX. per thema.

Appræhendent septem mulieres virum vnum in die illa. Esaia. 4. Salomon dixit. Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro. Viam aquilæ in cęlo, viam colubri super petram, viam nauis in medio mari, & viã iuuenis in adolescentula. Sicut enim aquila transiens per aerem nullum ibi relinquit vestigiũ, nec coluber super terram aut petram, nec nauis in mari, multo magis nec vir iste transiens per adolescentulam virginem. In primis tamen tribus est apertio manifesta, & diuisio patens intellectui humano, licet non sensui, saltem dum trãsijt. Sed hic neutro modo apparet via. Et ideo dicit Salomon sapientissimus se penitus ignorasse incarnationis, & huius sacratissimę natiuitatis mysterium. Incępit enim via viri huius in adolescentula in incarnatione & terminata est in natiuitate, q̃ via in alijs omnibus est polluta, iuxta illud ps. 50. Ecce .n. in iniquitatibus conceptus sum, sed via Christi fuit mundissima. ps. 17. Deus meus impolluta via eius, & sic huius uię tã medi quàm extrema sunt incognita. Principiũ occultauit virginitas. s. cõceptum ei⁹, extremum formositas, medium matris integritas. Cõcepit enim cum virginitate, trãsmisit cõceptum sine apertione, Vnde canit ecclesia. Porta clausa post & ante uia uiris inuia. Ezech. 44. Cõuerti me ad uiã portæ sanctuarij quæ respiciebat ad oriẽtẽ, & erat clausa. Et qa peperit sine dolore, ideo sine faciei decoloratione, quæ est pulchritudinis corporalis cõplemẽtum. Hinc ad mirãs ipse sapiens. Sap. 4 exclamabat. O quã pulchra est casta generatio, quasi dicat. Si cõcepit quomodo casta, si peperit qũo pulchra, & nõ poti⁹ pallida? Sic igit̃ allegat Salomõ oĩum sapiẽtissimus ignorantiã; Esaias vero impotẽtiã. Esa. 53. Generationẽ eius quis enarrabit? q. d. nullus.

A *Natiuitas Christi. Mysteriũ incarnationis & natiuitatis est inscrutabile.*

lus.Baptista vero quo nullus maior inter natos mulierum allegat indignitatem. Ioan. 1. Veniet fortior me post me, cuius non sum dignus corrigiam calciamentorum eius soluere. Si ergo Salomon sapientissimus hoc ignorauit. Esaias secretorũ Dei maximè conscius & labijs tersus, ad hoc tractandum se confitetur impotentem. Ioannes Baptista ominum sanctissimus se iudicat indignum, qui hoc propalet mysterium, quid a me exigitur in hac tam excellenti materia tractandum, qui peccatorem & ignorantem me profiteor? Sed qui facit vt cęci videant, & surdi audiant, & muti loquantur, vt spero aperiet oculos meos, vt hoc sacratissimum mysterium aliqualiter videã, & linguam vt quo uismodo loquatur, & vobis aperiet aures vt intelligatis, & hoc meritis intactissimę virginis matris, in cuius vtero factum est hodie matrimonium illud admirabile, in quo appręhenderunt septem mulieres virum vnum, quam salutabimus.

Quæritur cum vir importet ætatem perfectam qualis modo erat in Christo paruulo in vtero matris existente, quomodò potest ei conuenire thema nostrum in quo dicitur, appręhendent septem mulieres virum vnum? Respondetur primo quod ab instanti conceptionis Christi fuerũt in eo omnia dona gratiarum, ita quod tantã sapientiã, tantam virtutem habuit conceptus, quantam adultus. Probatur primò per illud Ecclesiasticis. 1. Omnis sapientia a domino Deo est, & cũ illo fuit semper. Non ergo eum deseruit, quando opus summæ sapientiæ compleuit. Secundò hoc idem patet Hiere. 3. Nouum creauit dominus super terram, fęmina circundabit virum perfectum, scilicet virtutibus & sciẽtijs, quod ignorãtẽ creasset, nõ fuisset nouũ sed antiquum. Tertiò hoc patet per illud Io. 1. Plenum gratiæ & veritatis. Prius tamen ait. Verbum caro factum est, quasi vellet dicere quod verbum caro factũ est, & tunc fuit plenum gratiæ & veritatis. i. virtutibus & scientiis. Nam ly plenũ construendo grammaticaliter non videtur posse referri ad aliud substantiuum quàm ad uerbũ caro factum. In nobis autẽ gratiarũ dona successiuè acquirunt & paulatim. Nemo enim repente fit summus. Inde dicitur Iaco. 1. Omne datum optimũ, & omne donum perfectum desursum est, descẽdens guttatim, & in modum pluuiæ, & non subito & simul, vt ibi dicit quędam glos. Deutero. 33. Quasi imber super herbam, & quasi stillę super gramina fluat vt ros eloquium meum, quæ guttatim omnia descendunt. Dicitur secundo quàm in instanti suæ conceptionis fuit vir in membris suis perfectè lineatus & cõpositus. Patet primo, quia si in seminibus corruptis non introducitur anima nisi in corpore perfectè organizato, a fortiori neque spiritus sanctus eam introducit, nisi corpus fuerit perfectum. Secundò quia hoc fuit opus spiritus sancti, Dei autẽ perfecta sunt opera. Lucæ. 1. Quod.n. in ea natum est, de spiritu sancto est. Solã .n. Maria spiritu sancto operãte, ipsum mẽbris conclusit. Eccl. 24. Gyrũ cęli. i. illum qui omnia claudit, circũ iui sola & vestiui carne virginea. Hinc clamabat Eccl. 36. Innoua signa, immuta mirabilia. Et verè immutata sunt, quia a principio voluit homo miraculo diabolico fieri Deus, & nunc econtrario. Deus factus est homo, a principio de viro facta est mulier perfecta, nunc de muliere vir perfectus. Tertiò quia non est dignum respectu & consideratione animarum sanctarum, quod virtutibus & donis Dei vacuũ est, sed quòd omnibus bonis spiritualibus opulentum est. Hoc enim dignum est visione animarum sanctarum, sed Sap. 3. Fęlix sterilis scilicet Maria virgo & incoinquinata quę nesciuit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum, idest dignum consideratione animarum sanctarum. Oportuit ergo quòd tunc plenus esset virtutibus & perfectus, & ita meritò vir appellandus, secundum thema præassumptum, appræhendent septem, &c.

B Conceptio Christi. Natiuitas Christi. Quomodo Christus fuit vir in cõceptione & natiuitate.

Septem iste mulieres quæ dominum Iesum dicuntur appræhẽdisse in die vna, sunt septem virtutes quas ipse in sua conceptione & natiuitate habuit, cum quibus quodam matrimonio spirituali iunctus

ctus

ctus est, de quarum tribus primis hoc sermone matutino dicetur, de quatuor vero reliquis sermone pomeridiano.

C
Natiuitas Christi.
De subiectione Christi in natiuitate.

Prima ergo mulier quæ hunc dominũ appræhendit fuit domina subiectio, quæ etiam hunc in vtero existentem desponsauit. Cum enim esset summus & regnum maximus, & priuilegio vtens quo nemo regnum usus est, quia conceptus & natus de virgine immaculata, nihilominus extremam subiectionem pati voluit. Aliqui tributa soluũt, sed cum iam magni sunt, iste cum esset adhuc in matris vtero. Aliqui in domibus soluunt, iste deportatus est per longas vias ad tributum soluendum. Et ut magis pensetur hæc subiectio Euangelium missæ maioris explanat. Nã ille qui genitus ab æterno ex patre Deo est, per quem omnia facta sunt, & conseruantur & uiuunt, qui illuminat omnia, hodie omnium humillimus in utero adhuc existens subiectionem patitur. Discãt ergo subiectionem impendere pueri parentibus, scholares magistris, serui dominis, religiosi patribus suis, Christiani prælatis, & principibus suis, & ne murmurent in eos, qm̃ propter talem subiectionem nõ murmurauit dominus omnium. Secundo discant reges & principes super se habere superiorem, & postea subtus se respiciant inferiorem. Signum est bestiæ semper sub se, & inferius respicere & nũquam supra se. Hoc enim non faciebat sanctus ille Centurio, de quo Matth. 8. Nam & ego homo sum sub potestate cõstitutus. Hoc enim primo cognouit, & deinde respexit inferius cum dixit, & habeo sub me milites, & dico huic vade, & vadit, & alio fac hoc, & facit. Sic legitur de Octauiano, ꝙ tempore Christi voluit eum populus adorare vt Deum, & dominum vniuersi orbis appellare, ꝓpter pacis, ac bonorum abundantiam. At ille vocatus Sibyllã Tiburtinã sapientem & prophetissam quæsiuit ab ea si esset in orbe maior illo. Illa vero ostendã (inq̃t) tibi hodie maiorem te. Cum ergo esset meridies circa tempus natiuitatis Christi anno. 42. imperij eius, ostendit ei in circulo solis uirginem gestantem in gremio puerum. Tunc dixit ei. Hic te maior est, hunc ut Deum adora, & in illo loco postmodũ fundata est ecclesia, quæ dr̃ sancta Maria de ara cęli. Et ex illo tẽpore inhibuit Cęsar ne vt Deus coleretur, aut dñs orbis appellaretur, sed solum patriæ pater. Nunc vero principes solum respiciunt ad inferiores, sicut vulpes ad gallinas, capones, & anseres, non sursum ad accipitres, & forte quia sunt macilenti & inutiles ad comedendum. Sed licèt parui raptores sint huiusmodi, tamen magni aliquãdo conuertuntur in ardeas, ideo bene plumantur & comeduntur tales. Vtinam ad illos fieret respectus, non ita ad populum deuorandum. Tertiò discant reges, imperatores, & præsides, subditos regere cum modestia & mansuetudine, & non cum crudelitate, ne forte inter eos Christum opprimant. Nam & dominus Iesus inter subiectos inuẽtus est. Sed modo verendum est ne subditi sicut oues reputentur qui benè herba pascuntur, quia ita necesse est illius, eo ꝙ omnis victus eorum tollitur ab eis, sed tamen hoc dominus tollit ad eorum vtilitatem, quia sunt sani, alii magni comestores, ut plurimum ægri & semper medicorum cura egent. psl. 106. Adiuuit pauperem de inopia.

D
Subiectio.
Triplex est subiectio.

Est autem subiectio triplex, quędam culpabilis cum quis peccatis subditur, & post cõcupiscentias suas vadit, sicut fornicaret post meretricem, contra præceptum sapiẽtis. Eccl. 18. Post concupiscentias tuas nõ eas. Sed hanc subiectionem non appręhẽdit dñs, quia in maliuolam animam non introibit sapientia, nec in cor subditum peccatis. Secunda est laudabilis, qua quis Deo subiicitur, & istã dñs per omnia assumpsit, qm̃ factus est per omnia patri suo obediens vsque ad mortem a suæ conceptionis instanti, & propter hanc cõceptionis humiliationem omnia nobis impetrauit. Sic si volumus habere aliquid a domino, nos subdamus eius uoluntati. Psal. 36. Subditus esto domino, & ora eum, & hoc iustum est, quia. 2. Machabæorum 9. Iustũ est mortalem subditum esse Deo. Si enim regi terreno pro modica spe retributionis trãsitoriæ i tot molestiis & angustiis sub-

di reputent milites esse delicias, iuxta illud Iob.30.esse sub sentibus delicias com putant, quantomagis reputare debemus delicias esse subditos voluntati dñi Dei nostri? Tertia est tolerabilis.s. imperatorũ, regum, & dñorum, quam humani generis creator adhuc ex vtero matris accepit, nobis exemplũ donans, vt superiorũ subiectionem non dedignemur, sed eis obediamus. Si enim te plangas de tallijs & alijs maledictionibus, vide dominũ tuum qui compulsus est adhuc in vtero matris existens extra suam habitationem ire ad 18. leucas ad persoluendum tributum. Non dedignentur propterea minores esse subditi superioribus suis quando humani generis redemptor dignatus est collum submittere. Non enim cõmuniter dedit natura cornua ouibus, sed solũ arietibus, nec carnes arietum sunt delicatę & esibiles, sed bene ouium, quia tales comestores non comeduntur, sed bene simplex populus. Nec tamen debent inferiores contra superiores habere cornua nec rebellare. Sed modo multi videntur similes igneis vaporibus & aereis vel exhalationibus de quibus loquitur Arist. secundo Meteo. q̃ sunt reclusæ infra concauitates terræ, sed locum sursum appetentes & esse sub terra abhorrentes, exitum quęrunt & omnia concutientes terræmotum faciunt, & cũ violentia supra ascendunt. Sic ambitiosi religiosi & inutiles in ecclesia, vel in dignitate aliqua dedignant̃ esse in statu depsso & sub superioribus suis, ideo libertatem quærentes vt faciant quæcunque voluerint, vt videmus in dissolutis religionibus, terræmotus, idest lites & concussiones appellationum & tribulationum in domibus suscitant vt ad alta conscendant, & ita aliquando quòd domus supra se inuicem cadant propter dissensiones & discordias. Et mirabile est modo ꝙ de disciplina religiosorum appellatur ab abbate immediate ad curias seculares, ita quòd modo nulla penitus est disciplina aut subiectio nec regula obseruata. Diu est quòd diabolus est in possessione taliũ, & adhuc erit per huiusmodi appellationes. Quicquid sit sol non tollit lumen ab astris, immo inflammat quantum potest & illustrat ea, sic nec iustitia ab alijs tollere debet quod rigoris est. Sed si forte hæc non fierent, non essent tot venatores in curijs illis, nec caperẽtur bestiæ rubeæ sicut capiuntur nunc.

E Subiectio. Exemplo Christi debemus principib⁹ & prælatis subijci.

Quomodo autem subiectionem istam sibi assumpsit dominus declarat textus Euangelij. Nam post edictum factum a Cæsare Augusto, ascendit Ioseph de domo & familia Dauid cum vxore prægnãte. Non sine causa dicitur Ioseph de domo & familia Dauid, vt discant qui sunt de magno genere non superbire, quando tam sanctus vir de tam nobili genere, erat ad hoc inductus vt solueret tributũ extraneo, neque confidant in reditibus, thesauris, & præbendis, quando proles tam sancti viri sicut Dauid ad hanc paupertatem deuenit, vt etiam non solũ pro terra quam tenebat, non pro mercantijs, sed & pro persona redderet tributum. Olim enim nobiles fuerunt ordinati ad protectionem populi, & huius occasione data est eis terra nobilis, non serua, & sub ea erat terra subditorum. Propter quam protectionem stipendiandam ordinatus est census quidam super terram ipsorum subditorum, ita vt fieret terra villana non homines. Sed nunc homines facti sunt serui per taleas, ita ꝙ primo terra facta est serua, deinde mercantiæ per impositiones. Tertio homines serui facti sunt per taleas.

F Maria. Quia peperit Christum sine dolore, sine pudore, & sine corruptione.

Secũda mulier est munditia & puritas, quã ex conceptu vtero & partu virgineo assumpsit sibi vxorẽ perpetuã. Nam vt impleti sunt dies Mariæ peperit filium suum primogenitum. Nõ sicut Eua q̃ cum peperit Cain, ipse Cain attulit iniquitatem ex vtero matris, sed ipse ex vtero matris innocẽtiam & puritatem attulit. Illa quidẽ peperit sine dolore, sine pudore, sine corruptione. Primo sine dolore, quod patet. Primò ex eo ꝙ canit ecclesia dicens. Nesciẽs mater virgo virũ peperit sine dolore saluatorẽ seculorum. Et propter hoc Ambrosius in hymno petit. Ostende partum virginis, non dicit conceptum, quia cõceptus fuit occultus, nec manifestauit

decorem & nobilitatem nati & virginis parientis sicut partus. Non enim deceret alter partus Deum. Nec enim decens fuisset vt Maria in doloribus peperisset, vt nunc cum ea lugeremus, nec hoc admirandum esset mundo. Secundò, quia tunc Maria maximè lætabunda fuit & gaudẽs, quod non fuisset si peperisset cum dolore, patet assumptum. Primò per illud Esaia 3. Germinans germinabit sicut lilium exultabit lætabunda & laudans. Secundò si huiusmodi natiuitas maximum gaudium Christianis attulit, iuxta illud angelicum. Annuntio vobis gaudium magnũ, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie saluator. Et improportionabiliter maius sit saluatorẽ de seipso quàm sibi nasci, sequitur ꝙ improportionabiliter maiorem gaudij causam habuit & magis gauisa sit, quàm cęteri fideles. Secundò improportionaliter maius est nasci sibi saluatorem filium quàm nasci dñm. Si beata gens cuius est dominus Deus eius, multo beatior cuius dñs Deus filius eius, sed beatissimæ virgini nascitur filius, alijs dominus, ergo plusquã alij tunc gauisa est. Tertiò dicit dominus Ioan. 14. Si diligeretis me, gauderetis vtique. Dilectio enim est immediata gaudij causa, sed Maria summè dilexit filium, tunc ergo summè gauisa est. Quarto Maria fuit tunc omnibus viatoribus & cõpræhensoribus causa gaudij & lætitiæ, ergo tunc plus habuit gaudij & lætitiæ. In cuius figura Sara dicit. Risum fecit mihi dominus, & omnes, qui audierint corridebunt mihi, quasi dicat, gaudiũ ad me primò pertinet, sed alijs per me & ex consequenti. Et ideo verè dicetur ei illud Iudith. 14. Tu gloria Israel, tu lætitia Hierusalem, tu honorificentia populi nostri. Quinto, q̃a Esaię. 9. Lætabunt coram te sicut qui lętantur in messe, sicut exultant victores capta præda quando diuidunt spolia, vbi tanguntur duæ causæ gaudij, scilicet messorum de fructu, & victorum de spolijs. Sed Maria tunc habuit fructum beatissimum, & victoriam, & spolia, quando de faucibus Leuiatham mundum quasi spolium eripuit, ergo tunc summè gauisa est, licèt ex euangelio mulier cum parit tristitiam habeat. Si enim Christus membra aliorum quassata & infirma, & dissoluta in melius reformat & consolidat, quanto magis per vterum virginis transiens integra seruauit membra, quę inuiolata reperit. Sexto secundum Augustinum in epistola ad Ephe. exponentem illud Psal. 93. Deus vltionum libere egit, quia Christus inter omnes solus fuit liber a culpa, ideo liberè egit, in nascendo liberè ex Maria, quod ostendit Psal. 18. dicens. Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Christus tanquam sponsus alacer exultans & totus festinus ad ducendam vxorem, idest ad coniungendam sibi ecclesiam in sua natiuitate, processit de virginis vtero quasi desponsit thalamo, ad quod designandum hora qua de thalamo processit virgineo, pastoribus annuntiatum est gaudium magnum, & canticum auditum est angelicum. Quia si tam exultans processerit Christus in nuptijs illis spiritualibus, non dubium quin thalamum suum, id est virginem repleuerit lætitia.

Secundo peperit sine pudore. Non enim pudor est, aut verecundia nisi vbi præfuit peccatum aut sequela peccati, sed nihil in hoc partu peccati, aut immunditiæ interfuit, ubi permanserunt pudica claustra virginea. Ideo sine pudore peperit. Inde est, quòd dominum non pudet in veteri testamento se appellare filium ancillæ illius, scilicet quæ dixit. Luc. 1. Respexit humilitatem ancillæ suæ. Et in nouo testamento filiũ hominis, id est virginis, contra superbiam nostram, qui iactamus vel fingimus generis nobilitatem, & quasi ex parte digniori nos nominamus. Similes mulo, de quo fabulosè dicitur, quòd interrogatus a uulpe cuius generis esset? Respondit. Sum creatura Dei. Cui vulpes. Scio me sicut & te creatura Dei, sed de genere quæro. Mulus autem pudens dicere se esse filium asinæ, remiscens equum nobilem, qui patris eius attauus fuerat, respondit. Nepos sum illius regij equi. Sic & nos interrogati de

nostro genere, statim in promptũ habemus magis dignum in ore.

Tertio peperit sine carnis corruptione. Sicut enim aer sine corruptione atrahitur sine pondere retinetur, & sine dolore emittitur, sic Christus sine corruptione conceptus est, sine ponderis grauamine gestatus in vtero, & sine matris dolore ex vtero egressus. Secundo posset dari exemplum de lucæ, quia si lumen creatum transiens vitrum, non solum lumen per vitrum emittit, sed & species colorum sensibiles vitri per quod transit secum portat, & oculis intuentium ostendit sine vitri corruptione, cur non lumen increatum, de quo Ioannis.8. Ego sum lux mundi transiens per virgineum corpus, non solum diuinitatis claritate, sed etiam sensibilem humanitatem per vitrum emittens in virgineum corpus sine suæ virginitatis detrimento? Cui consonat scriptura Esaia.62. Egrediatur vt splendor iustus eius, & saluator eius vt lampas accendatur, idest qui ab æterno egressus est a patre, ex tempore egrediatur a matre, vt splendor per vitrum, & saluator vt lampas accendatur, quia sicut in lãpade accensa est natura vitri, olei, & luminis, ad aliorum illuminationem, sic in illo fuit natura corporis, & animæ, & lux diuinitatis, ad omnium quantum in eo est illuminationem, quia erat lux vera quę illuminat omnem hominem. Hęc autem mulier præcedentem subsequitur, scilicet subiectionem, quia communiter qui in subiectione & obedientia versantur, puriores sunt, quàm qui regimẽ habent. Plures enim occasiones mundi habent qui alios sustentant, quàm qui sustẽtantur, & qui in alto sunt quã qui in imò.

Exemplũ pulcherrimum de Virginis incorruptione.

G

Natiuitas Christi.

Amor fuit cã natiuitatis domini.

Tertia mulier est amor, seu charitas. Legitur enim ꝙ Maria pannis eum inuoluit & brachia sacra religauit. Et si quæreretur quomodo Maria hoc potuit, cum ipse esset gemine gigas substantiæ, Deus cuius potestati resistere nemo potest, certè nihil aliud detinebat eum, aut ligari permisit, quàm amor. Nihil enim ei resistere potest quàm amor. Amor enim erat eius vxor inter cæteras magis dilecta, & quæ eum magis regebat, quia omnia quæcunque voluit faciebat. Amor enim eum primo saltare fecit de cęlis in terrã, propter amicam suam naturam humanam. Cant.2. En iste venit saliens in montibus transiliens colles, idest Angelos, & dęmones, & appręhendens naturã nostrã fugientem, vsque ad vallem miseriæ nostræ transiliuit. Erat enim auis volans vsque ad cadauera, de qua ps.17. Ascẽdit super Cherubin & volauit, volauit super pennas ventorum. Sicut autẽ auis concupiscentia cadaueris ducta descẽdit ad terrãm, sic dominus videns naturam humanã totã peccatis fætentem, vt eã sibi per amorẽ incorporaret, in vterum virginis descendit. Sed modo pauci sunt, qui vellent facere vnum saltum pro eo, qui pro nobis tot fecit saltus, de cęlo in vterum virginis, & de vtero in mundũ, & de mũdo in crucem, & de cruce in infernũ, & ab inferno in cęlũ. Similes illis de quibus dicitur ꝙ erat quidam qui de sua vxore narrabat quomodo tenerrimè diligeret eũ, & ꝙ nihil volebat quin in promptu faceret, sed vicinus eius subridens vadiauit ꝙ vnum saltũ pro eo non faceret. At ille aggrediens vxorem nunquam obtinere potuit, vt vel modicum pro eo saltũ faceret, dicente illa virum suũ velle illudere ei. Sic nec nos pro quacũque dilectione Dei nobis ostẽsa aliq̃d pro eo volum⁹ facere, neque a peccatis nostris abstinere, neque extra ea salire. Secundo non solum amor fecit eum saltare, sed etiã naturam humanã oscula iam diu quærentẽ, secũdũ illud Canti. 5. Osculetur me osculo oris sui, q̃n vinculo amoris vnitus est dñs humanitati, adeo vt sicut aer receptus in stomacho propter raritatem eius inuisibilis, tãdem propter calorem ingrossatus reiect⁹ apparet quodammodo visibilis, sic dominus inuisibilis per naturam, attractus per amorem in ventre virginis apparuit ingrossatus & visibilis. Hoc autem fecit amoris calor. Tertio ligauit eum amor. Quis enim Samsonem fortissimum ligare potuit nisi amor? Quis leonem dę tribu iuda superauit nisi amor? Certè zelus domini exercituum fecit hoc. Funes

Saltus uarios fecit Christus.

enim

Amor Iesu i Christo quantum ualuit.

enim & ligamina non eum detinebant, sed amor Amor enim in frigore eum calefaciebat, amor oīa difficilia portare, vulnerari, & mori faciebat. Et propter nimiam charitatem qua dilexit nos, tradidit semetipsum pro nobis, immo & seipsum pro nobis dedit & distribuit. Quid ergo retribuam domino pro omnibus, idest pro amore quē retribuit mihi? Certè Canti. 8. si dederit homo omnem substantiam pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

Sermo quartus pomeridianus eiusdem diei, & in ordine. XL. per thema præcedens.

Secundum iura regnum elongatum & perditum quantum ad successionem propter generis distantiam, recuperatur per matrimonium contractum inter personam distantem & legitimum hæredem talis regni. Natura humana secundum animam est de genere Dei. Actuū. 14. Dei enim genus sumus, sicut quidam vestrorum poetarum dixerunt, ꝑ peccatū tamen multum se elongauit a Deo & hęreditate eius, psal. 118. Longe a peccatoribus salus. Quę quamdiu stetit in recta linea descendente a stipite Dei, scilicet in veritate uitæ quæ est linea recta, capax erat regni illius, sicut illi qui sunt in recta linea regali. Sed homo obliquauit a veritate vitæ, & adhuc quotidie declinat. Exēplo uiatoris qui considerans uiam rectam duram esse & asperam uidens iuxta se mollem & delectabilem per prata florida & amena, declinat a uiam recta ingrediēs aliam uiam, & dum credit pertingere ad terminum, inuenit passum arctum & difficilem, quem putans transire præcipitatur in foueam, vel lutum. Sic multi, quia uia cæli dura est & a spera. Seneca. Nō est ad astra mollis e terris uia. ps. 16. Propter uerba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. Declinant ad delectabilia & voluptates mundi, & cum finaliter intēdunt se reducere ad uiam rectam iusto Dei iudicio, accidit eis subito passus mortis arctus & difficilis, in quo dum credunt redire ad Deum, subito cadunt in infernum. Iob. 21. Gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Quod vidēs filius Dei matrimonium inter se & naturam humanam perfecit in virginis vtero. Vnde canit hodie ecclesia, Tanquam spōsus dominus procedens de thalamo suo. Et per hunc modum hodie recuperatū est cęleste regnum. Propter quod hodie canit ecclesia. Hodie rex cęlorum de virgine nasci dignatus est, vt hominē perditum ad regna cęlestia reuocaret. Hę nuptiæ factæ sunt in thalamo uirginis, in sacrario spiritus sancti, & capellanus qui hāc fecit coniunctionem fuit spiritus sanctus, & celebratum fuit festum earū maximè in cęlo ab Angelis, iuxta illud canticū. Gloria in excelsis Deo. Reliquię harum nuptiarū misse sunt in terra, & ideo dicitur. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Illius enim coniugij reliquiæ fuerunt pax. Fumus harum reliquiarum penetrauit & descendit usq; ad positos in limbo. Esa. 9. Habitātibus in regione vmbræ mortis lux orta est eis. Nos ergo tanquā nuptiales cū vestibus nuptialiū uirtutū quas hodie sumpsimus, ad thalamū ipsum ꝓgrediamur, si forte de reliquijs percipiamus, vel saltē fum⁹ & odor ad nares animę nostræ perueniat, salutādo Mariā.

A Natiuitas Christi. Quomodo Christus in natiuitate sua fecit quoddam matrimoniū cum natura humana.

Querit̄ qūo dn̄s tot sibi assumpsit mulieres ꝓ uno die, an diligeret tantū mulieres vt tot sibi acciperet? Nonne mulieres de hoc iustè cōquerent̄? Nā & legitur in gestis Romanorū ꝙ tēpore Pompilionis mulieres in senatu petierū audiri, ne vir vnus plures haberet vxores. Respōdetur ꝙ ex scripturis sacris tribus modis legimus quosdā habuisse plures vxores. Primo propter cōcupiscētiā fouēdā & adimplendā, vt Tubal Cain, seu Lamech. Gen. 4. Sed hodie dominus non propter carnales concupiscentias, sed magis eis oppositas, vertutes omnes simul assumpsit quæ a primo parente Adam fugatæ erant, vt disceret generatio altera spiritualis .s. Christianorum, non sequi carnales concupi-

B Pluralitas vxorū Multis modis cōtingit habere pluralitatē vxorum.

cupiscentias, sed magis spirituales, de quibus Sap. 6. Concupiscentia sapientiæ deducit ad regnum perpetuum. Secũdo modo ad multiplicandũ prolem Deo seruientē. Et hoc modo habuerunt plures vxores sancti patriarchę Abraã, Iacob, Iudas, & Moyses, vt ostendit Guil. Paris. Ante illos plurimi producebant fœtus, sed sicut glandes producuntur porcis. Producebãt enim prolem quam in dęmoniorum sacrificijs nutriebant & deuouebant, ideo porcis inferni reseruabatur. Propterea dominus hodie plures sibi vxores assumpsit. i. plures virtutes, vt prolem spiritualē mulplicaret in terra, ita vt vna illarum scilicet misericordia tot fecerit fructus, vt testimonio beatæ virginis misericordia eius a progeniē vna, scilicet Iudęorum, in qua paucam prolem multiplicauit, transierit in progenies gentiũ, in quibus maxime ꝓgenies & generationes in Christo genitæ sunt. Tertio causa pacis in regno seruandæ fiunt matrimonia. Per multarũ enim filiarum matrimonium contrahitur multorum fœdus, & hoc modo plures duxerunt vxores Dauid & Salomon. Sic dominus vt pacē reformaret inter Deũ patrē & genus humanum, multas vxores Deo placentes. i. virtutes sibi assumpsit, vt inde pareret nouam creaturam. Propterea. n. quia odio habet iniquitatem, & ad iniquitatem respicere nō potest, ideo sibi assumpsit puritatē & munditiam, vt filios munditiæ procrearet. Si ergo hæ mulieres ita fœcunde factæ sunt, & pauci erãt fœtus diuinitatis cultores, non mirũ si appræhēdit & despōsauit istas septē mulieres, vt sic etiã mulieres ille desponsarēt eũ, secũdum thema pāssũptũ. Appræhēdēt septē, &c.

Restat nunc consequenter loqui de quatuor alijs mulieribus, idest virtutibus quæ dominum Iesum appræhenderunt, & quas dominus ipse appræhendit & sibi sociauit.

C *Natiuitas Christi. De paupertate Christi multiplici natiuitate, et de laude paupertatis.*

Quarta igitur mulier in ordine est sancta paupertas. Inde dicitur quòd mater eius reclinauit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diuersorio. O magna paupertas, non solum non habuit domũ propriam, sed nec in cōmuni diuersorio animalibus & alijs repleto potuit habere locum, sed coram animalibus & post animalia habuit locum artissimum. Vbi nunc deliciæ mundi, vbi vanitates seculi, vbi superfluitates & carnis delectationes? Certè vno exēplo omnia dñs damnat. Anselmus, Tu dñe vniuersorum qui nullam habes indigentiam, inter ipsa tuæ natiuitatis initia non horruisti abiectissime paupertatis degustare incōmoda, sed in uili pręsepio sordētis stabuli, tu qui terrã palmo concludis inuolutus panniculis reclinatus es, & hoc ipsum ab animalibus mutuo tua mater accepit. Ex hoc videri debet mirabile quòd paupertas ita ab omnibus deiicitur qñ a dño ita appreciatur, & ꝙ reputet̃ immunda, cum tamen oīs munditiæ sit causa, & per eam abijciantur oĩa stercora mundi. Reputatur grauis ad portandum, & tamen facit hominem expeditum ad natandum per mare huius seculi ad gloriæ portum. Reputat̃ tertio importuna & male gratiosa, ita ꝙ in palatio regis oēs litigant ad propellēdum eã. Si eas ad forum, videbis ibi mercatores oēs ad ventum & pluuiam & innumera pati vt eã a se repellant. Immo illi qui eam desponsauerunt reputãt tediosam, vt in claustro religiosorum qui eã repudiant, & inducunt ꝓprietatē, & tñ nihil est magis quietans animum quã paupertas. Non. n. oportet pro ea defendenda aduocatos cōducere, nec tribunalia conscendere pro defensione eius, nec cōsulere legisperitos, nec gentes armare ꝓ ea tutanda. Sicut. n. ossa denudata carnibus pacē habent cum canibus, sic paupertas cum mundialibus. Et adhuc hæc dña habet secum ancillã suã securitatē. Nihil. n. timet pauper. Horatius. Cantabit vacuus corã latrone viator. Et maxime ea diligenda est, & appreciãda, cum dominus eã ita appreciauerit, vt ait apostolus. Cum diues esset, factus est pauper, vt illius inopia diuites essemus. Cum. n. (vt Bern. ait) oĩa in cęlis essent, & inuenirētur in eis abundãter diuitiæ, hoc tñ deficiebat ꝙ paupertas ibi nō erat. Ideo allect⁹ dñs eius bonitate cōsiderãs ꝙ filii hoĩm eam dedignabantur in vxorem accipere, eam sibi despōsauit, &

Paupertas quòd nō sit spernenda.

Paupertas Christi ex quatuor.

& vsque in finẽ vitæ eam fideliter associauit, & sua æstimatione fecit preciosam. Ita vt pensare possis hodie ius paupertatem ex quatuor. Primo paupertatem eius describit hodie euangelista ex veste. Nã inuoluit eum mater panniculis. Vbi reprehenduntur elati qui præter statũ suũ vestibus magni precij induuntur. Oĩs.n. vestis præciosa quæritur aut ad pascendũ oculos,aut ad operimẽtum nuditatis, sed pro operimento nuditatis ita bene indueretur homo scarleto Aruerniꝫ sicut scarleto sancti Marcelli.vnde Bern. Magna abusio,& magna nimis,vt diues velit fieri vermiculus vilis, pro quo pauper fieri voluit dominus maiestatis. Secundo fuit lecti paupertas maior,cum dicitur.Reclinauit eum in pręsepio, non in reclinatorio aureo,quod fuit magna vilitas & paupertas. Nam præsepium non debet esse locus vel lectus hominum, sed iumentorum. In quo dãnatur pompositas lectorum & voluptas,contra superbos,auaros,& luxuriosos. Vbi nunc sunt superbi?in lectis eburneis & paratis. Audio superbe Bern. super illo Io. 13. Non est seruus maior domino suo dicentem & improperantem tibi.Magister tuus pannosus, & tu purpureus,magister tuus in præsepio,tu in lecto eburneo,magister tuus in miserijs, & tu in delicijs,magister tuus venit ministrare, & tu vis tibi ministrari. Hic etiam condemnantur auari in ampliatione domorũ & possessionum,quos antea damnauerat Esaias.5. Væ qui coniungitis domum ad domum,& agrum agro copulatis. Nunquid habitabitis vos soli in medio terrę? Vbi etiam sunt luxuriosi?in delicijs lectorum in quibus volutantur ad modum porcorum.Contra quos Amos.5. Væ uobis qui dormitis in lectis eburneis,& lasciuitis in stratis vestris. O beatissima mater quanta tibi tunc inter immensa gaudia erat illa angustia,cum videres oĩum dñm quem cęli & terra capere non pñt,in præsepio inclinatum. Non est ille lectus qui gallicè dicitur de gesine, qui constat pro præparatione centum vel quinquaginta francis.Tertiò nõ solũ fuit vestis vel lecti paupertas,sed etiã domus,quia non erat in domo clausa,sed vndique ventis & tẽpestatibus exposita. Et verè ita decebat, quia tu domine via es, ideo in via cõmuni hominibus & animalibꝰ immorari de bebas vt iusti & pctóres te facile possẽt inuenire.Beda.In diuersorio nascitur vt in via q. ait,ego sum via,vt per eũ ad patriã veritatis & vitę redeamus.Quarto in utẽsilibus fuit paupertas, quia & si in pręsepio positus est, nulla tamen habuit vtensilia,sed (vt inquit Anselmus) fęnum mutuo ab animalibus accepit.

D

Natiuitas Christi. De misericordia quæ apparuit in natiuitate Christi.

Quinta mulier fuit domina misericordia.Hoc manifeste demonstrant Angelorum verba. Nam cum pastores essent in regione eadem, apparuit eis Angelus cũ magna luce, & timuerunt,quid dixit eis. Ecce annuntio vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dominus in ciuitate Dauid. Non enim erat saluator nisi per suam misericordiam,quã sibi desponsauit.Hoc dicit Paulus ad Titum.3. Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos,sed secundũ suã misericordiã saluos nos fecit. Huius autẽ mulieris conditio est,ꝙ magis dilecta & desiderata est ab hoĩbus quàm paupertas.Hinc & Dauid ps.88. clamabat eã desiderans.Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquę dñe.Secundo mutauit nomẽ mariti dñi scilicet Iesu,vt qui prius dicebatur Deus vltionũ dñs.i.dñs exercituũ, nunc vocetur misericors & miserator dñs.ps. 111.Exortum est in tenebris lumẽ rectis corde misericors & miserator & iustꝰ dñs. Tertiò est fæcũdissima,teste Maria, q̃ (vt prędictũ est) dicit ꝙ misericordia eius a progenie in ꝓgenies.A ꝓgenie.s. Iudęorũ,in progenies gẽtiliũ,ita ꝙ vbi prius solũ gignebat in Iudæa,nunc vbique generet Dei misericordia,quia secũdũ ps.118. Misericordia domini plena est terra.

E

Natiuitas Christi. De humilitate qui est inter signum, ad quod inuentus est Christus paruus.

Sexta mulier est humilitas, ꝙ ostẽdit Angelus.Nã subiũgit respondẽs cuidã tacitæ quæstioni q̃ sibi fieri potuisset a pastoribus.Vbi.s.inueniemus eũ dicẽs ad illud intersigniũ humilitatis inuenietis. Inuenietis.n.infantem pannis inuolutũ,& positũ in præsepio.Humilitas quidẽ signũ est dñi Iesu. Et per oppositũ si in aliquo loco videas

co videas superbiam, & elationem signũ est habitationis diaboli. Hoc enim signũ quod dedit Angelus, omnem modum superbiæ tollit. Nam in tribus solum consistit superbia, scilicet in scientia, diuitijs, & potestate, siue honore. Primam superbiã destruxit dum natus est infans, idest non potens loqui. Secundam dum natus est pauper pannis inuolutus. Tertiam dum natus est in stabulo & inter pedes animalium repositus.

Supbia ĩ tribus cõsistit.

Intelligite hoc signum humilitatis vos o pastores, quia vobis dicitur. Hoc signum inuenietis infantem &c. quibus concessum est cum Maria inuoluere eundem infantem pannis & in præsepio altaris reclinare. Respice hoc signum in te o sacerdos, si munditiam habeas, & pudicitiam, & nunc vide puritatem infantis & contremisce. Ipse enim in cuius conspectu astra non sunt munda. Vnde & dicebat Petrus. Exi a me domine, quia homo peccator sum, splendidus es vestibus, & equorum phaleris, & in preciosa supellectili glorians. Vide pãnis inuolutum, & confundere. Ipse enim est, qui vestit lilia agri, & qui dicit, quòd pulchritudo agri mecũ est. Si primos recubit⁹, & primas cathedras in cœnis, & atria deliciosa & mollia requiris, vide in præsepio reclinatum & erubesce. Ipse enim est ille cui cęlum sedes est, & terra scabellum pedum eius, cui dixit Centurio, Domine non sum dignus vt intres sub tectum meũ. Sed heu benedictæ puer, non est qui amplectać humilitatem tuam. Omnes abhorrent pannos tuos, omnes præsepe tuum refugiunt, omnes ad superbiæ signa declinant. Sanè dici potest. Bos cognouit possessorem suũ, & asinus pręsepe domini sui: Israel autem me non cognouit. Esa. 1. quia bos, idest viuens de opere manuum suarum, & asinus, idest simplex & illiteratus cognouerunt dominum & præsepe suum, sed Israel id est literatus me non vult cognoscere. De talibus scriptũ est. Psal. 67. Turbabuntur qui habitant terminos a signis tuis. Terminos, idest les frontieres, qui contra inimicos pugnare die ac nocte debent. Vel terminos, idest temporalia, quæ finem & principium habẽt. Abhorrent enim paupertatem, humilitatem, & munditiam, qa posuerunt signa sua, scilicet dęmones sicut in exitu, idest sicut in simplicibus, qui quasi situantur in exitu, iuxta illud Lucę. 14. Ite in exitus viarum, ita etiam super summum, idest super maiores, ita vt sicut super subditum sic & super prælatum.

Humilitatis præstantia.

Vnde quòd Maria sub pannis humilibus inuoluit dominum, designat quòd sub humilitate bona omnia conseruantur, & iõ sub humilibus pannis omne bonum inuoluit. Hinc Aug. in sermone de nati. domini. Absconde María noui solis fulgorem, inuolue pannis infantem. Nam & ipsi panni diuitijs omnib⁹ preciosiores sunt, omni purpura gloriosiores, deniq; Christi paupertas cunctis opibus cunctisque thesauris ante ponenda est. Hęc Aug. Quàm preciosum fasciculum paupertatis & humilitatis ad portãdum, in quo inuenitur omne bonum inuolutum. Sicut enim primus Adam de paradiso eiectus est propter peccatum, ita Adam secũdus de paradiso descendit, vt aboleret peccatum. Et sicut de malitia primi Adæ dictum est derisoriè. Ecce Adã quasi vnus ex nobis factus est. Ita admirando humilitatem Christi dicere possumus. Ecce Adam quasi vnus ex nobis. Et sicut primus in hanc miseriam exijt indutus pelliculis, ita in eadem secundus inuentus est inuolutus panniculis.

F

Septima mulier est pax, cui attestatur multitudo Angelorum. Nam post hoc facta est multitudo militiæ cęlestis exercitus laudantium Deum & dicẽtium. Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Si pax exhibetur tanquã sponsa hominibus bonæ voluntatis, quanto magis huic puero, in quo semper optima voluntas fuit? Soli enim boni eam desponsare possunt, quia non est pax impijs dicit dominus. Tria enim pisa vix in vna vesica esse possunt, quin clamorẽ faciant, sic tres maligni & astuti homines in regno, nisi infinita iurgia commouẽdo. Hæc autem vxor benè inuenietur dummodo benè quęratur, secundum ꝙ præcipit. Psal. 33. Inquire pacem & persequere eam. Sed propterea vix eam habemus, aut

Natiuitas Christi. De pace annuntiata in natiuitate Christi, et quomodo sit quærẽda.

quia

quia pauci eam quærere velint, aut quia pauci sunt homines pacis. Si essent tot homines pacis sicut belli bene ageretur. Sed non est in isto regno garnitio hominũ pacis, sed bene belli, qui nolunt populi pacem, quia non plus viuerent, vellem saltẽ ꝙ esset vna bona lancea pacis. Secundo si velint pacem, non tamen quærunt modo quo debent, quia quærunt manu armata contra Deum, scilicet cum peccatis suis. Psal. 37. Non est pax ossibus meis, idest principibus a facie peccatorum meorum. Sed bonis pax erit, quia Ps. 118. Pax multa diligentibus legem tuam domine. Et Esa. 62. Vtinam attendisses ad mandata mea, facta fuisset, quasi flumen pax tuę.

Pax non est impijs, sed pijs.

Sed dices. Quomodo dicis quòd pax ista est difficilis ad inueniendum, nonne quotidie per ecclesiam deportatur & cuilibet offertur? Dicitur quòd verum esset si non reportaretur vnde accipitur. Pax enim dum accipitur, immediate dimittitur & reportatur, & ita solum illa pax osculatur. Satis ore pulchra dicimus de pace, sed manus non accipit eam, sed facit eam reportari. Sed quo adusque iustitiæ manus eam accipiat non permanebit, quia iustitia & pax osculatæ sunt. Et Esaię. 32. Erit opus iustitiæ pax. Et Psal. 71. Orietur in diebus eius iustitia primo, sequitur. Et abũdantia pacis. Vnde quærit Psal. 93. Vsque quo peccatores domine, vsque quo peccatores gloriabuntur. Respondet, quoadusque iustitia conuertatur in iudicium, & qui iuxta illam, omnes qui recto sunt corde. Præterea illa pax, quæ defertur est de ligno vel lapide, nisi in magnis festis, quæ cito frangitur, & pauci precij est, sed si esset pax aurea esset maioris durationis. Sic illa pax, quæ communiter offertur non est magnæ durationis & firmitatis: & si esset de auro, ita ꝙ homines possent viuere diuites, sic ꝙ illa pax auro & argento repleret pauperes cultores & mercatores & artifices, tũc deberet fieri magnum festum. Sed pax de ligno, quę cum arcu & lancea fit, nullius est precij, quia plus constat, quàm conferat, & pauperes hoïes per illã euacuantur. Medici dicunt ꝙ quando homo nihil cibi recipit, tunc stringuntur intestina, & vix aliquid recipiũt vltra. Deus fecit magnam gratiam pauperibus, quòd eorum bursa non est de intestinis, sed de corio, quia diu est, ꝙ nihil aut paucum recepit, in periculo esset ꝙ nihil postea, recipere posset. Audita hac pace aurea per Angelos proclamata, ecce pastores dicũt adinuicem. Transeamus vsque Bethleem, & videamus hoc verbum, quod factum est, quòd dominus ostendit nobis. Et uenerunt festinantes. Sed cur non venerunt Pilatus, Cayphas, & Annas? Respondetur quia nolebãt eam. Nam semper piscatur, in aqua turbida, in aqua vero clara vix capiuntur pisces. Sic quandiu sunt litigia, dissensiones, & processus in populo, iudices & magistratus, quales erant prædicti, bene piscantur in bursis populi, non sic si esset pax. Venerunt ergo non illi, sed pastores, & inuenerunt dominum Iesum septem istis mulieribus circundatum, subiectum sicut & illi pastores, purum & innocẽtem, hominum amatorem, saluatorem, pauperem, humilem, & pacificum. Ita & nos disponamus ad vidẽdum eum hic in humilitate, vt postea uidere possimus in gloria.

De eodem festo Sermo V. & in ordine XLI. per thema.

Puer natus est nobis, & filius datus est nobis. Esa. 9. Ante descensum filij Dei in mundum terribilis erat Deus ex magnitudine suæ potentiæ, & sapientiæ exercens in homines iudicia terribilia. Psal. 94. Deus noster rex magnus, & terribilis super omnes, qui in circuitu eius sunt. Hoc patuit in perditione totius orbis per diluuium, in subuersione quinque ciuitatum, & inde timebatur nimis. Nũc autem quia ipse magnus factus est paruus & humilis in sua benedicta natiuitate, quia puer natus est, & filius datus est nobis. Ideo ex paruuli conditione factus est tractabilis & misericors. Bernar. Magnus dominus & laudabilis nimis, factus est paruulus & amabilis nimis. Prius quidem

A Natiuitas Christi. Rigorem iustitiæ conuertit Deus in dulcedinẽ misericordiæ in sua natiuitate.

dem per terribilia iudicia eius notus erat in Iudæa Deus, & in Israel magnum nomen eius. Nunc autem in Christianitate notus est Deus, & apud eos humile nomen eius, quia puer natus est nobis, & filius datus est nobis, idest ad nostram vtilitatem. Dicũt enim doctores, quòd filium dari nobis est ipsum paratum esse facere ad voluntatem nostram, quicquid ab eo rationabiliter petimus fieri. Sic igitur datus est nobis, quia paratus est, nisi ex parte nostra tenuerit, & singulariter in hac sancta natiuitate sua: Quãdiu. n pullus auis stat in nido, & pascitur a matre, non potest volare, sed est paruulus; & tũc faciliter potest accedens ad nidum prædã rapere & pullum accipere, & secum afferre. Sic filius Dei factus paruulus secundũ carnem, stat hodie nouiter natus in gremio matris, quę ipsum nobis attulit in nido vteri sui, & modo pascit eum famelicum lacte suo virginali, & inuoluit eum panniculis, & offert paruulum nobis, vt accedamus ad eum pro pręda regni cęlorum percipienda. Scribitur enim Gal. 4. Hæres paruulus est. Quia enim hæres regni, ideo ipsum regnum ab eo habere possumus; sed quia paruulus, faciliter obtinere. Tum quia modo nec fugere, nec volare potest ad sinum patris in cęlum, immo tenetur vt nobis aperiat cęlum inter brachia matris. Tum secundo quia experientia docet, ꝙ a paruulo faciliter habetur quicquid petitur, ita quòd pro pomo daret scutum, & si ab eo dulciter petatur, melius obtinetur. Deus autem magnus secundum diuinitatem, hodie apparuit paruulus secundum humanitatem. Ideo hodie & faciliter ab eo scilicet pro parua oratione, obtinebimus gratiam, & regnũ gloriæ eius. Et hoc maximè petere habemus a matre sua, quia quando puer ita est paruulus ꝙ non loquitur, quamuis sit hęres & dominus, tamen ad matrem pro negocio expediendo fit recursus. Hæres autem regni Dei, secundum ecclesiæ repręsentationem paruulus est, & non loquitur, ideo ad matrem eius recurramus dicentes, Aue.

B Natiuitas Christi. Facile est obtinere, quod volumus in natiuitate.

Natus est puer, sed antiquus dierũ, paruulus cuius magnitudinis nõ est finis, magnus in forma Dei, breuis in forma serui, nec breuitas illa magnitudini officit, nec magnitudo breuitati, quinimmo sub illa breuitate attingit a fine vsq; ad finẽ fortiter, & disponit oĩa suauiter. Natus est autem nobis, non sibi, non Angelis, quia qui stabant non indigebant, qui ceciderãt irreparabiles erant. Et boni Angeli, qui eũ magnum habebant, paruulum non requirebãt, & ideo nobis natus & nobis datus, quia nobis necessarius, sicut videtur bene intellexisse propheta dicens in verbis thematis præassumpti, Puer natus est &c.

Circa thema nostrum dicemus primò quare Deus factus est puer. Secundò ad quid datus est nobis istę puer. Tertiò vñde & ex qua radice processit, ꝙ sic puer istę natus est nobis. Quartò qualiter nutriendus est puer istę, qui tam singulariter datus est nobis. De duobus primis dicetũr hoc sermone matutino. De reliquis vero sermone pomeridiano.

C Natiuitas Christi. Quare Deus factus est puer paruulus.

Ad primum dicitur ꝙ factus est Deus puer paruulus. Primò ne peccatores ĩ principio terreret, sed se facile condonantem, & quasi pro nihilo placandum ostenderet. Ante enim incarnationẽ dicebat peccator ei. Genes. 3. Audiui vocem tuam, & timui & abscondi me. Sed post incarnationem pro pomo ad modum pueri potest placari, iñ qui pro pomo prius offensus fuit. Hanc enim legem scilicet facile condonare retinet sibi iste puer, iuxta illud, quod dicitur Ezechiel. 18. Quacunq; hora ingemuerit peccator, vita viuet, & non morietur. De hoc enim puero dicit Matthęi. 12. & sumitur de Esaia. 42. Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ męę. Et sequitur. Non contendet ad modum mali & seueri iudicis, neque clamabit. Vnde recitatur ex libro de dono pietatis de quadam moniali publica meretrice, quæ post multos annos rediit ad locum suum. Quæ cogitans ad Dei iudicia, & ad mala quę gesserat, & ad mala etiam, quæ pro ea Christus passus erat, desperabat. Continuo considerauit in nocte natalis infantiam saluatoris, & in nomine pueri cito pacaturi petijt

tijt & obtinuit veniam, voce pueri quem tenebat virgo mater in vlnis ſecundum ecclesiæ repræſentationem, dicentis ſibi dimiſſa eſſe omnino ſibi peccata. Hoc etiam apparet exemplo Mariæ Aegyptiacæ peccatricis, quæ in deſerto exiſtens in tentationibus vehementibus quas patiebatur, & in orationibus ſuis ſemper habebat pręoculis puerum illius imaginis beatę virginis, & ipſam per quam fuerat conuerſa. Eſt enim puer paruulus admodum ſpeculi, quod ſe conformat offerenti vel obiecto vel rei præſentate, quia ſi ſe offerens ſibi faciat pulchrum vultum, vel arrideat, & ſpeculũ ſimiliter faciet. Sic de paruulo Chriſto nato; Si enim volumus habere gratiã eius, oportet ei facere bonum vultum, & lætum per bonam voluntatem & propoſitum firmum perſeuerandi in bonis operibus, & tunc ſpeculum diuinæ maieſtatis faciet nobis pulchrum vultum. Et ſi inueniamus eum aut ſentiamus aliqualiter difficilem, reccurrendum eſt ad matrem eius Mariam, quia per eam cito placabitur. Nõ enim eſt aliqua perſona, quæ ita faciliter poſſit placare puerum turbatum, ſicut mater eius vel nutrix. Sic non eſt aliquis in cęlo & in terra, qui ita faciliter poſſit iſtũ puerum iratum & offenſum placare, ſicut mater eius, quę ipſum nutriuit & portauit, Figurata Iudicum. 16. per Dalilam, quæ Samſonem fortem fecit obdormire in ſinu ſuo, & poſtea reddidit eum debilẽ. Sic iſta fecit nouem menſibus obdormire filium Dei in ventre ſuo, & modo in gremio, & de Deo cooperata eſt, vt fieret homo, & de fortiſſimo ſic debilis, ꝙ nec ire, nec loqui põt ſecundum naturam, nec loquit̃, nec vadit, niſi portet eum. Ante incarnationem enim durus erat Deus populo ſuo, ita ꝙ iratus oẽ genus humanum trudebat in infernum. Inde quæritur Iob in perſona generis humani. Iob. 30. Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduerſaris mihi. Sed Maria, ita emolliuit eum & placauit, vt immediatè canerent Angeli. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ideo hodie peccatores habent ab infante quærere miſericordiam, & dicere illud Pſal. 118. Viam iniquitatis amoue a me, tu ſcilicet, qui ſolus delere potes iniquitates, & de lege tua, ſcilicet quam retinuiſti tibi de facile condonando, miſerere mei.

Secunda ratio vt facilius cum ipſo negociari poſſemus. Ante enim incarnationem nullus poterat facere bonum forum cum Deo, quia quantuncunque darent, non poterant emere paradiſum, vt patet in Ioanne Baptiſta & multis alijs, qui etiam deſcẽderunt in infernum. Sed poſtquã factus eſt puer, optimum forum poſſumus facere cum eo, & eum quaſi puerũ decipere. Quaſi.n. pro nihilo modo dat regnum cęlorum. Pſ. 55. Pro nihilo ſaluos facies illos. Et verè pro nihilo. Recipit.n. monetam, quæ nihil valet, immo omnino damnoſa eſt nobis, quia falſa, immo ſi capti eſſemus cum illa, bulliremus in caldaria inferni ſicut falſi monetarij. Illa.n. eſt propria peccata noſtra, de quibus Iohel. 2. Præſtabilis eſt ſuper malitia. Super peius vadium, quod ſit in domo conſcientiæ noſtræ, concedit regnum ęternum. Sicut enim pater volens filium aliquid habere de ſuo, vendit ei ſemipretio & dimittit quaſi ſe decipi a filio, ſic pater noſter volens nos habere regnum, immo rogans nos, vt emam⁹, quaſi permittit ſe decipi a nobis, pro nihilo illud vendens. Propter quod dicebat Dauid loquens Deo patri. Pſal. 85. Da Imperium puero tuo. q. d. Tu nimis benè ſcis quantum valent tua, propter quod nõ poſſum bene tecum bonum forum facere. Tu enim extendis cęlum ſicut pellem, ideſt ad modum pelliparij extendentis & commendantis ſuum pellicium. Sed da Imperium puero tuo, vt ſcilicet cum eo faciliter negociari poſſim, & ſic ſaluum fac filium ancillæ tuæ, ideſt eccleſiæ. Et ideo nunc bonum eſt emere, quandiu denariatæ ſunt in manu pueri, & quãdiu durat moneta, ſcilicet pęnitentię, quæ cadet in morte. Noli expectare tempus illud, in quo erit maxima etiam guttę aquę penuria, vt patet de diuite Lucę. 16.

Tertia ratio, Factus eſt dominus omnium puer, vt condemnaret & humiliaret fatuam præſumptionem, & ſuperbiã mũdanã. Licet.n. ſciat homo ꝙ in futurũ

expo-

exponetur vermibus & putredini, & quòd in hac vita vix aliud recipiet pro omnibus laboribus suis, quàm lãguorem, dolorem, pudorem, afflictiones, infirmitates, infortunia absque numero, nihilominus inde superbit cadauer vermiculosum & saccus plenus fimo. Et si hæc nõ sufficiant ad tui humiliationem, respice regem tuum, Deũ tuum, dominum tuum quasi infantem humiliatum, quem totus mundus capere nõ potest intra claustra virginalis vteri clausum. Respice inquam dominum & creatorem tuum in similitudinẽ vnius pueri vagiẽtis cubantis in præsepio, sociatum a bestijs, & vna sola puella virgine & vno homine, ita vt aula Dei tui sit stabulum, thalamus præsepium, cantus ipsi vagitus pueriles, laterales sui custodes, bos & asinus, curiæ frequentia Ioseph & Maria. In quo igitur superbis o stulta præsumptio? An de tua potentia, an nobilitate, quæ facit, vt tibi videantur alij non esse homines sicut tu? Respice regẽ regũ miser a seruitute oppressum, quando cogiẽ venire ad reddẽdum seruitutis tributum. Et dic ibi si vis, quomodo ascendit Ioseph de Nazareth, & de edicto, &c. Si inquam gloriaris & eleuaris propter vestes, paramẽta, & ornamenta, vt ea cum sumptibus magnis & forte alienis tibi pares, respice omnipotentem Deum propter te nudum, & postmodum a paupere matre vilibus panniculis inuolutum, & sicut omnipotẽtẽ deorsum inclinatum. Si etiam propter sapientiam tuam superbias, respice illum cuius sapientiæ non est numerus, nullum verbum dicentem quasi ignorantem. Si de bonitate, vel sanctitate tua exaltaris, ecce sanctus sanctorum reputatur inter bestias. Si vnũ tale exemplum, vnum tale speculum, vna talis medicina non sanet cor humanum ab infirmitate superbiæ, nescio quid aliud sanare poterit. Ideo sicut dicit Apostolus. 1. Cor. 1. Non glorietur in conspectu eius omnis caro, sed eius exemplo humilietur, de quo idem Apostolus Phil. 2. Humiliauit semetipsum formam serui accipiens, habitu inuentus vt homo.

Christi infantis miseria.

Superbiæ nostræ remedium.

Quarta ratio. Factus est puer, vt facto prædicaret contra errores mundanos. Ante enim natiuitatem Christi, mundus in sua schola laudabat omnem complacentiam in diuitijs, delicijs, & honoribus, & adhuc istud mundani prędicant. Nunc autem Deus sapientissimus econtrario in scola sua cępit docere. Nam puer factus est nudus, vt diuitias doceret contemnere. Non enim puer multum eas appreciari solet. Propterea non confundatur pauper de sua paupertate, quando rex gloriæ eam sibi dignatus est assumere sponsam, vt ab initio natiuitatis suæ filius hominis non haberet vbi reclinaret caput suum, etiam nec in morte. Sed & honores parui pendit, quando magnus dominus & laudabilis nimis, rex magnus, & excelsus super omnem terram, factus est paruulus cõtemptus & contemptibilis, & in contemptibili loco natus. Non ergo reputent mũdani illud summum bonum, quando rex ęternus in hunc mundum veniens eos paruifacit, & suo exemplo damnat. Delicias etiam abhorruit, quando natus infans fęno loco puluinarum incubuit. Non igitur in his sibi complaceat homo seruus Christi, homo redemptus a domino, sed magis in infantia sui saluatoris. Ex eo enim maius commodum reportabit si sit sicut paruulus iste, quàm si fuerit magnus quemadmodum primus Angelus. Primo si sis paruulus & humilis, non inflatus, vocatus eris a paruulo Christo, quia solos paruulos vocat. Prouerb. 9. Si quis est paruulus, veniat ad me, & impedientes ne veniant, prohibet. Matt. 19. Sinite paruulos venire ad me. Secundo in custodia eius permanebis. Psal. 114. Custodiens paruulos dominus, humiliatus sum & liberauit me. Tertio erudit & instruit eos, quia Psal. 118. Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis. Et alibi. Testimonium domini fidele sapientiam præstans paruulis. Inde Matth. 11. Abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Quatò promouet eos ad regnum, & ad sui societatẽ. Propter quod his, qui non sunt paruuli cõminatur dicens Matth. 17. Nisi quis humiliauerit se sicut paruulus iste, non intrabit in regnum cęlorum. Vnde & Saul a regno

D

Humilitas.

Humiles multa cõmoda consequũtur a Christo.

regno deiectus est, quàm cito deseruit paruitatem istam. Ei enim dictum est. 1. Reg. 15. Nonne cum paruulis esses in oculis tuis, caput in tribus Israel factus es. Sic igitur consentiamus propter nostram vtilitatem esse paruulos sicut Christus. Sufficit enim seruo si sit sicut dominus eius. Ioan. 13.

E *Natiuitas Christi. Ad quatuor datus est nobis Christus in natiuitate.*

Ad secundò quæsitum dicitur, quòd quadrupliciter & ad quatuor datus est nobis puer iste. Primò quidem datus est nobis in socium & Ductorem ad conducendum nos tanquam cęcos per vias huius seculi, sicut solet dari cęco puer productore. Genus humanum cęcatum est p peccatum. Nec mirum, quia vulgo dicitur, Qui bonum videt & malum accipit, mala gutta eruat sibi oculum. Homo proposito sibi ligno vitæ & prohibito ligno sciẽtiæ, lignum bonum vitæ non tetigit, & lignum scientiæ sibi malum gustauit, ideo ei debuit dici quòd mala gutta erueret sibi oculum. Hoc est primum, quod facit diabolus, scilicet excecare hominem, vt pronus sit ad omne malum, sicut equus cęcatus, audacter intrat in fossatum, in quo quandoque remanet. Et ideo necessarium fuit humano generi, vt puerum istum haberet socium & ductorem. Non enim possumus ex nobis in opera salutis, licèt bene damnationis. Quandiu Samson cęcatus ductorem habuit, sine malo se rexit, postquam autem eum a se emisit, se & alios interemit. Ita qui huic puero tanquam ductori innititur, licèt ex se sit cæcus, nec videat quę agenda sunt, secundũ illud. 1. Cor. 3. Non sumus sufficientes aliquid cogitare ex nobis tãquã ex nobis ad optatũ tñ perueniet salutis finẽ. Qui vero ꝓprio sẽsui & volũtati inniti voluerit, malè se hẽbit. Vñ ꝙ datus sit nobis puer iste tanquam socius patet ex hymno, in quo dicitur. Se nascens dedit socium. Mercator autem solus non bene potest secure transire nemus periculosum, ideo indiget societate, & quando videt societatem gaudet, & se adiungit ei. Transitus vero huius mundi periculosior est transitu nemoris quantumcunque periculosi, quia latrones in nemore non quærunt nisi quæ mercator portat. Sed latronibus inferni non sufficit, ꝙ homo omnia bona sua deponat in morte, quia sequuntur hominem propter animam. Nemo certè huius mundi nemus securus vnquam transiuit, immo filius Dei in transeundo contremuit & expauit. Necessaria propterea fuit nobis securi ductoris societas, de quo Deut. 32. Dominus solus dux eius fuit, & non erat cum eo Deus alienus. Hinc quia tam necessarius erat ducatus seu societas huius pueri, ideo petebat sapiens in persona generis humani. Prouer. 9. Si quis est paruulus veniat ad me. Cui petitioni respondet Deus pater. 1. Paralipo. 22. Filius meus puer paruulus est, de quo Lucę. 24. Iesus autem appropinquãs, scilicet per incarnationem ibat cum illis. Illis est paruus filiæ Pharaonis, qui populum Dei eduxit de Aegypto in terrã ꝓmissionis. Et quia homine formato, positum est lignum vitę in medio paradisi, quo posset uiuere, ideo ad reformandum hominem fructum vitæ, paruulum, hodie posuit in medio duorum animalium, per quem possumus vitam recuperare. Ad rem quæ in medio est potest quilibet attingere. Psal. 73. Deus operatus est salutẽ in medio terræ. Secundo datus est nobis tanquam exemplum ad instructionem & correctionem nostram. Cum enim liber emendetur ad aliquod exemplar verum, propterea misit Deus nobis ad correctionem verissimum exemplar paruulũ hodie natum. Ioan. 13. Exemplum dedi vobis. Nec exemplar potuit melius mittere. Nam Christus est Dei virtus & Dei sapientia. 1. Cor. 1. Vt est Dei virtus ad eum uidetur respexisse primus Angelus cum dixit Esa. 14. Ascendam in cęlum, & similis ero altissimo. Ad ipsum sicut Dei sapientiam respexerunt primi parentes, quibus dixit serpens, Eritis sicut dij scientes bonum & malum, & uterque sic voluit Dei filiũ imitari. Sed multum deficit de hoc, quod fatuus cogitat. Virtus. n. Dei est admiranda, & sapientia laudanda, & neutrum imitandum. Et propterea posuit Deus filium suum in tali statu, vt qui cunque voluerit eum imitari, non possit errare.

Exemplum ad instructionẽ et correctionem nram

F *Natiuitas Christi. In Christo est inuenire exẽplar omnium virtutum.*

errare. Hic est status summę humilitatis, quando summè humiliatus est Deus factus paruulus, de quo Matt. 18. Paruulum statuit in medio eorum, & dixit. Quicunque se humiliauerit sicut paruulus iste, hic est maior in regno cęlorum. Paruulũ prætera statuit tanquam exemplar ad dirigendum. Si enim filium vel linea esset tensa a termino vsque ad terminum viæ, nullus sequens filium posset errare, etiam si esset domus Dedali, dummodo sequeretur filium vel lineam, nisi filium rumperetur vel solueretur. In paruulo nato est quædam linea ab hoīe vsq; ad Deum, incarnatio, scilicet nectens vtrumque inseparabiliter. Qui adhæret huic paruulo, impossibile est, quin deducatur. Esaiæ. 11. Puer paruulus minabit eos. Fecit autem Deus pater sicut doctor Geometriæ, qui videns scholares non proficere nec intelligere, quod loquitur, quod dicit verbo declarat exemplo, protrahendo figuras in terra, & tunc scholares intelligunt & proficiunt. Sic Deus pater olim loquens patribus in prophetis. Hebræorum. 1. De virtutibus, de humilitate, de paupertate, de charitate parum, aut nihil proficiebant, quia de hoc non curabant. Ideo quicquid dixerat & prędicabat scripsit in terra & ostendit per exemplum in isto puero. Primo quidem exemplum humilitatis, cum rex Angelorum factus est paruulus pendens ad mammillas pauperculę virginis. Secundò exemplum paupertatis, dum positus est in præsepio, vt halitu asini & bouis calefieret, qui non habebat in quo inuolueretur, exemplum castitatis, dum de virgine voluit nasci, exemplũ charitatis, dum communis in communi ciuitate & loco voluit nasci, in quo dedit nobis tale exemplũ, vt nulla in nobis profectus cadat excusatio. Ait etiam Chrys. in quadam homi. super epistolã ad Heb. ꝙ dominus fecit sicut sutor discipulo suo qui verbo nihil intelligit, sed tunc facto & exemplo genua ad consuendum disponit & operat, & in hoc magis facto, quàm verbo discipulũ instruit. Sed dicet aliquis. Nemo potest tantũ se humiliare sicut paruulus iste, quõ ergo nobis ꝓponitur imitandus? Respondetur. Sufficit de malo debitore habere auenam pro tritico. Verũtamẽ qui plus imitatur, plus proficit. Imitantur aliqui in humilitate, & magni fiũt. 1. Reg. 15. Nonne cum paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Alij in austeritate & ij satis proficiunt. Sed qui in paupertate melius & in pluribus, quia ad paupertatem sequitur humilitas & austeritas, & ideo ij maiores sunt in regno cęlorum. Vnde communiter filiæ turpi plus datur in dotem. Talis est paupertas. Qui vero in charitate eum imitãtur, optimè proficiunt, quia charitas est potissima virtutũ sine qua aliæ nihil prosunt, vt deducit Apostolus. 1. Cor. 13. Tertio datus est in precium redemptionis, ideo nascitur in foro, quando totus mundus Romanis seruiebat sub tributo; & quando conuenerant ad tributum soluendum. Ac si diceret Deus pater. Ecce ego mitto filium meum ad forum, vt sit pro omnibus tributum. Inde est, quòd nunc est oblatio quotidiana populi Christiani, quasi precium redemptionis peccatorum oblatum sibi. Quartò datus est in præmiũ laboris. Hinc est, ꝙ quando natus est, pastores, qui in custodiendis ouibus per vigilias noctis laborabant eum quasi præmium inuenerunt. Ecce quomodo natus est, & datus nobis, idest ad vtilitatem nostram puer iste, scilicet in socium peregrinationis, in exemplum instructionis, & directionis, in precium redemptionis, & in pręmium laboris.

Christus factus est virtutũ exẽplar.

G Humilitas. Qui plus imitatur Christum se humiliando plꝰ proficit.

in precium redemptionis [manuscript]

Sermo VI. eiusdem diei, & pomeridianus in ordine XLII. per thema supradictum.

A Natiuitas Christi. Christum decuit incarnari & nasci.

QVæritur vtrum decuerit Christum incarnari & fieri paruulum pro nobis? Et videtur ꝙ non, quia iuxta sapientiam seculi conculcat sublimis humilem, fortior minus fortẽ. Eccl. 13. Põdus sup se tollit, qui honestiori se cõicat, & ditiori ne socius fueris. Quõ ergo sociauit corpus debile & fragile diuinitati omnipotẽti, carduum

duum cedro libani? Respōdetur per duas veritates. Prima est, non sic est in diuina sapientia, sicut humana, quæ stultitia est apud Deum, hæc enim naturam nostram assumpsit, non illa Deum, sicut corpus bestiale nostrum, quamuis sit omniũ corporum nobilissimum, vt pote constitutum, super omnem corporalē creaturam, tamē purè passiuè se habet ad animam recipiendã quę cũ Angelis cōmunicat. Ideo nec corp⁹ assumit aīam, sed aīa corpus sibi a Deo & natura paratũ, & tñ optima est cōiunctio, vt potè nisi cũ violētia dissolubilis. Quãto magis illa beatissima vnio (quę extremitatē amoris tenet) nō cōculcationis naturæ nr̄ę, sed magis exaltationis exordiũ fuit? Sicut corp⁹ sine aīa nihil est, aīa vero corpori multa præstat bñficia, vt pote pulchritudinē, claritatē, visus, sonũ, vocis, motũ, gressus, & sic de alijs, Corp⁹ enim sine aīa truncus est inutilis. Sic natura nr̄a sine Deo inutilis, oīno sine ipso nihil poterat facere. Secũda veritas, decuit Christũ incarnari & suscipere passibilitatē nostrã. Primò vt compati sciret & misereri disceret, vt qũo dicit apostolus, quia didicit ex his q̃ passus est obedientiã disceret & miam. Non ꝙ ante misereri nesciret, cuius mia ab æterno & vsque in æternũ, sed qđ natura sciebat dicit experimēto. Debuit.n. (sicut dicit idē apostolus) fratribus per oīa assimilari, vt misericors fieret, quaten⁹ infirmi filij Adã quos suos fieri & appellari fratres voluit, suas illi infirmitates committere non dubitarent, quas ille sanare posset vt Deus, & vellet vt proximus, & cognosceret vt eadē passus. Secundò caro factus est, vt nos spirituales faceret, inclinatus est vt leuaret, exijt vt introduceret, visibilis apparuit ut īuisibilia mōstraret, contraxit se maiestas vt nos dilataret. Tertiò, vt se homini sociũ daret in via ad eũ iuuãdũ, & viã ostendendam, & via redeundi fieret per hominē Deũ. Longe enim distabamus ab immortali mortales, a iusto iniusti, propterea iunxit ima summis, vt sic via pateret qua imis summa sociaret. Hæc autem coniunctio facta est in vtero Mariæ virginis, quã salutabimus dicentes Aue.

Christus quo pacto per operatione spiritus sancti sit conceptus.

Puer iste in Maria natus est per operationem spiritussancti. Sic autem de spiritu sancto Maria concepit, non ꝙ de spiritu sancto semen partus acceperit, sed quia per amorē & operationem spiritussancti ex carne sua diuino partui Maria substantiam ministrauit. Nam quia in corde suo amor spiritussãcti singulariter ardebat, iō in carne eius virtus spiritussancti miracula faciebat. Cuius opere mulier ista in arca vteri virginalis miscuit tria sata similę, verbi sapientiam, carnis munditiam, aīæ humanæ substantiã simplicissimã, donec fermētaretur totũ fermēto incremēti, non peccati, fermento nouo, de quo beatus Benedictus in regula, doctrina magistri tanquam fermentum diuinæ iustitiæ in discipulorum cordibus aspergatur, non fermento veteri, de quo Apostolus. Expurgate vetus fermentum. Hoc fermento fermentata sunt omnia regna ad gratiã, nō ad culpã, ad vtilitatē & salutem, non ad dãnationē, qa secũdũ thema præcassum ptũ. Puer natus est nobis.i. ad cōmodũ & vtilitatem nostrã, & filius datus est nobis.

B *Natiuitas Christi.* *Ex amore summo processit incarnatio & natiuitas Christi.*

Consequenter dicendum est ad tertiò quæsitũ in quo quęrebatur vnde processerit ꝙ sic Christus datus est nobis ꝑ incarnationē & natiuitatem? Respondetur ꝙ non ex meritis nostris, sed ex benignitate, & amore Dei ad nos processit incarnationis mysterium & natiuitatis, & quidem ex amore summo. Est enim dilectio quasi duos ligans, amantē.s. & amatum, immo quodammodo facit transire amantē in naturã amati, & si sit verus amor celari non potest, quin opere, vel alio aliquo se ostendat. Nō enim potest celari ignis quin fumo, vel flãma se manifestet. Prouerb.6. Nũquid potest homo abscōdere ignē in sinu suo, vt vestimenta eius non ardeant? Quia vero duorũ amicorũ inuicem turbatorum verior amicus prior procurat pacē mittendo alteri munera, sicut fecit Iacob Esau. Gen.32. dicit enim. Placabo eũ muneribus inter Deũ, & hominem quē creauerat ab initio ad imaginem & similitudinē suã, vt inter eos amplior esset dilectio, qa omne aīal diligit sibi simile. Eccl.1. A principio fuit magna turbatio ꝓpter culpam

pam hominis transgressoris, quę turbatio diu durauit. Tandem Deus tanquam verior amicus eo ꝙ magis diligit, voluit sibi reconciliare hominem. Propter quod misit sibi munus paruæ quidem ostensionis, sed maximi valoris, verum Deum in parua humanitate inuolutum, & impletum est illud Hiere. 49. Paruulum dedi te in gentibus. Magnitudo valoris est ex parte patris, paruitas ostensionis ex parte matris. 1. Reg. 2. Tunicam paruam faciebat ei mater sua. Et quia curialitas non cognita est perdita, ideo hoc inenarrabile donū sibi hodie missum recognoscit ecclesia dicens. Paruulus natus est nobis, in quo ostenditur paruitas ostensionis. Sed subditur magnitudo valoris, cum dicitur. Et vocabitur Deus fortis. Fuit ergo tanta dilectio Dei ad genus humanum, quòd verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Refert Iustinus in abbreuiatione Trogi Pompeij lib. 12. ꝙ cum Alexander Magnus obtinuisset regnum Persarum, cogitauit quomodo posset Persas familiarius sibi copulare. Et propter hoc qui moribus & natione Macedo fuit, quo ad mores & habitum in Persarum leges transiuit. Sic filius Dei volens nos sibi familiares facere, habitu inuentus est vt homo, humanis legibus se subijciens, & qui quondam durissimè iudicabat minora peccata naturę tunc vilioris, nunc amore & cōpassione motus expectat longanimiter nec vindicat. Sic propterea ex amore appropinquauit homini vt homo fieret, qa vnumquodque approximare desiderat rei quam amat. Vnde summus amor, summam facit approximationem. Cum ergo Deus non longe sit ab vnoquoque nostrum. Act. 15. quia si se elongaret, opus suum destrueretur. Specialius tamen in iustis habitat per gratiam, qui plerunque recedunt ab ipso per culpam, nec est qui spiritum manentem habeat, nisi ille de quo Io. 1. Super quem videris spiritū manētē, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Gen. 6. Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est, hoc est quia tātum caro, quod nō solum intelligitur de spiritu irę, sed etiā gratiæ, ideo mansit in Christo, qa nō tantū caro, sed caro & verbū. Cū igit per culpā euelleret ab his in quibus erat per gratiā, miro modo cogitauit ex ineffabili sua dilectione, sic amplexari hominē, sic ei coniūgi, sic vniri, vt ab eo nūquā posset auelli, & sic verbum caro factū est. Et hanc inseparabilé vnionē Oseæ promisit dicens. Sponsabo te mihi in fide, sponsabo te mihi in iustitia & iudicio, in mīa & miserationibus, spōsabo te mihi in sempiternū. Ideo in morte eius licèt anima a carne fuerit separata, nunquā tñ anima & caro a verbo. Nihil enim in illam vnionem potuit mors. Secunda ratio vt homo cōsiderans hæc erubesceret se elongare Deo, qui nunquā se elongat ab homine, sed homo a Deo. Nihil.n. posuit Deus inter se & hominē, q immediate se homini cōiūxit. Sed homo interposuit peccatū. Peccata.n. nostro diuiserunt inter nos & Deū.

Pro secunda parte & iuxta vltimò quæsitum vidēdū est quomodo nutriēdus est puer iste. Dicunt autē quædā fatuæ mulieres, & habetur in quodā libro dānato qui intitulatur de infantia saluatoris, ꝙ Maria habuit obstetrices cū filiū suū enixa est, & ꝙ infans tunc fecit quædā miracula, sed hoc falsum est. Primò nā nō decebat carnē tā præciosam tāgi, nisi a munditia virginea. Tamen secundò quia scriptura dicit ꝙ immediate post hoc eū Maria panniculis inuoluit. Non ergo obestrices præsentes, hoc autē est officiū obstetricū. Tum tertiò quia obstetrices sunt præsentes in partu mulieris, & adsistentes propter debilitatem eius, ad subueniendum defectibus eius. Maria autē in partu nullo modo fuit debilitata, immo magis fortificata. Tunc.n. creditur fuisse in summa cōtemplatione & genibus flexis, & tūc quasi radius ex vtero exiuit sine vteri fractione nouus infans, noua fecūdū hoīem creatura. Inde est ꝙ a pictorib. male pingitur. Tum quarto quia secretum diuinū quòd adhuc abscondendum erat, multis fuisset reuelatum, & singulariter illis obstetricibus quę vtique vadunt, & quæ communiter loquaces sunt. Vidissent enim quomodo sine dolore, sine fractione enixa esset, quod non erat adhuc, sed suo tempore reuelan-

G Natiuitas Christi.

Nulle fuerūt obstetrices in natiuitate Christi.

reuelandum. Vnde & Maria conseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo, ad reuelandum apostolis & euangelistis. Sacramentum enim regis abscondere bonum est. Tob.12. Ideo loco obstetricum ibi fuerunt angelicę potestates secundum Augu. in sermo, quæ uenerunt (vt dicit Chryso.) ad adorandum & homagium faciendum suo principi, quē videbant in cęlis ita magnum, & in terris ita paruum. Heb.1. Cū introduxit primo genitū suū in orbē terræ dixit. Et adorēt eū oēs Angeli Dei. Propterea loco istarū obstetricū dicam⁹ loquēdo spiritualiter de nutricib⁹ spiritualib⁹, quō.s. poterimus eū nutrire.

D *Natiuitas Christi. Nutrire. Ad nutriendū spiritualiter puerum Iesū multa requiruntur.*

Ad nutricē ergo quæ spiritualiter hēt hunc puerum nutrire multa requiruntur. Primum est ꝙ habet lac proprium. Nutrix enim quando cōcipit cito perdit lac. Ideo si vult bn̄ nutrire puerum, necessario habet cauere ne alium concipiat. Per lac album & dulce intelligitur conscientiæ puritas, mūditia, & dulcedo qua puer iste nutriri debet. Sanguis enim (vt dicūt naturales) in lac conuertitur. Ita sanguis & passio Christi debet in nobis in mentis dulcedinem commutari, vt ipsa dulcedine nutriatur infans. Amara enim a nutrice sumpta, in lactis dulcedinē per calorem digerentē cōuertuntur. Sic per amorem Christi amara & passionis suæ & natiuitatis angustiæ in mentis dulcedinem conuertuntur, quibus quærit nutriri. Sed si vis istud lac habere, debes cauere ne cōcipias alium puerum, scilicet amorē mundi, quia si nimium diligis curiositatem mundi, perdes pulchritudinem & dulcedinem cōscientiæ tuę. Sicut cygnus diligit plumas albas, & ideo totā uirtutem & intentionem ponit in plumis albis, sed multum cōstant ei, quia caro subtus turpis est & nigra. Ideo est auis immunda, & de ea nō debet fieri oblatio, vt dicitur Leuit.11. Sic quidā diligunt tantum pulchritudinem plumarum, idest corporis exterius ꝙ ad hęc ponunt totam intentionem, sed tātum eis cōstat ꝙ per hoc perdunt totā interiorem pulchritudinē. Nō .n. potest mulier simul nutrire duos filios. Ideo quando burgensis tradit nutrici puerum nutriendum, oportet ꝙ dimittat proprium, quia alias quando deberet lactare burgensis filium lactaret ꝓprium, & propterea quando filius nutricis mortuus est, libenter traditur ei filius burgensis nutriendus. Sic impossibile est cum amore carnali & inhonesto quē de diabolo cōcipimus, nutrire puerum Iesum, sed oportet prius illum amorem turpem dimittere, & tunc Maria tradet nobis filium suum ad nutriēdum, immo & Deus pater dicens illud Exo.2. Accipe puerum istum & nutri mihi, ego dabo tibi mercedem tuā.s. gloriā æternam. Ad multiplicandum autē istud lac spiritualiter, oportet vti sobrietate. Vilia.n. cibaria multiplicant naturaliter lac. Inde in lib. de naturis rerum dicitur, ꝙ fabæ multiplicant lac. Sic qui sobriè & parcè viuunt non in deliciis & ebrietatibus, illi sunt qui plus habent lac dulcedinis & puritatis. Hinc in Daniele & socijs eius vtentibus leguminibus inuenta est maior sapientia quā in cunctis vtētibus cibo regio. Dan.1. Vnde in eodem lib. de naturis rerum dicitur ꝙ lac magis abundat in muliere nigra quàm alba. Sic in aīa mortificata ꝑ sobrietatē vitæ. Vult.n. Aristo. lib. de somno, ꝙ nutricibus non detur vinum, vel saltem detur modicum & lymphatum, ne ꝑ grossos fumos intereat infans nutritus. Sic sobrietate utendum est, ne tandē ebrietate nostra illum infantem nobis traditum a Deo patre occidamus, contra illos qui in ebrietatibus tota nocte vacant.

Nutricis cura circa infantem.

Secundo requiritur, ꝙ nutrix cubet puerum in lecto. Et hoc primo in loco in quo possit quiescere, quia Ps.75 In pace factus est locus eius. Iste locus est conscientia a vitijs quieta. In domo enim ubi est taberna & ibi sunt diuisæ camerę & diuersæ mensæ, ibi non est locus pacificus, sed tumultuosus. Ita in corde vbi est taberna iniquorum.s. peccatorū. Nam in una parte est camera luxuriæ cum socijs suis, quę sunt malus visus, vilis tactus, vilis amplexus, vile verbum, vile osculum; In alia parte est peccatum inuidie cum socijs suis rancore, s. odio, detractione, & sic de alijs. In alia auaritia cum sociis

 suis,

suis.s.rapina,furto,impietate,crudelitate, tenacitate,& sic de alijs.In alia supbia cũ præsumptione, inani gloria,iactantia, inobedientia &c. Non.n.est ibi aliq̃ latibulum in quo Deus possit quiescere.Ideo requirit locari in pacifica cõscientia in qua non sit aliquod peccatum tumultum faciens Deo. Et quia dum in aliquo loco quiescunt reges, volunt habere custodes, ne superueniat hostis irruens in eos;ideo requirit in loco suo rationem & timorem Dei tanquam speculatrices, ad de longe speculandũ,ne peccatum introeat. Inde sequitur in Psal.allegato.Et habitatio ei⁹ in Sion,quod interpretatur specula, idest in loco in quo est aliquis speculator. Charitas autem quę ipsum amplexatur ipsum recubat.Inde dicit illud Canticorũ. 1. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera mea cõmorabitur, scilicet reclinatum,scilicet in corde quod est inter vbera.Ibi enim quęrit requiescere. In corde.n.mundo requiescit.Secundo tamẽ requiritur,q̃ eum cubet in pannis mundis.Nam magni dñi non libenter hospitantur in locis immundis,nec in stabulis equorũ,nec in latrinis,sed in gratiosis cameris & mundis. Ita & rex regum, qui oculus habet ita mundos q̃ iniquitatem videre non possit,iuxta illud Abac.1.Mũdi sunt oculi tui ne videas malum & respicere ad iniquitatem non poteris. Ideo non libenter habitat in conscientia, quæ est quasi latrina peccatorum.Iaco.1.Abijcientes omnem immũditiam & abundantiam malitię,in mãsuetudine suscipite insitum verbũ.Sanctuaria.n.reponuntur in loco mundo,quanto magis sanctus sanctorum.Rex.n.multũ turbaretur si fieret de domo sua repositorium omniũ immunditiarum, sicut faciunt multi de conscientia sua.Cõtritio autem lixiuiũ facit ex feruidis lachrymarum aquis collatis per cineres peccatorum, & p austerum amare recordationis saccum.Qđ lixiuium faciebat sæpe qui dicebat. Lauabo p singulas noctes lectum meum,lachrymis meis stratum meum rigabo.Tertiò nutrix habet ligare puerum institis, dum cubat eum in lecto.Habet.n.eum ligare sibi,&, quasi fædus inire secum de obseruantia præceptorum & mandatorum suorum.Si.n.quis alligatẽ ligno,lignum etiam alligatur illi. Si puer alligatẽ cõscientiæ nostræ lecto, & lectus cõscientiæ alligatur illi.Alligatur autẽ nobis ex mercedis pmissione, si nos alligemur sibi ex præceptorum suorum obseruatione. Differenter autẽ solet ligari brutum, & homo, quia homo ligatur in infantia,& tunc cum ad ætatẽ peruenit,p mittitẽ liber ire.Sed bestia vt equus vel asinus in iuuentute nõ ligatur, sed sinitur liber ire.Sed cum ad ætatem deuenit,ligatur.Sic qui viuunt vita humana hic in infantia huius mundi ligantur uinculo diuinorum pręceptorum & ea implent,ut cũ peruenerit ad plenitudinem ætatis Christi.s.in morte,liberi abeant ab hoc seculo. Sed qui vita bestiarum uiuunt,nullis prę ceptis,nullis constitutionibus alligantur, aut alligari volunt.In morte vero tunc ligantur ad onera sempiterna patienda.

E Ligari. Differenter ligantur homo & brutũ.

Tertio requiritur q̃ custodiatur puer a nociuis.Primò ab igne et aqua. Ab igne quidem luxurię,& aqua auaritiæ. Oportet.n.domum corporis bene tenere clausam, ne forte sit aliqua porta aperta, per quam puer exeat.Si.n.forte aperires portam visus per incautum aspectum,vel linguæ per incautum verbũ,vel auris per detractionis auditum ,tunc facile poterit exire. Quia si bene teneas portam clausam,tecum permanebit dãs tibi solatium spirituale.Secundò a luce nimia. Non .n. dum cubat debet poni in luce radiante fenestræ,ne visus ei⁹ dispergatur.& sic lusc⁹ fiat.Sic si in luce vanitatis huius mundi ipsum exposueris vt q̃ras apparere,& seculo & mundo p obliquitates & iniustitias cõplacere, obliquè te respiciet puer iste, immo cõtinuo disperdẽ & discedet a te, poteris quoque dicere illud.Puer nõ cõparet & ego quo ibo? Gen.37.Sicut cęcus qui ignorat viam in periculo est sine puero duce,& de hoc conqueritur.Cęcus est autem homo qui non videt periculum peccati sui.Tertiò a canib⁹ ne sibi subtrahant panem,idest a vita canina quæ est in rapiendo,furando,& violentiam inferendo proximo,vel a dæmonibus qui uolunt nos

nos quotidie mordere suis suggestionib⁹. Quarto quadrigarum fragore, hoc est malarum negotiationum & litium strepitibus, ad quod requiritur ista tranquillitas mentis, quæ dum auribus vehementior terrenarum curarum clamor insonuerit, illud Abner. 1. Reg. 16. fortiter exclamat. Quis es tu in clamas & inquietas dominum meum regem?

Quartò requiritur ꝙ nutrix portet ipsum puerum per obedientiam. Nutritur enim per cordis deuotioně. Esa. 49. Erũt reges nutritij tui, i. uiri sancti & reginæ. i. animæ sanctæ nutrices tuæ subdit modũ deuotionis, vultu in terra demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent. Sed portatur per bonam operationem, iuxta illud. 1. Cor. 6. Glorificate & portate Deum in corpore vestro. Vel nutritur bene operando, secundũ illud Io. 4. Meus cibus est vt faciam volũtatě patris mei qui in cęlis est, sed portatur mala sustinendo. Nec sufficit ꝙ solũ portet, sed etiã ꝙ faciat eũ ambulare. Nutrix enim corã infante ambulat, vt discat ambulare. Hoc autem faciet maximè per iustitiã. Ps. 84. Iustitia ante eũ ambulabit, & ponet in via gressus suos. Nihil enim plus facit aut allicit magis hunc infantem ambulare in aliquo regno, vel patria, & impartiri bona sua quàm iustitia. Timendum est ualde ne diu sit ꝙ puer iste per regnum istud discurrerit, quia diu est ꝙ iustitia coram eo non ambulauit. Ideo non est mirum si non ministrat modo bona sua, vel temporalia, vel pacis, quia sine nutrice iustitia pauca bona huius pueri habebimus. Scriptum est autem Sap. 7. Venerũt mihi omnia bona pariter cum illa.

Quintò requiritur ꝙ balneũ huic puero præparet, & hoc fit maximè per pietatem quæ intuita sanctã meditationem alloquentem ipsum puerum in deuotione, ad fontě compunctionis currit, & de puteo cordis lachrymas sanctæ deuotionis effundit. Vnde Canti. 4. Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Aliquando ad auditum deuotum verbi Dei lachrymæ sponsæ effluunt ab oculis de intimis cordis, quãdoque vero ex cogitatione beneficiorum Dei, iuxta illud. Psal. 21. Factum est cor meum tanquam cera liquescens per feruorem dilectionis causatum ex beneficijs Dei měte recollectis, & hoc in medio ventris mei, quia mediãte memoria horũ beneficiorum, quæ in ea velut in ventre retinentur.

Sextò necesse est vt puer iste pascatur, & hoc vel in membris suis per misericordiæ opera corporalia, vel per pastum verbi Dei & eloquia dñi dulciora super mel & fauũ, vel in seipso dũ pascitur teneritudine cordis, & virtutib⁹ & donis suis, quę in creatura sua reposuit. Hinc Esa. 7. Butyrũ & mel comedet, vt sciat reprobare malũ & eligere bonũ. Nam butyrum est flos & pinguedo lactis. Inde caseus fact⁹ post butyrum est macer & insipidus & siccus. Ideo per butyrum significatur teneritudo & dulcedo cordis. Tali cibo debet nutriri Christus. Esa. 7. Præ vbertate lactis comedet butyrũ. Mel vero est cibus dulcis descẽdens de cęlo. Apis. n. mel non facit, sed colligit, & significat gratia & virtutes veniẽtes de cęlo, & tali cibo etiã nutriri debet Christus. Vnde quãdo descendit in personã gratia & virtutibus plenã, potest ei dici illud Prouer. 25. Mel inuenisti, comede. Et sequitur in textu, vt sciat reprobare malum & eligere bonum. Sicut enim faciens butyrũ dimittit macrũ & siccum & insipidum, sic Christus corda insipida & sicca sine deuotione, secundũ illud Ps. 72. Nationě filiorum tuorum reprobaui. Et sicut apis non eligit in flore nisi ꝙ melius est. s. mel. Ideo si quandoq; transeat super florě nihil habentě mellis, non quiescit ibi nec moratur. Sic Christ⁹ eligit, qđ melius est in corde tuo, scilicet gratiam, & virtutes, & in persona nihil habente gratiæ & virtutum, sed potius odio & rancore plena, nõ sistit nec moratur, licèt quandoque transeat per os suum.

Septimò necesse est ipsum bersare vt dormiat, hoc facit patientia quę ipsum bersat & dormire facit. Inde est ꝙ discipulis existentibus in naui uersata hinc inde domin⁹ dormiebat. Matth. 8. Sic dum tempestas nos agitat, & non blasphemamus, & non murmur resonat, non quærimonia,

rimonia, sed corde tacito mens bene conscia conseruat patientiam, tunc ilico puer dormit. Videtur enim dormire, quia non videtur succurrere. Secundò videtur dormire, quia quiescit in conscientia in qua patientia facit tranquillitatem, quia nec murmur resonat, nec quærimonia. Can. 5. Ego dormio, scilicet in mente deuota, & cor meũ vigilat, scilicet cor in quo habito vigilat in tribulatione & aduersitate.

Octauò necesse est puerum excitare postquam dormierit & leuare. Hoc facit sancta meditatio & deuota oratio dicens. ps. 43. Exurge quare obdormis dñe, exurge & ne repellas in finẽ. ps. 3. Voce mea ad dñm clamaui, & exaudiuit me, & sequit. Ego dormiui & soporatus sum & exurrexi, & alibi. ps. Et excitatus est tanquam dormiens dñs, & tãquã potens crapulatus a vino. Sic fecerunt apostoli qñ excitauerunt dñm dicentes. Dñe salua nos, perimus. Sic & facere debent illi qui vexãtur graui aduersitate, vel tentatione. Induit etiã eum, qñ reuoluit virtutes & beneficia & scripturas sanctas, & alia de eo.

Ex prædictis patet ꝙ puer iste debet habere multas nutrices. Prima quidẽ erit deuotio, quæ eũ nutrit lacte, butyro, & melle. Secũdò obedientia portat eum. Tertiò pietas balneat. Quartò puritas recubat in pannis nudis. Quintò contritio mundat pannos. Sextò charitas amplexatur & ligat. Septimò patientia bersat & eum dormire facit. Octauò sancta meditatio & deuota oratio excitat, & leuat, & induit. Nono misericordia pascit. Decimo iustitia ambulare discit. Vndecimio discretio eũ ab igne & aqua & cęteris nociuis custodit. Et si quærat de nutricibus quomodo poterunt tot esse in domo, & ꝙ magna est sæpe dissensio tot mulierum? Respondet ꝙ non erit nobis graue habere istas. Tum propter mercedẽ quæ promittitur. Exo. 2. Accipe mihi puerum & nutri eũ, & ego dabo tibi mercedem tuam. Secundo quia sumus reges qui nutrimus eum. Esa. 49. Erunt reges nutritij tui & reginæ nutrices tuæ, tales autem possunt satis habere nutrices. Vnde & Christus multas habuit nutrices in natiuitate, quæ eum nũquam deseruerunt, sed nutrierunt & associauerunt vsque ad mortem. Nutriuit .n. eũ puritas in natiuitate, & associauit vsq; ad mortem, scilicet Maria virgo, subiectio eum coram iudicibus manere fecit, paupertas in cruce spoliauit, largitas ei donare fecit paradisum, charitas morti, pax mundum reconciliare, & suos crucifixores, misericordia sanguinem fundere.

F Natiuitas Christi. Quomodo possunt esse multæ nutrices ad nutriẽdũ Christum.

De eodem festo Sermo VII. & in ordine XLIII. per thema.

A Natiuitas Christi. Gloria domini. Quare Christus dicitur gloria domini.

Euelabitur gloria domini, & videbit omnis caro pariter quod os domini locutum est. Esa. 40. Quęritur quare Christus dicitur gloria domini, ut patet in hoc themate. & Exodi. 16. Mane videbitis gloriam eius. Et item Psalm. Vt inhabitet gloria in terra nostra. Et iterum Esa. 60. Gloria domini super te orta est? Respondetur ꝙ propter multa. Primo quia Prouerb. 10. Gloria patris est filius sapiẽs. Si ergo carnalis est huiusmodi, multo magis filius Dei. Secundò vt discant homines nunc reuerere Deum, & glorificare eũ. Si enim ante non apparebat vnde gratias agerent, nunc vero apparet. Ideo blasphemi se custodiant, qui multo nunc grauius peccãt quàm Iudæi, quia de Iudæis dicitur. 1. Cor. 2. Si cognouissent, nunquã dñm gloriæ crucifixissent. Isti autem post tot prophetarum veteris & noui testamẽti testimonia, post tot miracula, & approbationes sanctorũ inhonorant dñm, secũdũ illud Heb. 6. Rursum crucifigentes in semetipsis filium Dei, & ostẽtui habẽtes. Tertiò vt humilietur homo qñ Deus gloriã suã ita humiliauit, sicut promiserat in Ps. 7. Gloriam meã in puluerem deducã. Non ergo apponat homo vltra se magnificare super terram. Si sacco induta est gloria Dei patris, non superbiat in vestibus. Si vsque ad infantiã non quærat altã dignitatẽ. Si vsque quo videretur ignorans, non glorificetur in scientia. Quarta ratio, quia antiquitus dicebatur gloria dñi, qñ exercebat iustitiã. Sæpe enim dicitur qñ dñs faciebat iustitiã, ꝙ gloria dñi erat super

per tabernaculum, sicut quando Maria soror Moysi percussa est lepra, & plures de populo interfecti sunt. Homo enim multū offendebat patrem suum, nec remediū quousque clamauit vt gloria ista veniret, tūc filius positus est arbiter inter Deū patrē & hominē, & illum arbitrū quęrebat homo cōfidens in illo. Dicebat eñ pater, ponam .s. iudicium arbitrarium in salutari, hoc est in filio meo, & homo de hoc cōtentus respondebat. Fiducialiter agam in eo. Sciebat enim homo ipsum allaturum secū miam. Et propterea super hoc arbitrio dicit propheta. Reuelabitur gloria domini. s. nouo modo & alio quàm in veteri testō hoc est per misericordiam, vbi prius reuelabat̃ p iustitiā, & videbit omnis caro pariter ꝙ os dñi locutū est, quod hodie cōpletū est qñ p viscera misericordiæ suæ visitās, nos oriēs ex alto, ꝓdijt ad nos visibilis ex utero Mariæ, quā salutabimꝰ, &c.

B *Natiuitas Christi. Sol iustitiæ, qui diu latuerat, tādē est pulice reuelatꝰ.*

Sicut sol diu aliquando latet in nubilo qui tandem clarè hominibus reuelatur, sic Deus qui ab origine mundi hoībus latuerat, in incarnatione & natiuitate est publicè reuelatus. Luc. 2. Viderunt oculi mei salutare tuum. Et hæc est reuelatio inestimabilis amoris. Magnę charitatis esset regem sedere iuxta paupere, quāto magis ꝙ Deus per carnē iuxta homines visibilis appareret. Vñ Deus est sicut rex qui secretè cum consiliarijs suis tractat de regimine regni sui, tandé, quod ordinatum secretè fuerit diuersis diuersimode publicat & reuelat, quia Deus in secreta camera suæ occultę prudentię primò disponit omnia quæ facit, ipsaque primò suis secretarijs. i. Angelis ostēdit, tandem senescallis & balliuis suis. s. prophetis & apostolis, & finaliter per ipsos cęteris publicat & denuntiat. Sic enim fecit de secreto suæ beatæ incarnationis & natiuitatis, quod finaliter per ꝓphetas suos omnibus reuelauit. Dicit enim per Esaia. 56. Iuxta est salus mea vt veniat, & iustitia mea vt reueletur, & ita verificatū est illud thematis præassumpti. Reuelabitur gloria dñi, & videbit omnis caro, &c.

Iuxta thema & Euangelium hodiernū quod scribitur Luc. 2. dicenda sunt duo. Primo quomodo reuelata est gloria dñi Mariæ & Ioseph in præsepio. Secundo quomodo pastoribus est reuelata. Primū matutino sermone. Secūdū vero pomeridiano declarabitur. In ꝑmo tria cōpræhēduntur. Primū est de edicto Augusti Cæsaris. Secundum est qūo ascēderunt Maria & Ioseph vt illi obtēperarēt. Tertiū est qūo Maria peperit Christum in ꝑsepio.

C *Natiuitas Christi. An Maria & Ioseph tenebantur obedire edicto Cæsaris cum videretur esse iniustum.*

Quo ad primum dicitur in principio euangelij prædicti. Exijt edictum Cęsare Augusto vt describeretur vniuersus orbis. Vbi duo quæruntur. Primum est cum imperatoris edictum vel mādatum esset illicitum, an Ioseph & Maria tenebantur ire in Bethleē iuxta formam edicti. Sed ꝙ tale præceptum fuerit illicitum patet, quia cum sic fecisset Dauid. 1. Paralip. 21. propter hoc iratus est dominus & grauissimè punitus Dauid. Respondetur primo ꝙ numeratio populi potest fieri ab aliquo principe. Primo ad potentiæ suę ostentationē, & sic est superbiæ actus, & propter illud Dauid punitus est. Sic Ezechias qui ostendit Assyrijs & Chaldeis diuitias suas arma & scuta illis qui erant serui Babilonis. 4. Reg. 20. Secundo ad sciendum quot essent capita, vt sciretur quomodo distribui possent taleæ & tributa sine grauamine populi, Debent .n. principes illam habere prudentiam, vt intendāt ad vtilitatē populi sui. Sicut enim geniti sub bono sydere vel sub bona constellatione vt dicūt Astrologi in maiori prosperitate viuunt, sic qui sub discreto principe. Inde de sanctis animalibus & oculatis & prudentibus dicitur Ezechiel. 1. Manus hoīs sub pennis eorum, quia sub pennis bonorum principum viuunt in pace artifices & operarij & cultores agrorū non molestati exactionibus Hinc Ezechiel. 3. dicitur de bono præside. Sub umbra eius habitabit cętus gentium plurimarum. Sed mali principes sunt malæ cōstellationes sub quibus affliguntur qui nascuntur sub illis, vt dicunt Astrologi, & multis subijciuntur infortunijs. Prouerb. 28. Regnantibus impijs ruinæ hominū. Similes enim sunt leonibus & aquilis, quæ deuorare solent quæ sub se sunt

animalia, & alijs tradere ad deuorandum. vt dicatur illud Ps.44. Populi sub te cadēt in corda inimicorum regis & regni. Vnde de asina Balaam dicitur Nume.22. ꝙ cecidit sub pedibus sedentis. Sunt enim similes soli eclipsato, ad quem communiter sequuntur magna mala. De quo sole dicitur Eccl.2. Vidi in omnibus vanitatē & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole, quia sub talibus nihil permanet. Scriptū est enim Nume.16. Dirupta est terra sub pedibus eorum. Nam omnia in os eorū introeunt sicut in abyssum. Tertiò vt sciretur diuersitas, & nationū, & legū, & cōditionum. vt secūdum illas leges & conditiones possent conformiter dirigi. Ideo qui ad regimina regnorum ascēdunt, debēt esse oculati vt videant & ista cōsiderēt, exēplo sanctorū animaliū quæ plena erant oculis ante & retro. Quartò hoc fieri potuit, vt profiterentur fidelitatē imperatori propter pacis securitatē, vt cognoscat homo de se illud Mat.8. Homo sum sub potestate cōstitutus. Et his trib⁹ modis vltimis exijt edictum a Cęsare Augusto, vt dicit Nico. de Lyra. Dicitur præterea ꝙ dato ꝙ illud præceptum fuisset illicitum, tamen Ioseph & Maria tenebantur obedire. Non enim ad inferiores spectat dijudicare de præceptis superiorum, & præceptum de se non erat malum (vt iā dictum est) nisi pro quanto ex voluntate malè circunstantionata processisset. Inferiores autem semper debent de suis superioribus bene existimare & iudicare, nisi euidenter appareat de contrario.

D Subiectio. Propter multa voluit dominus subijci imperatori.

Secūdò quærit quomodo dn̄s qui erat summus imperator orbis, qui habet in fæmore suo scriptum. Rex regū, & dn̄s dominantiū, talē sustinuit subiectionem vt adhuc infans solueret tributū, cū reges & principes non propter aliud inter se pugnēt quàm ꝓpter libertatē habendā? Respondetur ꝙ hoc fecit primo ad ostēdendū ꝙ nostris principibus debemus obediētiā, vbi præceptum impleri potest absque offensa creatoris. Si autem creator omniū ab exordio illi seruituti subijci voluit, quāto magis vilis vermiculus in honorem Dei? Si infideli & idololatrę, quanto magis fideli debemus obsequium? Secundò hoc fecit ad ostendendum ꝙ nō venerat regnare temporaliter, sed solum spiritualiter in animabus nostris, ideo regnum eius stetit cum Romano imperio, nec in vita sua se miscuit de illo, nec ipsum voluit exercere, ad ostendendum ꝙ ecclesiastici principes principalius debent intendere spiritualibus quàm tēporalib. & principalius cum ouibus quàm curijs principum interesse. Nec expulit Romanum imperatorem, licèt potuisset, sed secum permisit. Non sic multi, qui cum principantur alios secum permittere non possunt. Inde Dan.7. dicitur. Vidi & ecce quoddā cornu ortum est in capite bestiæ, quod habebat oculos & os loquens grandia & tria alia cornua euulsa sunt a facie eius, & faciebat bellum contra sanctos, & præualebat eis. Sic in loco capituli vnius eminentiæ vel officij, vel dignitatis aliquando inter cæteros inuenitur aliqua persona vilis & dura per obstinationem, habens subtilē & fallacem malitiam, & os loquens grandia per adulationem respectu maiorū, per accusationem respectu pauperū, apud minores iactantiam, & comminationem, apud omnes eloquentię deceptionem & verborum palliationem. Et licèt tale cornu sit modicūm, tamē quandoque per fortunā sic augmentatur, ꝙ a facie eius euelluntur alia cornua magna, idest alij potentiores, nobiliores, & meliores se. Tertiò ad ostendendum principibus modum viuendi, ꝙ vt pacē habeant aliquid de suo, vel de sua potestate dimittant. Hinc dn̄s omnia regna terrarum dimisit terrenis, & inde orta est iustitia simul cum pace. Vnde Psalm. 71. Orietur in diebus eius iustitia. Primo orietur iustitia. Secundo abūdātia pacis, quia nunquā secundū sine primo. Sic laudatur Theopōpus rex Lacedemonum ab Aristo.5. Polit.c.11. ꝙ regiam potestatem prudenter minuisset. Pro qua re cum argueretur ab vxore dicente an non erubesceret ꝙ filijs minorē potestatem regiam reliquisset quàm a parentibus ipse recepisset. Non profecto inquit. Nā relinquo eis multo durabiliorem. Magna enim regna magis inuidiæ & bello subiecta

biecta sunt, quàm parua, sicut magna edificia & magnæ domus magis patent ruinis & casibus & fulguri, quàm paruæ domus.

Pro secundo dicitur in textu euãgelij. Ascendit autem Ioseph de ciuitate Nazareth in Bethleem, vt profiteretur cũ Maria desponsata sibi vxore prægnante.

Hic quæritur quomodo ducebat Ioseph desponsatam Mariam adolescentulã per viam tam longam, quæ grauida erat & tam pulchra, quia sicut speciosus forma præ filijs hominum fuit filius eius, ita illa speciosa, sicut recitat speculum morale de oculo & pulchritudine eius. Quomodo enim non timebat Ioseph eam solus ducere? Dicitur ad hoc primo ꝙ tunc currebat maxima iustitia, ita vt vrbes nocte & die nõ clauderẽtur, & maxima pax quæ est signum iustitiæ, ideo tunc nullus ausus fuisset illos molestare. Secundò beata virgo licet esset pulchra, erat tamen illa gratia munita ꝙ a nemine concupiscebatur. Et (vt ait glos.) erat lucens in facie taliter ꝙ respicientes eam a sui concupiscentia arcebat. Nec mirum, quia habebat solem in ventre, habebat illum, qui est vera lux illuminans omnem hominẽ venientem in hunc mundum. Tertiò habebat custodiam Angelorum, secundum illud Cant. 3. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, idest ex supremis Angelis videntibus Deum. Israel enim interpretatur videns Deum. Ioseph autem eam ducebat grauidã sine onere, qa onus illud nõ onerabat sicut nec ale auis, vt esset testimoniũ natiuitatis eius & nascẽtis pueri illius. Sicut. n. Ioãnes fuit missus a Deo, vt testimonium perhiberet de lumine, ꝙ illuminaret mundũ, & ita Ioseph, vt testimonium perhiberet de virginitate Mariæ & natiuitate Christi, & ideo manifestè suam ducebat vxorem. Non sic qui nubũt hora secũda vel tertia, qui timent ne videantur, qui non faciunt honorem matrimonio, vbi tamen dominus voluit nuptijs interesse, vel tales credunt inhonestum esse matrimonium, vel nolunt ipsum honorari, vel fecerunt aliquod dedecus.

Quantum ad tertium subditur in textu. Factum est autem cum impleti essent dies, peperit filium suum primogenitum, & tunc per partum reuelata est gloria domini Mariæ & Ioseph.

Sed ibi quæritur primò quõ peperit, an fuerit uera mater Christi? Et uidetur ꝙ non, quia nõ operata est sicut aliæ matres. Non enim egit ad compositionem corporis, cum in instanti nec ad exitum de corpore, cum transierit sicut radius solis. Si enim dicatur sufficere ministrare materiam, tunc lignum diceretur uera mater scamni, quia ministrat omnem materiam.

E Maria. An fuerit vera mater Christi.

Prima propositio. Maria est uera mater Christi, quia fecit quicquid alia mater facit, quia ministrauit materiam ad opus spiritussancti, sicut aliæ matres ad opus uiri. In utero suo nutrimẽto nutriuit eum, & aluit, & in fine ad hoc ut tanquam fructus maturus caderet ex aluo uirginis. Non. n. habuit corpus allatum de cęlo, ut dicit Valentinus hæreticus.

Secunda propositio. Non obstante ꝙ Maria fuerit naturalis Christi mater, tamen miraculosè fuit ortus & productus. Primo quia alij a sole, & homine generantur, secundum illud Philosophi. Sol & homo generant hominem. Hic nec a sole, nec ab homine, sed a spiritu sancto productus est. Secundò quia alij formantur successiuè, iste instantaneè. Tertiò quia alij aperiunt uuluam. Nos enim sumus uipere, & semen serpentium, qui uulneramus, & aperimus matres nostras in partu suo, scilicet iste semen diuinum, de quo Esa. 1. Nisi dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorra similes essemus. Sed iste clauso exijt utero aluum uirginis per portam, scilicet clausam, & uiam mundissimam. In nobis polluta est uia, quæ incipit a conceptione, & terminatur in natiuitate. Psal. 50. Ecce in iniquitatibus conceptus sum. Sed de eo dicitur. Ps. 17. Deus meus impolluta uia eius. & Prouer. 3. Viæ eius uiæ pulchre, quia sine culpa in conceptu, & semitę eius pacificæ, quia sine pęna in exitu. Vñ in alijs cadit flos. s. uirginitatis

Discrimẽ inter partũ Mariæ et aliarũ mulierũ.

per

per corruptionem quando venit fructus, sed ibi simul fuerunt flos & fructus.

F *Maria. Maria peperit Christum sine corruptione.*

Secundò quæritur quare ex intacta virgine voluit nasci Christus? Respondetur per duas veritates. Prima est. Beata mater Christi mansit virgo post partum, ita quod sine corruptione peperit Christum. Patet primo exemplo verbi humani, quia sicut verbum humanum ab homine prælatum cor intrat auditoris sine auditoris corruptione, & quemcunque locum clausum sine apertione, sic verbum Dei increatum, de quo Ioan. 1. In principio erat verbum, corpus & animam intrauit suę genitricis sine corruptione sui, quia oppositum senti re non esset aliud, quàm maiorem potestatem attribuere verbo hominis, quàm verbo Dei. Secundo qui concedit, quòd apes duas in flore colligunt naturas & substantias ceram, & mel sine floris lęsione, quomodo negabit, quòd Deus qua apibus potentior est, non possit in virgine matre duas accipere naturas, corpus scilicet, & animam sine floris virginitatis eius læsione? Tertio sicut flos sine sui labore & diminutione dat dulcem odorem, sic virgo mater peperit saluatorem. Bern. Si quæris quomodo virgo genuit saluatorem, quomodo flos vitis dedit odorem. Si inuiolatum inuenis florem eo, quòd dedit odorem, violatum non credo pudorem, eo quod genuit saluatorem. Ideo potest singulariter dicere illud Ecclesiastici 24. Quasi vitis fructificaui suauitatem odoris.

Quartò quia si fructus arborum tantũ habeat potentiam, quòd nasci de arbore potest sine macula, & fractione arboris, quãto magis fructus ille benedictissimus de matre sua nasci potuit absque macula maternæ puritatis, & absque diminutione integritatis.

Quintò patet auctoritate Hildephõsi Toletani in sermone de assumptione dicẽtis. Absit vt Dei filius matris pudorẽ vllis vexauerit iniuriarum molestijs. Absit vt illa qua omnis Euæ maledictio soluta est, in partu maledictionibus subiacuerit. Absit vt tanta tristitia & gemitus interuenerit, vbi gaudium omnium prædicatur, ad cuius partum multitudo cecinit Angelorum. Absit vt inter Angelorum discursus immunda sedeat in sanguine septem diebus, ad quam si ita esset, nec pastoribus iuxta legem (vt ita dicam) ingredi liceret. Et si dicatur, Scriptum est Esaię 49. Rorate cœli desuper & nubes pluant iustum, aperiatur terra, id est Maria. Et per consequens videtur quòd aperta sint claustra Marię per corruptionem vel fracturã. Respondetur. Aperta est terra Mariæ sursum, quia Psal. 118. Os meum aperui consentiendo Angelo, & autem credendo & attraxi spiritum, sed nunquam deorsum per concupiscentiam mundanam, aut corruptionem. Et quia sine corruptione peperit, ideo etiam peperit sine dolore & labore. Vnde Eua si ante peccatum in paradiso concepisset, non peperisset in dolore, sicut nec fuisset in concupiscentia genita. Et ideo Maria in Nazareth tanquã in orto voluptatis concipiens, & sine dolore pariens, demonstrat se ad primam innocentiam restitutam. Hoc autem non conuenit alijs mulieribus, & merito, nam differentia est in ecclesia de canonicis priuilegiatis & eorum vicarijs, quia canonici priuilegiati fructus suarum prębendarum sine labore percipiũt, vicarij vero sine priuilegio existentes non nisi cum labore. Sic Maria inter mulieres sola priuilegiata, fructum suum sine labore peperit. Et ideo hortatur ecclesia, vt in hoc laudemus Deum & congaudeamus ei dicens. Ps. 62. Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes. Rationem subdit. Terra nostra, scilicet Maria dedit fructũ suum. Et sic ad literam exponit Nicolaus de Lyra. Terra enim maledicta in opere Adæ germinauit spinas & tribulos, etiam culta, sed terra Mariæ benedicta ab Angelo, absque labore fructum edidit. Ait enim Christus. Ego flos campi, qui sine labore & cultura nascitur.

G *Natiuitas Christi. Christum decuit nasci ex virgine.*

Secunda veritas. Multiplici ex causa decuit Christum nasci ex virgine. Prima est, quia ad hoc fuit incarnatio & natiuitas Christi, vt homines renascerẽtur in filios Dei, secundum illud Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Filij autem Dei (vt ibidem dicitur) non ex voluntate carnis

nis & viri, id est non ex coniunctione maris & fœminæ nascuntur. Christus ergo cū sit primogenitus inter filios Dei, etiam secundum humanitatem, non debuit nasci ex coniunctione tali, sed ex virgine. Inde Aug. lib. de virgi. ait. Oportebat caput nostrum secundum corpus nasci de virgine, vt signaret sua membra secundum spiritū de virgine etiam nascitura. Hoc enim prę uidit Ezechiel in porta clausa. Quod exponens Augu. in quodam sermone dicit. Quid porta in domo domini clausa, nisi ꝙ Maria erit semper intacta? Et quid est, ꝙ vir non transibit per eam, nisi ꝙ spiritus sanctus impregnauit eā, & dominus Angelorum nascetur per eā? Et quid est clausula erit in æternum, nisi ꝙ Maria virgo est ante partum, virgo in partu, & virgo post partum? Secunda ratio, quia a corruptione liberandum erat genus humanū, ideo precium redemptionis debuit esse incorruptum. Nil ergo mirum si de immaculata immaculatus nascitur, vt sicut in cęlo habuit patrem immortalem ęternus sine matre, sic in terra haberet matrem virginem incorruptus sine patre, & sicut in cęlo qualis pater, talis filius, sicut in terra qualis mater talis filius, talis agnus qualis mater agni. Congruum ergo fuit, vt per incorruptionem veniret, qui corruptionē peccati tollere venerat. In ea enim ex Deo & homine cataplasma factum est, quòd sanaret omnes infirmitates nostras. Et commixtæ sunt hæ duæ species in virginali vtero, tanquam in mortario, spiritu sancto tanquam pistillo illas commiscente. In hac cella venit Heliseus tanquam anima in corpus mortuum, vt mortuum hominem calefaceret, & in veteribus mēbris vita noua, & in carnalibus vita spiritualis, & in terrenis cęlestis. Tertia ratio congruum fuit vt sicut primus Adam de terra virgine ortus est, ita & secundus, & sicut per Euam virginem perditio, sic per Mariam virginem fieret reparatio. Inde canit ecclesia. Paradisi porta per Euam cūctis clausa est, & per Mariam virginem iterum patefacta est. Vnde Abrææ dictum est Gen. 15. Quarta generatione reuertentur in terra promissionis. Prima fuit in Adam sine viro & muliere. Secunda in Eua ex viro sine muliere. Tertia communis est ex viro, & muliere. Quarta est de muliere sine viro & hæc singularis, nec alia inueniri poterat, quæ tribus primis succedere posset. Quarta ratio. Ille qui venerat afferre gaudium mundo, & lætificare triste seculum, non debuit contristare virginei ventris hospitium, nascendo scilicet cum detrimento suæ virginitatis, immo potius debuit nasci cum augmento eiusdē, sicut & fecit. Inde poterat Christus dicere illud Oseæ. 14. Ero quasi ros, & Israel, id est Maria germinabit quasi lilium. Sicut enim ros lilij candorem, aut decorem non minuit, sed potius auget & nutrit, sic Dei filius Mariæ puritatem, & virginitatem non abstulit aut minuit, sed magis auxit & decorauit. Et pannis eum inuoluit Maria, scilicet & reclinauit in præsepio. Ecce quomodo panis Angelorū factus est fęnum positum in præsepio, nobis tanquam iumentis appositum. Verbum quippe caro factum est, & omnis caro fęnum. Sed iuxta prophetam exiccatum est fęnum & cecidit flos. Sed certè viride erat, quando in viridi hæc tormenta faciebant Iudæi, nec cecidit flos, qui fructum immēsum parturiit. Subditur enim. Verbum autem domini manet in ęternū. Si ergo fęnum est verbum, necesse est, vt maneat in ęternum. Quia non erat ei locus in diuersorio. Non enim a diuitibus huius mundi recipitur, & ideo poterit eis improperare. Hospes fui & non collegistis me. Sed solum in simplicibus & pauperib. locum habet. Nam neque in palatio nec ī diuersorio Christus nascitur, sed solum in præsepio reclinatur, esto igitur præsepe si vis esse locus domini. Diuites huius mundi inflati superbia eius præsepe fieri dedignantur, id est simpliciter ambulare & simpliciter intelligere, ideo Christum recipere non merentur. Iob. 39. Nunquid volet rinoceros seruire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum? Sed quasi præsepe eos fieri hortabatur Paulus dicens. 1. Timo. 6. Diuitibus huius seculi præcipe non sublime sapere.

H Natiuitas Christi. Christus non nascitur spiritualiter apud diuites, nec ab eis recipitur.

Sermo VIII. de eodem festo & pomeridianus, & in ordine xliiij. per thema præcedens.

A Natiuitas Christi. De triplici natiuitate apud Romanos celebri.

NIl mirum si celebris est apud fideles hæc Christi natiuitas, in qua reuelata est eis gloria domini. Antiquitus enim in republica romana, inter festa, tria erant celeberrima, quæ erant tres natiuitates. Prima erat natiuitas Imperatoris, qua communi omnium sorte, sub fausta (vt dicebant) fortuna natus erat. Secunda erat natiuitas in imperio, qua die sibi regni diadema assumebat.

Tertia vero erat ipsius vrbis natiuitas, in qua murorũ clausura perficiebatur, & legibus fundata erat.

Prima ergo natiuitas ad diem natiuitatis dñi ptinet, in qua ingressus est mũdũ.

Secunda ad diem resurrectionis, in qua Imperium & regnum assumpsit, quando gloria & honore coronatus est.

Tertia ad diem pentecostes quãdo Apostoli, qui fuerunt ecclesiæ muri & defensores spiritus sancti doctrinis perfecti sunt, & in eorũ cordibus omnibus linguis lex inscripta est. Si igitur talis Imperatoris, qui miser nascebantur ita festiuè celebrabatur natiuitas, quantum celebrari debet natiuitas Dei nostri, qui omnem benedictionem nobis attinet, & omnem exclusit maledictionẽ & captiuitatem? Primo quidẽ talem nobis attulit benedictionem, ꝙ per illam nos quodammodo deificauit. Carnalis enim Christi natiuitas, fecit in nobis spiritualem, vt sicut in illa Deus factus est filius hominis, ita ĩ ista homo fiat filius Dei, secundum illud Io. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Venit enim Christus nõ inuidus sibi quærere fratres, vt per quos non habebat per naturam sibi compararet per gratiam, vt eis communicaret suam hæreditatem. Et inde dicũtur Christiani. Ro. 8. Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Ecce benedictio perfectissima, quæ est in communicatione hæreditatis ęternæ, in qua omnis alia benedictio includitur. Oppositum fecit diabolus; de quo dicitur in figura. Iudicum. 9. quòd Abimelech interfecit omnes fratres suos septuaginta, vt solus haberet regnum. Diabolus enim in Adam interfecit omnes, inuidens illis hæreditatẽ. Sed Chistus bonus frater voluit mori & interfici, vt suam nobis communicaret.

B Natiuitas Christi. Quod fructuosissima fuerit nobis Christi natiuitas.

Secundò per suam natiuitatem liberauit nos Christus a maledictione peccati & captiuitate diaboli. Psal. Liberauit pauperẽ a potente, pauperem cui non erat adiutor. Nam liberauit hominem a diabolo, qui est tantæ potentiæ, quòd non est potestas super terram, quæ ei valeat comparari. Iob. 41. Et illa fuit perfecta liberatio, quia Ioan. 8. Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis. Homo autem erat pauper talis quòd non erat ei adiutor alius, quia nec Angelus, nec homo, nec lex, nec liberum arbitrium, poterat eum liberare, nisi solus leo de tribu Iuda. Apocal. 5. Inde dicitur Ecclesiastici. vlti. Respiciens eram ad adiutorium hominum, & non erat. Pauper autem est peccator, quia spoliatus gratuitis, & vulneratus in naturalibus. Potens vero est peccatum, quia rex secundum illud Rom. 5. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. Multum igitur nunc est glorificandus Deus, qui per natiuitatẽ filij sui tanta nobis beneficia contulit, & benedicendus est venter Mariæ virginis, in quo filius ipse requieuit, & vnde nobis ortus est. Propterea eandem virginem salutemus dicentes, Aue.

C Natiuitas Christi. Nouẽ miraculis est manifestata Christi natiuitas.

Nouem miraculis reuelata est gloria domini & manifestata ac probata Christi natiuitas. Primum est, quia secundum Innocentium tertium pace existente Romę continua. 12. annis, factum est templum Apollini, quod secundum responsa illa nocte ruit, quando virgo peperit.

Secundum est ex legenda Lõgobardica, quia ipsa die statua Romuli & multæ aliæ in diuersis locis corruerunt. Et Hieremias Aegyptijs sacerdotibus signũ dedit quòd eorum simulachra corruerent, quando virgo pareret. Ideo sacerdotes idolorum puerum in gremio baiulantis fecerunt, & in secreto templi loco ponentes adorabant.

Tertium

Tertium secundum Orosium & Innocentium, fons aquæ in liquorem olei versus est erumpens vsque ad Tyberim & toto die largissimè fluit, sicut Sibylla prophetauerat, q; fons olei flueret dum nasceretur saluator.

Quartum secundum Chrysost. quòd magis in ipsa nocte super montem quendam orantibus, stella quædam iuxta eos apparuit, quæ formam pulcherrimi pueri habebat, & in capite eius splendebat crux, quæ magos alloquens dixit, vt in Iudæam pergerent.

Quintum est ex legenda Lõgobardica, quia ipso die tres soles in oriente apparuerunt, qui paulatim in vnum corpus redacti sunt. Sed Eusebius in chronicis, & Historia scholastica dicunt, quòd non ipso die, sed ante per aliquod tempus, scilicet post mortem Iulij Cęsaris.

Sextum est secundum Innocentium & Timotheum historiographum, ex facto Sibyllæ, quæ ostendit Octauiano Augusto in circulo virginem gestantem puerum in gremio.

Septimum est ex historia Longobardica, quia ipso die bos, & asinus miraculosè Deum in præsepio coram eis positum cognoscentes flexis genibus adorauerunt.

Octauum secundum Hierony. quia illa nocte omnes Sodomitę sunt extincti ꝑ totum orbem, ne in natura quam Deus assumpserat, tanta de cętero immunditia inueniretur. Nam vt dicit August. videns Deus vitium contra naturam in humana natura fieri, ferè desiit incarnari.

Nonum est ex legenda Longobardica, quòd ipsa nocte aeris obscuritas in claritatem diei versa est. Ex quibus omnibus patet veritas propositionis assumptæ. Reuelabitur gloria domini, &c.

Postquam dictum est quomodo reuelata est gloria domini Mariæ, & Ioseph in præsepio, nunc restat dicere quomodo reuelata est pastoribus. Vbi duo videnda sunt. Primum est quomodo Angeli nũciauerunt pastoribus natiuitatem Christi. Secundum est quomodo ipsi pastores accesserunt ad præsepium, vt comprobarent veritatem rei.

Quo ad primum dicitur in textu. Et pastores erãt in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Erant quidem non sicut pingitur, q̃a pictoribus atq; poetis q̃dlibet audendi semper fuit ęqua potestas, sed erant in officio Patriarcharum. Exemplo istorum pastorum debent prælati vigilare super gregẽ suum, & custodire ipsum. Multa enim quæ vicarij facere non possent circa resuscitationem spiritualem subditorum, ipsi facere possent. Ad hoc est exẽplum Helisęi. 4. Regum. 4. qui præsens suscitauit puerum Sunamitis, quem Giezi suo baculo suscitare non potuit. Medici etiam corporales melius sanant cum ipsimet tangunt venam. Sic & dominus ipse non legitur aliquem per mediam curasse personã, sed propria præsentia. Qui enim Lazarum absens suscitare potuisset, suam præsentiam adhibere dignatus est. Sic a Centurione rogatus descendit ad sanandum seruum. Sic manu propria leprosum tangens sanauit. Matth. 7. Sic Luc. 4. dicitur quòd singulis manus imponens curabat eos. Exemplum dans stabulario suo, idest curato, cui committit spoliatum & sauciatum curandum. Luc. 10. dicens. Curã illius habe, offerens ei pro mercede denarios duos, scilicet victum & vistitum de proprio Christi patrimonio, & vitam ęternam. Stultus est medicus, qui pro tanta mercede non solicitatur infirmum visitando, alloquendo, & manu propria tangendo. Subditi etiam quærunt communiter prælatos suos, sicut mulier Sunamitis præsentiam Helisęi. Et si forte dicant, quòd ideo licentiam non residendi petunt, vt discant, & postea melius populum suum doceant sicut fecerunt isti pastores, qui reliquerunt oues & transierũt vsque in Bethleem, vt viderent verbum illud, quod dominus fecerat. Sed faciant, quod illi sancti pastores fecerunt, quia vt cognouerunt de verbo cito reuersi sunt glorificantes Deum. Sic isti postquam didicerint in scholis de verbo incarnato pro gregis informatione, redeant ad gregem suum glorificantes Deum, & docentes eos,

D *Vigilare. Prælati debent vigilare super gregẽ suum.*

eos, ne coruo assimilētur, qui de arca egrediens ad arcam non redijt. Gen. 4. Exemplum huius rei scribitur lib. 3. historię Anglorum de Laurentio episcopo, qui immediatè successit Augustino primo episcopo Cantuariensi, qui propter aduersitatem regis proposuit terram derelinquere. Cui nocte quadam post lachrymosas preces beatus Petrus apparuit, qui multo tempore flagellis illum arctioribus afficiens, suscitabatur quare gregem sibi cōmissum relinqueret, vel cui oues Christi in medio luporum positas fugiens dimitteret. An mei (inquit) oblitus es exempli, qui pro paruulus Christi quos mihi commendauerat vincula, carceres, postremo etiam mortem crucis ab inimicis Christi cum Christo coronandus pertuli? His Petri admonitionibus & flagellis hortatus, mane venit ad regem, & relicto vestimēto quomodo esset verberibus laceratus ostendit. A quo rex quæsiuit quis ei tot plagas intulisset, & rei audiens veritatem, timuit, quòd causa suæ salutis tanta esset perpessus, & relinquens idololatriam & illegitimum connubium, baptizatus est.

Prælati non debēt relinquere gregē in periculo manentem.

E Et ecce Angelus domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circunfulsit illos, & timuerunt timore magno. In hoc mundo est Dies, & nox in futuro, vt dicitur in Apocryphis Esdrę. Lux perpetua lucebit sanctis tuis. In hoc seculo nunc nox, nunc dies, nunc actiua, nunc contemplatiua vita, in futuro perpetua contemplatio, quādo dicet spiritus, vt requiescant a laboribus suis. Nam in hoc mundo pastoribus vigilantibus super gregē subito fulsit lux de cęlo, quia in hoc mundo si contemplemur, hoc est paucum. Et quia pastores viderunt lucem, audierunt Angelorum canticum, & delectati sunt in cibo quem inuenerunt in præsepio. Ideo contemplatio consistit in auditu verbi Dei, in visu, id est in meditatione sanctam, & in sapore & gustu illius cibi ęterni. Et dixit eis. Nolite timere. Ecce annuncio vobis gaudium magnum. Tunc enim mundus erat penè cęcus, & potuisset dicere Angelo nūtianti gaudium illud Tob. 5. Quale mihi gaudium est, qui in tenebris sedeo, & lumen cęli non video? Et ideo cum luce magna apparuit. Annuntio vobis gaudium. Si gaudium magnum est, & dulce gaudere, considerare Christum pauperem infantem pannis inuolutum, quàm dulce & sapidū erit videre gloriosum, & exaltatum. Quod erit omni populo.

Contemplatio. In hoc mundo non est perpetua contemplatio.

F Sed quomodo hoc dicit Euangelista. Primò quia de hoc Herodes iratus est, & omnis hierosolyma cum eo turbata est. Secundò quia non gaudent Pagani, & Saraceni. Tertiò quia dicitur Actuum. 10. Dedit notum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo. Igitur non debuit dici ꝙ erit omni populo. Dicitur primò ꝙ exponi potest, ꝙ solus Iudæorū populus dicebatur populus, quia Esa. 40. Gentes in conspectu Dei quasi nihilum & inane reputatę sunt. Sic peccator nihil reputatur. Vnde. 1. Petri. 2. Qui aliquādo non populus, nunc autem populus Dei. Ideo gentes nihil reputabantur, sed postquam acquisiti sunt fidei, facti sunt populi Dei, iuxta illud. 1. Pet 2. Gens sancta populus acquisitionis. Et illud. Psalm. 32. Beata gens cuius est dominus Deus eius, populus quem elegit in hęreditate sibi, & tunc gauisi sunt. Dicitur secūdo ꝙ etiam non omnis populus Iudæorum reputabatur populus Dei, quia Dan. 9. dicitur. Et non erit populus qui eum negaturus est. Ideo Iudæi, qui eum crucifixerunt, & negauerunt non fuerunt populus eius. Dicitur tertiò ꝙ intelligitur illud dictum, ꝙ de omni statu, & natione ubique terrarum gaudebunt, sicut diciur Lucæ. 3. Factum est dum baptizaretur omnis populus. Nō enim omnis populus baptizabatur baptismo Ioannis, sicut nec Christi, sed intelligitur quòd de omni statu Iudæorum et de Pharisęis & principibus, & publicanis, & promiscuo populo. Est enim communis modus loquendi populi quando vadit magna multitudo ad aliquem locum dicere ꝙ omnes uadunt illuc. Dicitur quartò ꝙ non omnibus datum est videre corporaliter ea quibus multum clarè poterant iudicari mysteria nostrę redemptionis, sed tantum testibus. Et si arguatur quia dicitur in ps. 97. Viderunt omnes termini terræ

Natiuitas Christi. An christi natiuitas attulerit gaudium omni populo.

terræ salutare Dei nostri. Respondetur primò quòd terra Hierusalem potest dici terminus omnis terræ habitabilis, eo quod est in medio, centrum vero vel circunferentia, circa centrum est terminus omnium aliorum. Ideo cum illi de terra Iudeorum viderunt eum, potest dici quod omnes termini terræ viderunt eum. Vel dic quod dicitur totum corpus videre, quando oculus videt. Oculi autem totius terræ & totius ecclesiæ fuerunt Apostoli, qui viderunt dominum in carne, & qui in omnibus terminis terræ deportauerunt, ergo quia viderunt, dicuntur omnes termini terræ vidisse. Vel dicitur quòd oculo fidei viderũt aliqui de quolibet termino terræ. Esa. 52. Quibus non est narratum de eo viderunt, & qui non audierunt contemplati sunt. Et hoc vobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum. Rex omnium non palatia diuitum, non ministerium multorum hominum, non precio sum vestimentum in natiuitate elegit, instruens homines, vt in paruo domicilio pauco contenti obsequio & in vili vestimẽto, palatia cęlorum, ministerium Angelorum, vestimenta virtutum facilius acquirant. Et subito facta est, cum Angelo multitudo militiæ cęlestis. Duplex est militia. Vna armis corporalibus armata ob iniuriam propulsandam, vel propter vindictã inferendam instituta, vt patet in decreto. 23. q. 1. in principio. Alia est spũalibus armis ornata, ad resistendum militiæ carnis, mundi, & diaboli, & desiderijs carnalibus quæ militant aduersus animam. Et de illa hic dicitur. Laudantium & clamantium, gloria in altissimis Deo. Hunc hymnum quem Angeli nato domino cecinerunt, sacerdos inchoat, quia Angelum magni cõsilij repræsentat, & chorus concinendo prosequitur, quia subito facta fuit cum Angelo multitudo militiæ cęlestis exercitus.

Multitudo duplex.

In secunda parte dicendum est, quomodo pastores venerunt ad præsepium, vt comprobarent veritatem reuelationis. Dicitur enim in textu. Et factum est, vt discesserunt ab eis Angeli in cęlum, pastores loquebantur adinuicem. Transeamus vsque Bethleem, & videamus hoc verbũ, quod factum est, quod fecit dominus, & ostendit. Sicut enim ros, qui nascitur in alta regione aeris, nunquam etiam in suo descensu videri potest, nisi quando est super herbam vel foliũ arboris, sic filius Dei, q̃ ęternaliter generatur a patre, nunquã apparuit visibilis quousque in gremio virginis resideret, & ibi descendit sicut ros super herbam virentem virore omnium virtutum. Hinc dicitur, verbum caro factũ est, & vidimus gloriam eius. Sicut etiam sol in cęlo existens, nec cęlum relinquens efficitur visibilis per radios quos in terrã emittit, sic filius Dei tanquam sol deitatis patri æqualis, semper fuit in sinu patris, tamen sicut radius solis non relinquens cęlum descendit, & visibilis apparuit, & se ostendit nobis. Et venerunt festinantes & inuenerunt Mariam, &c. Quia a pastoribus visitatur infans in præsepio denotatur quod noui hominis virtus infirma & tenerã debet spiritualium & pfectorũ solatio cõfortari, & hoc in religionis pręsepio. Quia si annum tertium attigerunt, vt immunes inueniantur a locutione & opere & etiã cogitatione malis vel noxijs, tales nõ debent Herodem timere, quia triennij sunt. Non enim occidit, nisi abimatu & infra, quia si quis a malo opere & locutione cauet, & interius a praua voluntate vel cogitatione corrumpitur spiritualiter ab Herode interficitur. Qui autem inuenitur a tribus abstinere, euadit Herodem. Propterea nouitij suas cogitationes habent senibus reuelare, vt eis medelam tribuant opportunam. Et videntes cognouerunt de verbo, &c. Sed quid quæso viderunt pastores quando venerũt ad regem natum? Quid gloriosum videntes in puero, gauisi sunt gaudio magno? An viderint palatium marmoreum, an matrem diademate fungentem, aut in lecto aureo recubantẽ? Aut puerum purpura, vel auro inuolutũ, aut curiam diuersis populis personãtem? Sed quid viderunt? Certè domum tenebrosam & sordidam, magis bestijs, quàm hominibus aptam, in qua nemo esset quiescere contentus, nisi itineris necessitate coactus. Matrem eius vix tunicam vnam haben-

Quõ filius Dei inuiꝭrum descẽdit virginis.

G Visitare. Quid signat visitatio pastorũ in præsepio.

habentem, non ad ornatum corporis, sed ad tegumentum nuditatis, qualem habere poterat carpentarii vxor paupercula, & hoc in peregrinatione constituta. Sed non regem quærebant terrenum, quem audierant a ciuibus cęlestibus proclamatum. Quid nunquam vidistis pastores annunciate nobis, & quid audistis? Vidimus (inquiunt) puerum pannis inuolutum, & vagientem. Intenderent vtinam mulieres huic vagienti puero, qui non propter suam necessitatem, sed propter nostram miseriam vagiebat, quàm iocundum esset eis cum sene Hieronymo, cum paula vidua, cum Eustochio virgine illic in Bethleem stare ante præsepe domini, intueri infantem & collocare in præsepio. Certè sordidum illud stabulum totum redolet sacramentis cęlestibus, & pro fętore stabuli diuersos odores aromaticos spirat. O gratissimi vagitus, per quos ęternæ mortis gemitus euasimus. Hodie si vocé eius audieritis, nolite obdurare corda uestra. Quid iterum uidistis pastores in curia regis nati? Vidimus obstetrices duas uirgines moribus insignes & natalibus illustres, sacris & impollutis manibus regem paruulum pertractantes. Sicut enim secũdum mulierum consuetudinem parientibus fęminis assistunt obstetrices, & non nisi quæ obstetricandi habent peritiam ex frequenti experientia, vt sic corruptæ corruptis ministrent, sic in partu virgineo sole virgines obstetricãdi habent officium. Hæ obstetrices fuerunt humilitas & paupertas. Paupertas natum pannis inuoluebat, humilitas eum in pręsepio reclinabat. Et cum paupertas eum pannis inuolueret, puero vagienti sonora voce blandiebantur decantans. O felices panni quibus peccatorum nostrorum sordes extersę sunt, quibus alligata sunt vulnera sauciati, quibus Hieremias, idest humanũ genus de lacu miseriæ & de luto fecis educitur. Hiere. 38. O fęlices panni quibus inuoluta est maiestas ęterna, ligata ne feriat potestas immensa. In quibus leo factus est agnus, magnus paruulus, immensus ad mensuram nostræ paupertatis redactus. O beatum præsepe, in quo bos

Obstetrices Virginis in partu duæ.

H Natiuitas Christi. Humilitas et paupertas fuerunt spirituales obstetrices Christi, virginitas & pietas nutrices.

cognouit possessorem suum, & asinus præsepe domini sui, Iudæus scilicet, & Gentilis, pastores & reges. Vidimus & astantes duas nutrices, uirginitatem & pietatem uirginitas lactabat. Sola enim uirgo lactabat decantãs puero. O lac uirgineum dignum Deo ad potandum, o puritaté immẽsam, quæ nutrit breuem in uolatilibus apem, in qua delectatur infans ab ubere, quo nutritur speciosus forma prę filijs hominum. Pietas uero ipsum lachrymis balneabat præ gaudio lachrymas emittens, præ admiratione imbrem effundens. Sed diceret quis. Quomodo ille homo perfectus uagiebat? Si quis nunc uideret talem uagientem, delirus & amens reputaretur. Sed dominus omnes nostras fragilitates (præter eas, quæ culpam designant) uoluit assumere, per omnia fratribus assimilatus. Iustum est enim, ut qui in eadem communitate uel religione uult remanere, similibus subiaceat cerimonijs & institutis. Dominus igitur habitũ inuentus, ut homo, nõ mirum si aliorum infantum exemplo uagiebat, relinquens par uulus sensualitatem suam ea quæ paruuli sunt facere, sicut & reliquit grandeuus eandem tristari & tremere & mestam esse, non obstante ratione imperante omnia fieri conformiter ad patris sui uolũtatem. Præterea uenit ad extirpandum radicem morbi humanæ naturæ, sicut est boni medici opus. Prima autem radix fuit locutio temeraria cum serpente. Secunda superbia. Propter primum uoluit quasi infans non loqui. Propter secundum paruulus nasci. Ps. 135. in humilitate nostra memor fuit nostri. Memorabatur quondam super genus humanum solius iustitię suę, ita ut considerata hominis paupertate quærere-tur Dauid dicens. Quid est homo quòd memor es eius? Et Iob 7. Memento mei, quia uentus est uita mea. Nũc autem assumpta humanitate nostra conuertit memoriam suam in misericordiam.

Radices duas morbi humanæ naturæ venit Christus euellere.

Et omnes, qui audierunt mirati sunt, & de his, quæ dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conseruabat omnia uerba hæc, conferens in corde suo. Conseruabat quidem omnia uerba, quę de do-

mino, vel a domino dicta cognouerat, vt cum tempus prædicandę vel scribendæ incarnationis & natiuitatis adueniret, sufficienter vniuersa prout gesta erant explicare posset. Hæc Beda. Imitemur & nos matrem domini fixa tenentes in corde omnia verba & facta eius, vt eorũ meditatione continua importunos in animũ cogitationum atque nocentium repellamus incursus, & horum crebra consolatione nos & proximos nostros a fabulis superuacuis & detrationum colloquiis castigare, & ad diuinæ laudis frequentiam ascendere curemus. Vnde & Maria vsque in tempus nullum incarnationis verbum protulit. Væ nobis secundum Bern. qui spiritum habemus in naribus. Væ qui totum spiritum proferimus. Maria filium audiuit non solum turbis in parabolis loquentem, sed & discipulis suis seorsum regni Dei mysteria reuelantem, vidit miracula facientem, vidit in cruce pendentem, expirantem, resurgentem, ascendentem. Sed in his omnibus quoties putamus verecundissimę virginis & purissimæ turturis vox memoratur audita.

I Maria. Exemplo Mariæ prius conferamus in corde, quàm loquamur.

Vnde Eccl. 21. Verba prudentũ statera ponderabuntur, quia ponderatè & deliberatè loquentur. In ore fatuorum cor eorũ, & in corde sapientum os eorum, quia sapientes & discreti prius discernendo in corde deliberant, quàm loquantur, & stulti econtrario. Sic Maria pastorum verba & Symeonis & Annæ & Angeli cõferebat in corde suo priusquam responderet. Erat enim Maria arca, eo ꝙ arcana Dei in ea reponi debebant. Præterea Maria nõ est dedignata a pastoribus, quę tamen huius incarnationis magistra erat, vt nec tu a vilibus discere contemnas. Ambro. Quisquis vilior est ad prudentiam, eo preciosior est ad fidem. Et si quæratur an conferentia ista fuerit alicuius quęstionis aut dubitationis in mente super his quæ audiebat, dicitur quòd non, scilicet erat delectabilis & admirabilis contemplatio & prudentissima attentio, quomodo prophetiæ implebantur in puero nato. Conferebat enim (vt ait Beda) ꝙ acta videbãtur cõformia his quę agenda ibi legerat. Videbat se de Dauid stirpe ortam, in Nazareth de spiritu sancto cõcepisse. Legerat ex alia parte prophetiam. Egreditur virga de radice Iesse. Et Micheæ. 5. Et tu Bethleem terra Iuda ex te exiet dux qui regat populum meum Israel. Meminerat sibi dictum ab Angelo. Spiritus sanctus superueniet in te. Et cognoscebat modum natiuitatis eius non nisi Angelo narrante cognosci potuisset. Esaia. 53. Generationem eius quis enarrabit? Legerat insuper Micheæ. 4. Et tu turris gregis nebulosa filiæ Sion ad te veniet, & veniet potestas prima regnum filiæ Hierusalem. Audiebat Angelicas virtutes quæ sunt filiæ supernæ ciuitatis apparuisse pastoribus in loco qui a conuentu pecorum dicitur turris gregis, vno miliari ad orientem a Bethleem distans, vbi nunc trium illorum pastorum monumenta monstrantur. Nouerat nunc in carne venisse dominum, cui vna & æterna est cum patre maiestas, qui regnum daret ecclesiæ, quæ est cęlestis Hierusalem filia. Cõferebat igitur hęc nõ ore promẽs, sed seruans corde. Fuit etiam hæc Mariæ collatio (vt ait Hieronym. in sermone de assumptione) toti ecclesiæ vtilis, quia post ascensionem remansit in terris, vt Apostolos plenius instrueret de verbo incarnationis.

Quid Maria conferebat in corde.

Et reuersi sunt pastores glorificantes Deum in omnibus quę audierant & viderant. Pastores enim satis inuenerunt in præsepio a quo gaudium & consolationem æternę vitę reciperent & acquirerent. Sic pastores ecclesiastici satis habent vnde se occupent in præsepio domini, idest in spiritualibus ad quę principaliter vocati sunt. Ideo non se debent intromittere de iudicijs temporalium, nec de diuisionibus terrenorũ tractare. Exemplo domini qui doluit se intromittere de temporalibus, sed ei qui aduocabat eum pro diuisione hęreditatis inter se & fratrem suum ait. Quis me constituit iudicẽ aut diuisorem inter vos?

K Natiuitas Christi. Quare reuertebantur pastores glorificãtes Deũ

Duplex autẽ causa erat quare reuertebantur pastores glorificantes & laudãtes

Deum. Prima erat facies dñi Iesu & benignitas, maximè in amorem diuinum attractiua. Ezechiel. 3. Vt adamantem dedi faciem tuam. quia vt adamas durum ferrum & frigidum ad se trahit, sic humanitatis Christi visio corda dura retrahebat ab amore peccati, & trahebat ad amorẽ Dei. Ad Titum. 3. Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei. Vnde Hierony. in quadam epistola. Nisi quoddam gratiæ signum haberet in oculis, ei⁹ discipuli non statim relictis omnibus eũ secuti fuissent, nec pastores qui erant rudes poterant multa dicere de quibus mirabantur homines, nisi in facie aliquid diuinitatis inspexissent. Secunda causa, quia in nocte viderant solem iustitię ortum in terris. Credendum est quòd qui viderunt lumen exiens ab Angelis, viderunt similiter radios luminosos exeuntes a domino Angelorum. Et licèt sol iste materialis non penetret opaca, istius tamen lumen penetrat vsque ad interiora illuminans iustos. Psalm. 111. Exortum est in tenebris lumen rectis corde. Exurens superbos, vt Herodem & complices suos grauiter quidem in mundo, grauius in iudicio, grauissimè in inferno. Ecc. 44. Tripliciter sol exurens mõtes, idest superbos.

De eodem festo Sermo IX. & in rdine XLV. per thema.

A Natiuitas Christi. Quomodo Christus venit in propria ad reformationẽ religionis dissipatæ.

DEdit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Io. 1. Magister religionis, seu abbas, solet mittere visitatores vicarios ad reformandũ religionem in locis sibi subiectis, & quando correctio visitatorum non sufficit, venit magister in propria, qui in primo suo aduentu recipitur ad osculum pacis. Sic Dei filius ad Christianæ religionis reformationem in paradiso terrestri dissipatæ, misit vicarios prophetas, secundum illud Heb. 1. Olim Deus loquens patrib. in prophetis. Sed videns quòd non plene sufficeret, venit in propria persona, sicut dicitur in euangelio hodierno maioris missæ. In propria venit. Et Heb. 1. Nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio. Ideo in primo suo aduentu receptus est cum gaudio ad osculum pacis, quod petebat anima deuota. Canti. 1. Osculetur me osculo oris sui. Ratio petitionis est secundum Philosophũ, aues carentes felle sicut columba solo osculo concipiunt ouum. Sic cor sine felle peccati ad osculum Christi, idest considerata eius mansuetudine maximè in incarnatione & natiuitate concipit propositum sanctæ vitæ. Exemplum in Magdalena. quę Lu. 7. osculabatur pedes eius, idest contemplabatur beneficia nobis exhibita in assumptione humanitatis nostræ. Accedens ad papam pro indulgentia recipitur ad osculum pedis, & quandoque de gratia speciali postea vocatur ad osculum oris. Sic si quis vult a Deo suorum peccatorum remissionem suscipere, & indulgentiam, necesse est quòd prius recipiatur ad osculum pedis per fidem incarnationis, & natiuitatis, & per gratiam, vt sic tandem dignus sit recipi ad osculum oris in beatitudine cęlesti, & ei dicat dominus illud Gen. 27. Da mihi osculum fili mi, illum ducendo in domum suam supernam, sicut fecit Ioseph Beniamin de quo dicitur. Gen. 39. Complexus in oscula ruens duxit in domum suam. Sed multi modo osculando Christum imitantur Ioab. 3. Reg. 20. & Iudam potius quàm Magdalenam, similes Iudæis de quibus in Euengelio subditur. Et sui eum nõ receperunt. Non sic discipuli Christi, non sic Maria quæ felici osculo more columbę, non solum spiritualiter, sed & corporaliter concepit Christum quam salutabimus, &c.

Notandum est quòd Ioannes euangelista septuaginta quinque annorum ad preces Asianorum episcoporum (indicto tamen prius ieiunio & orationibus ad dominum in commune fusis, vt recitat Hiero. in prologo super euangelistas) composuit euangelium quod est principium noui testamenti, non quòd prius fuerit scriptum quàm reliqua euangelia, sed quia est prius dignitate, & secũdum processum rerum narratarum. Incipit

pit enim loqui de verbo quo ad processionem æternam, & consequenter loquitur de his quæ verbum operatum est circa creaturas. Alij autem euangelistæ non insistunt circa mysterium trinitatis, sed solum ea explicant quæ Christus operatus est in humanitate assumpta. Secūdo sicut vetus testamentum sic incipit. In principio creauit Deus cęlum & terram, ita & euangelium Ioannis incipit. In principio erat verbum. Et sic patet ꝙ nouū testamētum est difficilius quàm vetus, quia vetus loquitur de creatione mundi, nouum vero de generatione æterna eius qui creauit mundum, vt ostendat quantæ benignitatis fuerit verbum sic æternaliter & incompræhensibiliter genitum ad nos tēporaliter descendere pro salute nostra. Vnde dominus (vt ait Crysost.) prius loquebatur hominib⁹, ut Adæ, Noæ, Abrahę & sic de alijs. Licet non cōuersaretur aut habitaret cum eis, sed propter peccata elōgauit se, & misit eis literas per nuntios suos prophetas, tandem tamen ipsemet venit, habitum hominis suscepit & lōge mirabiliora quàm ante recitauit, sed sui eū nō receperunt. Prius.n. erant instruendi homines in paruis quasi paruuli in tempore legis naturæ, & sic deinceps procedēdū erat per quædā incrementa cognitionis, quoadusque misit Deus magnum magistrū qui homines quasi perfectos altissima & valde mira docuit, qui etiam eos ita exaltauit, ꝙ dedit eis potestatē filios Dei fieri his qui credunt in nomine eius.

B *Euangelium. De euangelio Ioānis.*

Nouum testamentū difficilius Veteri est.

In euangelio maioris missæ duo facit Ioannes. Primo ostenditur generatio & dignitas filij Dei. Secundò ostēditur modus adoptionis nostræ in filios Dei. Et secūdū hoc erunt duæ partes, in quibus insistenī in hoc sermone expositioni pfati euāgelij.

Primo igitur ostendit Ioannes generationem æternā, cū dicit. In principio erat verbum. Hoc est quinque credenda sunt de Deo filio. Primò ꝙ in principio & ante secula erat verbum.s. ab æterno & non ex tēpore sicut putauit Arrius dicens filium Dei esse creaturam. Non solū autem credendum est ꝙ sit sine principio, sed ꝙ etiā sine fine. Ipse.n. dixit. Apoca. 1. Ego sum alpha & o, principiū & finis, & nō solū totius creaturæ corporalis, sed etiā spiritualis, & singulariter operū nostrorū, ita ꝙ in principio operū nostrorū semp dēat esse Deus, & in fine similiter, iuxta illud apostoli. 1. Cor. 10. Siue bibitis, siue comeditis, siue quid aliud facitis, omnia in gloriā Dei facite. Non sic faciunt qui bene incipiunt & malè finiūt, qui volunt Deū esse principiū suorū operū, sed non finē, q̄a nō perseuerant in bonis operibus, cum tñ perseuerātia sit sola regis filia cui debetur hęreditas. Aliqua est terra (vt dicit Solinus) vbi homines in iuuentute canescūt, & ī senectute nigrescūt, idest qui bene incipiūt & malè perficiunt. Sed hoc valde timendum est, ne qui cępit opus bonum malè perficiat, aut retrocedat, quia periculū esset ne occideretur a diabolo. Exēplū ad hoc habem⁹ de duob⁹, qui volebāt ad inuicē pugnare. Vidēs vnus quia alius vellet eū aggredi ait. Ego nō pugno cū duob⁹, recedat vnus vestrū. Tunc alius credēs alterū esse post ipsum retrospexit, & dū retrospiceret, alius percussit eū in capite. Sic diabolus facit ei qui recedit a bona cōuersatione pristina. Dicit etiā dñs Lucæ. 9. Nemo mittens manum ad aratrū & respiciens retro, aptus est regno Dei. Viā.n. quāquisque cępit debet tenere. Gen. 32. Iacob dū abiret itinere quo cæperat, fuerunt ei obuiā Angeli Dei. Cuidā enim fratri in congregatione posito ait senex. Talē te continuo serua, qualē te prima die exhibuisti. Non.n. est bonus miles, qui nō habet diuturnū anhelitum. 2. Timoth. 2. Qui certat ī agone nō coronabitur nisi q̄ legitime certauerit, & dign⁹ esset vt ei illudēdo diceretur illud. Matth. 10. Iste homo cępit ędificare & nō potuit consummare. Vnde ad cōfirmationē huius catholicę veritatis contra perfidiā Arrianā legit. 3. Dialo. c. 32. de quibusdā episcopis Africanis, ꝙ tempore Iustiniani augusti dum ferueret persecutio Arriana in Africa & nollent abstinere a prædicatione fidei, iussi sunt a rege Vuandalorum mulctari abscisione linguarum. Sed miro modo itā pro defensione veritatis sine lingua loquebantur, ac si linguā habuissent, & addit

C *Perseuerantia Sola per serrantia coronatur.*

Grego. Quid mirum si verba edere sine lingua potuit verbum quod fecit linguā? In hoc confundi debent sacerdotes qui deputant linguā suā verbis maledicis & diabolicis, vbi isti sine lingua loquebātur magnalia Dei & veritatē fidei. Vtinā cōfunderentur publicè sicut vnus eorum cōfusus est, qui perdidit hoc donum loquendi sine lingua, eo ꝙ cecidisset in incōtinētiā ne ipsi confunderētur in extremo examine. Sunt enim sicut cādela extincta q̄ fœtet & nares astātiā inficit adeo, vt (secūdū Aris. li. ꝓblematū) fętor eius dū extinguit exhalās, sufficeret facere abortiuum ī muliere prȩgnante, quæ illo inficeretur. Nā & vita taliū & fama oēs videntes & audiētes offendit, & timendum est ne sint causa obortiui bonorū operū in suis subditis, cū tñ ipsi deberent lucere coram populo per ostēsionē boni exēpli, sicut lucerna posita super cādelabrū. Secūdo credendū est ꝙ verbū erat apud Deū, & Deus erat verbū. i. ꝙ filius Dei est vnū & idē cū diuina essentia. In hoc debent filij sumere exēplū, vt sint imitatores trinitatis. Ait. n. dñs, Pater sancte serua eos quos dedisti mihi in noīe tuo, vt sint vnū sicut & nos vnū sumus. Sic debent filij cū parentibus vnū esse in substantia non per identitatē, sed in eadē domo, non tñ oīmode, quia nō oportet ꝙ filius sit æqualis patri, sed obediens sicut filius Dei. Sed modo plurimi filij sunt inobedientes, qui dissipant bona parentum, & portant ad loca perditionis.

Tertiò credendum est ꝙ sit ęqualis patri Et ideo dicitur. Hoc erat in principio apud Deū. i. semper fuit filius Dei æqualis patri, & vnū cum eo in substantia, sicut dicitur Phil. 2. Qui cū in forma Dei esset, nō rapinam arbitratus est esse se æqualē Deo. In hoc cōfunditur error Arrij, qui dicebat & baptizabat in noīe patris maioris, & filij minoris. Ista sunt quæ de Dei filio quo ad illam generationē ętenā credere debemus. Appellatur autē verbū hic & in Ps. 44. Eructauit cor meū verbū bonū, duplici similitudine. Primo ad verbū mentale, qui est conceptus mentis, quia est semper in mente, numquàm sine ipsa mente. Sic filius semper in patre & nunquā sine patre. Ioā. 10. Ego in patre & pater in me est, & eiusdē. 14. Philippe qui videt me, videt & patrem meum. Nescis q̄a ego in patre & pater in me est? Et eiusdē. 8. Nō reliquit me solū. Secundò quia sicut per verbum uocale declaratur concept⁹ mentis & ipsa mens, sic pater ꝑ filium, Io. 17. Pater manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi. Et psal. Dies diei eructat verbum. i. de plena scientia proferunt viri docti, & illuminati a Deo populo deuoto & gratia illuminato sapiētiā de patre genitā. Sed videtur ꝙ ista non sint prædicanda populis, cū sint nimis difficilia & ardua? Respondetur ꝙ populi non libenter comedunt offam, nec sibi incorporant, nisi offa illa condiatur speciebus quæ de longe asportantur, vt puta de India vel Arabia. Sic nec populus nisi parum audierit de istis arcanis Dei quæ nō intelligit vt ea admiretur, & cognoscat factura non posse attingere ad suum factorem. Sed periculum grāde est nimium de his scrutari, quia Prouerbiorum. 25. Scrutator maiestatis opprimetur a gloria.

Quartò credendum est ꝙ omnia per filium Dei facta sunt contra errorem Manichei qui ponebat duo principia rerum, vnū bonū & aliud malū, & malū esse principiū omniū istorum inferiorum propter deordinationē quæ videbatur in istis inferioribus. Et istius opinionis videtur fuisse Tullius, qui ex eleuatione malorum ad dignitates & regimina populorum & ex depræssione bonorum arguebat Deū non regere ista inferiora, quia putabat illud esse inordinatum. Sed hoc est contra Ioannē, qui dicit vniuersaliter omnia per verbū facta esse, & isti plurimum falluntur. Tum primo, quia non vident quāta bona elicit Deus ex malis permissis, ita ꝙ maiora sunt bona quæ elicit Deus quam mala quæ permittit. Secundo si non esset malum, non esset virtus ei opposita neque iustitia, neque misericordia, neque fortitudo, neque patientia, & tunc perderentur coronæ bonorum. Et si dicatur. Melius esset ꝙ perderentur, quàm tot hoīe q̄ sunt mali. Respondeo ꝙ plus valet iustus homo quàm decē millie uiri impij. Sunt. n. re probi

D Verbum Quare filius Dei dicitur verbum.

E Prædicare. An credibilia difficilia sint prædicanda populis.

F Verbum. Verbum est principium visibilium & inuisibilium.

probi ſicut malefactores ſuſpendendi in patibulo, quorum quadrigata non valet vnum denarium. Et ideo Dauid impreca tur dicens. Fiant ſicut fænum tectorum, quod priuſq; euellatur exaruit. Quod qui dem fęnum eſt modici valoris. Tertio opi nio taliũ reprobatur Iob. 22. ab vno ami corum Iob. Cũ enim recitaſſet tales dice re de Deo, circa cardines cęli perambulat, nec noſtra conſiderat, ſubdit poſtea, quorum ſententia longe ſit a me. Quarto neceſſario fatendum eſt quòd omnia merita noſtra in nobis operetur. ¶ Hoc enim dicitur Eſaiæ. 26. Omnia opera noſtra operatus es nobis domine. Et ideo ſubiũgitur, ſine ipſo factum eſt nihil, quia opera trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. In hoc maximè debemus glorificare trinitatem, & ſingulariter quia operata eſt opus noſtrę redemptionis. Quia ſi nos totos ei debemus iure creationis, quanto magis iure redemptionis, quia plus conſtitit ei ad recreandum quàm ad creã dum. Nam in creatione dixit, & facta ſunt, ſed in recreatione multa dixit & fecit, multa inſuper paſſus eſt filius Dei. Et ideo ſi propter creationem quotidie tantum benedicimus trinitatem, vt omne fere ſeruitium eccleſiæ ſit de ea, quanto magis pro redemptione?

Christus omnia opera bona operatur in nobis.

G

Mereri. Non contingit mereri, aut bene agere ex solo libero arbitrio.

Quintò credendum eſt ipſum omnia conſeruare. Multi enim artifices rem faciunt, ſed ipſam conſeruare non poſſunt, ipſe autem omnia conſeruat. Et ideo ſequitur, quod factum eſt in ipſo uita erat, idest omne quod factum eſt ſubſiſtit eo mediante. Vnde & philoſophi ipſum dixerunt eſſe animam mundi. Vel etiam omne meritum non niſi eo mediante vita eſt animæ, ſcundum illud Pſ. 107. In Deo faciemus virtutẽ. & Ioã. 5. Pater meus vſ que modo operatur, & ego operor. Ideo debemus cum Dauid Pſ. 16. ſingulis momentis dño dicere. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, vt non moueantur veſtigia mea, vt noſtrum arbitrium quod procliuius vel ignoratione boni, vel oblectatione paſſionum fertur ad vitia, Deus potius ad virtutum ſtudia recto, querere dignetur. Nam Pſ. 117. ait. Impulſus euerſus ſum vt caderẽ, in quo liberi arbitrij infirmitas de ſignat, & dñs ſuſcipit me. Et iterũ. pſ. 93. Si dicebã motus eſt pes meus lubrica arbitrij facultate, miſericordia tua dñe adiuuabat me. Et rurſus. Secundum multitudinẽ dolorum meorũ in corde meo, quæ vtique mihi naſcebantur libero arbitrio, conſolationes tuæ lętificauerunt animã meã, per tuam inſpirationem venientes in cor meum. Et ob hoc ſancti viri qui ad conſummationẽ venerunt virtutum, induſtria propria hoc non ſe obtinuiſſe teſtati ſunt, ſed etiam potius a dño præcabantur dicentes. Dirige me dñe in veritate tua, & dirige in cõſpectu tuo viã meã. Et alius hoc experimento didiciſſe proclamat dicens. Cognoui dñe quiã nõ eſt in hoĩe via eius, nec viri vt dirigat greſſus ſuos, & ipſe dñs ad Iſrael. Oſeæ. 14. Et dirigam eum (inquit) vt abietem virentẽ, ex me fructus tuus inuentus eſt. Quia ergo prodigi ſumus debemus Deũ orare vt merita noſtra conſeruet in theſauro ſuo, vt per ipſa poſtea viuere poſſimus. Ait enim. Ego ſum via, veritas, & vita. Sed non ſic in hoc mũdo. Antiquitus currebatur via mãdatorũ Dei, ſicut ille qui dicit. Pſ. 118. Viam man datorum tuorum cucurrit, & ſine iniquitate cucurri & direxi. Sed modo per fortunam bellorum diaboli non frequentatur illa via, ſed modo plena eſt ſentibus & ſpinis. Nunc per viam lapidoſam ſuperbię & obſtinationis & fabuloſã auaritiæ, & lutoſam luxuriæ paſſim curritur, ita ꝙ modo & ſacerdotes & prælati & communis populus, ſunt quaſi oẽs dediti illis peſtibus. De vita modo exponeretur vita proximi pro nihilo, & ſubſtantia eius dimittitur perdi. De veritate modo non eſt loquendum. Quem enim inuenies qui cuſtodiat veritatẽ & promiſſionem, & qui non prodat alterum? Solebat dici. Regem cui omnia viuunt venite adoremus. Sed neſcio quid dicẽ modo. Timeo ne omnia moriantur non in dño, ſed dño. Deus velit ꝙ quicquid faciamus maneat in Deo vita. Manebit autem opus noſtrum in Deo vita, ſi procedat ex viua fide, ſi credamus de eo quæ nobis ſuggerit Ioannes. Promittit enim nobis Deus vitam æter-

nam sub credo, idest sub fide, quia secundum Psal. 32. Omnia opera eius in fide. Si essent tabernarij qui vinum sub credo magna, vel parua concederent, omnes histriones illuc discurrerent vt inebriarentur. Et vinum gloriæ proponit nobis Deus sub credo & parua, & magna, & tamen non curamus nec illuc tendere volumus.

H

Lumen. Differentia multiplex inter lumē corporale & spūale ex euāgelio Ioāns.

Pro secunda parte aduertendum est, ꝙ dominus circa eos quos vult adoperare in filios multa facit. Primo illuminat eos & viuificat lumine cognitionis & gratiæ. Hinc subditur, & vita erat lux hominum. Lux enim gratię & cognitionis constituit & conseruat animam in vita. Corporalia enim per animam subsistunt, sed anima per gratiam. Vnde ponitur ibi multiplex differentia inter lumen istud spiritua le, & inter lumē corporale solis. Prima est, quia ista lux viuificat animam, & procedit a fonte vitæ, sed lux solis viuificat solum corporalia, nec procedit a corpore viuente. Non enim viuit sol, licèt sit causa vitæ corporalis. Inde malè dixit Pithagoras (sicut refert Lactantius libro diuinarum institutionum (dicens ꝙ nos sumus facti causa lunæ solisque videndi, nisi forte diceret ꝙ nos sumus nati ad videndum verum solem iustitiæ, & lunam, idest congregationem fidelium, & hoc verū est. Secunda differentia, quia sol materialis illuminat exterius, iste interius, ideo dicitur ante. Quod factum est in ipso vita erat. i. vitalis operatio Dei ex gratia proueniens facta est in ipso operante, immo aliquando exterminat oculos exteriores. Exemplum habetur. 3. dialog. c. 29. de quodam episcopo Arriano, qui cum vrbe Spoletana negante episcopo ciuitatis locum quem suo errori dedicaret, collecta hominum multitudine vellet infringere fores ecclesiæ sancti Pauli apostoli, tunc portæ, diuinitus apertæ sunt & lampades accensæ, & effuso desuper lumine subita cęcitate percussus est, & alienis manibus ad suum habitaculum reductus. Tertia differentia, quia sol materialis non lucet in tenebris, iste vero in tenebris, quia in malis hominibus, & vt patet de Arrio qui erat doctus, & quomodo luxit remordendo conscientiam, ita vt territus in conscientię secreto & commotus intra viscera, qui volebat temerare ecclesiam Alexandrinam cui præerat beatus Alexāder, quæreret non ecclesiam, sed locum infectum cloacarum, vbi miserabiliter interijt, sicut recitatur lib. 10. historiæ ecclesiasticæ. c. 13. Dicit enim psal. 4. Signatum est sup̄ nos lumē vultus tui dn̄e. Ideo dicit Et lux in tenebris lucet. Vel luxit in tenebris humanitatis nostræ, quando assumpsit eam, quia Ps. 17. Posuit tenebras latibulum suum. Quarta differentia, quia istius solis materialis cōpræhenditur qualitas, quia calidus & siccus, & quantitas. quia certæ quantitatis, & videtur totus & tota quantitas eius, sed nō sic iste, quia tenebrę eam non comprehenderunt. Psal. 75. Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis, turbati sunt omnes insipiētes corde. Inde Paulus raptus vsque ad tertium cęlum, non nisi cum admiratione loquebatur dicens. O altitudo sapientiæ & sciētiæ Dei, quā incompræhēsibilia sunt iudicia eius. Quinta differentia, quia sol materialis non indiget testimonio ꝙ luceat, quia apertè videt, nisi a cæcis, & quia cęci sumus omnes & alias non videtur oculis corporeis, ideo fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes. Hinc venit vt testimonium perhiberet de lumine. Non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum. Fuit .n. sicut lucerna accensa ad quærendum paruulum Iesum in tenebris nostræ ignorantiæ, & hunc inuenit & ostendit dicens. Ecce agnus Dei. Qui mituntur a Deo sicut Ioannes, non mittuntur nisi ad perhibendum testimonium de lumine deitatis misso in mundū. Hoc autem perhibent doctrina & vita. Sed qui mittuntur ab hominibus non sic, sed perhibent magis testimonium ꝙ vita eorum mala sit, & ꝙ a Deo non sunt missi. Vita eorū ostendit (leur commission.) Loco puritatis, ad quam ordinantur, sunt lubrici, loco misericordiæ sunt crudeles in populum, & sic de alijs.

Sed dices, habetur Ioan. 5. Ego enim testi-

testimonium ab homine nõ accipio, quomodo ergo Ioannes fuit missus, & quasi videtur ꝙ Ioannes non fuerit homo.

Dicitur ad hoc primo, ꝙ Ioannes fuit purus homo, sed repletus spiritu sancto a principio, & ideo dicitur fuit homo. Et licet fuerit Angelus puritate, non tñ natura. Secundo dicitur ꝙ non accipit testimonium ab homine sic ꝙ indigeat propter se & suam dignitatem, sed tm̃ propter nostrã miseriã subleuandam & ignorantiam tollendam. Christus enim natus erat de patre sicut radius solis a sole sine aliqua diminutione suæ substantiæ, & oculi Iudæorũ infirmi magnã claritatẽ Christi nõ poterant cõpræhendere, ideo necesse fuit aliquod lumen præmitti, quod assuesceret eos ad maiorẽ claritatẽ suscipiendam. Augustinus. Tantæ cæcitatis erat homo, vt ad diẽ sine lucerna venire non posset, & ideo dicit Deus pater in Ps. 131. Paraui lucernã Christo meo. Perhibebat autem testimonium ꝙ erat lux vera quæ illuminat omnẽ hominem, nisi ponat obstaculũ & tunc non est defectus solis, sed defect⁹ obijcientes, quia] Eccl. 42. Sol per omni illuminans respicit. Secundo familiaritatem exibet dominus & familiarem se reddit eis quos vult adoptare. Vnde in mũdo erat. i. in cordibus mundanis erat inspirando eos, & mundus per ipsum factus est, sed mũdus eum non cognouit. In propria venit, & sui eum non receperunt. In hoc Iudęorum ostenditur malitia, quia sui erant non solem iure creationis, sed etiam quia sibi delegerat, & peculiarem quodammodo fecerat illum populum ex Abraam sene & Sara sterili. secundum illud Esa 43. Populum istum formaui mihi laudẽ meam narrabit, & miraculose liberauit de Aegypto, miraculose etiam nutriuit deserto. Sed Ioan. 3. Hoc est iudiciũ quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines tenebras magis quam lucẽ. Multi enim hanc detestantur, quia habent oculos læsos per peccatum. Nam secundũ Augu. Oculis ægris odiosa est lux, quæ tamen sanis est amabilis. Sed væ illi, qui non recipit eum, sed facit eum tandiu pulsare ad ostium conscientiæ nec ei aperit. Certè ad magnitudinem tuæ damnationis est, ꝙ non solum es eius iure creationis, sed etiam redemptionis ꝙ te dignatus est redimere sanguinis sui precio, & pascere corpore suo. Alij eum receperunt sed contumeliose expulerunt, de quibus Iob. 21. Qui dixerunt Deo recede a nobis. Similes Iudæi qui loco Christum receperunt Barabbam latronem & homicidam. Et singulariter sunt sui sacerdotes & clerici, quos etiam temporaliter suis proprijs bonis pascit, quia peccata populi comedunt, idest oblationes quæ fiunt Deo ad expianda peccata populi. Sed Esaia. 1. Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt. Tertio, tandem adoptiuos Dei filios constituit. Quotquot autem receperunt eum, per fidem in baptismate, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, scilicet habere remissionem peccatorum, non quòd ista natiuitas sit ex sanguinibus, neque ex voluntate fęminæ aut viri, sed ex Deo. 1. Ioan. 3. Nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Augu. Quid eis præstitit magna beniuolentia & magna misericordia? Vnicus natus est, & multos filios adduxit vnus. Contra illos qui fratres suos & patres vellent esse interfectos vt haberent eorum substantiã, immo soluit eorum peccata, & fecit cohæredes suos. Vnde Christ⁹ vocat nos fratres. dicens Matthęi. 28. Ite nũtiate fratribus meis. Et Gene. 41. Ego sum (inquit) Ioseph frater vester, quem vendidistis in Aegypto. Et sequitur. Pro salute enim vestra misit me dominus ante vos. Sumus autem fratres Christi tam ex parte matris, quàm patris. Inde Mariam uocamus matrem nostram. Et de patre dicimus. Pater noster, qui es in cęlis. Ideo debemus participare hæreditati Christi. Habuit autem duplicem. Vnam ratione matris, scilicet paupertatem & miseriam quam habuit ratione corporis sumpti a matre. Hæreditas quam habuit a patre est gloria paradisi. Ex quo ergo sumus fratres & sorores eius, debemus participare in illa hæreditate. Sed multi libenter participarent, hæreditatem patris, quittantes hæ-

1 Paupertas. Paupertas fuit hæreditas Christi ex parte matris quam participare debemus.

reditatem matris. Hoc autem non licèt, puta ꝙ filius adoptiuus habeat hæreditatem patris, nisi sicut filius naturalis mediante hæreditate matris De quo dicitur Lucę.24. Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Nemo igitur confidat eam habere, nisi mediante hæreditate matris, scilicet tribulatione, quia Actuum.14. Per multas tribulationes, oportet intrare in regnũ Dei. Ista vero hæreditas patris ad quam præcipue nos adoptauit filius Dei, habet conditiones mirabiles contrarias hæreditati terrenæ. Primo, quia sancti filij Dei non nisi post mortem in possessionem hæreditatis inducuntur, secundum illud Ps.126. Cùm dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini. Secundo, quia viuente Deo patre, & regnante, hæreditate fruuntur, ideo dicuntur hæredes Dei & cohæredes Christi, idest cum Christo. Exo. 16. Introduces eos & plantabis in monte hæreditatis tuæ. Et sequitur. Dominus regnabit in æternum & vltra. Tertiò quilibet eorum totam hæreditatem possidet, nec propter multitudinem possidentium minus habetur a quolibet. Inde dicitur in Psal.36. Exaltabit vt hæreditate capias terram. Nec mirum, quia dominus ipse qui est immutabilis, simplex, & infinitæ bonitatis, est hęreditas sanctorum, secundum illud nume.18. Ego pars & hæreditas tua Israel. & Deuter.18. Dominus ipse est hæreditas eorum. Quartò exhibuit nobis suam præsentiam, qñ verbum caro factũ est, & habitauit in nobis, quãdo verbum abbreuiatum est in carne. Si nos faciamus breue verbum & nos humiliem⁹, habitabit nobiscum. Alias non erimus digni conuersatione eius. Consideremus autem quanta fecit, quia Deus æternus factus est vnius diei puer, & qui cęlum & terrã implet in virginis vtero. Et sic verbum caro factũ est, vt sicut aurum sub sacco absconditur, sic diuinitas lateret sub carne. Inde dicitur Esaiæ.45. Tu es Deus absconditus. Et Zacharię.4. Lampas super caput eius, idest humanitas super diuinitate eam tegens. Humanitas vero dicitur lampas propter fragilitatẽ quæ in vitro significatur. Verbum caro factum est, ecce mirabilem conuersionem quam quærebat Dauid dicens. Ps.79. Dñe conuertere de cęlo & vide.i. fac conuersionẽ Dei in hominem, vt De⁹ homo fiat, & sic visites vineam ista. Ecce qui in terra iandudum in lapide scripserat Iudæorum duritiã inclinans se in carnem scripsit in terra cordis teneritudinẽ. Et qui portat oĩa verbo virtutis suæ, nunc ab infirmitate nostra portatur, & radix omnium de virgula sua nascitur. Quinto communicauit nobis sua dona, suã gloriam & virtutes, quia vidimus gloriam eius in miraculis, in transfiguratione, gloriam quasi vnigeniti.i. solius filij regis naturalis. Et sequitur. Plenum gratię & veritatis. gratiæ contra defectum peccati, & veritatis contra defectum ignorantię, vnde Augu. Filius Dei venit ad nos, scilicet illusi veritas, errantibus via, mortuis vita, fatuis sapientia, infirmis medicina, captiuis redemptio, famelicis refectio, & ideo desideratus cunctis gentibus. Quia humilis venit, offenderunt in illum homines, quia excelsus venturus est ad iudicium, super quem venerit conteret eum. Sed illum non conteret venturus, quem non quassauit cum venit. Qui humilem non offendit, non formidabit excelsum.

K Hæreditas. Hæreditas cœli multum differt ab hæreditate terrenæ.

De eodem festo Sermo X. & in ordine XLVI. per thema.

IN humilitate nostra memor fuit nostri. Psalm. 135. Sed quomodo dicitur quòd Deus fuit memor nostri? Nonne ipse patitur obliuionem, vt sic aliquando obliuiscatur nostri? Scriptum est Psal. 110. Memor erit in seculum testamenti sui, idest ordinationis suæ quam de nobis fieri instituit. Quomodo igitur dicimus ꝙ in humilitate nostra memor fuit nostri? Respondetur. Dupliciter dicitur recordari Deus. Vno modo memorit simplicis visionis, qua omnia memoriter tenet, nec cuiusquam obliuiscitur. sicut quis memoriter tenet multa, nec tamen propterea exit in actum eorum quæ cognoscit.

A Memorari. Dupliciter intelligitur De⁹ memorari.

gnoſcit. Et de hac dicitur Eccleſiaſt. 24. Memoria mea in generatione ſeculorum. Alio modo dicitur memorari, quia & cognoſcit & cognita in tempore opportuno ad effectum producit, & obliuiſci cum non videtur educere, & ſic Deus cum iuſtitiam facit videtur ſuæ miſericordiæ obliuiſci. Sic memoratur iuſtitiæ ſuæ quando nos flagellat. Inde Pſ. 78. ait. Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum. Sic vidua Heliæ. Quia diuertiſti ad ancillam tuam rememoratæ ſunt iniquitates meæ. Similiter de iuſtitia dicit Pſ. 30. Domine memorabor iuſtitiæ tuæ ſolius. Obliuiſci autem videtur iuſtitiæ ſuæ, quando pro tempore patitur malos ad libitum agere & nõ punit. Similis magiſtro, qui aliquãdo diſſimulat pueros punire, & ideo videtur fuiſſe oblitus defectus eorum, ſed tamen reſeruat in ſcrinio pectoris ſui vſque ad tempus opportunũ. Sic & dominus qui dicit de vitijs malorũ. Deut. 32. Nonne hæc condita ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis. Qui quo ad miſericordiam obliuiſcetur eos in inferno. Pſ. 15. Nec memor ero nominũ eorũ per labia mea. Sed recordabitur iuſtorum ad præmiandum. Pſ. 111. In memoria ęterna erit iuſtus. Huius miſericordiæ, quam pollicitus erat patribus videbatur obliuiſci, propterea clamabat natura humana. Pſ. 105. Vſquequo cõtinebis in ira tua miſericordias tuas. Memẽto noſtri dñe in beneplacito populi tui. Viſita nos in ſalutari tuo. Verè enim tu es Deus abſconditus. Vnum peccatum commiſi, & me perditæ requiſiſti, & bene inueniſti in vna hora. Ecce iam te quærimus per quatuor aut quinque milia annorum, & te non inuenimus. Sed hodie audiuimus eum dicentẽ. Ecce ego ipſe qui loquebar ecce aſſum. Inde Maria ait. Recordatus eſt miſericordię ſuę, ſicut locutus eſt ad patres noſtros. Ad quam confugiemus, dicentes Aue.

C Peccatũ. Humiliata ſunt corpus & anima ꝑpter peccatum.

IN humilitate noſtra, vel quã nobis inflixit, vel quam oblatam a nobis vltro ſuſcepit, vel quam de noſtro aſſumpſit memor fuit noſtri. Primo in humilitate noſtra inflicta, quia inſoleſcimus virga nos percutit & humiliat. Sicut.n. humiliatus Manaſſes reſpectus eſt a Deo, ſic humiliata erat natura humana ante Chriſti aduẽtũ. pſ. Quare humiliaſti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos vmbra mortis. Humiliata erat natura vſque ad puluerẽ mortis. Et non ſolum corpus, ſed etiã anima ꝑꝑ peccatum. Pſ. 87. Tu humiliaſti ſicut vulneratũ ſuperbũ.ſ. Adam inobedientẽ tuis mãdatis. Et iterũ. Humiliata eſt in puluere aĩa noſtra. Et rurſus. Humiliaſti ĩ cõpedibus animã meã. Homo exiſtens in cõpedibus neq; manibus, neq; pedibus ſe iuuare põt. Sic nec operibus nec affectionibus bonis ſe poterat homo iuuare quin in infernũ deſcẽdere, non in infernum pro fundiſſimũ, nec in inferiorẽ, ſed bene in ſuperiorẽ. Eſt.n. infernus profundiſſimus ſecundũ illud Iob. 17. In profundiſſimũ infernũ deſcendẽt oĩa mea. Eſt inferior. Pſ. Eruiſti aĩam meam ex inferno inferiori. Et iſte eſt cõſcientia mala q̃ cõtinuè torquet impiũ remordẽdo. Eſt infernus imus & ille eſt limbus. Pſ. 85. Erat aĩa mea appropinquãs in inferno deorſum. Eſt infernus ſuperior iſte mũdus, de quo Pſ. Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum. Et in iſto vexabanť hoĩes quãtumcũq; iuſti añ Chriſti aduentũ, & tandẽ deſcendebãt in infernum imum.ſ. in limbum. Scđò in humilitate noſtra quã oblatam ultro a nobis ſuſcepit memorať noſtri, cum.ſ. humiliamus nos ante eum recognoſcẽtes defectus noſtros, & iſtã nõ deſpicit Deus. Pſ. 50. Cor cõtritũ & humiliatũ Deus non deſpicies. cõtritum.i. in minuta diuiſum ſcđm particulas cordis. Tertiò multo amplius in humilitate noſtra.i. illa quam de noſtro aſſumpſit memor fuit noſtri. Qñ dupliciter ſolemus memorari. Primo quidem qñ nodum facimus in corrigia. Secũdo qñ ſcribimus pro memoria. Idcirco ſecundum hæc duabus partibus oſtendemus quomodo domin⁹ memor fui noſtri.

C Infernus De multiplici inferno.

D Memorari.

Natiuitas Chriſti.

Chriſtus nodum fecit in corrigia in natiuitate vt noſtri memoraretur.

Primò igitur dominus vt noſtri memoraretur nodum fecit in corrigia, qñ videlicet nodauit diuinitatem cum humanitate. Cuius nodũ confeſſus eſt Ioãnes ſe neſcire diſſoluere dicẽs. Cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calciamentorum eius. Io. 1. Vnde malleus uniuerſæ terræ

hominem

hominem solum ex duobus, scilicet anima & corpore compositum confregerat, quia non satis erat fortis, hic autem cum duobus tertium adiunxit, scilicet diuinitatem, & ideo non potuit eum diabolus vincere. Et propterea clamabat natura humana, vt filius Dei in auxilium eius mitteretur conquerend. Ps. 88. Tu autem auertisti, & distulisti Christum tuum. Et sequitur. Memorare quæ mea substantia. Nunquid enim vanè constituisti omnes filios hominum? Et iterum. Psal. 12. Vsquequo domine obliuisceris me in finem. Sed in conceptione in humilitate Mariæ memor fuit nostri quãdo factus est nodus ille & in sacrario virginis repositus. Hodie vero apparuit nobis hæc misericordia, hodie misericordia & veritas obuiauerunt sibi, hodie cum diuina iustitia mixta est misericordia æterna, hodie in stabulo a communi quot apparuit quando in nostra fragilitate memor fuit nostri.

E *Natiuitas Christi. Quare humanitas Christi dicitur humilitas nostra.*

Sed quomodo dicimus humanitatem nostram? Dicitur primo quòd quatuor modis capitur humilitas. Vno modo pro flagellatione & depræssione alicuius, quãdo ab eo auferũtur ea ex quibus natus est erigi, vel ea sibi inferuntur propter quorũ absentiam insolescere solet. Sicut illi faciebant Ioseph, de quibus Ps. 104. Humiliauerunt in compedibus pedes eius. Et Lucæ. 14. & 18. Qui se exaltat, humiliabitur. Secundo modo pro seruilitate & obsequiositate. Inde dicit Aristo. in 4. Ethicorum. Propter quod omnes blanditores & obsequiosi seruiles, & omnes humiles blanditores. Tertio modo pro exhibitione signorum humilium. Quarto pro contemptu firmo & rationabili earum rerum, quę communiter eximiæ, & præclaræ ab omnibus videntur, vt propter præsentiam earum non erigatur animus supra dignitatem suam & supra se, & ista est virtus. Secundò dicitur quòd humanitas nostra potest dici humilitas causaliter, quia vera humilitas causatur & oritur ex vera nr̃æ fragilitatis recognitione. Tãtum enim est paupertatis defectuum, & terrenitatis & peccatorum in nobis, vt inde occasionaliter in nobis humilitas oriri debeat. Ideo dicitur Micheę. 6. Humiliatio tua in medio tui, idest in conscientia, vel in corde quod est in medio hominis, quasi dicat non est tibi longe quærenda humilitas, cuius tantam in temetipso inuenis materiam. Sicut enim aranea in medio telę residens omnem motum factum, in quacunque parte telę sentit & percipit, sic anima in centro cordis quasi in medio sui omne factum in quacunque parte corporis depræhendit. Et ita si homo ibi studeret, causam suę humilitatis proculdubio inueniret, nec insolesceret prosperis, nec frangeretur aduersis. Dicitur tertiò, quod humanitas Christi potest vocari humilitas nostra. Primo quia omnibus flagellationibus, depræssionibus, & miserijs quibus affligimur (dempta culpa & consequentibus ad eam) vexatus est Christus, & humiliatus sicut patuit per totum decursum vitæ suæ. Secundò, quia humanitas illa de tam humili materia formata est, quo ad corpus sicut nostra, scilicet de terra, immo & de limo terrę. Ad hoc autẽ vt sit limus duo requiruntur, scilicet humor & terra. Qualiter ergo factus sit iste limus docet Psal dicens. Descendet sicut stillicidia stillantia super terram. Stillicidia stillant super terram, & faciunt limũ, quia cœli rorauerunt desuper & spiritussanctus pluuiam voluntariam gratiæ desuper effudit, & sic factum est corpus saluatoris animatum. Simul enim facta sunt, quæ Moyses simul dicere non potuit. Ait enim primo. Formauit hominem de limo terræ, & hoc quantum ad corpus. Et inspirauit in faciem eius spiraculum vitę, & factus est homo in animam viuentem, & hoc quo ad animam dictum est. Sed quàm cito virgo credidit, tam cito corpus saluatoris de carne virginea formatũ fuit, & anima eidem infusa, & deitas vtrique vnita. Limus autem terra est aqua perfusa & mollis. Dicitur quartò quòd ideo ex tã humili materia, scilicet de limo terræ formauit Deus humanitatem Christi, vt scilicet ex formatore haberet puritatem, & de limo infirmitatem. Haberet puritatem qua te mundaret, infirmitatem qua te redimeret. Nisi enim haberet infirmitatẽ,

Christus fuit ex limo.

F *Humanitas Christi. Quare de limo facta est humanitas Christi.*

pro te

pro te mori non posset. Factus est de limo terræ, vt te de limo profundi extraheret. Iacebas, o homo, in limo profundi, secundum quòd scriptum est. Psal. 68. Infixus sum in limo profundi, & non est substantia, idest non est ubi pes subsistat, qui infixus est in limo habente profunditatẽ. Pedem enim inde extrahere non potest, sed nec pedẽ alicubi stabilire, immo huc illucque labitur. Ita eras tu infixus in limo profundæ carnalis voluptatis & secularis cupiditatis. Sed Christus inde te extraxit factus de tuo limo. Eras tu lutum compaginatum, & habebas in te lutum innatum peccatum hæreditarium, & lutum aliũde delatum. Sed Christus fecit tibi lutum ad medicinam datum. Eras lutum compaginatum, secundum quòd dicit Iob. 9. Memento quæso quòd sicut lutum feceris me. Erat tibi lutum innatum carnale desiderium, hoc est lutum fecis, de quo tu dicis referendo gratiam Christo. Eripuit me de lacu miserię & de luto fecis. Erat lutum aliunde delatum cupiditas, quæ ab istis exterioribus venit, quæ vocatur lutum platearũ. Ex visione enim platearum & locorum diuersorum consurgit illa cupiditas, de quo Psal. 17. Vt lutũ platearum delebo eos. Sed ipse fecit tibi lutum ad medicinam datum secundum ꝙ dictum est. Lutum fecit ex sputo & liniuit oculos meos. Et non tantum oculos tuos illuminauit, immo te totum sanauit. Factus est ergo homo iste de limo, vt te liberaret a seruitio quod impendebas diabolo in luto & latere, idest in peccato luxuriæ per prauam consuetudinem indurato. Quid enim latet nisi lutum induratum? Si igitur te eripuit de luto homo de luto factus, quomodo te iterum proijcis in lutum? Dicitur quintò quòd veritas hoc est filius Dei, qui est veritas, de terra orta est assumens humanitatem de terra, vt excluderet falsitatem, q̃ in cęlo orta est. In principio mundi orta est falsitas in cęlo & de cęlo, sed ipsa pondere suo suum genitorem de cęlo ad terram traduxerit & totam terram repleuit. Sed in nouissimis diebus veritas de terra orta est, quæ falsitatem a terra subduxit, & dilectoribus veritatis viam in cęlo parauit. In hac aurum est optimum inuentum, secundum quòd dicitur Gen. 2. In ea inuenitur aurum, & aurum terræ illius optimum est. In hac factus est anulus Assueri regis, in quo erat aurum, & gemma, & nomen regis. Aurum caro, gemma anima, & regium nomen deitas filij, qui anulus ablatus est Aman, & datus Mardocheo, quia ablatus est a populo Iudaico, & datus populo Christiano. Iuxta illud Apostoli. Quia repulistis a uobis uerbũ vitæ huius, ecce conuertimur ad gentes. Huius terræ (vt dicit Esaias) fructus est sublimis, quia homo natus est in ea, & ipse homo, non secundum quòd homo, sed secundum quòd altissimus fundauit eam.

Pro secunda parte videndum est quomodo dominus vt nostri efficatius memorarctur, scripsit & impressit in purgamento suæ humanitatis sex notulas cum quibus cantauit canticum nouum, & vult quòd similiter cum eo cantemus. Sunt autem inter alias duæ notule infimæ, scilicet vt, re, duæ medie, scilicet mi, fa, duæ supremę, scilicet sol, la. Primæ duæ significant duas virtutes, scilicet humilitatem & paupertatem, quæ maximè ei competebant puero nascenti. Duæ mediæ significant iustitiam & veritatem, quæ ei conueniebant vt proficienti. Duæ supremæ fuerunt pietas & potestas, quę ei competebant ut uiro iam perfecto.

G Natiuitas Christi. Christus impressit sibi notulas humilitatis & paupertatis in natiuitate.

Primo igitur dominus nascendo impressit in sua humanitate notulas humilitatis & paupertatis. Humilitatis quidem, quia exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus. Paupertatis autem, quia factus est vir uidens paupertatẽ nostram. Cuius rei Dauid figura fuit. Rex quidem in bello victoriosissimus & imperiosus, qui tamen humilis ait. Ludam & vilior fiam. Diues & inclytus valde qui dicit in Ps. Pauper sum ego, & in laboribus a iuuentute mea. Paupertas vero Christum in sua natiuitate pannis inuoluit, & humilitas in præsepio reclinauit. Ista est humilitas Christi, per quam vita primo intrauit in mundũ,

sicut

ſicut per ſuperbiam mors primò intrauerat in orbem terrarum. Per aliam enim viam magi reuerſi ſunt in regionem ſuã. Sicut enim per ſuperbiam primo recedimus a Deo, ſicut per humilitatem primò accedimus ad eum. Et cum dominus Ieſus in omnibus virtutibus polleat, & commendetur, maximè tamen de humilitate commendatur, adeo quòd præ cæteris virtutibus de ea ſcholas cęleſtes erexerit dicens. Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde. Sic & Maria præ cæteris virtutibus quas habuit humilitatem præpoſuit, quia ſicut per ſuperbiam Euæ mors intrauit in mundum, ſic per humilitatem Mariæ vitæ introitus panditur, vt tanto humilior, quãto altior. Cant.5. Ibo mihi ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Gloſ. Mons myrrhæ, altitudo contemplationis, collis thuris, humilitas in intentione. Vnde & Maria poſtquam ſe dixit exultaſſe in ſpiritu contemplationis, ſubiunxit de humilitate & paruitate ſua oraculum. Vmbra enim corporis breuior eſt in meridie, ſcilicet contemplationis, & Luna accedẽs ad Solem decreſcit, & Sol altior humiliores radios emittit. Arbor etiam quantomagis eſt fructibus onerata, tantomagis ſe inclinat. Sic quãto quis eſt melior & plenus bonis operibus, magis humiliatur. Vas enim vacuum ſupernatat, plenum autem auro fundum petit. Sic vacuus diuina gratia, ſuper alios natat & ſe extollit. Sicut autẽ equus infrenatus non poteſt herbam minutam & breuem comedere, ſed longam, ſic diabolus a domino infrenatus, ſuperbis non humilibus poteſt nocere. Et ſicut in ſtatera minimus, qui ponderat mittitur in theſaurum, & qui aſcendit non, ſic ſuperbus qui non habet pondus humiliatis a theſauro regni cęlorum excluditur, ſecundũ illud Hiere.6. Argentum reprobum vocaui eos. Paupertatem inſuper talem habuit Chriſtus, quòd non habebat vbi caput ſuum reclinaret, niſi fortè quòd intrãs in mundum habuit ſtabulum pro hoſpitio cum boue & aſino, inuolutus in viliſ panniculo. Hinc Auguſt. Quid ſolicitus es de regali ædificio? ecce ſaluator tuus non habet locum in diuerſorio. Quid ſolicitus es de clientum collegio? ecce ſaluator tuus cum boue & aſino. Nõ ergo debemus paupertatem abhorere, ſed libenter amplecti. Glorioſus miles non dedignatur portare pannum vilem, ſi rex prius portauerit. Paupertas primo fuit dedecori, ſed nũc decori nobilitata per regem noſtrum. Similiter miles Chriſti non timet portare vexillum eius. Paupertas autem vexillum eſt domini, cui contradicitur a multis, maximè auaris dicentibus illud pſal.73. Signa noſtra non vidimus. Modo enim relinquitur paupertas diuinæ prouidentiæ, ſicut pueri qui proijciuntur ad hoſpitale. Sed merces magna repromittitur amplectenti paupertatem. Vnde quidam rex duas habuit filias, vnam pulchram & aliam turpem. Pulchra ab omnibus amabatur & venerabatur. Turpis vero ab omnibus contemnebatur. Quæ dum fleret coram rege, ait rex. Noli flere, quia qui te acceperit dabo ei regnum. Qui autem acceperit ſororem tuam, nihil accipiet ſecum niſi pulchritudinem ſuam. Soror pulchra, vita eſt proſpera, qua qui fruitur, non habebit regnum cęleſte. Soror vero turpis, paupertas eſt voluntaria, cui repromittitur vita æterna a domino dicente. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnũ cęlorum. Anaxagoras poſt longam peregrinationem pro ſtudio ſapientiæ in patriam reuerſus, cum poſſeſſiones ſuas deſertas videret. Non eſſem (inquit) ego ſaluus, niſi iſte periſſent.

Secũdo impreſſit dominus in ſua humanitate notulas iuſtitiæ & veritatis, & eas oſtendit in progreſſu. Aſtitit.n. puero proficienti ſapientia & ætate, comes & magiſtra veritas ad loquendum, ad ambulandum rectè iuſtitia. Nam veritas docebat eum loqui, iuſtitia vero ambulare. Veritas in prædicatione, iuſtitia in conuerſatione. Vnde Chriſtus peccatores ſylueſtres dulcedine conuerſationis ſuæ, & prędicationis ad eccleſiæ, & religionis ciuitatem vocauit. Sicut Orpheus primo induxit ſua dulci monitione homines ſylueſtres ſeparatim morantes ad cohabitationem

Humilitas eſt via redeũdi ad Deum.

H Humilitas. Quanto quis melior, tanto maiorem habet humilitatẽ.

I Paupertas. Paupertatem debemus amplecti cum Chriſto.

Mundi cõtemptus exemplũ.

tionem communem. Hoc autem reputat Augu. vnum de maximis miraculis Christi quòd per se pauperem & abietum, & Apostolos paucos & rudes, maiores totius mundi ad ecclesiæ ciuitatem conuocauit. Ista duo debent habere prædicatores, vt scilicet veritatem doceant, & iustitiam in conuersatione seruent, vt sic tandem fructum afferant in conuersione peccatorum, de quo gaudere possent, secundum illud Esa. 9. Letabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe. Pastoribus. n. primo annuntiatur gaudium de natiuitate domini, ad ostendendum, quòd cum gratia Dei nascitur in homine maximè gaudere debent prędicatores & prælati. Exemplum Apostoli quem nihil lætificare poterant nisi animarum conuersio. 2. Cor. 2. Quis est, qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me, idest secundum cor meum, scilicet ad pęnitentiam. Sunt tamen multi, qui magis diem natalitium celebrant cum Herode, magis gaudentes cum diabolus nascitur, in corde peccatoris per peccatum, quàm cum Christus per pœnitentiam, de quibus Ecclesiastic. 27. Laqueo peribunt, qui obletantur casu iustorum.

Prædicatores duo præcipue habere debent.

Tertio impressit dominus in se notulas pietatis & potestatis. Hæ tanquam viro iam perfecto assistunt, & in eius curia pręcipuum sibi vendicant locum. Pietas erga ciues, potestas contra hostes. Pietas erga humiles & subiectos, potestas contra rebelles & superbos. Pietas erga homines, potestas contra dęmones. De prima dicitur. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Hierem. 11. De secunda. Dominus fortis & potens, dominus potens in prælio. Pietas in passione, quando secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Potestas in eius resurrectione. Io. 14. Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam. His omnibus notulis in humanitate sua impræssis, memor fuit dominus nostri, & ideo debemus nos esse etiam memores sui, & singulariter in hac sacratissima natiuitate. Primo diligendo ex corde puerum istum, & dando ei totum cor nostrum. Si enim partiremur ipsum alienis, non remaneret nobiscum. Quia enim Salomon adamauit mulieres alienigenas, alienauit se dominus ab eo, & suscitauit ei aduersarium. Et vxori Hieroboam. 3. Reg. 14. dicit propheta. In introitu pedum tuorum, idest affectionum carnis in vrbem, idest in domum cordis morietur puer, idest perdetur innocentia. Secundò custodiendo eum solicitè a nociuis. Sicut enim volens custodire paruulum cauet ne forte appropriet igni vel aquæ, ne ad modicum alterius impulsum cadens comburatur, vel submergatur. Sic volés se custodire cauere debet ne appropriet igni carnalis voluptatis, vel aquę fluxibilitatis mūdanæ, ne impulsus a maligno spiritu se perdat, vel paruum Iesum. vnde Marci. 9. Malignus spiritus frequenter quendam misit in ignem & aquam vt eum perderet. Isidorus de summo bono. Satis rarum est ut inter mundi voluptates positus, a vitijs maneat illibatus. In quibus & si non cito multiplicatur, aliquando trahitur. Nec enim diū potest esse securus, qui periculo fuerit proximus. Hoc in Tobia minore patet. Tob. 6. qui mansit iuxta fluuium Tigris non intendens profundum fluuij intrare, sed solum vti fluuio ad necessitatem & pedum ablutionem, & ecce piscis immanis exilijt, vt cum pedes traheret & deuoraret. Sic quidam nullo modo intendunt se mundi periculis inuoluere, sed manent iuxta mundum, vt inde habeant necessitatem, & quando quęrunt necessitatem suam, accidit eis magnis piscis, idest magnus status honoris, a quo pedes eorum trahuntur. id est affectiones, ita tenētur quòd ab eis deuorantur. Tertio omnia opera nostra ad hunc puerum ordinando. Si enim probari potest, quòd viro absente, vxor eius conceperit, filius eius est illegitimus, nec est causa pacis inter virum & vxorem, sed diuisionis potius. Sic si opus faciendo non habuisti cor ad Deum, tale opus inter te, & Deum non est materia pacis, sed diuisionis. Cum autem opus bonum propter eum fit, nascitur paruulus in nobis legitimus ex patre, qui nutriendus est in paupertate

Christus habuit pietatem, & potestatem.

K

Memorari.

Natiuitas Christi.

Memores esse debemus Christi sicut ipse fuit nostri.

Mundi status est fugiendus.

Opera nostra ad Christum ordinanda sunt.

pertate

pertate & pęnitentia. Nutritus enim fuit Samuel in Sylo ubi erat arca domini, in qua erant virga, manna, & tabulę testamēti. Virga, idest pęnitentia, manna idest dulcis affectus & deuotio, & tabulę testamenti, idest mandatum Dei, & eius præceptorum recordatio & obseruatio.

De sancto Stephano protomartire. Sermo I. & in ordine XLVII. per thema.

A Plenitudo gratiæ. De triplici plenitudine gratiæ Chri, Mariæ & Stephani.

STephanus plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & signa magna in populo. Act. 6. Videtur ex isto verbo ꝙ beatus Stephanus in maiori priuilegio sanctitatis præcesserit Mariam. Nam hic dicitur Stephanus plenus gratia & fortitudine. Maria autem solum dicitur. Plena gratia. Luc. 1. Plus aūt est esse plenum gratia & fortitudine, quàm esse plenum gratia tantum. Respondetur primo quòd sicut venit plenitudo temporis secundum Apostolum, ita venit tempus plenitudinis, in quo nobis adducta est triplex plenitudo gratiæ, scilicet superefluentiæ, excellentię, & sufficientiæ. Inde est, quòd licèt Christus dicatur plenus gratia, & Maria plena gratia, & Stephanus similiter plenus gratia, non tamen sequitur quòd sint æquales in gratia. Aliter enim fons plenus est aqua, aliter riuus, & aliter vas, Christus habuit plenitudinem fontis, qa ab ipso omnis gratia deriuatur. Io. 1. De plenitudine eius omnes accipimus. Sed Maria plenitudinem riui habuit. Per ipsam enim ad nos fons deriuatur. Ecclesiastici. 24. de ipsa dicitur. Ego quasi aquæductus exiui de paradiso. Sed Stephanus habuit plenitudinem vasis, quod non tātum continet sicut riuus, ideo licèt sint omnes pleni gratia, non tamen æquales. Dicitur secundo quòd licet Maria tātum dicatur gratia plena, non tamen negatur quin sit plena fortitudine & cęteris virtutibus. Vnde Christus est sicut caput ecclesiæ a quo omnis gratia & fortitudo deriuatur in ecclesia Dei, sed per collum quod est Maria (de qua dicitur Cant. 4. Collum tuum sicut turris Dauid edificata cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea omnis armatura fortium.) descendit in cętera membra, puta in martyres, qui sunt brachia ecclesiæ protegentia ecclesiam, vel etiam humeri ad sustinendum ecclesiam, vel etiam barba capitis, sicut dicimus quòd viriles habent barbam hominis. Et ideo gratia est vnguentum in capite Christi, quod descendit in barbā Aaron, idest in fortes ecclesiæ, & quod descendit in oram vestimenti eius, idest in minores de ecclesia. Ideo ad Mariam, quæ est ecclesiæ collum & riuus gratiarum recurramus, offerentes ei illud salutare Angelicum, Aue.

B Stephan⁹ Stephan⁹ habuit munditiā & soliditatem sicut uas ī quo ministrandū est domino.

DIcimus itaq; ꝙ sanctus Stephanus est plenus gratia sicut vas. Vas autem, in quo debet ministrari domino, duo debet habere. Primo quòd sit mundum & tersum, quia in vase lutoso non offerretur domino. Vas autem quanto macula plus manet in eo, tanto cum maiori difficultate aufertur. Ideo vas quod frequenter colligit immunditias, frequenter debet lauari. Vasa autem quæ frequenter colligunt immunditias summus nos, & hoc quantum ad corpus, in ore, oculo, & aure, & in corde cogitationes immundas. Ideo debemus nos frequenter lauare per pęnitentiam. Prouer. 26. Aufer rubiginem de argento, & egredietur uas purissimum. Nam persona inueterata in peccato vix, aut nunquam se potest corrigere. Sicut multi, qui vix in anno se possunt lauare. Propterea timendum est ne dominus faciat eis sicut fecit Dauid Miphibosech, de quo. 2. Regum. 19. quòd occurrit Dauid non lotis pedibus & barba intonsa, nec vestes suæ fuerant lotæ a magno tempore. Et tunc Dauid diuisit sibi hęreditatem suam, & dedit vnam partem Sibe. Sic Christus venit ad nos tempore natiuitatis, & in alijs magnis festis, sed multi sibi occurrunt immundè, quia cor non habent lotum, nec conuersationem. Nunquam enim propter bonum festum mutant suam malā uitam, licèt mutent suam malam tunicam, & barba est intonsa, quia

ſuperflua bona ſua non diſtribuunt paupe ribus. Ideo amouebit eis dominus meliorem partem hæreditatis ſuæ, ſcilicet ęternam, dimittenda eis hæreditatem mundi quæ parum valet. Sed nō ſic venit Stephanus obuiam Deo, qui virginitate purus erat & caſtus, qui omnia ſua dereliquerat cum cæteris, qui erant de primitiua ecclesia. Mundus quidem a mundo per abrenuntiationem, mundus a carne per abſtinentiam, ſed mundiſſimus per ſanguinis ſui ablutionem, ideo bene dicitur Stephanus plenus gratia. Secundò debet eſſe vas firmum & ſolidum, quia aliter non eſſet multum appreciabile propter inſoliditatem eius, ſicut nec vitrum, quod ſi eſſet firmum appreciaretur ſicut aurum. Inde (vt dicit Policraticus) Octauianus fecit occidi vnum, qui ſibi attulit vitra, quæ proiecta in terram non frangebantur, & hoc ne vileſceret aurum & vitrum eſſet in maiori reputatione. Inde dicitur Eccleſiaſtici. 21. Cor fatui quaſi vas confractū, & omnem ſapientiam non tenebit. Sed iuſtus eſt, quaſi vas auri ſolidum ornatū omni lapide precioſo. Sic & Stephanus in omni tentationibus fuit firmus, & vas auri ſolidum, nec infirmum, ſed conſtans, quia plenus gratia. Vas vacuum ſtatim ad ignem frangitur, ſed quia ad ignem tribulationis non eſt fractus concluditur, quòd Stephanus erat plenus gratia, & fortitudine.

Matutino ſermone iuxta thema dicemus quomodo Stephanus gratia Dei repletus eſt, poſt prandium vero quomodo fortitudine & conſtantia.

C Plenitudo vaſis. Per quatuor cognoſcim⁹ plenitudinem vaſis.

Per quatuor cognoſcere poſſumus qn̄ aliquod vas eſt plenum liquore. Primo quādo non poteſt amplius recipere, ſed ſi quid ſuper infunditur, defluit ꝑ ſuperius. Sic aliquis dicitur plenus gratia ſpiritus ſancti, quando ita repletus eſt gratia & ſpiritus ſancti conſolationem recipere pōt, nec inuenire complacentiam in aliqua re mundi, ſed omnia ſunt ſibi amara. Iuxta illud Pſal. 76. Renuit conſolari anima mea, ſcilicet in his temporalibus, memor fui Dei & delectatus ſum. Nec mirum, quia qui habet locum vinum gratiæ non quærit aquam fętidam delectationis mundanæ. Et ſecundum Bern. Delicata eſt diuina conſolatio, nec datur admittentibus alienam, ſed in mente quam ſpiritus ſanctus repleuerit (vt ait Greg.) Amaritudinem terrenorum in dulcedinem æternorum commutat. Sic & beatus Stephanus ita fuit repletus ſpiritu ſancto & gratia Dei, quòd in nullo alio delectabatur. Et quòd ita ſit apparuit, quia (vt dictum eſt) omnibus bonis ſuis abrenunciauit, & ad pedes Apoſtolorum poſuit, cum illis de quibus legitur Actuum. 4. quòd multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna, & nullus eorū quæ poſſidebat aliquid, ſuum eſſe dicebat, ſed erat illis omnia communia. Ipſe enim erat de credentibus. Vnde inuenitur differentia inter repletionem factam a corporalibus & a ſpiritualibus, quia corporalia quanto magis multiplicantur, tanto magis implent vas materiale & reddunt magis ponderoſum, & inclinant deorſum, & quanto magis multiplicantur, tanto minus implent vas ſpirituale, ſcilicet cor hominis, immo potius euacuant. Auarus enim non implebitur pecunia. Eccleſiaſticus. 5. & Ariſto. dicit in primo Politicæ, ꝙ appetitus cupidi eſt inſatiabilis, & tamen replendo ſic efficiunt ipſum magis ponderoſum & inclinant deorſum. Ideo tales, qui ita ſe replent bonis temporalibus repræhendit Pſal. 4. dicens. Filij hominum vſque quo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium. Mendacium quidem ſunt, quia multa promittunt iſta bona, ſ. ſaturitatē, & ſecuritatem, & iocūditatē & de his oib. nihil habetur. Hæc etiam promittit mundus fallax ſibi ſeruiētibus, ideo fatuus eſt, qui ſibi ſeruit. Fatuus enim ille eſt, qui ſua expendit pro perſona quæ nullius eſt valoris, & quæ non poteſt ſibi retribuere mercedem. Mundus autem parum valet, parū poteſt. Inde dicitur Mat. 9. Quid prodeſt homini ſi mundum vniuerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Malè. n. tetribuit amatoribus ſuis pro eo quod ſibi faciūt & expendunt, dum ab eo recedunt, quia pro ſeruitio quod fecerunt ſibi dat eis medicam

D Repleri. Differenter replētur res a ſpirituali b. & corporalibus.

Rerum tēporalium fallacia.

cam vestem de tela, & sic recedunt. O vere fatui, qui sic totum tēpus expēdunt ad seruiendum vanitati & mundo. Et inde est, quòd religiosi iam de mundi seruitio expediti, portant illud, in quo debent sepeliri, ac si essent iam ab eo soluti, quia mortui sunt mundo. Beatus ergo Stephanus cum omnibus abrenunciasset, non sic mundo seruiebat, nec terrenis intendebat, sed (vt dicit epistola) intendens in cęlum vidit gloriam Dei. Ac si vellet dicere, quia intendebat & insistebat seruitio Dei, ideo vidit paratum sibi præmium. Sed spiritus sanctus quāto magis abundat, tanto magis replet, & replendo alleuiat, & trahit sursum, quia desursum est, sicut ignis qui quanto maior tanto velocius mouetur secundum Arist. sursum est. Ideo cum Stephanus esset plenus spiritu sancto, intendens in cęlum vidit gloriam Dei. Etiam spiritus sanctus est veritas, ideo facit contemnere vanitatem.

Secundo cognoscitur, quòd vas est plenum quod dum vertitur non elaquetat liquor intus existens. Sic hoc modo Stephanus deputatus ab Apostolis ad officium viduarum vt ministraret eis, & veritas de officio prædicationis ad tale minus officium nullum verbum dixit, sed humiliter acceptauit. Licèt enim esset Archidiaconus & haberet gratiam prædicādi & miracula faciendi, tamen non est dedignatus implere officium sibi iniunctum humile comministrando fratribus. Et in hoc dominum imitabatur, qui non venit ministrari, sed ministrare. Causa autem huius institutionis fuit, quia crescente multitudine fidelium per prædicationem Apostolorum, ut habetur Act. 6. Conuersi sunt multi de his, qui erant in Hierusalem, qui dicebantur Hebræi, & de Iudæis, qui dispersi fuerant in Antiochia sub rege Antiocho, vel etiam de conuersis a gentibus ad iudaismum cum mulieribus eorum. Ideo quia habitabant quasi religiosi in Hierusalem, propterea murmur fuit inter Græcos & Hebræos, quia mulieres Græcorum despiciebantur in ministerio, & hoc propter alterum duorum, aut quia non eis, ita ministrabatur sicut Hebræis, aut quia erant rudes magis, quàm Hebręæ. Sed audita discordia dixerunt Apostoli non esse æquum eos dimittere verbum Dei, & ministrare mensibus, hoc est, æquum est nos prædicare verbum Dei, & de temporalibus non tantum se intermiscere. Sed modo fit oppositum, quia dimittunt prælati prędicationem, & insistunt temporalibus. Dicunt enim quòd oportet res ecclesiæ seruare. Falluntur tamen quia si insisterent prædicationi seruarentur res ecclesiæ, sicut in primitiua ecclesia propter vitam & prædicationem Apostolorum omnia apportabantur ad pedes eorum. Quis enim tantum dotauit ecclesias? Vtrum propter nobilitatem eorum, qui erant ibi, vtrum propterea, quia sciebant bene plebiscitare, & circumire curias? Non certè, sed propter vitæ sanctitatem prædicationem. Modo vero quia ista cessant propter quę dabantur bona, ideo nunc magis destrueretur ecclesia, quàm construeretur. Elegerūt ergo Apostoli Stephanum plenum fide & spiritu sancto cum alijs sex ad ministrandum mensis, scilicet cum Philippo, Procoro, Nicano, Thimone, Parmena, & Nicolao aduena Antiocheno. Et sic in ista ordinatione Stephanus fuit Archidiaconus, & inter septem primatum habuit. Inde dicit August. quòd Stephanus inter diaconos nominatus est primus, sicut inter Apostolos primus nominatus est Petrus. Qui licèt esset apostolis minor officio tamen omnes præcessit martyrio, & qui primus erat discipulus in ministrando, fit consequenter magister in uiam docendo, non solum verbo, sed opere.

E *Stephanus. Stephanus prim⁹ habuit præbendā paradisi, absque hoc ꝙ fieret iniuria apostolis.*

Sed videtur quòd Christus iniuriam fecerit apostolis non tam cito eos euocando ad cęlum sicut Stephanum, nec tam cito conferendo eis præbendam paradisi sicut Stephano. Quod patet, quia iustum est, quòd qui prius habet gratiam expectatiuam, primo prouideatur in prębenda. Sed Christus primo promisit Apostolis præbendam paradisi, quàm Stephano, dicens eis, Luc. 22. Ego dispono

E Stephanus. Stephan⁹ primus habuit p̄bendā paradisi absque hoc quod fieret iniuria apostolis.

ſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum &c. Sed ad hoc dicitur quòd Papa in eadem eccleſia bene concedit præbendam iſti & illi, tamen de gratia ſpeciali ponitur aliquando in litera vnius. volo autem hunc omnibus anteferri, & ſic qui vltimus impetrauerat ante omnes poſſidebit. Sic Chriſtus primo promiſit præbendam cęli Apoſtolis, ſed de gratia ſpeciali Stephanum ante tulit,& primum introduxit in poſſeſſionem eius per martyrium, nec in hoc fecit iniuriam apoſtolis. Primò quia non minus participauerūt de præbenda cęli quàm ſi fuiſſent primò euocati, immo plus quia continuè poſt mortem beati Stephani merebantur & augmentabant ſuam gloriam. Secundò quia nemini Deus obligari poteſt,& licèt ei facere gratiā cui vult. Alioquin poſſet dicere murmuranti illud patrisfamilias. Mat.20. Amice non facio tibi iniuriam. An non licet mihi quòd volo facere? Tertiò quia licèt prius eis promiſiſſet dare regnum cęlorū: non tn̄ promiſerat eis ꝙ ipſi introducerētur primi in poſſeſſionem illius, ſed ſufficiebat ad impletionem promiſſionis ſuæ ꝙ aliquādo eos introduceret in illud, ſicut & fecit. Tertiò cognoſcitur vas plenum quando fixè & immobiliter ſtat, ſic ꝙ cum difficultate moueri p̄t. Sic beatus Stephanus fixus erat & immobilis ad oēm aduerſitatē cōtra infideles Iudæos. Ideo dicitur plenus fide qua ſingulis reſiſtebat & qua fundabatur. Et ſic fuit quaſi lapis firmus contra lapides Iudęorū, & lapis primus optimè regulatus, quia erat de primis lapidibus in ędificio cęli ponendis. Et quia ſecundū lapides primos qui portant onera regulāt lathomi cōformiter alios, ideo etiam conformiter ad beatum Stephanū debemus regulari. Stephanus enim idem eſt quod regula. Dedit autem nobis dominus tres regulas. Prima eſt regula doctrinæ qua debet regulari liber conſcientię. Vnde ſicut ſcriptores diligentes ſunt ad regulandum ſuos quaternos, ſic debes diligenter regulare conſcientiam tuā ſecundum auditum verbi Dei & prædicationis, non ſicut multi qui ſe regulant

F Stephanus. Regula. Stephanū habemus ſequi ſicut regulam, & de triplici regula.

ſecundum conſcientias malas prælatorum. Stultus eſſet aliquis ſi confideret in teſte de quo ſciret certiſſimè quòd ei⁹ teſtimonium non reciperetur in iudicio. Dominus autem non reſpicit in iudicio niſi teſtimonium proprie conſcientiæ. Roma.2. Teſtimonium illis reddente conſcientia eorum, non aliorum. Secunda regula eſt ſupliciū, ſcilicet crucifixus. Gal.6. Mihi aūt abſit gloriari, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti. Et ſequitur. Quicūq; hanc regulā ſecuti fuerint, pax ſuper illos & mīa. Hæc eſt regula ſecundū quā quilibet Chriſtianus debet ſe regulare. Inde eſt ꝙ altè ſuſpēditur & in ingreſſu eccleſiæ, vt vnuſquiſque ibi regulet vitā ſuā. Et ſi illa videatur nimis ſtricta, quia in illa cruce dn̄s poſuit vnū pedē ſuper alium, dn̄s dedit nobis tertiā regulam vitā & exempla ſanctorum, & pręcipue ſancti Stephani. Sicut.n. primū militē omnes ſequuntur qui aggreſſus eſt ciuitatē, ſic & militē Stephanū in fide & charitate omnes habēt ſequi. Quartò iudicatur vas plenū qn̄ percuſſum non reſonat. Ita & beatus Stephanus tactus iniurijs & accuſationibus falſis, ſed etiam lapidibus non reſonabat nec murmurabat, ſed patienter ferebat. Io.6. Nūquid mugiet bos cum præſepe plenum fuerit. q.d. non. Cū enim præſepe cordis plenitudinem habet gratiæ, non habet tūc locum mugitus tribulationis illatæ. Non ſic multi quia ad modicā frangūtur iniuriā, ſimiles barillo vel lagene, quæ ſatis pacifica liquorem recipit, & cum murmure emittit. Ita & iſti libenter amplectūtur laudes ſuas vel proſperitatem ſi eis contigerit, ſed non ſine murmure tolerant iniurias ſibi illatas vel aduerſitates occurrētes. Quintò cognoſcitur vas eſſe plenū, quādo vento dato a ſuperiori parte liquorem cum maximo īpetu emittit. Sic Stephanus flante ſpiritu ſancto in prædicatione cum maximo affectu emittebat ſuam primam prædicationē, adeo vt ꝓpterea fuerit primus tētus a Iudęis. Vnde euidenter apparebat ipſum eſſe valde plenū gratia, qn̄ monēte ſpiritu ſancto, ita feruenter ſupereffluebat exterius per ſanctæ prædicationis verba. Nam

Mat.12. ex abundantia cordis os loquitur. Et secūdum Greg. spiritussantus quos repleuerit, de se loquentes facit. Non.n. potest non exire de vase pleno gratia id quod in eo est, scilicet verba gratiæ & edificationis. Fluebat ergo Stephanus per operationem spiritussancti ad modum fluuij inundantis, de quo Ecclesiastici.24. Qui adimplet quasi Euphrates sensum. Nam sicut vas superplenum circunquaque effluit, ita multoties dulcedo infusa cordi redundat in sensus corporales, & manifestatur exterius. Ille enim fluuius Euphrates non solum suum replet alueū, sed superinfundit Aegyptum. Nec poterat ipse beatus Stephanus contineri, quin exterius suam plenitudinem ostenderet. Primò (vt dictum est) per verba prædicationis, Secundo per sanctam orationem, quam non solum pro amicis, sed etiam pro inimicis habuit. Tertiò per miracula & signa quibus subueniebat populo, nec adhuc desinit subuenire mortuus, sicut dicit beatus Augu.22. de ciuita.Dei.ca. 8. vbi recitat quòd in Africa sex mortuos suscitauerit, ita quòd plures illorum per suas vestes quę fuerant delatæ ad basilicas eius suscitati sunt. Item vide ibidem de illa nobili muliere quæ morbo arte medicorum incurabili laborans, persuasum habuerat a quodam Iudæo, vt se cingeret anulo quodam quem tamen cum proiecisset, confidens in auxilio beati martyris Stephani, sanata est.

Sermo II. de eodem, & pomeridianus, in ordine. XLVIII. per thema præcedens.

A Stephanus. Spes auxilij diuini et præmij incitabāt Stephanū ad certamen.

SOlent homines libenter certamina aspicere, & delectantur dum vident pugilem strenue se gerentem. Hodie proponitur nobis quoddam certamen non solum hominibus, sed etiam Deo & Angelis spectabile, scilicet certamen protomartyris Stephani, quod dignatus est rex cęlorum aspicere. Apertum est enim cęlum, & aspexit rex cęlorū militē, ꝓ ipso legitimē certantē & aspexit miles dn̄m suū eum coronare volentē, aspexit & gloriam quam ab ipso erat recepturus. Ista enim animant militem ad prælium, scilicet consideratio diuinæ præsentię & auxilij diuini, & spes præmij. Videbat enim dominum præsentem & consolantem, iuxta illud Psalm.92. Eleuauerunt flumina persecutorum Iudæorum, vocem suam terroribus minis & cōcussionibus lapidū terribilibus, sed mirabilis in altis dominus qui Stephanum consolabatur & dolores mitigabat, quia Ps.88. motum autē fluctuum eius tu mitigas. Secundò habebat spem præmij æterni qua fortificabatur, & immobilis fiebat in fide & militia Christi. Vnde sicut anchora immobiliter tenet nauem in mari tempestuosè, sic spes quæ respicit æterna tenebat Stephanum immobiliter in fide Christi. Et sicut luminaria cęli quicquid de eis mentiantur homines, vel quicquid in terra agatur, non mutant cursum, vel retardant, sic Stephanus cuius conuersatio erat in cęlis, propter mala illata a Iudæis, vel propter falsa testimonia quæ contra ipsum producta fuerant, lucem boni operis & patientiæ non mutauit, sed semper in bono perseuerauit, ita vt esset sicut Dauid qui nec benedictione nec maledictione quasi Angelus Dei mouebatur, verificans in se illud Prouer.12. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Non est ergo mirandum si Stephanus inuentus est tam fortis & constans ad præliandum contra hostes suos, & maximè illis diebus. Nam secundum naturales luna existente plena implentur ossa leonis & aliorum animalium medulla, a qua habent fortitudinem suam in inuadendo prędam. Sic cum illis diebus luna naturæ humanæ, quę a principio suæ creationis fuerat vacua diuina gratia, superueniente peccato primi parentis, fuisset sic plena, ꝙ amplius non potuisset repleri, quando diuinitas iuncta est humanitati, & posita est in ventre Marię, non est mirabile si tunc impleta sunt gratia & fortitudine ossa leonis de tribu Iuda, idest martyres, sicut Stephanus. Nec dubium quin

multo

multo amplius cæteris repleta sit virgo Maria, in cuius vtero facta est talis coniunctio solis diuinitatis cum luna humanæ naturę. Itaque ad eam accedamus vt de plenitudine eius mereamur accipere, dicentes Aue.

B Stephanus. Stephan⁹ fuit miles nobilis ꝑpter tria.

MIles aliquis dicitur nobilis & strenuus propter tria. Primo quando est ita animosus quòd nec timore mortis sui equi, nec timore suæ mortis fugit de bello, sed viriliter agens & equum suum mortuum dimittens, ab hostibus deuinci non potest. Sic Stephanus qui corpus suum in bello dimittens, victor de hostibus suis Christo spectante fuit

Secundo quando dominum suum vel principem per loca periculosissima transeuntem audet sequi, ita ꝙ nullo mætu auertitur quin transeat. Sic & Stephanus dominum secutus est per asperum & periculosum iter passionis & mortis.

Tertio quando primus in impugnatione castri intrat muros. Sic iste primus post Christum martyrij violentia intrauit cęlum, sciens scriptum esse Mat. 11. Regnū cęlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Vnde sicut Aminadab, quia primus intrauit mare rubrum, ideo meruit dignitatem præcipuam inter filios Israel cum sua tribu, scilicet tribu Iuda, vt recitat Nicolaus de Lyra super primo. c. Matthęi. Sic Stephanus, quia primus mare rubrum martyrij aggressus est, & primus castrum cęleste intrauit, ideo protomartyr dictus est, & primas martyrum, & ecclesiam plurimum dignificauit. Nō enim est ita gloriosum intrare castrū postquam multi intrauerunt, sicut si primo intraretur, nec ita remuneratur talis intrans post alios sicut primus. Ideo quia Stephanus sic viriliter egit, & primus ingressus est, conuenienter dicitur, Plenus gratia & fortitudine.

C Stephanus. Sephan⁹ fuit fortis cōtra tres insultus.

Quoniam matutino sermone dictū est qualiter beatus Stephan⁹ fuit plenus gratia, nunc restat dicere quomodo ipse fuit plenus fortitudine & constantia. Itaque fuit Stephanus fortis & constans contra tres insultus. Primum insultum habuit per disputationem. Nam visis signis & prædicationibus quæ faciebat surrexerūt quidam de synagoga Libertinorum, vel quia erant dati libertati, vel de tali loco, & similiter quidam de Alexādria & Cilicia & Asia disputantes cum Stephano de lege & articulis fidei. Sed quia ibi erat inordinata affectio, ideo non oportet quęrere rationē in illa disputatione. Statim tamen a spiritu sancto confutati sunt, nec poterant resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur. Ibi fuit primum adiutorium. Ibi enim erat magna multitudo contra vnum, sed spiritui sancto nō poterant resistere. Dicit enim dominus. Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri. Mos est enim malorum contra bonos insultare, & principaliter ex inuidia. Nam inuidi sunt sicut canes de macello qui non expectant bonas carnes, sed la tripaille gallicè. Sic isti in disputationibus suis non quęrabant fructū, sed tantum si quid mali dixisset, sicut etiam multi sæpe in prædicationibus sont aux escoutes, si quid audiant mali vt referant. Sed Stephanus erat irrepræhensibilis in doctrina, quia quod prædicabat verbis, confirmabat prodigijs & miraculis. Non sic qui prædicant verbis, & factis negant. similes campanę pulsanti, quę dū alios ad ecclesiam conuocat, seipsam vastat & extra ecclesiam manet. Igitur cum per disputationem non proficerent Iudæi impugnando beatum Stephanum. Secundus insultus eorum fuit adducendo duos testes falsos, qui eum de quatuor accusabant, scilicet de blasphemia in Deum, in Moysen, in tēplū, & legem. Sed cōtra hoc affuit diuinum auxilium, qm̄ intuētes eū qui erant in concilio, viderunt faciē eius quasi faciem Angeli, hoc est splendidam ac si iudicaretur aliquid spirituale in eo, vt illi nequam terrerentur. Sed de hoc insultu se expediuit & purgauit. Primò magnificando Deum, & ostendendo quomodo ipse est Deus gloriæ. Secundò ꝙ Moyses fuit Deo familiaris & zelator pro fratribus suis interficiendo Aegyptium. Tertio ꝙ lex data Moysi fuit a Deo, & quod tēplum similiter factū est iubēte Deo. Et

tunc acriter incœpit eos redarguere dicens. O incircuncisi cordibus & auribus, & dura ceruice, vos semper spirituisancto restitistis sicut patres vestri. Quem enim prophetarum non occiderunt patres vestri? Et interfecistis eos qui prenunciabant de aduentu iusti. Videmus in natura ꝙ serpentes & venenosa aīalia lapidibus obruuntur ab hoībus, & nunquam manu tenentur. Sic naturale esset vt mali lapidarentur a bonis lapidibus correctionis, sicut volebat facere Stephanus. Sed modo fit econuerso, quia serpentes lapidant homines, idest mali bonos & exuunt eos bonis suis & vita sua. Ad quæ verba sequitur tertius insultus. Audientes enim hæc dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum quod nihil poterant inuenire contra eum. Sed ecce videns dominus sibi imminere mortis periculum, desuper astitit parans sibi auxilium. Vnde sequitur. Cum esset Stephanus plenus spiritu sancto, intendens in cęlum vidit gloriam Dei. Intendebat Stephanus in cęlum vt ad suæ peregrinationis terminum, sicut peregrinus lætatur cum appropinquat ad suum hospitium. Nec mirum, quia locum iam in terra non habebat, quia eiecerunt eum extra ciuitatem. Mercator autem propter magnum lucrum facilè sustinet malam dietam. Sic Stephanus vt lucraretur cęlū, intendebat ēt in cęlum tanquā ad lectū ad quiescēdum, & vidit gloriam Dei, idest corpus Christi gloriosum, & ait. Ecce video cęlos apertos, & Iesum stantem a dextris virtutis Dei. Vbi considera primò ꝙ istud verbum fuit causa occisionis Stephani, sicut simile verbum fuit causa occisionis Esaiæ. Inde Augu. O stephane dic Iudæis aliquid vt incipias lapidari & possis coronari. Dic eis ꝙ nihil fecerunt, quia viuit quem occiderunt. Dic eis ꝙ vides ad dexteram patris stantem, quem illuserunt in cruce pendentem. Secundò ꝙ in protomartyre Stephano significatū est ꝙ omnibus martyribus aperta est ianua cęli per martyrium. Ideo iniuriam facit martyri qui pro eo orat in ecclesia, vt dicit Augu. Sicut & cęli aperti sunt i Christi baptismate, ad designandum quòd omnibus baptizatis aperitur ianua cęli. Et in hoc animat Stephanus consocios suos martyres dicens illis. Ecce video cęlos apertos &c. hoc est securum refugiū. de quo Ps. 80. Altissimū posuisti refugium tuum. Ante passionem non habebatur illud refugium, quando clausum erat cęlum & serui Dei cadebant in regione aduersariorum in infernum. Ideo tunc non erat mirum si timebatur bellum. Infra cęlum non erat reperire locum securū, nec mūdū propter peruersitatē hominū nec aerē istum propter habitationem demonum, nec paradisum terrestrem propter ignem & gladium qui prohibent ingressum. Cęlum vero locus est securus, in quo machine non timentur propter loci altitudinem, nec famis inopia propter loci vbertatem, nec proditio propter habitantium fidelitatem. Non ergo timere debuit qui dicebat. Ecce video cęlos apertos, & Iesum stantem a dextris virtutis Dei. Vnde quatuor possunt consolari pugnantem. Primum est refugium seu ostensio refugij. Hoc modo consolatus est Stephanus qui vidit cęlos apertos, non fractione, sed claritate vel intelligentia. Tolerabilis enim sibi esse poterat domunculę luteę destructio, ostēso sibi palatio Dei aperto. Secundo ostensio adiutorij, & hoc cum vidit Iesum stantem a dexteris virtutis Dei. Consolatio magna est vnico pugnanti contra multitudinem, videre omnipotentem paratum sibi auxiliari. Sicut autem mater semper est prope filium infirmum, sed nō quando sanus est, sic dominus est semper prope eum qui est in tribulatione secundum illud ps. 80. Cum ipso sum in tribulatione. Tertiò ostēsio exempli, quia Christum qui passus est vidit in gloria. Glos. Ne pro Deo lapidandus titubet in terra, Deus homo crucifixus apparet in gloria. Sicut autem nobilis canis habet ex natura sua quòd quando sentit prædam & habet vestigium, quòd ardenter insequit eā per pinas & tribulos & lapides. Sic Stephanus vt vidit Christū secutus est eū per lapides vsque ad mortē, & sanguinis

Mali nūc etiam bonos persequuntur.

D Stephanus. Stephanꝰ vidit cœlos apertos notatur quòd martyribus est ianua cœli aperta.

E Stephanus. Quatuor consolabantur. Stephanū quæ consolantur pugnantem.

guinis effusionem. Quartò ostensione pręmij consolatus est eum, quia intendens in cęlum vidit gloriam Dei. Greg. Consideratio præmij minuit vim flagelli. Sed ex opposito apparet calliditas diaboli circa suos ministros, ꝙ se eis non ostendit sicut Christus nec domum infernalem in qua cum eo sunt habitaturi, nec mercedem quam ab eo sunt recepturi, immo quantum potest hæc ab eis abscondit. Amenitatem vero viæ eis ostendens, velatis oculis eos ad infernale patibulum ducit. Qui eius horribilitatem agnosceret, statim ab eo recederet, & qui finem vitæ agnosceret, retro pedes suos conuerteret cum Psal. 118. qui ait. Cogitaui vias meas, & conuerti pedes meos in testimonia tua, intendens in cęlum non in terram, sicut multi de quibus Psalm. 16. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Et principaliter in morte non intendunt nisi terrenis in quibus se occupauerunt. His auditis exclamantes voce magna, continuerunt aures suas, immo nullas habebãt, qa neq; bene audire poterant de amicis & inimicis sicut inuidi. Paulus autẽ erat vnus de his qui cõtinuerant aures suas, sed misericors dominus qui aperit & nemo claudit, obturatas aures misericorditer aperuit. Et impetum fecerunt vnanimiter in eum accipiendo eum, & ducendo eum extra ciuitatem. Et eijcientes eum extra ciuitatem lapidabant. Isti lapides erant preciosi, & ita quòd se ponebat ad genua ad recipiendum. Fuerunt enim preciosi propter tria. Primo quia fuerunt precium regni & per eos regnum cęli acquisiuit, & ideo non immerito vt ecclesia canit lapides torentes, idest cum impetu sicut torrens venientes illi dulces fuerunt. Inde est quòd voluit dominus pro milite suo facere quod noluit ad tentationem suasoris facere pro seipso, scilicet conuertere lapidem in panem. Ipse enim conuertit Stephano lapides in dulcedinem. Non sic diabolus qui suis conuertit panem in lapides, secundum illud Prouer. 20. Suauis est homini panis mendacij, & postea os eius implebitur calculo. Secundo quia sibi fuerunt in magnum

F Stephanus. Lapides Stephani fuerunt preciosi propter tria.

adiutorium, quia illis destructus est carcer corporis eius in quo clausus tenebatur vt liber egrederetur. Et maximè cum videbat gloriam Dei ad quam anhelabat, sicut faciebat eius discipulus Paulus. Tertio, quia illi lapides erant pars coronæ eius, hoc est erant ad præparandum coronam. Isti enim lapidatores multum vtiliter Stephano seruiebant, quia ei fabricabant coronam de lapide precioso, carcerem destruebant hostem eius familiarem occidebant, & pecuniam dabant quo emeretur paradisi gloria. Vnde triplex corona inuenitur in sacra scriptura. Vna stellarum. Apoca. 12. quæ pertinet ad splendorem sapientiæ prædicatorum, & illam habuit Stephanus pro primo insultu. Alia est de auro, Exod. 15. quæ cooperiebat arcam, & ista est pro virginibus, quia non putrefit virginitas in terra, sicut nec aurum. Stephanus autem fuit virgo, quod patet & traditione viduarum in manu eius. Fuit enim custos dominarum, quæ non debebant committi nisi virgini vel casto. Sed de multis modo timendum esset si eis committerentur, ne pastor lupus esset. Patet etiam illud ex hoc ꝙ facies eius apparuit. sicut Angeli. Sed tertia est de lapide precioso, de qua Psal. 20. Posuisti in capite eius coronam de lapide precioso. Quanto autem quis plures patitur iniurias & tribulationes, tanto maiorem habet coronam in cęlo, & ista est martyrum.

G Corona. Triplex inuenitur corona in scriptura sacra.

Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus. Ipse enim erat consentiens neci eius. Testes autem secundum legem erãt qui primi lapidabant. Immo secundum Augustinũ. Paulus qui omnium vestimẽta lapidantium custodiebat in omnibus lapidabat quasi consentiẽs omnibus, sicut ille qui vadia alicuius ludi custodit ex omni parte, ex omni parte consentit ꝙ ipsi ludant. Et lapidauerunt Stephanum inuocantem & dicentem, Domine Iesu suscipe spiritum meum. Consuetudo est quòd quando aliquis habet aliquem verum amicum, qui nunquam deficit in necessitate, si est in maxima necessitate

H Stephanus. Commendare spiritum. Exemplum Stephani debemus cõmendare spiritum Deum in morte.

constitutus solet eius auxilium implorare. Sic & Stephanus auxilium Christi implorat dicens. Domine Iesu suscipe spiritum meum. Cognoscens enim quòd spiritus erat melior pars sui, solicite pro eo rogauit, tradens corpus suum lapidationi. Sed econtrario vsurarius non timet diabolo dare spiritum suum, vel mercator fallax, & mulier venalis. Non timet enim dare animam diabolo, vt corpori possint prouidere. Non sic fecit Stephanus, sed sicut rex vel princeps sæpe exponit contra hostem suum aliqua parua castra, vt possit custodire fortia, sic exposuit corpus vt custodiret animam. Nec mirandũ est si Stephanus hanc fecit orationem, quia diabolus etiam sanctis insidiatur in transitu, vt patet in Martino. Sic & Christus transiturus spiritum suum Deo patri commendauit. Sicut ergo perdix falconem fugit intrando foramen, & ouis lupum fugiendo ad pastorem, vt sic sit in tuto, sic Stephanus dæmonem fugiens, ad Christum suspirabat dicens. Domine Iesu suscipe spiritum meum.

Documenta nobis tradita a diuo Stephano.

Hic possumus sumere tres doctrinas. Prima est quòd dẽmus principaliter orare pro anima, & eam Deo commendare.

Secunda est ꝙ debemus in morte singulariter tale auxilium implorare.

Tertia est ꝙ debemus longe ante discere verba, quæ volumus dicere in morte. Ista videlicet q̃ dixit beatus Stephanus vt eorum recordemur in morte, vt hortatur magister Ioannes Gerson. Positis autem genibus clamauit uoce magna. Domine ne statuas illis hoc peccatum. O quàm specialiter debemus nos commẽdare orationibus sancti Stephani, quia secundum Augu. Nunc multo magis exaudietur pro veneratoribus suis quàm tunc pro persecutoribus suis pro quibus fuit efficax. Nam si Stephanus non orasset, ecclesia Paulum non haberet. Igitur preces Stephani exauditæ nobis dederunt scyphum in sacco Beniamini, idest Paulum de tribu Beniamin, de quo dominus vinum optimum sanctę ecclesiæ propinauit. Posset autem nunc orans ad dominum pro suis cultoribus ostendendo quæ passus est dicere. Psalm. 118. Hæc facta est mihi, quia iustificationes tuas exquisiui. Portio mea domine, id est illi qui me colunt qui sunt quasi pars mea, sit in terra viuentium. Idem tamen Augustinus in sermone domini de monte ait, quàm Stephanus multum fuit vindicatus in Paulo in persecutionibus suis, & quando castigabat corpus suum & in seruitutem redigebat. Et cum hoc dixisset obdormiuit in domino. Augu. O somnum pacis, Quid illo somno tranquillius? Qualis ibat ad amicos, qui sic diligebat inimicos? Dicitur communiter quòd bona vita ducit ad bonum finem, & mala ad malum. Exemplum habemus in natura. Nam arbor ad illam partem ad quam inclinata est cadit, si ad dexteram, ad dexteram, si ad sinistram, ad sinistram. Mirabile enim esset quòd arbor inclinata ad dexteram caderet ad sinistram. Ideo quasi miraculum esset quòd qui duceret malam vitam, bene caderet in morte. Bene autem Stephanus obdormiuit, quia sicut ille qui dormit non mouit manum nec pedem, sic nec iste fuit motus corde per impatientiã nec opere, ideo dormiebat quia dulciter substinebat. Sed multi sunt qui non sòlum concutiuntur lapidibus, sed leuibus iniurijs. Vnde quando infirmus quiescit signum est quòd viuet & curabitur. Ioan. 11. Si dormit saluus erit. Sed quando non potest dormire nec de die, nec de nocte, signum est mortis. Sic quando persona bona sustinet iniurias sibi illatas, signum est quòd habebit vitam æternam. Sed quando econtrario, signum est mortis æternæ.

Orationis Stephani mirabilis effectus.

I Stephanus. Ex bona vita Stephani secutus est bonus finis.

De eodem Santo, Sermo III. & in ordine XLIX. per thema.

Placuerunt seruis tuis lapides eius. Psalm. 101. Quæritur quomodo placent seruis domini lapides quib. lapidatus est Stephanus, cũ lapides isti interfecerint eum. Non enim libenter videntur interfecto-

fectores amicorum, & gladius perditur qui interfecit amicum? Respondetur ꝙ seruis Dei placebant. Primo, quia sciebant illos summo lapidario placere, cuius occulto & iusto iudicio permittuntur electi a malis torqueri ad profectum & vtilitatem ipsorum. Sicut enim contrarietas est inter elementa mundi, sicut secundum iustam Dei ordinationẽ inimicitiæ sunt inter mundi habitatores. Decipiunt.n. astuti simplices, persequuntur maligni innocentes, conculcant infirmos potentes. Nec hoc incepit de nouo, sed quasi ab initio mũdi. Gen. 3. Inimicitias ponã inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius. Serpens enim decepit mulierem simplicem, Cain malignus & semen serpentinum occidit Abel innocentem, Pharao paruulos fecit submergi. Herodes innocentes occidi. Vnde Ecclesiasticis. 4. Verti me ad alia & calũnias quæ sub sole geruntur, & lachrymas innocentium & neminem consolatoré, nec posse resistere eorum violentiæ cunctorũ auxilio destitutos. Miserabile enim est bellum istud & partes valde impares. Nã ex vna parte est simplicitas, ex alia astutia ex vna infirmitas, ex alia potentia, & ex vna innocentia, ex alia malitia. Sed quia sancti nouerunt ista procedere ab eo qui sedet super thronos & iudicat iustitiã, de cuius throno procedunt fulgura, voces, & tonitrua, & hoc in vtilitaté amicorũ Dei, de quorum numero erat Stephanus qui quasi primicerius & vexillifer militię domini extitit, ideo nil mirum si placuerunt eis lapides eius. Secundò quia cognoscebant quantæ virtutis & precij essent lapides illi. Communiter dicitur ꝙ rusticus nescit quantum valeat calcar, sus nescit quid valeat gemma. Sic rustici moribus nesciunt quid sit de lapidibus Stephani, sed serui domini sciunt ꝙ sunt preciosi. Primò quia habuerunt magnam virtuté. Vnde semel quidam emit vnũ lapidé magna pecunia, quo empto quęsiuit a venditore cuius esset virtutis. Respondit alter ꝙ nesciebat nisi quia virtuté habuerat a bursa extrahendi pecuniam quatuor miliũ librarum. Sic lapides Stephani habuerũt virtuté extrahendi a Deo tesaurũ glorię suę, ideo non mirum si reputentur pręciosi. Secundò quia per eos reputatus est Stephanus pręciosus, sicut illi qui portant lapides vt placeant regibus. Per hos .n. placuit Deo, ita vt corronaretur a Deo corona preciosis lapidibus intexta. Talé.n. decebat regé regũ dare militibus suis. Licèt dominus Iesus fuisset coronat⁹ corona spinea, ex eo ꝙ mũd⁹ suos coronat spinis tribulationbus, & miserijs. Placuit etiam per hos populo, in signum cuius dum pingitur semper ponitur lapis super caput vel humeros eius. Dicitur de aliquo viro multum reputato ꝙ tẽtus est, quòd qui ne luy peult donner il luy gette. Sic Stephanus erat, ita vt ei proijcecerent lapides preciosos Iudæi, sed nesciebant precium eorum. Tertiò quia multum ęstimantur a Deo & appreciantur. Preciosus enim esset lapis quo emeretur unus comitatus, preciosior quo ducatus, sed preciosissimus quo regnum. Præciosissimi ergo erant lapides Stephani in conspetu Dei, pro quibus dedit regnum cęlorum. Vt autem horum lapidum virtuté & precium scrutari valeamus, ad lapidicinã Mariam ex qua excisus est lapis sine manibus, quæ etiã peritissima est lapidaria recurramus eius iudicium super hoc requirẽtes, & ꝓ suo labore salutationem ei offerentes dicendo Aue.

A. Inimicitia. Inter bonos & malos est cõtinua inimicitia & pugna.

B. Stephanus. Lapides Stephani erãt preciosi propter tria.

C. Lapidari. Septem leguntur lapidati in sacra scriptura.

SEptem inueniuntur lapidati vel lapidari parati in scriptura sacra. Primus fuit blasphemus. Leuit. 14. c. Sic blasphemi tanquam euomentes venenum ex ore & animalia venenata lapidari deberent. Sed modo istud regnum illo uitio laborat, quia non puniuntur. Secundus fuit Salphat qui collegit ligna in sabbato Numeri. 16. Sic sacerdotes qui ꝑtermissis spiritualibus se deputant ad temporalia. Sed modo lapidantur stercoribus boum. Ecclesiastici. 22. De stercoribus boum lapidabitur piger. Ista sunt stercora Pauli, tẽporalia videlicet bona. Tertius est Achor qui furatus est auream regulam. Iosue. 7. Sic religiosi qui regulam & regulę instituta furantur contra ordinationes patrũ. Quartus fuit Aduram qui erat super tributa

buta.4.Reg.12.Isti satis consueuerunt lapidari.Isti sunt qui colligunt tributa.Colligunt enim lapides aureos, nil mirum si recipiãt pro illis lapides linguæ. Quintus fuit Naboth qui noluit cõmutare vineã in hortum olerũ. Sic multi, quia nolunt sequi malos,& commutare pęnitentiã in voluptatẽ carnaliũ desideriorũ,sicut olera quæ cito decident.de quo.3. Reg.21.Sextus fuit Christus quẽ voluerunt Iudæi lapidare pro bonis operibus.Inde ait eis Io.10.Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo,propter quod horum me lapidatis. Sic multi de bonis operibus & propter bona opera quæ ostendunt lapidantur, & hypocritæ vocantur. Septimus fuit Stephanus,quia dicebat se videre cęlos & Iesum. Sic multi quia contemplatione vacant & cęlestibus intendunt, opprobrio habentur.Sed iusti non curant de contumelijs & irrisionibus malorũm, sed gaudẽt digni haberi pro nomine Iesu cõtumeliam pati, ideo non mirũ si seruis domini placuerunt lapides eius.s. Stephani.

Stephan⁹ duplicibus lapidibus lapidatus est.

Duplicibus lapidibus lapidatus est Stephanus.Primò lapidibus obiurgationis & diffamationis, & lapidibus linguæ. Vnde cõmuniter qui vult alium in vindictam diffamare solet dicere.Ego proijciã tot lapides in horto tuo ꝙ percipies. Alij sunt lapides manu proiecti, & vtrique lapides patiẽter portati placuerunt seruis dñi. Et secundũ hęc erunt duo sermones.In primo & mane dicetur quomodo Iudæi proiecerũt in Stephanũ lapides linguæ. Post meridiem vero qũo lapides materiales.

Pro primo dico ꝙ proiecerunt in eum tres lapides linguæ. Primus fuit disputando contra eum vt inueniret occasionẽ aliquã proijciẽdi in eum lapides materiales. Et pro isto dicitur in textu epistolæ. Surrexerunt quidam de synagoga disputantes cum Stephano inuidentes gratiæ eius, quia cum efficacia prędicationis habebat signa & prodigia & ꝑ hoc multos conuertebat. Non sic multi qui habent pulchra verba, sed opera nulla, qui bene dicunt, sed nihil faciunt, similes contractis ante ecclesiam qui habent linguam expeditã & alia membra inutilia. Sed Iudæi volebant assimilari bultello qui furfur retinet & farinã dimittit transire. Voluissent.n.ꝙ Stephanus dixisset aliqua verba repræhẽsibilia quę bene retinuisset, sed de verbis salutaribus non curabant. Frustrati sunt tamen intentione sua, quia prouiderat sibi dominus de prudentissimo, & optimo pugile in quo spiritus veritatis loquebatur,cui impossibile erat resistere.Habebat autem Stephanus conditiones optimi ducis & capitanei. Rex enim volens eligere ducem & capitaneum suo exercitui cõtra suos hostes,eligit virum qui duo principaliter habeat. Primò ꝙ sit ingeniosus in arte pugnandi. Secundò quòd sit robustus & fortis in sustinendo & percutiendo, vt sicut primus & principalis det exemplum suis militibus.¦Figura Iudicum.7.de Gedeon quem dominus elegit uirum fortem & industriũ in arte pugnandi.Quod apparet,quia primus in aggrediendo alios animabat dicens.Qđ me videritis facere hoc facite.Sic in Stephano apparuit prudẽtia & ingeniũ in disputatione,& fortitudo in lapidatione, adeo vt suo facto non parum animauerit sequentes Athletas Christi.

D Stephanus. Stephan⁹ habuit cõditiones boni capitanei.

Secundus lapis fuit proiectus per falsos testes qui Stephanum accusabant de blaphemia dicentes,Homo iste non cessat loqui verba aduersus locum sanctum & gentem.Vnde falsi testes Stephani & generaliter omnes multum culpandi sunt. Primo quia filij sunt & genitura diaboli. Inde.3.Reg.21. testes producti contra Naboth appellati sunt filij Belial & filij diabolici.Secundò sunt Antichristi qui testimoniũ perhibent falsitati,sicut & Christus testimonium perhibuit veritati.Ideo enim isti falsi testes contra Stephanũ producti fecerunt ipsum interfici, quia erant Antichristi. Tales plurimum odit Deus, & sæpe malè moriuntur. Prouer.6. Sex sunt quæ odit Deus &c. linguam proferentem mendacia,& testẽ fallacẽ.Et Prouer.12.Testis falsus non erit impunitus, & qui loquitur mendacia non effugiet. Exẽplũ de hoc habes in quadam epistola Cyrili episcopi Hierosolymitani de miraculis beati Hieronymi, vbi dicit ꝙ Sabi-

E Testis. Testes falsi sunt multum culpandi.

nianus

nianus quidam hæresiarcha dum mendacio suo vellet infamare beatum Hieronymum, in tutamen sui erroris attribuens illi aliquod opusculum, quod ipse confinxerat. Tandem publicè inuisibiliter amputato capite perijt. Sed nec defuit Stephano dominus tanquam adiutor in opportunitatibus in tribulatione. Tunc enim qui erant in consilio viderunt faciem eius tanquam Angeli, vt facile per hoc pateret, in eo aliquid esse diuinũ, & mẽtitos fuisse testes contra eum. Et sic Deus, qui in eo se ingerebat, fecit eum forte ad resistendum Iudæis, immo fuit eius fortitudo. Vnde sicut columnę licet aureę, vel argenteę sint ad onera portanda debiles, ponitur tamẽ aliquid interius solidum, vt lignũ vel ferrum quòd exteriorem debilitatem supportat. Sic Stephanus debilis erat ad resistẽdũ Iudæis & sustinendum insultus eorũ propter Deum. Terra enim erat inanis & vacua. Gen. 1. Donec Deus, qui est fortitudo bonorum se infra animam posuit, & sic fortificata est anima eius, vt posset dicere. Psal. 117. Fortitudo mea & laus mea dominus, & factus est mihi in salutẽ. Hinc Abac. 3. Ibi abscondita est fortitudo eius, quæ tamen quodammodo in vultu eius angelico exterius apparuit. Sed nec ꝓpter hoc mutatus est Stephanus quin esset corpore passibilis. Hinc Tertull. Mutatur faciens Moysi incontemplabili claritate, sed idem Moyses, qui antea videbatur. Sic Stephanus iam angelicum vultum induerat, sed eadem caro quæ postea lapidabatur.

Tertius lapis fuit proiectus quando stridebant dentibus in eum, dissecabanturq; cordibus. Auditis enim falsis testibus, interrogauit Stephanum summus sacerdos si hæc ita se haberent. Qui responsione sua approbauit legem Moysi ostendens eam fuisse a Deo datam, & templum esse sanctum. Et tandem conuertit sermonẽ suũ ad increpandum Iudęos dicens. Dura ceruice & incircuncisi cordibus, vos semper spiritui sancto resistitis. Vnde Iudæi propter suam indomabilitatem dicuntur in Psal. 21. vnicornes, cum dicitur. Salua me ex ore leonis, & a cornibus vnicornium humilitatem meam. Vbi gl. ait. Hoc animal citius moritur, quàm dometur. Sic Iudæi semper fuerunt indomabiles, vt hic dicit eis Stephanus. Ezech. 3. Patres eorum pręuaricati sunt pactum meum vsque in diem hanc, & filij eorum dura ceruice & indomabili corde sunt. Peiora sunt animalia & crudeliora, quæ vnum cornu, quàm quæ duo habẽt. Sic Iudæi, quæ in vno cultu Dei gloriabantur, quàm Gentiles, qui in pluribus. Sic etiam præpositi principiũ, qui potestatem super vnum locum habẽt, sunt crudeliores, quàm eorum principes, qui super plurima loca. Inde Cassiodo. Quæ vno cornu armantur, multo fortiora sunt his quibus duo attribuuntur.

Sed hic quæritur an licebat Stephano sic subsannare suos persecutores, & ita durè increpare? Et videtur ꝙ non, quia respõsio mollis frangit iram, dura suscitat furorem. Nõ oportebat autem nec licebat Stephano ꝙ esset causa peccati aliorũ. Respõdetur, Prima propositio. Vbi fuisset spes de emendatione suorũ persecutorum, beatus Stephanus eos dulcibus verbis aggressus fuisset & similiter alij martyres. Vnde Dauid cithara psallebat, & Saul melius habebat Saul tyrannum significat, quem dulcis locutionis melodia linire oportet, vt spiritus malignus iracũdiæ ab ipso effugiat. Prouer. 25. Patientia lænietur princeps. Et Prouerb. 15. Responsio mollis frãgit irã, sermo durus suscitat furorem. Eccle. 6. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Similiter Abner percũssit Azael auersa hasta in inguine, & statim mortuus est, quia nisi principes, aut maiores ex aliquo & indirecto percutiantur correctione potius, quàm euidenter & cum duritia, statim aggrauantur, & in furiam conuertuntur, & sic nullatenus superantur. Lignum enim & non ferrum tunc debet ad eos conuerti, & obtusa correctione non aspera tunc debẽt percuti, & tunc solent facilius per humilitatem cadere.

F *Stephan⁹. An licebat Stephano durè increpare suos persecutores.*

Secunda propositio. Quia Stephanus videbat suos persecutores induratos, ideo eos uerbis asperis torquebat & irridebat. Vnde huius rei causa erat, quia absque timore Dei in eum irruebant. Ps. 62. Subito sagitta-

sagittabunt eum & nõ timebunt. Propterea vt non videretur eos timere qui propter timorem credebant illum a fide diuertere, ideo absque timore eos duriter increpabat, & sagittabat ex aduerso uerbis asperis, ita vt impleretur illud Ps.63. Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorũ, i. persecutorum. Paruulus enim erat Stephanus & humiliatus, sed tyrannos & persecutores plagabat in corde, nunc verbis duris, nunc patientia sua, nunc miraculorum coruscationibus dissipans eorum consilia de destructione fidei. Ps.143. Fulgura coruscationem & dissipabis eos. Secundò vt videretur eorum tormenta paruipendere, & ꝙ nihil in eo proficiebant persecutores. Non enim eum sauciare poterant seu vulnerare. Dicitur enim irridere quasi intus ridere. Ideo ille irridet persecutores suos, qui licèt exterius crucietur, interius tñ patientia armatus oĩa paruipendit. Chrys. homil. 22. super epistola ad Heb. Sicut pueri cum percutiunt nos cũ furore & nil sentimus tũc ridem⁹. Sic & nos ridere mente debemus cum nos mali persequuntur, qui eorum persecutio in bonum nobis cedit, si patienter toleremus. Si uero scuias, factus es puer. Cum enim ad puerũ seuietẽ quis cõspexerit, ridet. Hæc ille. Inde Vegetius lib. 1. de re mili. dicit ꝙ est duplex modus percutiendi, scilicet cęsim, idest cum acutie gladij, & punctim, idest cum punctura. Romani non solum facile vicerunt pugnantes cęsim, sed & irriserunt, quia sic pugnans raro interficit, quia vitalia defendunt contra tales ictus tam armis, quàm ossibus. Percutientes autem punctim aduersarios sauciant antequam videant, & tales ictus timendi sunt. Sic duplex est modus percutiendi. Vnus punctim, & illo modo vtitur Deus contra aduersarios suos, propter quod & ipsos sauciat antequam videant. Quia autem sic eos punctim feriat patet Iob.21. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Alius modus percutiendi est cęsim, quo contra electos Dei vtuntur persecutores eorum propter quòd ipsi persecutores denudantur & exhibent se vulnerabiles faciliter, & ipsi electi contra tales ictus muniuntur intrinsecus ossibus proprijs, idest fortitudine patientiæ, & armis protectionis diuinæ, vt non multum lædi possint. Ideo talem modum faciliter vincens non curabat Stephanus, sicut nec ille de quo.2.Machab.5. irridens crudelem tyrannum. Tertiò quia videbat se Stephanus persecutoribus altiorẽ & per suum martyriũ exaltari, eo quòd dignus habitus esset pro nomine Iesu contumeliam pati, ideo eis tan quã inferiorib. & victis durè loquebatur. Vnde Plutarchus lib.8. memorabilium dicit. Si super lignum palmæ magna onera imponas, ac tam grauiter oneres, vt magnitudo oneris sustineri nequeat, nõ deorsum cadit, nec in terra flectitur, sed aduersus pondus resurgit & sursum nititur recuruare, & propterea placuit palmam signum esse victoriæ. Hæc Plutarchus. Deut.25. Quem iustum esse cõspexerint. illi victoriæ palmam dabunt. Sic Stephanus iniurijs & pęnis oppressus, supra vires humanas nõ deorsum flectebatur, sed aduersus pondus imponentes toto spiritu exurgebat, vt dicere posset. Quasi palma exaltatus sum in cades. Semper enim latrat bonus canis in eũ, qui exurgit aduersus dominum suũ. Audientes autem hæc dissecabantur cordibus & stridebant dentibus in eum. Ipsi enim quasi equi scabiosi sustinere non potuerunt pectinem correctiones, sed fremebant dentibus in suum correctorem. Aliter enim a Iudęis, aliter a gentibus in primitiua ecclesia persequebantur Christiani. Iob. 27. Ab interioribus, scilicet Iudæis, qui erant de genere Christi egredietur tempestas, & ab arcturo frigus, idest a gentibus potestas opprimens. Gentiles enim ex potestate & contemptu, Iudæi vero ex malitia & furore. Inde dicitur hic quòd fremebãt dentibus aduersus Stephanum, non quærentes nisi eum opprimere. Excellentes enim in virtute & potestate sunt inter populares quasi leones cum dentibus suis inter catulos, vt dicit Antisthenes, & habetur in 3. Politicæ. c.18. ita quòd bestiæ debiles & populares vix possunt durare in conspectu talium, & periculum est de oppres-

G Percutere. De duplici modo ꝑcutiendi, scilicet cesim & pũctim.

Palma cur dicatur signũ uictoriæ.

H Stephanus. Stephanus erat immobilis in fide Christi.

oppressione. Sic contra Stephanum humilem & abiectum erant omnes maiores Iudæorum, & ideo non mirum si eum corporaliter oppresserunt, non tamen animũ eius mouere potuerunt. Erat enim sicut ostium apertum, quod licèt possit volui & reuolui, claudi & aperiri frequenter, nunquam tamen propter hoc mutat sitũ, sed semper remanet in eodem loco. Sic Stephanus licet a Iudęis volui & reuolui corpore potuerit & concuti, siue per infamiam, siue per oppressionem corporalẽ, quia tamen in recto cardine cęli & fidei situatus erat, nunquam animo potuit moueri, sed semper idem remanebat fideliter perseuerans in fide Christi, iuxta illud Apoc. 2. Esto fidelis vsque ad mortem. Quæ fidelitas soli Deo debetur, vt in eius seruitio perseueretur. Nam multi ita tẽporalem dominum diligunt, vt se pro eo temporali morti exponant, & satis improbe, cum illi in eius seruitio plus expendant, quàm ille recompensare valeat. Ideo milites, qui nec vxorem, nec liberos, nec possessiones habent, non ita fideles sunt sicut qui habent. Non satis est suorum donatiuorum ad impendendum vitam eorum. Tale obsequium soli Deo debetur, qui solus omne damnum restituere potest. Tenebat Iob typum martyrum, qui afflictus corpore, orbatus filiis, derisus ab amicis, & rebus omnibus spoliatus dicebat Iob. 13. Si me occiderit, in ipso sperabo. Sic Stephanus post perditionem omnium bonorum suorum, & infamationes falsorum testium de domino bene sperabat cum ad mortem accelerabat. Sic Susanna non habens in terra refugium suspexit ad cęlum. Sic auis in terra ab hominibus & canibus circuncincta, nõ habet effugium nisi se eleuet in altum.

Iob quomodo fuit typus martirũ.

Sermo quartus & pomeridianus de eodem, & in ordine L. per thema supradictum.

A Stephanus. Quare plus celebratur mors Stephani, quàm natiuitas.

QVæritur quare potius celebratũ mors Stephani, quam eius natiuitas, ita vt seruis domini placeant lapides, qui eum excusserunt ab hoc mundo, & non potius dies natiuitatis, quæ eum protulit in hunc mundum, cum tamen teste saluatore Ioan. 16. Gaudio gaudeat mulier quæ peperit, quia natus est homo in mundum? Respondetur quòd in Stephano melior erat dies mortis, quàm dies natiuitatis. Ecclesiastic. 7. Primò quia dies mortis eius, nõ fuit funeris, sed triũphi & coronationis eius. Quapropter dies mortis eius, sicut & cęterorum martyrum, ecclesiastica consuetudine dies natalis eius appellatur, quia in illo die de huius vitę tenebris erupit in lucem æternitatis, & de morte transiuit ad vitam. Aug. 13. de ciui. Dei. Tantam fidei gratiam contulit Deus vt mors, quàm vitę constat esse contrariam, instrumentum fieret per quod homo transiret in vitam. Non sic autem de die natiuitatis eius, per quam transiuit in miseriam huius vitæ. Secundò quia totum tempus malæ uitæ est tempus natiuitatis. Hoc enim habet ignauia quòd semper incipit viuere (vt dicit Seneca) & ideo semper nascuntur mali. Econtrario totus sanctorum vitæ decursus dies mortis dicitur in Psal. 43. Quoniam propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis. Sic enim uiuunt quasi semper morituri, & ideo tota vita est eis dies mortis. Inde manifestum est, quòd melior est dies mortis, quàm dies natiuitatis, quia melior est vita in desinens, & mors illi vitæ æternæ proxima, quàm dies natiuitatis, idest uita sẽper incipiens, semper puerilis & paruula. Tertio quia in die natiuitatis nascimur omnes ad miseriam, viles, abiecti, debiles, & peccatis pleni. Inde Iob. 3. Pereat dies in qua natus sum. Moriebatur autem Stephanus plenus dierum, nobilis meritis, plenus & purgatissimus. Quartò quia tempus vitæ huius non erat tempus Stephani, nec aliorum martyrum, sed tyrannorum & diuitum. Ecclesiastic. 1. Vsque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio iocunditatis. Quilibet enim de sua re potest facere ad suam voluntatem. Diuites & tyranni ducunt tẽpus ad volũtatẽ suã, quia si frigidum est tempus, se operiunt bonis pelli-

Melior est dies mortis, quàm dies natiuitatis.

B Tempus Diuites habẽt hic suum tẽpus.

pellibus,si calidum manent in umbra, & sic mutant tempus prout volunt. Non sic sancti de eo suam faciunt voluntatem. Si enim est frigus,in carceribus algent,si cari stia ieiunant, si calidum in ęstu laborant. Sic & Stepha. non habebat tempus ad nutum,nec discipulus Stephani Paulus di cens.1.Cor.4. Persecutionem patimur & sustinemus. Sed nunc tempus suum habet.de quo Psal. 80. Erit tempus eorum in secula. Dicitur secundo quòd in malis melior est dies natiuitatis, quàm mortis. Propterea mali, vt Herodes & Pharao suam natiuitatem fecerunt solemnẽ mortem vero lugubrem. Sicut enim in natiuitate omnia bona transitoria ad eos venerunt,sic in morte omnia perdunt. Sed ecõ uerso est in sanctis,ideo non mirum si placuerunt seruis domini lapides Stephani, per quos fractus est carcer corporis,& spi ritus liber exijt in cęlum, in quo est plenitudo oĩs boni, a quo etiam omnia tẽpo ralia bona habemus. Sed de illis minus cu rare debemus,& accedere ad eam quæ bo norum spiritualium auctrix est & dispensatrix,in cuius ditione cuncta sunt posita, cui dicemus, Aue.

Nunc consequenter restat dicere quomodo Iudæi in Stephanum proiecerunt lapides materiales. Vbi duo videbũt. Primũ erit de occasione huius proiectionis. Secundum erit de ipsa proiectione.

C Quo ad primum occasio proxima lapidationis Stephani fuit ex eo maximè exorta, ꝙ dixit se videre cęlos apertos, & Iesum stantem a dextris Dei, quia per hoc videbatur innuere Iesum esse Deum, qđ reputabãt blasphemiam & pro isto dicitur in textu. Cum autem esset Stephanus plenus spiritu sancto intendens in cęlum vidit gloriam Dei. Vnde Stephano Deus demonstrauit cęlum. Primò quia ea quæ longè posita sunt non nisi a bene videntibus & clarè bene videri possunt. Hinc secundum perspectiuos habens oculos elatos tumore exteriori & grossos oculos & eminentes extra nõ clarè videt, sed habentes oculos concauos bene vident, vel qui sunt inferius in puteis, clarè vident stellas in die. Sic qui habet intellectum

Stephanus. Quare Deus ostẽdit cœlũ Stephano.

tumidum & elatum, non videt. Roma.j. Dicẽtes se esse sapientes stulti facti sunt. Sed habentes intellectum humilem, qui interius occupatur,in sui cognitione,bene vident. Prouerb.11. Vbi humilitas, ipse sapientia.& Matth.11. Confiteor tibi pater domine cęli & terræ, qui abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis, idest humilibus. Non enim montes alti retinent pluuiam, sed valles & foueæ. Psal. 103. Inter medium montium pertransibunt aquę veritatis,scilicet scripturæ & gratiæ. Sed Stephanus fuit plenus humilitate, ad humile deputatus officium, quod libenter accepit. Ideo nil mirum si vidit cœlos & gloriam Dei. Secunda ratio,quia qui vendunt merces,nõ eas ostendunt cuilibet musitanti & inspicienti intra opertorium. Sciunt enim ꝙ non quilibet potest eas emere. Sed quando vident aliquem diuitem intendentem in opertorium,statim occurrunt & ostendunt ei, quæ preciosa sunt. Sic dominus sciens Stephanum locupletem gratia, & intendentem in cęlum ostendit illi gloriã suam,ita quòd poterat dicere illud. Vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti a patre. Non sic moderni, qui oculos suos statuerunt declinare in terram. Dicebat autem in corde suo dum oculos leuaret Stephanus in cęlum. Appræhende domine arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi. Psal.34. Arma diuinitatis, & scutum humanitatis. August. Magnum est spectaculum videre Deum armatum in campo pro nobis. Triplex vero est militia,scilicet in mola,vt coniugati & actiui. Secunda in lecto, vt contemplatiui. Tertia ĩ agro,vt prælati & martyres. Cum omnibus istis est Deus, qui ait Matt.vlt. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consumationem seculi, præcipuæ tamen cum his, qui sunt in agro & martyribus,vt pro illis pugnet,sicut patuit hic in Stephano. Ait enim dominus. Ego flos cãpi. Ecce video cęlos apertos, & filium hominis,&c. Sed dicitur Ecclesiast. 9. Verba sapientum audiunt in silentio plusquam clamor prin cipis inter stultos, idest verba Apostolorũ plus audita sunt a gentilibus in silentio &

Militia triplex.

quiete a

quiete a disputatione quàm verba Christi cum clamore a stultis Iudęis. Clamabat enim Iesus in medio ciuitatis. Et cum Stephanus proferret verba veritatis, continuerũt aures suas. Clamor Christi a morte excitauit Lazarum, & non potuit excitare corda Iudæorum. Multi autem similes sunt Iudæis, qui sicut canes nobilium habent aures versus terram pendentes, ita quòd operiunt foramen per quod intrat vox & sonus. Illi sunt qui libenter audiũt loqui de terrenis & vanis, & nunquam volunt audire de supernis, immo habent ibi aures obturatas, sicut isti de quibus hic dicitur quòd continuerunt aures suas. Quidam vero sunt, qui obturant aures suas propter maximum sonum, & terribilem. Isti sunt qui contra iudicia Dei aures obturant. Psal. In similitudinem aspidis surdæ & obturantis aures suas, & contra increpationes. Sic isti cum increpabat eos Stephanus. Alij contra turpia verba, sic debent puellæ facere. Alij contra lyrã & dulcem sonum, sic multi contra sacram doctrinam, & tales fuerunt isti. Et mirum est de illis qui nolunt audire verba domini. Canis enim saltat & currit ad nutum sui nutritoris, cur non magis nos ad imperium nostri creatoris, qui non loquitur nisi verba sancta & nobis vtilia? Quod considerans dicebat Psalm. 84. Audiam quid loquatur in me dominus, Deus quoniam loquitur pacem in plebem suam.

Aures suas multi obturant.

In secunda parte videndum est de ipsa lapidatione Stephani, pro qua dicitur in textu. Et eijcientes eum extra ciuitatẽ lapidabant inuocantem & dicentem, Domine Iesu suscipe spiritum meũ. Hic exponebat Stephanus corpus pro anima. Sub pressura enim torcularis remanebat corpus oppressum, & a pressura separabatur anima in cęlestes thesauros recondenda. Nam dum corpus lapidibus obrueretur, pro anima loquebatur dicens. Domine suscipe spiritum meum. Matt. 5. Si quis voluerit tecum iudicio contendere & tunicam tollere, dimitte ei & pallium, idest ei, qui vult auferre interiora bona, dimitte potius exteriora, quæ per pallium sicut interiora per tunicam designãtur. Vel si vult, quis auferre animã, dimitte corpus. Vnde & multi Psalmi intitulantur pro torcularibus, vbi vinũ purum, idest anima munda eliquatur in morte reponenda in cellaria ęterna corpore remanente in pręlo mundi. Eccl. vlt. Reuertatˢ puluis vnde erat, & spiritus redeat ad dominum, qui fecit illum. Cã aũt quare prophetæ torcularia tot vicibus recitabãt est, q̃a videbãt venturã vindemiã, q̃ incępit a beato Stephano, in qua debebat Hierusalem mater nostra superna lætari. Ideo illam suis cãticis decãtabãt, sicut solẽt facere vinorũ magni potatores. Calcatores ãt vini vinũ nõ lędunt, sed eliquant, & purgant, & corticẽ opprimunt. Sic tyranni corpus occidunt, animam autem non possunt occidere, de quibus Iob. 24. Inter aceruos eorũ meridiati sunt, q̃ calcatis torcularibus sitiunt, idest in talium societate quiescunt, q̃ martyribus occisis & pręssis adhuc nõ cessãt, sed semper crudeliores existũt, de quibus Thren. 1. Torcular calcauit dñs virgini filię Iuda. i. calcari permisit virginẽ filiã Iuda. Positis autẽ genibus orabat dicẽs. Dñe ne statuas illis hoc peccatum. Vbi aduerte, q̃ Stephanus pro se stando, genibus flexis ꝓ inimicis suis orauit. In quo ostenditˢ zelus eius, quem ẽt dñs diligit. Hinc Ezechiel. 20. dixit dñs Angelo. signa Thau super frontes virorum gementium & dolentiũ sup cunctis abominationibus, & dixit aliis sex viris. Nõ parcat ocul⁹ uester senẽ, adolescentẽ, uirginem, puerũ, liberũ interficite, & a sanctuario meo incipite. Oẽm aũt sup quẽ uideritis Thau ne occidatis. Ecce q̃ illis solis parcitur, q̃ peccatis hominũ cõpatiuntur. Peiores. n. sunt qui nõ orant, nec cõpatiunt eis, quàm dãnati. Nã diues in inferno positus orauit ne fratres illud uenirent. Tales sunt filij Cain, q̃ ait. Nunquid custos fratris mei sum ego? & tamen sanguis Abel clamauit ad dominũ de terra, quia clamãt & conqueruntur nobis animę, cum saluti earũ non insistimus, sed potius per negligentiam, & prauum exemplũ interficimus. Dñe ne statuas illis hoc peccatũ. Ibi corpus ꝓ capite. i. corde exposuit beatus Stephanus. Postquã. n. totum corpus cõtritum habuit, caput tñ

D Stephanus. Torcular Martyrium Stephani erat quoddam torcular.

Orandum est ꝓ peccatoribus et pro persecutorib⁹ suppliciter.

cordis

cordis ita sanum habebat vt diceret. Domine ne statuas illi hoc peccatum. Non enim dolorem capitis sentiebat, quia fecerat secundum cõsilium sapientis, Prouer. 4. Omni custodia serua cor tuum. Sed multi cor suum omnibus ictibus exponunt, ideo vitam pro modico ictu exponunt. de quibus Thren. 1. Facti sunt hostes eius in capite. Non enim est modus imminenti ictui prætendere caput, sed scutum. Modus autem cadendi in latrinam vel lutum est vt cadant habentes caput, aut corpus deorsũ, & de his vulgo dicitur, ilud cheét la teste deuant. Sed nos admonet discipulus Stephani dicens Ephe. 5. Confortamini in domino, & in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam Dei, idest quam Deus dat, & qua pugnauit, scilicet armaturam virtutis, quæ tantæ virtutis est, vt ante possit totum corpus dissecari, quàm aliquid virtutis infirmari in milite Christi. Hoc nunc videre est in beato Stephano, cuius totum corpus conterebatur, sed necdum lorica patientiæ infirmabatur, cũ diceret. Dimitte illis. Bene poterat dicere domino. Domine obumbrasti super caput meum in die belli, idest operuisti caput meum ne percuterer in capite.

E Stephanus. Propter quatuor Stephanus potius lapide passus est, quàm alias.

Sed quæritur primo quare Stephanus potius lapide quàm ferro passus sit, vel igne, vel aqua. Cum enim multa sint passionum genera, cur voluit primicerium suum a lapidibus incipere? Dicitur quòd hoc fuit quatuor de causis. Prima est, quia synagoga, quam relinquebat dominus vt sibi assumeret in sponsam ecclesiã de gentibus, erat incircuncisa corde, licet forte circuncisa præputio. Hoc testatur hic Stephanus dicens. Dura ceruice, & incircuncisis cordibus, &c. Circuncisio autem fiebat ex lapidibus duris, & acutis. Ideo, vt circuncideretur ecclesia a prauis cogitationibus, passionibus, & operibus voluit ab initio in primicerio martyrum eam lapidibus duris & acutis circuncidi, non solum in præputio, sed etiam per totum corpus, vt tota circunciderer ecclesia per omnes sensus & omnia mẽbra, & omnis honestas inueniretur in ea. Sponsa similiter sponsum suum emulatur inquantum potest; qui circuncisus est, ideo necesse fuit eam pariter circuncidi non corporaliter, sed spiritualiter. Secunda ratio, vt fabricaretur corona victoriæ sponsæ suæ, corona quidem aurea expressa signo sanctitatis, gloria, honoris, & opus fortitudinis, corona de lapide precioso. Nõ enim decebat tantum sponsum talem sponsam, sicut assolet ducere non coronatam. Iam coronam auream habebat Stephanus expressam signo sanctitatis, iuxta illud. Stephanus plenus gratia & fortitudine. Restabat in ea ponere lapides preciosos, vt magis placeret. Lapides autem quibus lapidatus est Stephanus fuerunt duri, acuti, sed preciosi. Hæc enim tria requiruntur ad reponendum eos in corona. Quia duri & acuti carnem infirmam attriuerunt, preciosi autem facti, quia sanguine eius rubuerunt. Sed dulce lignum, dulces claui quibus dominus est affixus, dulces sunt etiam lapides quibus miles est lapidatus. Quia igitur duri & acuti carnem & carcerem demolliti sunt, quia preciosi mortalem in immortalẽ commutauerunt. Quis nõ diceret lapides preciosos, virtutem habentes destruendi carcerem, in quo captiuus habitat & liberandi eum? Quis non preciosiores iudicaret si ipsum immortalẽ facerent? Tales fuerunt lapides Stephani. Ideo non mirum si dicat Psal. 101. Placuerunt seruis tuis lapides eius. Nam & quidam eremita moriens osculabatur manus fratris cuiusdam, qui ei omnia furabatur, ex eo quòd cogebat eum quotidie multiplicare labores suos, & dicebat. Benedicãtur manus iste, quæ me saluum fecerunt, & mihi gloriam immortalem pepererunt. Tertia ratio, vt pararetur noua calciata ad cęlum strata lapidibus, non antiqua malorum, qui de luto deliciarum & voluptatum ad lutum transeunt inferni, de delicijs ad delicias credunt transire, quæ desunt ad infernum, de qua Ecclesiastici. 21. Via impiorum complantata lapidibus, & in fine illorum confusiones & pœnæ. Inde Seneca. Non est ad astra mollis e terris via. Fecit autem Deus in Stephano nouam stratam, de quo Amos. 6. Nunquid possunt currere in petris equi? Equi nisi

ferrati

ferrati in petris currere non possunt, Christus inferris & clauis passus est. Equi ergo ferrantur, quando Christi milites passionem Christi meditantur, & ea armantur, sed in petris currunt dum passioni Stephani se conformant. Decuit igitur, vt ipse in lapidibus pateretur, vt per lapides ipsos via ad cęlum quasi sterni videretur. Quasi velit dominus dicere sternendo lapides per illud Esa. 54. Ego sternam per ordinē lapides tuos, idest in tuæ passionis imitatione volo nouam viam quasi stratis lapidibus præparare. Si propter villam magnā necesse est stratas esse vias propter illic peregrinantes, necesse erat iter ciuitatis Hierusalem supernę stratum esse lapidibus. Quare beato Stephano multas debemus gratias, pro cuius amore strata est via, & suo sanguine eam strauit, & ei debemus le pauage pro asina nostra onerata sarcinis miseriarum & peccatorum honorem & reuerentiam, vt viam quam strauit possimus incedere. Quarta ratio, vt dominus suos sacerdotes & diaconos ornaret plus quàm in antiqua lege. In Exodo legitur, quòd in veste summi sacerdotis ponebantur. 22. lapides preciosi. Modo vero plus vult dominus, quòd uestis non solum sacerdotum, sed etiam diaconorū sit ex toto ornata lapidibus præciosis, vt ubique vita fulgeant. Vnde & uestis Stephani nō tantū. 12. cōtinebat lapides, sed plena erat lapidicina & petraria. Ideo illis qui sunt serui domini complacet in martyrio illo.

F *Stephanus. Quare nō nocuerunt Stephano lapides.* Secundo quæritur quare Stephano non nocuerunt lapides? Respondetur primo, quia tanquam pactum & fędus initum esset cum ei placebant illi lapides. Et ideo dicitur Iob. 5. A flagello linguæ absconderis, idest non nocebit tibi obiurgatio, vt patuit in disputatione eius in vastitate & famæ ridebis, quando stridebant dētibus in eum, & cum lapidibus regionis erit pactum tuum, idest pactum domini erit in lapidibus portandis, vel pactum cum lapidibus habere non est, nisi persecutiones quantuncunque duras placere. Vnde bona terra, & crassa conuertit lapides & alia mala in triticum. Sic Stephani optima terra, ex duritię lapidum protulit fructum patientiæ uberrimum. Immo tale pactūm habuit cū lapidibus, quòd exemplo Iacob fecit de eis puluinar, quādo super illos obdormiuit in domino. Secundo, quia Stephanus fuit turris, quæ a lapidibus a machina diaboli missis præcipitari nō potuit. Hęc habuit panem fortitudinis, de quo Ps. 103. Et panis cor hominis confirmet, quem non habebant Iudæi iuxta comminationem. Esa. 3. Auferet dominus de Hierusalē omne robur panis. Nō enim defuit ei panis consolationis, qui vidit gloriam Dei, & Iesum stantē a dextris virtutis Dei, & iam vino gratiæ inebriatus obliuiscebatur ictuum. Prouer. 23. Verberauerunt me & non dolui, traxerunt me & ego non sensi. Nec defuit in illa turri oleum compassionis, de cuius parte uiuitur, & de cuius parte dimittitur, quia pro parte satisfacit, & iterum de illo meretur. 4. Reg. 4. vt patuit in oratione quam fecit pro inimicis. Sciebat enim illud Matth. 5. Dimittite & dimittetur uobis.

De eodem sancto Sermo V. & in ordine LI. per thema.

DOmine Iesu ne statuas illis hoc peccatum. Act. 7. Cum ita sit, quòd dicat dominus Io. 16. Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Cur nō est exauditus Stephanus pro his pro quibus orauit, cum tales non sint propterea salui, nec propterea remiserit omnibus illis hoc peccatum. *Oratio cur interdum non exauditur.* Similiter & Apostolus 2. Cor. 12. In nomine Iesu petijt, ut ab eo tolleretur stimulus carnis, & tamen non est exauditus. Similiter pia mater ecclesia tantum orat dominum, ut tollantur a nobis tribulationes & miseriæ, quas patimur, & hoc in nomine Iesu, siue per dominum Iesum, & tamen non uidemus nos exauditos. Videtur ergo quòd in petendo in nomine Iesu nulla sit obtinēdi fiducia: Ad hæc dico quòd antequam aliquis petens in nomine Iesu exaudiatur, tres conditiones requiruntur. Prima est, quòd pro se

A Iesus, seu petere in nomine Iesu. Quid requiritur ad petere in nomine Iesu.

se oret, quia quandoque indigna est persona pro qua oratur, vt scilicet exaudiatur. Sicut si pro raptoribus, & vsurariis orarem, non esset digna oratio, vt exaudiretur, nisi & illi suo modo orarent, vel quod in se est facerent pro vita mutanda. Prouerbialiter enim dicitur, aide toy, & dieu te aidera. Ideo beatus Stephanus quo ad omnes suos persecutores non est exauditus, quia in diuina reputatione non erant digni. Exauditus tamen est in paulo secundum August. Etiam quis nõ ita cito exauditur pro inimicis sicut pro amicis. Et pro omnibus non exaudiretur, qui pro vno obtineret. Secunda conditio est, quòd requirat ad suam salutem. Ideo Paulus de stimulo carnis non est exauditus, nec ecclesia sępe in suis tribulationibus, quia medicus scit, ꝙ aliquando æger quærit vt ab eo potio amara auferatur, & vt non bibat illam, quam tamen medicus & pius pater scit sibi vtilem, & propterea talis æger nõ exauditur. Sic nec nos. Tertia conditio, ꝙ talis sit dignus, vt eius oratio intret in cõspectu domini, & habeat audientiam vel inueniat modum, iuxta illud Psal. Intret oratio mea in conspectu tuo domine. Peccata enim nostra (vt dicitur Esa. 59.) separant inter nos & Deum. Ideo ad hoc maximè requiritur sanctorum adiutorium, & maximè gloriosissime virginis, quæ inter omnes sanctos obtinet principatum. Igitur vt a Christo possimus impetrare deuotionem & gratiam, adiutorium eius imploremus dicentes, Aue.

PRimo manè dicemus quantæ excellẽtiæ sit nomen Iesu super alia nomina, ita vt per illud Stephanus exaudiatur. Secundo post meridiem dicemus qualiter pro inimicis orauit & exauditus est.

B *Iesus. Cœlestia, terrestria & inferni obediũt nomine Iesu.*

Circa primum dico ꝙ nomẽ Iesu quatuor super alia nomina habet prærogatiuas & excellentias. Primò in sublimitate, quia inter omnia nomina est altius & excellentius. Phil. 2. Dedit illi nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectaẽ, cęlestium, terrestriũ, & infernorum. Sicut enim audito nomine regis omnes portant honorem, sic in nomine Iesu obediũt omnia, & ad illud nomen cędunt. Psal. 137. Magnificasti super omne nomen sanctum tuum. Quia cęlestia obediant ad nomen Iesu patet, quia nullus Angelorum vnquam sibi nomen saluatoris vsurpauit, neque Cherubin, qui dicuntur scientes, neque seraphin, qui dicuntur charitatiui & ardentes, sed hoc solius Dei est. Heb. j. Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit, idest tanto excellentior factus est in humana natura, quãto altius & nobilius nomen sibi datum est. Secundò patet, quia Angelus ad terras venit bina vice nuntiare hoc nomen, scilicet Ioseph & Mariæ. Ideo dicitur quod vocatum est ab Angelo, priusquam in vtero conciperetur.

Tertio patet, quia antequam homines portarẽt testimonium Iesu, Angelus permittebat se ab eis adorari. Sed postquam portauerunt testimonium nominis Iesu non permiserunt. Inde Apocal. 19. dicit Angelus Ioanni volenti adorare. Vide ne feceris, cõseruus tuus sum & fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. Illi enim portant testimoniũ Iesu, qui in omni loco Iesum in vita & factis imitantur, qui non eum blasphemant, sed honorant, de quibus dicitur Apoca. vlti. quòd nomẽ Dei est in frontibus eorũ, hoc est sunt parati pro nomine Iesu vitã ponere contra blasphemos & vituperantes nomen Dei, & audacter & effronte confiteri. Quia autem inferorum regna obediãt nomine Iesu patet ex illo Ps. 110. Sanctum & terribile nomen eius. Sanctum quippe in Angelorum reputatione, sed terribile dęmonibus. Vnde & dixerunt Matth. 8. Iesu fili Dei cur venisti ante tempus perdere nos. & Iacob. 2. Dęmones credunt & contremiscunt, immo & iusti persequuntur eos. Psal. 87. Circundederunt me sicut apes, quæ pungunt in parte discooperta, & hoc tentationũ aculeis, & exarserũt sicut ignis in spinis, idest peccato luxuriæ, vel cõcupiscentiæ inflammauerunt naturam meam spinosam, & in nomine domini, quia vltus sum in eos, idest ad inuocationem nominis domini vindicaui in eos, & ipsos & peccatum expellendo & in fugam cõuertendo.

tendo. Non enim est melior fuga tentationis & victoria quàm in nomine Iesu, vt dicit Gerson. Psal. 43. In nomine tuo spernemus insurgētes in nobis. Sed dices. Dęmones persecuti sunt nomen dñi in martyribus. Verum est persequendo in membris suis & per mēbra sua, sed nō blasphemando nomen Dei, immo nec Machometus ausus est illud nomen violare aliqua nequitia, sed testimonium perhibuit de sanctitate eius, vt supra dictum est in quodam sermone conceptionis. Sic etiam flectuntur dęmones ꝙ inuocato nomine domini discedunt. Hinc dicitur Marci. vlti. In nomine meo dęmonia eijcient. Ps. 17. Laudans inuocabo dñm, quod non fit nisi eū suo nomine appellando & ab inimicis meis saluus ero. Inde Lucæ. 10. Discipuli reuersi cum gaudio dixerunt. Dñe etiā dęmonia subijciuntur nobis in nomine tuo. Itē ad nomen dñi dęmones quandoque cōminuerūt idola. Sed ꝙ terrestria omnia in nomine Iesu flectātur. Patet primò de regibus & imperatoribus, qui modo portant signum Iesu in frontibus suis & honorant illud numen. Vnde & lib. 10. ecclesiasticæ historiæ. c. 4. dicitur ꝙ Constātinus magnus habebat in magna reuerētia Pafuntiū episcopū, ex Aegypti partibus assumptum, ita vt sæpius oscularetur oculū eius dextrum, qui in confessione fidei propter nomē dñi Iesu fuerat a Maximiano euulsus. Præterea in crismate confirmationis ponitur crux in fronte cuiuslibet Christiani, & titulus eius cuius primum nomen est Iesus, vt designetur nomen illud debere a quolibet fideli sine verecundia portari, cuiūs celsitudo tanta est, vt ecclesia non permittat illud nomen alicui imponi in baptismo. Sed ꝙ irrōnabilia obediant nomini Iesu patet, quia beata Agatha gloriabatur se in dicto nomine subijcere serpentes & venenosa animalia. Et sancti patres in deserto in nomine Iesu pugnabant cum draconibus & serpentibus, ita ꝙ etiam leones mites reddebantur ad inuocationem nominis Iesu. Ideo excellentissimum est nomen ratione sułe sublimitatis. Inde & Grego. in concilio Lugdunen. & habetur extra de immunitate ecclesiarum. c. decet lib. 6. ordinauit quoties nomē Iesu intermissarū solennia diceretur, ꝙ genua flecterēt assistētes, vel saltē capite inclinato profundi⁹ adorarēt.

Secūdo est excellentissimū ratione suauitatis eius. Nomē .n. Iesu est nomen dulcedinis pietatis & misericordiæ de quo Ps. 47. secūdū nomē tuū Deus sic & laus tua in finis terræ. Turpe est militi ignauo habere nomē militis, & auaro nomē largi. Cū ergo Christ⁹ nomē habeat mīæ & pietatis quod est Iesus. i. saluator debet facere & facit scđm nomē suū. Iō dicit Ps. Benedictū nomē tuū dñe. i. bñ nominatū & bene impositū. Vulgo dicitur de alio. Il est mal nōme, sed non sic de Christo. Et ideo Cāti. 1. dicitur oleum effusum nomē tuū. Vbi secūdū Bernar. super cātica oleū tria facit. Primo lucet & fouet ignē in lāpade. Sic nomē dñi lux est, quod portabāt Apostoli de quibus canit ecclesia. Portantes facem & illuminantes patriam. Portabat & illud Paulus coram regibus & principibus tanquam lucem, de quo dominus Act. 9. Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram regibus & principibus. Erat enim vas in quo portata est lux ad illuminandum infideles, & ita erat lux infixa in illo vase, ꝙ nō poterat deleri, & vbi non poterat portare, mittebat scripto, vt patet in principio suarum epistolarum. Vnde in epistolis suis dicitur nominasse nomen Iesu vel Christi quingentis vicibus, immo etiam postquā abscisum est caput eius, trina vice & tribus saltibus lingua greca nominasse fertur. Secundò oleum pascit & cibum reddit sapidum. Inde ait Bern. quòd aridus est omnis cibus si non isto leo infunditur. Iesus enim in aure melos, mel in ore in corde iubilus. Hinc & ipse & August. nullam scripturam, nullam conferentiam aut disputationem sapere reputabant, in qua non inscriberetur Iesus aut proferretur. Inde est quod sancti viri aliquando ponunt in principio literarum nomen Iesu, & Paul⁹ similiter quasi cætera nō essēt condita sine nomine Iesu. Ita & August. vt dicit de se ipso. 3. confessionū hoc nomē saluatoris in ipso lacte matris adhuc

e Iesus. De suauitate nominis Iesu, & comparatione ad oleum.

Oleum facit.

Paulus quoties nomen Iesu noīauit.

tenerum cor eius biberat & altè retinebat,& quicquid sine hoc nomine fuisset quamuis altum expositum & veridicum, non cum totum rapiebat. Et ideo Ps.52. dicebat. Confitebor nomini tuo dñe qm̄ bonum est in conspectu sanctorum tuorū Māna.n.tantum bonis bñ sapiebat, malis vero non. Hinc Abaçuch sentiens huius cibi dulcediné ait. Ego auté gaudebo in dño, & exultabo in Deo Iesu meo Abacuch.3. ac si diceret.Exultēt alij in operibus & fecibus terræ, alij in præcipitibus & tremulis honorum fastigijs, alij in cubilibus & impudicitijs & ebrietatibus. Ego vero exultabo ī Deo Iesu meo. Exultent alij in rebus pessimis, glorientur cū male fecerint,ducant in bonis dies suos, & sic ad inferna descendant, ego autem exultabo in Deo Iesu meo. Tertio oleum est medicina. Sic & nomen Iesu. Quis vnquam (vt dicit Bernar.) in necessitate, in tristitia,in tentatione,in labore, in gemitu,in tribulatione inuocato nomine Iesu consolationem non inuenit & adiutorium? Quis enim dulces fecit Stephano lapides? quis craticulam Laurentio? Vtique nomen Iesu. Quis Paulo carceres, vulnera,verbera, naufragia,ipsam deniq; mortem, ita vt paratus se offerret non solum alligari, sed etiam mori pro nomine Iesu in Hierusalem? Vtique nomen Iesu. Nomen enim Iesu martyribus dulcia fecit supplicia,quorum vel recordatio sola horrorem nobis incutit, & tremorem, & omnia tormenta despicere, quæ etiam tyrannica rabies & irritata crudelitas excogitare poterat, secundum illud Act.5. Ibant gaudentes a conspectu concilij,qm̄ digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Vnde & Paulus nomen illud tam dulce sentiebat, vt nihil se scire nisi Iesum & hunc crucifixum assereret,& ita sufficit q͂a est summa animę medicina. Et propterea morientibus tamquam sit extrema medicina salutis clamatur nomen Iesu. Debet ergo semper esse in ore nostro, vt sit nobis extremum verbum sicut & beato Stephano. Beatus etiam Ignatius semper habebat illud in ore,ita vt post mortem eius inueniretur in corde suo scriptum literis aureis,sicut recitatur in legenda eius. Tale quoque est illud nomen (vt dicit Ber.) ꝙ Iudæa phrenetica nunquam illuminabitur, satiabitur,& sanabitur,quousque cognoscat nomen Iesu. Quinimmo anima & in excessu & alienatione mentis virtute occulta diuinæ bonitatis super se ipsam eleuata sic in Deum transformatur, vt nihil cogitet nisi Iesum, nihil videat nisi Iesum,nihil sapiat nisi Iesum. Iesus enim totius perfectionis,& contemplationis finis est. Hinc de apostolis post transfigurationem dicitur. Leuantes oculos neminem viderunt nisi Iesum.

Exemplū beati Ignatii de nomine Iesu.

Tertio nomen Iesu excedit cętera in potestate & miraculorum operatione, ita ꝙ in hoc non solum boni, sed etiam mali & increduli fecerint miracula. Inde dicebant apostoli domino Marci.9. Vidimus quendam in nomine tuo eijcientem dęmonia,& prohibuimus eum, quia non sequitur nos. Lūc.6. Virtus de illo exibat & sanabat omnes. Et Mat.vlt. In nomine meo dęmonia eijcient, idest insultus dęmoniorum, serpentes malarum suggestionū tollent. Vnde Prouer.18. Turris fortissima nomen dñi. Victoriosum siquidem nomen. Alioquin non ipsum portasset Paulus coram regibus & principibus ad vincendum eos. Est enim nomen animans Christi milites,& exanimans tyrānos crudeles. Quo animatus quidam vir Nicomedie illustris, crudelia edicta Diocletiani & Maximiani cōtra Christianos in foro pendentia publicè detraxit,ac minutatim discerpsit. Licet ipsi principes in vrbe præsentes essent vt habetur lib.8. ecclesiasticę histo c.5. Hoc enim fuit fortissima turris ad quam sacratissimi martyres fugiebant. In libro autem Talmud quem rex Ludouicus comburi fecit habetur quòd Iesus ī nomine tetragrammaton fecit sua miracula, quod inuenit in concha piscis, sed hoc falsum est. Nos vero in nomine tetragrammaton miracula facimus, scilicet in nomine Iesu, vbi sunt quatuor literæ tres vocales, & vna consonans, idest tres naturæ in vno supposito.

D Iesus. Nomen Iesu est efficax ad miracula facienda.

Quarto

E *Iesus. Nomen Iesu est maximæ utilitatis.*

Quarto nomen Iesu cætera excedit in utilitate. Non enim est nomen tam vtile sicut nomen Iesu. Actuum. 4. Non est aliud nomen sub cęlo datum hominibus in quo nos oporteat saluos fieri. Iesus enim saluator interpretatur. Quid enim nobis inter laqueos inimici existentibus quàm saluatorem habere conuenit? Clamemus, ergo cum Psal. 53. Deus in nomine tuo saluum me fac. & iterũ. Ps. 24. Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo, multũ est. n. Antea erat Deus vltionum dñs, & longe erat peccatoribus salus, idest Iesus. Ideo agnoscens quilibet peccato, ante gloriosum eius aduẽtum q̃ lõgè esset ab eo, clamabat cum Ps. 34. Dic animæ meæ salus tua ego sum, idest Iesus tuus ego sum. Ac si dixisset. Satis dixisti. Ego dñs exercituum, ego omnipotens, ego terribilis, & quis resistet mihi? Exhibeatur nomen benignitatis, & dic animæ meæ, salus tua ego sum. Sed illud nunc exhibet, quia vt dicit Petrus. Act. 4. Non est in aliquo alio salus. Si pęnites & times Deum vltionum, appella ad Deum & patrem gratiarum, quoniam dicit Io. 3. c. 1. canonicæ suæ, remittuntur vobis peccata propter nomen eius. Sed si velis inquirere viã ad cęlestem Hierusalem, audi Ps. 22. Deduxit me dñs super semitas iustitiæ, propter nomen suum. Si ignobilis es & nobilitari desideras. Ioan. 1. Dat dñs potestatem filios Dei fieri his qui credũt in nomine eius, & si filij & hæredes. Si egenus es & multa te petere necesse est, offertur tibi Iesus pro titulo petitionis in curia patris. Ioan. 17. Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Et ideo debes audacter in nomine Iesu petere.

F *Iesus. Multi olim vocati sunt Iesus sed ĩpropriè.*

Pauperes enim & coquini libenter consueuerunt petere in nomine sancti quem transiens diues plus diligit. Deus autem pater summe diligit filium suum. Vnde olim inueniebantur quatuor hoc nomine Iesus insigniti. Primus fuit Ioseph qui lingua Egyptiaca saluator appellatus est. Genes. 41. Et hoc propter frumenti prouisionem, quanto magis huic saluatoris nomen erit, qui non temporalis vt ille, sed spiritualis frumenti adipe nos satiat. Secũdus fuit Iosue qui destructis hostibus filios Israel in terram promissionis introduxit. Sed illa terra erat temporalis & subiecta bellis & mortis & pesti. Noster autem Iesus in terram promissionis paradisi victis inferni hostibus suos deducit, vbi nihil nisi bonum nulla mors, nulla pestis. Tertius Iesus Iosedech sacerdos magnus, de quo Zacha. 3. dicitur quòd erat uestibus, sordidis indutus. Sed Iesus noster totus candidus est puritate & sacerdos in æternum. Quartus est Iesus filius Sirach vir sapiens & sapientiæ laudator. Sed iste non est nostro comparabilis, qui non solum est sapiens, sed etiam sapientia patris, in quo omnes thesauri scientiæ & sapientiæ Dei abscondi ti sunt. Nec est Iesus noster Iesus ille filius Anani de quo Iosephus dicit q̃ prophetabat væ ciuitati, vę fano, vę templo, vę populo. Hic autem non nisi salutẽ prædicabat. Et quia hunc eiecerant portantem salutem & conferentem pacem, alius subsecutus est desolationem annuntians. Quicquid tamen sit de omnibus istis, istud nomen Iesus non eis propriè, sed soli Christo conuenit. de quo dicitur Oseę. 13. in persona eius. Saluator non est pręter me. Sed terret pauperes peccatores apostolica tuba. 2. Timo. 2. Discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen domini. Et iterum. 1. Cor. 12. Nemo potest dicere dominus Iesus nisi in spiritu sancto, immo uidetur oppositũ verum, quia Mat 25. de malis dicitur. Domine in nomine tuo prophetauimus & virtutes multas fecimus, quibus dicetur Nescio vos. Quomodo ergo concordari possunt hæc? Dicitur q̃ nemo potest dicere dñs Iesus nisi in spiritu sancto illustrãte intellectum, sicut nec aliquã veritatẽ, vel nisi ipso simul mouente intellectũ & illustrante affectum quod est dicere meritoriè sicut contingit in bonis. Quia autẽ mali faciant miracula, hoc est in attestatione veritatis per potestatem iustitiæ diuinæ. Propterea non sufficiunt ostendere aliquem sanctum, nisi cum eis fuerit humilitas & vitę sanctitas, sicut uidemus aliquando malos pręlatos & principes &

Mali cur miracula faciant.

reges facere miracula in certis infirmitatibus, & tamen non propter hoc efficiuntur sancti. Hæc vero gratia miraculorum quandoque datur reprobis ad ipsorum condemnationem,& singulariter principibus,& vt iusti non pro magno deputent,si vel habeant vel non habeant hāc gratiā. Hinc est quòd dominus dicebat discipulis. Nolite gaudere quia spiritus vobis subijciuntur,gaudete autē ꝙ nomina vestra scripta sunt in cęlis.Lucę.10.

Sermo VI. de eodem,& pomeridianus, & in ordine.LII.per thema præcedens.

A Stephanus. Quomodo nō erubescebat Stephanꝰ sic publicè duci ad mortem.

QVæritur quomodo non erubescebat beatus Stephanus deduci ad illam confusionem mortis ignominiosę lapidationis, quinimmo quasi libenter eam acceptaret orabat pro suis persecutoribus dicens,Domine Iesu ne statuas illis hoc peccatum. Cum tamen hoc natura refugiat duci ad mortem quasi latro vel homicida.Quis enim non cōfundatur publicè duci ad patibulum vel lapidibus obrui coram omnibus.Respondetur quàm multis de causis non erubescebat,sed magis exultabat. Primò quia verecundia est timor ingloriationis.4.Ethi.Sed ipse non timebat esse inglorius apud mundum, cuius gloriam non quærebat.Vnde Aug. lib.5. de ciui.Dei,ideo non erubescebant martyres,quia hic gloriam suam non quærebant.Propterea fremitu humanæ offensionis non sunt deteriti a prædicatione salutis. Non enim gloriam ab hominibus quęrebant,sed quæ a solo Deo est. Romani enim multa perpessi sunt dura, vt sibi gloriam acquirerent humanam,sicut Mutius Sceuola qui pro reipublicæ liberatione diu tenuit manū immobiliter in igne, & propter idem Curcius in hiatum terrę cum equo præcipitem se dedit,de quibus Augu.4. de ciui. Dei.c.20. nec confusi sunt.Videant ergo homines quanta dilectio etiam inter tormenta debeatur supernę patriæ propter vitā ęternam,si tantum a suis ciuibus dilecta est terrena propter hominum gloriam. Secundò non erubescit,sed magis gloriatur miles,cum vi armorum se iam respicit intra portas ciuitatis. Stephanus enim sciebat portam paradisi angustam & ferream, quam videbat in tormentis vltro sibi apertam.Ideo non est mirum si tunc non erubescebat, quando inter tormenta portas paradisi sibi vltro videbat apertas. Nobis autem vltro non aperitur,qui contra nostram patimur voluntatem.Tam arcta est porta mortis, vt eam transeundo Paulus caput dimiserit quasi capitium,Agatha mammas,Bartholomeus pellem quasi vestē,& Stephanus fuerit varij cōcussionibus lapidum quasi diminutus, constrictus, & condensatus, sicut qui transeunt per arctum foramen, alius amictum, alius vestem, alius birrum deponit. Sic diuersi martyres diuersa ibi membra dimiserunt, maximè pellem temporalium & corporis. Hęc est porta de qua Ecclesiastices.4. per quam de carcere catenisque quis egreditur ad regnum. Hic est turbo per quem Helias ascendit in cęlum. Hæc est uirga aurea quam nobis porrigit Assuerus in signum clementiæ, per quam securus intrat homo in beatitudinem visionis Dei. Hanc etiam virgam scilicet tribulationis & passionis porrexit dominus uerus Assuerus Hester reginæ, idest virgini gloriosæ, & pręsertim in cruce cum eius animam doloris gladius pertransiuit, ad quam recurremus dicentes Aue.

Mortis porta arcta est.

B Stephanus. Ex duobus pugna Stephani reddebatur difficilis.

DVo sunt quæ bellum & pugnam beatissimi Stephani difficilem reddebant. Primum est, quia ipse solum ex media sui parte pugnabat, immo pars sui sibi aduersabatur, scilicet caro. Simile est de Christo qui dicebat. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Quomodo ergo caro pugnasset cum beato Stephano, quando infirma erat?Infirmus enim pugnare non potest,cum etiā caro ictibus resistebat,saltē naturali appetitu & sēsitiuo.Secūdū fuit, quia primus in acie venit.Fecit enim lauangarde,ideo habuit de primis ictibus,

& du traict premier, quia de lapidibus. Vnde ꝙ fortiores milites in prima acie ponuntur.

C Stephanus. Charitas Stephani erat fortis vt mors ex tribus.

Sed tam fortis erat charitas in Stephano, vt nequaquam uinci potuerit, ita vt de ea recte diceretur illud Canti.8. Fortis est ut mors dilectio. Dicitur autem mors fortis propter tria. Primo dicitur aliquis fortis propter operum difficilium operationem, vt si quis fortissimis vinculis ligatus ea faciliter solueret aut rumperet diceretur fortis, sicut de Sansone legitur. Iudicum.15. & 16. Sic facit mors quę animam a carne diuidit, hominem ab amicis subtrahit, & temporalia relinquere facit. Sic fecit charitas Stephani quę animam eius a carne diuisit pro Christo eam exponendo, & ab apostolis separauit ad tempus, & omnia temporalia abnegare fecit. Secundò propter firmam tentionem. Qui enim quod habet ita firmiter tenet ꝙ ei auferri non potest, meritò fortis putatur. Hoc facit mors. Quem enim semel tenuerit, nunquam ab eo aufertur. Sic per charitatem Stephanus, ita Deo adhæsit, ut neque disputationibus, neque testibus, neque lapidibus ab eo separari potuerit, adeo vt posset dicere quod Apostolus Roma.8. Quis nos separabit a charitate Dei, tribulatio, an angustia, an fames? Et sequitur. Certus sum ꝙ neque mors, neque uita separabit nos a charitate Dei. Tertiò propter fortium superationem, & principaliter aduersariorum. Fortis enim dicitur & qui de fortissimis, & qui de aduersarijs triumphare potest. Mors autem primo triumphat de fortissimis, ita quod non est tam fortis qui non sub eius potestate cadat. Sic charitas Stephani de prælatis synagogæ qui tunc inter cęteros maiores reputabantur, & de tota eorum societate. Magnum est vnum habere tante multitudinis uictoriam. Similiter mors triumphat de suis aduersarijs. Aduersarij enim mortis sunt medici, quos cōmuniter mors accipit primos. Sic & Stephani charitas, suorum aduersariorum non est oblita, scilicet suorum persecutorum quando pro ipsis orauit. Non enim eius charitas defuit, quin parceret quantum in se erat suis inimicis, & quin eos oratione inuaderet. Nam non deberet esse ita durus quin videns quem persequitur pro se orare, & bonum suum quærere, flecteretur ad pietatem & compunctionem. Orauit autem Stephanus pro suis persecutoribus & eorum bonum quærebat dicens. Domine ne statuas illis hoc peccatum.

Mors cur fortis dicatur.

Circa Stephani charitatem qua inimicos dilexit quæruntur duo. Primò vtrum de necessitate salutis diligendi sunt inimici? Secundò quod est magis meritoriū, inimicos diligere, an amicos?

D Diligere inimicū. Quomodo sit intelligendum ꝙ teneamur diligere inimicum quo ad naturam.

Ad primum dicitur. Primo secundum Tho.2.2.q.25.art.8.ꝙ diligere inimicum sic ꝙ eius inimicitia diligatur est malum & peruersum & charitati repugnās, quia hoc est diligere malum alterius. Contra aliquos pessimos armatos qui vellēt nunquam esse finem litis & inimicitiæ inter principes, vt bene soluantur de uadijs, seu stipendijs suis, peiores in hoc mastinis, quia mastini licet non tenerentur ad ouile, nec ibi nutrirentur ad custodiendas oues si non essent lupi, tamen sēper lupos odiunt, & affectione naturali vellent nullos esse, vel non nocere ouibus. Sed isti non curant quid patiatur populus, dummodo habeant pinguem præbendam, seu salarium. Dicitur secundò, ꝙ diligere inimicum ratione suę naturæ potest intelligi tribus modis. Primo modo, ꝙ sibi ostēdantur signa dilectionis sicut ei qui est amicus, & sic homo non tenetur, & si faceret, hoc esset magnę perfectionis, puta si communicaret & familiariter conuersaretur cum inimico. Per inimicum autē intelligo illum qui affectat, vel infert alicui malum aliquod, nō correctionis amore vel iustitię. Parentes enim corrigentes filios vel seruos, vel etiam iudices corrigentes malos, non sunt reputandi inimici. Alio modo sic ꝙ in bonis communibus, puta in orationibus teneatur ipsum inimicum non excludere, & sic est de necessitate salutis, quia alias hoc pertineret ad liuorem & ad inuidiam contra illud Leuitici.19. non quæres vltionem, & non eris memor iniurię ciuium tuorū.

Sed timeo ne hodie impletum sit prouerbium Senecę dicentis. Memoria beneficiorum labilis, iniuriarum tenax. Hodie enim multi faciunt de beneficijs & iniurijs, sicut dolium de bono vino & fecibus. Nam dolium vix potest tam bene ligari & stringi quòd bonum vinum retineat, sic ꝙ non defluat aut distillet, sed feces ita retinet ꝙ non possunt exire, immo vix cũ cultello possunt abradi. Sic beneficia nobis collata a Deo, vel proximo facile obliuiscimur, sed feces, idest iniuriæ nõ possunt tolli quacunque increpatione, quin de eis vindicari velimus. Sed dices, nonne licite ego possum orare Deum vt inimicus meus moriatur, & similiter quęrere recompensam iniuriæ factæ. Ad primum dicitur ꝙ non debes mortem orare pro inimico, vel optare, nisi conditionaliter tantum propter duo, aut quia impedit bonos & iustos homines, & verisimile est ꝙ non aliter cędet nisi per mortem, & hoc affligendo eos vel per mala exempla, aut ne addat peccata peccatis. Si autem aliter faciat quis, hoc quærit per modum vindictæ, & sic vult Deo facere magnum opprobrium volendo secũdũ Guil. Paris. se esse iudicẽ & Deũ esse suũ tortorẽ. Vnde iusto Dei iudicio permittuntur mali diutius viuere, & affligere bonos ad erudiendum & exercendum illos, sicut relicti sunt Chananei in terra filiorum Israel ad erudiendum eos. Iudicũ. 3. Licèt multum desideretur mors eorum, ita ꝙ sicut coluber venenosus difficilè moritur, esto ꝙ etiam scindatur per medium, sic isti raptores & venenosi homines, quamuis omnes eis maledictionem & mortem imprecentur, adhuc tñ viuunt. Et si forte quandoque dñs irascendo tollat tales e medio, tñ exigentibus peccatis populi, permittit peiores regnare vel dominari. Et propterea quædam vetula tempore Dionysij tyranni orabat vt ipse diutius viueret, quę cum interrogata esset quomodo pro tali oraret viso ꝙ abstulerat ei vnam de vaccis suis, respõdit ꝙ pro tali orabat timens ne alius eo peior succederet, qui ei totum auferet. Ad secundũ dico ꝙ illã recompẽsam quęrere per modum vindictę, & ex cupiditate vindicandi est malum, sed illã quęrere altero illorum duorum modorũ, aut quia volo ꝙ satisfaciat de iniuria contra legem Dei facta, aut quia rationabiliter arbitror morbum offendentis humanitus emendari non posse, nisi per viã punitionis, & sic est licitum, nec est talẽ odire, sed diligere. Stephanus autem nullo modo petijt vindictam, sed etiam preces particulares pro inimicis effudit. Tertio modo potest intelligi ꝙ debeamus diligere inimicum succurrendo sibi de bonis particularibus, & sic non tenemur de necessitate salutis, nisi in pręparatione animi, scilicet quando occurrit necessitas. Hoc enim modo est proximus tuus & in concilio salutis, & in oratione & desiderio beatitudinis æternæ, & in subuentione corporali.

E Optare mortem. An liceat optare mortem inimici.

Dices tñ ꝙ si inimici vallarent hanc vrbem & essent in necessitate ꝙ non deberes eis succurrere, sed in hoc seruandus esset furor principis. Respondetur primo ꝙ si quærerent pacem & subuentionem ꝙ sic. Aliter non tibi innotesceret eorum necessitas. Examplũ ad hoc habes libro. 11. histo. tripar. libro. 16. de Achatio Amidæ ciuitatis episcopo, qui cũ captiui Persarum (qui erant circa septem milia) fame cõsumerentur, nec vellent eos Romani milites restituere, allocutus est clericos suos dicens. Deus noster nec discis, nec calicibus opus habet. Nam neque comedit, neque bibit. Et quia multa vasa aurea & argentea ecclesia nostra habet ex oblatione Christianorum, cõuenit ex eis liberare exercitum captiuorum, egentibusque cibos offerri. Quæ cum dixisset, conflauit vasa, & militibus dedit preciũ captiuorum, quos cum recreasset cibis datis sumptibus ad regem proprium destinauit. Hoc mirabile opus Achatij Persarum rex magis obstupuit, quia & bello Romani & beneficijs euicissent. Aiunt enim quia etiam desiderium habuerit rex Persarum vt videret Achatium, sed hoc Theodosius prohibuerit imperator. Ex isto facto patuit charitas Achatij, qui nõ solum inimicos esurientes refecit, sed & liberauit a seruitute, ita vt impleretur

Exemplũ magnæ charitatis.

tur illud Prouerb. 25. Si esurierit inimicus ciba illum, si sitit potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius, idest accendes eum ad te diligendum. Nam ex suo opere inflammauit regem Persarum ad amorem sui & Romanorum. Si ita faceremus, inimicos nostros facilè prouocaremus ad pacem & concordiam. Rubigo enim ferri tollitur dum ponitur super prunas, & tunc calefit & inde percutitur. Sic inimicitia tollitur dũ super prunas charitatis per beneficium impensum eraditur.

F

Diligere amicum. Diligere inimicũ. Diligere inimicũ est magis meritoriũ quam diligere amicum.

Dicitur secundò quòd Romani plus amore quàm furore acquisierunt, & Christus rex regum in cruce exaltatus omnia ad se traxit orando pro inimicis, & non in furore. Et ideo nõ esset tũc in necessitate inimicorũ sequendus furor principis.

Secunda quæstio est, vtrum diligere inimicos sit magis meritorium quam diligere amicos. Et videtur ꝙ diligere amicos quia odium amicorum est peius quã odium inimicorum. Apparet ergo quòd etiam dilectio amici sit melior quam dilectio inimici, quia contraria debent se habere opposito modo ad inuicem.

Respondetur per duas propositiones. Prima propositio, dilectio inimici simpliciter est maioris meriti, quàm dilectio amici propter multas causas. Prima est propter mercedis magnitudinem. Maior enim merces repromittitur his, qui diligunt inimicos quàm qui amicos Mat. 5. Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nam & Ethnici hoc faciunt. Et ideo inimici sunt libentius diligendi quam amici. Terra enim fructificans magis seminatur, & vitis quæ melius vinum affert libentius excolitur, & merces lucrabiliores citius comparantur. Sic cum inimicus plura bona afferat, est magis diligendus. Inde & Stephanus quia vidit gloriam Dei quam habuit pro inimicorum dilectione, statim voluit eam vna oratione comparare dicens. Domine Iesu ne statuas illis hoc peccatum. Persecutores enim nostri iuxta illud Psalm. 87. Circundederunt me sicut apes, ad modum apis nos hic pungunt tribulationibus, sed in futuro fauũ beatitudinis nobis præparant, sicut & Stephano, iuxta illud Ecclesiastici. 1. Vsque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio iocunditatis. Secunda ratio est propter ipsius dilectionis puritatem. In amicis enim caro, vel beneficium diligitur, in hoc solus Deus, & ideo gratior est Deo talis dilectio. Vnde quando in die iudicij quæreret dominus rationem de præcepto dilectionis fraternæ, & dixerit quis se aliquem amasse quia benefactor suus, aut quia ab eo amabatur. Respondebit pro illo amore iam nihil debeo tibi, quia pro illo solutus es. Si vero dixerit quis se alium dilexisse, quia offendit eum multis iniurijs, tunc dicet Deus, de isto amore tibi debeo. Hunc enim mihi dedisti Lucæ. 6. Si diligitis eos qui vos diligunt quę vobis gratia, & sequitur. Veruntamen diligite inimicos vestros. Sic etiam diligebat Stephanus dominum vt dicit Fulgentius, quòd in illa necessitate oblitus amicorum non videtur pro eis orasse, sed pro inimicis solum, sicut fortis non se vult exercere in debilibus operibus, sed in fortibus. Hinc est quòd cum pro se orauit, stans orauit, cum autem pro inimicis genibus flexis. Eius enim charitas tam accensa erat ꝙ pl⁹ dolebat de malo inimicorũ suorũ, quã de suo proprio. Tertia ratio propter pręcepti Dei adimpletionem perfectiorem & maiorem difficultatem. Nam præcipitur Mat. 5. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Psalm. 118. Latum mandatum tuum nimis. Latum est cum amici & benefactores diliguntur, valde latum cum extranei & incogniti, sed nimis latum per modum loquendi scripturæ, cum inimici. Latum etiam nimis, quia qui diligit inimicos a fortiori diligit etiam amicos. Si tam lata fuit charitas Stephani, vt mala persecutorum suorum plus defleret, quàm propria incommoda, sicut si frater tuus insanus manu vna gladio se transfoderet, & alia tibi alapam daret, plus doleret de magno malo quod inferret sibi, quam de paruo quod inferret tibi. Amplius enim dolen-

Stephanus magis amicos quam inimicos diligebat propter Christũ.

G

Stephanus. Stephan⁹ sicut & cæteri maximè dolebat de peccato persecutorum.

dolendum est de spirituali morte persequētium, quàm de corporali patientium. Ideo summa pęna martyrum erat ex charitate & compassione suorum persequentium. Sic enim torquebatur Paulus propter inimicos suos Iudæos qui eum persequebantur, quos etiam velut filios (vt ait Chrys. in homi. 3. de beato Paulo) diligebat. Ait enim ꝙ sicut pater quando videt filium phreneticum iniuriantē & maledicentem sibi, quantomagis hæc facit, tantomagis flet & compatitur, & nunquam irascitur. Sic erat Paulus, ita vt optaret anathema esse ꝓ fratribus, qui erant cognati sui secundum carnem. Ac si diceret secundum Bern. Nolo intrare modo, nisi & isti persecutores mei (quos meos filios reputo) intrent mecum in gloria, sicut mater habens paruum filium clamantem, & inuitata ad bonas epulas in domo diuitis dummodo dimittat filiū extra, non vult intrare, nisi intret & filius. Quarta ratio, propter maiorem vtilitatē quę sequitur in præsenti seculo. Seruiūt enim nobis de abluendis delictis nostris. Plus autem teneor ei qui me acquittat quàm ei qui me obligat. Sed si quis mihi faciat bonum ille me obligat ad sibi simile faciendum. Qui vero me lędit, si habeo patientiam me acquittat. Hoc considerans quidam (vt habetur in vitis patrum) ridebat propter iniurias sibi dictas in porta ciuitatis Atheniensium, & ideo fuit iudicatus dignus admitti in consortio Philosophorum, qui etiam mercedem dederat tribus annis his qui eum cōuitijs & iniurijs afficiebant. Item ibidem, alius frater quanto eum plus quis iniuriabatur aut irridebat, tanto magis ille currebat dicens. Isti sunt qui nobis occasionem præbent ad profectum nostrum. Quinta causa est propter Dei imitationem. Primò quia Christus orauit pro inimicis suis & posuit animam suam pro patribus nostris qui erant inimici eius cum essent infideles. Secundò quia Deus solem suum oriri facit super bonos & malos, immo malis magis communicat bona. Vnde dicit Chrys. Erimus filij Dei si sumus illi similes imitatione in diligendo inimicos. Filij autem carnales frequenter assimilantur patribus in specie aut loquela, aut in risu, aut in alio corporis signo, sed filij Dei in sanctitate. Et illi quidem si similes fuerint nullam laudem merentur, & si dissimiles, nullam vituperationem, quia non est in potestate hominis qualem accipiat corporis qualitatem. Filij autem Dei si similes fuerint laudandi sunt, si dissimiles, vituperādi, quia in potestate vniuscuiusque est mēsura iustitię faciendæ. Et ideo debent ei assimilari in dilectione inimicorum.

H *Appetere vindictā. Propter tria non debemus appetere vindictā de inimico.*

Propter tria vero non debemus appetere vindictam de inimico nostro. Primo, quia ille qui tibi iniuriatur magis iniuriatur Deo quàm tibi qui hoc ei prohibuit, & qui habet maius ius in te quàm tu ipse. Exēplum accipe, quia si domus tua esset obligata ad centū lib. reditus annui, esset magis creditoris quàm tui. Sic est de nobis respectu Dei. Si ergo De⁹ differt vindicare iniuriā illam, & nō est ei dedecus, sed gloria, certus esse debes ꝙ nec tibi dedecus erit, si in præsenti non te vindicas. Non enim est dedecus homini si quid facit exemplo Dei, immo gloria magna est sequi dominum. Ecclesiastici. 23. Certissimus esto ꝙ Deus semel iniuriam suam & tuam vindicabit, si patienter expectes, & plus puniet eum Deus vno verbo nisi se correxerit in vita sua quàm tu & totus mōdus punire posset per centum annos. Secundo quia talis spiritualiter mortuus est, & quasi insanus manus in se iniecit occidendo animam suam. Dedecus autem est insanire in mortuum, vel in insanum, & naturale est compati. Inde & lancea Christi dicitur dira, quia ipsum est persecuta mortuum, & crux & claui dulces. Tertiò quia est membrum tuum. Si man⁹ offenderit oculum, non propter hoc expetit vindictam. Ideo si unum mēbrum corporis mystici aliud offendit, non debet expetere vindictam. Et propterea nec Stephanus qui erat oculus ecclesiæ. Dicitur enim ꝙ archidiaconi sunt oculi episcopi, vindictam quæsiuit, licet offensus. Sed aliqui sunt qui fecerunt domum cordis quam deberet dilatare charitas, ita arctā

quòd

ꝙ non poteſt eſſe charitas in ea. In domo enim aliquorum non intrant niſi amici, in domibus aliorũ nõ intrat niſi dimidius homo, qui corpus diligunt, non animam.

Odire amicos, eſt maioris demeriti quam inimicos odio habere.

Secunda propoſitio. Odire amicos eſt plus demeritorium, quam odire inimicos. Hoc enim eſt magis contra naturalem inclinationem, & homo redditur ingratus de beneficijs acceptis, reddens malum pro bono, quod non inuenitur in odio inimicorum. Nec oportet quòd; ſi dilectio inimicorum ſit magis meritoria, quàm dilectio amicorum, ꝙ etiam odium inimicorum ſit peius odio amicorum. Ratio eſt ſecundum Durandum in 3. diſtin. 30. q. 2. quia dilectio inimici quodammodo includit dilectionem amici, quia omnis, qui diligit inimicum diligit amicum vel actu, vel ſaltẽ habitu, quia ſi occurreret & opus eſſet, diligeret, & propterea eſt melior, quia bonum includens aliud melius eſt. Oportet ergo ex illa radice, quòd odium amici ſit peius odio inimici, quia odium amici eſt actus malus includens odium inimici, quia qui odit amicum, multomagis odit inimicum, & ſic erit actus peior. Sicut viuere melius eſt, quàm eſſe ſolum & nudum, quia viuere addit ſuper eſſe, & tamen non inde ſequitur quòd non viuere ſit peius, quàm non eſſe, immo oppoſitum.

De ſancto Ioanne Euangeliſta Sermo primus, & in ordine. LIII. per thema.

A

Ioannes Euangeliſta: Quare celebratur memoria tranſitus Ioannis poſt natalem domini, cum tunc nõ fuerit mortuus.

EXaltauit illum, apud proximos ſuos. Eccle. 15. Cum ita ſit, ꝙ Ioannes euangeliſta (ſicut dicit Rationale diuinorum officiorum) in die ſancti Ioannis Baptiſtæ in tempore æſtiuo ab hoc ſeculo deceſſerit, quare eſt, ꝙ hodie celebratur eius tranſitus memoria? Si de alijs ſãctis fit die ſuo, vt de ſanctis Apoſtolis Petro, & Paulo, & ſic de alijs, cur non de iſto? Reſpondetur quòd multæ ad hoc poſſunt aſſignari rationes. Prima eſt, quia ſcribitur Matth. 24. Vbicunque fuerit corpus illic congregabuntur & aquilæ. Et ſic dum filius Dei aſſumpſit corpus, cõgruũ erat vt ad iſtud corpus congregarentur aquilæ, ſcilicet Stephanus, & Ioannes. Stephanus quidẽ aquila erat, qui in terris poſitus claro intuitu ſtantẽ Ieſum in cęlis intuitus eſt. Similiter Ioannes, qui ſuper oẽs cęlos Cherubin, & Seraphin exaltatus, oĩum beatorum eſcam contemplatus eſt, & prędã illam quã de diuinitate guſtauit nobis ſuis pullis vorãdam attulit. Ideo oportuit ꝙ ad illius corporis aſſumptionem ille aquilæ congregarent̃, ſicut aues vnius ſpeciei ſe naturaliter cõſequunt̃. Iſte. n. duæ aquilę ſunt arma noſtri imperatoris, quẽadmodũ & Romanorũ imperator duas habebat aquilas, quarum aquilarum prima pugnauit in campum Stephanus, & ſecunda vltima pugnauit Ioannes. Scd̃a rõ, quia videmus, ꝙ in geſina alicuius de parẽtela, parẽtes veniunt ad ſolẽnizandũ feſtũ, nec reputatur, qui ibi non affert ſua encęnia. Si ergo in natiuitate Ioannis Baptiſtæ vicini & cognati congratulabant̃ ei, nõne magis congruũ fuit ꝙ Mariæ partui virgineo parens ſuus & nepos Ioannes adeſſet? Et ita fuit, quia ibi pro encęnijs lilium virginitatis attulit; ſicut Stephanus ſui ſanguinis optimum vinum, ita Ioannes carnem mundiſſimam. Cognati enim Marię ſpirituales ſunt, q̃ ſunt amaro aĩo pro ſuis peccatis, aut alienis. 1. Regum. 18. Ad Dauid congregati ſunt, qui erant amaro animo. Sic ad Chriſtum congregati ſunt, qui pro eo varias amaritudines paſſi ſunt Stephanus & Ioannes. Vt igitur aliquid dicere poſſimus, &c.

B Exaltatio. De triplici exaltatione, & ꝙ exaltatio in temporalibus eſt periculoſa.

Triplicem exaltationem ex ſcripturis legimus a Deo factam. Prima eſt periculoſa quæ plures exaltat proſperitatem temporalium conferendo aliis expoſitis paupertati. Vnde cum quis diues efficitur, dicitur, il eſt monte en peu dheure, ſicut in domibus magnatũ aues, vt accipitres, & falcones, in perticis exaltantur, & ibi multũ benè retinent̃ per gethia, quia uix aut nunquã vellẽt a tali honore & gradu deſcendere, poſtquã de honore modicũ q̃d

hau ſerunt,

hauserũt,sicut gallinæ & anseres inferius relinquuntur. Sed hæc exaltatio est periculosa. Primo quia tales proni sunt ad cõtemnendum Deum,quia accipiter quanto a domino suo plus saturatus fuerit,tanto tardius ipsi reclamanti venit.Sic mundani quanto ditiores & potentiores sunt, tanto facilius mandata Dei contemnunt. Esaiæ.1.Filios enutriui & exaltaui,ipsi autem spreuerunt me. Inde & gallina in augusto non audit vocãtes se, quia nimis habet vnde viuat. Secundo est periculosa respectu proximi ne lędat ipsum.Quãto enim sentiunt se ditiores & potentiores,tanto audatius lites suscitant,auferũt aliena, vt lupi cum se sentiunt armatos dentibus acutis non timent oues impugnare.Psal.88. Exaltasti dexteram deprimentium eum.Hinc quidem.Asperius nihil est humili cum surgit in altum.Exemplum de asino, qui induit pellem leonis, & omnia alia animalia miser asinus conculcabat,& timebatur ab oĩbus.Tandem a domino suo per aures asininas & magnas recognitus est,& reductus ad pristinum statũ. Sic tales miseros exaltatos in altum postquam officium leonis,idest regis induerunt, sæpe contingit granare populum. Sed postea per magnam malitiam suam a domino recognoscuntur & reducuntur in miserum statum,quandoque tẽporaliter,quandoque eternaliter. Tertio est periculosa respectu sui ne tentatus de altiori cadat.Alta enim ædificia ventis & tempestatibus infestata citius ruũt in diuersa genera peccatorum. Exemplum de tortuca, quæ voluit portari sursum ab aquila,qua cum esset multũ eleuata,aspiciens deorsum timuit, desiderans adhuc esse in foramine suo.Ad quam aquila,Nõ feci(inquit)tecum mercatum quòd te reportarem inferius.Et sic ex illa altitudine dimissa ruit,& penitus confracta est.Secũdò ne maiorem pęnam habeat. Magis enim ingratus magis puniendus est, & magis ingratus existit, qui plus beneficij accepit si offendit.Secũdò dominus exaltat hominem gratiosa exaltatione, scilicet per gratiam suam ad desiderium eternorũ.Psal.9. Exaltauit me de portis mortis, idest de peccatis & occasione peccatorum. Primo ne submergatur cor ab amore illicito, vt natans caput eleuat super aquas.Psal. 3. Tu es susceptor meus, gloria mea,& exaltans caput meum,idest cor & mentem.Si enim habeat homo caput,in aqua submergitur. Si vero totum corpus sit,in aqua & caput extra,non perit. Sic quantumcunque homo habeat tẽporalia,sicut Democriti pater, qui ex diuitijs suis poterat præparare conuiuium toti exercitui regis Persis, si cor non posuerit plus debito amando,non nocet.Ps. Diuitię si affluant nolite cor apponere.Et si nihil habeat, & habeat voluntatem illicitè acquirendi,perit.1.Timo.6.Qui volunt diuites fieri incidunt in laqueum & in tentationes diaboli.Secundò ne corrũpatur, per charitatem temporalia relinquendo, vt vua,vel vitis, in partica leuatur ne putrefiat in terra.Ecclesiastici.vlt. Exaltasti super terram habitationẽ meã. Sed primo modo non exaltauit Deus Ioãnem Euãgelistam, quia in vita sua nec bona nec dignitates mundi occupauit, quia ante Christi vocationem pauper erat, & post Christi vocationem cum Christo semper pauper fuit. Sed secundo modo exaltauit illum apud proximos suos eum subtrahendo ab aquis vbi piscabatur, & faciendo omnia relinquere,& inter cæteros maximè diligendo, vt sic de eo dicere possimus:Exaltauit illum apud proximos suos.Tertia exaltatio est gloriosa,qua exaluit hominem in gloria, & ista conuenit perfectis,de qua ps. 56. Expecta dominũ, & custodi viã eius,& exaltabit te vt hæreditate capias terrã.Hoc enim beato Ioanni dici potest.Nam & expectauit dominũ in hoc mundo vsq; ad nonagesimumnonum ætatis suę annum, & custodiuit viã eius,immo semitam arctam,& docuit eã. Ideo dominus exaltauit illum, vt hæreditate caperet terram, & hoc est,quod dicit thema. Exaltauit illum apud proximos suos.

Quinque modis inuenitur dominus Ioannem Euangelistam exaltasse ex sacra sciptura. De quorum primo solum dicemus, in hoc sermone. De reliquis vero C *Ioannes Euãgelista.*

Diligere. Propter multa diligebat domin⁹ Ioānem Euāgelistam.

vero quatuor sermone sequenti.

Primo igitur exaltauit dominus Ioannem, vt esset familiaris amicus suus; gallice le mignon de Iesus, ita vt in scriptura nomen proprium amittat, & dicatur. Hic est discipulus quem diligebat Iesus. Modo quo solet dici in curia, si quæratur de familiarissimo regis quis est ille, dicitur, cest le mignon du roy. Si magnum est a magno principe diligi, quid a Deo excellenter diligi? Si familiaritas principum multum commendatur a populo, quanto magis Ioannis ad Deum? Huius autem excellentis dilectionis quatuor putantur causę. Prima est fidelitas. Multum enim diligit optimus paterfamilias seruum sibi fidelissimum. Et quis inter discipulos fidelior Ioanne, qui eum comitatus est vsque ad mortem, Petro negante & cęteris abeuntibus? Vnde etiam fidelis miles reputatur, qui nunquam in inimicum domini sui consentit, aut longius abscedit, sic Ioannes. Petrus enim parua retia reliquit, hic autem cum retibus patrem, quod longe maius est. Petrus iandudum cognouerat vxorem, hic omnem carnis voluptatē, immo nuptias (vt dicit Hieronymus) pro Christo negauit. Fecit enim Christus sicut bona nutrix, quę filium in igne cadentem cito subtrahit. Sic Christus eum a concupiscentia carnis. Petrus iam vir vocatus se Christo obtulit, hic vero gratissimum florem iuuentutis suę in odorem suauitatis quasi optimum cibum obtulit. Petrus paupertatem & obedientiam, hic vero cum istis lilium virginitatis. Secunda ratio est similitudo. Similitudo enim est naturaliter causa dilectionis. Naturaliter enim videmus, quòd de duobus ludentibus quos nunquam videmus, vnum tamen prædiligimus & pręaccipimus ad lucrum. Et huius non est alia ratio nisi maior similitudo complexionis, propter quā præacceptamus vnum alteri. Inde Ambr. Est a natura insitum bonis, vt virtutes proprias in cæteris quisque amet. Cum etiā ad sibi similia volatilia conueniant. Ideo non est mirandum si Christus præ cæteris Ioannem dilexerit propter virginitatis priuilegiū, quo pręcellebat Christus. Non enim plantulam virginitatis hortulanus Christus in suæ ecclesiæ horto maximè diligebat. Nec reputandum est illud Hieronymi uerum, quòd Christus eū retraxit a nuptijs volentem nubere Mariæ magdalenæ propter duo. Primum est, quia dicere, quòd Ioannes uoluerit nubere, est dicere quòd Ioannes voluerit carnē suam & integritatem corrumpere, & per consequens esset diminutione de eius integritate, quod non est dicendum. Secundo quia Magdalena erat & nobilissima & ditissima, magnam partem ciuitatis Hierusalem obtinens. Ioannes uero pauper piscator. Non esset autem uerisimile, quòd tam nobilis domina, tam pauperem piscatorem coniugem sibi accepisset. Tertia ratio fuit charitas maxima ipsius Ioannis. Maximè enim diligebat dominum. Seneca autem inquit. Monstrabo tibi amatorium sine medicamento, sine herba, sine ueneni carmine. Si uis amari, ama. Sed nullus inuenitur Christum plus dilexisse, quàm Ioannes. Quod patet primo, quia non solum sibi corpore propinquus erat, sed etiam anima, ut primo literæ, & scripturæ suæ perhibeant testimonium, quasi ipse sit caminus uel fornax diuini incendij, & per scripturam quasi per rimas exeat, quasi per omnes paginas de charitate loquēdo, modo singulos nc̄iatim ad charitatē ꝓuocat, modo filios, modo filiolos, quasi tenerrimè diligens appellat, nūc ꝓprijs ætatū uocabulis adolescētes, nūc infantes modo etiā deuoto fęmineo sexui destinat epistolas, ita quòd mulierum deuotarum non obliuiscitur. Solus enim ille inter Apostolos ad mulierem destinat epistolam. Secundo hoc idem patet, quia Hieronymus super epistolam Pauli ad Gala. dicit, quòd illud vas diuinæ sapientiæ propulsatum in senio cum portaretur a discipulis præ senectute semper dicebat. Filioli diligete alterutrum. Et percontatus cur semper amoris resonaret uerbum, respondit. Hoc est præceptum statutum testamentum & legatum domini mei Iesū, quod si solum fiat, sufficit. Verè de illo dici poterat illud Psal. 118. Ignitum eloquium tuum uehementer, & Matth. 8.

Diui Hieronymi opinio inualida de Ioanne.

Ioannis charitas magna erga omnes.

Ex

Ex abundantia cordis os loquitur. Inde Chrysost. Mos est amantium vt amorem suum silentio tegere nequeant. Sicut enim homo afficitur sic loquitur. Nos videmus, quòd affectiones habent voces & lucutiones sibi proprias, sicut dolor habet voces gemebundas, amor iocundas, sic & gratia gratiosas. Non mirum ergo si ille totus plenus gratia & charitate talia verba eructabat. Tertiò hoc idem patet exẽplo quod Clemens Alexander doctor recitat, & ab eo adducit Eusebium. 3. lib. histo. eccle. c. 23. Cum enim post Domitiani obitum de Pathmos insula Ephesum rediret rogabatur etiam vicinas illustrare prouincias, quo vel ecclesias fundaret, in quibus non erant locis, vel in quibus erant sacerdotibus ac ministris instrueret. Cum igitur venisset ad quandam vrbem non longe positam, omnibus ecclesiasticis solemniter adimpletis, vidit iuuenem quendam validum corpore, & vultu elegantem & animi acrem nimis, respiciensque ad episcopum, qui nuper fuerat ordinatus. Hunc (inquit) summo studio tibi cõmendo sub testimonio Christi & totius ecclesiæ. Tunc ille omnem diligentiam pollicetur. Sed iterum atque iterum sæpius repetens iuuenem cõmendabat attentius, & post hoc Ephesum rediјt. Tum episcopus in domum suam iuuenem recipit, amplectitur & fouet, & ad vltimum baptismi gratiam tradit. Post hæc confidens gratiæ, qua fuerat commonitus, paulo indulgentius iuuenem habere cępit. At ille vbi immatura libertate potitus est, continuò per ęqueuos quibus luxus & desidia cordi est, amare vitia & corruptæ vitæ incedere tramitem perdocetur. Et primo quidem conuiuiorum illecebris decipitur, deinde nocturnis eum furtis socium sibi participemque consciscunt, & tandem in tanta mala prolabitur, vt efficeretur latronum princeps. Verum tempore lapso ex causa aliqua Ioannis ad prædictam vrbem vocatur. Et cum cętera quorum gratia venerat ordinasset. Age (inquit) o episcope depositum repræsenta, quod tibi ego & Christus commendauimus ecclesia teste, quam regis. At ille primo obstupuit, pecuniam putans a se reposci, quam non acceperat. Sed rursum considerabat, nec posse fallere Ioannem, nec ipsum quærere, quod non dedit. Hærebat igitur stupẽs. Quem Ioannes videns. Iuuenem (inquit) illum repeto abs te, & animam fratris. Tunc grauiter suspirans episcopus, & in lachrymas resolutus ait. Mortuus est. Quomodo inquit, vel quali morte, Deo ait mortuus est, quia pessimus euasit, & nunc princeps homicidarum & latronum factus est. Tunc gemens sanctus Apostolus ait. Bonum te custodem animæ fratris dereliqui. Sed nunc mihi equus paretur & dux itineris. Et cum peruenisset ad locum, a latronibus qui custodias obseruabant capitur. At ille exclamauit. Ad hoc ipse veni vt me caperetis, adducite mihi principem vestrum. Qui cum venisset eminus agnito Ioanne pudore actus, in fugam vertitur. Tum ille equo post eum admisso, ætatis oblitus, ipsum insequitur clamans. Quid fugis o fili patrem tuum, quid fugis inermem senem? Miser noli timere, habes adhuc spem vitæ, ego Christo rationem reddam pro te. Certè, & pro te mortem libenter excipiã, sicut & Christus excipit pro nobis, & pro tua anima dabo animam meam. Sta tantum & crede mihi, quia Christus me misit. At ille restitit, & armis proiectis ad genua senis prouoluitur gemitibus & vlulatibus quibus poterat satisfaciens. Apostolus vero iurauit se a Christo veniam impetraturum, simulque genibus eius prouolutus, atque ipsam dexteram ex cuius sedis conscientia torquebatur tanquam iam per pęnitentiam purgatam deosculans, ad ecclesiam reuocat, & ieiunijs & lachrymis ei veniam a domino procurat, & nec ab eo discessit quousque eum ecclesiæ præfecerit, vt esset in prodigium & miraculum quomodo post tam subitã mutationem & infimum statum ad tam altum statum deuenerit, & sic patet eius amor. Quarta causa huius dilectionis est, quia inter omnes humillimus fuit. Hoc patet ex prędicto exemplo. Vnde & pater semper solet applaudere filio iuniori

Exemplũ magnæ charitatis Ioannis.

& in-

& inter cæteros magis amare, licet antiquiori reseruet hæreditatem. Hinc Gen. 42. Beniamin erat patri magis dilectus. Ioannes autem erat iunior Apostolorum, & sic minor ętate, & etiam in sui consideratione, ideo erat Beniamin Christi, & sic inter cæteros magis dilectus.

D Ioannes Euangelista. Diligere. An Ioannem plus diligebatur a Christo quàm Petrus et de signis familiaritatis Christi ad Ioãnem.

Sed hic oritur quæstio, quia Petrus magis diligebat Christum, iuxta illud Ioan. vlti. Simon Ioannis diligis me plus his, ergo plus diligebatur. Dico ad hoc quòd forte Petrus feruentius diligebat Christum. Amor vero Ioannis quietus & cũ virginitate mixtus, propter quod vtrumque Christus ei maiora dilectionis signa ostendebat, licèt Petro suæ ecclesiæ hæreditatem reseruaret. Sex autem signa familiaritatis ei ostendit. Primo enim rex suo amico & familiari suam ostendit potentiam. Sic fecit Christus Ioanni in suscitatione puellæ Archisynagogi, vbi primũ mortuum sua potestate suscitauit a mortuis, quod maius est, quàm potestate interficere hominem. Secundo gloriam & magnificentiam, quod fecit in transfiguratione. Tertio in amaritudine animæ suæ reuelauit ei secretum, scilicet nocte passionis, quando dixit. Tristis est anima mea vsque ad mortem. Quartò quando superuenit aliquod bonum beneficium, vel officium primo vocatur. Sic Christus primò vocauit Ioannem cum Andrea ad officium Apostolatus. Quintò constituit eũ legatum suum, in cęna præparanda, quia fuit vnus ex duobus, qui ierunt ad parandum sibi pasca. Sexto maxima familiaritas est inter regem & militem, quando per aliqua signa mutuo se intelligunt & cognoscunt. Sic Ioannes per internam inspirationem sibi a Deo datam ipsum præ cęteris cognoscebat & intelligebat, vt patet Ioan. vlt. quando supra mare Tyberiadis ambulabat cognitus est a Ioanne Christus. Tunc enim virgo virginem agnouit.

Sermo secundus de eodem, & in ordine. LIIII per thema præcedens.

A Ioannes Euangelista. Aliquæ rationes propter quas celebratur transitus Ioãnis secunda die post natiuitatem Christi.

PRæter rationes quę præcedenti sermone assignatę sunt de eo quòd hodie & hoc tempore celebretur festũ sancti Ioãnis Euangelistæ, & non in die natiuitatis beati Ioannis baptistæ, quo dicitur mortuus, possunt adhuc alię assignari. Quarum prima est, quia per Stephanum intelliguntur actiui, qui habent ministrare mensis, per Ioannem contemplatiui, qui celestia contemplantur. Ideo ad denotandum quòd vtramque vitam instituere venerat Christus, & homines in vtraq; vita saluari, ne desperent, qui vitam non ducunt religiosam & cõtemplatiuam, ideo ista duo festa iunguntur natiuitati saluatoris. Ps. 46. Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraam. Ridiculum enim esset dicere quòd ingressum in regno suo faceret rex sine suis principibus. Et quia per angustias actiuæ fuit transitus ad contemplatiuam iocunditatem, & post copulam lyæ laboriosam sequuntur dulces Rachelis amplexus, ideo post festum Stephani sequitur festum Ioannis. Secunda ratio ad ostendendum quòd Christus natus est, vt viam ostendat ad gloriam, quæ primum ignorata erat, s. per tribulationes ad requiem, per lapides Stephani ad requiem Ioannis. Si enim remanent tribulationes in mundo, recurre ad lapides Stephani, quia petra refugium erinacijs, & deinde ad lectum & requiem Ioannis, in quo cum domino in pace obdormiuit. Etiam non posset commode celebrari eius solẽnitas in die, quo fertur mortuus, propter solemnitatem natiuitatis sancti Ioannis Baptistæ. Vt autem digne celebrare possimus festiuitatem hodiernam, accedamus ad Rebeccam matrem nostram, vt nos induat vestimentis, nõ quidem Esau, sed Ioannis, idest gratiæ valde bonis. Illi ergo dicemus, Aue.

B Ioannes Euangelista. Ioannes fuit camerarius & secretarius Christi.

CVm Ioannes sicut dictum est sermone matutino sit ita familiaris Christo,

ſto, oportet dicere quòd habebat a Chriſto de primis officiis vacantib. & ita factũ eſt. Primò enim conſtituit eum dominus ſuum camerarium & ſecretarium. Quia ſit ita patet primo, quia ſicut ſecretarij in fine literarum ſuarum ponũt nomina ſua, in teſtimonium ſcripti, ſic Ioannes in fine Euangelij ſe ſubſcripſit dicens. Hic eſt diſcipulus ille qui ſcripſit hæc. Secundo hoc idem patet, quia in cęna ſuper dominicum pectus recubuit. Tantum enim biberat de vino, quòd inebriatus vino cęleſti dormiebat, non ſicut cęteri ebrij, qui quod fecerunt, aut audierunt obliuiſcuntur, ſed benedictus Ioannes non ſic fecit, qui ea ſcripſit. Vnde cęteris altius hauſtum ſapientiæ potauit, de quo Auguſti. In pectore enim Chriſti erant omnes theſauri ſapientię & ſcientiæ Dei abſconditi. Ipſe autem ſedit ſupra fontem vitæ a quo ipſe abũdantiam habuit, ita vt eſſet vnus de magnis fluuijs paradiſi ad terram eccleſię irrigandam, immo fuit apotheca ſpiritusſancti ſpeciebus gratiarum plenus. Pectus enim Chriſti eſt menſa cœleſtis, in qua ſunt deliciæ Angelorum, eſt etiam gazophylatium, in quo ſunt omnes theſauri ſcientiarum. Quando autem famelicus ſedet ad menſam deliciarum valde ſaturatur. Quando egenus intrat gazophylatium valde ditatur. Sic fecit Ioannes cum illic obdormiuit, ita vt eius doctrina per orbem diuulgata miretur orbis terrarum. Ait Bruno ſuper Gen. Tulit Iacob unum lapidem & ſupponens capiti ſuo dormiuit, & tunc vidit ſecreta cęleſtia. Iſte lapis erat Chriſtus, ſuper quẽ dormiens Ioannes non minora meruit videre, quàm Iacob. Scyphus enim Ioſeph inuentus eſt in ſacco minoris, ſcilicet beniamin, id eſt Ioannis Euangeliſtæ, qui minor erat Apoſtolorum. Sic in ſacco, id eſt in corde humilium maximè inuenitur diuina ſapientia. Pſal. Ibi Beniamin adoleſcentulus in mentis exceſſu. Adam dormiens in paradiſo terreſtri prophetiã accepit de uxore ſua, hic vero dormiens in paradiſo, Angelorum prophetiam accepit de ſponſa agni & eccleſiæ. Sed quæri poſſet quid ibi uolebat facere Ioannes? Dico quòd interrogauit dominum dicẽs. Quis eſt, qui tradet te? nullus autem diſcipulorum hoc audebat interrogare. Nõ enim Petrus interrogare audebat, quia de ſua paſſione loquens durè fuerat increpatus a Chriſto. Matth. 16. Et etiam quia Ioannes magis familiaris erat. Inde Petrus Damianus. Conſiderandum eſt fratres qua deuotionis inſtantia beati Ioannis flagitare debemus auxilium, quem ſibimet interuentorem & Apoſtoli ipſi petierunt. Quantum apud iuſtum iudicem poterit pro peccatoribus, qui & pro ipſis curiæ cęleſtis ſenatoribus interuenit. Ipſe enim poteſt adire Ieſum quotieſcũque uoluerit. Tamquam enim familiariſſimus, nec faciem eius confundet, quia nepos eſt reginæ & quaſi filius eius, & regis cognatus. Sed nonne huic quæſtioni ſatisfecit Chriſtus? Dico quòd ſic, quia nihil occultat amicus amicis. Ioannes autem amicus eſt Ieſu. Si uerus eſt amicus, effundit animum in amicum ſuum. Inde dixit Petro cui curam de ouibus cõmiſerat. Quid ad te, mihi cura eſt de illo.

C Sed oportet quòd ſi non ſit amicus, & familiaris regis æterni in minoribus officijs, oportet quòd euolet ad alta. Ideo dominus conſtituit eum theſaurarium ſuũ, quando ſibi commiſit matrem ſuam in cuſtodiam. O maximum priuilegium, & admiratione dignum, quando ſibi inuentrix gratiæ commendatur in matrem, Dei mater in directricem, & imperatrix orbis in cuſtodiã. O quàm debebat habere plures præbendas & beneficia plura, qui habebat in cuſtodia largitricem præbendarum. Dominus Ieſus cruci affixus nihil plus habebat in mundo niſi ſuam crucẽ cui hærebat, & matrem ſuam. Veſtibus enim ſuis nudatus erat & diſcipulis. Crucem quaſi quoddam magnum bonum retinuit ſibi, ſed Mariam diſcipulo dedit. Ad inſtar principis bellicoſi, qui in bello poſitus, deſtitutus a multis paucis diſtribuit ex animo, quæ habet. ubi Petre eras, ubi Andreas &c. ſolus aſtitit Ioannes, & theſauri domini factus eſt cuſtos. Vulgo dicitur quòd bene afficitur ad theſaurum ſuum,

Ioannes Euangeliſta. Fuit theſaurarius Chriſti in cuſtodia matris ſuæ.

suum, qui mortis quæ iam dentibus hæret & suorum vulnerum mortalium oblitus, de ipso constanter loquitur. Sic Christus mortis proximę, & suorum vulnerū oblitus, de thesauro suo matre sua non obliuiscitur, & similiter recommendat matri suę son mignon, sicut matres habent sępe tales. Vnde Petro commendatur ecclesia, huic Maria. Illi tumultuosa negotia, isti quieta. Illi luna vniuersalis ecclesia, huic nedum pulchra, vt luna, verum electa vt sol ad eum portandum, sicut sol ad nos illuminandum. Maximum vero est Ioannis priuilegium, quòd post illud reclinatorium, in quo vidit in principio erat verbum, sibi traditur officina illa in custodiam, in qua verbum caro factum est, ac si in toto orbe melior & fidelior inueniri non posset, cui tantæ matris ministerium reliquisset. Si tantum ei allatum est, in exilio huius paupertatis, quantum putas ei datum est in terra cęlestis vbertatis? Si tantum exaltatus est in hac valle miserię, quantum eleuatur in solio gloriæ? Tria enim tantummodo legitur Christus in hoc mūdo habuisse dispensanda, scilicet matrem, ecclesiam, & bursam suam. Sed optimè cognoscens illorum trium valorem: Ioāni & Petro fidelibus & probatis viris matrem & ecclesiam commendauit. Latroni vero Iudæ bursam suam quasi nullius valoris dedit in custodiam. Parum enim de bursa sua curat, qui eius custodem latronem facit. Nunc autem econtrario fit. Mater ecclesia nunc vilibus & garsionibus & latronibus datur in custodiam, qui lanam ab ouibus optimè suscipiūt & arripiunt, oues vero in periculo frigiditatis æternæ dimittunt. Bursam suam committunt fidelissimo & probatissimo viro cum fideiussoribus, ecclesia vero pueris & garsionibus. Sed ecce filij sęculi huius prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Vn̄ credendum est, ꝙ vna cum matre Christi suū sensit martyrium. Dixerat enim illi dominus & Iacobo fratri eius. Mat. 10. Calicē quidem meum bibetis. Sic ergo quia non fallit Christus alicubi suum calicem epotauit. Non in dolio feruentis olei, cum illæsus ab eo exiens nō legitur passus. Nec in morte, cum (Hieronimo teste) in termino vitæ, in hoc matri socius, ab omni dolore inuenitur alienus. Igitur oportet dicere ꝙ simul cū matre passus sit. Inde Aug. Dicebat dominus, ecce mater tua, & mulier, ecce filius tuus. Dum hæc pauca diceret, illi duo lachrymas fundere non cessabant. Tacebant ambo illi martyres & pręnimio dolore loqui non poterant. Hinc ex Ioanne & Maria & Christo fit scala, qua pauperes peccatores ascendunt in cęlum. Canticorum. 4. Fecit sibi rex Salomon ferculum de lignis libani, cuius columna argētea, reclinatorium aureum, sed ascensum purpureum media charitate cōstrauit propter filias Hierusalem. In hoc ferculo quod nos euehit ab hoc sęculo est columna argentea. Gala. 2. Petrus & Ioannes qui videbantur columnę esse dextras dederunt Paulo & Barnabæ societates. Maria vero ascensus purpureus, sed media charitas est Christus, reclinatorium aureum pater est.

D
Christus. De tribus scilicet matre ecclesia, & bursa q̄ diuersis Christus commisit.

Quarto dominus verus & summus pōtifex cōstituit eum prothonotarium suū, non ꝙ sit prius notarius tēpore, quia Matthæus primo scripsit, deinde Marcus, tertio Lucas, & quarto Ioannes, immo Ioannes omnia alia ab Euāgelistis scripta adhuc in carne viuēs vidit, vt dicitur. 3. lib. eccl. histo. Sed fuit primus perfectione, qa de maioribus & altioribus locutus est. Quia enim scd̄m philosophum. 1. physicorum, a notioribus ad obscuriora innata est nobis via. Ideo cęteri Euangelistę ecclesiam quasi infantulam circa patientia humanitatem Christi gesta instruxerunt. Ioannes vero tanquā prouectā de difficilioribus instruxit, & ideo theologus antonomaticè dictus est. Vnde & Mattheus homo in figura describitur, quia in principio humanam Christi generationem tractat. Marcus vero leo, quia in principio Ioannis Baptistæ tanquam leonis rugientis in deserto vocem exaltat. Lucas autem bos, quia in principio sui Euangelij Zachariam sacrificante Ioāne & Christū oblatos demonstrat. Boues. n. antiquitus sacrificabant. Ioānes vero in principio altissima

E
Ioannes Euangelista.
Ioannes fuit prothonotarius Christi, & quare.
Euangelistarum figuræ qd significet.

ma diuinitatis documenta designat, ideo cæteris altius velut Aquila volat.

Sed quæritur quare eum fecit dominus suum prothonotarium? Respondetur, vt possit habere duo beneficia incompatibilia, sicut & nunc habēt prothonotarij. Antiquum beneficium erat his, qui erant in antiqua lege, vt donum haberent prophetię, sed hoc beneficium cessit apostolatui. Inde Psal. 44. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Et sicut impossibile est aliquem esse patrem primo & postea filium, sic ista duo beneficia fuerūt incompatibilia. Propter quod dominus fecit eum prothonotarium ad ea simul habenda. Diues autē multum reputatur, qui simul habet in cellario suo vinum vetus & nouum, sicut habuit Ioannes. Fuit.n. in epistolis Apostolus, in Euāgelio Euāgelista, & in Apocalypsi propheta. In Euangelio nos instruit in fide, in Apocalypsi specie prouehit de ęternis, & timorem infert de beneficijs, in epistolis charitatem commendat & laudat. Erat enim discipulus ille notus pontifici, ideo non mirum si multa obtinuit beneficia. Fuit enim Apostolus Christi, qui postquam absolutus est per Mariæ transitum ab eius custodia, secessit in partes Asiæ, vbi tanta prædicatione fulsit, vt a Domitiano Romam deductus, anno 13. Imperij eius tūc feruente persecutione in Christianos, propterea quia Domitianus se faceret velut Deum adorari, tunc in feruentis olei dolium missus sit, sed illæsus exiuit. Tunc poterat dicere illud Ps. 140. Impinguasti domine in oleo caput meum, & calix meus inebrians, quàm pręclarus est. Et illud Psal. 139. Obumbrasti super caput meum in die belli. Nam & de eo dicit dominus in Ps. 80. Eripiam eum & glorificabo eum, eripiam eum, scilicet de tormento. Longitudine dierum replebo eū, quia vixit vsque ad nonaginta annos, & ostendam illi salutare meum in gloria. Tanta autem gratia & tāta grauitate pollebat, vt post exitum a dolio præses libenter dimisisset eū. Nec Domitianus ob eius reuerentiam voluit eum vltra torquere, vt impleretur quod dictum est a domino. Io. vlt. Sic eum uolo manere. Sed misit eū in exilium ad insulam Pathmos, vbi relegabatur ad metalla portanda, & ibi Apocalipsim scripsit.

F Ioannes Euangelista. Ioannes fuit apostol⁹, euāgelista, et propheta.

Sic igitur fuit secūdò propheta in Apocalypsi, in qua magno spiritu pręuidit vltima, finalem ecclesię statum, bonorum prę mia, & malorum supplitia. Multi affectāt scire, sed refugiunt laborem, & quærunt scientiam in delicijs, recreationibus, & otijs. Sed Iob. 28. Sapientia non inuenitur in terra suauiter viuentium. Ioannes autē suam prophetiam in exilio scripsit, vbi nō omnia necessaria creditur habuisse. Sed mortuo Domitiano & interfecto a senatu, omnia facta eius reuocata sunt a Nerua suo successore. Et sic Ioannes ab exilio Ephesum redijt. Et sicut dicit Hyreneus Lugdunen. post Timotheum a Paulo ordinatum, illic ordinatur episcopus, vbi multis miraculis claruit. Contra Cratonem philosophū prędicauit, & gemmas confractas solidauit, & ipsum conuertit, alios etiam duos conuertit, qui venditis omnibus secuti sunt eū. Et propterea q̃ a eos penituit sequi eum, mutauit frondes in aurū, & lapides arenæ in gēmas, & p̄p̄ hoc suscitauit iuuenem quendam. Item reuertens a exilio suscitauit Drusianā ad preces populi Asiæ, qui venit sibi obuiam dicens. Benedictus q̃ uenit in nomine domini. Venenum bibit, & templum Dianę Ephesi destruxit. Arctissimam tūc vitam ducebat, sed tamen discretione temperabat. Nam & aliquando paruis iocis & honestis senex lassus corpore ne ocio vacaret, se occupabat. Vnde Cassianus libro collationum dicit, q̃ cum Ioānes cū quadam auicula luderet, superuenit quidam Architenens, qui a longinquis partibus ad ipsum uenerat propter famam eius visitare, & eo viso sic ludente derisit dicens. Quomodo hic senex, cuius tanta est fama, sic cum auibus ut puer ludit? Respondit Ioannes. Quare non tenes semper arcum tuum extensum? Respondit, quia uirtus eius laxaretur, & in bestias minime posset impetus eius. Ad hæc Ioannes. Sic & rigor disciplinæ & operis assiduitas arcū corporis laxaret, & redderet inutilē, si non quandoq; indulgeretur ei.

Ioannes quomodo fuit propheta mirabilis.

Tertio

Tertio fuit euangelista in euangelio. Postquam enim rediјt ab exilio creuerunt multæ hæreses. Nam quidam dicebant matrimonia esse cõmunia, vt Nicolaitæ, de quibus mẽtionem facit in Apocalypsi, non tamen quòd Nicolaus diaconus illã sectam inceperit, vt dicitur in 3. lib. eccle. histo. quia ille fuit sanctus homo, sed occasionem ex quodam facto ab eo sumpserunt. Alij vt Cherintus, & quidam pauperes sensu (qui Ebionitæ dicti sunt) negabant Christum esse Deum & deprauabant scripturas. De quo Cherinto legitur eodem libro, quòd cum Ioannes venisset ad balnea lauandi gratia, & vidisset ibi Cherintum exeuntem, dixit. Fugiamus hinc, ne balneæ ipse corrumpãt nos, in quibus lauatur Cherintus veritatis inimicus. Ideo ad preces Asiaticorum episcoporum septuaginta quinque annorum scripsit euangelium contra Cherintum, vt dicit Hugo Floriacen. & hoc triduano instituto ieiunio, in quo suppleuit ãb alijs minus dicta, & in quo secundum Augustinum non solum terrarum cacumina, vt Geometre, non solum syderum altitudines, vt Astrologi, non solum Angelorum choros, sed etiam cęlos omnes conscendit. Nisi enim conscendisset, quomodo ad verbum per quod omnia facta sunt peruenisset? Inde Origenes. Ioannes transcendit non solum quæ dici aut intelligi possunt, sed quæ omnem intellectum, omnem denique sermonem excedunt. Petrus altè volauit Deum & hominem confitens ex tempore factum, sed altius Ioannes clamans eum de Deo genitum. Paulus vsque in tertium cęlum raptus est, sed Ioannes vsque ad vltimum, immo super omnes cęlos. Paulus audiuit verba quæ non licet homini loqui. Ioannes vero vnicum verbum audiuit quod ei loqui licuit, quantum potest hominibus prædicari. Immo secundum Hieronymũ super Zacha. Ea ausus est propalare mysteria, quæ forsitan mens nesciuit Angelica. Vnde qui prius erat ardea piscans pisces in aquis, factus est aquila prædam capiens in cęlis. Stellæ enim cœli propinquiores magis illuminantur quàm remotiores, vt

G Ioannes euangelista. De excellentia doctrinæ Ioannis.

Luna. Sic Ioannes præ cæteris est illuminatus, quia Christo vero soli propinquior. Hinc secundum Helmandum fertur beatissimus Ioannes pro illo loco secretissimo in quo secesserat diuina scripturus orasse, vt nullas huic insistens operi ventorum aut imbrium pateretur iniurias, & adhuc locus ille vsque in hodiernum diem talem serenitatem obseruat. Huius discipuli fuerunt sanctus Papias Hierapolitanus. Policarpus Smirnensis. Ignatius Antiochenus. Milenus Sardensis, qui eius vitam scripsit. & Craton philosophus quem conuertit.

H Ioannes euangelista. Quia Christus eum ore proprio vocauit ad regnum suum.

Quinto dominus Iesus non solum põtifex summus, sed & princeps regum terræ dedit ei regnum ęternum, & inuitauit ad suum cęleste conuiuium. In magnis enim festiuitatibus potentes suos amicos solent ad conuiuia vocare, alios per literas, alios per nuntios, alios ore proprio. Ioannes autem sicut intimus amicus ore proprio vocatus est. Ioan. vlti. Sic eum volo manere donec veniã, ideo inuitatus non distulit venire. Ait enim dominus sibi. Veni delecte mi, tempus est vt epuleris in conuiuio meo cum fratribus tuis. At ille respondit. Gratias ago tibi domine, quia me dignatus es ad tuas epulas inuitare, & statim die dominica, quidam dicunt quòd erat dies natalis Ioannis baptistæ, Miletius vero quòd erat dies dominica in octauis pasce, fecit sibi parari foueam, & vale dicens populo post prædicationem longam introiuit in foueam, & ibi obdormiuit in domino. Magnam enim habuit Ioannes moriendi voluntatem & essendi cum Christo, quando in sepulcro ingressus est. Valde desiderabat gustare illud cõuiuium, ideo gratias agit inuitanti. Thesaurus suus Christus & Maria erant in cęlo, & vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, ideo ibi esse summe desiderabat. Inde ait. Suscipe me cum fratribus meis, & ipso intrante in foueam apparuit lumen immensum, & abscedente lumine post horam & amplius, nihil ibi inuentũ est nisi manna ad modũ fontis scaturire, corpus autem eius

Ioannis euangelistæ finis.

ibi non est inuentum. Itaque de corpore eius nescitur vbi sit. Quidam dicunt propter verbum Christi, sic eum volo manere, ꝙ latet sub terra viuens & expectans Christi aduentum ad iudicium. Sed istud reprobat Augustinus, quia tunc Christus non maximè dilexisset Ioannem inter cęteros apostolos, quos iam collocauerat in suis potioribus bonis, nisi eum collocaret in gloria sua. Alij dicunt ꝙ etiam trãslatus est in paradisum terrestrem, expectans ibidem aduentum antichristi cũ Enoch & Helia, ita ꝙ in lege naturę trãslatus est Enoch, & in lege scripta Helias ad testificandum contra antichristum, sic in lege gratiæ Ioannes, vt dicunt. Sed istud refelleretur vt prima opinio. Ideo est tertia opinio, ꝙ est in corpore & anima in paradiso cęlesti tenens societatem corpori Christi & matris eius. Hoc enim potest multipliciter deduci. Christ⁹ enim custodiuit corpus eius ne corruptioni subiaceret, ne oleum feruens adureret, ne venenum noceret, ne gladius eum interimeret. Si tam fuit liberalis in mundo, cur nõ in cęlo? Secundo Ioãnes fuit Christi seruus & amicus sicut cęteri apostoli, & cum hoc fuit filius virginis per adoptionem, & Christi per creationem sicut alij, igitur dupliciter filius ergo duplex sibi manebat portio. Si ergo alij discipuli portionem habuerint quo ad animam, sequitur ꝙ ipse quo ad corpus & animã habuerit. Et hoc pulchre figuratum est. Genes. 45. ꝙ Ioseph inuitauit omnes fratres suos, & dedit singulis stolam vnam, Beniamin plures minimo duas, quia frater erat ex patre patris & matris, saltem Beniamin plures stolas habuit quàm fratres sui. Sic de Ioanne respectu aliorum, igitur. Tertio, quia corpus suum nullibi inuenitur in terris, sicut corpora cęterorũ inueniuntur. Et quia corpus suum non inuenitur in terris, vbique nomen eius celebre habetur & multiplicatur in hominibus, sicut nobiles vbi non habent terram, tamen sibi retinent nomen. Sic Ioannes licèt hic inferius terrã suam non habeat, nomẽ tamen suũ multiplicat. Quartò nõ debet esse mirum si Christus pro suo specialissimo amico voluit concedere quod in morte sua multis dignatus est dare. Sed resurrectionem in corpore & animæ dedit multis in sua resurrectione, quia multa corpora sanctorum qui dormierãt surrexerunt. Quicquid sit de hoc probabiliter dictum, nõ est pro certo diffiniendũ. Tum primò quia sapiens Prouerb. 30. inter tria difficilia vnum reputat viam aquilæ in cęlo vel contemplando cęlestia, vel etiam quem euolauit ad Christum. Tum secundo quia Petro de hoc interroganti dixit Christus. Quid ad te. Quid ergo habemus de hoc temere diffinire? Quicquid tamen sit. Ioannes in hoc Moysi assimilatur, quia assumptus de aquis & legẽ scribens populo Israel mortuus est, & corpus eius postea nullibi inuentum est. Sic beatus Ioãnes assumptus est ex aquis vbi piscabatur, & legem scripsit euãgelicam, & postea nullibi inuẽtum est corpus eius.

I Ioannes euangelista. Quia sit in cœlo in corpore et anima probatur aliquibus rationibus.

De eodem Sermo Tertius, & in ordine LV. per thema.

QVartum animal simile aquilæ volanti. Apocal. 4.

Queritur quare potius Ioãni quàm cæteris apostolis cõcessum est super pectus domini recumbere, & ibi diuina perdoceri mysteria. Non enim videntur alij eo fuisse inferiores sanctitate.

Respondetur quòd hoc maximè iudicatur fuisse propter prærogatiuam virgineæ puritatis. Congruum enim fuit vt super pectus virgineum solus virgo recumberet, & a virgine edoceret virgo. Integritas enim mentis & corporis multum valet ad sapientia capessandam. Econtrario humor carnalis concupiscentiæ impedit debitam oculis interioris seu intelligẽtiæ dispõnem. Inde Philo. 14. de animalibus dicit, ꝙ aues habentes in oculis humorem purum & temperatum sunt acuti visus & alti volatus, vt patet de aquila quę propter puritatem oculorum volat altius cęteris animalibus, & solem cernit irreuerberatis obtutibus. Cum ergo Ioãnes haberet oculum mentis depuratũ ab

A Ioannes euangelista. Propter prerogatiuam virginitatis Ioannes meruit domino amplius cæteris edoceri.

omni concupiscentia carnali, nec vnquã fuisset expertus nuptias sicut cæteri apostoli, non mirum si tanquam cœlestis aquila præ cæteris altius volauit, & fluenta sapientiæ de ipso dominici pectoris fonte potauit. In quo edocemur ꝙ si volemus volare sublimius pennis virtutum, & cœlestia contemplari lympidius, amplecti debemus cum Ioanne puritatem mentis & corporis. Sic enim fecit & Paulus, qui de puritate sua loquens ait. 2. Timo. 1. Gratias ago Deo meo cui seruio in conscientia pura, & quasi iam ad cœlestia euolasset dixit. Nostra conuersatio in cœlis est, & ita alti volatus fuit & acutissimi visus, ꝙ vsque ad tertium cœlum, idest vsque ad tertium genus visionis quo contemplabatur trinitatẽ, raptus est. Vnde Cassiodorus. Paulus venit ad tantam sapientia propter carnis mũditiam. Narrat etiam Grego. Nazanzenus, ꝙ cum ipse iuuenis studeret Athenis, apparuerunt ei in visione duæ speciosissimæ puellæ, quæ accedentes proprius ruerunt in eius amplexus, ipse vero vt castus erubuit, & admiratus nõ modicum ait Quænam estis? At ille, nos (inquiunt) sumus duæ puellæ admodum tibi familiares & dilectę. Et ego sum castitas dicit vna, & alia dicit. Ego sum sapientia, & venimus ad te volẽtes tecum, o castissime iuuenis habitare, quia tu nobis in corde & corpore tuo sanctum habitaculum pręparasti. Sapientia enim in animas sanctas se transfert, & immundum habitaculum detestatur. In cuius figura legitur Exodi. 19. ꝙ Moyses filijs Israel recepturis legem pręcepit vt uestimenta lauarent & a mulieribus abstinerent. Cum enim lex domini sit immaculata & eloquia Dei casta, diuina sapientia immaculatum & castum rẽquirit discipulum. Ideo dicit Hugo in Didascalon. Illaudabilis est sciẽtia quam uita maculat ipudica. Inde. 1. Reg. 21. Abimelech sacerdos antequam panes propositionis daret Dauid & pueris suis, diligẽter quæsiuit. Sunt ne uasa puerorum munda a mulieribus. In quo datur intelligi qui desiderat a summo sacerdote Christo pane sapientiæ & intellectus cibari, studeat castitati. Sicut enim candela madefacta vix potest accendi, sic in corde carnali pleno cõcupiscentia lumen doctrinæ vix potest suscipi, & si forte suscipitur, cito a uento uanitatis extinguitur. Et sicut oculus corporalis clarè uidere nõ potest si fuerit lippus uel sordibus plenus, sic ad hoc ꝙ oculus spiritualis syncerè diuinam sapientiã contẽpletur, ab humore carnalis concupiscentiæ deputari oportet. Ideo 4. Regũ. 6. Aperuit dominus oculos pueri, & vidit montem plenum curribus & equitibus in circumitu Helisei. Perfecta nanq; contẽplatio sapientiæ, non cõpatitur fœditatem incontinentiæ. Inde Hiero. epistola. 70. ad Rusticum monachum, ama scientiam literarum, & vitia carnis non amabis. Quia vero excellentissima inter omnes puras creaturas castitate mentis & corporis enituit virgo Maria, idcirco copiosius cæteris omnibus hausit de sapientia cœlesti. Immo in eius vterum descendit ille in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi, qui etiam est diuina sapientia. Igitur ad eam confugiemus ut edoceamur, &c.

Diui pauli puritas & sapientia.

Sapientiã desiderãs studere debet castitati.

B

Differentia est inter humanum oculũ & aquilinum, quia humanus oculus non sufficit ad respiciendũ rotam solis in splẽdore suo, nisi forte interponatur aliqua nubes, sed oculus aquilæ eam melius & acutius uidet. Sic oculus humanus hic non est sufficiens ad habendum claram notitiam de cęlestibus & signanter de trinitate, nec potest cognoscere nisi mediante nube fidei, per quam inducimur ad credendum huiusmodi mysterium trinitatis, nec potest quis oculo fixo intueri, quia omnem humanum intellectum excedit. 1. Timo. 6. Lucem habitat inaccessibilem quam nullus hominum uidit. Neque enim hoc cognouit Salomõ, quia dificile est cognoscere uiam maris, principaliter quando est ibi infinita profunditas. Augustinus autem uocat trinitatem pelagus infinitum, quia sicut in mari quasi non inuenitur fundus, sic nec in trinitate. Sed tamen oculus aquilæ, idest beati Ioanni omnem intellectum excessit humanum sicut oculus aquilę oculum hominis.

Ioannes euangelista.

Ocul⁹ Ioãnis quasi aquilæ clarius cæteris uidit mysteriũ trinitatis.

hominis. Nam & Ioannes per aquilã figuratur, sicut etiam patet in verbis thematis, & quartũ animal simile aquilæ volãti.

Iuxta thema duobus sermonibus ostẽdemus quomodo Ioannes rectè comparetur aquilæ, eo ꝙ ei conueniant conditiones aquilæ, de quibus aliquas dicem⁹ hoc sermone matutino, reliquas vero sermone sequenti.

Ioannes cur Aquilæ comparetur.

Igitur Ioannes cõparatur aquilæ. Primo quia sicut aquila in arduis ponit nidum suum, sic Ioãnes tenuit altitudinem status. Primò quia statum vitę virginalis. Secundo quia statum vitæ contẽplatiuæ.

C Status. De triplici statu, virginali uiduali et cõiugali.

Quo ad primum triplex inuenitur status. Primus est eorũ qui habitant in terra q faciũt opera terrena & carnalia. 1. Cor. 7. Quæ nupta est, cogitat quę mũdi sunt. Nuptiæ enim replent terrã. Secundus est viduarum eorũ. s. qui habitant inter cœlũ & terrã, qui post opera carnalia eleuantur ad spiritualia. Vnde Ezechiel in vtroque statu fuit, Habuit enim vxorem, sed ea mortua dixit. Eleuauit me spiritus inter cœlũ & terrã Ezechiel. 24. Tertius est eorum qui habitant in cœlo rectè facientiũ opera cœlestia. 1. Cor. 7. Virgo cogitat q̃ Dei sunt, vt sit sancta corpore & spiritu, qui dicere possunt illud Phil. 3. Nostra cõuersatio in cęlis est. Hæc. n. est Angelorũ conuersatio. Hiero. In carne pręter carnẽ viuere non terrena vita est, sed cęlestis. Conuersantur enim sancti in cęlo, vbi nõ nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei. Matth. 22. In hoc statu semper fuit Ioannes, qui virgo electus a domino, uirgo in euum permansit, & sic altam posuit conuersationem suam, quando vocatus de nuptijs a domino (vt dicit Hieronymus, super quo disputatum est primo sermone) statum virginitatis asſũpsit, de quo posset intelligi illud Iob. 37. Nunquid ad præceptum tuum, idest ad vocationem tuam eleuabitur aquila de statu carnali ad cęlestem, & in arduis ponet nidum suum? Quia si quis dixerit, ergo Ioannes perdidit virginitatem, & per consequens non semper mansit virgo, vel saltem mente corruptus fuit.

Respondetur quòd duplex est virginitas. Vna corporis, & ista perdita non recuperatur, nec illam perdidit Ioannes. Alia est mentalis, & ista dupliciter potest perdi. Vno modo per matrimonij iusti desiderium, & ista perditur sine peccato. Alio modo per concupiscentiam malam aliter quàm in matrimonio, & ista perditur per culpam, & vtraque reparari potest. Primo modo perdidit eam Ioannes secundum dictum Hieronymi, sed reparata est ipso virginitatis statum assumente. Occasione huius virginitatis creditur cum ciuibus cœlestibus multam familiaritatem habuisse, propter quod Angelus renuit ab eo obsequium accipere, & forte propter periculum idololatriæ, vel quia Ioannes iam par erat Angelis, vel maior, vel ad maius officiũ deputatus. In cuius signum Gabrieli iunctus est tanquam socius ad Mariæ custodiam, & intantum a Christo dilectus, vt dixerit Christus matri suæ. Mulier ecce filius tuus. Amor enim transformat amantem in amatum vt dicit Dionysius. Ac si dixisset illud Dan. 4. Et species quarti similis filio Dei. Secundus status quem assumpsit quoddãmmodo consequens ad statum virginitatis, est status vitæ contemplatiuæ. Est enim duplex vita, scilicet actiua & cõtẽplatiua. Vita actiua est qua homines etiam boni implicãtur secularibus negotijs & recte conuersantur in medio huius nationis prauæ & peruersæ, intenti quomodo alijs prosint vel per eleemosynas, vel prædicationem, aut alijs modis. Eccl. 2. Cogitaui vt animum meum transferrem ad sapiẽtiam, deuitaremque stultitiam, donec viderem quid esset vtile filijs hominum, quo facto opus est sub sole numero dierum vitæ suę. Et Eccl. 30. Occupatio magna creata est filijs hominum, & iugum graue super filios Adæ a die exitus de ventre matris eorum vsque in diem sepulturæ in matrem omniũ. Cõtemplatiua est qua spirituales viri cessant a secularibus negotijs, intenti meditationi, lectioni, & orationi, cuius dulcedine adeo rapiuntur a temporalium cura, vt nihil penè de illa sentiant dicentes cũ ps. 7. Et cõculcet i terra uitã meã. Et illud

D Vita. De differẽtia vitæ actiuæ & cõtemplatiuæ.

Cant.

Cant 5. Laui pedes meos quomodo iterū inquinabo illos? Cum autem venter noster qui secularibus negotijs implicamur adhęserit terrę, adeo ꝙ oculos nostros statuerimus declinare in terram, nec a terra valeamus aliqualiter subleuari, quis dabit nobis pennas sicut columbæ, vt volemus in solitudinem eorum qui se elongauerunt a strepitu mundi, & assumentes pennas vt aquilæ volant, & non deficiunt, donec a solitudine perueniant ad desertum illud vbi pastor relictis ouibus nonaginta nouem venit, quærens ouem centesimam quæ perierat? Et hunc statum maximè tenuit Ioannes in Pathmos insula in quam fuerat relegatus, vbi contemplatione sua meruit communicare & conuersari cum ciuibus cęlestibus, & edoceri de futuro statu ecclesiæ. Sunt enim actiui terra, contemplatiui cęlum quæ in principio mundi creta sunt, quia actiui dum in terra versantur, quasi terra sunt, contemplatiui verò cęlum, dum quærendo quę sursum sunt non quæ super terram, conuersantur in cęlis. Actiui sunt natatilia in aquis vel reptilia, contēplatiui volatilia super terram, quia dum inter fluctus mundi quatiuntur quasi natatilia in aquis sunt, sed alij dum pennis contemplationis volant ad alta, quasi volatilia in libro aere manēt. Actiui sunt Iaphet, contemplatiui Sem, dum alios dilatat per bonam operationem, in aliorum vero tabernaculis Deus inhabitat per internam quietem. Illi cum Rebecca de chameli deformitate descendunt, alij cū Isaac ad meditandum in agro exeunt, quia dum alij peccatorum deformitatem deponunt, cum Rebecca de chameli gibbo descendunt, alij meditationi & orationi vacantes in agrum diuinæ lectionis exeunt. Sunt nempe primi Iacob in stadio mundi luctantes, alij Israel per contemplationem Deum quotidie videntes. Illi Lya, isti Rachel, quia dum illi propter perplexitatem temporalium Deū clare videre non possunt, quasi Lya lippis oculis sunt, alij dum ipsum contemplantur Rachelis venustum aspectum habent. Illi contra Amalech cum Iosue pugnant in valle, isti cum Moyse pro populo Dei orant in monte, quia dum illis est colluctatio, non tantum aduersus carnem & sanguinem, sed etiam aduersus principes & potestates tenebrarum harum, quasi cum Iosue contra Amalech, idest populum lingentem sanguinem pugnant, isti in oratione suspensi a terra quasi ī monte cum Moyse orant. Illi cum cęteris discipulis manent in pede montis, isti cum Petro, Iacobo, & Ioanne in montem ad contemplandam Christi trāsfigurationem ascendunt. Primi sunt duo molentes in mola, dum in circumitu mundanorum voluuntur & versantur. Secundi sunt duo in lecto contemplationis. Sed vnus ex vtroque statu assumitur & alter relinquitur, quia secundum exigentiam meritorum alij assumuntur ad regnum, alij gehennæ relinquuntur. Primi quasi Petrus cui dictum est. Tu me sequere. Secūndi quasi Ioannes qui in cæna recubuit, de quo dictum est. Sic eum volo manere donec veniam Sic igitur meritò Ioannes aquila dicendus est, qui tantam tenuit status arduitatem & altitudinem, vt quasi contingeret cęlum stans in terra per virginalem & contemplatiuam vitam.

Actiui et contemplatiui quibus comparentur.

Secunda cōditio est, quia aquila est auida prædæ & citissimè descēdit ad prædā, liberalisque est ita ut cęteris aīalibus partiatur prędā, nisi sit famelica. Sed si famelica est nec sibi sufficiat, proximiorem sibi auem rapit & deuorat. Sic Ioannes auidus prædæ cęlestis, velociter ad pectus dn̄i se inclinauit predam illic capturus, unde dispergeret omnibus auibus, idest prædicatoribus & Christianis, supramodum inebriatus ad dolium, sed gratia Dei non sicut ebrij oblitus est eorum quæ illic didicit, sed memoriter tenes omnibus contradidit. Ait enim Io. 1. De plenitudine eiꝰ accepimus omnes. Pectus istud super quod reclinauit Ioannes pectus erat Aaron in quo ponebatur rationale ornatum lapidibus cęlestis coloris. Nam in domino Iesu erat omnis rationabilitas scientiarum & doctrinarum cęlestium. Vel pectus illud pectus est sapiētiæ, ꝙ dicitur

Pectus supra quod recubuit Ioannes quid significet

citur Leuit. 7. pectusculum eleuationis, quia sapientia eleuat hominem ad superna. Et ꝙ ponebatur in pectora Aaron rationale Exod. 39. signat ꝙ sapientia nostra debet esse discreta. Ro. 12. Rationabile obsequium vestrum, & ꝙ debet esse de rationabilibus & cęlestibus, non de mundanis, quia stultam fecit Deus sapientiam huius mundi, propter quod virga Aaron deuorauit virgas magorum, eo quòd de mundana sapientia ait dominus Abdiæ. 1. perdam sapientiam sapientium. Sed modo oppositum fit, quia sapientia poetarum Moysi, immo Christi sapientiā destruit. Non sapientiam mundi quærebat Ioannes quando appropinquauit ad fontem totius sapientię, sed supra mundanā, cuius odore & sapore sic recreatus est, vt posset tunc dicere quod in fine, odor tuus domine cōcupiscentias in me excitauit ęternas. Nec mirum, quia odor eius est sicut odor agri pleni cui benedixi dominus. Ille est odor sine quo non curritur, quia nemo venit ad patrem, nisi tractus a filio, sicut & ad filium nemo venire potest, nisi pater suus traxerit eum. Sed ad istum odorem varij vario modo se habent. Sūt enim quidam sortiti animam bonam, quos a puero notauimus anhelare ad diuinos odores, & ad cęlestia desideria naturali quodam instinctu suspendi, nondum habentes vsum rationis plenum. Habent autem alij curuas in terris animas & cęlestium inanes, instar pecorum. Vnde discipulus patris vnius ex eremo conquestus est eidē cum admiratione ꝙ vnus e fratribus apostatauerat. Mirare (inquit) potius fili quo pacto remanet aliquis, si non venit specialiter a Deo, non humano solū consilio tractus. Exemplū addidit de vario genere catulorum, quorum aliqui per odorem bestiæ persequuntur eam infatigabiliter, dum alij quamuis excitati per clamorem statim desistunt, nec alios comitantur, quia odorem venaticum naribus non hauriunt. Christi autem bonus odor sumus dicebat apostolus, sed non omnibus ad vitam, quemadmodum Iudas quando domus repleta est ex odore vnguenti, nō cucurrit, sed lapsus est. Ioannes autem illo odore perfusus velocissime cucurrit ad Christum assumens pennas vt aquilæ similis Nazareis de quibus dicitur ꝙ sunt aquilis velociores, leonibus fortiores. Infatigabiliter etiam volauit, de illorum numero de quibus dicitur Esa. 40. Sancti qui sperant in domino mutabunt fortitudinem, volabunt & non deficient. Et sicut aquila famelica nec habēs sufficientem alimoniam proximiorē sibi auē rapit & deuorat, sic & Ioannes non contentus de præda Iudæorum quasi nō esset sufficiens, et iam gentiles qui sibi per vitæ eius & doctrinę imitationē ꝓximabant velut famelicus rapiebat & deuorabat, vt cū eo fierent mēbra vnius corporis mystici, cuius caput est Christus. Vel deuorabat & destruebat hæreticos q sibi approximare videbantur vt haberent de ꝑda sua, i. vt sibi tollerent discipulos suos per doctrinam suam fallacem, quos tamen acquisierat Christo per veram & sanam doctrinam. Tales enim sicut Ebionem, Cherintum, & cęteros confundebat Ioannes. Vnde & Ioannis buccina personante vulua hæreticorum sine liberis facta est, & vbera eorum facta sunt arentia, & reuelata est insipientia magistrorum mendacij. In cuius signum dicebat dn̄s Oseæ eiusdem. 9. Da eis s. hæreticis, & cum quęsijsset propheta. Quid dabo eis? Respondit dn̄s. Vuluam sine liberis & vbera arentia. Huius enim operationis impletio facta est in Ioanne, qui exaltans vocem suam tanquā tubam, peccantium mentes perterruit, eorum scilicet ꝙ bella volunt, & linguas pręcipitauit. Optima est hęc tuba non tantum cornea, sed argentea & aurea. Cornea quia sicut cornu carnem excedit, sic iste discipulus defectus carnis superauit, quæ sursum sunt sapiēs nō quæ super terrā, in carne ambulās, nō secūdū carnē militans, sicut cornu carni inhæret & eā superat. Argētea etiā est & aurea, q̄ eloquij venustate resplenduit, & sensus profunditate enituit. In auro. n. sapiētia, in argento eloquētia intelligit. Ductilis etiā est, quia terendo frangitur, sed ꝓducitur. Malleis enim tribulationū examinatus, nō defecit, sed ꝓfecit. De eo-

E Odor Christi. Varij diuersimode se habēt ad odorem Christi.

F Ioannes euangelista. Ioannes confundebat hereticos & perturbabat buccina euāgelica.

De eodem sermo quartus, & in ordine LVI. per thema prædictum.

A Ioannes euangelista. In doctrina Ioãnis est refectõ omnium fidelium.

BEnedictus dominus, qui sic prouidit aquilę nostræ Ioanni vt haberet vnde distribueret prædam non solum domesticis Iudæis, sed etiam toti mundo. Fecit autem dominus sicut bonus diues qui tempore caristiæ misertus pauperum, aperit horreum suum, & facit domum suam consuetudinariam pauperibus. Nam dominus in ecclesia sua aperuit horrea sua doctores suos continentes triticum sapiẽtiæ salutaris, vt inde sustẽtent pauperes fideles sui, quia non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Et maximè hoc fecit per beatũ Ioannem euangelistam, cuius doctrina tanquam purum triticum spiritus in totum orbem tam copiosè diffusa est, vt nõ solum per mensem vel annum, sed usque in seculum sufficiat totum sustentare mũdũ. De quo dici potest illud Eccl. 15. In medio ecclesiæ aperuit os eius, & impleuit eũ dñs spiritus sapiẽtię, & intellect⁹. Bene dixit in medio ecclesię vt esset eius doctrina communis, sicut si quis aperiret saccum in medio foro, vt omnes ad illum attingerent. Contra illos qui prædicãt in latibulis, vt hæretici, & qui non omnibus, tantum aliquibus propter fauorem & gloriam prędicãt, & solum magnis personis. Non sic iste, sed in medio ecclesię. Nec de vacuo corde verbum protulit, quia impleuit eum dñs, & non solũ spiritu intellectus, sed etiam sapientiæ, quæ affectionẽ impregnat. Sine spiritu intellect⁹ est prædicatio stulta, sine spiritu sapientię indeuota. Multi .n. sunt qui prędicant qui non dũ intellectũ habent prius docentes quã discant, similes vesicis plenis vento, quæ sonant cũ tribus pisis. Multi etiam habẽtes intellectum nõdum sapientiã habent in quibus non viuit scriptura, quia tantũmodo picta est in memoria sicut in codice, sed non viuit in eorum affectione. Beatus autẽ euangelista Ioannes plenus erat spiritu sapientiæ & intellectus, taliter ꝙ hydria farinę salutaris doctrinę eius non defecit nec deficiet, nec lecythus olei minuetur. 3. Reg. 17. Sed semper habebunt fideles unde pascantur ad salutem in doctrina eius, quam præ nimia sui plenitudine terris effudit, vtpote qui pleno ore hauserat doctrinam illam in fonte scientiarum Christo, & in eximio eius riuulo virgine gloriosa, cui post passionem tanquam matri deseruiens, audiebat verba sapientiæ & gratiæ q̃ ꝓcedebant de ore ei⁹. Ad cuius scholam confugiamus, vt aliq̃d salutiferum haurire possimus, solita eam oratione salutantes & dicentes, Aue.

Prædicatio quomodo esse debeat.

B *Ioannes euangelista. Humilitas Ioannis fecit eum exaltari ad cœlestia mysteria intelligenda.*

QVęritur vñ habuit aquila nostra Ioãnes ꝙ sic ĩ doctrina sua volauit in altum, & ꝙ tam profundè intellexit mysteria scripturæ, immo & tradidit, vt merito comparetur Ioannes aquilæ non qualitercunq; se habẽti, sed volanti. Quomodo enim literas scire potuit, qui eas nunquam didicerat?

Respondetur ꝙ habuit ex inspiratione summi magistri & benedictione eius, pectus in cęna recubuit, qui plus scientiæ subito infudit quàm posset natura in quantocunque tẽpore & cum quãtolibet exercitio literario, & hoc propter humilitatem ipsius Ioannis, qui minor & iunior erat inter apostolos. Humilitas enim facit hominẽ magis capacẽ doctrinæ cęlestis. Primò quia sicut qui habet clauem domum facile ingreditur, sic humilis facile pertingit ad capessenda secreta cęlestia & scripturæ sacrę. Nam vt dicit glos. super illud Lucæ 11. Væ vobis legisperitis. Humilitas est clauis quam qui habent, scripturas intelligunt. Secundo vas inclinatum plus haurit de aqua. Sic Ioannes inclinauit se super pectus domini, & hausit de fonte scientiæ abundantius. Tertio nobiles reuelant secreta sua celantibus, superbi autem iactando tacere nesciunt quod humiles celant. Inde Mat. 11. Abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Quod impletum videmus in Ioanne cui paruulo & humili reuelata sunt tam ardua mysteria, ut necesse fuerit eum volare super pennas uentorum ad ea intelligenda, in quo non

immerito comparatur aquilæ volanti, cũ dicitur. Quartum animal simile aquilę volanti.

C *Maria. Ioannes euangelista. Maria in Ioãne fuit mater ecclesiæ, & de comparatione Mariæ et ecclesiæ.*

Dictis duabus conditionibus aquilæ, restat loqui de aliquibus alijs ostendendo quomodo etiam conueniant Ioanni euangelistæ.

Igitur tertia conditio aquilæ est, ꝙ in præruptis silicibus & inacessibili rupæ nidificat in deserto loco. Sic Ioãnes nidum suum posuit in rupe Marię vnde processerunt fontes aquarum, inaccessibili hosti antiquo, quę pullos duos habuit, vnum naturalem, scilicet Christum, alium adoptiuum. s. Ioanné, quorum vterque in radios solares obtut⁹ figebat. Vel magis dic ꝙ aquila duos fet⁹ gignit. Sic Maria duos, vnũ naturalem filiũ, alium adoptiuum tã quam in eo esset mater ecclesiæ. Hunc. n. fecit Christus Mariæ filiũ in cruce, dum sibi matrem commendauit. Super quo Petrus Damianus. Commisit dominus Petro claues ecclesię, & voluit beato Ioanne custodiam delegare Mariæ. Vtraque mater, mater Maria, mater ecclesia, sed Maria mater Christi, ecclesia mater Christianorum. De Maria Christus carnem suscepit, & ecclesiã de latere suo produxit. Ex ista prodijt secundũ carné natus, illã protulit carne iã mortuus. Ex ista voluit nasci, pro ista dignat⁹ est mori. Ex vna semel natus est in persona sua, ex altera nascunt̃ quotidie mébra sua. Magna & fęlix mater Maria, ex cuius visceribus caro Christi assumpta est, ex qua rursus per aquam & sanguiné profluxit ecclesia. Hoc itaque modo & ex Maria prodijsse videtur ecclesia. Vtraque tñ casta, vtraque mũda, utraque perpetuæ virginitatis signaculo præmunita. Harũ duarũ matrum & virginũ alteram Ioanni, alterã Petro voluit cõmédare, vt perpenso diligenter vtriusq; põdere mysterij, excellétiũ meritorũ dignitas in duobus cęli senatoribus videatur ęquari. Dixit dñs Petro. Tibi dabo claues regni cęlorum. Nunquid & Maria cęlũ nõ fuit, in cuius vtero virginali noué mésib⁹ tota diuinitatis plenitudo permansit, ex cuius castis visceribus verbum Dei per quod facta sunt oĩa, immaculata se carne vestiuit? Non igitur præsumptione cęlũ dicitur Maria. Atque Ioannem dñs cęli quodãmodo clauicularum esse cõstituit dũ genitricis suæ custodem esse decreuit.

D *Maria. Ioannes euangelista. Ioannes custodiebat Mariam, & custodiebatur ab ea.*

Sed quæritur vtrum Ioannes custodiebat Mariam, vel Maria Ioannem? Videt̃ secundũ quia maior minoré custodit, Pręterea non indigebat Mariæ custodia, quæ Angelorum munita erat societate. Similiter erat tñ gratia cõfirmata, & ideo videt̃ ꝙ non indigebat. Respondetur primò ꝙ & rex custodit regnum suum & populũ suum, & populus custodit eũ. Immo dñs custodit vniuersa, & tamé vult etiã custodiri. Dicit enim sapiens, Prouer. 27. Custos dñi sui glorificabitur. Nil ergo mirũ si Ioannes custodit Mariam, & ecõuerso. dicitur secundo ꝙ Maria Ioannem custodiebat precibus, exemplus, & doctrinis in quibus præcellebat. Sed Ioannes eius custodiam habebat consolando eam, nutriendo, quamuis panem otiosa non comederit. Mulier enim sola (quicquid prudentiæ & sanctitatis sit in ea) videtur derelicta, nisi aliquo suffragio subleuet̃ virorũ vel mulierum. Dicitur tertio ꝙ in illo facto denotat̃ ꝙ parétes & alij quib⁹ incũbit debét dare pueris suis custodiã bonę societatis, sicut dñs dedit virgini virginé tanquã sociũ & custodé.

E *Societas bona. Multum vtilis est bona societas.*

Bona enim societas vtilis est homini non solũ vt cõseruet eum in bono, sed etiam vt faciat commutare vitam malã in bonã. Cuprum enim durũ & rubeũ si diu cum vitro liquefactũ bulliat, ductile & clarum efficitur, & a rubore & fragilitate aliqualiter immutatur. Sic homo quãquã sit per carnalitaté rubeus, & per obstinationé durus, & ꝑ impatientiã frangibilis & impurus, si tñ vitro. i. claris bonis socijs adiungatur, solet mutari, & téperari, & a suis malis conditionib⁹ alterari, & in bonis si quas habeat confirmari. Exemplum de Saul & seruis eius, qui quamuis spiritũ pro phetiæ non haberent, immo persequendo Dauid in malo ꝓposito essent. 1. Reg. 19. tñ veniétes ad cuneũ ꝓphetarum cęperunt cum eis prophetare, & mutati sunt in viros alios. Vnde de ramo syluestri oliuæ domesticæ inserto, idest de malo homine per bo-

nam ſocietatem alterato loquitur Apoſtolus Roma. 11. Socius radicis & pinguedinis oliuæ factus es. q. d. ſicut ſurculus radici vel ſtipiti inſertus participat ipſi radicis influẽtiam, & virtutem, ita quòd ſiccari non permittitur, ſed potius virtute radicis fructificat, viret, & augetur, ſic qui adiũgitur cum ſocietate participat de ipſius bonitate, vt quilibet ſocius dicat Apocal. 1. Ego Ioannes frater veſter particeps in tribulatione & regno. Qui enim ſunt ſocij tribulationis, erunt & ſocij conſolationis. Carbo etiam viuus mortuum accẽdit, ſed non mortuus mortuum. Sic bonus ſocius datus etiam malo puero, illum plerunque accendit ad amorem Dei, ſed non malus homo. Ideo debent ſuper hoc parentes & ſuperiores prouidere, vt Ioãnes, ideſt ille, in quo eſt gratia ſit cuſtos & ſocius Mariæ, hoc eſt puerorum vel ſubditorum ſuorum. Alioquin eſt magnum periculum, ſed habeat malã ſocietatem, quia Pſal. 17. Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris.

F *Ioannes euangeliſta. Euãgelia. De quatuor euangelijs, & excellentia Ioannis ſuper cæteros euangeliſtas.*

Quarta conditio ſeu excellentia aquilę eſt, ꝙ eſt rex auium. Sic & Ioãnes omniũ ſuperior euangeliſtarum, & propterea vbi alij euangeliſtæ alijs figuris deſignantur, ipſe figuratur per aquilam. Sunt autẽ quatuor euangelia quaſi quatuor flumina paradiſi, ex vno fonte pectore Chriſti profluentia, hortum ſanctæ eccleſiæ irrigantia. Hæc ſunt quatuor camerę in arca eccleſię ſupra ſentinã diſpoſitę, quia ſupra legem veterem (quæ ꝑꝑ fecem literæ quaſi ſentina intelligitˀ) quatuor euangelia quãſi quatuor camerę ſunt erecta. Hæc ſunt quatuor extremitates in ſcala Iacob, per quã Angelos aſcendentes & deſcẽdentes conſpexit, quia in quatuor euãgelijs quaſi in quatuor angulis ſiue extremitatibꝰ, ſcriptura ſacra per quã doctores aſcendũt cõtemplando ardua, & deſcendunt humilia annuntiando, innexa firmiter continetur. Et per ſupremas extremitates quaſi in cęlo fixas, Ioannes qui de eius diuinitate, & Marcus, qui de eius reſurrectione (quibus quaſi in cęlo conſiſtit) plenius tractant, meritò intelliguntur. Per infimas terrę hærentes Matthæus & Lucas, qui pręcipue de eius humanitate agunt, per quã in terris uiſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Hæc ſunt quatuor uxores Iacob, ex quibus prolem ſuſcepit, quia per doctrinam quatuor euangeliorum noſtro Iacob multiplex proles fidelium eſt propagata. Hæc eſt arca teſtamenti quadrangula. Exodi 26. quia doctrina euangelica propter ſui ſtabilitatem quadrata, in quatuor orbis climata eſt annunciata, quando in omnem terram exiuit ſonus eorum. Hi ſunt quatuor anni Salomonis poſt quos cępit templum ædificari, quia poſt annuntiationem & prædicationem quatuor euangeliorum cępit eccleſia ordinari. Hæc ſunt illa tria inueſtigabilia, & quartum quod Salomon ignorat, quia in alijs euangeliſtis ſpiritualis intelligentia inueſtigabilis eſt, & Ioannis uia, qui tanquam aquila ſolem intuetur in rota, penitus ignoratur, niſi quantum fides adminiſtrat credentium. Hæc ſunt quadrigæ illę de quibus Cantic. 6. Anima mea conturbata eſt propter quadrigas Aminadab, quia noſtet Aminadab (qui interpretatur ſpontaneus) id eſt Chriſtus, qui ſponte uenit ad paſſionem quadriga quatuor euangeliorum vehitur ad corda fidelium, quando ex hac quadriga euangelica turbantur ad pęnitentiam. Hæc ſunt etiam quadrigæ de quibus Zachar. 6. Vidi & ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium, & montes ænei, quia quatuor euangeliſtæ quibus quaſi quadriga Chriſtus ad corda uehitur auditorum, de concordia duorum teſtamentorum ęternitatem annuntiantes, ad portandam fidem domini per mũdum progrediuntur. Iſti ſunt quatuor uenti cęli, qui egrediuntur ut ſtent coram dominatore uniuerſæ terræ, quia quatuor euangeliſtæ cęleſtem doctrinam inſufflant. Zacha. 6. Hæc ſunt quatuor filiæ Philippi, qui interpretatur os lampadis, quia quatuor euãgelia ex ore illius lampadis proceſſerunt, quæ cum ſit lux uera illuminat omnẽ hominem uenientem in hunc mundum. Vñ qa Chriſtus fuit rex, ꝓpheta, ſacerdos, & Deus, ideo quatuor euãgeliſtę ꝓpter hæc

Quatuor euãgelia quod ſignificent.

G *Euangeliſtæ. De figuris quatuor euangeliſtarum.*

quatuor

quatuor officia quatuor speciebus animalium designantur, & a quatuor incipiunt sua euangelia. Primo Matthęus a genealogia Christi ostendendo quomodo descendit de semine regio, ideo homo pingitur, quia regalem & nobilem hominis generationem scribit in principio. Secundo Marcus a prophetia Esaiæ incipit. Et quia prophetæ antiquitus velut leones contra peccata populi rugiebant, vt patet inducẽdo in singulis prophetis, ideo in leonis forma scribitur. Tertio fuit sacerdos, ideo Lucas in principio euangelij a sacerdotio Zachariæ incipit, & in forma bouis qui consueuerat sacrificari pingitur. Quarto est verus Deus, ideo Ioannes a diuinitate euangelium incipit, & quasi aquila altius volans pingitur. Cum enim cęteri euangelistæ quasi ambulent cum domino in terra, iste in cęlo graditur. Nam & in principio sui euangelij ascendit ad prædã diuinitatis, sed tamen statim & immediate descendit ad prædam humanitatis, cũ dicit, & verbum caro factum est. In manu eius ponitur calix, sed certe vini meri cum dicit. In principio erat verbum, ibi puram affirmans diuinitatem, sed plenus mixto, cum vnionem humanitatis, cum deitate asseruit dicens. Et verbum caro factum est, adeo vt Christianos inebriet vino in quo non est luxuria, sed germinare faciente virgines.

H Ioannes euangelista. Quare dixit quòd diligebat eum Iesus.

Sed hic quæritur quomodo in fine euãgelij sui ausus est dicere, Hic est discipulus ille quem diligebat Iesus, qui scripsit hæc. Videtur quòd sit iactantia. Nonne etiã alios & viros & mulieres diligebat? Dici potest primo quòd nomen suum tacuit ad euitandum iactantiam. Sic & Lucas quãdo apparuit ei dominus in Emaus, quia dicitur fuisse socius Cleophæ, etiam non præmisit nomen suum actibus Apostolorum quos scripsit. Matthæus vero dixit vbi erat res non laudis. Dicitur secũdo quòd se significauit Ioannes per discipulum quem diligebat Iesus, ad ostendendum primò quòd sua scriptura de Christo vera erat. Nam Christus non nisi veraces diligit. Psal. 83. Diligit dominus veritatem & iudicium. Et propterea dilectionem eius exprimit vt se ostendat in scribẽdo veracem. Secundò homo magnæ reputationis reputatur verax, quia si mendax est nullius reputationis credo, quicquid officij vel beneficij habeat. Et ideo Ioannes in scribendo testimonium de Christo, vt ei credatur, æstimationem & reputationem quam de se habebat Christus indicat. Tertio vt doceret vnumquemque facere, quod in se est ad hoc quòd diligatur a Deo. Ipse enim erat ille, qui complebat mandata Dei, ideo diligebatur. Et quia dominus videbat, quòd multum proficeret in tribus voluminibus, quæ fecit, & magister diligit studiosos, igitur dicit ꝙ diligebat eum Iesus. Quartò quia videbat ꝙ dominus multum differebat recipere illum in gloria sua, sed ne miraremur, ostẽdit quòd & si aliqui differantur, & dimittantur diutius in mundo, non tamen propter hoc minus diliguntur. Dicitur tertiò quòd dominus aliquos alios & viros, & mulieres diligebat, sed qa Ioannes erat le mignon, ideo se significauit per nomen dilecti, sicut per antonomasiam denotatur Paulus per nomen Apostoli.

I Ioannes euangelista. Ioannes significat nobis oẽm virtutem custodem animæ.

Quinta conditio aquilæ est, quòd prouocat ad volandum pullos suos, volitans super eos, vt dicitur Deut. 32. Sic & Ioannes non cessabat prouocare homines ad volatum sanctæ conuersationis rostro, volatu, & vnguibus. Hoc est verbis affectiuis, volatu dauotionis, operibus sanctis & scripturis, sciens sibi esse præceptũ Oseæ. 8. In gutturæ tuo sit tuba quasi aquila super domum dñi. Prædicabat.n. quasi tuba exaltans vocẽ suam, prædicabat scriptura sua, ꝓdicabat uita, prædicabant facta eius & instruebant homines, ita quòd ex factis suis significat nobis omnem virtutem custodem animæ. Diuersis enim modis dicitur aliquid custodiri. Primo custodit arca thesaurum. Sic Ioannis humilitas thesaurum omnium virtutum. Humilitas enim est arca ferrata. Custodit etiam vigil ciuitatem, miles castrum, bonus præpositus vel iustitiarius ciuitatem, & sal carnes a putredine, in quo significantur quatuor virtutes Cardinales. Quid vigil nisi prudentia, miles fortitudo, bonus

Custodiri diuersimodè aliquid dicitur.

præpo-

prępositus iustitia, sal sobrietas. Sal enim modestiam significat in cibis, potibus, verbis, vestibus, & sic de cæteris. Propter hoc baptizando candela in manu ponitur, quæ significat prudentiam, vngitur quasi pugil inter scapulas propter fortitudinem, induitur alba veste propter iustitiæ puritatem, sal in ore ponitur propter sobrietatem. Ioannes autem has quatuor gratias significat. Legitur enim primo de ipso quòd recubuit super pectus domini, & hoc significat prudentiam, secundo quia non defecit frixus in oleo, & hoc designat fortitudem, tertio quòd virgo fuit, & hoc rectè significat iustitiæ incorruptionem, incorruptio enim maxime pertinet ad iustitiam, quartò quòd manna inuentum est in sepulchro eius, qui fuit cibus filiorum Israel, & dabatur ad mensuram Gomorreorum. Exod. 16. & hoc significat sobrietatem. Hæ sunt quatuor virtutes, quæ plurimum valent ad institutionem vitæ hominis, quas docet sapientia. Sapien. 8. Sobrietatem enim docet, & sapientiam, & iustitiam, & virtutem, quibus vtilius nihil est in uita hominibus. Itaque Ioannes diutius militauit pro populo instruendo, & prouocando ad amorem Dei uita, scripturis, & etiam uiua uoce, sicut patuit in instructione Cratonis philosophi reprobando modum, quo docebat mundum esse contemnendum per fractionem gemmarum preciosarum, eo ꝙ talis modus esset inutilis ad salutem. Aiebat enim. Sicut vana est medicina, qua morbus non abscinditur, sic uana est doctrina qua uitia non currantur animarum. De manna quidem scientiæ nostræ uermes curiositatis & uanitatis ebullium, dum ad aliud reseruantur, quàm ad sabbata quietis ęternæ. Hoc etiam patuit quando docebat uitandum esse nimium amorem diuitiarum, & in plurimis alijs. Postea uero in principio imperij Traiani migrauit ad Christum, anno a passione domini. 68. ut dicit Hierony. libro. de uiris illustribus. Quando autem passus est dominus erat Ioannes. 31. annorum. Et sic mortuus est nonagesimumnonum agens annum ætatis suę, & exijt de carcere mortis huius, in quo diutius fuerat clausus, pro quo poterat orare in sua senectute dicens illud. Psal. 141. Educ domine de carcere animam meam, ut confiteatur nomini tuo cum fratribus meis. Sed contingebat illi sicut Paulo, qui dicebat Philippen. 1. Cupio dissolui & esse cum Christo, manere autem in carne necessarium propter fratres. Dominus autem qui tandiu eum dimiserat in mundo, amplius in morte præ cæteris honorauit, in assumptione videlicet corporis & animæ, ut prius probabiliter dictum est, eo quòd uita, scientia, ætate, ac meritorum dignitate quę diuturniori tempore acquirere potuerat, præcellere uidebatur. Talis enim etiam in ecclesia militante plus honorari deberet & præferri illis, qui non æquè pollerent talibus prærogatiuis. Nam ut dicit gloss. ad Colos. 3. super locum illum. Mulieres subditæ estote uiris. Hæc est pax domestica & cohabitantium ordinata a Deo concordia & clara iustitia, ut scilicet qui excellunt, ratione excellant dominatione. Sed modo tanta est in ipsa militante ecclesia perturbatio ob defectum prælatorum, quia non est, qui ambitiosos & impudentes se ingerere reprimat dicens. Da huic locum, nec est qui humiles extollat dicens. Amice ascende superius, sed impletum est quod dicitur Eccl. 10. Est malum aliud quod uidi sub sole quasi per errorem egrediens a facie principis, id est cuiuslibet superioris cuius esset ea quę sub ipso sunt ordinare. Stultum vidi positum in dignitate sublimi, & diuites, id est meritis præminentes sedere deorsum. Vidi seruos in equis, & principes ambulantes super terram quasi seruos. Et hoc est quia non est hodie qui attendat merita hominum, quia omnia reguntur fortuna, ut dicit Eccle. 9. Vidi sub sole nec uelocium esse cursum, nec fortiũ bellum, nec sapientium panem, nec artificum gratiam, sed tempus casumque in omnibus. Non sic facit dominus in ecclesia triumphante, sed qui potiores sunt meritis, illi sunt magis gloriosi.

Ioannes quando mortuus est.

K Dignitas. Quia deberent ꝓferri ĩ dignitatibꝰ qui plus meruerunt.

De eodem sermo quintus, & in ordine LVII. per thema.

A Amor. Ioannes euangelista. De triplici proprietate ignis amoris in Ioanne reperta.

TRansflati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. j. Ioan. 3. Secundum doctores, amor est quidam ignis inflammans animum hominis. Iste ignis inter cęteras proprietates tres habet. Primò ardet & vrit, sed ad similitudiné ignis qui erat in rubo non consumit. Sic amor quanto maior, tanto magis vrit animum hominis, sed non consumit, sed magis conseruat & viuificat. Odium enim est magis passio mortificans, iuxta illud. 1. Io. 3. Qui odit fratrem suum homicida est, scilicet suiipsius. Et ibidem. Qui non diligit manet in morte. Sic Ioannes tanto amore accendebatur, vt nihil ex ore eius nisi verba amoris exirent. Secundò lucet. Non enim est ignis flammans sine luce, sic nec charitas sine sapientia. Ex hoc sortitus est Ioãnes multa bona, scilicet scientiam, & illuminationem intellectus, quia dilectio magis illuminat, quàm studium, nec charitas est sine luce sapientię sicut nec ignis sine luce. Et vt dicitur Ecclesiastici. 1. Dilectio Dei honorabilis sapientia, quia facit hominem honorabilem. & Ecclesiastici. 2. Qui timetis dominum diligite illum, & illuminabuntur corda vestra. Tertiò ascendit, & quãto maior tanto altior. Ideo velut aquila ascendit super omnes, vt dictum est. Et dicit Hiero. in prologo super Zacha. Vel etiam propter hoc ascendit ad cœlos in supremo prope beatam virginem. Et inde posset dicere verba proposita. Translati sumus de morte ad vitam. Et quia beata Maria fuit summe dilectrix, ideo super omnes eleuata est. Ad eam igitur confugiamus dicentes, Aue.

B Ioannes euangelista. Ioannes dilexit fratres recto amore, nõ recuruo ad terrena sicut multi.

Iuxta thema dicemus primo quomodo Ioannes dilexit fratres. Secundo quomodo translatus est de morte ad vitam.

Quo ad primum secundum doctrinam suam. 1. Io. 3. Filioli non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. Primò dilexit fratres & proximos opere. Primò iuuando eos in necessitate, sicut patuit in Drusiana quam suscitauit, & in pluribus alijs. Non quidem diligẽs sicut multi, qui diligunt amore non recto nec diuturno, sed reflexo ad terrena. Qui diligunt sicut canis ossa, sicut meretrix leccatorem, quãdiu habet aliquid quod accipiat. Arbor enim diligenter seruatur & frequenter visitatur quamdiu in ea sunt fructus, sed ablatis fructibus sine custodia relinquit. Vt patet in vineis, quę tempore fructuum clauduntur & custodiuntur, sed ablatis fructibus exponuntur. Similes pullis vulpiũ, qui quando non inueniunt lac in maternis vberibus, mordent & dilacerant dentibus. Amor istorum habet vnam solam saison, sicut flores placent solum quãdo sunt recentes. Sicut canis sequitur vetulam ferentem tripas ad forum, sed in reditu non. Inde Seneca. Hoc solum habet boni aduersitas, quòd amicos probat, & quando nihil plus habet homo, transeunt ad alios. Sicut porcus de quercu ad quercum, vt habeat glandes. Secundo dilexit opere se exponendo morti pro salute proximorum. Nam cum seditio exorta fuisset Ephesi pro subuersione templi Dianæ, quod subuerterat Ioannes, ad pacandum Aristodemum sacerdotem idolorum principem bibit venenum mortiferum, vt & inde ipse Aristodemus & cęteri infideles conuerterentur ad fidem, cũ vidissent ex eiusdem veneni potatione nihil mali irrogatum Ioanni.

Sed ibi quæritur vtrum licebat Ioanni bibere venenum? Dicitur primo ꝙ hoc non est in consequentiam trahendum. Dicitur secundò quòd sancto Ioanni fuisset hoc illicitum, nisi sentimentum habuisset per diuinam inspirationem, vel per virtutem secum existentem operantem miracula ad hęc facienda. Sicut enim mali aliquando ad magicas artes habent aliquẽ dęmonẽ familiarem, sic sancti in suis virtutibus sentiunt virtutem Dei, vel per se, vel per Angelos sibi familiares, ratione cuius ad hæc operandum inducuntur.

C Diligere. Diligendi sunt proximi propter multa.

Secundò dilexit fratres in veritate, docendo veritatem per quam salui fierent. Sicut patuit in tota doctrina sua, in qua etiã præcepit nobis diligere fratres & proximos,

mos, dicens. Filioli diligite alterutrum. Et hoc debemus facere propter multas causas. Primo ratione similitudinis, vt ouis ouem diligit. Ecclesiastici. 13. Omne animal diligit sibi simile. Inde dicitur quòd Christus diligebat Ioannem, quia erat similis ei in conditionibus. Erat enim virgo mente & corpore sicut fuit Christus. Et si dicatur ꝙ hoc nullibi inuenitur in scriptura sacra. Dicitur primo ꝙ verum est, nec oportebat cum per ipsum Ioannẽ sacra scriptura sit cõpleta. De se autem hoc testimonium nõ perhibuisset. Nullus enim testimonium hoc ferre potuisset, nisi post eum superstites aliqui essent. Nulli autem superstites fuerunt discipuli post eum. Dicitur secundo ꝙ posteri eius discipuli, vt Miletius fidem nobis fecerunt de hoc, qui scripserunt legendam eius, sicut & de cęteris legendis sanctorum quę traditę sunt a fide dignis, & ab ecclesia receptæ. Tertiò dico, ꝙ non solum sicut legendę credẽdum est hoc, sed adhuc magis, eo ꝙ vniuersalis ecclesia hoc canit, hoc etiam approbat. Et ideò in signum huius matrem suam virginem ob priuilegium suæ virginitatis illi custodiendam dedit. Secundo ratione fraternitatis spiritualis. Leuit. 19. Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed diliges proximum tuũ sicut teipsum. Multitudo fratrum carnalium minuit portionem terrenam, sed non sic de fratribus in cęlo, sicut lux non minuitur quando a pluribus participatur. Hinc Grego. Fęlix hæreditas quam multitudo fratrum non angustat. Ideo se debent plus diligere fratres spirituales, quàm carnales. Nam Gal. 5. Quia si inuicem mordetis, videte ne ab inuicem consumamini, sicut visum est de multis ciuitatibus. Inde est ꝙ Ioannes tenerrime diligebat quos in Christo genuerat, filios spirituali generatione, fratres in percipiẽda hæreditate, sicut patuit in iuuene, de quo dictum est prius. Tertio ratione diuinæ præceptionis. Hoc enim vltimo ꝑcepit dominus quasi magis obseruandum. Dicebat autem Ioannes. Hoc est testamẽtum legatum & pręceptum magistri mei, quod si solũ fiat, sufficit. Vnde hoc Apostolis reliquit. Non agros, non vineas, & tanquam signum cognitions discipulorũ Christi. Sed multi sunt, qui hoc non erogant suis proximis, nec in morte suis filijs, de quibus Psal. 77. Nec fideles habiti sunt in testamento eius. Quarto ratione diuinę dilectionis, vt mulier debet diligere amicos viri sui. Audi Ioãnis doctrinam. 1. Io. 4. Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Fons qui ĩ alto oritur de facili ad loca infima deriuatur. Sic amor Dei si de Deo perfectè habeatur, ad proximum deriuatur. Hinc dicitur. Qui diligit me, diligit canẽ meũ. Ad istum sensum, qui diligit me, diligit amicum meum, non intelligendo de mastinis, quia illud est falsum. Non enim oportet si dilatetur cor meum ad diligendum aliquem, quòd dilatetur vsque ad bestiam. Si essent minus de mastinis & plures de amicis melius esset. Deus enim nihil odit eorum quæ fecit, sed omnia diligit. Non potest ergo quis diligere Deum & odire fratrem suum. Quinto ratione mutuæ connexionis. Sumus enim vnius corporis membra, ideo sicut membra debemus facere. Primò membrũ alteri subuenit in necessitate, vt oculus toti corpori videt & manus prouidet. 1. Cor. 2. In idipsum pro inuicem solicita sunt membra. Secundo non vindicando. Os enim non mordet digitum si lędat oculum vel seipsum. Similiter non oportet coniurare in uentrem si omnia vorat. Ecclesiastici. 28. Qui vindicari vult, a domino inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit. Et eodem. c. Homo homini seruat iram, & a Deo quærit medelam. Tertiò in supportando alterum, ut collum, brachium fratrum. Gal. 6. Alter alterius onera portare. Exemplum est in manu, qui naturaliter tutatur alias partes. Quarto defectum alterius celando. Manus enim turpia tegit. Inde manu & folijs primi parentes turpia tegunt. Sic & filij sectando eos. Quintò malum alterius medico reuelando, ut os malum pedis. Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. Sequitur. Si te non audierit dic ecclesiæ tanquã medico spirituali. Vnde non debemus uindicare, sed cum mã-

Christiani omnes sunt vnices corporis membra.

suetudine

suetudine corripere, sicut fecit Ioannes illum episcopum cui depositum cõmiserat.

D Ioannes Euangelista dimissus est diu ĩ hoc mundo ꝓpter multa.

Pro secundo quod est de translatione eius de morte ad vitam quæruntur tria. Primò quæritur quare dominus ita diu seruauit Ioannem scilicet nonagintanouem annis, vt dictum est in sermone præcedenti. Videtur ꝙ non curauerit de eo, quia tantum dimisit eum tegere in cineribus suis, & in hoc mundo. Respondetur ꝙ propter multa. Primò ad hæreticorum subuersionem. Hæretici enim tunc temporis cæperunt pullulare, cum desierunt apostoli esse in hoc mundo qui fuerant cũ Christo. De quo loquens Egesippus, vt recitatur. 3. lib. histo. eccle c. 32. sic ait. Vsq; ad tempora illa virgo munda & immaculata permansit ecclesia, corruptoribus veritatis & diuini verbi temeratoribus, aut nusquam omnino extãtibus, aut si qui forte fuerant, in occultis & abditis hiatibus terræ delitescentibus. Vt vero apostolorum chorus & omnis illa ætas quę a domino susceperat viuæ vocis auditum, de hac lucæ discessit; tum velut in vacuam domum, falsæ doctrinæ impius se error immersit. Vnde tunc non ausi erant aliq̃d dicere hæretici, quando adhuc erat registrum patens Christi Iesu, quando adhuc erat pectus, in quo quiescebat spiritussanctus. Sed quando missus est Ioannes in exilium, insurrexerunt hæretici, statim tamẽ desierunt ipso redeunte. Sicut enim quãdiu vixit Iosue & cæteri qui transierunt mare rubrum, & viderant miracula quę fecerat dominus in deserto non errauerunt filij Israel, sed illis obeuntibus idola coluerunt. Sic in Christianitate, ita fuit ꝙ cęperunt hęretici postquam desierũt apostoli & luminaria mundi. Ideo multo tẽpore dimisit dominus Ioannem ad supplẽdum doctrinam, quæ supererat. Erat enim senex venerandus, dilectus a Christo, & cognoscens omnia opera eius, & propterea ad extirpandos errores, erat magis aptus. Vt enim dicit Hiero. ad Aug. Bos lassus fortius figit pedem. Hoc patet in Euãgelio, & Apocalypsi quæ senex cõposuit. Secunda ratio, vt ostendatur amor esse lõgissimæ durationis. Vinculo amoris ligãtur anima & corpus, & nullum vinculum amore illo fortius. Et si dicatur ꝙ mors est fortior. Dicitur quòd nunc licet mors & vinculum illud pugnet, & vincat mors, tamen in fine vincet amor Christi, quando amor Christi ad suos faciet descendere Christum ad destruendum mortem, iuxta illud. 1. Cor. 15. Nouissimè inimica destruetur mors. Ioannes autem fuit totus amor. Philosophi autem dicunt, quòd amor dilatat cor, & odium constringit. Amor facit cor iocundum, & nihil est quod faciat magis viuere, quàm iocunditas. Si ita sit, quæramus dilatationẽ & lætitiam cordis, non constrictionem aut tristitiam. Et singulariter amor domini Iesu multum durat, ideo quem singulariter diligebat fecit multum durare. Tertia ratio, quia quando sunt multi in vna parentela, qui sunt in seruitio regis, prouisio vno fratre, oportet quòd alius expectet suam prouisionem. Fuit autem primus prouisus Iacobus maior frater eius, ideo oportuit quòd differretur alterius prouisio, non in malum, sed ad multitudinem meritorum. Quarta ratio, vt discant amici Dei, & homines benè viuentes pati hũc mundum, quia amici Dei singulares ab eo per maxima tempora, & tribulationes multas dimissi sunt. Ioannes enim per tres persecutiones Imperatorũ stetit, vbi Petrus & Paulus in prima occisi sunt, dempta persecutione Iudæorũ. Quinta ratio est, quia scola Christi est, vt vnusquisque diligat proximum suum. Inde recedens de charitate fecit sermonem, pacem suis dereliquit, & dilectionem præcepit dicens. Mãdatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem. Ideo quia vidit, ꝙ Ioannes erat optimus ad tenendum scholas pulchri amoris, ideo voluit eum esse longęuum. Non sicut qui tenent scholas lupanariorum, & lubricitatis, qui paucum viuunt. Sicut Salomon qui post scholam sapientiæ tenuit scholam meretricum, & quamuis esset quinquagintaduo annorũ, tamen dicit scriptura quòd mortuus est senex. Hinc dicit Aristote. in lib. de longitudine vitæ, quòd passeres breuis sunt vitę, eo quòd sunt frequentioris coitus. Etiã de fonte dulcedinis, plus hauserat Ioannes,

Hæresiæ qũando ĩcœperũt.

Mors quõo est fortior amore.

nes, quando dormiuit supra pectus Christi. Docuit autem scholasticos suos in euãgelio amorem ad Christum. In epistolis amorem ad proximum. Sed in Apocalypsi docuit mundum contemnere.

E
Ioannes euangelista. Quare pingitur Ioannes euangelista iuuenis cũ fuerit senex mortuus.

Secundo quæritur quare pingitur Ioannes sicut iuuenis, cum fuerit senex mortuus, & tamen Ioannes Baptista, qui iuuenis mortuus est pingitur cum barba? Dicitur quòd Ioannes Baptista fuit finis veteris testamenti quod tandiu durauerat, secundum illud euangelij Matth. 11. Omnis lex & prophetæ vsque ad Ioannem, ita etiam vt cum antiquis patribus ad limbum descenderit. Ideo ad repræsentandũ vetustatem veteris testamenti, ita pingitur. Ioannes vero nouum incępit, cum dixit. In principio erat verbum, sicut Moyses. In principio creauit Deus cęlum, & terram. Ideo quodammodo propter nouitatem testamenti velut nouus homo pingitur iuuenis. Vel ideo quia Ioannes Baptista a Christo dictus est Angelus, ideo aliqui voluerunt dicere quòd erat Angelus incarnatus, propterea ne aliquis hoc crederet non iuuenis vt soliti sunt Angeli apparere, & patuit in resurrectione Christi, sed senex pingitur. Ioannes vero euangelista, quia a plerisque pie creditur cum Christo in corpore & anima resurrexisse, ideo pingitur in statu resurrectionis suæ, vt detur nobis spes futuræ resurrectionis, secundum illud Psal. 102. Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Tenet autem calicẽ ad ostendendum quòd si amicus domini Iesu gustauit calicem domini antequam gustaret de gloria cœlesti, a fortiori nos potabimus. Sed debemus in hoc consolari, quia non deest consolatio cęlestis in tribulatione. Nam ab aduentu spiritussancti in discipulos vsque ad tempus illud quo sub Domitiano Ioannes fuit exilio relegatus, fluxerunt anni circiter quinquaginta, nec toto tempore illo legitur tot & tantas consolationes diuinas habuisse, quot habuit tempore quo tribulationem exilij perpessus est. Sic & nos si patienter tulerimus aduersitates, multo plus consolabimur a Deo in illis, quàm tempore prosperitatis, quia Psal. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lętificauerunt animam meam.

Tertio quæritur an Christus appareat hominibus in fine? Et quòd sic uidetur, quia ipse dixit Ioan. vlt. Sic eum volo manere donec veniam, igitur. Dicitur primo quòd aliquibus sanctis Christus apparuit in fine antequam anima exiret corpus, sed hoc fuit speciale priuilegium & paucis cõcessum. Et ideo damnandę sunt istę matutinæ uetularum & earum credulitas, quæ dicunt. Quicunque dixerit has uel illas orationes, uidebit Christum in fine. Dicitur secundo quòd Deus apparet in fine, idest post mortem ad iudicium exercendum siue in bonum, siue in malum, non in deitate, sed in humanitate sua, quia solus cum patre filius iudicat. Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit filio, quia filius hominis est.

De beatis Innocentibus Sermo primus, & in ordine LVIII. per thema.

A
Innocentes. Innocentes priuãtur bonis a mundo, sed non a Deo.

NOn priuabis bonis eos, qui ambulant in innocentia domine virtutum. Ps. 83. Sed quomodo hoc dicit propheta? Tales enim communiter priuantur vita, imò isti beati innocentes uix potuerunt in hac uita respirare. Et communiter innocentes sunt illi qui perdunt in hac uita. Vulgo dicitur, qui se fait brebis le loup le mẽgeust. Esa. 59. Et qui recessit a malo prædę patuit. Quomodo ergo abundabunt bonis? Respondetur primo quòd non dicit textus, non priuabuntur bonis, quia ut plurimum innocentes priuantur bonis, & qui mali sunt abundant, ut contemnantur bona temporalia, & laudetur Deus, qui solẽ suum facit oriri super bonos & malos. Innocentes enim duo oculi respiciunt, oculus lupi & oculus pastoris. Lupi ut deprædetur. Psal. 10. Oculi eius in pauperem respiciunt, insidiatur in abscõdito quasi leo in spelunca sua, insidiatur ut rapiat pauperem. Oculi pastoris ut impinguet oues.

Psal.

Psal.10. Oculi eius in pauperem respiciũt, palpebræ eius interrogant, id est discretio Dei permittit ad tempus probari eos, sed interrogabit postea aliter, & reddentur eis ablata, quia patientia pauperum non peribit in finem. Secundo dico, non sine causa innocentes in mundo prædæ sunt. Primò quia mundus in maligno positus est, ideo non est mirum si illi, qui sunt in mundo si velint innocenter viuere, si multa patiantur a malignis vel in rebus, vel in fama. Et inde dicit Apostolus. 2. Tim. 3. Omnes qui piè volunt viuere in Christo Iesu persecutionem patiũtur. Sic Cain in principio innocentiam interemit in Abel. Tertio dico ꝙ Deus non priuabit bonis eos, qui ambulant in innocentia. Psal. 83. Patet, quia illi (vt dicit dominus) ambulabunt secum in albis, quoniam digni sunt, non autem impij. Non enim decet ire iustum cũ impio, matronam cum meretrice. Si igitur sunt socij Christi apertè, Christus perdidit in hoc mũdo temporalia & lucratus est ęterna, nil mirum si hic cum Christo perdant temporalia & lucrantur ęterna. Et ad hoc hortatur sapiens Ecclesiast. 2. Coniungere Deo & sustine. Et Ps. 26. Confortetur cor tuum & sustine dñm. Vnde innocentibus lucratus est dñs hæreditatem cęli, & eam illis conseruat, non impiis. Sicut enim pater quando videt filium bene se habẽtem, & bonæ indolis, multũ solicitus est de acquirenda sibi & multiplicanda hęreditate, & solet dici ꝙ illud quod sibi acquirit erit bien employe gallice. Sed qñ videt eũ male se habere non acquirit sibi hæreditatem, sed vendit ne redeat ad malum hæredem, & solet dicere. Quare acquirerem & parcerem mihi, quãdo hęredes mei nõ sunt digni habere. Ita etiam quando videt dominus hominem bene se habere seruãdo innocentiam, conseruat ei hæreditatẽ cęlestem, sed quando malè priuat eum. Ps. 83. Gratiam & gloriã dabit dominus, scilicet innocentibus. Secundo quia nõ sunt bona ipse diuitiæ, quæ sic malis tribuuntur, sed solum figura & vmbra bonorum. Hoc solum bonum est innocentia, nihil alteri neque sibi nocere, & æquitas, idest facere bonum & non omittere. Psal. 36. Custodi innocentiam & vide æquitatem, quoniam sunt reliquiæ homini pacifico. Iste reliquiæ allatæ sunt de paradiso tempore isto clausæ in vtero virginis, & lumen circunfulsit pastores vt viderent eas in manu ostendentis Mariæ. Vt ergo nobis aperiat thesaurum ecclesiæ, vt reliquias illas videamus, salutemus eã, dicentes, Aue.

B Innocentes. An sit celebrãdum festum innocentũ.

Quæritur an debeamus facere festum Innocentum? Et videtur ꝙ non, quia non facimus festum aliorum, puta Abel, Esaiæ, Dauid &c. qui tamen fuerunt sancti, nec ipsi innocentes fuerũt post passionẽ Christi plusquam illi sancti patres. Dicitur ꝙ de tribus tantummodo qui fuerunt in veteri testamento facit ecclesia festum. Primo facit festum de septem Machabeis, quia eorum martyrium simile est omnimode martyrijs noui testamenti. Ideo ecclesia propter similitudinem facit de eis festum & memoriam. Ab Antiocho enim occisi sunt sicut isti ab Herode, quia nolebant manducare carnes porcinas, eo ꝙ essent eis lege diuina prohibite, ideo penè similis pęna eis contingit. Vel etiam quia fuerũt vltimi ante innocẽtes. Secundo de innocentibus, & hoc propter tria. Primò quia Christus in eis quærebatur & occidebatur. Secundo, quia in eis Christus celabatur diabolo & Herodi. Tertio, quia nomen domini licèt non loquendo, tamẽ moriendo confessi sunt, quia pro Christo & vice Christi occisi sunt. Tertio de Ioanne Baptista, quia canonizatus expresè a summo Pontifice. Ideo si canonizatos ab alijs facimus, a fortiori ab isto. Alios autem ecclesia omittit, aut propter multitudinem, aut quia cęlum intrauerunt in die ascensionis, ideo in illo die reputatur festum Christi & eorum. Aut etiam ne videremur legem veterem omnimode seruare, omiserunt sancti multitudinem, sed etiam ne videamur eam reprobare, aliquos paucos accipimus, & eos martyribus Christi coniungimus, quasi per ipsum & virtute ipsius victores, inter quos annumerantur isti beati innocentes, qui pro Christo occisi ab eodem martyrij palma donati sunt, ita vt eis conueniat, & de eis verifice-

Festũ sanctorũ veteris testamẽti cur ab ecclesia non admittitur.

verificetur verbum præassumptum. Non priuabis bonis, &c.

Primò dicetur quomodo innocentia est depulsa. Secundo quomodo est interempta. Tertio quomodo bonis non est priuata. Circa primum dicemus de fuga domini in Aegyptum, & hoc pro primo sermone. Circa secundum dicemus de morte innocentum. Circa tertium vero dicemus de vindicta in persecutores, & laude perpetuò innocentibus indita & data, quę duo declarabimus sermone secundo.

C

Ioseph Pœnitẽs. Angelus domini apparuit quater Ioseph, idest inspiratio diuina pœnitenti quatuor ĩspirat.

Præsens sermo continebit primò de reuelatione Angeli quo ad fugam domini. Secundo de ipsa fuga. Quo ad primum dicit euangelium. Cum recessissent magi circa annum post, apparuit Angelus domini in somnis Ioseph. Quater enim apparuit sibi. Primo quando dubitabat accipere Mariam, dicens. Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Sic homini dormienti in periculis huius mundi apparet Angelus, idest diuina inspiratio. Primo monendo eum vt non timeat pænitere, dicens. Noli timere accipere Mariam, idest pænitentiam. Et Hiere. 31. Statue tibi speculam, idest considera damnum peccati, pone tibi amaritudines, quia multa damna incurristi. Secundo in Bethleem, quando dixit ei. Surge tolle puerum & fuge. Sic monet inspiratio ut quis suam pęnitentiam faciendo fugiat vanam gloriam, & quærat Aegyptum, idest tenebras. Semen enim operitur terra ne volucres cœli comedant illud. Mat. 13. Semen quod cecidit secus viam volucres cœli comederunt illud, idest anihilauerunt adulatores. Fiebat enim fuga illa propter timorem Herodis, qui interptetatur glorians in pellibus. Tertio quòd rediret in terram Israel, idest quòd recogitet beatam uitam vt libentius operetur. Operarius enim uisa mercede libentius operatur. Gen 49. Isachar, idest Deum memorans, uidit terram quòd esset bona, & requiem quòd esset optima, & supposuit humerum suum ad portandum. Parum enim fellis in dolio mellis mixtum, cito absorbetur. Ideo dicitur de Stephano quòd lapides torrentes illi dulces fuerunt. Quartò admonetur vt iret in Galileam, & hoc in ciuitatem Nazareth, hoc est vt sic transeat per bona temporalia contemnendo ea, vt non amittat ęterna, sed perueniat ad locum floridum paradisi in quo requiescit Iesus. Dixit ergo Angelus Ioseph. Surge & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & esto ibi vsque dum dicam tibi, futurum est enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Solus inuentus] est Ioseph dignus ferre puerum Iesum, idest solus iustus. Ioseph enim interpretatur accrescens, scilicet virtutibus & gratijs. Sicut enim ignis nunquam dicit sufficit, sic nunquam iustus cessat a bonis operibus. Prouer. 4. Iustorum semita quasi lux splendens crescit vsque ad perfectum diem. Sed differenter crescunt boni & mali. Boni. n. crescunt sicut granum sinapis, quod dum seminatur in terra minus est omnibus seminibus, cum vero seminatum fuerit, ascendit in arborem, & fit maius omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita vt possent aues cœli sub vmbra eius habitare. Ita vbi iustus primo modicus est cum incipit Deum timere, postea per incrementa virtutum crescit vsque quo efficiatur maior omnibus oleribus, idest omnibus temporalibus, ita ꝙ ramos expandat compassionis & misericordiæ, sub quibus volucres cœli, idest uiri cęlestes proteguntur, & odore bonorum operum reficiuntur. Mali autem sunt sicut rapum quod in terra non sursum ascendens augescit. Sic tales non augmentantur, sed uanitate & falsitate mũdana inflantur. Et sicut uesica uento inflata tribus fabis uel pisis intus appositis tumultum facit, & cum acu pungitur, deinflatur & quædam bursa uilissima efficitur. Sic tales pleni videntur cum tumultu & pompa incedere, tamen cum acu mortis punguntur, nil nisi uile cadauer & bursa uermium efficiũtur. Et hoc contingit quia non habẽt herbã sanctæ doctrinæ, per quã humilient, & incrementum sumant uirtutũ. Hiere. 14.

Ioseph nomen quid significat.

X Ona-

Onagri steterunt in rupibus, idest mali viri, & maximè religiosi, non proficientes de bono in melius steterunt in austeritate vitæ disciplinæ regularis, traxerunt vẽtum, idest temporalia quæ sicut ventus inflant, non implent. quasi dracones, idest apertè mali. defecerunt oculi eorum, quia non erat herba. Accipe puerum & fuge in Aegyptum. O durissimum nũciũ. Vbi es gloriosissima virgo? quid dicis in corde tuo? nunc cum lachrymis alloqui potes Angelum, Quomodo o Angele Dei, o Gabriel qui mihi tam iocunda nuncium attulisti, quomodo tam miserabilia asportas? Dixisti vt filium altissimi conciperẽ, & nunc oportet fugere? Sed quomodo filius Dei ante hominem fugit? Gigas ante pulicem aut vermen? Quis liberet de inimicis si & ipse inimicos timet? Quomodo fugit mortem, qui pro omnibus mori venerat? Respondetur ꝙ hoc fecit primo, q̃a nondum venerat hora eius. Scribitur.n. Exod. 23. & 24. Non coques hædum in lacte matris suæ, idest Christum non interficies in infantia sua. Dicit etiam Isidorus de ferro. 16. Etymolo, quòd ferrum accensum igni, nisi induretur ictibus, corrumpitur nec proficit, rubens tamen (secũdũ eundũ) non est habile ad tundendum .s. statim quãdo extrahitur de camino, sed expectare oportet donec albescat. Christ⁹ est ferrum propter suam vniuersalem potentiam, quia Danie. 2. ferrum domat omnia, quod accensum fuit igne quando humanitati iũctus est ignis diuinitatis. Deute. 4. Deus noster ignis consumens est. Ideo oportuit eum ictibus passionum indurari, ad solidandum eum incorruptione resurrectionis, quia oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam, non tamen immediatè post extractionem de fornace vel camino, idest vtero virginis oportuit ipsum tundi. Caminus enim benè dicitur vterus virginis, quia secundũ Hiero. in sermone de assumptione, nouis continue incendebatur desideriorum affectibus, quoniam totus in ea incanduerat diuinus amor, ita vt in ea nihil esset quod mundanus violaret affectus, sed ardor continuus & ebrietas perfusi amoris.

D Fugere. Propter multa fugit dominus persecutionem Herodis.

Christus est veluti ferrum.

Maria dicitur caminus.

Voluerunt aliqui ferrum istud immediate post extractionem a camino isto tundere vt Herodes & sui, sed non sunt permissi. Sed postmodum quando venit hora debita albescebat, quãdo in mundo apparuit speciosus forma præ filijs hominũ in præsentia hostium suorum spoliatus & nudus, & sic ipsum tundebant fabri crudelissimi, secundum illud Ps. 128. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Hæc est ratio historica fugæ domini, quia nondum venerat tempus passionis eius. Secundo hoc fecit secundum Chrysostomum vt sedarentur hæreticorum latratus, qui corpus phantasticum ipsum habere dicebant. Nam regulam humanæ quã naturæ suscepit voluit conseruare, & principaliter in hac parte. Conuenit autem humanę naturæ, & maximè ętate puerili fugere potestatem minantem. Alioquin si illud agat in puerili corpore constitut⁹, quod est proprium Dei, non in se ostendit humanam naturam, sed diuinam. Tertia causa est vt cæteri Christiani dum necessitas aduenerit in persecutione fugere non erubescant, vt multi fecerunt, sicut de Athanasio legitur, qui propterea accusatus excusauit se per fugam domini in Aegyptum. Vnde si te fugit persecutio, fuge, si te appręhendat, amplectere illam.

Sed hic quæritur cur potius mittit in Aegyptum quàm alibi. Respõdet Chrys. ꝙ hoc ideo est, quia Aegyptum semper aduersus populum domini fuerat inimica, & dñs qui non in finem irascitur, nec in æternum cõminabitur, recordatus quãta mala fecerit super Aegyptũ, ideo mittit filiũ suũ in ea dans ei magnę reconciliationis signũ, vt decẽ plagas Aegypti vna medicina sanaret. Et secundum Augu. qu b⁹ pri⁹ Moysi ministerio clauserat diẽ, nunc adueniens sedẽtibus in vmbra mortis restituit lucẽ. O mirabilis commutatio dexterę excelsi, vt populus qui prius fuerat persecutor populi primogeniti, postea fieret custos vnigeniti, vt qui illis violenter dñati sunt, isti cum deuotione seruirent, vt iam non irent ad mare rubrũ demergendi, sed vocarentur ad aquas baptismatis

E Fugere. Aegypt⁹ Quare potius fugit dominus in Aegyptũ quàm alibi.

ptiſmatis viuificandi. Secundum hiſtoriã vero ſcholaſticam, ſicut nõ fuit domus in Aegypto in qua non caderet mortuus primogenitus, ſic nec templum in quo non caderet idolum.

Secundo deſcribitur fuga domini, cum dicitur. Qui conſurgens accepit puerum & matrẽ eius nocte & ſeceſsit in Aegyptũ. Et erat ibi vſq; ad obitũ Herodis.

F Fuga domini.

Quomodo Mattheus ſcripſit de fuga domini, cum videatur ignominioſa.

Sed hic cum Petro Rauennate quæri poſſet cur hęc ſcribit Mattheus ad perpetuã rei memoriam? Deuoti militis eſt regis ſui tacere fugam & referre conſtantiam, virtutes loqui, & timores ſilere, aduerſa dolore, & prædicare victorias, ita vt hoſtium auſus poſſit frangere & ſociorum excitare virtutem. Reſpondet idem quòd hoc fuit nõ pauoris, ſed artis & myſterij, quia vult eum in aperto vincere, qui publicam ex hoſte cupit referre victoriam. Tum quia ſecreta victoria & latens virtus exemplum poſteris non relinqt. Hinc eſt ꝙ Chriſtus fugit vt cedat tẽpori non Herodi. Si enim inter alios occubuiſſet, hoc non maieſtati eius, ſed impotentiæ & infirmitati attributum eſſet. Et ideo volebat palam & aperte ſuperare hoſtes ſuos, ſicut leo uenatus de latibulis fugit, & in plenum campum venatores & canes intrepidus expectat.

Hic conſidera quomodo audita diuina reuelatio Ioſeph ſtatĩ ſurrexit, & ad iter arripiendum feſtinauit, & hoc Mariæ intimauit. Ad cuius verba concuſſa ſunt viſcera eius ſuper filio. Nunc meditare quomodo puerũ Ieſum mater eleuat & puer excitatus plorat. Cõpatere eis ſi qua ſint in te viſcera pietatis. Conſidera nunc media nocte fugientem Ioſeph, fugientẽ matrẽ cũ filio in vlnis ad mammas pendẽte, euntẽ per deſerta in quibus feræ & dracones habitabant, quod a Bethleẽ per quindecim dietas diſtat, & in quo olim fuerũt filij Iſrael quadraginta annis. De Chriſto dicitur Pſ.89. Domine refugium factus es nobis, ſed vbi refugium cum fugit? Helię contra inſidias regis Achab vna vidua ſuffecit ad occultandum, ſed contra minas Herodis tota Iudęa non ſufficit. Helias igne emiſſo conſumit ſuos perſequentes, ſed hic ſe ſola fuga ſaluat. O magna Dei patiẽtia, qui fugit ante eum quem in momento perdere poteſt. Anſelmus opinatur ꝙ a latronibus captus eſt, & ꝙ bonus latro videns in vultu pueri maieſtatẽ regiam & lucere faciem eius, tunc requiſiuit ab eo vt ſui aliquãdo miſereretur, & ſic fecit in cruce, & eum ex nomine cognouit. Et idem recitat Fulgentius in mithologijs. Similiter videtur dicere Caſsiodorus in hiſto. tripartita. lib.6.c.42. ꝙ in ciuitate Hermopoli quę eſt apud Thebaidem eſt ibi arbor quæ ſe inclinauit vſque ad terram cum tranſiret dominus. In qua propter ſui magnitudinem atque pulchritudinem erant cultus demonum. Demonibus autem fugatis ad Chriſti præſentiam quã non poterant ſuſtinere, quaſi eſſet ab omni immunditia ſanctificata ſe ſe inclinauit dño. Ex iſto poſſumus cõcludere ꝙ ſemper in hoc mundo poſt delectationẽ ſuperuenit triſtitia. Nam poſt natiuitatis gaudium ſuperuenit circumciſionis flectus, poſt regum oblationem fuga in Aegyptum, vt in gaudio mundano nulla oſtendatur eſſe ſecuritas.

Mira res de bono latrone per pẽdenda.

Gaudiũ ſemper ſequitur luctus.

G Pueri. Tres pueri ſunt nobis neceſſarij.

Qui conſurgens accepit puerũ & matrẽ eius. Tres pueri ſunt nobis neceſſarij. Vnus in Aegyptũ cũ matre portandus. Alius in monte immolandus. Tertius in cęlo adorandus. Si Ioſeph deſcendat in Aegyptum, peccator in mundum, ſecum tollat puerum.i. ſapientiã quæ Chriſtus eſt & matrẽ ei⁹.ſ. caſtitatẽ. Sapientiã ne ꝑ ignorantiam fiant uiæ illorum tenebræ caſtitatem ne per lubricitatem fiat uia illorum lubricum, & ſic ſit donec ad obitum Herodis, ideſt donec vincatur diabolus, vt verificetur illud Pſal.14. Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus. De ſecundo filio dicit dominus ad Abraam Vade in terram viſionis, & immola mihi filium tuum quẽ diligis Iſaac, ſuper vnum montium quem monſtrauero tibi. Terra uiſionis eccleſia in qua quilibet uidet quid agendũ & quid non, mõs eminentia ſanctæ conuerſationis. Super quem montem ſunt religioſi per eminentiam vitæ. Talib. præcipitur ut interficiãt filium ſuũ Iſaac.i. gaudium tẽporale &

hoc in monte, super quem immolat qui se abnegat. Nam Deut. 12 dicitur. Caue ne offeras sacrificia tua in omni loco. Inde arguuntur reges Iuda, qui immolabant in excelsis, sicut faciunt qui pro laude hominum vel dignitate acquirenda se affligunt, vel bona opera faciunt. Quibus dicit diabolus. Ps. 10. Transmigra in mōtē sicut passer. Abraę iurauit dominus dicēs. Per memetipsum iuraui, quia fecisti rem hanc, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me, multiplicabo semen tuum vt stellas cęli. Sic quicunque carnale desiderium pro Christo interficit, multiplicat semen bonorum operum vt stellas cęli & numero, & pulchritudine, & quia in cęlū mittuntur. De tertio dicitur Apocal. 12. Mulier amicta sole & luna sub pedibus eius &c. Sequitur. Et peperit filium masculū qui recturus erat omnes gētes. Mulier enim ista amicta sole iustitiæ, sub cui⁹ pedibus est omnis defectus corruptionis & peccati, est uirgo Maria, quæ nulli vnquam fuit peccato subdita, & peperit nobis Christum auctorem & rectorem totius vniuersi, & ab omnibus creaturis adorandum.

De eodem festo Sermo II. & in ordine. LIX. per thema supradictum.

A Innocentes. Quare festium innocētū cum alijs duob⁹ comitatur festū natiuitatis.

QVæri posset quare hæc tria festa comitentur festum natiuitatis? Respondetur ꝙ propter duo. Primo ad ostēdēdū ꝙ pro omni statum dn̄s natus est. Stephanus enim gloriosus miles & bellator fortis qui de prope sequitur dn̄m, statū nobilium repræsentat, deprecans pro populo non depredans populū, patienter magis ignorantiā populi sustinens quam populū interficiens. Sed subsequitur Ioannes pro ecclesiasticis. Festū.n. Ioannis euangelistæ erat antiquitus festū sacerdotū. Is.n. est sacerdotum gloria, cuius propter officiū Angelus abnuit cultum, immo qui tanta de secretis cęlestibus agnouit, vt Hiero. super Zachariam dicat ꝙ ipse multa eructauit verbo qui mens nesciebat angelica. Magna gloria in ordine sacerdotum tantum habere doctorem, sicut in ordine prædicatorum uel minorum habere egregios doctores vel sanctos. Sed & minor populus subsequitur, qui quasi rudis a maioribus reputatur. Et non obstante sua ruditate maior multitudo ipsius populi saluatur quam aliorum, quia libentius audiunt verbū Dei & custodiunt illud quam maiores qui pluribus implicantur negotijs. Ideo maxima multitudo innocentū occiditur, quorum festum celebrat ecclesia. Et ita ad ostēdēdū ꝙ pro omnibus natus erat Christus, ista tria festa ad tres hoīm status designandos subiunguntur. Secunda ratio ut ostenderetur dn̄s pro oīs ętatis conditione natus. Ps. 88. Cōtinui in sinu meo multarū gentiū. Stephanus quidē vir vel iuuenis obijt. Ioannes uero senex, Innocentes autem paruuli. Et ideo ut ostenderetur Christus pro omnibus natus qui oīm languores tulit, hæc tria festa adduntur. Et singulariter ad tollendū errorem qui quōdam fuit a Pelagio introductus ꝙ pueri carebant originali, & ꝙ propterea moriētes in illa ætate non indigebant redemptore. Sed addidit ecclesia festum de innocentibus, vt scilicet tali indigentiæ crederentur subditi, licèt nolim dicere ꝙ oportet aliquem esse peccato obnoxium antequā sit capax redēptionis, sicut patet de beata virgine quę fuit nobilissimæ redempta, quia ab omni labe peccati præseruata, cui dicemus, Aue.

B Innocentia. De triplici vera innocentiæ seruanda sicut bulla præbēdæ paradisi.

SVnt aliqui manifestè nocentes, alij innocentes, sed tecti malitia, tertij verè innocentes, sed pauci. De primis satis inueniuntur & de secundis. Vnde Augu. super Psalm. 93. Deus vltionum, aliter lupus, aliter leo inuadunt oues. Nam leo etiam canibus latrantibus, accipit quod vult de ouibus. Lupus uero acciperet, sed audito latratu canum timet, nec quicquam accipit, sed nonne innocens erit? Certè non, quin si capiatur tanquam prædo interficiatur. Sed veri innocentes sunt si triplicem custodiāt innocentiā, Vnā cordis, quę principalior est, ps. 100. Perambulabam in innocentia cordis mei

mei in medio domus meæ. Nam qui vult Deum habere oportet hoſpitium cordis eſſe mundum. Secundam oris. de qua Iaco. 3. Si quis non offenderit in verbo, hic perfectus eſt vir. Et tertiam operis, de qua intelligi poteſt illud Iob 24. Donec deficiam nõ recedam ab innocentia mea, ſed ſemper ſeruabo eam, & iſta cuſtodit per bonam ſocietatem Pſ. 17. Cum viro innocente innocens eris. Et hanc debem⁹ ſolicite cuſtodire. Cum enim quis in curia Romana ita operatur ꝙ impetrat gratiam, expectatiuam ſuper aliqua dignitatē, curioſe cuſtodit bullam per quam recipi debet in eccleſia, & in qua conſeruatur ius. Innocentia bulla eſt per quam recipitur quis & ſtabiliter in prębēda paradiſi, ſecundum illud Pſ. 40. Me autē propter innocentiam ſuſcepiſti, & confirmaſti me in conſpectu tuo in ęternum. Ideo eſt ſolicitē cuſtodienda. Nā & iuxta thema Pſal. 83. non priuabis bonis eos qui ambulant in innocentia. ſtatus innocentiæ non diu durauit, quia ſtatim ab innocētia cecidit homo. Ratio eſt, quia qui in alto ambulat ſtatim per phantaſiam cadit. Status innocentiæ ſublimis eſt. Ideo per phantaſiam diabolicam ſtatim cadit homo ab illo. Et ita domine tu eos qui a ſtatu innocentiæ ceciderunt priuaſti bonis, nunc autem non priuabis bonis eos qui ambulant in innocentia.

Poſtquam dictum eſt pręcedēti ſermone de fuga domini in Aegyptum, nunc cõſequenter eſt dicendum, Primo de occiſione innocentum. Secūdo de vindicta in perſecutores & gloria puerorum.

Herodis malitia circa Christum.

Quo ad primum dicitur in textu. Tunc Herodes vidēs quia illuſus eſſet a magis, miſit in Bethleem & occidit &c. Hic cõſideremus primo Herodis malitiā, Secundo innocentum victoriam. Secundū Augu. Herodes putauit magos viſione ſtellę deceptos & erubuiſſe ad eum redire. Sed poſtmodum auditis quę dicta fuerant in templo ab Anna & Symeone & a paſtoribus, tunc turbatus ex his timuit. Et forſitā ſecundū Chryſ. talia apud ſe dicebat. Quis eſt puer iſte qui antequā naſcatur in terra apparet ī cęlo? Necdū ipſe ſe oſtēdit, & omnes illum quęrunt? Quis eſt ille qui antequam mecum pugnet iam vincit? Quid putas facturus eſt ille in regno meo ſi creuerit? Ego dona hominib⁹ ſpargo, & gladiū porto, vt qui nõ timet, vel diligat, & qui nõ diligit, vel timeat, ille nec populum habet nec diuitias, quomodo ſine auro diligitur & ſine ferro timetur?

Iratus itaque propter duo. Primo quia ſucceſſorem in regno ſuo timebat. Nam reges ſi ex alijs cauſis iraſcuntur, cito placantur, ut dicit Chryſo. Illa autem ira in eis extinguibilis eſt quam regni zelus accendit. Rex autem quicquid aduerſus regnum ſuum putauerit, verum exiſtimat, dum omnia timet, omnia ſuſpicatur, & facile credit quicquid ſuſpicatus fuerit, ſicut vir ſi zelet vxorem, aut vxor virum omnem auditionem turpem de illo credit, dato ꝙ non ſit idonea vt credatur. Secūdo quia illuſus erat a magis. Quēadmodum ſi quis infundat oleum ſuper ignem ardentem, magis credit incendiū. Sic ardentem zelum Herodis deluſionis opprobrium amplius excitauit, quaſi diceret in ſeipſo. Certe iſti magi puerum illum inuenerunt, quem regnaturum dicebant, & aut aurum acceperunt a parentibus eius, aut largis promiſſionibus ſunt placati, & ideo ad me non ſunt reuerſi. Illuditur autem Herodes, ideſt diabolus a pęnitentibus, quando dimittit eos & non reuertuntur ad eum, ſicut cattus tenens murem bene dimittit illum ad horam, ſed cum intrat cauernam illuditur. Sic diabolus bene permittit aliquem ad Deum conuerti vt recidiuet & peius ei ſit, ſed illuditur cum non reuertitur. Dicit enim peccatoribus illud Exodi. 8. Dimittam vos vt ſacrificetis Deo veſtro in deſerto. Veruntamen ne longe abeatis. Hoc itaque facto de eorum occiſione tractauit, non perpendēs, quia non eſt conſilium, non eſt ſapientia, non eſt prudentia contra dominum. Vnde communis eſt opinio & principaliter hiſto. ſcholaſticæ, quod fuit per annum & amplius impeditus a perſecutione, quia citatus Romam venit contra pueros, & eundo quia audiuit magos tran-

C Illudi. Illuditur Herodes, ideſt diabol⁹ a pænitente quandodimiſſus nõ reuertitur.

transijsse per naues Tharsis, ideo omnes quotquot inuenit, iussit comburi iuxta prophetiam. In spiritu vehementi conteres naues Tharsis. Ideo anno reuoluto post Christi natiuitatem iussit iugulari infantes. Et quia sciebat iam transijsse annum ab apparitione stellæ, ideo omnes pueros infra biennium occidit, timens ne talis aliquanto speciem sui transformaret vel ad minorem ætatem, vel ad maiorem, & ita deseuit vsque pueros vniꝰ diei, vt inter istos omnes vnum inueniret, sed hoc esse non potuit. De omnibus enim masculis Hebræorum saluatus est vnus scilicet Moyses. Sic Christus. Non enim decebat dominum cum innocentibus iugulari, qui postmodum cum nocentibus crucificixus est. Vnde primū bellum domini fuit ex innocentibus. Cōprobatur enim rectitudo subditorum ad regem in tempore aduersitatis, quia qui non sunt recti eo tempore ipsum deserūt, qui vero recti sibi adhærent. Ps. 24. Innocentes & recti adhæserunt mihi. Sed modo verum est illud Micheæ. 7. Perijt semen in terra, & rectus in hominibus nō est. Innocentia iam fugit a seculo, antiquitus solebat reperiri in prælatis & iudicibus, sed nouissimè fugata est per munera & dissolutiones. Qui enim piscatur cum lignea virga, antequam capiat piscē virga stat recta, sed quando capit piscem tunc incuruatur, & tanto magis quanto maior piscis. Virga in manu est auctoritas prælationis. Quandiu prælatus non capit, idest non est cupidus, virga suæ potestatis manet recta, sed quando est cupidus, virga suæ potestatis incuruatur, & eo magis quo grossior est piscis vel lampida. Inde Cassiodorus. Oblatio muneris tinea est regiminis. Propterea sequitur post versum allegatum. Libera Deus Israel ex omnibus tribulationibus suis, quia propter illam causam satis habet mala populus minor.

D Innocentes. Primum bellū Christi fuit ex innocētibus.

Exemplū quod Iustitia muneribꝰ corrūpitur.

E Innocentes. Innocentes opprimuntur ab astutis & malis, & ꝙ mali comedunt carnes in quadragesima.

Occidit itaque malignus rex pueros qui sunt flores martyrum secundum Augu. primę ecclesiæ gemmæ, qui primos ictus in exercitu Christi receperunt. Sic maiores quotidie in mundo opprimūt minores. Paruulis enim multa latent pericula. Nam sæpe transeuntes per vicos, ab equis & quadrigis conculcatur. Sic simplices a superbis deprimuntur. Inde Eccl. 4. Verti me ad alia, & vidi calumnias quæ sub sole geruntur, & lachrymas innocentium, & neminem consolatorem, nec hoc de nouo incipit, sed a mundi principio cum serpens simplicem decepit mulierem, & Abel & Cain occiditur. Immo comedunt superbi carnes in quadragesima. Malachiæ 3. Comederunt carnē populi mei, idest temporalia quæ cum labore carnis acquisierunt, & pellem eorum desuper excoriauerunt. Hiere. 50. Primus comedit cum rex Assur, iste nouissimus exossauit eum Nabuchodonosor rex Babylonis. Vnde Herodis magna fuit crudelitas, quia secundum Philosophum omnes pueri vocant omnes homines patres propter defectum rationis, & sic tyrannus illos occidit, qui si vidissent eum vocassent eum patrem.

Vox in Rhama audita est ploratus par uulorū & vlulatus mulierū. Quis.n. se potuisset cohibere visa tanta crudelitate? In Rhama, nō in Rhamatha, sed in excelsis vel vsque ad cęlos sanguis eorū clamauit. Ideo hodie ecclesia cantat. Vindica dn̄e sanguinem nostrū. Et subditur, Rachel plorans filios suos, vel quia in Bethleem sepulta est, vel quia magna pars fuit de tribu Beniamin quia non solum in Bethleem, sed in eius confinibus occisi sunt. Et noluit consolari, quia non sunt scilicet viuentes. Ecclesia enim triplices filios luget. Primo martyres, considerans eos esse sibi subtractos, & non vult consolari in præsenti, quia omnem consolationem transfert in futurum, quia nō sunt scilicet præsentes. Secundos filios luget ecclesia, qui verè ad partum veniunt, in quibus patitur abortiuum. Tertios qui per baptismū renati, per peccatum retrocedunt, & vtrosque luget ecclesia, quia non sunt, idest sunt damnati. Et ideo quia luget ecclesia, aliqua cantica lætitiæ subticentur, puta Gloria in excelsis Alleluia, &c. ad compatiendum martyribus lugentibus vel quia descenderunt ad limbum patrū.

Ecclesia filios triplices luget.

Pro

Pro secunda parte monet deinde Angelus anno septimo ipsum Ioseph vt iterũ redeat in Israel, & assignat causam, Defuncti sunt.n.qui quærebant animam pueri. Non ergo Herodes tantum quærebat, sed etiam nobiles regni & Iudei. Ideo Herodes iste quãdo mortuus est, vocauit omnes maiores natu de Israel, & videns quia Iudei cum lætitia expectabant eius mortem, fecit eos includi in carcere, & iussit eos occidi dum moreretur, vt simul in eius morte omnes lugerent, quod tamen non est factum. Nihilominus secundũ Chrys.s.multi illorum interfecti sunt ab Herode, & vt existimatur qui consenserũt in persecutione Christi. Omnes autẽ principes vel maior pars consenserant Herodi, vt quæreret puerum ad perdendũ eũ. Vnde quidã quærunt animam pueri Iesu ad perdendũ in membris eius, & isti sunt de gentibus Herodis, sed isti defuncti sunt. Et ratio est, quia quærebant animam medici ad perdendum eum. Et ideo cum infirmi essent furia, non est mirũ si defuncti sunt. Immo fugerat ille qui erat uita eorũ.s.Christus, iuxta illud Prouer.8. Qui me inuenerit, inueniet uitam. Propterea nõ est mirabile si tales moriantur obstinati in peccatis suis. Alij sunt ꝙ quęrunt ad saluandum eum, vt sunt Maria & Ioseph. Lucæ.2. Ego & pater tuus dolentes quærebamus te. Nec est mirum si tales uiuãt, quia dicit Ps. Quęrite Deũ & uiuet anima uestra.

F Quærere Iesũ. Quidam quærunt Iesum ad ꝑdendum, quidã ad saluandũ.

G Herodes. De morte Herodis.

Sed de horrenda morte Herodis dicendũ. Primò ꝙ qui matrũ filios intremerat, a filijs suis est persecutus & Romã citatꝰ, & cũ eis in causam uenit & ab eis paratũ est sibi uenenum, vt qui dolere fecerat de filijs matres, doleret etiam ipse & in filijs. Secũdò qui occiderat aliorum filios, in seipsum gladium uertit, scilicet in proprios filios, ita ꝙ coram se tres occidi fecit, ita ꝙ unum eorum per quinque dies ante mortem exterminauit, adeo ut diceret Octauianus se malle esse porcum Herodis quàm filiũ. Tertio qui ĩfantes exterminauerat, morbo infantium.s. scabie per totũ corpus cum grauissima febre percussus est senex iam 70. annorum. Et qui in paruos seuierat, prurigine, idest gratella, & ex consequenti paruis animalibus qui cerobei dicuntur comestus est, adeo vt intestina eius uermibus scaturirent. Et sicut pueri cõsilio medicorum lauabatur in balneis calidis, sed tamen nihil proficiebat, sed augmentabatur dolor, & tandem uoluit in guttur suum prę dolore & miseria infigere gladium, & nõ pręualuit propter astantes, Demum cũ omnibus istis doloribus plenus putredine expirauit, qui secũdum Chryso. quot membra corporis habebat, tot doloribus torquebatur. Et quia multoties mori non poterat, qui multos occiderat infantes, propterea uindicta morientium plurimorum in pluribus ei doloribus reddebatur. De isto Herode uide lib.1.histo. ecclesiastic.ca.7.8.& 9. & in historia scholastica in principio historię euangelij. Verum in ista occisione innocentum bene prouidit dñs pueris, qa nunquam tantũ bonum fuissent adepti si Herodes ipsos honorasset, quantum adepti sunt mortem pro Christo tolerando. Inde Augu. Ipse iniquus non potuisset eis tantũ prodesse obsequio, quantum profuit odio, qa dũ rapiũtur ab amplexibus matrũ, redduntur gremijs Angelorũ. Istos.n.ad honorem filij sui fecit rex regũ nouos milites. Nam in incarnatione filium suum nouum militem fecerat, quem in papilione uirginalis uteri lorica nostræ mortalitatis uestiuit, & in campum huius mundi contra diabolum pugnaturum posuit, & ad honorem eius multos milites fecit scilicet martyres, inter quos innocentes isti (qui iuuenes milites facti sunt) in prima acie mortui sunt, & primitias glorię martyrum consecuti sunt.

H Innocentes. Bene fuit innocentibus per mortem.

De eodem festo Sermo III. & in ordino. LX. per thema.

ACcipe puerum & matrem eius & fuge in Aegyptum. Mat. 2. Communiter dicitur melior est bona fuga quàm mala expectatio, & principaliter quando a perito & iurisconsulto consulitur. Sed

A Fugere Quare non minus fugit.

sic est quod ista fuga ab Angelo consulebatur, ideo debuit Ioseph obedire & fugere & non expectare. Et si dicatur, videtur quòd qui fugit debilior sit, Cur ergo dominus fugiebat? Dicitur quòd non ex debilitate, Sed primo quia debebant innocentes pueri præcurrere mortem Christi. Vnde multi stulti seruiunt ipsi Christo qui non solum sapiens est, sed etiam sapientia Dei. Stultus enim erat Herodes, qui tamen non intendebat seruire, sed potius seuire, sed inuitus & nescius seuiendo seruiuit. Decebat enim vt puerum Iesum pueri præcurrerent, qui etiam iam adulto laudes decantauerunt. Mat. 21. Vt in vtraque ętate impleretur illud Psalm. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem, quàm splendidè & opulentè seruiuit qui tales primitias & tales agnos tam nouellos & teneros ad mensam conuiuij cœlestis transmisit. Apoc. 14. Hi empti sunt ex omnibus primitiæ Deo & agno. Secundò fuit Christus ad saliendum in cruce. Si enim tunc mortuus fuisset inter illos iuuenes, mors eius non fuisset ponderata. Sed tunc ponderata est tot mortibus iuuenum. Custodia regis se dimitteret truncari priusquã regem. Sic truncata est infantia quasi custodia noui regis. Sed cum magnus factus est etiã magni truncati sunt. Quando enim luna est plena, implentur ossa leonis & aliorum animalium medulla, & sic sunt fortiora animalia. Sic quando luna plena fuit. i. humanitas Christi plena diuinitate, vel vlterius virginis, tunc fortes ingressi sunt pręlium a minimo vsque ad maximum, & Maria simul cum principe Christo pugnauit in passione & vicit. Et nos etiam necesse est indui armis fortitudinis ad debellandos hostes nostros, præsertim inuisibiles aerias potestates. Ad Mariam igitur pro auxilio habẽdo recurramus, porrecta supplicatione per angelicum verbum, Aue &c.

B *Innocentes. Omnes innocentes etiam incircuncisi trucidati ab Herode saluati sunt.*

Aliqui voluerunt dicere quòd inter innocentes soli circuncisi fuerunt saluati & non alij, propter illam legem scriptam. Gen. 17. Omnis masculus cuius caro præputij circuncisa non fuerit, peribit anima illa de populo suo. Sed dicitur cum beatissimo Bernardo in sermone de his tribus festis, & cum beato Augustino, quòd illi omnes etiam incircuncisi saluati sunt. Nam & canit ecclesia ꝙ non loquendo, sed moriendo Christum confessi sunt, & in hoc martyres extendendo nomen martyris, non pro teste, sed pro eo qui sustinet pro Christo. Indifferenter autem mortui sunt pro Christo incircuncisi sicut circuncisi. Secundò nunc baptismus sine propriæ voluntatis vsu sufficit ad salutem, ergo a fortiori pro eo suscepta mors (quæ est quidam baptismus) secluso vsu rationis sufficiet ad salutem. Tertiò secundum iura qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, sed Christi occasione innocentes omnes trucidati sunt, ergo ad eos coronandos videtur fuisse iustum vt bonitas Dei dederit illis vitam gloriæ, quibus occasionaliter abstulit vitam naturæ, vt nec sic maior esset Herodis iniquitas, quã Christi pietas. Quarto quia secundum Augu. Christus pro liberandis hominibus venit, immo etiam pro suis interfectoribus orauit, ergo a fortiori de illorum pręmio cogitauit & ordinauit qui pro eo interficiendi erant. Immo credendum est ꝙ maxime cum illis misericorditer egit, cum mortis debitum conuertit eis in preciũ regni cęlorũ. Terra.n. corporis nostri in Adam onerata est debito mortis. Hæreditas vero cum onere suo transit ad posteros, ideo mortis debitores erant paruuli, quam tamen Deus recepit tamquam præcium regni. Et sic fecit eis dominus quasi de necessitate virtutem, & eos tunc rapuit de medio, ne grandes effecti postea a malitia immutarentur. Sed quia nondum venerat hora Christi vt interficeretur cum illis paruulis, ideo ad declinandum seuitiã Herodis & occisionem Christi præcepit Angelus Ioseph dicens. Accipe puerum & fuge in Aegyptum &c.

C *Veritas. Veritas est puer quem iubetur Ioseph, idest quilibet homo accipere.*

Iuxta euangelium erunt duæ partes in hoc sermone. In prima dicetur de fuga Christi. In secunda de occisione innocentum.

Pro primo dicitur in textu. Apparuit

Angelus

Angelus Ioseph dicēs, Accipe puerū &c. Puer iste veritas est nascens de cordis puritate. Nam veritas de terra orta est, sed quando veritas de corde nascitur, a spiritu elationis vehementius infestatur, vel de hoc gloriantes, & sic in publicum propter gloriam propalantes, vel altiora, se quęrētes vt sui obliti, intima sua deserant, & altiora rimantes, protinus ad nimiam lucem deijciantur & ruant. Sed tūc iubemur ad tenebras nostras irę, vel ad tenebras nostras, idest in abscondito veritatem silere, vel ad Aegyptum nostram, idest ad tenebras conscientiæ nostræ redire, & infirmitatem nostram considerare. Ignorantia enim nostra, concupiscentia nostra tenebræ sunt. Deus lux est, & conscientia nostra nox est. Descendit autem puer iste in Aegyptum, quādo nos docet de nobipsis, in Iudæam vero cum de Deo, iuxta illud Psal. 73. Notus in Iudæa Deus. Fuge igitur in Aegyptū, ne forte lux veritatis extinguatur, sed nō sine virgine matre, idest sine puritate, quia si sine illa vadimus, iam statim ad cōcupiscētias nostras redimus. Sed esto ibi vsque dum dicam tibi. Noli inniti scientiæ tuæ, caue consilium Sathanæ, qui se transfigurat in Angelum lucis, & sub specie boni, seminat consilium erroris, quia si ante tempus reuertaris in Iudæam, cito reuerteris ad superbiam, & si nimium in Aegyto moraris, proculdubio in desperationem cadis, quia si ad mala tua nimis intendas, te in foueam desperationis præcipitas. Si ante tempus vel vltra modum de Dei misericordia confidas, te in præsumptionem erigis. Omnia enim tempus habent, & exitus de Iudæa & reditus. Hæc Richardus de sancto Victore in sermone.

Sed quomodo dicebat Angelus Ioseph, vt fugeret in Aegyptum cum esset pauper & nihil habebat, quare non prouidebat. Si esset modo qui fugeret in terram alienigenarum, quantuncunque diues esset, adhuc timeret de necessariis suis. Dicitur primo ꝙ possibile est, ꝙ iam prouisum erat ad nutriendum puerum per reges. In signum ꝙ reges & principes debent prouidere pauperibus, & non tollere sua. Vel dicitur ꝙ Ioseph erat bonus artifex, & ēt Maria ad lucrandum vitam suam, & ita dummodo homo sit in ætate, in qua possit operari, & sciat artem, non debet diffidere de auxilio diuinæ prouidentiæ. Dicit. tertio, ꝙ in hoc datur exemplum, ꝙ Deus non permittit suos in necessitate sine consolatione, non dico quin debeat homo vti industria sua, & ꝙ non faciat, quod in se est de lucrando vitam suam. Inde dicit Psal. 53. Iacta cogitatum tuum in domino & ipse te enutriet, &c. *Deus prouidet iustorū necessitatibus.*

Futurū est enim ut Herodes q̄rat puerum ad perdendum eum. Puer Iesus in Iudæa persequit, & in Aegypto seruatur, q̄a Christus ab illis, qui sunt in terra Israel, idest ecclesię, vel religionis per diuersa vitia fugat, & tn̄ ab his qui sunt in mūdo p deuotionē colit, quia hodie Christus plures hēt in ecclesia persecutores, quàm in mūdo cęteris parib⁹, & iam vr̄ a terra Israel i. ab ecclesiasticis recedere, & ī Aegypto. i. inter laicos habitare, scd̄m illud Io. 8. Iesus abscondit se, & exiuit de templo.

Qui consurgens accepit puerum & matrem eius nocte, & secessit in Aegyptum. Videtur prima facie ex textu, ꝙ Ioseph incepit fugā illo die quo interempti sunt innocentes, scilicet nocte quæ erat principium illius diei. Sed contra, dies ille infaustus est, in quo non debet bene cōtingere alicui, vt dn̄t multi tn̄ & bn̄ contigit ei.

Quæritur ergo cum Gerson, vtrum dies innocentum sit infaustus & infortunatus ad aliquid inchoandum, & consequenter alij dies per totum annum habentes similem situationem? Et videtur ꝙ sic, quia sunt etiam multi alij dies positi in calendario infortunati, vt dies Aegyptiaci, dies caniculares, quare ergo non isti? Dicitur quòd non est infortunatus. Nam si sic, aut hoc esset ex dispositione sydersum secundum astrologiam, aut ex dęmonum actione secundum artem magicam, vel ex sanctorum innocentum merito secundum religionem Christianam, vel ex obseruantium phantasia, uel imaginatione, quæ allegat experientiam. Sed nulla istarum est rationabilis. Talis igitur obseruatio est uana & reprobanda. *D* *Innocentes.* *An dies innocētū sit infortunatus, & ibi improbātur superstitionesquorundam.*

Non

Non primum, quia hoc est contrarium regulis & principijs astrologie, quia astrologi variant sua iudicia secundum variationem positionis syderum, ita vt non possit confici almanach vniformæ perpetuum, quia dies lunæ exempli gratia, quæ modo est indisposita & infausta, secundum regulas eorum si sint veræ, erit hebdomada sequenti dispositionis alterius. Attento maximè quòd in his quæ concernunt arbitrij libertatem, astra non imponunt necessitatem, iuxta illud Ptolomęi. Vir sapiens dominabitur astris. Et hæc ratio solet efficaciter fieri contra signationem, quæ reperiri solet in calendarij de diebus Aegyptiacis seu periculosis. Nec secunda quia hoc esset manifeste vergere in idololatriam, si quærantur placari dęmones per hoc quod est nihil agere, tanquam plus in hoc timeant, quàm Deus & sancti sui, dum creditur quòd si quis aliquid ageret, causarent infortunium. Secundo quia non tantũ his duobus, sed sicut dicit Petrus. Aduersarius vester diabolus assidue circumit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide, non vana superstitione. Inde ait Psal. 39. Beatus vir cuius est nomen domini spes eius, & non respexit in vanitates, & insanias falsas. Dat rationem in alio passu, quia odisti (inquit) obseruantes vanitates superuacue. Præterea secundum sacros doctores & pręcipuè Augusti. tales obseruationes sunt illicitæ & contra baptismalem sanctitatem, ita quòd euenit Christianis baptizatis illud de euangelio, dum immundus spiritus exierit ab homine per baptismum, sequitur. Reuertẽs adducit septem nequiores se, & fiunt nouissima hominis illius, qui eos recipit peiora prioribus. Melius est enim veritatem non agnoscere, quàm post agnitam peruerse viuere, eamque factis aut verbis abnegare. Rursus hoc attendatur nullam esse diẽ quæ non sit plena infortunijs, nunc istorũ nunc aliorum, pro quibus tamen non est dies timendus, vel euitandus, sed hominũ infelicitas vel miserenda est vel culpanda, quorum operationes malæ iuxta August. faciunt malos dies. Denique nihil est fallacius stulti vulgi traditionibus, qui vt sępius faciunt de non cã cãm. Verbi gratia, præcipitabitur aliquis ab equo indomito in via lubrica vel in flumine submergetur, assignabunt vulgi huius infortunij causas diuersi diuersimode. Dicet vnus quòd in exitu domus obuiam habuerat vnum catum, vel leporem, vel quòd in egressu ostij offenderat pede, vel quòd mane camisiã reuersam induerat, aut calceus dexter pro sinistro acceptus fuerat, quod signũ Cęsar Augustus reputabat sibi infaustissimum, vel quia sic somniauerat, vel quia crocitauerat coruus super tectum, vel bubo cum stridore superuolitauerat, vel gallus præter horam vocem dederat. Dicet alius, ecce mala dies erat vel infortunata & ægra. Alij traducent ad mores dicentes hora tali non potuisse ei fęliciter contingere, qui sic & sic egerat rapiendo bona vicinorum vel fraudando, vel adulterando, vel blasphemando, aut quoniam ex improbis & iniustis parentibus trahebat originem. Et isti faciunt de non causa causam, & de non experientia, experientiam, quasi certam & fundatam asserentes. Nec est dicendum tertium, quòd ratione occisionis innocentum prouenit istud infortunium tali die & in sequentibus similibus, quia istud caret ratione. Alioquin Theologi & viri religiosi & deuoti, deberent istã obseruantiam magis custodire & cognoscere, qui tamen dissuadent illam & reprobant, & dicunt hoc esse in dedecus Dei, & sanctorum innocentum. Rursus talis honor si esset rationabilis, magis deberetur domino Iesu & matri eius pro suis festiuitatibus, quàm festo innocentum. Nec est dicendum quartum, quòd talis obseruatio fungitur, vel timent vel exercetur ex sola hominum phantasia vel ex melencholia imaginatione, quia hæc phantasiatio falsa & corrupta & superstitiosa, prouenit in hac materia sicut in alijs mille milibus, ex varijs seductionibus. Primò aliquando proueniunt hæ falsæ credulitates & confictæ obseruationes ex dęmonum suggestione, vel illusione ad animarum damnationem, & fidei Christianæ subuersionem, & sanctorum infamationem. Secundo ex magicorum maligna traditione. Tertio ex

Superstitiosæ opiniones vnde proueniant.

Gen-

Gentilium & aliorum infidelium dereli-ctione, ſicut in principio conuerſionis ad fidem Christi frequenter inueniebatur. Quartò ex phātaſię vel imaginatione vir-tutis debilitatione. Cuius ſignum eſt ꝙ ve tulæ, & pueri & puellæ, & idiotæ proniores ſunt ad tales obſeruationes credendas vel obſeruandas. Inde ortum habuit illud epitheton, vetulæ ſortilegæ. Circa illud at tendendum eſt verbum Pſal. In manibus tuis ſortes meæ, qui dat intelligi per hoc, non in ſuperſtitionibus & ſortilegijs huiuſmodi fictitijs & plerunque noxijs eſſe confidendum. Retrahunt enim ſpem a Deo, ſuperſtitionibus occupant, in moribus inquietant, obſunt aliquando reipublicæ, & viam ad hæreſes aperiunt. Quintò prouenit hæc corruptio iudicij rationis ex primeua a puero per ſtultas matres, & nutrices enarratione. Delectantur enim dicere fabulas admirabiles, & puerilis ętas imbuta talibus vix repellit, quia qđ noua teſta capit, inueterata ſapit. Sextò hoc poteſt prouenire ex humano timore, & diffidentia diuini auxilij, & curioſa ſciē di futura libidine, vt patuit in Saul & alijs ſine numero. Septimò ex certa confictione ad fallendum alios & irridēdum, ſicut fit apud aliquos deceptores. Octauò ex lectione quorundam romantiorum, ideſt librorum compoſitorum in gallico quaſi poeticorum de geſtis militaribus, in quibus maxima pars fabuloſa eſt, & magis ad generandum quandam nouitatum admirationem, quàm veritatis cognitionem. Nonò ex inobediētia ad diuinam legem, & ex modica eius reuerentia, vel cognitione. Cuius ſignum eſt, quòd tales ſuperſtitioſi citius crederent verbis vel ſcriptis, vel narrationibus fabuloſis quantuncunque in apparentibus, quàm diuinæ auctoritati & ſuis doctoribus. Immo & facilius inducuntur operari valde difficilia, ut in ieiuniis & certis orationibus, & certis votis, quàm poſſent induci ad opera legis Chriſtianæ facilia. Sicut ſunt ieiunia per eccleſiam inſtituta uel orationes, qualia citius frangerent, quàm dimitterent ſuas ſuperſtitiones longè grauiores, quæ nec utiles ſunt, ſed ſępe in damnationem animarum & præcipitationem corporum præcipitantes. Et de talibus nunquam quærerent conſilium, ſed deſpiciunt eruditos in ſcientijs. Deberent tales attendere uerbum domini dicentis Eſaiæ, 44. Ego ſum dominus faciens omnia, extendens cęlos ſolus, ſtabiliens terram & nullus mecum, irrita faciēs ſigna diuinorum, & ſequitur, ſcientiam eorum ſtultam faciens. Et illud Hiere. 10. A ſignis cęli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum uanæ ſunt. Et ſi dicatur, ego bene obſeruo nouenariam dierum ad recuperandum ſanitatem, quare non obſeruabo ſingulos dies ſimiles hæbdomadarum ad honorem iſtorum ſanctorū? dicitur hic quòd multa tolerantur ab eccleſia, quæ crudè ſumpta ſonant ſuperſtitionem. Dicere enim quòd nouem dies non plus nec minus requiruntur ad ſanandum illud eſt ſuperſtitioſum, quia numerus nihil facit ad ſanitatem quin ita bene ſancti in minori uel maiori tempore ſanarent ſicut in nouenario. Secundò hoc eſſet cōſtituere Deo terminum ad ſubueniēdum. Sed hoc reprobatur Iudith. 8. Non eſt (inquit Iudith) iſte ſermo qui miſericordiā prouocet, ſed potius qui irā excitet & furorem accendat. Poſuiſtis uos tempus miſerationis domini, & in arbitrium ueſtrū diem conſtituiſtis ei. Sed quia patiens eſt dominus, in hoc ipſo pęniteamus & indulgentiam cum lachrymis poſtulemus. Dico tamen ſecundo quòd eccleſia tolerat propter deuotionem fidelium, qui forte hoc faciunt propter reuerentiam nouem ordinum Angelorum. Vel qui in numero dierū nō confidunt, ſed ſolum in tali tempore ſperant Dei auxilium affuturum, & ſic toleratur. Dicitur tertio quòd non eſt inconueniens celebrare, uel octo uel nouem dies, immo ſingulis diebus unius ſeptimanæ, unum diem, dummodo non ſit admixta ſuperſtitio de non volendo illo die incipere aliquod opus uel conſummare, quia bene celebrantur octauæ innocentum, & ſingulis diebus ſeptimanæ eccleſia dedicat ſabbatum beatæ uirgini, licèt non obſeruet. Tum quia ſunt ſatis teſtiuitates in Kalendario noſtro. Tū quia illud

E Nouenaria. An obſeruatio nouenaria ſit licita.

poſſet

possent vergere in errorem & Iudaismum, vt patet per illud de consecr. distin. 3. peruenit vbi dicitur, ꝙ Antichristus faciet istam multiplicitatem festorum. Dicitur quartò quòd aliquando expedit principibus certũ diem in septimana accipere, in quibus vacent Deo, & suæ conscientię, sequestrando se ab omnibus exterioribus negocijs. Sicut dicebat Iacob postquam seruiuit Laban diutius. Tempus est, vt prouideam domui meæ. Et in diebus illis vacare prędicationi audiende, lectioni, quieti, & romantijs bonis & decentibus ad animandum eos ad bene agendum, dummodo tamen propter huiusmodi voluntarias acceptiones festorum, dies festi ecclesiæ non minus obseruentur. Habent enim principes multas sollicitudines, & anxietates, super alios, ideo indigent maiori quiete, quàm alij.

Et erat vsque ad obitum Herodis, vt adimpleretur, quod dictum est a domino per prophetam dicentem. Ex Aegypto vocaui filium meum. Vocat nos dominus ab Aegypto, idest a mundo vt exeamus. Primo, vt mater filium a loco periculoso. Aegyptus enim interpretatur angustia, & significat mundum, in quo mundani plus hẽnt angustię, quàm delectationis, si bene attenderent. Inde Numeri. 11. dicitur ꝙ filij Israel vescebãt cepę & porris & alijs, in quibus cibis licet a leccatoribus libenter comedantur, habetur tamen plus acerbitatis, quàm dulcoris. Ideo Psal. 118. Tribulatio & angustia inuenerunt me. Cum enim mater videt filium iuxta præcipitium aquę vel foueæ, in loco ruinoso, vocat eum ad se. Sicut aui tutum non est esse iuxta laqueum, pisci iuxta nassam, puero iuxta fornacem, sic nec homini esse in mundo pleno laqueis & foueis, idest occasionibus multis ad peccandum. Mat. 18. Væ mundo a scandalis. Hinc vidit Iesus Iacobum & Ioannẽ in naui, & vocauit eos, scilicet de mundo. Nauis enim in mari per dimidiam horam vix est in tuto, & ideo dicitur Ecclesiast. 43. Qui nauigant mare enarrant pericula. Qui enim morantur in mari ibi pereunt, & propterea alijs pericula narrare non possunt, sed qui nauigant, idest qui transeunt. Secundò vocat nos dominus a mundo, vt nobilis accipitrem, qui auolauit cum reclamatorio, scilicet carne rubea affixa ligno. Sic dominus ostendit in cruce carnem suam rubeam homini, de quo dicitur Oseæ 12. Effraim quasi auis auolauit, sed pauci curant, adeo vt meritò conqueratur dicens illud Prouerb. 1. Vocaui & renuistis, extendi manum meam in cruce, & non fuit qui aspiceret. Accipiter enim saturatus nõ venit ad reclamatorium, sed famelic⁹. Sic nec diuites, sed pauperes ad Christũ. Inde Luc. 12. prodigus adolescens ad patrem non redijt, quousque inopia eum oppressit.

F *Vocare. Deus vocat nos ab Aegypto, idest mũdo dupliciter.*

In secunda parte videndum est de occasione innocentum, & pro isto dicitur in textu. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset a magis, &c. Tribus inimicis debemus illudere, carni, mũdo, dęmonio. Caro persuadet suauia, mũdus inania, diabolus iniqua. Caro est inimicus domesticus, ideo timendus, mundus sophisticus, ideo cauendus, diabolus iniquus, ideo expugnandus. Illudamus ergo dæmoni ipsi non obediendo, carni ipsam affligendo, mundo ipsum latenter fugiendo. Illudamus dęmoni, quia secundum Psal. 53. draco iste quem formasti ad illudendum ei, idest vt ei illudatur ab homine. Illudamus & carni & eam decipiamus, quia quando Samson Dalilam decepit, securus dormiuit, sed quando dixit vbi erant vires eius, ipsum Dalila decepit. Sic cum decipit homo carnem suam, sed cum assentit ei decipitur, & ideo Micheæ. 7. dicitur. Ab ea, quæ dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui, scilicet a carne. Similiter Iacob Laban decepit quãdo eo ignorante recessit, ita vt si velimus aliqua bona facere, fauorem mundi non apperamus. Nesciat Laban, ꝙ in terrã promissionis fugit Iacob. Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. Nesciat Herodes ꝙ per aliam viam reuertimur in regionem nostram. Et mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, &c. Hic considerandũ est quale periculum est, in recessu Christi, quia quando fuit cum istis infantibus, fuerunt salui,

G *Illudere. Debemus illudere carni, mũdo, & diabolo.*

Recessus Christi est magnum periculum.

salui, quando recessit, occisi. Quando enim capitaneus exit de bello, res male se habent. Sic debemus orare Christum ne recedat a nobis, sed semper maneat nobiscum, dicentes cum psalm. vigesimosexto. Ne derelinquas me domine Deus meus, ne discesseris a me. Vnde tunc impletum est illud Genes. tertio. Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius. Quando scilicet Herodes semen serpentis, statim postquam natus est Christus persecutus est eum, quasi semen Mariæ, ita, ut de eo uerificetur illud Apoc. 12. Draco stetit ante mulierem quæ erat paritura masculum: ut cũ peperisset filium eius deuoraret, sed non præualuit. Similiter Holofernes. idest. Herodes iussit præcidi aqueductũ gratiæ, cũ iussit cum innocentibus occidi Christũ. Christus enim est aquæductus per quem venit fons gratię, & misericordiæ in ciuitatem mundi, sed illud non potuit, quia non est permissus a Deo, sed bene vt occideret innocentes. Restabat enim, vt post quam in omni ferè intelligibili ætate aliqui confessi fuerant Christum, sicut in ętate senili Symeon, & Anna uidua: in mediocri ætate pastores & reges, q̃ etiam innocentes ipsum confiterentur, vt ex ore infantium, & lactentium perficeret Deus laudem. ps. 8. Occidit omnes pueros. Quadruplicem puerorum occisionẽ legimus. Primò a Pharaone factam. Exodi. 1. Secũdo hic ab Herode. Tertio a Medis. Esa. 13. Suscitabo super eos Medos qui sagittis paruulos interficient. Quarto ab Antiochō. 1. Machab. 1. Suspendebant pueros a ceruicibus per uniuersas domos. A Pharaone occiduntur submersione, ab Herode gladio. a Medis sagittis. ab Antiocho suspendio. Primi sunt innocentes, qui a diabolo per suggestionem præsentis uoluptatis submerguntur in flumine deliciarum carnalium. Flumen enim uoluptatem significat. Herodes uero glorians in pellibus decidit eo gladio, idest timore præsentis aduersitatis, quæ significatur in gladio, iuxta illud Deuteronom. 32. Euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Medi, idest diaboli occidunt timor futurę aduersitatis significatæ in sagittis quæ a longe percutiunt. Antiochus uero suspendit eos ad futuram prosperitatem. De istis autem innocentibus occisis ab Herode recitatur hodie illud Apocalyp. 14. Vidi supra montem Sion, idest ecclesiæ triumphantis, agnum Christum stantem: & cum eo centum quadragintaquatuor milia, ubi ponitur numerus certus pro incerto. Sed timeo ne illud uix possit uerificari de ecclesia militante. Nam uix supra montem Sion, idest ecclesiæ militantis inuenitur agnus Christus qui est sapientia Dei, id est prælatus sapiens, & literatus. Sed potius agnus, idest pręlatus iuuenis simplex, & idiota. Multi enim talium sunt hodie supra montem Sion in eminentia dignitatis. Et dato quòd in religione, vel in ecclesia sint multa animalia oculata, hoc est multi uiri discreti, & seniores prouidi in prælatione, tamen non ponuntur hodie tales, sed magis agni, idest iuuenes, prece, precio, & fauore occupant ecclesiasticas dignitates. Iam completa est prophetia Esaiæ. 3. Dabo pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis. Et Ecclesiasticus decimo. Vidi stultum positum in dignitate sublimi. Et isti statim, vt sunt eleuati, non cessabunt quousq; fecerint uenire in conspectu suo in diuersis beneficijs, præbendis, & dignitatibus centum quadragintaquatuor milia, non innocentum, & bonorum uirorum, sed talium qualium multitudinem copiosam, de illis qui portant nomen suum, & patris sui: id est de proprijs parentibus, cognatis, compatriotis, familiaribus, atque notis. Et ibi auditur maxima multitudo citharistorum, idest adulatorum qui linguis suis non cessant noua cantica resonare.

N Occisio puerorũ. De quadruplici occisione puerorũ, & quid significet.

In

In festo Circuncisionis domini Sermo I. & in ordine LXI. per thema.

A Circuncisio. Omnes debent celebrare festum circuncisionis.

POstquam consumati sunt dies octo, vt circũcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus. Lucæ.2. Cum baptizatur infans occurrunt caudatim mulieres, & propter baptismi honorem & ad ostendendum amicitiam & reuerentiam ad mulierem de nouo accubatam, si tamen sint inuitatæ. Hodie Maria de nouo accubata, vadit ad circuncidendum filium suum. Tunc enim loco baptismi nostri erat circuncisio, ideo hodie inuitat per ecclesiam ad faciendum sibi hodie reuerentiam, & ad monstrandum sibi amicitiam. Si enim partum corruptum aliarum ita honorant mulieres, quanto magis partum virginis sine corruptione debent honorare? Sed de uiris an debeant & huic interesse festo? Dico ꝙ sic. Antiquitus enim gentilitatis tempore dies iste apud Romã celeberrimus erat & superstitionibus plenus, in quo confixerant sibi quẽdam Deũ nomine Ianum, cui dedicauerunt primũ mensem, bifrontem, duas facies habenté, vnam ad respiciendum annum præcedentem, & aliam ad videndum sequentem. Et coram eo exercebantur in lucis in honestis, & ita fœdis, vt nec digna sint relatu, vacabantque strenis, augurijs, & superstitionibus. Si gentilis populus hæc faciebat dæmoni, nonne fidelis populus debet magis facere Christo, qui non solum videt ex duabus partibus, sed etiam in cęlo & in terra, in mari & in omnibus abyssis, qui etiam duas facies habet, idest duas naturas, qui nobis dedit hodie strenas carnẽ præputij sui, & præciosum sanguinẽ? Donum quippe maxime charitatis indcium, & neque auro neque gemmis omnibus comparandum. Ideo ad celebrandum hic diem tam viri, quàm mulieres habent cõcurrere. Est enim hodie multiplex festum. Primo quidem circũcisionis. Secundo primę effusionis sanguinis Christi. Tertio impositionis nominis Iesu. Quarto octauæ natiuitatis. Quinto festum virginitatis Mariæ. Inde est, ꝙ hodie laudes & maior seruitij pars est de beata virgine. Vt ergo honoremus eam in hac sua solennitate, salutare angelicum pręsentabimus dicentes, Aue.

B Circuncisio. De multiplici circũcisione.

TRiplex est circuncisio. Quædam est naturæ, de qua Gen.17. Masculus cuius caro præputij circuncisa non fuerit, peribit anima eius de populo suo. Et hæc fit cultello lapideo secundum illud Iosue.5. Fac tibi cultros lapideos, & circuncide filios Israel. Et in ista caro lædebatur, ita vt vix possent per triduum moueri extra castra; & hac spoliatur homo a carne sua, & est nascentium, fuitque hodie facta in carne Christi. Secunda est renascentium, qua spoliatur homo cogitationibus superfluis & vitijs. De qua Gal.5. Circuncisio cordis in spiritu non in litera. Et hæc fit verbi Dei gladio penetrabiliori omni gladio ancipiti. Hebr.4. pertingenti vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, idest sensualitatis & spiritualitatis literæ. Tertia est resurgentium ab omnibus miserijs, de qua Gen.17. Circuncidetur omne masculinum, idest omnes qui opera virilia & virtuosa perseueranter fecerit. Et hæc fiet tuba spiritus sancti. 1. Cor.15. Canet enim tuba & mortui resurgent incorrupti, qua circuncisus est dominus Iesus, quando resurgens ex mortuis iam non moritur. Roma.6. Prima fiebat die octaua. Genesis 15. Infans octo dierum circuncidetur in vobis. Secunda fit ꝑ Christi resurrectionẽ, qua fit die octaua, idest in dominica die, quæ sicut est prima respectu dominicæ sequentis, ita & octaua respectu pręcedentis, uel fit die octaua, idest post tempus vitę huius mortalis. Nã oẽs dies huius vitæ septenario numero compræhẽduntur, oportet ergo quòd dies, qui est post hanc vitam sit octauus, Ipsa enim resurrectio Christi debet nos mouere ad circuncidendum omnem superfluitatem vitiorum, vt sic habere possimus spem resurgendi cum Christo, quia 1. Cor.15. si Christus resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicũt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est, & c. sequitur circa finem. Omnem qui-

quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. Tertia fiet in fine in octaua ætate, quando per Christum petram omnis ab electis abscindetur corruptio. Iudęi circuncisi sunt carne, sed præputiati mente. Gal. 3. Neque enim qui circu ncidun tur legem custodiunt, Gen tiles ecclesiæ præputiati carne, sed circuncisi mente. Licet circuncisio carnalis esset tunc de præcepto Iudæis, cui se voluit dominus subijcere vt circunciderecur sicut cæteri masculi, & ideo dicit thema. Postquam consummati sunt dies octo, &c.

Circuncisio cur a domino ĩstituta sit in populo Israel.

Duo dicemus. Primo quare dominus circuncisionem in populo Israel instituit, vt scilicet omnis masculus circunciderettur in membro genitali. Secundo quare dominus voluerit circuncidi. Primum in hoc sermone terminabitur. Secundum vero sermone pomeridiano. Sed adhuc hic dicetur primo de prima quæstione. Secundo vtrum esset in lege naturæ aliquod remedium contra originale peccatum sicut erat in lege scripta per circũcisionem, vel etiam in lege gratiæ per baptismum.

Quo ad primum videtur quòd non debuit fieri circuncisio (cum esset pęnalis) in membro genitali, quia illud non peccauerat, sed potius debuerunt puniri manus, quæ contrectauerunt pomum vetitum, & os quod protulit verba malitiæ loquendo cum serpente, vel se excusando super Deum, vnde etiam mors secuta est secundum illud Sap. 1. Deus mortem non fecit, impij autem scilicet primi parentes manibus & verbis accersierunt illam, igitur debuit esse aliqua specialis punitio in manibus & ore, & non in illo membro occulto. Respondetur quòd debuit potius fieri circuncisio in illo membrro genitali, quàm alibi. Primo quia in illo membro maximè concupiscentia feruebat, ideo vt esset remedium contra concupiscentiam peccati originalis voluit dominus in illo membro fieri circuncisionem, vt qui generabantur carnaliter, per sacramentum circuncisionis Deo generarentur spiritualiter. Circuncisio enim erat remedium cõtra peccatum originale sicut baptismus. Sed differebat a baptismo in sex. Primo

C Circuncisio. Propter multa debuit potius fieri circuncisio in mẽbro genitali quàm alibi.

quia baptismus confert maiorem gratiam quàm circuncisio, quia confert gratiam in virtute passionis Christi iam exhibitæ. Circuncisio aũt in virtute passionis Christi præuise vel exhibendæ, modo gratior fuit Christi passio exhibita, quàm exhibẽda. Secundo, quia baptismus aperit ianuam, non autem circuncisio, nisi forte fuerit cum passione Christi. Tertio quia competit baptismus viris & mulieribus, non autem circuncisio. Quarto quia baptismus est necessarius ad salutem omni populo mundi, circuncisio autem soli populo Israelitico conueniebat. Multi enim saluabantur extra circuncisionem, qui nõ erant de populo Israel, vt Iob & multi prophetæ gentium. Similiter patet de illo, quæ inuentus est sub muris ciuitatis Constantinopolitanę tempore Constantini, & Helenę habens laminam auream in pectore, in qua scriptum erat. Christus nascetur ex virgine, & ego credo in eum. O sol sub Helenæ & Constantini temporibus iterum me videbis. Et illud exemplum recitat sanctus Tho. 2. 2. q. 2. art. 7. Nam ad solum populum Israel dirigebatur præceptũ domini de circũcisione quo ad viros, ita ꝙ soli & omnes tales obligabantur. Et si obiiciatur de illis, qui nati sunt in deserto, qui per 40. annos non fuerunt circuncisi. Respõdetur quòd pro tunc dispensatum est cum eis, quia Nume. 9. quãdo nubes eleuabatur de tabernaculo debebat proficisci populus, & nesciebant eleuationem eius, nimis autem graue fuisset statim post circuncisionem proficisci. Quinto quia circuncisio tollebat culpam originalem & mortalem si erat, non tamen pęnam debitam, hoc totum tollit baptismus. Deus enim magnificentiam suam extraneis ostendit, & non Iudæis. Sextò quia circuncisio non imprimebat characterem spiritualem, sed solum in carne, baptismus autem econuerso. Ratio est, quia populus ille fidem suam quasi ex successione carnali acquirebat, hic autem non licet multum conferat. Ad Roman. 10. Non est distinctio Iudæi, & Gręci & Gala. 3. Quicunque in Christo baptizati estis Christum induistis, non est Iudæus

Circuncisio differebat a baptismo in sex.

Dubium de pueris hebræorũ qui oriebantur de populo Israel ĩ deserto.

Iudeus neque Græcus, non est seruus ne que liber, non est masculus neque fœmina, omnes uos unum estis in Christo Iesu. Secunda ratio est, ut distingueretur populus suus a non suo,& propterea dum erant in eremo soli,non circuncidebantur. Voluit enim dominus generationem Abrahæ esse suam, ideo voluit signum esse in membro illo deputato generationi,vt cognosceretur quia ordinis erant Christi, & in quo debebat nasci Christus, sicut ad maiorem rasuram capitis cognoscitur quis esse religiosus, ita quod per illam abscissionem cognoscebatur ille populus esse religiosus, & populus domini. Qui enim vult habere bonam vineam palmites eligit ex quibus eam plantat. Sic dominus semen elegit ex quo sibi populũ formauit,& a quo ꝓcedere debebat. Hiere.2. Ego te plantaui uineam meam electam,omne semen verum. Sic & dominus elegit specialiter religiosos, quibus donauit vt abradantur pili propter paupertatem. Et sicut quando legem custodiebant filij Israel dabat eis temporalia in abundantia,quando vero non,non dabat. Sic postquam religiosi non custodierunt regulam suam,dedit eis commendatores seu magis comestores du hault pas,scilicet homines sublimes, qui omnia deuorant speciosa deserti. Tertia ratio. Debuit fieri circuncisio in mẽbro occulto, ad designandum ꝙ debemus opera nostra bona facere in abscondito non in publico propter gloriam hominum. Et de hoc Hiero. ad Terentiam sic ait. Circũcisio non in propatulo membro quod ab omnibus cerneretur,sed in membro fit vbi in signo obscuritas & in nomine confusio est. Hoc ideo ne iustitiam nostram faciamus corã hominibus,sed in occulto solum coram illo cui nihil occultum. Velanda enim sunt opera nostra, vt non uidentes ea sic videant,ut rimantes quæ intus nos sunt. iuxta Apostolum. Quos seductores putãt veraces esse fateantur,& quos nihil habere credebant oĩa possidere cognoscant, & quos mori iudicabant, viuere in ęternũ testentur, ut non in carne palam, sed in occulto cordis Iudæi simus,non litera, sed spiritu. Hæc ille. Quarta ratio. Vt per circuncisionem corporalem intelligerent homines se esse circuncidendos spiritualiter & interius. Sicut enim circuncisio carnalis erat signũ ꝙ aliquis erat de populo Dei,sic circuncisio spiritualis est signũ ꝙ aliquis sit de amicitia Dei. Et sicut circuncisio carnalis erat scissio alicuius pellis in membro, sic circuncisio spiritualis est abscissio superfluorum in corde & sensibus, & principaliter peccatorum & malarum consuetudinum. Sed lata est differentia inter circuncisionem carnalem, & spiritualẽ,quia carnalis siue corporalis fiebat tãtum in vno membro, sed spiritualis debet per omnia mẽbra fieri & interius & exterius,licet forte magis ĩ illa parte in qua mandata est Iudæis fieri circuncisio, quia hoĩes multũ inclinati sunt ad voluptatem illã,& ad declinandũ ad naturam bestiarũ. Sed tñ quia non est pars in hoĩe quæ nõ sit tabida & infecta veneno peccati & concupiscentiæ,iuxta illud Esa.1. A planta pedis vsq; ad verticẽ nõ est in eo sanitas. Et ideo secundum Bern. Sicut tunc populus uelut paruulus & rudis in fide.s.& dilectione,congruum sibi mãdatũ congruę circuncisionis accepit,sic vbi creuit in virũ perfectiorẽ, toto iubet corpore baptizari,qui est totius hoĩs integra circũcisio. Hinc est ꝙ dñs octauo die voluit circuncidi, & 34. anno crucifigi, ubi corpꝰ distẽsum est uniuersum. Debet.n. nunc esse integra circuncisio. Sicut.n. ridiculũ se facit q. in parte barbã radit, sic q. in parte circũcisionẽ spũalẽ facit, & in parte se incircumcisum relinq.t. Debemꝰ aũt nos circũcidere interius. Primo quo ad cogitationes & desideria mala,& odia & delectationes uiles,& hoc cor nostrũ. Sed intellectum nostrum per petram fidei debemus circuncidere tollendo spissam ignorantiæ pellem. Aures uero circũcidendæ sunt ab obduratione verbi Dei, ne simus illis similes quib. improperabat Stephanꝰ. Actuum.7. Dura ceruice & incircuncisis cordibus,uos semper spiritui sancto restitistis. Similiter ne audiant uerba detractorias. Sed oculi a lubricis aspectibus, Os a uaniloquii cõsuetudine. Manus

Opera nostra bona sunt celãda.

D Circuncisio. De differentia circumcisionis carnalis & spiritualis.

Circũcisio nostra quomodo esse debeat.

nus a munere. Tactus a vilissima & illicita delectatione. Sapiens enim portas claudit inimicis, ne intrantes totum destruant; & secundum Psal. 126. Non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta, dicens eis. Non intrabitis. Exéplũ habem⁹ de Democrito qui sibi eruit oculos. Similiter de Origene qui sibi abscidit testiculos castitatis amore, & ne eos quos priuatim instruebat tam viros quàm mulieres concupiscere carnaliter diceretur, vt habetur libro 6. histo. eccle. c. 6. Item de espiscopo Calcedonię qui Maris dicebatur, qui respondit Iuliano apostatæ improperanti cęcitatem oculorum. Gratias ago Deo meo pro cæcitate, quia hoc ideo est gestum, ne te videam pietate nudatũ. lib 6. hist. tripar. c. 6. In prædictis quantus esset amor virtutis ostenditur, quia nõ curabant dãna sensuum corporalium sciétes se inde facilius posse circuncidi mente, & euadere pericula & occasiones vitiorum. Vnde solet aliqua res circuncidi vel rescindi dupliciter, seu propter duo. Primo ne per ipsam alia corrumpatur, sicut quando in membro vno est ignis sancti Antonij oportet ꝙ præscindatur mẽbrũ. Sic in nobis & peccata nostra cultro pęnitentiæ & consuetudines prauæ, & inueterate & male societates resecãdæ sunt. Peccatum enim est ignis vsque ad consumptionem animę deuorans. Quando autem semen malum oritur in terra cultoris, tũc non tm̃ scindit herbas superius, sed etiam peruenit ad radicem, & tunc non plus pullulat, sed quando dimittit radicé, tũc pullulat. Dñs autẽ in corde nostro seminauit bona semina virtutum. Matth. 13. Nonne bonũ semẽ seminasti in agro, sed diabolus semper seminat zizania peccati. Ideo bonus cultor non solũ debet eradicare auctũ exteriorem, sed etiam interiorem & malã voluntatem & omnes occasiones peccati, vt amplius non pullulet. Sicut enim præputium amotum nũquã redit, sic nec peccatum redire debet. Et sicut ille qui nunquam capillos nec vngues sibi rescinderet potius videretur esse pecus quàm homo, sic qui desideria carnalia sequuntur nullũ omnino rescindentes, potius pecora sunt quàm hoĩes, & potius cõstituunt gregẽ porcorũ quàm Dei populum. Hinc Seneca ait. Quosdam ventri obedientes loco animaliũ numeremus, nõ hominũ. & Hiero. Qui post carnem ambulant in ventrẽ & libidinẽ proni quasi animalia irrationalia reputantur. In hoc enim excellit homo respectu iumentorum, ꝙ potest rescindere desideria sua & refrenare, quod si nõ fecerit, iumentis inferior efficitur. Secũdo rescinditur aliqua res vt fructus amplior habeatur. Sicut rescinduntur rami arborũ inferius, vt arbor crescat superius, & dominus voluit desideria nostra ad bona trãsitoria rescindi, vt amor noster in Deum cresceret. Deuteronomij 30. Circuncidet dñs Deus tuus cor tuum & cor seminis tui, vt diligas dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Hanc autem spiritualem circuncisionem initiauit dominus in Adam, quando sibi prohibuit lignum sciétię boni & mali. Gene. 2. In qua spirituali circũcisione voluit electos suos proficere, cum varia delectabilia secundum carnem eis pohibuit. Vitis enim quæ non putatur minus fructificat, sic qui non circunciditur a superfluis & nociuis cogitationibus, minus fructificat, & preces ecclesiæ minus participat, & cum hoc fructum æternę gloriæ. Nunquam enim rustico habenti vile artificium nobilis & potens daret filiam suam. Sic nec Deus vile peccati officium exercenti daret gloriam suam. Et sicut volens habere filiam alicuius magni solet se decentius gerere, sic & nos si gloriam velimus habere, debemus nos a vilibus rescindere & retrahere. Inde dicunt filij Iacob, idest Angeli, illud Gen. 34. Non possumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram, idest vitam æternam homini incircunciso, idest immundo. Sed in hoc valebimus fæderari, si volueritis esse nostri similes, idest vacare munditię Circuncidatur in vobis omnis masculi sexus, idest purgetur voluntas ab omni peccato.

Quo ad secũdò quæsitũ dicitur primò ꝙ in lege naturæ erat aliquod remedium cõtra peccatum originale. Ratio est, quia nunquã Deus dimisit hoĩem infirmũ in-

E Circuncidi. Propter duo res aliqua scinditur propter qui debemus spiritualiter circũcidi.

Circuncisio spiritualis quãdo initium habuit.

F Peccatũ originale. In lege naturæ erat certũ remedũ contra originale, scilicet fides parentũ.

firmitate spirituali sine remedio. Si enim (vt dicit Isidorus lib. Etymo.) nunquam natura fecit aliquod nociuum homini, quin etiam dederit remedium. Dat exemplum de basilisco, contra quem mustela se armat, multominus Deus. Dicitur secundò quòd secundum Grego. 4. lib. moralium, & recitatur a magistro. dist. 14. & de conse. dist. 4. quod apud nos valet aqua baptismi, hoc apud veteres egit pro paruulis sola fides. Et ratio est, quia originale est in paruulo non ex sua culpa, sed aliena, ergo rationabile est quòd sibi subueniatur ex aliena fide. Dicitur tertio ꝙ oportebat quòd actus ille actualiter dirigeretur ad salutem paruuli, & sufficiebat sola intentio, vel parentum, vel aliorum hominum dirigentium illam suam intentionē ad Deum pro pueri salute, puta obsecratio aliqua in fide mediatoris. Dicitur quartò, quòd non requirebantur sacraměta legis naturæ quæ erant tria, oblationes, sacrificia, & decimæ, propter tria quæ tenebantur credere, Deum scilicet esse creatorem, redemptorem, & remuneratorem. Oblationis in recognitionem creationis, & erant dona Deo oblata, sed sacrificia in recognitionem redemptoris, quia ibi effundebatur sanguis, sed decima quam offerebant significabat in se imperfectionem & in Deo perfectionem, & a Deo expectare eam tanquam a remuneratore. Tenebantur tamen pro loco & tempore suam profiteri fidem per ista signa sensibilia, quando erant adulti, puta postquam peccauerāt mortaliter, vel pro receptione alicuius boni. Non enim tunc matrimonium erat sacramentum, quia non conferebat gratiam, licet esset institutum. Nec sacerdotium, licèt esset etiam in his qui non erant de stirpe Leui. de quo Hierony. ad Onagriū præsbyterū. Abel, Enoch, Noe placuerunt Deo & victimas obtulerunt. Et Iob legitur oblator munerum, & quotidie pro filijs suis hostias immolabat, cum tamen non fuerit de genere Leui, sed de stirpe Esau, inter principes Edom qui Deo placet etiam inuentus. Melchisedech autem Chananeus fuit de stirpe Iudæorum, & ante vsus est sacerdotio quàm esset circuncisio, vt nō gentes ex Iudæis, sed Iudæi a gentibus sacerdotium acciperent. Hæc ille. Vnde glos. super illud Gen. 14. Melchisedech autem rex Salem, &c. ait quòd Hebræi dicunt omnes primogenitos a Noe vsque ad Aaron fuisse sacerdotes, vt patet de Melchisedech, quem ferunt nonnulli fuisse Sem filium Noe, quem vixisse tradunt vltra Abraam. 35. annis per omnes generationes intermedias. A cuius ortu vsque ad generationem Abrææ fluxerant trecenti nonaginta anni. Vixit autem Abraam centum & septuaginta annis, & ita de alijs primogenitis. Et idem dicit glos. super illud Gen. 27. de vestibus Esau valde bonis. Ista enim sunt primogenita quæ vendidit Esau Iacob. Nihilominus sacerdotium nunquam fuit sacramentum, nec gratiæ collatiuum nisi in lege noua. Et si dicatur ꝙ fides nunc sit æquè efficax sicut erat tunc, & per consequens nihil aliud oportebit nunc quàm fidem solam. Respondetur primo quòd nunc est perfectius remedium, quàm tūc, quia maior gratia confertur, secundò est certius, quia tunc non multum erat certum, modo autem certum est. Dicitur secundo secundum Bonauenturam, ꝙ qui seculariter viuit ad aliqua tenetur, sed si regionem intrat, ad alia maiora tenetur. Nūc autem intrauimus religionem Christianam sicut Iudæi intrauerāt suam, ideo tenemur ad præcepta eius, quorum vnū est baptizari, licèt illi de prima lege non tenerentur, & hoc ad maius meritum nostrum, nec sufficit nobis sola fides sicut tunc.

Sacraměta legis naturæ.

Matrimonium & sacerdotium in ueteri lege non erant sacraměta.

F Fides. Quia nūc non sufficit sola fides pro paruulis.

De eodem festo, Sermo secundus, & in ordine LXII. per thema præcedens.

QVæritur quare est quòd ista die quæ est prima dies mensis & anni celebretur circūcisio dn̄i ī qua effusus est sanguis suus. Videtur ꝙ Christiani sint viri sanguinū, q. annū suum incipiunt a sanguine, vbi tamen

A Circuncisio domini. Quare circūcisio celebra-

tur prima die anni, cum in ea fuerit effusus sã guis.

men isto die abstinebant gentiles ab effusione sanguinis, ita quòd pauci reperiuntur hodie martyrizati respectu aliorum dierum. Dicitur primo quòd sanguis iste Christi effusus est in ablutionem & redemptionem nostram, non in contaminationem sicut sanguis aliorum hominum. Et ideo ad denotandum quòd sicut hodie incipit annus vsualis & naturalis, ita etiam incipit annus gratiæ & redemptionis nostræ. Ista die celebramus festum circuncisionis domini, & primę effusionis sanguinis eius. In circuncisione enim quasi arra quædam redemptionis nostræ nobis data est. In passione autem totum præcium persolutum fuit, quando totus sanguis Christi effusus est. Vnde duplicem habemus considerare redemptionem Christi. Vnamq; quæ per sanguinem suũ facta est. Aliam per gratiam qua quotidie nos redemit Deus. Christus enim factus est fideiussor, & quod plus est, obses pro nobis. Fideiussor est qui se obligat pro alio, vt si non soluerit ipse soluat. Sed plus est esse obsidem, quia obses se ponit personaliter pro alio in carcere, sed quandoque de fideiussore fit redemptor. Quando enim ille pro quo facta est fideiussio non est de soluendo, fideiussor pro eo fit persolutor & redemptor. Et quia non eramus de soluendo pro peccatis secundum illud Ps. 39. Mutuabitur peccator & non soluet, ideo factus est dominus redéptor. Et inde hortatur sapiens vnunquenque nostrum. Eccl. 29. Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris. Dedit enim animã suam pro te. Hoc autẽ promiserat Oseę. 13. dicens. De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Et hodie incepit illud implere, ita vt hodie possimus verè dicere illud Psal. 110. Redemptionẽ misit dñs populo suo. Cum igitur fuerit hodie initium nostræ redẽptionis, non est mirum si illud mysterium scriptum est in capite libri, & celebratur in principio mensis & anni. Dicitur secundo ꝙ hodie habemus materiam multam gaudij plusquam cęteræ nationes infidelium. Ratio est, quia ille cui dedicata est pręsens festiuitas, vocatus est hodie Iesus. i. saluator, vt fiducialiter speremus per eum salutem æternam, cuius expertes sunt infideles. Dicunt autem Hiero. & Haymo, ꝙ in iunctis vrbibus, maximè in Aegypto & in Alexandria, idololatrię vetus consuetudo fuit, vt vltimò die anni & mensis ponant mensam fortunæ refertam varij generis epulis & poculum mulso mixtum, vel quia fęlicẽ annum præbuerit, vel quia futurum fęlicẽ prębituram putant. Si hæc faciebant idololatræ dęmoni in principio vel in fine anni, quantomagis Deo vero debemus agere gratias de conseruatione & augmentatione fęlici bonorum spiritualium & temporalium, & singulariter hodie pro initio redemptionis nostræ in circuncisione sua pro spe salutis nobis impressa quando voluit sibi nomen saluatoris imponi. Nec tamen debet esse expers gratiarum actionis beata virgo Maria, quæ creditur fuisse ministra huius circuncisionis & impositionis nominis Iesus. Igitur ei supplices dicemus, Aue.

B Redẽptio. De duplici redemptione.

Postquam dictum est de ratione institutionis circuncisionis, nunc consequenter dicendum est quare circuncisus est Christus. Et primò dicetur de ipsa quęstione. Secundò quare octaua die iubebatur fieri circuncisio. Tertio utrum pueri qui moriebantur ante octauum diem peribãt.

C Circuncisio domini. Quare Christus circuncisus est, cũ non fecerit peccatum.

Quo ad primum videtur ꝙ nõ debuit Christus circuncidi. Nam circuncisio fiebat ad tollendum peccatum, maximè originale, sed Christus nec contraxit, nec fecit aliquod peccatum. Hinc Bernar. ꝙ nõ feceris peccatum ætas ipsa manifestat, nõ ꝙ contraxeris multo fortius probat patris diuinitas & matris integritas. Est tibi pater ab æterno sed Deus, est tibi mater ex tempore, sed virgo, nec parere potuit incorruptio corruptelam. Præterea quid in Iesu circuncidetur, cum nihil superfluum habuerit?

Respondetur quòd propter multa voluit circuncidi. Primò vt legem veterem approbaret, quam non venit soluere, sed adimplere. Psalm. 148. Præceptum posuit & non præteribit. Debuit enim per omnia fratribus assimilari. Alias dedisset Iudęis occasionem scandali. Scandaliza-

dalizaretur enim nunc fideles si viderent vnum hominem non baptizari. Ex hac prima ratione cõcluditur ꝙ princeps vel prælatus licet dicatur solutus legibus, tamen debet pati legem quam tulit. Tum pro subditorum exemplo, tum pro reuerentia præstanda Deo, vt s. non secularia desideria in eo videantur dominari. Habemus multa exempla in gentilibus, sed nunc sufficit exemplum in circuncisione. Ex quo patet querelarum materia contra tot & tam leues excommunicationum & irregularitatum censuras & reseruationes casuum in foro confessionis, quibus superiores alligant suos subditos, & nolunt alligari. Secunda ratio est, vt humilitatis cxẽplum daret. Inde Bernar. Quoniam verbum caro factum est, filius Dei minoratus est paulominus ab Angelis. Hodie vero iam multo minus minoratus est ab Angelis, qui non solum habet formam hominis, sed etiam formam habet peccatoris, & infigitur quodam cauterio latronis. Pater enim videns filium suum pelle Adę latronis indutum secundum similitudinem carnis peccati, voluit vt cauterio circuncisionis signaretur. O vilis vermicule puluis & cinis. Deus tantum pro te humiliatur, & tu elatus ingratus Deo & durus & contumax perseueras. Sed adhuc domino parum erat humilitatem factis ostendisse, nisi etiam insuper nomine ostenderet. Dicitur enim in euangelio, vt circunciderctur, nõ rex, nõ dominus, non præpotẽs, sed puer. O nomen humile, quàm præcelsam tecũ fers maiestatem. O immensam maiestatem quàm exiguo contineris nomine. Audiãt hæc titulorum cupidi, audiant hæc qui bullatis, grandissonisque nominibus gloriantur. O Deus optime quàm contraria huic hominum insolentiæ modestiæ reperitur. Res precio infinita paruo extenuatᷓ nomine. Nos vero vilissima res quã tum possumus addimus ad titulos, ad hoc vt simus nominati pluribus nominib⁹ dominiorũ vel dignitatum. Nam si quis modo moriatur, supra tumulum ponitur ꝙ fuit bis archidiaconus, quater canonicus vel semel aut bis abbas. O vanitas vanitatum & omnia vanitas. Hos enim quos vocamus reuerendissimos patres imperatores, reges, & principes, quid sunt aliud nisi fumus & spurcidus stercorum saccus? Et quos uocamus sapientes, ignorantes, & insipientes reperies. O puer verè puer primo purus, quia virgo contra luxuriam. Secundo paruus, quia humilis contra superbiam. Tertiò, quia modico satiatus per abstinentiam contra gulam. Quarto, quia ludens contra accidiam. Quinto quia concordans contra inuidiam. Sexto cito dans contra auaritiam. Septimo quia cito pacificicatus contra inueteratum rancorem. Quis autem vellet (vt ait Augu.) adhuc esse ad mammillas matris, quod fecit humiliter pro te, saluator factus puer. Sed forte dices, quomodo hoc esse potuit, cum de eo Hiere. c. 31. dixerit. Fęmina circundabit virum, non ergo puerum. Dicitur quòd euangelium ætatem pueri describit. Hieremias vero gratiarum plenitudinem in viro. Tertia ratio est, vt charitatem suam nobis ostenderet. In circuncisione enim amore nostri cæpit sanguinem fundere, & vbi in die natalis indumenta pontificalia induerat, nunc incipit sacrificium pro nobis offerre. Vnde sicut volens strenuè se habere in arte pugnatoria, solet in ea exerceri in iuuentute. (Quando enim aliqui a iuuentute sustinuerũt duros ictus in torneamentis, tunc audaciores & duriores sunt in alio bello.) Sic Christus in iuuentute, quia erat bellum durissimum aggressurus pro suis hominibus defendendis, voluit hodie tentare quomodo belli congressum cum hoste posset sustinere pro nobis effundendo sanguinem. Hinc Bern. Qui peccatum non fecit non dedignatus est peccatorem se reputari. Nos & esse volumus, & reputari nolumus: Et iterum idem. Vestigium nullum vulneris habens alligaturam vulneris non refugit. Nos autem nostrorum erubescimus, vulnerum alligaturam, immo de vulneribus interdum gloriamur. Iterũ Bern. Multum debemus animari ad portandum

Dubium & solutio.

tandum

tandum pęnas pro peccatis proprijs cum cernimus ipsum tantas sustinuisse pro alienis. Etsi non possumus pati, saltem cō patiamur ei. Considera in mente tua tuū dominum, & tuum redemptorem, benefactorem, & Deum omnipotentem, hodie pro te gelidissimo tempore in sua delicatissima carne lacerum, cruentum, dolore graui perfusum, nudum, lachrymis & gemitibus suffusum, an posses hoc siccis oculis intueri, & auribus obturatis & corde duro eius miserabiles excipere planctus? Pensa eius acerbitatem, pensa charitaté, pensa humilitatem. Disce amare, disce pati, disce ceruicosam humiliare menté. Quarta ratione, vt exemplum circuncidédi spiritualiter nobis tribueret. Vnde quadruplex est circuncisio. Prima est carnalis in Iudæis, quæ nunc est damnabilis. Gala. 5. Ecce ego Paulus dico uobis, si circuncidamini Christus nihil vobis proderit. Secunda est spiritualis in bonis Christianis per amputationem omnium vitiorum & occasionum facta, cuius exemplum dedit nobis dominus, quæ commendabilis est. Ro. 2. Circuncisio cordis in spiritu, nō in litera, cuius laus nō ex hoibus, sed ex Deo est. Et ex opposito incircuncisi spiritualiter sunt multū vituperandi, quales erant illi quos reprærhendit Stephanus. Act. 7. Dura ceruice & incircuncisis cordibus, vos semper spirituisancto restitistis.

D Circuncisio. De multiplici circuncisione.

E Circuncisio. Quatuor sunt circuncidenda spiritualiter.

Quatuor autem tali circuncisione sunt circuncidenda. Primò quidem cor a nociuis & superfluis, sicut agricola de agro vrticas & herbas nociuas resecat, ne bonū semé suffocét. Circūcidere. n. nihil aliud ē quàm supflua cędere. Hie. 4. Circūcidimini dño & auferte pputia cordiū vestro rū uiri Iuda & habitatores Hierusalem.

Secundò a superfluis, idest ab amore temporalium & sui & suorum. Quantum enim rami collaterales multiplicantur, tā to minus arbor supereleuatur. Ideo amor temporalium resecandus est, vt Deus plus diligatur. Inde Deutero. 30. Circuncidet dominus Deus tuus cor tuum, vt diligas eum in toto corde tuo, & possis viuere. Moyse. n. eunte in Aegyptum cum filijs suis & vxore iratus est dominus, sed facta circuncisione dimisit illos.

Tertiò sensus exteriores a rebus quæ possunt esse occasio peccati, vt auris a detractione. Sapiens enim membrum putridum amputat, ne alia corrumpat. Matthęi. 18. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te.

Quartò opus bonum a peccati mixtione, vt scilicet fiat propter Deum & salutem æternam. Et hoc modo Genesis. 17. iubetur omnis familia Abraæ circuncidi. Sunt enim qui non rectè circuncidunt a temporalibus gaudijs, sed pro dignitatibus habendis, vt Sichen filius Emor pro amore Dinæ, idest iudicij, scilicet prælationis. Genesis 34. Tertia est superficialis, ut in hypocritis, & hæc detestabilis est. Romano 2. Non enim qui in manifesto Iudæus est, neque quæ in manifesto est in carne circuncisio, scilicet laudem habet, sed vituperium. Tales sunt sicut qui signa suę peregrinationis portant in suo pectore, qui verbis vel aliter suam ostédunt perfectioné alijs. Vnde trutanni sępe plus portant signa quàm sit veritas. Sic multi plus ostendunt esse quam sint, vt mechanici signa officiorum suorum depingunt in ostijs suis. Quarta erit generalis in omnibus electis hæc erit laudabilis significata per circuncisionem quam fecit Iosue, eiusdem. 5. in introitu terræ promissionis. Et hoc erit post septennium huius vitæ in octaua ætate quæ erit resurgentium. Tunc enim abscindetur ab electis per petram, idest Christum omnis corruptio carnis & spiritus. Prima dies vel annus est peccati cognitio, in quo die erat qui dicebat Psalm. 50. Iniquitatem meam ego cognosco. Et. 2. Regum. ulti. Ego sum qui peccaui, ego qui iniquè gessi. Secunda dies est peccati abominatio, quem agebat Psalm. 118. dicens. Iniquitatem odio habui & abominatus sum. Debemus enim facere sicut Amon, de quo dicitur. 2. Regum. 3. quòd postquam cognouit sororem suam Thamar, ipsam exosam habuit, in tantum ut maius esset odium quo eam oderat amore quo antea dilexerat, ita vt nos

Circuncisio perfecta, quomodo, & quando fiat.

quod commisimus odio habeamus, magis quàm ante perpetrationem dileximꝰ. Tertia est peccati recogitatio, sicut faciebat ille qui dicebat. Esaiæ.28. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Quarta est cordis contritio, ad quam euocatur pęnitens. Micheæ.4.Dole & satage filia Sion quasi parturiens. Quinta est oris confessio, pro qua Iob. 7. Non parcam ori meo,loquar in tribulatione spiritus mei. Sexta est corporis satisfactio, de qua Lucæ. 3. Facite dignos fructus pęnitentię. Septima est perseuerantia in bono, & tunc in octaua die,idest in die iudicij quę erit post hos septem dies quibus præsens tempus voluitur, circuncidemur a pœna & culpa.

F *Circuncisio. Quare fiebat circũcisio octaua die.*

Ad secundò quęsitum respondetur ꝙ ideo iubebatur expectari octauus dies. Primò secundum Rabimóysen, quia ante octauum diem puer est ita tener ac si esset in vtero matris & inde propter teneritudinem vsque ad tẽpus illud dimittitur. Secundò vt prædictum est, & idem sentit magister in 4. distin.2. & hoc est in signum perfectæ circuncisionis quæ fiet in octaua resurrectionis post septem ætates mundi, vel post septenarium huius vitę quando resurgemus cum Christo. Et si quæratur vtrum Christus resurrexerit circuncisus & vtrum resumpserit illam pellem abscisam? Dico ad primum quòd sic ad honorem eorum ex quibus fuit secundum carnem natus & ad peruersorum confusionem. Dico ad secundum quòd illa pars non erat de integritate humanitatis, ideo non oportuit ipsum illam resumere. Inde dicitur in historia scholastica quòd illa pellicula circuncisa a corpore Christi fuit ab Angelo allata Carolo magno, & ab eo posita Aquisgranis. Sed postmodum per Carolũ Caluum posita est in villa Carosij. Et secundum alios dicitur quòd est Romæ in sancta Maria trans tyberim,& propterea(vt dicitur) fit ibi hodie statio.

Ad tertiò quæsitũ dicitur primo quia si circuncidebantur pueri ante octauum diem ingruente necessitate mortis,quòd circuncisio suum habebat effectum. Dicitur secundò quòd si ipsum non circuncidebant timentes ne circuncidẽdo mortem accelerarent pueri, saluabatur puer in fide parentum.Nec est consentiendum magistro in hoc quod dicit.1. distinctione.4. ꝙ tales peribant, sicut paruuli qui moriuntur ante baptismum, quia noluit Deus puerum obligari ad circuncisionẽ ante octauum diem propter nimiam teneritudinem corporis eius.Dicitur tertiò quòd qui faciebant circuncisionem post octauum diem, licèt peccarent quandoque transgrediendo pręceptum, tamen cum faciebant habebat effectum.Quicũque enim trangressus est præceptum, reuerti debet ad illud implẽdum quàm citissimè potest.Hęc Rich.dist.1.in expositione textus.Vnde & plures gentiles in maiori ętate circuncisi sunt,vt Achior,Herodes,Abraam,Isaac,Hismael, nec erat necessitatis sacramenti ꝙ fieret octaua dieꝰ, sed solum de necessitate præcepti,vbi nihil adesset legitimè excusans. Duo enim tãtum erant de necessitate circũcisionis.

G *Circuncisio. An omnes pueri non circũcisi vel moriẽtes ante octauum diẽ peribant.*

H *Circuncisio. Duo tantum erãt de necessitate circũcisionis.*

Primò quòd fieret in membro genitali,& ideo mulier non circuncidebatur. Et etiã alia ratio erat,quia corruptio naturę per quam originale peccatum contrahitur, præcipuè fuit a uiro & principalibꝰ,quàm a muliere,quia vt dicitur in secundo senten.si Adam non peccasset,etiam postquã Eua peccauerat,proles eius peccatum originale non contraxisset, quia pater principalius est agens in generatione. Secũdò ꝙ auferretur pellis in circulũ.Aliter non fuisset circuncisio, ad denotandũ primò ꝙ aĩa prius infecit carnẽ,deinde caro nũc infecta in patre inficit carnẽ pueri, & sic circulus erat.Secundo ad innuẽdum ꝙ sicut illa pellis aufertur nec redit, ita cum originale peccatum aufertur, nunquã redit.Quia autẽ fieret cum cultro lapideo non erat necessitatis sed signationis.Signabat enim ꝙ mediante petra Christo, radebatur peccatum originale. Sic fecerat Sephora vxor Moysi.Exo.3.Sic est præceptum Iosuæ Moderni tamen Iudæi non sic faciunt, sed cum cultello ferreo. Erat autem multum pęnale sustinere illam abscisionem

scisionem carnis, & ideo congruũ fuit ut commutaretur in remedium facilius adueniente lege gratiæ, scilicet in baptismũ. Vnde sicut Dauid processurus ad bellum contra Goliam, tentauit & suscepit arma Saulis, sed tandem vt onerosa deposuit, sic Christus sacramenta quæ in lege suscepit circuncisus & oblatus, onus quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus. Actuum. 15. tandem deposuit, & illi depositis cum sola humanitate & lapide diuinitatis Goliam deiecit.

De eodem festo, Sermo Tertius, & in ordine LXIII. per thema.

A Continuatio annorum. Dominus facit continuationem annorum propter multa.

Benedices coronæ anni benignitatis tuæ. Ps. 64.

Queritur vtrum procedit hæc annorum continuatio visis malis quæ currunt & insurgunt contra dominum. Hinc Ezechiel. 7. En venit finis, venit finis super quatuor plagas terræ, & subdit statim rationem. Ponam (inquit) abominationes tuas contra te. Et Gen. 6. Finis vniuersæ carnis venit coram me. Et sequitur. Repleta est terra iniquitate eorum, & ego disperdam eos cum terra.

Dicitur ad hoc quòd triplici de causa secundum scripturam continuatur annus præsens alteri, & dominus continuationem facit. Primò propter sanctos & bonos qui mundum sustinent, & seruiunt Deo. Psalm. 118. Ordinatione tua perseuerant dies, & subdit rationem, Quoniam omnia seruiunt tibi. Et si dicatur ꝙ non omnia seruiunt ei, quia multi mali seruiunt diabolo, sic isti gentes armorum nõ contentæ suis stipendijs, quę sunt les crochez diaboli, les sacqueboutes, blasphematores execrandi, & sic de alijs. Dicitur Esaiæ. 40. Gentes in conspectu Dei quasi nihil & inane computati sunt. Solus iustus a Deo inter omnia computatur. Reliquæ autem creaturæ præter peccatorem Deo seruiunt. Vnde quàmdiu Noe fuit in terra, non est submersa terra, quãdiu Loth fuit in Sodomis, non perijt Sodoma, quandiu filij Israel fuerunt in Aegypto, non perijt Aegyptus. Sed Exo. 10. Aegyptijs malis subtracta est dies ita vt spatio trium dierum fuerit densissima nox, adeo quòd nemo vidit alium. Et ideo finis tunc erit quando derelinquet homo creatorem suum, & quasi nulli inuenientur fideles in terra seruientes Deo, sed tota terra repleta erit iniquis. Et propterea dicit dominus. Lucæ. 18. Putas ne filius hominis cum venerit, inueniet fidem in terra? Quandiu ergo perseuerabit in multis syncera fides, perseuerabũt omnia & cœlestia & inferiora ad famulandum hominibus in mundo. Sapientiæ vlti. Omnis creatura erat deseruiens præceptis tuis, vt pueri tui inuenirentur illęsi. Secundò quia nondum uenit tempus vindictæ Dei cum vindicabit de inimicis iustorum. Inde quęrit Psal. 118. Quot sunt dies serui tui. Et respondet ꝙ terminabuntur quando facies de persequentibus me iudicium. Deute. 32. Mea est vltio, & ego retribuam eis in tempore. Sanctis enim qui quæsierunt Apoca. 6. Vsque quo domine sanctus & verus non vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra, dictum est eis ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conserui eorum & fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut & illi. Quia ergo nondum complete sunt iniquitates Amorreorum, idest malorum hominum, nondum venit finis temporis. Et si dicatur quòd post finem mundi erit adhuc tempus. Respondet Psal. 138. Dies formabuntur & nemo in eis, idest nemo mensurabitur tempore qui saluus. Sed illi qui tunc quasi stercora reputabũtur, erit tẽpus eorum in secula, quia continuę mutationi subijcientur. Vt sicut nunc annus ex diebus & noctibus cõcluditur uel conficitur, sic in mundo sunt nunc mixtim opera tenebrarum & opera lucis. Sed qñ cessabunt hic, tunc erit nox perpetua in inferno de qua Poeta. Impia perpetuã timuerunt secula noctẽ, & dies æterna in cęlo, de qua Ps. 83. Melior est dies vna in atrijs tuis sup̱ milia. Ps. 138. sicut tenebræ

Dies ligni qui sunt.

eius in inferno, ita & lumen eius in paradiso. Tertia ratio tangitur Esaia. 56. Secundum dies ligni erit & populus meus, quia quandiu verbum ligni crucis prædicabitur, perseuerabunt dies. Et in signum ꝙ durabunt secũdum verbũ crucis, hodie in primo cantu anni fit mentio de incarnatione & passione in inuitatorio cum dicitur, natum sub lege Christum venite cuncti ad collaudandum, quos eius incarnatio redemit & passio. Inde immediatè ante thema propositum dicit Psal. 64. In stillicidijs eius lętabitur germinans. Quandiu enim germinabit & florebit ecclesia per mediũ stillicidiorum, idest sacrorum doctorum distillantium super ecclesiã & curret sermo Dei, ad rigationem illã dñs multiplicabit dona ecclesiæ & continuabit eam. Propterea. 2. Thessa. 2. rogat apostolus vt currat sermo Dei & clarificetur, modo miracula cessauerunt, seu claritas miraculorum. Hoc autem fecit postquam locutus est de fine mundi & aduentu antichristi, quando cessabunt prædicationes. Et ideo quia nondum cessauit verbũ Dei currere per ecclesiam, nondum etiam finis, sed tu domine benedices coronæ anni benignitatis tuę. In signum harum trium causarũ dies ter prolongata legitur in scritura. Primo propter seruum Dei Ezechiã. 4. Regum. 20. Secundo propter vindictam in aduersarios. Iosuæ. 10. Tertio propter terrorem malorum & consolationẽ bonorum, de quo habetur. 1. Parali. 4. Sic igitur ex benignitate domini est, ꝙ dies prolongantur. Hanc autem benignitatem ostendit quando apparuit dominus, & singulariter in principio anni dignatus est ostendere benignitatem quam fecit populo suo, quando Maria dedit mundo fructum vt pretium, quando in circuncisione sanguinẽ suum effudit. Quia tamen secundum Bernar. nihil nos habere voluit dominus quod per manus Mariæ non transiret, demus ei hodie vnum bona dies, vnam salutem dicentes, Aue.

B Dies. Ter legitur prolõgata dies.

BEnedixit dominus coronæ anni, dum apparuit eius benignitas, ponendo, scilicet in vna die quatuor solennitates, & in principio anni dando quatuor benedictiones contra quatuor pessima iudicia sua, præputium carneum contra famem, puritatem virgineam contra aeris infectionem, & nomen Iesu salutare contra gladium. Est enim Iesus nomen pacis & salutis, & contra bestias nociuas, ipsa humanitas de qua celebrantur octauæ reposita est in præsepio pro animalibus domesticis. Bene ergo prophetauerat Ps. 64. pro tẽpore aduentus Christi. Benedices coronę anni benignitatis tuæ.

In hac die quatuor fiunt solemnitates.

Iuxta thema duo quærunt pro hoc sermone. Primò qualem benedictionem in hoc anni circulo dominus asportabit. Secundò quis est iste annus benignitatis de quo Ps. loquitur.

C Benedictio domini. De sex benedictionibus domini.

Ad primũ respõdetur ꝙ oĩs benedictio dñi cõsistit in pace, iuxta illud Ps. 28. Dñs bñdicet populo suo in pace, ideo iuxta illa quę sequuntur ad pacẽ quam dñs iuxta beneplacitum donabit sex dabit benedictiones. Primo in pace campi sunt vberes & bene culti. Sic prima benedictio quam dabit dñs est, vt campi. i. doctores ecclesię in quibus inuenitur frumentum & portant ipsum ad pascendũ ecclesiã repleant vbertate doctrinæ, ita ut inebrientur ab vbertate domus tuæ & torrente voluptatis tuæ potentur Ps. 33. Sunt enim quasi mercatores spiritussancti qui portent merces eius ad vendendum populo sine auro & argento, vt emptio non sit nisi inuentio, & vt dicant populi. Inuenimus eam in campis syluæ, idest sapientię in doctoribus qui sunt in mundo. In campis. n. syluæ pascuntur oẽs bestiæ agri & habentes cornua, & non habentes. Sic in doctrina bonorum prædicatorum & doctorum pascuntur reges & cæteri habentes cornua dignitatum, & simplices populi. Secunda benedictio concernit religiosos. Pinguescent (inquit) speciosa deserti. Ps. 64. In deserto huius seculi speciosius solebat esse religio, pinguis in gratiarum actione & deuotione, quando benedictionem dabat legislator & ibant de virtute in virtutem. Ps. 83. Sed nunc obscuratum est aurum deuotionis & vitę & conuersationis, & mutatus est color optimus, ita vt nõ sit

nunc

nunc de primo panno. Tertia benedictio concernit principes & iudices, quia ita domine benedices, quòd exultatione colles accingentur, ita vt gaudeant in pace & securitate iustitiæ, iuxta illud Psal.71. Suscipiant montes pacem populo, & colles iustitiam. Colles enim sunt cacumina montium, & secundo exultatione accingentur cum populo, quando. Iohelis.3. stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel. Et hoc debent, quia hic non habent qui eos iudicet, sed iudicabuntur postea nisi sic faciant, quia Esa.2. Dies domini super omnes montes excelsos, & super omnes colles eleuatos. Sed quomodo iudicabit in illa die? Certè Esaiæ.40. librabit montes in pondere, & colles in statera. Quarta benedictio quam dominus si placet donabit, erit circa prælatos. Induti (inquit) sunt arietes ouium. Psal.64. Aries enim præcedit gregem, & ducit eum & tuetur, ita dominus dabit, quòd prælati præcedant oues suas in bonitate, scientia, & doctrina tueantur eos contra lupos rapaces, contra insidias diaboli, & induātur veste charitatis ad fouendum in deuotione oues suas frigidas. Sed timendum est ne sit verificatū illud Threnorum.1. Principes eius facti sunt velut arietes non inuenientes pascua, quia nunc satis non habent. Quem videbis de eis, qui pascat oues doctrinæ? Quem videbis, qui in tempore famis, pauerit eas cibo temporali? Vnus est forte, & secundum non habet. Et quòd ita sit videbis eos quærere magnas pensiones a principibus & extorquere, quia non satis sunt eis pascua in ecclesia, quæ deberent etiam sufficere pro paupertate gregis sui subleuanda. Quinta benedictio quam dominus dabit est, ꝙ valles abundabunt frumento, idest omnibus bonis, simplices abundabunt & temporalibus & spiritualibus, ita vt dicatur illud, Ps.4. A fructu frumenti, vini, & olei sui, multiplicati sunt, in pace in idipsum. Sexta est, ꝙ dominus illa benedicet, vt possit ad suum beneplacitum laudari & magnificari pꝑ se & pro suis beneficijs. Psal.48. Cōfitebitur tibi cum benefeceris ei. Et iterū. Ps.135. Qui dat escam omni carni cōfitemini Deo cęli, ideo subiūgit. Clamabūt etenim hymnum dicent. Oportet enim ꝙ populus cantet ei & benedicat. Alijs cantant nutrices, quamuis eis multa mala faciant, sed confitemini dn̄o quoniā bonus. Ps.105. Alijs quando vastauerunt omnia, sed cantate domino cāticum nouum, quia mirabilia fecit. Ps.95. Sic cātabat dn̄o Dauid dicēs. Misericordias dn̄i in ęternū cātabo. Ps.32. Cantabat.n. sed solum plenū & cōem cantū, quia tota terra plena est illo cantu, & scitur ab oībus. Ps.118. Misericordia dn̄i plena est terra, sed postquā didicit le menu fa, le fleurtis & le contrepoint dixit. Ps.110. Misericordiam & iudiciū cantabo tibi dn̄e. Misecordia est plenus cātus, sed iudicium est le fleurtis vbi supra vnā notā fient quinq;.i. tantū erit de iustitia ꝙ vix aliq̇d apparebit de misericordia, & dicet in illa die, Dn̄e recordabor iustitiæ tuę solius. Ps.70. Sic & cantabat Dauid dicens. Ps.118. Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ. Sic Cantauit Maria canticum iustitiæ & misericordiæ dn̄o. Sed Ezechiel fecit choses faictes in volumine suo, vbi erant scriptæ lamentationes huius mundi quę sunt le contrepoint, carmē paradisi, q̇ est le dessus & vę q̇ est le gros teneur dēfer. Sed dicet aliquis ꝙ beatus est populus qui scit iubilationem.i. musicam. Rn̄det ꝙ non, quia libenter hn̄t malum caput si bibant. Sed dicit Ps.88. Mia & ueritas pc̄edent faciē tuam. Dicit enim ꝙ qn̄ in curia regis vel principis bene cōcordant mīa & veritas, idest iustitia, ita ꝙ misericordia fit populo, vt nō grauetur, cum iustitia de inimicis & malis, tunc beatus est ille populus, qui scit & cognoscit per experientiam illam iubilationem. Inde Themistocles philosophus, vt recitat Augu. in epistola. cum recusasset inter epulas canere, & iterrogatus dixisset se nescire cantū. Dixit ei quidam senex. Quid ergo nosti? Rē (inquit) publicam ex parua magnam facere. Sicut autem pueri libenter audiunt cātum, sic videt dominus libenter deuotionem sanctorum virorū. Et breuiter si debeamus lętari etiā pro benedictione temporali, oportet ꝙ campi sint bene culti, &

Prælati debēt pc̄edere subditos in doctrina & bonitate.

fructus

fructus vberes, & abundantes asportent, quod tãta sit pax vt deserta terra pinguescat, sentibus & vepribus depositis, & montes viriditate pascuarum accingantur, non fructetis & rubis, quòd gentes armorum non comedant arietes boni hominis, sed pascant pacificè & bene vestiantur, ita quòd sit lanę abundantia, & bonus pannorum mercatus, & quòd in vallibus sit frumenti abundantia, & populus valeat laudare nomen domini & reddere gratias ei qui tanta dederit creaturæ suæ.

Secundo quærebatur circa thema quis est iste annus benignitatis, quia tot tribulationes percipimus, tot crudelitates videmus, quòd verè magis dici posset annus crudelitatis. Dicitur primo quod Esaias Ezechię.4.Reg.9. Primo anno quæcunq; repereris comede. In secundo autem anno quæ sponte nascuntur. Portò in tertio anno seminatæ & metite, plantate vineas, & comedite fructus earum. Tres ergo anni sunt. Vnus malitiæ & primus, quos sciebat Iacob. Genes.47. cum ait. Dies peregrinationis meæ centum.30. anni parui & mali. Primo anno comederunt primi parentes quæcunque inuenerunt, sed ad dãnum suum. Tunc enim fuit ver malitiæ mundi & plantatio iniquitatis in paradiso, quando ibi pater mendacij plantauit iniquitatem, & seminauit zizania inter Deum & hominem. Sed æstas fuit tempus diluuij, quãdo adeo feruor malitię creuit, quòd ad extinguendũ eam pluit Deus diluuium super terram, pluit & ignem vt ignem igne destrueret. Tertio superuenit autumnus, quando quotquot boni fuerũt & pauci facti sunt sub torculari legis. Sed hyems superuenit, quando omnes ad idololatriam declinauerunt & ad auaritiam, ita quòd tempore Christi magnitudine hyemis ferè omnes consumpti sunt in destructione Hierusalem. Secundus annus fuit benignitatis, de quo Esa. 61. Spiritus domini ad annuntiandum mansuetis misit me, vt prædicarem annum placabilem domino. Annus autem iste incipiens ab incarnatione quatuor etiam habuit tempora sicut annus noster. Et sicut apud Iudęos annus incipiebat in vere, sic eo tempore huius anni fuit initium, & durauit ab incarnatione vsque ad ascensionem. Ex tunc enim ęstatis feruor incaluit, & feruẽte sancto spiritu & accensa rabie tyrannorum collecta est messis martyrum copiosa. Postmodum successit autumnus, cum sub vitæ & ficu in pace quiescentes ecclesiæ, quasi autumnali vbertate lætati sunt homines, vindemiatores botros scripturæ & aurea poma carpentes. Hyems erit tempore nouissimo, quia erit tribulatio qualis non fuit ab initio. Mat.14. Orate ne fiat fuga vestra in hyeme, vel sabbato. In hyeme annus, in sabbato septimana finẽ accipit, & sic in vtroque tempus vltimum designatur. Et sic annus gratiæ ex quatuor cõstituitur, in quo verserit & plantat, æstas metit & triturat, vindemiat autumnus & seminat, hyems vniuersa consumit, nisi breuiati essent dies propter electos. In hyeme enim labores aliorum temporum consumuntur. Et illo secundo anno comedetis, quæ sponte nascuntur in terra, scilicet beneficia quæ ex mera liberalitate donauit Deus. Tertius vero annus est iustitiæ & seueritatis, in quo in vere, idest in principio illius anni, scilicet in die iudicij ferentur flores in mundo, secundum illud Cant. 2. Flores apparuerunt in terra nostra, in æstate colligetur fructus paradisi, & in autumno gustabitur de dulcedine paradisi, sed hyems ibi non erit, sed pro illis qui sunt in inferno vbi erit hyems perpetua. Ps. 80. Quę pro nihilo habentur eorum anni erunt. De quo tertio anno dicitur Esaię.63. Annus retributionis meæ venit. Dicuntur secundo quòd & si multæ tribulationes iustorum, tamen sunt misericordiæ Dei maiores, quæ absorbent eas. Psal. 124. Miserationes eius super omnia opera eius. Tanta enim fuit misericordia Dei, vt ex illa dulcedine martyres quasi lac sugerent tribulationes, iuxta illud Deut.33. Inũdationes maris quasi lac surgẽt. Si enim tribulationes domini sunt nobis dulces, quid nisi tribulationes nostrę collatę per cineres illas erunt dulces? Sicut hippocraticum fit ex vino duro collato per cineres. Ideo primo dicitur annus benignitatis, quia ex benignitate sua finem

D *Annus.* *De triplici anno, scilicet malitiæ, benignitatis & iustitiæ.*

finem posuit malitiæ, immo mala nostra mutauit in bona, adeo vt mala pęnę bona sint nobis. Secundo quia amoris tribulis, terra nostra dedit fructum suum. Psal. 84. Dominus dabit benignitatem, & terra nostra, scilicet Maria, dabit fructum suum.

De eodem festo. Sermo IIII. & in ordine LXIIII. per thema.

A Dies. Sol iustitiæ Christus causat diuersos dies, naturæ, gratiæ, et gloriæ.

ORdinatione tua ꝑseuerat dies. Ps. 118. Quæritur quis est iste dies, qui ordinatione Dei perseuerat? Dicitur primo quòd licet sol materialis lucens super terram non causet nisi vnum diem, tamen sol iustitię Christus secundum diuersos radios, diuersos causat dies, qui ordinatione eius perseuerant. Primi sunt radij naturalium bonorũ, & ex his radijs facta est vna dies, scilicet naturæ. Secundi radij sunt bonorũ gratuitorum, & ex his radijs oritur secunda dies, scilicet gratiæ. Tertia autem dies oritur ex radijs bonorum æternorum, scilicet dies gloriæ. Ecclesiastici. 43. Tripliciter sol exurens montes, idest mentes excellentes, & radios igneos insufflans Malachiæ. 1. Vobis timentibus nomen meum orietur sol iustitiæ. Et bene dicit timentibus oriri solem. Sicut enim Lucifer diem, & aurora solem præcedit, sic timor amorem. Et ita dominus addit super vitam naturæ vitam gratiæ, & super vitam gratiæ vitam glorię, & sic diem super diem. Psal. 60. Dies super dies regis adijcies. 2. Cor. 4. Is qui intus est homo noster renouatur de die in diem. Numerum autem dierum, qui adduntur diebus naturæ desiderabat scire Psal. 38. dicens. Et numerum dierum meorum quis est, vt sciam quid desit mihi, s. qui sunt dies, qui desunt dieb. naturæ, dies gratię, & glorię, & designant ꝑ quindecim annos, qui fuerint additi Ezechiæ regi. de quibus Esa. 28. Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas, ecce adijciã super dies tuos quindecim annos. Septem enim ad gratiam (quæ durante septenario huius vitæ datur) pertinent, octo vero ad gloriam, quę post hanc vitam conceditur. Et inde quærit sapiens Ecclesiast. 11. Da partes septem, nec non & octo. Hoc enim modo ꝓcedit vita iusti, vt semper crescat quousque peruenerit ad diem gloriæ. Prouerb. 4. Iustorum semita quasi lux splendens, crescit vsque ad perfectum diem. Sola enim dies gloriæ est perfecta postquam nihil additur, de qua Psal. 83. Melior est dies vna in atrijs tuis super milia. Dicitur secundo quòd singulariter in hoc mundo perseuerat ex ordinatione & approbatione Dei dies iste circuncisionis in memoria fidelium, non quasi dies naturæ, sed magis quasi dies gratiæ, in quo recolitur beneficium nobis a Deo gratuitè exhibitum in effusione sanguinis sui, q valet ad emũdandas conscientias nostras, & ex impositione nominis Iesus, quasi ex isto die velit nos dominus perducere ad ętern㠖salutem, quæ est dies glorię. Subdit enim Psalmista themati. Quoniam omnia, id est omnes boni fideles seruiunt tibi, scilicet in isto sacratissimo die circuncisionis, sed & matri virgini gloriosæ, quę operata est ad mysteria huius diei, quam salutabimus dicentes, Aue.

Christiana vita quomodo procedat.

B Dies. De triplicibus diebus.

TRiplices sunt dies. Quidam sunt dies malorum, & isti dies approbatione Dei non perseuerant. Patet primo, quia ea quę perseuerant approbatione Dei, perseuerant in perpetuum, secundum illud Ecclesiast. 3. Didici ꝙ opera Dei perseuerent in ęternum, sed dies malorum cito deficiunt. Ps. 77. Defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum festinatione. Sed quomodo hoc potest stare? Nam multi pessimi diutius vixerunt etiam fęlices & gloriosi, vbi cito moriebantur viri Deo gratissimi. Patuit de Manasse rege, qui fuit pessimus, & occidit prophetas domini, cuius intantum malitia creuit, vt repleret Hierusalem sanctorum sanguine vsque ad os, qui tamen diutius vixit, quàm cęteri reges sancti. Item de tyrannis, qui diu viuebant in delicijs mundi, & tamen occidebantur ab eis multi martyres adhuc iũuenili ętate florentes. Et nunc planè (si experientię creditur) videre est, quòd necessarius & vtilis ecclesię viuere non finitur, ꝙ lucerna in ecclesia Dei cito extinguit, ꝙ ecclesia huius morte decollatur, exoculatur,

Dubium curiosũ.

latur,& enormiter mutilatur. Impius autem & Dei & ecclesiæ inimicus pestilens, nec gladio, nec peste, nec aliquo alio modo abscindi potest. Viuit malus episcopus in ecclesia, donec totam diocesim suo exẽplo corruperit, & exactionibus & calumnijs, alijsq; malitiæ modis intolerabilibus afflixerit & oppresserit, donec vineam Naboth. i. ecclesiam propriam pro veræ vitis palmitibus oleribus complantauerit, donec succisis morte cedris & quadris eiectis lateres ædificauerit, & Sicomoros immutauerit. Esa. 9. Donec nidũ vbi reponat pullos suos ecclesiam suã fecerit. Prẹterea dicit sapiens Ecclesiast. 7. Iustus perit in iustitia sua, impius autem multo viuit tempore. Non ergo videtur rectè assertum, ꝙ dies impiorũ cito deficiũt, &c.

Dubij solutio. Respondetur primò ꝙ satis viuit & multum, qui bene viuit. Optimus enim mercator reputatur qui plus lucratur in paruo tempore, quàm alius in magno. Et optimus cursor, qui in breui tempore peruenit ad terminum, vbi alius non attingit in lõgo. Et ideo qui pauco tempore optimè viuunt, dicuntur multum viuere. Quales erant sancti martyres, qui moriebantur pleni dierum, quia multos habebant dies bonos, idest magnis meritis refertos. Sed non viuit qui malè viuit, & ideo homo & si centenarius sit, tamen puer est si male vixerit. Et de tali dicitur Esa. 65. Puer centum annorum maledictus erit. Et inde dicit. Psal. 54. Viri sanguinum & dolosi, non dimidiabunt dies suos. Immo videtur ꝙ nulli sint dies eorum cum sint mali. Deus autem nullos fecit dies malos. Dicitur secundo quòd Deus ex sua summa prouidẽtia permittit malos diu viuere temporaliter in delicijs mundi, & iustos parum in multis miserijs. Primo ad probationem & exercitium bonorum. Nam secundum Ps. dum superbit impius affligendo iustũ incenditur pauper, incendio charitatis in camino tribulationis eam patienter tolerãdo, quia & sub eodem igne palea fumat & aurum rutilat, paleæ consumuntur & aurum purgatur. Nec hoc mirabile debet videri quòd iustus paucum viuit temporaliter, & impius multo tempore, si consideretur quòd aurum exuritur & contunditur, & luto parcitur, quòd quamdiu calidũ & candens est ferrum, instanter malleis cõ tunditur, quia duriciei malleorum tũc est obedientius & fabricationi eius, & frigido ferro a malleatoribus parcitur. Sic qui charitatis igne ardent, instanter persecutionũ malleis contunduntur, & frigiditate spirituali induratos faber, qui fabricatus est auroram & solem pluribus desinit tribulationibus malleare. Nec mirum est si victor vocatur ad coronam, non victus, si emeritus assumitur ad quietem, nõ immeritus, si fructus maturus colligitur in horreum, non acidus, si aurum probatum aut vas fabricatum reportatur in thesaurum, non cuprum, aut auricalchum. Secundò hoc facit Deus ad copiosæ misericordiæ Dei demonstrationem in vasam iræ, cum sic vasa misericordiæ punit, nec eis parcit. Parcit autem malis, vt cõcipiant in se misericordiam Dei factam. Verberat enim catulum, qui nihil mali fecit, vt leonem compescat. Roma. 9. Sustinuit vasa iræ in interritũ in copiosam misericordiam suã in multa patientia, vt notas faceret vias suas in vasa misericordiæ. Sed Pharao fit flagello deterior. Iob melior. Tertio hoc facit dominus propter indignitatem populi, qui nõ est dignus bonis prælatis & principibus, aut alijs bonis viris. Heb. 11. Quibus dignus non erat mundus. Inde Oseę. 13. Dabo eis principes in furore meo, & auferam principem, scilicet bonum in indignatione mea, & Iob. 34. Qui regnare facit hypocritam propter peccata populi. Maligno enim populo continuo necessarium est flagellũ, non flagellum quod abigit muscas. Quarto ad maiorem cumulũ damnationis malorum si non correxerint. Nam quanto amplius sustinet eos Deus in vita, eo magis sunt ingrati, & plus puniendi, si negligant se emendare. Hinc Ps. 72. cum visus fuisset dubitasse super prædicta quæstione dicens. Mei autem penè moti sunt pedes, quia zelaui super iniquos pacem peccatorum vidẽs. Subdidit postmodum. Veruntamen propter dolos posuisti eis, deiecisti eos dum alleuarentur, quoniam facti sunt in desolationem, &c.

C Viuere. Propter multa Deus permittit malos diu viuere ĩ delicijs, & iustos parum.

& Iob.

& Iob. 21. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Linea enim vitæ eorum est longitudo sine latitudine charitatis & profunditate humilitatis, sed in puncto mortis terminatur. Et bene dicunt grammatici istos duos terminos dies & finis esse dubij generis, quia dubium est de diebus vitæ istorum, & consequenter de fine. Nam dubium est quandiu durabunt, & qualiter finientur. Secunda ratio ꝙ non perseuerēt dies malorum approbatione Dei est, quia sicut natura abhorret vacuū, ita & Deus, sed vacui sunt dies illorum. Vacuum enim est, in quo nihil est, peccatum vero nihil est. Quod cognoscens Ps. dicebat. Quæ pro nihilo habentur eorum anni erant Et inde præcipitur Exod. 23. Non apparebis in conspectu meo vacuus. Isti sunt dies de quibus Psal. 138. Dies formabuntur, & nemo in eis. Quia dies præsentes a Deo formantur, & qui sunt nemo, idest bestia sunt in eis. Tertio, quia abutuntur diebus. Iob. 24. Dedi ei locum pęnitentiæ, & ipse abutitur eo in superbiam. Dicitur Gen. 1. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, & tamen isti faciunt dies suos malos, & sic peruertunt opera Dei. Et maximè hanc diem sacratissimam quam Deus suo consecrauit sanguine, de quo Psalm. 73. Tuus est dies, & tua est nox. Consecrant diabolo, & diabolus cum suis membris nituntur infamare per istas strenas huius diei auctorem. In die natiuitatis dominus primam uocare similem omnib. emisit plorans, sed tunc multi ad scacos & gulam vacant. Hodie strenas dedit nobis de carne & sanguine, & subarrauit. Has dimittimus, & ad diaboli figmenta recurrimus. Die vero Epiphaniæ fundauit ecclesiam de gentibus, & ecce venenu stultitiæ effudit diabolus in ea. Istos dies fecit dominus bonos ex suaordinatione, & tamen eos malitia adimplemus.

Peccatū nihil est, & dies malorum vacuis.

Secundi sunt dies bonorum. Istos approbat dominus ordinatione sua, & perseuerare facit. Prima ratio, quia nouit dominus dies immaculatorum, quorum aliqui perseuerauerunt pro modico tempore, qui dicunt illud Esa. 28. Dum adhuc ordirer succidit me. Et illud. Ego dixi in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. Alij autem perseuerauerunt diu, & perfecti sunt, sicut ille de quo Ecclesiastici. 50. Quasi luna plena in diebus suis lucet. Quia ita fit quòd nouerit patet primò ex effectu, quia redeunt anni iustorum eo, quòd seminant eos, & pro singulis momentis annum habent, & eis punctus crescit in lineam, momentum in æternitatem. Hoc est granum sinapis de quo Matthæi. 13. Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod minus est omnibus seminibus, cum autem creuerit maius est omnibus oleribus. Sed mali non seminant, ideo Sapien. 3. Si longæ vitæ erunt in nihilum computabuntur, & sine honore erit nouissima senectus eorum. Secundo, quia benè expendunt dies suos. Ideo audiet iustus illud Matthæi. 25. Euge serue bone, & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. Sed econtrariò mali dant dies suos pro nihilo, scilicet pro peccato. Prouerbiorum. 23. Cor impiorum pro nihilo, & in otiosis expendunt. Recogitant autem iusti, quòd duo momenta non possint haberi simul de tempore, cum tamen de alijs rebus duo possint haberi simul, ideo sunt eis cara. Tertio dies malorum eis cedunt in bonum, quia Psalm. 9. Dum superbit impius, incenditur, id est purgatur pauper, & nihil aliud motus carnales comprimunt. Exodi. 14. Reuersæ sunt aquæ, scilicet tribulationum, & cooperuerunt Aegyptios, id est motus hostiles, & illicitos carnis. Nam secundum Psal. 106. Adiuuat dominus pauperem de inopia & tribulatione, & peccator ipse incidit in foueam quam fecit.

Dies bonorū approbat dominu.

Tertia dies est clarissima, quia in ea beati vident omnia. Psalm. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Hæc est lux quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Hic est dies de quo ipse ait Ioānis 11. Nonne duodecim sunt horæ diei? Hęc est dies de qua vespere, & mane dies vnus. Hæc dies orta est in mūdum

die

die natalis, hodie perseuerat ordinatione tua domine. Sed ad quid? Vt cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum. Ps.66. Primo quidē vt cognoscamus viam tuam. Quando aliquid amittitur, accēditur lucerna & quęritur. Perdita fuit via ad lucernam, in quā lumen diuinitatis in testa humanitatis inuentū est. Sunt aūt duæ vię domini, secundum illud Psal. 24. Vniuersæ viæ domini misericordia & veritas. Hodie apertę sunt viæ ille. Veritatis in executione gladij, quando Maria circuncidit eum in effusione sanguinis misericordia. Ibi lac in sanguinē mutatur, sanguis in lac. Sed ad quid circūcisus? Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris. Primò quia generabatur homo carnaliter per membrum, voluit ꝙ in membro spiritualiter renasceret. Secundo impugnauerat homo Deum illo membro qn̄ filij Dei commiscebantur cū filiabus hominum, & Deus eum econuerso impugnauerat suis nubibus in diluuio ad refrigerium libidinis. Sed tandem pace facta posuerat signum in nubibus quæ homini nocuerant, & voluit ꝙ homo signū similiter faceret in mēbro quod impugnauerat ipsum in debilitationem libidinis, & sic de peccato damnauit peccatum. Sicut secundum Guil. Paris. de scorpione & dracone fit medicina efficax cōtra morsus & venena eorundem. Ad faciendum etiā fędus cum patribus Abraam & alijs. Ideo voluit ipsemet appendere sigillum suum approbando qn̄ circuncisionem cępit. Secundo & memorari testamenti sui sancti, vt approbaret sacramentum illud. Tertio iusiurandum quod iurauit ad Abraā, &c. posuerat dominus signum super portam, ita vt deberet cessare signo dato, & patres nostri similiter posuerūt signa sua signa sicut in exitu, idest in porta super summum concupiscentiæ, vsq; quo transiret qui expectabatur, transijt & leuauit signū in nationes, i. in memoriam nationum tam per scripturas, quàm per dispersos ex Israel, vt viderent oēs nationes, quę sub cęlo sunt. Secundo & in omnibus gentibus salutare tuum. Salutare nomen domini Iesu. Perseuerat ergo dies iste vt cognoscamus salutare domini, & ad quid? vt exhilaret faciē in oleo, quia Cantic.1. Oleum effusum nomen tuum.

Christus ad quid circunciditur.

D

Iesus. Vtrū hoc nomen Iesus fuerit bene impositū in circunsione.

Sed videtur ꝙ hodie nō fuerit hoc nomen Iesus bene impositū. Primo, quia scribitur Esa.62. Vocabitur tibi nomen nouū quod os domini nominauit. Non ergo ab Angelo debuit imponi, vel a Maria virgine. Secundo quia Esa.8. Vocabitur nomen eius Emanuel, quod interpretatur nobiscum Deus, non igitur Iesus. Respondetur primo ꝙ nomen domini propter tria impositum est ab Angelo prius quàm ab homine. Primo quia secūdum Origenem primo in ipso & per ipsum saluati sunt Angeli, & ideo ipsum primo decuit saluatorē nominare, qui primo ipsius salutis senserat effectum. Secundo quia creatura dignior nominari solet a persona maioris reuerentiæ. Inde est ꝙ Adā a Deo nominatus est. Et quia dominus paulominus minoratus erat ab Angelis in humanitate nostra cōstitutus, ideo conueniens fuit, vt ab Angelo priusquā ab homine nominaretur. Cōtra illos, qui in baptismo pueros adducunt ad imponendū nomina infantibus, qui vix sciunt quicquam de fide, cum tn̄ Deus ab Angelo cognoscente magis, quàm ab homine voluit filium suum appellari. Tertio quia decet illum nomen rei imponere, q̄ eius proprietatem agnoscit. Hinc Adam nomina rebus imposuit. Gen.2. Oē enim quod vocauit Adā animæ viuentis, ipsum est nomen eius. Et quia homo huius nominis proprietatem non cognouerat, Angelus vero eam expertus fuerat, quæ erat saluum facere quod perierat, ideo conueniēter ab Angelo priusquam ab homine nominatus est. Nemo enim p̄t veraciter rem nominare, nisi proprietatem rei veraciter cognoscat. Dicitur secundo ꝙ Deus pater eū ante oēs nominauit. Psal.71. Ante solē permanet nomen eius. Fecit enim Adam ad imponendum hoc nomen sicut solent facere reges, qui aliquē de militibus mittunt vt leuet puerum de fontibus ex nomine suo. Sic & Deus pater Angelū misit, qui nomen ab ęterno ordinatum ab eo imponeret filio suo. Si enim nomina electorum scribuntur ab æterno in libro vitæ,

quanto magis nomen illius qui est primogenitus in multis fratribus? Dicitur tertio ꝙ licet Angelus primo reuelauerit hoc nomen & primo imposuerit, Maria tamen secundario in circuncisione imposuit illud propter duo. Primo, quia Abraæ impositum est nomen in circũcisione, & a Deo mutatum. Qui enim prius ante circũcisionem dicebatur Abrã, in circũcisione vocatus est Abraam, & sic auctum est nomẽ eius. Sic in baptismo imponimus nomen, qui circunsioni succedit. Secũdo quia tũc in circuncisione vel baptismo vita hominis inchoatur. Antea enim semiuiuus est, ideo tunc nomen sibi datur cum viuit. Vnde quidã semel fuit contentus habere nomen terræ & perdere terram, & ille nomẽ & terram perdidit. Sic multi sunt qui vocant nomina sua in terris, qui postea perdunt & nomen & terram viuentium. Dicitur quartò ꝙ dominus vocatus est Emanuel, nec multũ distat a nomine Iesu. Antea enim longe erat a peccatoribus salus, & per consequens dominus & ipse Iesus. Nunc autem cum facta est salus Deo nostro, tunc Emanuel dictus est & Iesus. Inde & Mariæ dictum est dominus tecum, & nunc communiter dicitur dñs vobiscũ. Ps. Dominus nobiscum susceptor noster, idest noster humanitatis Deus Iacob. Sicut autem Papa cum eligitur mutat nomen, sic Christus terribile nomen quo cõtra nos videbatur esse, puta Deus vltionũ mutauit cum factus est sacerdos in æternum impium nomen Iesu in nomen Emanuel, quod est nobiscum Deus. Secũdo vt confiteamur nomini sancto tuo.

Duplici de causa Mariaim posuit nomen filio.

Emanuel nõ discrepat a nomine Iesu.

Sed hic quæritur vtrũ dignè possimus cõfiteri nomini sancto domini, & laudare ipsum in hac vita? Et videtur ꝙ sic, quia aliàs frustra inuitaremur ad confitendũm illi. Sed in oppositum apparet esse Psalmista dicẽs. Ps. 141. Educ de carcere animam meam, vt confiteatur nomini tuo domine, quasi vellet dicere. Nõ potest anima mea digne laudare nomen domini, nisi educatur extra corpus suum. Ad hoc respondetur ꝙ triplex est laudatio nominis domini. Vna est turpis & indecens quæ fit a vilibus personis & peccatoribus infamibus, de qua laude Eccl. 15. Nõ est speciosa laus in ore peccatoris. de qua Seneca. Tam turpe est laudari a turpibus, quàm laudari ob turpia. Sicut patet in sacerdotibus, q. postquam osculati sũt meretricem, orãt per dominũ Iesum Christum. hęc laus est in ore eorum, sicut gemma in ore suis. Similiter de illis qui incantant & incantationibus vtuntur, non abhorrentes nomen domini cum nominibus dęmonum inuocare. Sed gemma non perdit virtutem & nobilitatem suam, quamuis sit in ore suis, sic nec nomen domini propter eorum malitiam polluitur. Secunda est decora & decens, sed non secura, quæ fit ab ore iustorum inuocãtium nomen domini Iesu, de qua Ps. 146. Deo nostro sit iocunda decoraq; laudatio. Et ista licèt sit imperfecta, tamen omnibus est in pręcepto. Ps. 148. Iuuenes & virgines senes cum iunioribus laudent nomen domini. Immo pueris hoc iubetur in Ps. 118. Laudate pueri dominum, laudate nomen domini. Videant ergo blasphemantes nomen dñi quale peccatum agũt, qui non solum non laudant, sed etiam dilacerant. Quantum vellet vindicari homo valoris contra eum qui nomen suum diffamaret, quanto magis dominus omnium contra nomen eius blasphemantes? Tertia est perfecta laus, & ista solum habetur in patria. Nã laudamus rem, quia bona est, bona autem iudicatur ex appræhensione sensus, & consequenter intellectus, & quãto certius cognoscitur esse talis, tanto dignius laudatur & approbatur. Et quia virtus & efficacia huius nominis Iesus, qui est salus omniũ nunc quandiu in hoc corpore peregrinamur a domino, solo auditu & sola fide percipitur, tunc autem cũ mortalem exuerimus hominem istum, videbimus eum sicuti est, & tunc manifesta erit & secura laudatio. Nã non omnis, qui hic dicit mihi domine domine, intrabit in regnum cęlorum. Multi etiam venient dicentes. Domine in nomine tuo dęmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus, quibus dicetur. Non noui vos. Sed tunc dicet vnusquisque planè percipiens effectũ huius sancti nominis illud Ps. 53. Confiteor nomini tuo domine quoniam bonum est.

E Iesus. De triplici laudatione nominis domini.

Perfecta laudatio erit in patria.

Sed

Sed quibus. Vtrum periuris qui peierant in hoc nomine? Non. Vtrum blasphemis qui lacerant? Non. Vtrum lubricis, qui inficiunt? Non. Sed quibus ait in conspectu sanctorum tuorum. Psal. 139. Iusti confitebuntur nomini tuo, & hoc quando habitabunt recti cum vultu tuo. Maximè autē debemus ipsum hodie laudare, quando fuit impositum domino.

In die Epiphaniæ Sermo primus, & in ordine L X V. per thema.

A Epiphania domini. Christus ter apparuit ī die Epiphaniæ cōtra tria opera diaboli.

IN hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. 1. Io. 3. Tria pessima opera fecerat diabolus in hoc mundo. Primo enim procurauerat excecationem, quia ad tantam cęcitatem deuenerat homo vt lignis, & lapidibus diuinum honorem exhiberet. Sed cęcitatem secuta est inquinatio & immunditia peccati. Qui enim lutum non videt, non cauet. Inde omni genere peccatorum, etiam contra naturam inquinati erant homines. Sed tertio immunditiam peccati iustè secuta est afflictio. Prouerb. 14. Miseros facit populos peccatum. Et propter hęc tria tripliciter hodie dominus apparuit in diuersis temporibus, secundū'q; hodie tres sunt solemnitates. Primo enim apparuit regibus, quibus & misit stellam fulgentem, quæ lumen fidei in cordibus gentium radiare fecit, sicut tenebræ in passione Christi signant tenebras Iudæorum. Esa. 9. Populus gentium, qui ambulabat in tenebris vidit lucē magnā. Vnde Aug. in sermone. Istam stellam nouam declarauit natus, qui antiquum solē declarauit occisus. Illa luce inchoata est fides gentium, istis tenebris accusata perfidia Iudæorum. Secundo apparuit in baptismo, cum Christus balneauit se in baptismo, non aquam maculans, sed ei virtutem abluendi donans. Ideo secundo contra inquinationem peccati apparuit. Tertio apparuit in nuptijs, vbi diuina virtute aqua versa est in vinum, quo tertium opus destruxit diaboli, quādo aqua tribulationis mutata est in vinum consolationis, qa filius Dei mala pęnæ tolerando ea nobis tolerabilia fecit. Hæc aūt mutatio pfectè fiet in futuro, quando vna gutta aquę tribulatis in mille modios vertetur gaudij ęterni. In primo verus Deus apparuit, qñ sibi cęlum obsequitur. In secundo verus homo, quando ad baptismum peccatorū conuolat. In tertio verus Deus & verus homo, cum virtute diuina inter epulantes comedēs tale miraculum fecit. Ipse enim sese occultauerat nube carnis, sed ipse se reuelat per stellam magis. Pater eum celauerat cum misit in mūdum pauperem & inter peccatores, & eū obumbrauerat spiritus sanctus, sed hodie testimonio patris & spiritus sancti declaratur. Mater occultauerat eum in præsepio, sed hodie manifestat eum in nuptijs dicens. Vinum non habent. Vt ergo dignetur impetrare filio in huiusmodi solemnitate vinum deuotionis nobis, ad eam recurramus dicentes Aue.

obscuravit

B Epiphania domini. Quia est celebranda cū gaudio ꝓpter tria.

CVm gaudio magno celebranda est apparitio saluatoris propter tria. Primo quia istud festum est festū nostrum. Est.n. initium nascentis ecclesiæ, quādo ecclesia de gentibus Christo iuncta est. In die.n. natalis apparuit dñs pastoribus, qui erant de Iudæis, sed hodie magis qui sunt primitiæ gentium. Ideo quia nos ex gentibus processimus, maximè a nobis celebrari debet, quasi esset hodie natiuitas nostra, non solum prænuntiatiuè per gentes, sed etiam regeneratiuè per baptismum. Sed nec solum fundata est ecclesia gētilium spiritualiter, sed etiam temporaliter, quia cum muneribus venerunt magi, nō sicut pastores, & de hoc habetur. 12. q. 1. c. futuram. Fuerunt autem duodecim dies inter natalem & festum istud, quia post duodecim persecutiones dotata est ecclesia. Duæ primę fuerunt in Iudæa sub Stephano & Iacobo, & decem sub Imperatoribus vsque ad Constantinum. Secunda ratio, nihil profuisset nobis saluatorem nasci, si non contingeret eum agnosci, cum natiuitas eius infidelibus Christum ignorantibus sit potius noxia, quàm fructuosa. Parum enim profuisset ipsum in mundo nasci corporaliter,

Persecutiones duodecim ecclesiæ.

liter, si non in cordibus hominum spiritualiter nasceretur. Similiter non prodest saluatoris agnitio, nisi sequatur eius veneratio. Infidelibus autem deteriores & damnabiliores sunt, qui saluatorem per fidem agnoscunt, & per inobedientiam despiciunt. Ergo necessaria nobis fuit apparitio, & necessario veneranda. Tertia ratio, quia secundum Grego. Natalis quodammodo est alter hodie saluatoris nostri. Ideo si natalem celebramus ĩ corpore, maximè debemus istum celebrare. Possumus autem quadruplicem distinguere natiuitatem, de qua hodie possumus congratulari. Prima est ęterna, de qua pater hodie testimoniũ perhibet. In natali celebrauimus natiuitatẽ ex matre, hodie vero ex patre quæ nobilior est. Ambrosius. Pater qui tunc obumbrauit in virtute, nunc clamat in voce. Qui tunc vmbram præstitit natiuitati, modo testimonium perhibet veritati. Hic est (inquit) filius meus dilectus. Secunda est spiritualis, qua per fidem in cordibus gentium ortus est sol iustitiæ. Tertia sacramẽtalis, qua in mẽbris suis in aquis baptismi Christus nascitur. Quarta est natiuitas beata, qua inchoatur vita æterna quæ in mutatione aquæ in vinum est figurata. Hinc Ambrosius. Credendum est ex hoc iam mortalem hoiem in immortalem conuerti posse, quando vilis substantia in preciosam conuersa est substantiã. Sic ergo propter has tres causas oportet hodiernum diem solenniter sicut natalem celebrare. In prima autẽ ratione cæpit ifidelitatem gentium dissoluere, propter secundam rationem cæcitatem & ignorantiam detegere, propter tertiam mortem & afflictionem omnem tolere. Ideo in hoc apparuit filius Dei vt dissoluat, &c.

Natiuitas quadruplex.

Circa euangeliũ duo dicemus. Primo de fide Magorum. Secundo de homagio eorum. Primum dicemus hoc sermone. Secundum vero sermone pomeridiano.

Epiphania domini.

Igitur fides in Magis tripliciter claret. Primo opere. Secundo constantia. Tertio perseuerantia. Quia in opere apparet, quia cum natus esse dñs Iesus &c. Venerunt. n. ab oriẽte a remotis partibus ad regem natum, nec fuit eis tantum iter laboriosum. Nam in principio Christus miserat suum nuntium, scilicet stellam, & tũc ecclesia de primis gẽtibus nobilem misit legationem, scilicet reges. Sed nunc valde mutatus est status, quia vix modo habet pauperes. Pauperes enim & simplices modo student venire ad Christum, quia non sunt ita occupati mundana occupatione, nec ita implicati. Sed diuites non student venire. Vix veniunt modo in diebus solennibus in sua parrochia. Vnde pullus existens in nido non requiritur ab aliqua aue nobili quasi præda, sed cum exit nidum & volat in aere. Sic nec isti reges ante natiuitatem domini, licèt die ac nocte super quendam montem victorialem ascendentes, ad insidiandum si uiderent aut sentirent vestigium huius prædę, idest Christi. Non enim videbant signum stellę indicantis ubi esset hæc præda, quia adhuc erat infra nidum uirginis. Sed postquam salua virginitate matris egressus est per suam natiuitatem statim volauit de Occidente in Oriẽs per lucidã stellam se magnifestans, & tunc eũ inuenerunt. Aduertendum est tamen ꝙ controuersia est de istis regibus. Vult enim Chryso. quòd isti erant de finibus orientis, & quòd stella apparuit eis per annum ante Christi natiuitatem, & quòd hoc habuerunt per reuelationem, & quòd in ista stella apparebat imago virginis portantis puerum habentem crucem in fronte, & quòd posuerunt per annum cum quatuordecim diebus ad veniendum. Et propterea Horodes iussit occidi pueros a bimatu & infra, sed ista opinio non cõmuniter tenetur. Alia est opinio Remigij, & etiam Augustini quòd erant Persæ & Chaldei de Sabea regione & Arabia, quæ sunt circa illas partes, & quòd erant successores Balaam & de stirpe ei[9], & quòd recesserunt die natiuitatis Christi, quando eis primo apparuit stella, & decimotertio die peruenerunt super dromedarios, vt dicit histo. ecclesiasti. & ista opinio cõmunius tenetur. Sed an fuerunt tantum tres, vel plures non legitur ex scriptura.

De fide Magorũ.

Stella Magorũ quando, & quomodo apparuit.

ptura. Dicitur tamen communiter & secundum glos. ꝙ non fuerunt nisi tres iuxta historiam scholasticã, licèt essent multi sub eis. In dieb. Herodis regis. Hinc euangelista signat tempus. Primo ad ostendendum illam prophetiam esse impletam. Non auferetur sceptrum de Iuda, &c. Et de.70. hæbdomadibus annorum, quæ sunt quadringenti nonaginta anni, quia anno.30. Herodes (qui primus alienigena regnauit) natus est Christus. Quasi diceret Euangelista. Venit talis legatio ad Christum tali tempore & tali rege regnante. Secundo ad declarandam prouidẽtiam & bonitatem Dei, ꝙ scilicet venit quãdo maior erat indigentia. Cum enim erant reges de sua cognatione mittebat ad eos prophetas, sed nouissimè quando fuit alienigena, ipse venit in propria.

Secundo apparuit fides Magorum in constantia, quia constanter inquirunt. Vbi est qui natus est rex Iudeorum? Rex quidem Iudæorum, idest confitentium. Qui prius erat terribilis, iuxta illud. Terribilis apud reges terræ, nunc est rex Iudæorum. Et qui prius fuerat in signo leonis, post descendit pius in signũ virginis.

Sed quomodo hoc ausi sunt dicere, secundum ꝙ recitat Augu. Decreuerant Romani ne quis Deus aut rex sine eorum cõsilio diceretur. Quomodo ergo isti Magi alienigenæ intrantes terram Romanorum ausi sunt confidenter confiteri regem de nouo natum? Non habebant ipsi præoculis periculum mortis. Sed ipsi non de morte curabant. Si enim de morte curassent, nunquã hoc ausi fuissent prędicare, sed iã parati erant mori pro Christo. O beati Magi qui ante conspectum crudelissimi regis, qui libros genealogiæ Dauid combusserat & filios occiderat zelo regni, antequam Christum cognoscerent facti sunt Christi confessores. Isti enim Magi ecclesiæ præsentis formam portabant. Et sicut illi regem quem non viderant credentes quærebant & confitebantur, sic & nos qui sumus ex gentibus dominum quem nunquam vidimus credentes quotidie quærimus & confitemur potestatem eius. Sed videte quid dicetis o Magi, rationem aut probationem oportet in medium afferre. Aiunt ergo. Vidimus enim stellam eius in oriente, differentem ab alijs situ, motu, substantia, interpellatione, & lumine, & quę sibi famulabatur. Ex hoc aliqui fatui astrologi voluerunt elicere quòd vnusquisque nascitur sub aliqua constellatione, & quòd per illam habet esse viuere, & esse bonum vel malum, fortunatum, vel infortunatum. Et modo oportet ire ad astrologos ad sciendum si sit bonum tempus eundi ad curiam, nubendi, vel incipiendi aliquod opus. Sed hoc impugnat Chrysosto. tripliciter. Primò si ita esset quòd ex motu stellarum essemus boni vel mali, tunc Deus non deberet nobis pręcipere bene vel male agere, cum hoc tantum esset in potestate stellarum. Si enim quis homicidium facit magna est iniquitas, sed adhuc maior stellę illius quę hoc fecit. Secunda ratio quęreretur ab eis quæ fuit stella quæ diluuium fecit, & omnes in diluuio mori. Si ergo omnes per illam stellam mortui sunt, oportebat quòd omnes nascerentur sub illius dominio stellę, & quòd aliqua constellatio durasset plus quam per mille annos & ante Noe post, qui non erat ei subiectus. Tertia ratio, quę stella erat quæ ante Christum faciebat ferè omnes idololatras, & post Christum recedere ab idolis? Hoc ergo dicere, scilicet homines totaliter subdi constellationibus, vanum est. Pręterea arguit Augu. de geminis qui in vtero Rebecce erant simul, scilicet Esau & Iacob, & sic videtur quòd sub eadem constellatione, & tamen vnus fuit pessimus, & alter optimus. Et venimus cũ muneribus adorare dñm. Mira fides istorum Magorum. Bernar. Si latronis fidem, & Centurionis confessionẽ considero, in hoc isti superexcellere videntur, ꝙ iã tũc miracula multa fecerat, iam tunc a multis prædicatus fuerat & adoratus, isti vero nec eum viderant nec audierant, & tamẽ prædicant ipsum corã rege crudelissimo, prędicant ipsum natũ paruulũ, & tamẽ vadunt vt adorent eũ vt magnũ. Cõsiderabant.n. ipsum esse magnũ, cui astra famulabãtur & cęlũ. Mirabatur terra ꝙ nouã

D Epiphania domini. Constellatio. Reprobatur dicentes hominem subdi constellationibus.

stellam

E *Herodes. Epiphania domini. Quare Herodes turbatus fuit audita Christi natiuitate.*

stellam videret in cęlo, sed plus mirabatur cęlum ꝙ nouum solem videret in terris. Audiens autem Herodes rex turbatus est, sicut dicit Chryso. Propter tria. Primo ne a regno expelleretur, cum esset genere Idumeus: Secundo, quia grandis potestas semper grandi subiecta est timori. Nã sicut ramũ arborum in excelso positarum etiã leuis aura mouet, sic & sublimes homines & in dignitate constitutos, leuis nuntij fama conturbat. Humiles vero sicut in tranquillitate vallis cõsistunt. Rami enim sunt principes, radix agricolę qui sunt totaliter terreni, & mercatores. Credunt homines euellere radicem, sed non possunt. Rami autem facile euelluntur, & ex ipsis virgę fiunt vnde vapupulãt pueri Christi. Et sępe sunt tot rami sursum ꝙ desiccatur arbor, & radix non potest eos nutrire. Sic est nunc de curialistis, qui multiplicati sunt supra numerũ, qui semper habent fructum & florem, & principale nutrimenti quod est in radice, nihilominus semper tremunt, vel facile ad modum ramorum vento agitatorũ, & plerumque secundũ Ps. trepidant timore vbi non est timor, sicut & hic Herodes. Tertio, quia Herodes erat minister & diaboli seruus. Ideo non tantum turbatur Herodes, quantum diabolus in Herode. Herodes hominem estimabat, diabolus Deum suspicabatur. Audierat enim angelos in aere clamantes, & istos testes audiebat, ideo tanto magis destructione suæ potestatis turbatur. Timebat enim Herodes successorem terrenum, sed diabolus cęlestem. Consideremus ibi quid erit de isto puero cum a rege timetur. Inde Augu. Quid erit ante tribunal iudicantis, quando superbos reges curia terrebat infantis. Pertimeant reges ad patris dexteram iam sedentem, quem rex impius timuit adhuc matris vbera lactantem. Quarta ratio addi potest quòd turbatus est, quia oculos habebat infirmos, & ideo sustinere nõ potuit lucem quæ venit in modum. Sap. 2. Grauis est nobis ad uidendum. Et tanquam auris infirma verbum veritatis audire non poterat, sicut nec illi qui dicebant Io. 6. Durus est hic sermo. Verbum enim abbreuiatum, & quasi susurrãdo audire non potuerunt, quomodo poterunt tonitruum magnitudinis eius sustinere? Timuit autem Herodes temporalia amittere, sed quia timuit pruinam, irruit super eum nix. Sic de Iudæis, qui timuerunt perdere locum & gentem a Romanis. Et omnis Hierosolyma cum illo. Vel propter fauorem Herodis. Vel quia timebant ne propter regem natum Herodes irasceretur populo, & sic uindicaret in eum. Credebant enim Iudæi vna cum Herode Christum temporaliter regnaturum, & ipsos restituere in pristinam libertatem. unde Chryso. Sicut certantibus uentis mare concutitur, sic regibus aduersantibus sibi populus regni vexatur. Et congregans omnes principes sacerdotũ & scribas populi sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur. Sed quomodo interrogabat Herodes de scripturis, quia aut eis credebat, aut non. Si non, cur de eis interrogabat, cum tũc reputasset eas vanas, cur etiam misisset alios in Bethleem. Si credebat quia uere nasciturus erat futurus rex, quomodo sperabat eum posse interficere, quem scripturę dicebant esse futurum? Nunquid poterat homo corrigere ut non fieret quod Deus ordinauit? Ad hoc Chrys. ꝙ Herodes rex in malo credebat, & non in bono. Credebat enim ꝙ nasciturus erat talis rex, sed quoniã aduersus illum nihil agere poterat, non credebat. Sic inter oẽs homines in quos diabolus operatur credunt scripturis & non credunt. Scimus enim quia morituri sumus, & tamen non uiuimus quasi sic post modicum transituri.

F *Epiphania domini. Multipliciter defecerũt Iudæi interrogati ab Herode de natiuitate Christi.*

At illi dixerunt in Bethleem Iudæ. Sic enim scriptum est. Et tu Bethleem terra Iuda, &c. Quadrupliciter ibi defecerunt Iudæi. Primò quia regi infideli tyranno & quem sciebant persecutorem regis futuri indicauerunt secretum regis. Tobiæ. 12. Sacramentum regis abscondere bonum est, idest secretum, & tamen isti proditores cæperunt manifestare, quasi nunc incipiant persequi regem, scilicet quem magi prædicant. Voluerunt enim eum aliquando denegare regem, & de facto tolle-

tollere titulum, quem Pilatus nescio quo spiritu ductus noluit delere. Secundo in hoc quòd p scripturã sacram confirmauerunt dictum suum, prodentes thesauros domini sui in fideli principi. O infideles dispensatores. An hoc esset fideliter dispensare, prodere tanta mysteria infidelis? Ex quo docemur. Primo occulta scripturarum non ostendere infidelibus, quia in suam partem & deteriorem detrahũt. Secundò non esse mirandum si mundus sit infidelis & proditor. Nam secundum Grego. Si seculum nequam suo fidem nõ seruat auctori, quid nobis deinceps de illius fide sperandum est? Tertiò quia non solum prodiderunt mysterium regni iniquo, sed etiam prodentes præciderunt prophetiam, ex quo fuerunt causa interfectionis paruulorum. Dimiserunt enim illud, & dies eius a diebus seculi. Si enim hæc dixissent, potuisset considerare Herodes antiquitatem regis huius, & quòd non erat terrenus talis, sed oportebat esse cęlestem, nec in tantum furorem exarsisset aduersus eum. Nunc autem hac præcisa solam protulerunt quæ eum poterat irritare. Illis ergo ita exponentibus putans Herodes similem cæteris regibus nasci regem, paruulos interfecit cum illis æstimans occidere Christum. Sed sicut isti malè faciebant suum processum coram rege, qui partem literarum dimittebant, sic multi qui in iudicio partem scripturarum dimittunt ad referendum, & per hoc sæpe perditur processus. Quartò defecerunt in hoc ꝙ sciuerunt bene docere tyrannum, sed seipsos nescierunt benè docere. Credidit Herodes ipsis dicentibus vera, & ipsi sibi nõ crediderunt vt susciperent eum. Docuerunt Magos viam, & ipsi non ambulauerunt per eam, similes fabris arcæ Noe, qui fecerunt arcam in qua alij saluati sunt non ipsi. Similes etiam lapidibus miliaribus, qui peregrinis iter ostendunt, sed non ambulant per illud, immo remanent semper in eodem loco. Item similes lumini candelæ quod alijs lucet, & candelam consumit, & aquæ baptismatis quæ baptizatum purgat, sed immundior efficitur. Nam supercecidit ignis auaritiæ & non viderunt solem, quia occupati rebus terrenis, noluerunt ire in Bethleem cum Magis. Hic considera primo quòd sicut sol in suo ortu melius intuetur & clarius in Oriente quàm quã do est super nos vel iuxta in meridie, sic isti regem natum optime cognouerunt in Oriente, sed Iudęi apud quos erat non videbant, sicut nec multi nunc in meridie propter recessum primæ ecclesiæ. Secundò quòd magnæ deuotionis loca solent a distantibus & alienigenis deuotè visitari, & a propinquis minus, vt patet in luminibus apostolorum Romæ, quia vbi pauci Itali vadunt, magna illuc confluit multitudo transmontanorum. Sic isti reges ad Christum venerunt, non Iudæi propinqui. Tunc uocauit occultè Magos & ait. Ite & interrogate diligenter de puero, &c. Propter duo credidit. Primo, quia a sacerdotibus dictum. Secundo, quia exemplo prophetico probatum. Et ideo non ad deuotionem, sed ad malitiam interfectionis flectitur, quia malus homo quæ Dei sunt intelligere potest, quæ autem Dei sunt facere non potest. Videbat.n. ꝙ nec prece, nec precio, nec minis poterat eos mutare, ut scilicet interficerent natum regẽ, qui non aspexerant nec Herodem, nec Cæsarem, sed in medio regnorum eorum annuntiabãt alium regem, ideo fraudè circunueniebat eos. Sed cur occultè vocauit eos? Respondet Chrys. quia suspectos habebat Iudæos ne forte quasi regem suæ generationis amantes, & intelligentes astutiam eius proderent cõsilium eius nesciens quia maiores erant inimici Christi Iudæi quàm ipse. Herodes enim velut hominem suspicans persequebatur. Iudęi autem post multa mirabilia & signa postquam cognouerunt eum esse filium Dei, crucifixerunt, & quanto manifestior fuit diuinitas illis quàm isti, tanto maior iniquitas. Qui cum audissent regem abierunt. In hoc designantur boni auditores, qui prædicatores deuote audiunt, sed malos mores non sequuntur. Tertio apparet

Herodes cur clam uocauit Magos.

parct perseuerãtia Magorum in fide, quia continuauerunt iter suum vt irent in Bethleem. Inde dicitur. Et ecce stella quam uiderant in oriente. Dereliquit eos stella in introitu Hierusalem, vt interrogarent Iudæos, & hoc ad confusionem eorum, quoniam gentiles tantummodo uisione stellæ confisi Christum per alienas prouincias requirebant, & Iudæi qui ab infantia prophetias legebant de Christo, etiam in suis finibus natum non receperunt. Ipsi enim interrogati sunt ab eis, ut portarent testimonium fidei gentium, vt dicit Augu. Et propter hoc gens illa dispersa est per vniuersas terras & expulsa a regno suo, ut eius fidei cuius inimici sunt, testes ubique cogerentur. Et in paucis signum circuncisionis obseruant ne occidantur, sicut Cain qui occidit fratrem suum Abel. Inde Psalm. 58. Deus ostendit mihi super inimicos meos ne occidas eos, nequando obliuiscantur populi mei. Portant enim nobis codicillos nostros sicut serui & librarij nostri, & de suis literis eos confutamus ne forte dicerent. Gentiles isti confecerunt istas prophetias ad suum propositũ, educimus de manibus inimicorum nostrorum. Vnde ꝙ stella disparuit significatur ꝙ sensus literarum ab eis recessit.

G Fides Christiana. Iudæi attestantur fidei Christianæ.

Vidẽtes autem stellam gauisi sunt gaudio magno ualde. O quanta dicebant de rege nato. Intelligebant enim per illam stellam ꝙ huius regis dignitas omnium mundialium excedebat regum mensurã. Primo quomodo non crederent ei subdẽdos homines, cui videbant cęli ornamenta subdita esse? Secundò quomodo poterat ei terra esse rebellis, cui famulabatur & cęlum? Exemplo eorum debent gaudere catholici ad lumen cęlestis doctrinæ, quod non minus amandum est quam lumen stellæ. Stella illuminabat oculos corporis, hæc oculos cordis. Illa ducebat ad Christum mortalem, hęc ad immortalẽ. Illa ducebat ad diuersorium & præsepiũ, hæc ad gloriæ solium. Hæc postquam ad Christũ adduxit, reliquit eos ituros ad suã regionẽ, hæc uero cũ Christo sine fine mãsurũ duxit hominẽ. Acceptior etiã erat eis aspectus stellæ quàm auditus ꝓphetiæ, quia acceptior solet esse doctrina operis quàm sermonis. Vnde ter ibi ponitur gaudium. Magnum enim est gaudiũ cum ab Herode, idest diabolo receditur maius cum stella gratiæ recuperatur, maximum cum Christus cum matre inuenitur hic per gratiam & in futuro per gloriam.

Sed quæritur quid de ista stella actum est? Dicitur secundum Bedam ꝙ cecidit in puteo Bethleem, & quia apparuit Paulæ & Eustochio. Sed fratres reputauerunt hoc friuolum, ideo voluit eos a sua communione separare. Sed secundum Fulgentium redijt in pristinam materiam.

Sermo II. de eodem, & in ordine LXVI. per thema supradictũ.

De cæteris regibus loquimur & scribimus historias, eo ꝙ tempore suo fecerunt mirabilia. Sed vt sileant aliorum laudes hodie loquimur de rege quodã qui mirabilia facit in cęlo & in terra. Iuxta illud Act. 2. Dabo prodigia in cęlo sursum, & signa in terra deorsum. Hodie apparuit in cęlo mirabile signum factum a rege isto, scilicet stella, sed adhuc maius apparuit in terra quando sol apparuit in terra. Frequenter enim antea scripserat calamus scribæ promissiones de aduentu saluatoris, quasi diceret, expectare expecta. Multi præcones uenerant, sed promissis tantum quilibet diues erat, ita vt nihil nisi promissiones reportarẽt. Vt etiam Dauid longa expectatione fatigatus, culpam quasi in Deum referret dicens. Tu uero repulisti nos & destruxisti nos, distulisti Christum tuum. Dicebat Esaias quasi indignando. Vtinam disrumpere cęlos & descenderes, & iam Dauid imperabat dicens. Inclina cęlos tuos, & descende. In hunc modum totꝰ ille prophetarum conuentus diutius expectando pertusus, nunc optando, nunc imperando, nunc conquerendo, nunc indignando, sermones suos narrabat. Sed uenit expectatus, clausit ora proph

A Epiphania domini. Quia tali die fecit Deus mirabilia.

rum,datum est promissum, & impositum est silentium.Sileāt itaque prophetę, quia hodie signum magnum apparuit in cęlo, immo in terra, mulier virgo Maria amicta sole iustitię. Dicat hodie vox ecclesiæ, in hoc apparuit filius Dei, vt dissolvat opera diaboli, & illud apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei. Venit enim non tantum cum vino & oleo,sed cum purpura & sacco,apparēs nunc quidem verus homo, nunc verus Deus,quasi histrionum more ludent, & in varias species seipsum alternatim transformans de quo ludo Sapientia inquit. Delectabar per singulos dies ludens corā eo in orbe terrarum. Inde die natiuitatis apparuit homo,habitu quidem inuentus vt homo, in die epiphaniæ vt Deus. Et hoc est ꝙ quærebat Dauid dicēs Ps.79. Qui sedes super Cherubin appare coram Effraim,Beniamin,& Manasse,coram Manasse.i.populo obliuioso, scilicet gentili, de quibus vt oblitis dicitur Ps.21. Reminiscentur & conuertentur ad dn̄m vniuersi fines terræ.Et alibi.Ps.49.Intelligite aliquando qui obliuiscimini Deum,corā q̄bus apparuit per stellam.Corā Beniamin. idest filio dexteræ, prædestinato s.ad dexteram Dei,idest corā Ioanne baptista apparuit in Iordane. Hic est Beniamin filius synagogæ quo nato mortua est synagoga,quia vsque ad Ioannē lex & prophetę.Coram Effraim,idest fructificante apparuit,quando coram discipulis electis vt fructum plurimum afferrent apparuit, vt aquam in vinum transmutaret. Hodie enim in terra apparuit humanitas verbi incarnati, sed in cęlo vox patris audita est, & spiritussanctus in specie columbæ visus est.Hæc sunt tria mirabilia in quibus hodie apparuit rex iste,sed præsertim refertur presens solennitas ad apparitionē quæ fuit facta Magis, quando inuenerūt puerum cum Maria matre eius quæ etiam est mater nostra. Ad eam igitur velut filij ad matrem recurrentes dicamus, Aue.

POstquam dictum est de fide magorū, nunc consequenter dicendum est de [...]gio facto ipsi Christo.

Itaque magi fecerūt homagium Christo in tribus. Primo in adoratione. Secundo in oblatione.Tertio in obedientia. *Magi homagium Christo fecerunt tribus modis.*

Pro primo dicitur. Et intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius. Vulgo dicitur. Qui quærit inuenit. Isti vero quæsierunt & inuenerunt, quia etiam Christus quærebat eos per stellam. Nos etiam sic facere debemus quęrendo eum.Ipse enim venit quęrere & saluum facere quod perierat,& abbreuiauit se, & vestiuit tunica curta ad quærendum nos,quia nullus est præter illum, qui possit nos ad salutem ducere. Possumus enim nobis esse causa damnationis, sed ex nobisipsis non salutis.Oseę. 13. Perditio tua ex te Israel,in me tantummodo auxilium tuum. O qualis pudor nobis. Isti de tam longe venerunt ad quærendum eum, & nos sumus ita prope eum, & non possumus inuenire eum. Sumus enim prope per remedia & sacramenta. Dubium est ne verificetur prouerbium. Qui est prope ecclesiam,longe est a Deo. Scies autem dum inuenies Christum, scilicet quando in corde tuo pacem habebis, quia in pace factus est locus eius. Ibi attende quòd nullibi inueniebatur innocentia, & ideo reges venerunt comperto signo a loco in quo perdita est innocentia, & inuenerunt puerum, idest innocentem regem Iesum cum Maria virgine matre eius. Et dispensatione Dei factum est vt tunc Ioseph non esset, ne pater eius a nouellis in fide putaretur. Hic non debent desperare diuites, quia nō solum pauperes pastores,sed etiā diuites reges Mariam & pauperem eius puerum inuenerunt. Sed pauperes consolationem istam inueniunt per paupertatem, ideo nihil leguntur obtulisse, & diuites per liberalitatem, pauperes dum paupertati Christi se vident conformari. Et diuites liberalitati eius qui omnia dat conformantur. Et procidentes adorauerunt eum, quod non legitur de pastoribus. Ecce quomodo isti reges non veriti sunt intrare stabulum ad adorandum dominum, & alij verentur ad ecclesiam accedere. Sed o reges quid quæritis

tis

tis in prȩsepio? Vbi aula regia, vbi diadema, vbi curiæ fræquentia? Certe aula stabulum, thalamus prȩsepium, curiæ frequentia Ioseph & Maria. Inuenerũt enim puerum vilibus pannis inuolutum, & matrem vix vnam tunicam habentem, nõ ad ornamentum, sed ad nuditatem tegendam. Non ego quȩrebant regem terrenũ, quia tunc confusi fuissent. Non enim credendum est quòd puero sic disposito talem honorem dedissent, nisi aliquid diuinitatis in eo conspexissent.

B Epiphania domini. De muneribus Magorum, et quid significent.

Pro secundo dicitur. Et apertis thesauris suis &c secundum Grego. deprædari desiderat, qui thesaurum publicè in via portat. Ezechias amisit quæ nuntijs regis Babylonis ostendit. 4. Reg. 20. Ideo maximè fugienda est vana gloria, quæ facit vt bona nostra a latronibus inferni deprȩdentur. Obtulerunt munera, aurum, thus, & myrrham, idest eleemosynam, orationem, & ieiunium. Pro tribus enim quæ in homagio tenemus, tria offerimus. De bonis temporalibus aurum, de anima orationem humilem, de corpore ieiunium. Aurum offert, qui Deum recognoscit omnium bonorũ suorũ dñm, & omnes debent recognoscere, secundum illud. Psalm. 71. Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudẽ domino annuntiantes. Sed sunt multi qui diuitias suas offerunt diabolo potius quàm Deo, dum in eius seruitio eas expendunt, seruis diaboli prodigi, sed pauperibus Christi auari, immo diuitias suas idolum faciunt, dum eas super omnia diligunt. Sed plerumque laici ditantes ecclesias, ministris ecclesiæ assignant tamquam aduocatis suis vnde sustententur, & confidunt quòd ipsi etiam ecclesiam tueantur, & tamen ipsi nesciunt eam defendere. Sciant nihilominus ecclesiȩ ministri se esse proditores, si bona eorum recipiunt, & de causa eorum defendenda se non intromittunt. Thus enim offerre debent humiles, qui ad modum thuris ad ardorem diuini amoris quasi se anihilant, in odorem Deo suauissimum. Canti. 1. Nardus mea dedit odorem suum. Et sicut humiles thurificant Deo, sic superbi diabolo. Noua indumenta, & nouȩ factiones sunt thuribula diaboli, quæ alijs mulieribus fȩtorem ingerunt dum ad similia facienda exemplo fatuarum prouocantur. Similiter adulatores superbis dominis sunt thuribularij diaboli, dum malè facta laudant, & bona domino sentire faciunt. Sic & superbi Deo fȩtorem intolerabilem ingerunt, propter quem fȩtorem dominus in cȩlo tolerare Luciferum noluit, sed eum de cȩlo in infernum præcipitauit. Item clerici debẽt offerre Deo thus, quia igne charitatis & zelo salutis animarum inflammati, odorem bonæ famȩ populo debent ministrare, & ad modum thuris quasi in nihilum per humilitatem resolui. Vnde in thuribulo sunt tria uas, thus, & ignis. Vas est apertum superius, clausum inferius. Sic fidelis ad terrena sit clausus, ne carbones qui succensi sunt a domino cadant in terram, idest cogitationes igne spiritus sancti incensȩ in terrenis cadentes extinguantur. Thus est psalmus & oratio. Ignis spiritus sanctus. Myrrham offerunt qui carnem suam pro Christo macerant, quam debent claustrales offerre, cum & ipsi mundo sint mortui, carnem suam concedere debent myrrha disciplinȩ. Sed sunt aliqui qui tunc primo myrrham offerunt & apponunt, cum iam corpus computruit & vermibus vitiorum pleni sunt. Melius tamẽ est tardè quàm nunquam Deus enim de modico contentus est, nec est dangerosus. Ita bene comedit cibum veterem, sicut nouum & recentem. Sunt etiam aliqui qui vno grano myrrhȩ corpora sua condire volunt, sicut qui pro omnibus sanctis ieiunium omniũ sanctorum celebrant, & pro tota quadragesima die veneris sancta. Vel secundũ Rabanum, & recitatur dist. 37. c. legimus. voluerunt reges qui erant scientifici & docti, & triplicem philosophiam quam inuentione & laboribus acquisierant offerre, ad seruiendum scripturȩ sanctȩ. Inde est ꝙ Porphyrius. vt habetur lib. 6. histo. ecclesiasticȩ, male reprehendit Origenem, propter hoc ꝙ miscet cũ scripturis Iudȩorum philosophiã

Clerici debent offerre Deo thus.

Quomodo offertur myrrha.

& cæteras artes, vel allegoricè propter tria quæ erãt in Christo, aurum per quod designatur esse verus rex, thus pontifex, & myrrha mortalis. Vnde die natalis Christus verus rex & verus põtifex natus est in mundum Die circuncisionis se pontificem gerit exercens officium, nunc vero tenet statum regalem, & ibi occurrũt magi cum muneribus vocati per stellam. O quàm tunc liberalis est dominus, cum tenet suum statum regalem. Solent enim in die illo omnes captiui solui, sic & in ista die. Sed nunc (proh dolor) fiunt pessimæ fatuitates, vbi deberet homo vacare orationibus & deuotioni. Vel secundum sensum literalem dicendum ꝙ aurũ obtulerunt ad sustentandum paupertatẽ, thus ad tollendum loci fætorem, & myrrham ad tollendum vermium putredinẽ. Et si quæras quid fecerit Maria de muneribus Magorum? Credendum est enim ꝙ illi beati reges qui filium eius cæli regem & dominum cognouerunt, non modicũ sed magnũ quid ei larga manu obtulerũt.

C Epiphania domini. Quid fecit Maria de muneribus Magorũ.

Dici potest primo quòd manum suam aperuit inopi, sic quòd omnia in vsus expenderit egenorum, nihil de crastino cogitans. Quod ex eo conijci potest, quòd die. 28. purificationis sequente vnde vnũ solum agniculum emeret in oblatione filij non habebat, cum tamen in terra sancta multi agni inueniantur, & pro modico prætio habeantur. Quis enim dubitat si agnum habere potuisset, quin iuxta prę ceptum legis Leuitic. 12. ipsum cum filio deuotissimè obtulisset? Legitur enim ibi sic. Cum expleti fuerint dies purgationis eius pro filio & filia deferet agnum anniculum in holocaustum. Compatiens autem dominus paupertati matris suę subintulit paulo post. Quia si non inuenerit manus eius nec potuerit offerre agnũ, sumet duos turtures aut duos pullos columbæ.

Secundo dici posset ꝙ partem in vsus pauperum expendit, & partẽ ex diuino cõsilio reseruauit ad peregrinandum in Aegypto. Ex eliceretur doctrina, ꝙ licitè potest seruari aliqua pecunia pro futuris necessitatibus subleuandis, & hæc est pars prouidentiæ, quia dicitur vulgariter. Qui non seruat de suo prandio pro sua cæna habet sæpe male ad cenandum. Et voluit in oblatione pauperum legem sequi, vt magis sectandam esse paupertatem doceret, & ꝙ Deus nõ spernit oblationes pauperũ, sed pręacceptat oblationibꝰ diuitũ. Plus. n. acceptauit Deus oblationem Mariæ. s. par turturũ quàm agnos diuitũ.

Tertio homagium fecerunt reges Christo in obedientia. Obediunt enim veri milites suo principi, vt quocumque voluerit eos mittere, mittat. Sic isti obedierũt quia responso accepto in somnis &c. Timebant enim & suspicabantur ne forte Herodes malum cogitaret in puerum. Ideo sicut Moyses tacens clamabat Exodi. 14. Quid clamas ad me de terra? & Susanna Dan. 13. sic isti affectu interrogabant quid vellet diuina voluntas, vnde & meruerunt responsionem. In quo datur intelligi, ne postquam veterem hominem exuimus, iterum reuertamur ad peccata, sed per aliam viam, scilicet pęnitentiæ reuertamur in regione nostram. Talis autem est insania eorum qui ad peccata redeunt, qualis esset si quis voluntariè rediret ad carcerẽ inimici sui de quo euasit, vel rediret per uiam in qua spoliatus est & grauiter vulneratus. Talis est brutis insipientior, quæ ad laqueos quos euaserunt nunquam redeunt. Aues enim euadentes, i retia quæ semel euaserunt nũquam reuertuntur. Sed Herodes postmodum iratus iussit comburi naues Tharsis secundum Augu. in psalterio super illo verbo, Reges Tharsis. Tharsis autem est Carthago, & occidit pueros a bimatu & infra. Tunc apparuit quòd Herodes licèt occulte a Magis & publicè a Iudæis veritatem quæsijsset, eam tamen odiebat & intendebat eam persequi, sicut ostendit per effectum, sed propterea cito deserta est domus eius. Erat enim de membris illius cuius domus deserta est, scilicet diaboli, qui in veritate nõ stetit, quia veritas in eo non est. Veritas enim facit permanere domos Ps. 84. In generatione & generationem veritas tua. Fundasti terram, id est hominem vel progeniẽ, & permanet.

D Peccatũ. Quia nõ debemus reuerti ad peccata.

Sermo

Sermo III. de eodem & in ordine LXVII. per thema.

A Epiphania domini. Rex. Differt rex noster Christus a cæteris regibus.

Bi est qui natus est rex? Matthæ. 2.

Multiplex ex scripturis inuenitur differentia inter regẽ istũ & cæteros reges. Primo alij reges nascuntur miseri. Sap. 7. Nemo enim ex regibus aliud habuit natiuitatis initium. Et si velis magis hoc scire, audi sanctum regem Dauid dicentẽ in Ps. 37. Miser (inquit) factus sum, & curuatus sũ vsq; in finẽ. Et alibi. ps. 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum. Sed iste iuxta quæstionem natus est rex, quia omnia potens & beatus a natiuitate, immo ab instanti suæ conceptionis. In quo ostenderunt ꝙ erant optimi logici, quia multum refert dicere. Iste rex natus est, & iste natus est rex, quia ꝙ quis rex nascatur est commune, sed ꝙ nascatur rex est singulare.

Secunda differentia, quia alij reges instituuntur ab eo, & non ipsi instituunt eum. Prouer. 8. Per me reges regnant. Ipse vero super omnes reges est. Psal. 88. Ego primogenitum ponam illum, excelsum præ regibus terræ, quia alibi Psal. 2. Ego autem constitutus sum rex ab eo, scilicet Deo patre.

Tertia differentia, quia alij dum distribuunt sua, solum regni partem nec totũ possunt distribuere quin se denudent, & adhuc distribuendo sic multa veniunt mala, vt patet de rege Alexandro, qui dum diuisit imperium suum nobilibus nutritis secum in quatuor partes, multiplicata sunt mala in terra. Sed iste totum regnum simul omnibus distribuit. Mat. 25. Possidete regnum quod uobis paratum est ab origine mundi. Et adhuc cum reges distribuunt, ad tempus solum possidetur. Hic autem (vt habetur Iob. 36.) reges in solio collocati in perpetuum, & illic eriguntur.

Quarta differentia, quia alij reges paucum durant, Eccle. 10. Rex est hodie, & cras morietur. Hinc dicitur ꝙ talis regnauit viginti, triginta, & quadraginta annis, & mortuus est. Sed iste rex perpetuo regnabit. Exo. 15. Dominus regnabit in ęternum, & vltra. Luc. 2. Et regni eius non erit finis. Et Psal. 28. Sedebit dominus rex inæternum. In literis quoque regijs ponitur annus ab incarnatione regis nostri, quo regnare cępit, & deinde quo rex temporalis, vt cognoscat rex, quia excelsus dominatur in regno hominum. Dan. 4.

Quinta est, quia reges temporales indigent consilio bono ad res suas dirigendas, & sapientibus viris. Inde Ezechiel. i. animalia in conspectu throni erant plena oculis ante & retro. Non enim oportet eum sequi voluntate suam. Per hoc in scriptura maximè culpatur Antichristus, quia Dan. 11. Faciet rex iuxta volũtatem suam. Et adhuc cum consilio suo rex terrenus non facit omnia quæ vult. De isto autem scribitur in Psal. 134. Omnia quæcunque voluit dominus fecit in cęlo & in terra, nec requirit consilium. Esa. 40. Quis adiuuit spiritum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Nullus interest magno consilio eius nisi tres personæ, quarum secunda est magni consilij Angelus, & ex deliberatione istius magni consilij natus est iste rex, & inuentus est hodie a regibus cum Maria matre eius. Ad quam recurremus dicentes, Aue.

B Epiphania domini. Quare magi veneruntab Oriente. Magi cur ab Oriente venerant.

IVxta euangelium dicetur in hoc sermone ad interrogationem Magorum ꝙ non est, in curia Herodis. Secundo ꝙ inuenietur in curia Ioseph & Mariæ in sermone sequente.

Pro primo dicitur in textu. Cum natus esset Iesus, &c. ecce Magi ab Oriente, &c. Venerunt autem ab Oriente Magi, quia ibi fuerat principium pręuaricationis, principiũ etiam idololatriæ, ideo fuit principium visitationis & ecclesiæ. Hinc est ꝙ Christus, in cruce positus est, ut ait Damascenus lib. 4. ad Occidentem, ad designandum culpam ibidem, scilicet in Oriente contractam, quam post dorsum posuerat, nec vlterius culpa ipsa recordari posset. Vnde & propter hoc prima benedictio ecclesiæ venit ab Oriente & ibi incępit ecclesia. Et ideo ad Orientẽ oramus, sicut Iudęi ad occidẽtẽ, & Saraceni ad meridiem.

ridiem. Et si quæras, an inuitati venerint Magi per prędicationem, aut alicuius doctrinam? Respondeo quod non, & quia nullũ habuerunt inuitatorium, possunt dicere. Nemo nos conduxit. Et ideo hodie nullũ in matutinis dicitur inuitatorium. In his dantur doctrinæ regibus, & principibus quod tales sint, quales isti, quia dignitas illa requirit hominem totaliter Deo deditum, & ipsum requirentem. Prima doctrina est, quod sicut ab oriente Magi venerunt ad Christum natum, vbi sol oritur & dies incipit. Sic reges ab ortu suo debent quærere dominũ in toto corde suo, vt a solis ortu vsq; ad occasum, idest a tẽpore, quo sol eis oritur vsq; ad tempus, in quo eis occidit, laudabile sit nomen domini. Secunda doctrina est in eo quod tres reges venerũt ad Christum, & a Christo illuminati sunt, denotatur quod cor regis maximè in manu Dei est.

C *Epiphania domini. Quõ reges venerunt sine inuitatorio, vel inuitante, et de multiplici venire.*

Tertia doctrina, vt sicut isti sine inuitante & sine prędicante ad Christum venerunt sola stella contenti, sic & principes vel inclinationem habeant vt Christum sequantur? & præcepta custodiant sine inuitante. Vel ad minus cum inuitatorio bonorum virorum accedant ad Christum, ita vt nõ audiãt mala inuitatoria. Nam & ministri diaboli habent sua inuitatoria, quibus faciliter assentitur. Inuitant enim alij ad luxuriam & turpem vitam, & abominabilem ducendam, Deo & hominibus odiosam, qui dicunt illud inuitatorium Sap. 2. Venite ergo & fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tãquam in iuuentute celeriter. Non prætereat nos flos temporis, coronemus nos rosis, non sit pratũ quod non pertranseat luxuria nostra. Hæc est sors nostra, hęc est pars nostra, hoc est totum bonum quod habemus in hoc mundo, dare sibi de bono tempore. Ecce pessimum venite. Credite consilio sapientis. Fili si te lactauerint peccatores ne acquiescas eis, idest si te lacte delectationis monuerint. Cui consilio credebat rex Dauid dicens. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat. Alij inuitant ad superbiam & pompam, auaritiam & stultã sui reputationem opprimendo populum, qui dicunt. Venite Pharaonis. Exod. 1. Venite sapienter opprimamus populum istum ne multiplicetur per inuẽtiones pessimas ad tenendum magnos status ad implendum arcas auro & argento. Tollite tales inuitatores & talia inuitatoria ab auribus principum. Hoc non dico, sed sapiens Prouerb. 1. Si dixerint veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem, omnem preciosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spolijs, sortem mitte nobiscum, marsupiũ sit vnum omnium nostrum. Fili mi ne ambules cum eis, vt dicat princeps cum Dauid. Psal. 100. Qui loquitur iniqua non direxit in conspectu oculorum meorum. Et ita si tales reges venerunt sine inuitatorio ad Christum, quod modo veniamus ad Christũ, vel cum inuitatorio. Et si ecclesia non faciat his regibus inuitatorium, nihilominus paratus est Deus vt sit inuitatorium si opus sit, & iam in aliquibus ecclesijs illud inuitatorium resumpserunt.

Quid ergo quæsierunt Magi? Certè vbi est, qui natus est rex, adducentes probationem, vt fidem facerent regi dicentes. Vidimus enim stellam eius in oriente, & venimus, &c.

Sed vbi inuenietur, an in curia Herodis? Videtur quod sic, quia Herodes prius Gẽtilis, postea factus est circuncisus, & Iudæus, & amplexus est legem Dei ipse & sui. Respondetur primò quod multi volunt fieri sacerdotes vt habeant multitudinem bonorum ecclesiæ. Sic iste vt teneret regnum cum pace, & voluntate Iudęorum circuncidit se, & non propter amorẽ Dei. Erat enim grossus Iudęus, sicut multi sunt grossi Christiani. Fecerat enim ad instar cati, qui vt liberius caperet ratum finxit se velle esse eremitam, & suscepit habitum religiosi. Dicitur secũdò quod non poterat inueniri rex iste in curia Herodis.

D *Epiphania domini. Christus non est inuentus in curia Herodis, qa nõ audiebat veritatem.*

Ratio est, quia Herodes non libenter audiebat veritatem, immo audiens hæc Herodes turbatus est. Veritas enim non habitat vbi de ea non curatur, & vbi repudiatur, & vbi ei non præstatur auris. Et ideo quando princeps surdus est ad veritatem, veritas non habitat cum eo. Ille scilicet qui dicit. Ego sum via, veritas, & vita. Dicebatur

cebãt Herodi ꝙ veritas de terra orta ẽ, sed displicuit sibi & turbatus est. Si autẽ veritatẽ libenter audiuisset, neq; timuisset, neque turbatus fuisset. Scriptum est.n.ps.90. Scuto circundabit te veritas eius, non timebis a timore nocturno, idest si corona hominum, qui diligunt veritatem loqui circundetur rex, non timebis a timore nocturno. Timor nocturnus est timor prædonum & latronũ. Sed si dicta fuisset Herodi veritas tota ipse non timuisset timore nocturno, ne scilicet quis veniret ad deprædandum regnum suum. Et ideo si veritas audiatur in auribus principum, proijciet omnem prędonem & latronẽ & exterminabit, ita ꝙ non timebis, &c. Hic enim timor solum est de nocte ignorantiæ, non de die veritatis. Nam lux fugat noctuas. Sed multi nunc piscantur in obscura, & turbida aqua, q̃ est sine claritate veritatis, pręcipuè isti curialistæ & milites. Videtur ꝙ sit diluuium, quia supra montes aurum piscantur & gallinas, & similiter commissarij habentes ruinosas commissiones. Et sic omnia furãtur, quia non est qui audeat contra eos loqui veritatem.

E *Epiphania domini. Iudæi nõ curabant de veritate, & de fecerunt' respondẽtes Herodi.*

Sed dices, dato ꝙ in Herode non esset veritas, nec libenter audiret veritatem fidei, tamen sui officiarij, & propinqui libẽter audiebant. Sed hoc non, quia turbata est omnis Hierosolyma cum illo. Vtrum Symeon, vtrum Anna vidua, vtrum Zacharias sacerdos de Hierusalem, vtrũ sancti viri? Non, sed omnis Hierosolyma, id est officiarij omnes Herodis ne perdant officium suum ad mutationem regni. Sicut enim cum oculus videt totum corpus dicitur videre, sic oculi reipublicæ turbantur, qui sunt officiarij dicitur tota Hierosolyma turbari. Nam tales cum audiunt verbum tangens regem dicunt, Hoc regi displiceret, nõ plus loquamini de hoc, rex irasceretur. Primo itaque officiarij sicut & princeps eorum non libenter audiebãt veritatem, quia Prouerb.29. Princeps, qui libenter audit verda mendacij, omnes ministros habebit impios. Secundo veritatẽ nescierunt celare neque dissimulare. Debent enim officiarij considerare dispositionem & conditionem regis, & secundum hoc sicut homo meliorem habet appetitum vno tempore, quàm alio, sic melius audit veritatem vno tempore quàm alio. Sed isti nescierunt celare, quia interroganti Herodi responderunt veritatem, vbi nõ oportebat, cum tñ secundũ secundũ Poetam. Et quandoque nocet omnia vera loqui. Si enim respondissent sicut alias dixerunt, Christus cum venerit nemo scit vnde sit, hunc autem scimus vnde sit, tunc sapientissime & ad pacificandam iram respondissent. Sed vt placerent & vt viderẽtur scioli responderunt. In Bethleem Iudę, & ad hoc auctoritatem allegauerunt. Tertio tacuerunt veritatem illam quæ furorem regis debebat pacificare, & partem scripturæ tantum produxerunt, quæ poterat excitare furorem, scilicet ꝙ nasceretur in Bethleem sicut alij, & ꝙ regeret populum domini, sed non dixerunt quod poterat regis iram mitigare, scilicet & initium dierum eius a diebus æternitatis. Nec est mirabile, quia homines isti erant homines prędales iuxta regẽ, quia qualis princeps tales officiarij: Herodes nihil valebat ideo nec ipsi. Cognoscebant autem ex scripturis ꝙ Christus dominaretur in pace, in virtute, & ꝙ vocaretur fortis, admirabilis, cõsiliarius, princeps pacis, pater futuri secúli, & ꝙ regnaret rex & sapiens esset, & faceret iudicium & iustitiam in terra. Ideo poterant dicere intra se. Nos non sumus tales quales rex iste quæret, nõ est quod nos oportet habere. Aues prædales nunquam habent rostrum rectum, sed tortuosum, sed bene aues domesticę, & simplices. Sic iusti plane loquuntur, homines vero mali & ad prędam proni, fictè. Ps.14. Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua. Sic ergo in curia Herodis non inuenitur Christus, quia ab illa curia procul pellitur veritas. Nam Ps.88. ait. Veritas mea & misericordia mea cum ipso, scilicet Christo. Ideo si expellatur societas eius & ipse. Vnde in paradiso & in delicijs inuentus est serpens mendax, in naui & in periculo inuenta est columba verax, quæ veritatem pede & rostro attulit, ita ꝙ per eam Noe de veritate certus fuit. Sic in paradiso curiæ Herodis & in

delicijs

delicijs eius inuentum est mendacium, in pauperibus & simplicibus inuenitur veritas. Et vocauit eos occultè, & diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis. Et postea misit illos in Bethleē dicens. Ite & interrogate de puero hoc. In hoc culpatur Herodes & principes, qui primo & diligentius inquirent de astris & de rebus de quibus nihil possunt scire, & quæ ad eos non spectant. Actuum. 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. Et de salute sua nihil inquirunt, vt Herodes, qui diligentissimè de stella & de tempore stellæ inquirebat, & regibus iubebat, vt inquirerēt de puero Iesu. Vt & ego veniens adorem eum. Mentiebatur, quia homo vanus vt exaltetur ad mendacia se conuertit. Nō enim veritas, nec veritatem dicere exaltaret eum. Nam homines vanos nūquā exaltat veritas, quia ex uero nūquam sequitur falsum, nisi sit aliqua pręmissa addita falsa inutilis & inanis, vt cum quis alium accusando dicit verum, & veritatem vbi tamen non oportet, vt sit bonæ æstimationis dicendo veritatem, & tunc liberius admiscet falsa. Malū enim si esset per se ipsum destrueret, vt dicitur 4. Ethicorum, sic & falsum. Et ideo oportet ꝙ coleretur aliqua specie bonitatis vel veritatis vt homo reputetur. Sic quia Herodes vanus erat, & non nisi dominari appetebat, mentitus est, quod dedecebat regem, sed mendacium suum colorauit specie religionis quasi vellet adorare Christum, vt reputaretur, deuotus.

Ignauia Iudæorū, & Herodis malitia aperitur.

De eodem festo, Sermo IIII. & in ordine LXVIII. per thema præcedens.

Ristoteles quinto Ethicorum dicit ꝙ subditi debent honorem principij, sed propter hoc princeps debet eis subuentionem. Vna enim bonitas aliam requirit. Et si princeps ita faciat diligitur & amatur a populo. Non mirum ergo si hodierno die quæritur rex vbi sit natus, quia licet quærat honorem sibi debitum a populo, tamē vnam habet conditionem quam non habent cæteri reges, quia illi habent regnum suum sub pedibus suis, vel saltem subtus humerum suum ad calcandum, vel saltem ad amplexandum bona eius. Esaiæ. 1. Principes tui infideles socij furum, omnes diligunt munera, sequūtur retributiones. Sed iste habet super humerum suum. Esaiæ. 9. Cuius Imperium super humerum eius. Et hoc ad portandum, non ad tollendum lanam & exponendum oues frigori, sed ad deportādum eas ad stabulum proprijs humeris. Esa. 40. Sicut pastor gregem suum pascet, & in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fętas ipse portabit. Pascet gregem suum fistula consolationis & virga tribulationis, sed fętas id est debiles ipse portabit. Magnæ vitæ esset rex ille ob cuius vitam spōte se subderent sibi reges & terram suam, sed adhuc magis admirabilis si ante annos discretionis. Huic autē etiam ante discretionis annos secundum naturam obediūt & cęli & terra, nobiles & ignobiles. Et verè ratio erat, qa si Angeli qui superiores sunt iussi sunt obedire & adorare, quos non venerat redimere, quia non ceciderant, & qui ceciderant eis non pepercit, iuxta illud Hebręo. 1. cum introduxit primogenitū in orbem terræ dixit. Et adorent eum omnes Angeli Dei, quanto magis puluis & cinis quæ tantum reputata est apud eum, vt eam dignaretur assumere, dotare, & pro ea mori, & hodierna die ad agnitionem sui perducere, cum apparuit in Bethleem cum Maria matre sua, quam constituit reginā misericordiæ, & aduocatam nostram. Igitur ad eam confugiamus dicentes, Aue.

A Rex Christus. Rex Christus habet vnam cōditionē quam nō habent cæteri reges.

VBi est qui natus est rex? Certè si fieret nobis ista quæstio, nescio quid responderemus. Forte natus est nobis, & in nobis, & pro nobis in die natiuitatis suæ, sed hodierno die propter fatuitates, quæ fieri solent amisimus etiam cum deberet apparere in nobis. Non enim immediatè post natiuitatem in vtero apparet esse infantulus in eo, sed paulo post. Certè suffocamus eum ante apparitionem eius. Et ideo ad istam quæstionem poterimus respondere illud

Quærendus est Christus diligẽter non in curia Herodis.

illud responsum Cain, qui suffocauit fratrem suum. Nescio domine, nunquid custos fratris mei sum ego, perpetuus? scilicet quasi diceretur. Tedio habeo illum tādiu portare & custodire. Ita quòd solebat hæc dies dici dies regum, sed nunc potest dici dies villanorum, quia plurima mala fiunt & vix corrigi possunt, & quando creditur fieri correctio inuenitur obstaculum. Sed timete eum cum deberet in vobis apparere dulcis & amabilis, ne vobis appareat terribilis, secundum illud Ps. 75. Terribili & ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ. Hoc bene timebat Berengarius propter hæresim quam aliquando tenuerat, licet eam postmodum abiurasset, qui obijt in die Epiphaniæ. Si ergo perdideritis eum in hac tam sacra solemnitate vbi est multiplex festiuitas quærite illum solicitè. Paruulus est, cum diligētia custodiri debet habitus, & inquiri amissus. Si ita diligenter quærebant eum illi reges, qui solam habebant stellæ monitionem, nullis exemplis præcedentibus, quanto magis nos qui tot habemus exempla, eum debemus quærere, & ad dissoluendum quæstionē illam studere. Vbi est qui natus est?

B

Epiphania domini.

Stella. i. gratia pditur in curia Herodis, idest diaboli.

Postquam dictum est, ꝙ non inuenitur Christus in curia Herodis. Nunc restat ostendere quomodo inuenitur in curia Ioseph & Mariæ.

Itaque vt dicit textus, misit Herodes Magos in Bethleem, & cū recessissent ecce stella quam viderant in Oriente antecedebat eos. Ex quo textu innuitur, ꝙ perdiderant reges stellam intrando curiam Herodis, vbi sumi possunt duæ doctrinæ. Prima est. Non est mirandum si in curia Herodis Magi stellam amiserunt, & Petrus in curia principis Christum negauit, nam secundum Ps. 10. diabolus semper sedet cū diuitibus, non cū pauperibus in occultis, vt interficiat innocētem. i. Christū, vel pauperem populū, vt eū exactionibus & taleis vexent. Scd̄a doctrina, ꝙ si quis in curia diaboli perdidit stellā. i. gratiam portando signa diaboli in pompis & apparatibus superbiæ, econtrario in pęnitentia debet portare signa humilitatis, quæ sunt signa pueri Iesu, & sic inuenietur stella. i. gratia & fama perdita. Nam isti tres reges propter Herodem (qui interpretatur glorians in pellibus) perdiderunt stellā, quia qui gloriantur in pellibus, idest in apparatibus mundanis gratiam perdunt. Sed dimisso Herode viderunt stellam & inuenerunt dn̄m, quo inuento per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Similiter q. vult inuenire dn̄m per gratiam, & stellā. i. claritatem suæ famæ, debet per aliā viam reuerti, & signa lasciuiæ & mundi deponere, sicut dicit Apostolus. Sicut portauimus imaginem terreni, ita & portemus imaginem cęlestis. 1. Cor. 15. Et 1. Timo. 5. Ab omni specie mala abstinete vos. Vsque dū veniens staret supra vbi erat puer. Videntes autem stellam gauisi sunt gaudio magnó. Magnum enim gaudium est secularibus & subditis etiam religiosis videre stellam stantem, i. bonum prælatum vel priorem. Sic enim Magi, idest simplices ducuntur in Bethleem, idest in ecclesiam vbi inueniunt Iesum cum Maria matre eius, & ductu illius stellę boni fiunt, idest illius bonæ antecedentis personę exēplariter ostendentis viam virtutum. Aspectus enim huiusmodi stellæ, idest bonæ personæ solet intuentes recreare. Quadruplex tamen inuenitur stella in sacro eloquio, scilicet stella ducens ad Christum, stella perferēs Christum, stella ornans cęlum, & stella cadens in terram. Stella ducens ad Christū est bonus prælatus, & maximè gratia Dei. Inde Augu. Sicut nauis fracto gubernaculo non vadit quo gubernator vult, sed quo tempestas eam impulit, sic homo perdito auxilio gratiæ Dei per peccatum, non facit quod vult, sed quod diabolus vult. Stella perferens Christum est Maria, de qua canitur. Sicut sydus radium profert virgo filium pari forma. Hinc dicitur stella maris, quæ ducit ad portum salutis. Sicut enim super portum grandis lucerna erigitur, vt nauigantes in obscuro noctis viam ad portum teneant, sic Maria stella clarissima super portum, idest altare in ecclesia erigitur vt nauigantes in obscuro noctis viam ad portum teneāt salutis, immo ipsum portū tenens in gremio depin-

C

Stella. De quadruplici stella.

depingitur. Hic est Christus, qui est salutis portus, ad quem Petrus, vt citius festinaret, tunica succinxit se, & misit se in mare. Aliæ mulieres faciem & corpus vestimentis & rebus alijs adornant, vt diligantur, Maria præmium dilectionis nobis exposuit, scilicet filium suũ dicens. Si me dilexeritis, filium meum florem pulcherrimum dabo vobis. Tertia stella est adornans cęlum, scilicet beati. Eccl. 43. Gloria cęli splendor stellarũ. Sicut enim qui sunt in via adornant ecclesiam militantẽ suis exemplis, sic qui in patria triumphantem. Sed quarta stella cadens in terram sunt reprobi, de qua Apoca. 6. Et stellæ ceciderũt de cęlo. Et intrantes domum inuenerunt puerum. Sed hoccine est quod quæritis o beati Magi? quæritis puerum & infantem? Non enim magni parua petunt, sed magna. Magnanimos enim principes magna decent. Quid ergo quæritis paruulũ? Præterea quid eum quęritis regem? Nonne scriptum est. Væ terræ cuius rex puer est. Cur ergo puerum quæritis vt regnet in vobis? Certè regẽ quærimus & paruulum & magnum. Quærimus paruulum in terra, sed magnum in cęlo, latentem in pãnis, sed regnantem in cęlis. quem præsepe continet, & mundum claudit. Paruulum corpus quęrimus, sed magnam animam & maiorem diuinitatem desideramus. Parum de terra quærimus, ideo corpore paruulum appetimus, sed magnum in cęlestibus cõcupiscimus, quia talia desideramus. Et quo ad hoc ꝙ dicitis ꝙ regem quærimus puerum, verum est, sed illum de quo scribit vates. Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, cuius Imperium super humerum eius. Verum est tamẽ quod allegatis de illo de quo subsequit̃. Et principes mane comedunt, idest capiunt morsellum, quia quando vnusquisq; trahit ad se in regno, male omnia regũtur. Omne. n. regnum in seipsum diuisum desolabitur. Quærimus puerum, qui etiam vir est, quia fęmina circundabit virum. Et sic quæsierunt ꝙ tandem inuenerũt mediante lumine stellæ. Res enim parua quando amissa est, oportet ꝙ lumen accendatur ad inueniendum eam. Sic Christus paruulus erat,

D Epiphania domini. Quo reges quærebant regem paruulum et magnũ.

& perditus in gẽtilitate, ideo oportuit stellę lumen ad inueniendũ eum. Inuenerunt ergo puerũ. Et quia qui appropinquat sacco pleno speciebus, non est possibile quin aliquid vel saltem odorem percipiat specierum, sic appropinquantes puero odore diuinitatis suæ sic tracti sunt, ꝙ procidẽtes adorauerunt eum. Tunc paries gentiũ ad parietem cucurrit Iudęorum, oues ad ouile conuenerunt ad pastorem vnũ, vt lapis reprobus fieret in caput anguli, duos in se parietes coniungens, vt fieret vnum ouile & vnus pastor. Tunc solitudo gentiũ facta est sicut lilium inter spinas, & amica inter filias. Tunc ecclesia gentiũ olim sterilis cępit parere plurimos, qñ sui primitias in tribus magis regẽ regum adorare misit, & quę multos habebat filios synagoga cępit infirmari, quę vaticinijs prophetarũ & legis edocta Christum esse quem adorant Magi, nõ regiũ ei honorem exhibere, sed hostilem seuitiam in eum exercere cogitauit. Inde Oseæ. 1. Congregabuntur filij Iuda & filij Israel pariter, & ponẽt sibi vnum caput. Immo magis videtur verificatum illud Ps. 10. A generatione in generationẽ veritas tua. Veritas. n. fidei a generatione Iudæorũ, transijt ad generationem Christianorum per magos Gentiles. Transiit autem ab ablatiuo in accusatiuũ, quia ab eis ablata est lex & veritatis intelligentia, sicut hæreditas trãsit a progenie in progeniem. Fides. n. est mobile bonum. Nam de ipsa claritate legis Iudæi cęci facti sunt, & de radio solis cęcabantur. Poterat. n. quisq; eorũ dicere. Factus sum sicut nyticorax in domicilio, Ps. 101. quæ lumẽ solis videre non põt. Vnde sicut Isaac caligatis oculis multa de filio suo Iacob vera prædixit, quem tamẽ non cognoscebat sic & Iudęi multa vera de Christo prædixerunt, & dixerunt magis & Herodi, quẽ tamen cognoscere noluerunt. Et Heli exẽplo lucernam donec extincta est inter eos per mortem, videre non potuerunt. Oblatus est eis fons de cisterna Bethleẽ, & bibere noluerunt, sed in terra sanguinẽ eius fuderunt & domino libauerunt. Clara fuerunt initia Salomonis, sed finis eius obscurus & tenebrosus. Et qui ab initio viam

Ecclesia gentiũ & Christianorum cœpit parere plurimos ĩ hoc die.

domini excellentissime docuit, in finē per eam non ambulauit. Prope Dauid iacebat Abisac Sunamitis, & non cognouit eam Dauid, quia ad manus habebat Iudaicus popolus scripturas in quibus iacebat diuina sapientia, & tamen eam non cognouit. Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera. Tunc impletum est illud. Ps. 71. Reges tharsis & insulæ munera offerent. Sic & spirituales viri debent pro corporalibus muneribus istorum triū regum munera spiritualia offerre. Vnusquisque enim vir spiritualis est in se quasi tres reges, quia tribus præsidet gubernandis. Debet enim regere cor, linguam, & manum, secundum illud Ps. 23. Innocens manibus & mundo corde, qui nō accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo. Latum est regnum manus, latius linguæ, sed latissimum cordis, quia magnum est esse mundum a peccato operis, maius a peccato linguæ, maximum a peccato cogitationis & volūtatis. De primo dicitur. 1. Io. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. & Iob. 9. Si lotus fuero quasi aqs niuis, & refulserunt velut mūdissimę manus meę, tamen sordibus intinges me. & Esaię. 64. Immundi sumus omnes nos, & quasi pānus menstruatę omnes iustitiæ nostræ. De secundo dicitur Iaco. 3. Si quis in verbo non offendit hic perfectus est vir, & Iaco. 1. Si quis religiosum se putat non refrenās linguam suam, huius vana est religio. Et ibidem. 3. Omnis natura bestiarum & volucrum & serpentum & cæterorum domantur & domita sunt a natura humana, linguam autem nullus hominum domare potest. De tertio dicitur Prouer. 20. Quis potest dicere mundum est cor meum? Quis gloriabitur castum se habere cor? & Apostolus. 1. Cor. 3. Nihil mihi cōscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Et hæc tria sunt, quæ Christo offerre debemus cum Magis. Aurum quidē quod inter cętera metalla præstat, idest deuotionem & synceritatem cordis, quæ potissima est. Thus, idest obsequium linguæ, qa ex ore non debent spirare verbera fętentia & immunda, sed eloquia casta & suauem paradisi odorem spirantia, ita vt dicatur Christiano. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit dominus, & myrrham, idest mortificationem carnis per opera pęnalia. Vnde ad vnumquodq; regnum huiusmodi gubernandum sic, q̄ fiat per ipsum gratum munus & obsequiū Christo tria requiruntur, scilicet consiliū, iudicium, & iustitia. Nullus enim potest commode regere nisi habeat peritos consiliarios, & iustos iudices & discretos & iustitiæ executores. Consilium necessariū est, quia facta & verba & cogitatus de cōsilio debent procedere. De factis Prouer. 4. Palpebræ præcedant gressus tuos. Et ibidem 24 Consilio initur bellum, & erit salus vbi multa consilia. Eccl. 32. Omnia fac cum consilio, & post factum non pęnitebis. De verbis. Eccle. 22. Labia imprudentium stulta narrabunt, verba vero prudentum statera ponderabunt. In ore fatuorū cor eorum, & in corde sapientum os eorū. De cogitatu habetur Prouerb. 8. Ego sapientia in consilijs habito, & eruditis intersum cogitationibus. Et sic noster interior homo debet omnia agere cum consilio. Similiter de iudicio omnia dicta, facta, & cogitationes debent examinari & dijudicari. Gene. 49. Dan iudicabit populum suum, idest illa tria prædicta quę sunt populus cuiuslibet hominis. & Eccle. 10. Iudex sapiens iudicabit populum suum, principatus sensati stabilis erit. Similiter iustitia, vt si factum, verbum, vel cogitatus dānatione digna fuerint, damnentur secundum illud Matth. 18. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proijce abs te &c. Expedit enim vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus eat in gehennam ignis. Obtulerūt aurum, thus, & myrrham. Ista tria debent religiosi offerre Christo. Aurum sapientiæ in capitulo, thus deuotæ orationis in oratorio, myrrham, idest carnis mortificationem in refectorio & dormitorio, ne plusquam expediat comessationibus dediti incidant in lapsum carnis. Venter enim & genitalia sunt vicina, vt vicinitate corporali intelligatur confederatio vitiorum. Inde Hieron. Venter mero æstuans, facilè despumat in li-

E Rex. Rex iustus est in se quasi tres reges habēs tria regna.

Quæ sūt illa quæ offerre Christo debemus.

Reges & principes quid potissimum habere debeant.

F Religiosus. Religiosus debet offerre Deo aurū, thus, & myrrhā.

in libidinem, ſicut olla quanto plenior eſt carnibus cum bullit, tanto maiorem ſpumã reddit. Olla iſta luxurioſus eſt cui ſupponitur ignis tentationis pulchritudine verborum & nobilitate mulieris, & pretioſis cibarijs tanquam diuerſis lignis accenditur, & aquis delectationis cor carneum decoquitur, bullit per inordinatum ſermonem, & tandem ſpumat per libidinem. Sed duplex eſt aurum, ſcilicet verum & ſophiſticum. Aurum verum ſapiẽtia de æternis, aurum ſophiſticum ſapientia de mundanis, quam habent qui proximos ſciunt defraudare, diuitias multiplicare, de qua Apoſtolus. Sapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum, & Eſa. 29. Perdam ſapientiam ſapientium. Sed fatuiſſimè aurum verum contemnentes aurichalcum ſibi comparant, qui lege domini contempta ad leges ſeculares clerici, ad fraudes laici ſe transferunt, plus deſiderantes eſſe in Aegypto Magi Pharaonis, quàm cum Moyſe & Aaron educere populum Dei ad terram promiſſionis. Plus eligunt innocentes deprimere, & coram Herode iniuſtas cauſas fouere, quàm cum tribus Magis aurum, thus, & myrrham Chriſto præſentare. Plus deſiderant filios Herodis fieri, quàm Chriſti. Herodes poſteris ſuis palatia, poſſeſſiones terrenas reliquit, & tandem pœnas æternas. Chriſtus vero filijs ſuis paupertatem, tribulationes, & in fine regnum cœlorum. Plus enim deſiderant ſuccedere Herodi in diuitijs, quàm Chriſto in paupertate. Verũtamen uirga Moyſi uirgas Magorum deuorauit, quia ſapientia Chriſti ſapientiam mundi demonſtrat eſſe uanam. Nõ offeramus ergo puero iſto aurum falſum pro bono, quia cum ſit ſapientiſſimus & decipi non poſſit, diſpliceret ei, & beata virgo benigna eſt, quæ offendi non debet. Sed dices, vbi acquiram puriſſimum aurum ad opus paruuli? Reſpondetur quòd in Euilath, quia aurum terræ illius optimum & puero gratiſſimum. Euilath interpretatur dolens. Si doleas pro peccatis tuis, hoc eſt aurum optimum. Obtulerunt inquam aurum, thus, & myrrham, ſed multi non offerunt, ſed auferunt. Illi quidem aurum non offerunt, ſed auferunt, qui pauperibus non dant eleemoſynas, ſed ſtudent a ſubditis per nefas & ſimoniam pecuniam extorquere, cuiuſmodi ſunt nunc plurimi, quia Hiere. 6. a minori uſque ad maiorem omnes auaritię ſtudent, a propheta vſque ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum. Secundò non offerunt thus, ſed auferunt, qui deuotionem populi de reddendis decimis, de oblationibus faciendis, de officijs eccleſiæ diligendis propter enormitatem vitæ eorum minuunt & tollunt, ſicut filii Heli. de quibus. 1. Reg. 2. Erat peccatum filiorum Heli grande. Detrahebant enim populum a ſacrificio Dei. Tertiò non offerunt myrrham, ſed auferunt, qui tantum ingluuiei & voluptati carnis deſeruiunt, quòd ſubditos ad carnalitatem non ad carnis mortificationem ſuo exemplo trahunt & facto corrumpunt. Sicut canis qui ducit cæcum deuians in lutum propter os uel aliud emolumentum ſecum trahit cęcum quem ducit, quibus dicitur Malachiæ. 2. Receſſiſtis a uia, & ſcandalizaſtis plurimos in lege.

Sed dubitatur cum obtulerant reges iſti Chriſto aurum in ſignum regni cur non habet ſceptrum aureum ſicut & reliqui omnes reges? Dicitur enim de Chriſto in Pſal. 2. Reges eos, in virga ferrea, non aurea? Reſpondeo quia forte aurum non eſt apud Deum precioſum. Nam Sapien. 7. omne aurum in comparatione illius arena eſt exigua. Ferrum autem apud ipſum Magis eſt precioſum, quia Dan. 4. ferrum domat omnia, & ideo ferrum Magis congruit rectitudine iuſtitiæ. Inde dicitur Eccleſiaſtici. 9. Noli quęrere velle fieri iudex, niſi uirtute ualeas irrumpere iniquitates. Aurum uero repugnat, & uenenum eſt iuſtitiæ, quia aurum & argentum ſecundum Senecam auaritiam noſtram irritant, & oculos iudicum excecant ne rectè uideant. Ideo de Chriſto ſpecialiter dicitur Apoca. 12. Qui recturus erat omnes gentes in uirga ferrea. Et reſponſo accepto ne redirent ad Herodem, &c. Ecce quomodo in fine ueritas patuit, quam mendacio ſuo celauerat Hero-

G Sapiẽtia. De dupli ci ſapientia ſub nomine auri.

H Epiphania domini. Quidam ſunt, qui munera Magorum auferet Deo non offerunt.

I Chriſtus. Quare Chriſtus non dicitur habere ſceptrũ aureum, ſed ferreum.

K Veritas. Finaliter veritas vincit, licèt opprimi possit.

Herodes, dicendo se velle adorare Christum, quem tamen intendebat occidere. Veritas enim cõmuniter a magnis & publicis viris non solum celatur, sed etiam opprimitur. Esa. 49. Conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia longe stetit, & veritas corruit ĩ plateis. i. in publicis viris qui vident̃ plateę publicę. Finaliter tamẽ præualet & se omnibus manifestat. Similis oleo quod sub aqua potest aliquandiu deprimi, sed non potest ibi diu detineri, quia semper solet eleuari. Sicut enim lux solis licet aliquando supprimatur a spissis nubibus & obscuris, ita ꝙ apertè radiare non possit, finaliter tamen dispergit nubes, consumit & euacuat, & se claram manifestat. Nec in ipso actu nubeæ obscuritatis lux vnquam solis taliter obtunditur, quin aliqualiter nubem penetret & exterius demonstretur. Sic veritas nunquam errorum, fallaciarum, aut violentiarum nube taliter ofuscatur, quin aliqualiter refulgeat, & quin satis appareat quòd in illo negotio de quo agitur aliqua latet veritas quæ celatur. Finaliter uero quicquid tardet nubes errorum, fallaciarum, & violentiarum uirtute veritatis euanescit, immo quocumque modo opprimatur, finaliter dat victoriam possessori suo in iudicijs, causis & alijs eiusmodi. 2. Esdræ. 3. Super omnia autem vincit veritas. Et quod plus est, quamuis veritas a suis hostibus persequatur, tamen ab eisdẽ sępe approbatur. Patuit in Achior qui hostis erat Iudæorum, & tamen testimoniũ, prohibuit veritati, & in ipso persecuta veritas eum ad salutem perduxit. Et ideo orabat Psalm. 42. Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipsa me deduxerunt & adduxerũt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.

A Baptizari. Propter tria Christus a Ioãne baptizari voluit.

In eodem festo, Sermo V.& in ordine LXIX. & specialiter de baptismo Christi, eo quòd tali die Christus legitur fuisse baptizatus, & hoc per thema.

Vox domini super aquas, Deus maiestatis intonuit, dominus super aquas multas. Psal. 28. Quæritur vtrum debuit dominus a Ioanne baptizari? Et videtur quòd non, quia totus erat mundus. Inde Bern. Baptizari vis domine? quid tibi opus fuit baptismate? Nunquid sano opus est medicina, aut mundatione mundo? Lux non indiget aqua, tu autem lux mundi. Quid domine inter peccatores baptismũ quæris, qui nullum vnquàm malum egisti? Respõdetur quòd Christus voluit baptizari propter multa. Primo vt nos doceret libenter accedere ad ecclesiæ sacramenta, cum indigeamus eis tanquam salutaribus remedijs, cum tamen ipse non indigeret. Sed sicut dicit Chryso. super epistolam ad Hebr. sicut magister sutor ponit genua in modum seruuli, & ostendit quomodo suere habeat famulus quãuis hoc nõ propter se, sed propter seruum indigeat, sic Christus. In quo nobis datur documẽtum libenter veniendi etiam ad sacramẽtum confessionis. Libenter enim veniendum est ad mammillam, ad quam datur spiritussanctus. Actuum. 8. Imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum. Sacerdos etiam quodammodo in manibus suis tenet & continet spititum sanctum, pro quo interrogatur Prouer. 30. Quis cõtinuit spiritum in manibus suis? Cum autem aues naturaliter syluestres libenter veniant ad manum eius a qua consueuerunt alimoniam accipere, & sic fiãt domesticæ, mirum est quomodo homines non domesticatur ad manum sacerdotis, a qua tantum donum accipiunt. Vnde habent sacerdotes manus vnctas, quia dant quodammodo sacram spiritussancti vnctionem. Item mirum est quomodo non veniunt ad manum cuius impositione absoluuntur a fune quo suspendendi erant in inferno. Secundo secundum August. lib. 4. de mirabilibus, Christus baptizatus est, ut se diabolo donec tentatio perficeretur occultaret, qui velut lauacro indigens inter pollutos ablui aquis aspicitur. Si autem dominus sub carne quæ similitudinem habebat peccatoris se occultauerit, quantomagis nos & nostra bona debemus occultare qui verè peccatores sumus. Tertiò vt impleret omnẽ humilitatis formam. Sine

Humilitatis exemplum fuit Christus.

inquit, decet nos implere omnem iustitiã, idest omnem humilitatis modum. Iam enim superiori se subdiderat, scilicet Deo patri formam serui accipiens, & suis parẽtibus qui quodammodo superioris formã secundum humanitatem gerebant, restabat vt inferiori se subderet, sed etiam inferioribus elementis vt sic exemplũ totius humilitatis daret nobis, & eandem nobis hoc modo ostẽderet humilitatem iã adultus, quam prius simili die docuerat paruus & humilis per ætatem in præsepio vili cum matre sua positus, quam salutabimus dicentes Aue.

In baptismo Christi tria apparuerunt.

In baptismo Christi secundũ thema tria apparuerunt. Primo filij humanitas in carne. Secundo pater in voce. Tertio spiritus sanctus in columbæ specie, & de his tribus dicemus hoc sermone.

Pro primo dicitur in textu Mat.3. Venit dñs Iesus in Iordanem ad Ioannem vt baptizetur ab eo. In quo ostenditur humilitas dñi, quando dominus ad seruũ, rex ad militem, creator ad creaturam accessit, vt peccator inter peccatores qui descendebant ad Ioannem vt baptizarẽtur ab eo. Et cum Ioannes recusaret ait. Sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam, secundum Ambro. super Lucã. Hæc omnis iustitia vt quod alteri iusseris prius tuipse perficias, & tuo alios horteris exemplo. Quod ergo Christus alijs præcepit, scilicet baptismi susceptionem, ipse prius accepit. Ac si dixisset Christus. Nos ministri Dei sumus, nos decet primò ante alios omnẽ iustitiã implere in exemplum aliorum. Contra naturã est ꝙ lingua sit maior quàm manus. Res monstruosa est lingua magniloqua & manus opere parua. Chryso. etiam sic exponit. Sic decet nos prædicatores implere omnem iustitiã quã prædicamus, sic ego prædicaturus baptismum prius baptizor. In hoc dedit Christus doctrinã ꝙ quandoque maiores debent approbare minorũ opera, vt eos animent ad virtutẽ. Sic enim & ipse approbauit baptismum Ioannis.

B

Ioannes Baptista. An cognoscebat dominum.

Quæritur hic primo, vtrum Ioãnes cognoscebat dominum Iesum? Respõdetur Primo ꝙ in utero matris agnouit eum & salutauit. Lux enim cęlestis nullo detinetur vmbraculo. Secundo dicitur ꝙ licet in infantia videre eum potuerit, postquam tamen adoleuit tunc non cognoscebat eum corporaliter. Vnde Arist. lib. 1. de physio. dicit ꝙ in septem annis variatur physionomia. Ideo nil mirum si tunc cũ prędicaret eũ nesciebat, nisi forte in generali. Sentiebat.n. Ioannes in prædicatione ad eius præsentiam magna charismata donorũ, & dicebat Iudæis. Medius vestrũ stetit quem vos nescitis, sicut cũ quis sentit in apotheca magnos odores, sed nescit cuius sunt. Et hoc modo potest intelligi ꝙ nesciebat eum dũ prædicaret, licet sciret eũ dum baptizaret. Tertio potest dici secũdum theologos ꝙ duplex est sciẽtia. Vna quæ per demonstrationem seu rationẽ acquiritur. Alia quæ per experientiã. Sicut medici cognoscunt alicuius herbę gradus caliditatis vel frigiditatis, & ex illis arguunt naturã herbæ, ꝙ est sanatiua talis infirmitatis, sed dum vident ꝙ multos sanauerit, tunc habent scientiam experimentalem. Sic dũ venit Christus ad baptismum, spiritussanti instinctu cognouit eum esse filium Dei. Sicut Symeon eodem spiritu inter mille cognouit puerũ Iesum. Inde ait. Qui misit me baptizare, ille, scilicet spiritussanctus, licet aliqui dicant ꝙ fuerint Angeli. Diligebat.n. Ioannes solitudinẽ, quã tãdiu habitauerat. In quo notatur monachi per palatia discurrentes. Sed dilectã solitudinẽ propter salutẽ populi reliquit ad ostẽdendũ ꝙ etiã cõtẽplatio & deuotio postponẽda est saluti aĩarũ. Sic ergo Ioannes ante baptismũ instinctu spiritus qui rationi æquipollet cognouit dñm, post vero baptismũ in specie colũbę cognouit eũ scientia experimentali, quia vidit sibi non ad mẽsurã neque ad tẽpus datum spiritũ, sed descendentẽ & manentẽ. Ideo experimẽtaliter cognouit sicut dicit scriptura, q͛a hic est qui baptizat in spiritusancto, de cuius plenitudine accepimus omnes.

Scientia duplex.

Contemplatiua actiuæ uitæ interdum cedere debet.

Secundo quæritur cur beatus Ioannes q͛ erat in vtero sanctificatus nõ audebat tãgere carnẽ Christi, cũ tñ mali ausi sint tãgere, cũ etiã sacerdotes quotidie ad eius

tactum

C Ioannes Baptista. Quare tremebat baptizando Christum.

tactũ currant. Canit.n.ecclesia. Baptista cõtremiscit, & nõ audet tãgere sanctum Dei verticẽ, sed clamat cũ tremore, sanctifica me saluator. Rñdetur primo ꝙ nõ est mirabile si nõ audebat eũ tãgere q tangit montes & fumigãt. Dicit̃ secundo ꝙ hoc fecit vt timeat peccator ad sacramẽtum corporis eius accedere, qñ homo in vtero matris sanctificatus, in deserto cõuersat', alien' a cõuersatione, & ꝑ cõsequẽs à peccatis hoium nõ audet ad eũ accedere. Dr̃ tertiò ꝙ obediuit tremẽdo, q a vera erat humilitas quã non deserit comes obediẽtia. Licet. n. ex humilitate recusauerit ꝙ petebat saluator, nõ tñ in hoc fuit obstinat'. Sic & Petr' dño volẽti lauare pedes dixit. Nõ lauabis mihi pedes in æternũ, & tñ cũ dñs instaret, cõsensit, nõ tm̃ (inquiẽs) pedes, sed & man' & caput. Similiter Hieremias recusauit officium prædicationis, ꝙ postea exercuit. Hiere.1. Ex hoc inter ministros ecclesiæ solebat esse certamẽ humilitatis & charitatis. Humilitas refugiebat altas dignitates, charitas imperabat accipere. Sed facta est mutatio non dextre excelsi, mutatum est certamen humilitatis in certamen superbiæ & cupiditatis.

Baptizatus autẽ Iesus cõfestim ascẽdit de aqua, q a nõ est quis aptus contẽplationi, nisi transierit per sacramentũ baptismi, vt dicat illud Ps.36. Trãsiuimus per ignẽ & quã, & eduxisti nos in refrigeriũ contẽplationis, in quo homo quietus est a passionibus. Sic Iacob ante quàm videret dominũ, & cũ Angelo luctaretur, trãsiuit vadũ Iaboth. Vnde ibi Ambro. lib. de sacramẽtis. Christus descendit in aquã, secutus est postea spiritus sanctus, vt nõ quasi egere dñs sanctificationis mysterio videretur, sed sanctificaret ipse & spiritus. In nobis aũt aliter vsus habet. Nã ante fons cõsecratur, & tunc descẽdit qui baptizãd' est.

Secundo ibi apparuit Deus pater omnipotens in voce, quando dominus maiestatis intonuit dicens. Hic est filius meus dilectus, ad ostẽdendum quòd per baptismum quis acquirit vtilissimam & dignissimam filiationem, & hoc triplicẽ. Nã primo efficitur filius Dei patris per adoptionem. Hinc Apoca.4. baptismus appellatur mare vitreum, quia sicut in speculo vitreo apparet imago, sic in baptismo conformitatem & filiationem Dei suscipim'. Gala.3. Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis, idest Christi filiationem. Ioan.1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt. In baptismo autem dicitur homo renasci. Nam prius nascitur naturaliter mundo, postea ad esse spirituale per baptismum, vt dicat Deus. Hic est filius meus dilectus, ex quo purgatus est a peccato ꝑ quod erat fili' diaboli, & sic de filio iræ efficitur filius Dei. Et inde est quòd boni dĩcuntur ligna transplantata, scilicet de maledicta filiatione diaboli in filiationem Dei. Hier.17. Benedictus vir qui confidit in domino, & erit dominus fiducia eius, & erit tanquã lignum quod transplantatur secus decursus aquarum. Istud lignũ transplantatum est secus decursus aquarum, idest populorum, quia aquæ multæ populi multi. Apoc.17. Sed Christus plãtatus est solum secus decursum. Est enim decursus culpę in quo non fuit Christus. Rom.8. Dedit filiũ suum in similitudinẽ carnis peccati, sed peccatum nõ fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Sed in decursu pęnæ fuit, de quo Thren.1. O vos omnes qui transitis per viam, attendite si est dolor similis sicut dolor meus. Est & alius decursus propter vertibilitatem naturæ in quo etiam non fuit, quia non est factus Deus vertibilitate naturæ in naturam, sed vnione personę. Potest ergo dicere baptizatus. Dominus dixit ad me, fili' meus es tu, ps.2. Sicut enim pater dicendo producit filium suum vnigenitum naturalem, ita dicendo gignit sibi filios adoptiuos in regenerationis sacramento. Accedit enim verbum ad elementum, & fit sacramentum quo renascuntur filij Dei, & constituuntur domini dominio regali, & ideo tenentur corpus & animam ratione regere. Accipiunt autẽ Christiani tanquã filij optimum patrimoniũ in baptismo, s. innocentiã & gratiã, quæ præualet oĩ auro & argento. Prouer.22. Super aurum & argen-

D Baptism'. Per baptismum acquiritur triplex dignissima filiatio.

argentum gratia bona, immo prępollet omni regno mundi. Quam si seruarent, facilius bonis spiritualibus ditari possent. Hinc ps.36. Custodi innocentiam, & vide æquitatem, quoniam sunt reliquiæ homini pacifico. Meliorem enim partem facit pugil cum aduersario, cum stat adhuc armatus super pedes, quàm si ceciderit & arma perdiderit. Et ideo hortatur sapiēs. Eccle.2. Fili accedēs ad seruitutē Dei, sta in iustitia & timore, & prepara animā tuam ad tentationem, & Apostolus. Qui se existimat stare videat ne cadat. 1. Cor.10. Secūdo efficitur filius ecclesię, vbi prius erat extra ecclesiam, & Christianus dicitur a Christo, & propterea chrismate vngitur in capite. Christus enim vnctus dicitur secūdū illud Ps.44. Vnxit te Deus tuus oleo lętitiæ. Et ideo Christianus debet habere in vertice mentis Christū & eū imitari. Hinc Aug. Christianus nomē est pietatis, iustitiæ, charitatis, castitatis, humilitatis, patientiæ. Qūo ergo arrogas tibi hoc nomen, cū nihil de tantis bonis obtineas? Si re priueris, nec nomen habere mereris, dicit regula. Et ex quo efficitur filius ecclesię debet instar boni filij doctrinā eius audire, & mandatis illius obtemperare, sicut monet sapiens Prouer.1. Audi fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas legē matris tuæ, vt addatur gratia capiti tuo, idest menti, & torques, scilicet coronæ gloriæ collo tuo. Sed dolet ecclesia de multis qui se auertunt ab vberibus doctrinæ suæ, & mandatorum, quia cognoscit ex hoc impendere eis interitum. Prouer.1. Auersio paruulorum interficiet eos. Sustinet tamē vbera sua morderi, idest doctrinæ suę detrahi, sustinet gremium fędari ab illis scilicet pro quibus dicitur Prouerb 9. Qui arguit impium, ipse maculam sibi generat, & tamen non proijcit eos, immo dicit illud Prouer.9. Qui paruulus est decli net ad me. Tertio efficitur filius spiritualis baptizantis, & tenentis eum in baptismo. Oportet enim q patrinus teneat vel tangat puerū cū baptizatur, vel aliquis gerens vicē sui, aliasnon esset filiatio talis. Tenentes enim pro baptizato si sit puer respōdent Credo, idest dabo operā vt credat si sit adultus. Similiter cū dicit Abrenuntio. i. dabo operā vt abrenuntiet, &c. Et debet tantum esse vnus. de conse. dist. 4. Si autem de more patrię duo vel tres assumuntur, non debent sine magna causa multiplicari. Primò propter compaternitatem spiritualem tenentis & eius qui tenetur, & fraternitatem spiritualem inter filios naturales tenentis, & eū qui tenetur & cōpaternitatē spiritualem inter parentes carnales eius qui tenetur, & eū, vel eā quæ tenet & coniugē eius, si in coniugio est, quia inter tales cōtrahi non potest matrimonium. Secundo quia obligantur ad instruendum baptizatum, quod tamen rarissimè contingit eos facere. Accenditur etiam lumē significans lumen fidei, quod debet in manibus. i. operibus ostendere.

Christiani nomen quid sonat.

Patrini officium ergo baptizatos.

Sed hic quæritur an Christus fuerit filius spiritualis Ioannis in baptismo? Respondet Richar. in tertio q nō. Primo q a baptizans ministerialiter dat gratiam baptizato, non sic erat in baptismo Ioannis, & principaliter quo ad Christum, quia erat ab instanti suæ cōceptionis plenus gratia. Secundo quia talis baptismus erat imperfectus, & tali baptismo baptizatus adhuc indigebat baptizari. Et si dicas. ad quid ergo valebat ille baptismus? Respondet glos. Io.3. Quantum catecuminis nōdum baptizatis prodest doctrina fidei, tā tū profuit baptismus Ioannis ante baptismum Christi, quia sic ille prædicabat pęnitentiā & baptismum Christi pręnuntiabat, & in cognitionem veri Dei qui mundo apparuit attrahebat, sicut ministri ecclesiæ primò erudiunt venientes ad fidē, & post peccata eorū redarguunt, deinde ī baptismo remissionē pmittūt, & tūc ī cognitionē & dilectionē veritatis attrahūt.

E Baptismus Christi. An Christus fuerit filius spiritualis Ioannis.

Tertio apparuit spiritus sanctus, quia dominus super aquas multas. s. maris, fontium, fluuiorum, puteorum, & breuiter super omnes aquas naturales, & non artificiales ad eas sanctificandum. Gen.1. Spiritus dñi, idest quia a Deo procedit ferebat super aquas. s. baptismi ad dādum uim regeneratiuam, & per gratiam minorē mundum. i. hoiem formādū in hominē nouū. Cōtulit enim dñs aquis uim mundatiuā.

F Aqua. De uirtutibus datis aquæ.

Nam

Nam per aquas Deus primò mundũ purgauit in diluuio, sed hoc per effectum valde naturæ coniunctum, quando per naturalem aquæ vim suffocatiuam submersus est mundus, postea maiorem virtutem acceperunt aquæ sub lege, quando quasdã indignitates legales abstulit aqua, quod remotum erat a natura eius. Postmodum vero aquæ data est amplior virtus curandi, scilicet corporales ĩfirmitates, sed hoc mediante virtute angelica mouẽte aquã, vltimo verò coniuncta ei virtute diuina spirituales ęgritudines in baptismate expellit. Ideo debet catholicus ad originem suam semper aspicere. Locus enim generationis Christianorum a quo, non est terra, sed aqua, iuxta illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, &c. Et hoc dicit Apostolus. 2. Corinth. 4. Omnes in Moyse baptizati sunt in nube & mari. Ideo vita cõgruentissima Christiano est vita amara, non in delicijs. Cuius signum est quòd sicut medici corporales infirmos extra locum suę natiuitatis ad locum natiuum remittunt, quia ibi facilius curantur & citius, si aerem natiuum hauriant, sic & medici spirituales spiritualiter infirmantes ad locum natiuum, remittũt, vt hauriant spiritum natiuum, de quo dicitur. Spiritus dñi ferebatur super aquas, quoties terrena deserere & in amaritudinibus pęnitentiæ quasi in aquis maris, venire consulant. Ideo cęlistis medicus Christus vidẽs, ꝙ terra pestilẽs est, rogauit Petrum, vt habetur Luc. 5. vt reduceret a terra pusillum. Cõprimitur enim quis in terra a turba, in mari non, quia nõ est ibi turba, sed pusillus grex.

Christianorum uita debet eße amara.

G Columba. Propter multa apparuit spiritus sanctus in specie columbæ.

Sed quæritur quare spiritus sanctus apparuit in specie columbæ? Respõdetur primo ad excludendum fictionem. Colũba enim est animal simplex felle carens. Mat. 10. Estote simplices sicut columbæ. Hie. Habeãt oẽs simplicitatem columbę, vt nemini machinentur dolos. Debet. n. homo accedere ad hoc sacramẽtum sine fictione, ita quòd non maneat fixus in aliquo mortali si est adultus, vel quòd nõ credat se nihil accipere, vel quòd non acciat aliqua mundana intentione, puta ad euadendum pęnam temporalẽ. Nam spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Et quia paruulus fictione vti non potest, ideo semper in baptismo recipit spiritum sanctum. Secundo ad ostendendum baptizati cum Deo reconciliationem. Columba enim portauit ramum oliuę ad Noe in arcam in signum cessationis aquę diluuij, & ꝙ Deus iratus mundo propter peccata eius reconciliatus erat & placatus. Genes. 8. In figura cuius Helias transito Iordane raptus est in cęlũ in curru igneo, 4. Regum. 2. Tertio vt ostendat sanctam conuersationem. Columba enim septem habet proprietates naturales, quę significant septem dona spiritussancti quę recipiuntur in baptismo, & secũdũ quę baptizatus debet regere vitã suã. Nam habet primo gemitũ pro cantu. Augu. Columba a molestijs auolare cupit, & semper gemit. 7. q. 1. §. cũ autem a vitijs. Sic baptizatus per donum timoris luget peccata sua timens perdere gratiam Dei & suam amicitiam & demum hęreditatem. Secundò est animal mansuetum, & pium, & offerrebatur Deo in sacrificium. Leuit. 5. Et significat donum pietatis, per quod quis est deuotus ad diuina, vt officia ecclesiastica, orationes, & huiusmodi. Pietas enim est Dei cultus. Debet etiam esse pius quo ad proximum ad subueniẽdum necessitatibus eius, ad compatiendum ei, & supportandum defectus illius. Inungitur etiam oleo sancto baptizandus in pectore, & in scapulis, ad illud idem insinuandum. Tertio inter grana sibi proposita eligit meliora, & corrupta dimittit & cadauera, vt patet de columba Noe quę nõ requieuit super cadauera vt coruus, sed ad arcam reuersa est, quia non inuenit vbi requiesceret pes eius. Debet similiter baptizatus per donum sciẽtię discernere quę sibi proponuntur & occurrunt verba, & exempla aliorum, & cogitationes in mente, & bona admittere, & mala dimittere, & nõ omnibus credere, nec oẽs imitari, sed bonos. Quarto colũba habitat in foraminibꝰ petrę. i. ędificiorũ. Can. 2. & Esa. 60. quasi columbę ad fenestras suas. Et per hoc notatur

H Colũba. De septẽ proprietatibus columbæ relatis ad septem dona spiritus sancti.

Nihil magis fortificat mentem hominis quam passio Christi.

donum fortitudinis, in quo quis firmatur meditando vulnera passionis Christi. Quid enim magis habet fortificare mentem hominis in tribulationibus, laboribus, & angustijs positam quàm meditatio passionis Christi? Inde dicit Christus sponsę suæ Can.2. Veni columba mea in foraminibus petræ, idest ad meditandum vulnera passionis. Petra enim erat Christus. 1. Cor. 10. Foramina eius sunt eius vulnera. Quinto colũba fouet pullos alienos. Sic per donum consilij bonus debet eos fouere qui erant aliena à Deo & filij diaboli per peccatum per bona consilia, & p exhortationes nutrire, & ipse de agẽdis ubi occurrit cõsiliũ quęrere dẽt. Tob. 4. Consilium semper a sapiente inquire, sed sume consiliarium bonum. Sexto columba non lacerat rostro quæ comedit, sed integra grana sumit. Sic baptizatus non debet sententias bonas veritatis integræ scripturarum dilacerare falsè exponendo, quod pertinet ad hæreticos, sed secundum integram veritatem intelligere & proferre. Ps. 67. Si dormiatis, idest quiescatis inter medios cleros, idest in medio duorum testamentorum scripturæ ac quiescendo veritati, eritis. s. penne columbæ deargentatæ, idest veri fideles vniti ecclesiæ quæ est columba deargentata, idest erudita sacris eloquijs. Septimo columba residet iuxta aquas, vt contẽpletur vmbrã accipitris eam insequentis. Quod fit per donum sapiẽtię gustando & contẽplando diuinas perfectiones, & cum diabolus insequitur eã in ipsam diuinam bonitatẽ se immergit, ad eam recurrendo oratione, & euadit. Can. 1. Oculi tui columbarũ, quæ resident iuxta fluenta plenissima.

Sermo VI. eiusdem diei, & in ordi. LXX. continuando materiã baptismi per thema pręcedens.

A Lauacrũ. De multiplici lauacro.

NOn dubium quin vox domini super aquas vt sanctificarentur ad lauandum & mundandum fideles. Contingit autẽ reperire multiplex lauacrum. Primũ est turpitudinis, de quo. 1. Pet. 2. Sub luto in volutabro luti, id est luxurię, in quo lotus est Ruben quando effusus est sicut aqua. Gen. 49. In quo lauacro delentur virtutes, & bona opera de papyro aïæ. Secundum est flaminis, & istud est pænitẽtiæ, de quo Ps. 72. Lauabo inter innocẽtes manus meas. Et Esaiæ. 4. Si abluerit dominus sordes filiarum Sion, & sanguinẽ Hierusalem laueri, in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Hoc lauatur mortale & veniale. Psalm. 6. Lauabo per singulas noctes, idest per singula peccata lectum meum. Tertium est martyrij. Apoc. 7. Isti sunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt stolas suas in sanguine agni. Istud est sanguinis, in quo Christus torcular calcauit solus, ita ut postea mirarentur Angeli dicentes. Quis est iste qui venit de Edon, tinctis vestibus de Bosra? In quo falce martyrum resecantur omnia peccata & pœnæ peccatorum. Quartum est eleemosynæ, quod est fragminis lauacrũ. Luc. 11. Date eleemosynam & omnia mũda sunt vobis. Hoc Maria lauat pedes Iesu, hoc lauantur pęnæ peccatis debitæ quando eleemosynis redimuntur secundum cõsilium Daniel. 4. Peccata tua eleemosynis redime. Quintum est baptismi lauacrum. De quo Ezechiel. 36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Istud est fluminis in quo filia Pharaonis vt lauaretur infantulum in fiscella suscepit. In primo lauatur anima ab omni bono, in secundo ab omni malo culpæ, sed non semper pęnæ. In tertio ab omni malo culpæ & pęnæ, sed duriter. In quarto a malo pęnæ, sed non culpæ. In quinto ab omni malo culpæ & pęnæ & leniter. In eo enim sapientia attingit a fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, hoc est a termino a quo, scilicet peccati ipsum delendo vsque ad finẽ, scilicet pęnæ ipsam delendo. Istud est lauacrum in quo hodie Christus lauari voluit, vt tactu suæ mundissimę carnis vim purgatiuam & sanatiuam conferret quis, in quo etiam lota est virgo Maria, ad quam recurremus dicentes Aue.

In hoc sermone, dicemus quomodo baptis-

baptismus conuenienter institutus est fieri in aqua propter magnam conuenientiam proprietatum aquę cum effectibus baptismi.

B *Aqua. Baptism⁹. De nouē proprietatibus aq̄ baptismo competentibus.*

Prima igitur proprietas aquæ est quòd est mundatiua sordium corporis. Sic & gratia baptismalis mētium sordes abluit, secundum illud Ezechiel.36. præallegatum. Effundam super vos aquam mundam &c. In fonte enim qui exiuit de latere Christi quodammodo baptizata est & lauata tota ecclesia quæ fuit ab initio mundi vsque tunc, quia dilexit nos tunc & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, vt exhiberet sibi sponsam gloriosam non habentem maculam neque rugam. Inde ait Esa.52. Iste asperget gentes multas. De qua aspersione vnus e filijs ecclesiæ aiebat. Psal.50. Asperge me dn̄e hysopo & mūdabor, lauabis me &c. Ibi latro quodammodo post confessionē fidei baptizatus est. Ideo quia tunc videtur aliquo modo baptizata tota ecclesia quæ credebat & super terrā & subtus terram, restat illam ecclesiæ particulam abluendam quæ tunc non erat. Propterea vt super nos effectum habeat, signaculo passionis eius quod est baptismus necesse est nos ablui. Esaia.60. Filij tui de longe venient, scilicet ab origine mundi, vt in sanguine tuo baptizentur, sed filię tuæ deuotissimæ animæ quæ nondum erant, de latere saluatoris surgent, idest nascentur. Est enim baptismus Nilus fluuius paradisi, ad quem venit filia Pharaonis ecclesia, vt lauaretur, & ibi Moysen inuenit, quia gentilis ecclesia in hoc lauacro Christum suscepit & inuenit. Leuit.15. Immundus erit vsque ad vesperā, quia omnis immunditia & pollutio in vespere mundi tollitur per Christum in aquis baptismi. Ephe.5. mundans eam, scilicet ecclesiam lauacro aquæ. Et non solum sanat infirmitates animę, sed etiam corporis. Historia de hoc habetur lib. 11. histo. tripar. cap.4. vbi dicitur, quòd tempore Attici quidam Iudęus cum paralyticus esset plurimus annis nulla medicina aut Iudæorum oratione ad sanitatem valente, confugit ad baptismum. Qui catecuminus factus ab Attico in lecto, deportatur ad baptismum, qui vera fide suscipiens baptismum, repente ægritudine priuatus est. Propter quod plurimi gentilium baptizati sunt, & hoc tamen Iudæos signa quærentes non prouocauit ad fidem. Sed dubium est ne simus de illis de quibus dominus per Amos conqueritur dicens. Nunquid non vt filij Ethiopum vos estis mihi Israel ait dominus, quia post dealbationem quę fit in Selmō, de qua Ps.67. Niue dealbabuntur in Selmon, idest in baptismo, ad nigredinē peccati redimus. Quia autem aqua baptismi peccatum abluat elici potest per exemplū Gregorij Turonensis in libro martyrū, vbi recitat ꝙ in memoriam baptismi Christi solebant in Hiericho & in vicinijs in die Epiphaniorum in Iordanis fluuio ablui. Erat autē quædā mulier adultera in Hiericho, cuius hæc erat consuetudo, ut quoties de adulterio concepisset, cum peperisset suffocatum terræ vt occultum esset reconderet. Descendit itaque cum cęteris in Iordane in die Epiphaniorum. Cunque leuatis vsque ad geniculū vestimētis ingrederetur amnē, fugit aqua ante pedes eius spectātibus & mirātibus populis. Cognoscentesque mulierem esse facinorosam, interrogant quid mali fecerit, vt hęc ei in tali festo & in tanta frequentia populi accidissent. At illa crimē fateť. Septē (inquit) a me paruulos editos scorto īterfeci, & octaua adhuc die p̄terita id feci. Orate pro me vt remittatur iniquitas mea. Hęc ea loquente populus prosternitur, sed mulier expansis brachijs statim spiritum exhalauit, vt adulterium & homicidium vlcisceretur Deus. Scriptū est enim, spiritus dn̄i effugiet fictum, propter quod aqua illā aufugit. Ex isto enim perpendi potest quantum aqua baptismi mundat peccatum eius quem tāgit & expellit, qn̄ aqua q̄ non erat nisi in signū & memoriā ei⁹, fugiēs abhorrebat peccatū.

Baptism⁹ figuratur in fluuiū Nilum.

C *Baptism⁹. Baptism⁹ sanat infirmitates mentis et quādoque corporis.*

Exemplū admirandū & memorādū.

Secunda proprietas aquæ ꝙ est extinctiua ignis. Sic gr̄a baptismalis refrigerat concupiscentiarū incentiua. Eccl.3. Ignē ardentē extinguit aqua. Licet enim nō totaliter tollatur ardor, multū tamen dimi-

nuitur, nec tolli debuit ex toto, vt homo in eo exerceretur & humiliaretur, Ps. 88. motum fluctuum eius tu mitigas. Restringit concupiscentiam oculorum quando se humiliat sicut iustum est sub aquis elementaribus, qui se extulit contra creatorem suum. Ps. 103. Qui tegis aquis superiora eius. Superiora sunt superbia, & superbiæ filię, quæ natione cęlestes sunt.

Tertio aqua est animalium suffocatiua, sicut in mari rubro suffocatus est Pharao cum exercitu. Sic virtus dęmonũ in his vehementibus aquis confringitur. Ibi enim brutalitas cum qua nascimur, eneruatur. Proprietatibus enim brutorũ vtũtur peccatores & brutalitatibus eorum. Vtuntur enim latratu canino dum litigant, rugitu leonino dum comminantur aut cõuitiãtur, gãnitu vulpino dum simulatoriè vel deceptoriè applaudunt, sibilo serpentino dum mala suggerunt. Sed ista monstruositatis capita in aquis tribulantur, sicut superfusione aquę picturæ delentur. Inde aquæ baptismi dicuntur aquæ niuis propter infrigidationem. Iob. 9. Si lotus fuero quasi aquis niuis. Secundò est suffocatiua omnium peccatorum. Vnde Damasce. Quoniam in incorruptione fecit nos Deus. Transgredientes enim salutare eius mandatum corruptione mortis condemnauit, vt non immortale esset malum, condescendens seruis vt misericors, & secundum nos factus a corruptione propria passione redemit, & irrigauit nobis ex sancta & immaculata costa eius fontem remissionis. Ex quo apparet quòd per fontem illum omne peccatum extinguitur.

Peccator perseuerans in peccato, brutorũ proprietates exercet.

Quarto aqua est productiua & generatiua viuentium. Fit enim ex aquis generatio. Nam pluuias & inundationes aquarũ sata desiderant & expectant, vt fructificent, nascantur, & crescant. Eccl. 39. Initium vitæ hominis panis, scilicet euchari stiæ & aqua baptismi. Hæc est aqua viua in qua mittebatur cinis vitulę rufæ, & purificabat legis contagia, quia ex virtute passionis immolati Christi procedit efficacia huius sacramenti. Ipse enim est puteus aquarum uiuentium quæ fluunt impetu de libano, idest corpore Christi candidissimo. Est enim vna natiuitas tẽporalis, alia spiritualis. In prima nascitur homo mundo, in secunda Deo, prima ex coitu, secunda ex spiritu. In prima caro propagatur de carne, in secunda spiritus de spiritu. Io. 3. Quod natum est ex carne caro est. Primã nemo admiratur cũ sit cõmunis. Secundã admiratur Nicodemus dicens. Quomodo potest homo nasci cũ sit senex? Nũquid potest in ventrẽ matris iterato introire & nasci? Sunt enim aquę baptismi aquæ refectionis & effectionis, de quibus Ps. 22. Super aquam refectionis educauit me. Reficere enim æquiuocum est ad alimentari & reparare. Nam aquæ baptismi sunt aquæ effectionis, quia ibi nascitur homo, aquæ educationis & alimenti, quia retinens innocentiam baptismalem alia bona addendo cõtinuè nutritur in fide & crescit. His aquis sunt oppositæ aquę destructionis, quæ sunt affluentia deliciarum & voluptatum carnalium, quibus suffocatur nouus homo. Vnde dicit Isidorus lib. 12. Etymolo. ꝙ omnium volucrum genera, bis nascuntur, scilicet de ouo, & de ventre matris. Sic volucres cęli, idest catholici nascuntur semel carnaliter filij iræ, sed ista natiuitate quasi euacuata nascuntur iterum spiritualiter filij Dei. Psal. 17. Assumpsit me de aquis multis, idest de aquis baptismi ad multa valentibus. Quia enim sumus pisces renati in baptismo, oportet in diluuio misericordię Dei & aquarum eius inhabitare. Nam pisces (vt vult Ambro. in Hexameron) extra aquam viuere non possunt, & sine diluuio baptismi, aut aquarum contritionis viuere non possumus. Sic infideles quia in diluuio isto non inhabitant, mortui sunt. Psalm. 31. Verũtamen in diluuio aquarum multarum, ad eum non approximabunt. Nauis quæ non est in aquarum abundantia, est in periculo confractionis. Est autem mirabile, ꝙ qui nascitur ex terra terrenus, postea nascatur ex aqua cęlestis, immo fiat aquæ cęlestis, ita vt ad eũ respiciat illud Ps. 148. & aquę quę super cęlos sunt laudent nomẽ dñi.

Natiuitas duplex.

D Baptism°. Aquæ baptismi sũt aquæ effectiuæ & nutritiuæ spiritualiter, & ibi de duplici natiuitate.

Quinto aqua est renouatiua germinãtium.

tium. Salices virides iuxta aquas plantatę renouantur. Sic homines ex vetustate primi hominis in nouitate gratiæ reparantur. Iob. 24. Si senuerit in terra radix eius, & in puluere mortuus fuerit truncus eius, ad odorem aquæ germinabit, & facit comam quasi cum primum plantatū est. deo hoc sacramentum dicitur lauacrum regenerationis, & renouationis. Tit. 3. Sunt enim aquæ calidæ, quas inuenit Anam in deserto; & calore spiritussancti renouant, & germinare faciunt corda fidelium. In deserto enim inuentus est baptismus. Aquæ autem pluuiales maximè germinare faciunt plantas & arbusta. Sic aquæ iste quæ de cęlis procedunt quo ad virtutem. Iste sunt aquæ quæ benedicunt domino, idest benedictionē illā accipiunt a dño, quæ tamen super cęlos sunt. Figurat etiam baptismus illam futuram regenerationem & renouationem, quando renouabimur in corpore incorruptibili. Propter quod secundum Ioannem Beleth in sabbatis Pascæ & Penthecostes solū celebrabatur baptismus, nisi in necessitatis casu, vtpotè cū obsideretur ciuitas, vel immineret infirmitas probabilis, vel ꝑsecutio gentiliū. Gręci tamen circa Epiphaniam solebant baptismum celebrare, qa tūc Christus baptizatꝰ est, hęc Beleth.

Sexto aqua est conglutinatiua & vnitiua partium decidentium. Puluis enim nisi conspersus fuerit aqua non coheret, nec Christo capiti vnitur quis, nisi aqua baptismatis perfundatur, nec ad fructificandum aptatur, sed admodum pulueris sterilis & sine fructu efficitur. Psalm. 1. Impij sicut puluis quem proijcit ventus a facie terræ. Gen. 1. Congregentur aquæ quæ sub cęlo sunt in locū vnum, & appareat arida. Cum enim omnes conueniunt in vnitatem sacramentorum, tunc se ostendit terra corporum nostrorum ad fructificandum idoneam. Ps. 32. Congregans sicut in vtre aquas maris, ponens in thesauris abyssos. De solario domus suæ. i. de excelso cęlo suo vidit Dauid Bersabeæ vxorē Vriæ. i. ecclesiam de gentibus, tūc diabolo qui secū literas suæ mortis portat cōiunctam, & vidit eam se lauantē aquis baptismatis. Ideo ad se uocatam eam sibi legitimo charitatis matrimonio copulauit, submerso diabolo in aquis illis. Erat enim terra gentium arida, quousque fuerit aquis baptismi irrigata, in quibus magni & parui pisces piscati sunt apostoli & discipuli Christi, docti & indocti, perfecti & imperfecti Ps. 106. Posuit desertum in stagna aquarum, & terram sine aqua in exitus aquarum.

Septimo est mollitiua ad recipiendum imagines rerum formabilium. Cæra enim siccitate indurata ad superfusione aquæ mollitur, & ad impressiones & formas vasorum & scripturas apta efficitur. Sic cor humanum sub originali ariditate duratum superfusione aquæ mollitur, & in eo veritatis forma recipitur, & diuinus character inscribitur. Ezechiel. 16. Ingressus sum in pactum tecum ait dominus, & facta es mihi & laui te aqua, & mūdaui sanguinem tuum ex te, & vnxi te oleo & vestiui te discoloribus. Nō enim sunt aquę baptismi aquę contradictionis, in quibus murmurauerunt rebelles & duri filij Israel, sed sunt magis emollitiuæ cordium ad deuotionem & contemplationem.

Octauo aqua est corpus diaphanū, ideo luminis susceptiuum. Sic baptismus præstat lumen fidei, & lumen gratiæ ad animam transit. nde dicitur sacramentum fidei, & baptizandus cum baptizatur fidē petit. Ideo Apocal. 4. Baptismus appellatur mare vitreum propter puritatem innocentiæ, claritatē vitæ, & synceritatem fidei quæ in baptismo suscipiuntur, sed dicitur simile crystallo, quia post aquā baptismi, gelu, & pruina aduersitatis ducuntur ad firmitatem & indurātur contra aduersa, sicut ex aqua durescit crystallus. Sic martyres post aquam baptismi multa patiebantur, sicut præmonet sapiens Eccl. 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, prępara animam tuam ad tentationem. Et in hoc aqua conuenit cum corpore cęlesti quod diaphanum est, quia hęc aqua vim viuificatiuā habet ꝑ verbū, sicut cęlū ꝑ motū.

Nono aqua est cōmunissima quę ubiq; reperitur, propterea notitia huius sacra-

mēti dēt esse cōmunissima, & inde istud sacramentū est summæ necessitatis, ita ꝙ sine aquis huius sacramenti non est in arbore humana neque fructus, neque vita. deo Ps. Erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarū, aquarū gratiæ quæ fluunt de latere saluatoris per amorē, aquarū baptismaliū per fidē, aquarum cōtritionis, per pęnitentiā. Homo.n. (inquit Aristo.) est arbor euersa, cuius rami inferius & radix superius. Sic est plantatus iust⁹ superius in terra viuentium, rami inferius. s. sensitiua pars duplex, irascibilis, & cōcupiscibilis. Gen. 3. Subter te erit appetit⁹ tu⁹, & tu dn̄aberis illi⁹. Ecōtrario iniust⁹. Cōtra naturā est hr̄e pedes sursum & caput deorsum. Amat se plāta in vna terra, non in alia, fructificat in vna nō in alia. Ideo amor ex riuulo trahiť de latere procedenti saluatoris. Oportet ꝙ locus non sit vmbrosus, sed patēs soli. Sic ex riuulo fidei procedente ex fonte baptismatis fides attrahiť, sed sub vmbrosa quercu erat idololatria. Tertiò oportet ꝙ terra sit a vepribus, sentibus, & vrticis oīno aliena, alioquin suffocarēt nascētē plātulā & hoc habetur ex riuulo contritionis. In primo riuulo piscatur deuotio. In secūdo rerūarduarū cognitio. In tertio diuina cōsolatio. Secund⁹ riuulus dulcis. Prim⁹ dulcior. Terti⁹ amar⁹, sed multū medicinalis.

Homo est arbor reuersa.

Sermo VII. eiusdem diei, & in ordine LXXI. per thema præcedens.

A Baptism⁹. Quare datus est baptismus Christianis, & circuncisio Iudæis.

Q Væritur quare circuncisio Iudęis, baptismus dat⁹ est Christianis? Ratio est, quia popul⁹ ille durę ceruicis erat, ideo necessaria erat ei duricies ferri vel lapidis ad radendum rubiginem originalis peccati, populus vero Christianus corde tenellus est, ideo facile ab eo aqua lauatur macula illa. Ideo dominus exercituū in primo populo ferro pugnabat contra originale in secundo populo, quia leo mutatus est in agnum, austeritatem mutauit in mansuetudinem, & quod prius cauterio purgabat, balneo lauare cępit baptismi. Vnde Bern. Populo durę ceruicis cultellus erat necessarius, & lapideis cordibus merito cultus debebantur lapidei, qualiter a Iesu Naue facta circuncisio commemoratur. Noster autem Iesus tanquam agnus mansuetus, hanc abstulit austeritatem. Idem duritiam duris seruis bene congruam, filijs commutauit in mansuetidinem, vt rubiginem originalis peccati quam vix cultellus eradere poterat, cum vnctione gratię lauet facile aqua. Hęc Ber. In signum cuius de circuncisis processit baptismus. Instrumentum enim circuncisionis fuit petra, instrumentum baptismi aqua. Et ideo quando Moyses percussit petram & fluxerunt aquę, euidenter ostendit de circuncisione procedere baptismum, & a circuncisis vt a Ioāne Christo, & apostolis incipere prędicationem baptismi. Iob. 28. In petris riuos excidit. Gentes vero eo dicebantur gentiles, quia manebant geniti tales, scilicet nec circuncisi nec baptizati, ideo lepra originalis peccati ab vtero infecti manebant. Hęc separatio ab exordio mundi facta est, quando diuisit Deus lucem a tenebris, & appellauit lucem diem, & tenebras noctem, & hoc quando spiritus domini ferebatur super aquas, quia fideles fidei luce clarescunt, & infideles infidelitatis tenebris obscurantur. Et inde est, quòd de fidelibus fideles nascuntur, quia dies diei eructat verbum, idest baptizatus baptizato ostendit fidem de verbo incarnato, & de infidelibus infideles, quia nox nocti indicat scientiam mundanam. Sed non potest gloriari baptizatus de fide verbi alijs docentibus in se suscepta, nisi bene operetur, quia fides sine operibus mortua est. Et ideo debet conari vt fidei iungat charitatem & dilectionem Dei operantē, & ad hoc sępius implorare auxilium Dei & genitricis eius Marię, & ad quam nunc recurramus dicentes, Aue.

Gentiles quare dicebantur.

IN pręsenti sermone dicemus primo de ministro baptismi. Secundo de his quæ fieri debent in baptismo. Tertio quomodo est sacramentum non reiterabile.

B Baptism⁹. Sacerdos est proprius minister baptismi.

Quo

Quo ad primum dico, ꝙ istud sacramentum ministrari debet per sacerdoté, nisi in casu extremæ necessitatis. Populus enim Israel transiuit vada Iordanis, sed leuitico ministerio. Iosue.3. Post cuius transitum Iesus nouus dux suscipit baptizatũ, vt in terram supernæ promissionis inducat. Est.n. baptismus vulua, in qua generat dñs filios suos fideles. Eccl. 1. Initium sapientiæ timor dñi, & cum fidelibus a vulua concreatus est Vuluã vocat baptismũ, in quo ecclesia spiritua les filios generat, & illi fideles, qui a tẽpore baptismi seruiunt dño in timore, Christus est qui baptizat, vt pater Ioanni testatur dicens. Super quẽ videris spiritũ descendentẽ, hic est qui baptizat in spiritusancto. Propter qđ nõ est melior baptismus per manus iusti quàm peccatoris donat⁹, qm̃ qualiscũq; sit minister, Christ⁹ est q baptizat. Est ẽt ibi dilectis quemadmodũ filius vnicorniũ, vt si quæ rat qũo dilectus, certe quemadmodũ filius vnicorniũ. Christus vnicornis cuius oẽs Christiani filij sunt vnicornes vnũ cornu tantũ hñtes.i. vnam fidem per baptismum, quæ est cornu & arma nostra cõtra hostes visibiles & inuisibiles. secũ dũ Pliniũ vnicornis pugnaturus contra elephãtẽ primo linit & acuit cornu suũ contra saxum. Sic nos pugnaturi cũ diabolo cornu fidei nostræ debemus acuere ad saxum Christum, cõsiderantes quãta pro nobis sustinuit. Acuties sine qua red dit cornu inutile ad pugnandum charitas est, de quo. 1. Cor. 13. Si habuero omnem fidem ita vt montes transferã, charitatẽ aũt nõ habuero, nihil mihi ꝓdest. Hoc cornu acũtum habebat, q dicebat. Esa. 50. Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus. Idcirco posui faciem meã, vt petram durissimã.

Vnicornis ꝓprietas.

Pro secundo dicit, ꝙ primò sacerdos debet præmittere exorcismos, quos cum grauitate debet dicere. Mature & prudẽter ꝓcedere debet qui iungit in prælio. Ille autem contra ptãtes aerias bellum indicit, vt a baptizando eijciat fortem armatum, & leui flatu eum expellit, sed verbis minacibus & terrendis. Propter quod suauiter anhelat sacerdos & super aquas baptismi eas sanctificando, & in ore pueri vt exufflet diabolum. Tempore autẽ Apostolorum solum dicebatur, Ego baptizo te, sed beatus Clemens ex doctrina beati Petri, vnctionem Chrismatis & olei addidit, postea Leo Papa & Damasus & Ambrosius aliqua addiderunt hæc Beleth. Dicit etiam ꝙ nullus suscipi debet in patrinum, nisi sciat dominicam orationẽ & credo in Deum, quia patrini sunt baptizatorum fideiussores de fide eorum rñsuri in die iudicij. Sacerdos autem oĩum quos baptizat patrinus est, sed nõ ad hoc tenetur ꝑꝑ multitudinem nisi in generali, & ideo curæ patrinorum illos cõmendat. Secundo vngendus est baptizãdus oleo. Primò vt timeat Christian⁹ ignem æternum, eo magis ꝙ se sentit oleo impinguatum, cõsiderãs ꝙ oleum flãmã vehementiorẽ accendit si ignibus applicet. Propter quod imposterum ardebunt Christiani in illo igne magis quàm infideles. Ps. 22. Impinguasti in oleo caput meũ. Ezec. 16. Laui te aqua, vnxi te oleo. Et paulo post. Et accidit post oẽm malitiã tuã, væ væ tibi, ait dñs Deus. Scđo vt cognoscat ꝙ per baptismum vngitur in ꝓphetã, & in regẽ. Dauid enim primò vnctus est in prophetam a Samuele, & in signum regis futuri & Athletæ. Solebant enim oleo inungi Athletæ scđm Hier. super Oseæ. Inde & pugnauit contra Goliã & vicit, postea unctus est in regẽ super Iuda, & sup Israel, quia quilibet Christianus in baptismate vngit in propheta.i. videntẽ per fidem. Fides.n. est de his quę prophetice reuelantur, & in futurum regem & Athletam contra diabolum. Tunc.n. imponitur ei certamen contra hostẽ. Chryso. homil. 5. super Matth. in imperfecto. Athleta ad certamen vngitur vt luctetur. Sic spiritualiter oleo chrismatis vngitur Christianus, ut contra diabolum quasi spiritualis Athleta luctetur. Secunda verò vnctio quæ duplicat, ad regnum duplex disponit, scilicet ad regnum sup corpus in præsenti, & ad regnum gloriæ in futuro. Quòd at dñs consecret & vngat

Baptizandi modus tempore Apostolorum.

C

Ole ũ. Baptizand⁹ vngitur oleo ꝑter duo, et ibĩ ꝙ per baptismum consecrari ꝓphetam et regem.

gat Christianum in regem in baptismo, hoc ideo est, quia dominus erga suas creaturas non mutatur. Non enim est dominus variabilis & mutabilis. Malachiæ.4. Ego dñs & non mutor. Sed sic est ꝙ dominus a principio fecit homini tantum honorem, ꝙ constituit eum in regem. Cum enim fecit mundum voluit super eum ponere regem dicens. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris. Ex quo patet ꝙ fuit ibi consona electio, quia non solum habuit ibi vocem pater, sed etiã filius & spiritussanctus, ideo dicit faciamus. Si enim imago quę est in sigillo regis viueret, diceret ꝙ esset rex. Etiam eum inunxit quando dominus ei benedixit. n benedictione enim attenditur consecratio, & tunc dedit eis iterum dominationẽ dicens. Dominamini piscibus maris, &c. Ideo hocidem facit Deus cuilibet in baptismo, quia in recreatione animæ reparatur in similitudinem Dei, inungitur & cõsecratur, & habet dominium super volucres cęli, idest spiritualia peccata, & pisces maris, idest peccata carnis, & bestias terrę quantum ad dęmones Ideo rusticus est Deo, qui peccat & imaginem Dei conculcat. Vnde sicut dignitas militaris confertur accinctione gladij, ciuilitas Romana traditione penulæ, vel vestis, hęreditas traditione anuli, regnũ impositione coronæ, sic per sacramentũ baptismi fiunt hoïes milites Christi accincti gladio flammeo charitatis, ciues paradisi traditione vestis innocentiæ, cohæredes Christi traditione anuli fidei, & reges æterni per inunctionem sacram. Ephes.2. Iã nõ estis hospites & aduenę, sed estis ciues sanctorũ & domestici Dei. Inde beatus Ludouicus requisitus quo nobili cognomine appellaretur, quæsiuit vbi habuerat maiorẽ nobilitatẽ, & cũ multi dicerent ꝙ a prædecessoribus suis, & ꝙ ex nobilitate eorũ, vel loci vnde ortũ habuerat debebat nominari. Ad quod ille. Nõ memini me habuisse maiorẽ honorem quàm qñ ego fui Christian9, & hoc fuit apud Pissiacũ. Ideo ego volo vocari Ludouicus de Pissiaco, & ita appellatus est. Hinc Esa.51. Attendite ad petrã vnde excisi estis, & ad cauernã laci. Petra Christus, cauerna laci latus Christi vnde per regenerationem processistis. Attendite ergo claritatem generis vestri ne peccetis, quia Rom.6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Tertio datur sal in baptismo. Primò vt profiteatur baptizatus fidelitatẽ suam Deo. 1. Esdre.4. Memores sumus salis quod comedimus in palatio regis. vbi gl. quædam. Mos erat vt dum quis iuraret fidelitatem regi, ꝙ dabatur ei sal ad comedendum, vt sic iuraret tandiu seruire regi & eius seruare fidelitatem, quandiu sal comederet. Et ideo filij Israel cum arguerentur a Samaritis de rebellione contra Persarum regem dicebãt. Memores sumus salis &c. Ideo & baptizandis sal datur ad comedendum quasi profiteantur, quandiu sal comedam, tandiu fidem Deo meo seruabo. Secundo in hoc ostenditur suscipere donum sapientiæ, quia sicut sal quasi lapis fit ex substantia aquæ calore solis desiccata, sic ex aqua baptismi & calore spiritussancti fit homo fidelis & sapiens & nõ aïas, quia o.3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu &c. Hic calor ex illo sole procedit de quo dicunt infideles Errauimus a via veritatis, & sol iustitiæ non illuxit nobis. Sic baptizat9 Paulus ab Anania & igne spiritussancti, factus est vas electionis, & vas sapiẽtiæ salutaris. Itẽ scd̃m Hall. in 4. datur sal vt sale sapientiæ cõditus careat fętore iniquitatis, ne a vermibus peccatorũ vltra putrescat. Quartò interrogatur baptizandus de fide, quia si esset adultus & crederet baptismum non esse efficax remedium ad abluenda peccata, nihil sibi prodesset, si sit paruulus, vice eius respõdetur per patrinos.

Sed quęritur quare paruuli interrogãtur de fide, cũ non sint fidei capaces, & rñdetur per patrinos? Rñdeo ꝙ sicut paruulo nõ credenti & nesciẽti pstant multa beneficia ministerio parentũ, vt cibus, potus, & vestitus, nec impedit ista beneficia

Mutabilitas nõ est in Deo.

Milites Christi fecit homines p baptismum.

Nobilitas vera vnde ortum habeat.

Sal cur detur in baptismo.

D Baptism9. Quare interrogantur pueri de fide in baptismo, cum non sint rationis capaces, & qũo per alios procuratur eorum salus.

neficia paruuli ignorantia. Nõ enim quia ignorat minus, pannis inuoluitur aut lauatur. Sic etiam eidem ignoranti, licet ea sibi nesciat adhiberi, medicamenta adhibentur & sanitas acquiritur. Secundo si meritis parentum carnalium Dei bonitas sanitatem & bona temporalia (quibus postea Deum impugnant) filijs carnalibus concedit, multo fortius filijs spiritualibus dat Deus precibus & meritis parẽtum spiritualium bona quibus Deum honorant & laudant. Et cum quæritur cur interrogatur de fide paruuli, cum sciatur omnino respondere non posse? Idem est ac si quæreretur de pupillo cur conuenitur in iudicio cum non intelligat quid ab eo petatur, nec sciat petitioni respondere, in quo manifestum est, ꝙ tutor debet pro eo respondere, & causam illius nomine agere. Prodest autem pupillo quod pro eo tutor vtiliter agit, & cõditionem suam in causa sua meliorem facit. Sic fit per tutorem spiritualem patrinum. Pręterea credit regulus, & saluatur filius eius, credit Martha, & suscitatur Lazarus, credit pater archisynagogus, & suscitatur filia eius, credit Chananea, & a dęmonio purgatur filia. credit Centurio, & puer eius curatur. credunt delatores paralytici eũ posse a Christo curari, & curatur eius anima & corpus. Videns enim fidem illorum ait. Remittuntur tibi peccata tua. Si isti aliena fide sanati sunt, cur non aliena fide parentum vel ecclesię paruuli ab originali mundari possunt, cum remedio per Christum ordinato? Quartò si secundum Apostolum saluatur vir infidelis per mulierem fidelem, & mulier infidelis per virum fidelem, cur viri pariter & mulieris fide vtriusque filius non saluabitur? Quintò vicem baptismi olim circuncisio obtinuit, sed sola circũcisione absq; fide paruuli propria saluabat puer, ergo multo magis absque fide propria per baptismum, qui est excellentius remedium. Sextò plus abundat gratia Dei ad saluandum, quàm peccatum Adę abundauerit ad damnandum, quia vbi abundauit delictum superabundauit, & gratia. Cum igitur paruuli per alios peccauerint,

Fides alterius in alio operatur.

quare per alios non procurabitur eorum salus? Septimò dicit saluator. Sinite paruulos venire ad me, talium enim est regnum cęlorum. Cum ergo tunc non sint actualis fidei capaces, quomodo est eorũ regnum cęlorum, nisi per alios eis subueniatur vt saluentur? Debent tamen adulti antequam baptizentur in fide instrui. In veteri lege iubebatur capillos radi muliere, quam quis ad pugnam exiens inter hostes captam sibi concupierat, quia si aliquem infidelem corpori nostro, id est Christo volumus copulare tanquam sponsam prius debemus nouacula verbi Dei omne infidelitatis contagium ab eo abradere, vt sic Christo per baptismum valeat copulari.

Baptismꝰ fieri debet in nomine Trinitatis.

Quinto baptismus fieri debet in nomine trinitatis qualibet persona sigillatim expressa. In cuius signum in baptismo Christi tres personę apparuerunt. Et ideo baptismus Arrianorum, qui derogabant trinitati erat inutilis, immo nociuus. Patuit per exemplum Gregorij Turonensis. Est enim (inquit) in Burdegalensi territorio quoddam oppidum, quod dicitur Reonciouilla, in qua Arriani Gothi ecclesiam catholicorum ad suam hęresim transtulerant, catholicis inde eiectis, nec licentia habita illuc amplius intrãdi, more Arriano illic intendentes suos paruulos baptizare. Et tunc sacerdos prudẽs catholicorum filios in domo paterna baptizabat. Dum autem Arrianorum filij ad ecclesiam deportarentur, vt sacrilego baptismate macularentur, pręueniebat eos diuina vltio. Nam quoscunq; illic baptizabant non reuertebantur in domum paternam. Sed priusquam eam contingerent, numero fere viginti mortui sunt, propter cuius terrorem ecclesiam illam dimiserunt. Sed nec vnus de baptizatis a catholico mortuus est. Suscipi ergo debet baptismus in magna reuerentia propter honorem sanctissimę trinitatis, quę illic inuocatur & specialiter adsistit. Et ideo puniti sunt quidam pagani irridentes baptismum Christianorum. Nam cum post passionem beati Cyriaci (vt in miraculis eiꝰ legitur) Carpasius prefectꝰ domum martyris

tyris a Maximiano obtinuisset, & in ea epulas cum nouemdecim amicis suis celebraret. Et in loco vbi baptizabantur Christiani in derisionem Christianorum se balnearent, omnes prædicti subita morte ibidem perierunt. De præsentibus etiã qualé timorem & reuerentiam debeant habere ostendit ecclesia cũ ait de baptismo Christi. Aqua Iordanis stupuit, emphaticè loquitur, idest si haberet intelligentiam ad præsentiã gloriosissimæ trinitatis stupuisset, quanto magis præsentes, fide intelligẽtes præsentiam trinitatis adesse, timore reuerentiali concuti debent? Vnde triplex ibi fit immersio in honorem trinitatis, vel in memoriam triduanę sepulturę Christi.

E Baptism⁹. Baptism⁹ est sacramentũ nõ reiterabile, & prima tabula post naufragium.

Pro tertio habendum est pro certo, ꝙ baptismus sit sacramentum non reiterabile. Semel enim in anno ingrediebatur summus sacerdos in sancta sanctorum cũ sanguine, sed pluries sine sanguine. Sic semel per baptismum ad nos ingreditur Christus cum sanguine, sed toties postea ingreditur quoties gratia suæ visitationis illustrat, quod non semel fit, sed septuagiessepties, idest quoties remittuntur peccata. Libro. 11. histo. tripar. tempore Attici episcopi Constantinopolitani Iudæus quidã sepius baptizabatur ficta Christianitate, & hac arte pecunias multas sibi congregabat. Qui cum delusisset Macedonianos & Arrianos, ad fontem orthodoxorum venit, qui cum paratus esset intrare aqua disparuit. Cumque cogitarent aquam defluxisse, rursus impleuerunt fontem, & denuo deducto Iudæo aqua disparuit. Qui tunc cognitus est pluries fuisse baptizatus. Prima enim tabula est post naufragium illud primum generis humani, quam necesse est homini arripere, vt saluetur, quia nisi quis renatus fuerit, ex aqua & c. Sed secũda tabula post naufragium est pęnitentia, quia si postquam quis appræhendit tabulam baptismi eam amittit, violando scilicet sponsionem quam fecit in baptismo, ꝙ scilicet renũciaret diabolo & pompis eius, & sic labendo secunda tabula per quam saluetur est pęnitentia. Neque enim iterũ baptizandus est homo, sed ad pœnitentiã recurrendum est. Ex tabulis enim non ex tabula tantum facta est arca Noe, per quã in periculis saluatum est genus humanũ. Illa est enim ecclesia. Ps. 23. Quia ipse super Maria fundauit eum, scilicet cetum catholicorum, idest super Maria baptismi in quibus subuersa est tota potentia Aegyptiorum. Omnia enim alia ecclesiæ sacramenta super istud fundantur. Sed super flumina pęnitẽtiæ præparauit eum, Ps. 23. .s. super flumina lachrymarum, & imbriũ cęlitus venientium, vel riuorum de fontibus oculorum procedentium. Est enim tẽpus nascendi & tempus moriẽdi. Tempus nascendi in baptismo quando factus est fons patens domui Dauid in ablutionem, quando grauidata ecclesia ex complexu sponsi cęlestis & calore charitatis, maturatis nouæ gratiæ partubus, & aperto vtero gratię in fonte baptismatis, per euidentem Christianæ religionis confessionem tempus fuit nascendi, & in nouam lucem exeundi. Sed tempus moriendi, cum nascẽtibus Iebuseis primis motibus per pœnitentiæ disciplinam in cruce affigendi sunt. Semper enim debent esse latrones veteris hominis in supplicio, ne pro eis incidamus in pęnam & iustitiam quam de eis facere neglexímus.

Miraculũ de Iudæo pluries baptizato.

Baptism⁹ est prima tabula, pœnitentia secunda.

Tempus duplex est nobis.

Eiusdem diei, Sermo VIII. & in ordine. LXXII. per thema præcedens.

A Baptism⁹. Quare baptismus non excludit mortẽ cum sit effectus culpæ originalis.

Væritur cũ baptismus deleat peccatum originale, quare nõ impedit mortem cum ipsa ex originali vitio duxerit originem? Si enim delet causam, cur non etiam delet effectum? Respondetur ꝙ hoc fit ex summa Dei misericordia. Quid esset iam vitiato homini hæc præsens vita æterna, nisi æterna miseria? Quod Plotinus Gentilium philosophorum quidam, teste Aug. recte intellexisse laudatur. Nam cum de humanis animis ageret. Pater (inquit) misericors mortalia illis vincula faciebat, quod & vult August. Quia mortales (inquiens) sunt homines corpore ad misericordiam Dei patris pertinere videtur, ne

huius

huius vitæ miseria semper tenerētur. Tūc enim a dęmonibus quid in miseria differrent? Nunc autem longe differunt. Cum enim Dei sit beata æternitas, dęmonum misera æternitas, homo cuius est miseria mortalis, vel mortalitas misera a Dei beatitudine cecidit, sed vsque ad dęmonum miseriam non cecidit, domino prouidente ac dicente. Videte ne sumat de ligno vitę, & viuat in æternum. Ps. Melior est misericordia tua, ista scilicet super vitas multas & infinitas. Prouidit enim nobis misericors dominus de vita longè meliori & perpetua, quæ esset sine quacunque miseria, aut anxietate, ad quam per amaritudines huius seculi transiremus. Ad quam nobis suspirandum docuit, dum huius vitæ blandimenta contemnens natus in vili loco, reclinatus in pſepio, post múltas a peccatoribus susceptas cōtradictiones, ipsam denique mortem perpessus est, vt nobis ingressum ad eam faceret. Sed & dedit nobis remedium efficax baptismum ipsum in interitum omnium hostiū nostrorum, & præcipuè capitaliū, idest vitiorum, quæ impediant nos transire in illam beatam terram promissionis, vnde secundum Grego. in registro. maris rubri transitus figura baptismatis fuit, in quo hostes a tergo etiā mortui, sed alij contra faciem in eremo sunt inuenti. Sic eorum qui in baptismate tinguntur peccata omnia præterita relaxantur, & velut Aegyptij hostes immerguntur, quia dū in hac vita viuimus priusquam ad promissionis patriam pertingamus, multæ nos tentationes fatigant, & ad terram viuentium redeuntibus iter intercludere festinant. Hæc ille. Nunquam tamen deserit dominus illos, qui eum fideliter inuocauerint, sed nec beata virgo, vtpote ad auxiliandum tribulatis instituta. Ad quam recurramus dicentes, Aue.

B Baptism⁹. De septē effectibus baptismi.

IN pręsenti sermone dicemus primo de effectibus baptismi, siue de his, quę operatur Deus in baptismo. Secundò quàm culpandi sunt, qui in baptismo promissa non seruant.

Quo ad primum sciendum est, ꝙ in baptismo nostro septem operatur Deus, quæ inuēta sunt in Christi baptismo. Primum est culpæ originalis, & cuiuscunque etiam mortalis si inueniatur remissio. Quod designatur in præsentia Iesu, id est salutis, quæ secum non compatitur peccatum. Est enim baptismus diluuium, in quo submerguntur omnes peccatores. Rubrum mare, in quo mergitur Pharao, idest diabolus cum omni exercitu suo. Ideo mare illud amarum est diabolo, sed dulce Christiano. Misso siquidem ligno crucis dulcoratæ sunt aquæ Marath. Proiecit noster Dauid arma Saul legalia sacramenta, & cerimonias, quæ nimis onerosa erant, quæ nec nos, nec patres nostri portare potuimus, nec in illis pugnare potuit, sed in vno lapide, idest in vna fide, in uno baptismate ipsum prostrauit. Iste est riuus baptismi, qui destruit septem riuos Aegypti, id est septem mortalia. Esa. 40. Ioannes Damascenus. Quoniam duplex est homo ex anima & corpore, duplicem dedit purgationem per aquam & spiritum, spiritu quasi secundum imaginem & similitudinem renouante, aqua quasi per spiritus gratiam corpus a peccato purgante. Purgatio autē talis onus est leue & dulce amanti. Non enim de nouo baptizatis imponitur aliqua satisfactio. Olim parauit balneum, sed durum, diluuium, in quo penè mersum & suffocatum est genus humanum, nunc parauit balneum dulce, idest diluuium gratiarum Ps. 28. Dominus diluuium inhabitare facit per fidem. Et alibi. Etenim non credentes, inhabitare dominum Deum. Ps. 67. Per istud enim diluuium inhabitat Deus corda Christianorum. In hoc mergitur diabolus & lauatur Christianus. Ezechiel. 47. Sanabuntur aquæ, scilicet ad pręsentiam saluatoris, & tactū mūdissimæ carnis eius, & viuet omnis anima ad quam peruenerit torrens, & hoc per ablationem mortis peccati. unde Aug. super Io. ser. 13. Quomodo non caruit populus Israel populo Aegyptiorum, nisi cum veniret ad mare rubrum, sic præsura peccatorum nemo caret, nisi cum venerit ad fontem baptismi. Ezech. 36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnib. inquinamētis vestris, actuali, & originali. Lotus enim baptismate dicere

re potest quod Pilatus. Innocens ego sum a sanguine iusti huius de quo Apocalyp. 1. Dilexit nos & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. August. A paruulo recenter nato vsque ad decrepitum senem, sicut nullus prohibetur a baptismo, ita nullus est qui non moriatur peccato in baptismo.

Secundum est gratiæ infusio, quod repræsentatur in Ioanne qui baptizat, quia gratia lauat & purgat & sanctificat, & fit nouus homo deposito veteri. Ps. 102. Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Aquila enim descendens ad fontem plumas veteres mutat, & sic iuuentus ipsius renouatur, quia in fonte baptismi plumæ ueteris hominis & peccatorum dimittuntur, & nouus homo spiritualiter renascitur. Aqua enim baptismatis sicut more suo abluit exteriores sordes, sic spirituali more intus purgat spirituales sordes Zacha. 13. In die illa erit fons patens domui Dauid in ablutionem peccatoris, & menstruatæ. Hæc est vestis innocentiæ, quæ datur in baptismo, quę summè custodienda est. Hoc est diluuium, in quo pereũt omnia animalia, præter animas, quæ saluantur in arca cordis & rationis, idest præter rationales motus. 1. Petri. 3. Animæ saluæ factæ sunt per aquam, quos & nunc similis formę saluos facit baptisma. In mari rubro submersi sunt Aegyptij & saluati Hebręi, & in baptismo extinctis vitijs virtutes perdurant sine læsione. Vnde propter trium Theologalium virtutum infusionem in tribus locis inungitur puer, in vertice rationis, vt fidem sciat & obseruet, in scapulis, vt onus Christi sciat portare in spe præmij æterni, in pectore vbi est cordis habitaculum, vt charitate ferueat. Propter quod & Dauid ter inunctus est. Primo in prophetam a Samuel in Bethleem, per quod intelligetur prima vnctio, in qua quilibet baptizatus inungitur in prophetam, idest videntem per fidem quæ est de obscuris, quæ prophetice reuelata sunt. Secundo in Ebron militaturus contra Isboseth, qui interpretatur vir confusionis, id est contra diabolum spe mercedis & coronæ. Hinc & Athletæ inungi solebant. Tertio super totum Israel, & hęc vnctio charitatis. Axa, idest humana natura a Deo quærebat, terram arentẽ dedisti mihi, quia Ps. 142. Anima mea sicut terra sine aqua tibi, & ecce pater cælestis per filium dedit irriguum superius & inferius. Inferius quidem aquam elementarem, in quo baptizantur homines, & superius cælestes aquas gratiæ, quæ desuper effunduntur in anima baptizati.

C Baptism⁹. Quare baptizãdus vngitur ĩ tribus locis.

Tertium est fomitis refrigeratio, quod in aqua respersa exprimitur. Ps. 73. Contribulasti capita draconum in aquis, idest peccata originalia & mortalia, quę plura sunt capita. Cerberus enim infernalis ianitor tricaput, vel triceps est, propter originale, mortale, & veniale, licet veniale nõ subderet ei sine alijs duobus. Sed tamen caudam non omnino extinguit aut interimit, semper mouetur, quia cauda concupiscentiæ semper titillat in nobis secundum Plinium. Licet plumbum possit dealbari & lauari, nunquam tamen potest sua immũditia totaliter ablui propter suæ materię grossiciem, & impuritatem, quæ est argentum viuum immundum & sulphur immundum & fętidum. Sic cum simus creati ex impura materia carnis, & sanguinis, licet per baptismũ spiritus possit ablui, impuritas tamen carnis nostræ, scilicet concupiscentia non potest a nobis penitus amouere, quamuis temperari. Vnde dicunt baptizati. Transiuimus per ignẽ & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Ps. 65. In aqua extinguitur aut saltem diminuitur peruersi ardoris incendium, in igne soluitur mortiferæ frigiditatis gellicidium. Ardentes nascuntur filij Adam igne amoris peruersi quandoque aperto, quandoque clauso. Nam flammis nequissimorum desideriorum erumpere non valentibus tempore infantiæ, in ætate pubertatis velut ex ingenti fornace, & camino conflagrantur. Sed igne spiritussancti gelicidium circa superiora dissoluitur, & aqua baptismatis circa inferiora ardor diminuitur concupiscentiæ. Et sicut per contactũ carnis propagatę per libidinosam concupiscentiam omnis anima contrahit culpę originalis immunditiam, sic conueniens fuit, vt ex tactu mundissimę carnis Christi

Diabolus dicitur triceps.

sti contraheret aqua vim sanctificatiuam & fomitis repræssiuam, maximè cum beata illa caro munda esset ab omni cõtagio. Augu. Per baptismum agitur vt vetus homo crucifigatur & corpus peccati destruatur. Ecce post transitum maris rubri nubes refrigerans æstum concupiscentiæ, de qua Apostolus. Omnes baptizati sunt in nube & mari.

D

Baptism⁹. Tota pœna æterna tollitur in baptismo nõ autem tẽporales pœnæ.

Quartum est pęnæ debitæ pro peccatis abolitio, quod significatur in columba, in qua apparuit spiritussanct⁹, quę felle omnino caret. Triplices sunt pęnæ debitæ peccato. Quędam sunt naturales & naturaliter inflictæ, & quæ sequuntur naturam corruptam, & iste non sunt abolitæ. Nam secundum Alex. de Hal. 2. parte, bapti, m⁹ delet oẽm pęnam suffocantem & exterminantem, sed pęnæ promouentes dimittuntur ad exercitium, vt fames, sitis, mors, concupiscentia non dominans, quia pęnæ istæ primo reducunt ad memoriam quis sit adiutor in tribulationibus quæ inuenerũt nos nimis. secundo faciunt cogitare de miseria huius incolatus, vt sic homo defleat peccata sua, tertio humiliãt ipsam irascibilẽ ne extollat per superbiã. Quarto cohibent concupiscibilẽ, ne defluat homo ꝑ concupiscentiam. Inde Ansel. lib. de libe. arbi. Si (inquit) baptismum incorruptio sequeretur, mutaretur fides & periret meritum fidei. Aliæ sunt pęnæ contractæ ex iure positiuo vel humano, vt si bigamus baptizaretur, & sic adhuc remaneret irregularitas contracta. Alia est pęna æterna, quę nec a natura, nec ab homine infligi potest, sed a solo Deo, & ista tota remittitur in baptismo, nisi ponatur obex. Hinc Isidorus lib. de summo bono. c. 24. Baptismus a pęna æterna non a præsenti liberat, quia si a pęna præsenti homines liberarentur, ipsum putarent præmium baptismi non aliquod æternum. Et Augu. Ideo noluit dominus per baptismum amoueri pœnam sicut & culpam, ne delicatè crederetur in Deum, potius scilicet intuitu amotionis pœnę quàm amore fidei & iustitiæ. Hæc Augusti. Ad radicem enim morbi velut peritus medicus voluit insistere. Radix & causa pœnalitatis morbi fuit culpa. Sapien. 1. Deus enim mortem non fecit, &c. Iniustitia mortis est acquisitio. Et mirum est, ꝙ hac pęnali febre febricitauit Christus, & tamen non habuit in se causam febris. Esa. 53. Non est inuentus dolus in ore eius, & dominus voluit conterere eum in infirmitate. Sed ideo distulit auferre pęnam, quia mirabili & inexcogitato artificio de ipso morbo fecit medicinam. Considerans enim quòd culpa intulerat pęnam, excogitauit per pęnam tollere culpam. Quod significatum est. 1. Macha. 3. quòd Iudas tulit gladium Apollonij, & occidit eum, & erat in gladio illo pugnãs cunctis diebus. Gladius peccati mors est, & pœnalitates. Roma. 6. Stimulus autem peccati mors. Postquam ergo culpam per passionẽ occidit Christus in nobis ꝑ gladium pęnalitatum pugnat aduersus peccata, ita vt de peccato, idest pęna peccati dãnet peccatum, & in fine pęna tollet pęnã. Mors enim seipsam destruit. Præterea ꝙ tota pęna æterna in baptismo remittatur, patet per illud. Rom. 11. Sine pęnitentia sunt dona Dei & vocatio. Vocatio. n. in baptismo & dona Dei ibi data sunt ex mera Dei gratia sine labore & pęna. Ioan. 4. Aqua quã ego dabo fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Ambro. Baptismus non requirit gemitum neque plãctum, sed omnia gratis condonat. Et August. Quicquid mali ab homine dictum, factum, aut cogitatum est, veluti non fuerit factum per baptismum delætur. Hoc somniabant olim gentiles, qui (vt dicit Ioannes Beleth) templa sua circa fontes facere solebant, vel vbi semper habebant aquam, & per aspersionem eius se purificari ab omni contagio, & pœna credebant. Et illos fontes vocabant delubra, quasi purificantia. Vnde Eusebius quadam in homilia. Mare vidit & fugit, idest in baptismo omnis amaritudo culpæ, & pœnæ sensit adesse diuinam maiestatem, & fugit. Idem operuit aqua tribulantes eos, vnus ex eis non remansit, vnus ex illis, idest vnicum ac primum illud originale debitũ, sacri fontis vnda vacuauit. Idem etiam. Si stupemus ad magnitudinem nouitatis miraculi,

Pœnæ tẽporales cur in baptismo nõ amouentur.

Baptism⁹ remittit totam pœnam æternam.

raculi, cum legimus dominum Iesum ex sola fęmina cessante viri corsortio progenitum, cur non mirabimur repugnantibus naturæ legibus, per omnem terram multitudines fidelium de solo sinu fontis tanquam partu virginis procreari, scilicet sine corruptione culpæ, aut pęnæ?

Quintum est filialis adoptio in voce patris. Hic est filius meus dilectus. Filio autem debetur paterna hæreditas. Propter hoc omni baptizato tãquam filio Dei immediatè si moriatur, æterna hæreditas cõceditur. Sic enim ab exordio mundi spiritus domini ferebatur super aquas, vt eis conferret vim generatiuam. Sic nunc spiritussanctus super aquas baptismi, vt vim regeneratiuam filiorum Dei conferat aquis. Quos enim aqua mũdat, spiritus viuificat. Psal. 15. Tu es qui restitues hæreditatem meam mihi. Et ratio est, quia Adam per peccatũ se & posteros exhæredauit. Ideo non possumus repetere restitutionem illius hæreditatis tanquam filij Adæ, sed solum tanquam filij Christi, qui in Adã non peccauit, & ideo solus ius repetẽdi habuit. Prima natiuitas fuit de limo terræ, de qua Sap. 5. Nos nati continuo desinimus esse & natum & ex huiusmodi semine produ-ctum aruit, quia non habuit humorẽ. Lucę 8. Ideo voluit dominus hominem ex aquis fieri. Abac. 1. Facies homines sicut pisces maris. Inde Aristo. lib. de problema. Animalia marina maiora sunt his quæ sũt in terra, & magis nutribilia. Gen. 1. Creauit Deus cęte grandia & omnem animam viuentẽ quam produxerant aquæ, igitur vt magis cresceremus sumus non solũ nati de terra, sed renati ex aqua, & hęc est spiritualis, quia ex aqua & spiritusancto. Ideo hæc magnitudo ad quam ordinatur hęc secunda natiuitas, spiritualis est. Et populus Christianus est illa generatio ventura, & populus ille, q. nascetur ex aqua, quẽ fecit dominus ex terra. Hæc aqua processit a latere Christi, quia baptismus habet efficaciam a passione Christi, & hæc filiatio ortum habet a latere Christi. Esa. 60. Filiæ tuæ de latere surgent. Hæc autẽ efficacia terminata est in sepultura, in quam corpus Christi descendit, & inde resurrexit.

E Baptism⁹. De natiuitate spirituali per baptismũ facta.

Et ad hoc significandum cum quis baptizatur siue per immersionem, siue per effusionem ponitur sub aqua quasi sub terra sepultus, & inde educitur quasi resurgens cum Christo in nouitate vitæ spiritualis. Et hoc ait Apostolus Roma. 6. Cõsepulti enim sumus per baptismum cum Christo, vt quomodo Christus resurrexit, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Nullus autem ad ecclesiam accedere potest, nisi per baptisma. In gestis Romanorum legitur ꝙ tempore Tyberij Cęsaris venerunt Romã duo viri sapientissimi philosophi Praxideles & Psidia, quos propter sapientiam suam sibi charos habuit Imperator in palatio suo, & quicquid in aure secretarijs suis diceret Imperator siue de die, siue de nocte, vsque ad vnum verbum repetebant. Ille autem promisit eis daturũ se quicquid peterẽt. At illi minima renuerunt, sed vnum memoriale in vrbe fieri petierunt in sui memoriam & euentuum futurorum, vt scilicet fierent in euidenti loco duo homines nudi habẽtes brachia eleuata & digitos incuruatos ad modũ minãtium, & habẽtes ante se duos caballos nudos ab omni ornatu marmoreos, & ante equos mulierem serpẽtibus circundatam, & ante eam concham. Per quod signabat, vt ipsi prædixerunt ꝙ veniret rex potẽtissimus habens equos fortissimos contemnentes ornamenta mundi, & conculcantes omnem terrenam potestatem, per quos designati sunt Apostoli, homines nudi duo, duo testamenta, in quibus omnis sciẽtia salutaris nuda & aperta fuit, minantes futura tempora & euentus. Mulier circundata serpentibus ecclesia circundata tribulationibus & persecutionibus, ad quã nullus accedere potest, nisi ablũtus concha baptismatis. Est enim baptismus flumẽ in ingressu ecclesiæ, sicut Euphrates in ingressu terræ sanctæ, diuidens terrã Iudæorũ a terra Assyriorum, idest Christianorum sectam a secta aliarum gentium.

Exemplũ memorandum.

Sextum est ianuæ paradisi apertio, quia cęli aperti sunt super eum. Homo. n. postquã baptizatus est si moriatur immediatè euolat ad cęlum. In cuius figura filij Israel viam facientes per Iordanis fluuium, eo

transa-

transacto immediatè intrauerunt terram promissionis. Et propter hoc ostēdendum baptizato Christo aperti sunt cęli. Vnde pars aquarū Iordanis fluxit ad mare, pars stetit & inaltabat se. Sic baptizatorum electi dulcedinem gratiæ custodiunt, reprobi in amaritudinem peccati transeunt, ita ꝙ illi tanquam superiores stant in gratia, mali sicut inferiores descendunt ad maris naufragia, idest mundi delectabilia, & finaliter inferni amaritudinem. Hinc hymnus Ambrosianus, qui ex aquis ortum genus partim remittis gurgiti, partim leuas in aera. Ex aquis facti sunt pisces, q. in aquis remanserunt, & volucres, qui in aera volant, quia reprobi in aquis voluptatis remanent, & quorum conuersatio in cęlis est ad cęlum volant. De quibus Zach. 14. Exibunt aquæ viuæ de Hierusalem, medium earum ad mare orientale, & mediū ad mare nouissimum, quia vna pars baptizatorum eligit amaritudinem in præsenti propter Christum verum orientem, & altera pars fluit in amaritudinem ęternā. Sic aquæ inferiores tempore Iosue in mare mortuum descenderūt. Sicut enim auis nō recipit ad nidum nisi quos nouit se generasse, sic nec Deus recipit in paradiso, nisi quos iustos per fidem regenerauit, Esaiæ. 26. Aperite portas iustitiæ, & ingredietur gens iustorum. Moyses autem legislator populum in terram promissionis non introduxit, quia nihil ad perfectum adduxit lex, sed solum vsque ad Iordanem, & tunc Iesus solus legislator Christus introduxit transacto Iordane, idest baptismo, quia per baptismum & nō aliter intratur in terram promissionis, sic ꝙ oportet omnem Christianum transire per baptismū. Sic enim Iacob cum Esau dum iret in terram promissionis, vxores suas & omnem familiam suam fecit transire vadum Raboth, idest Christus omnem suæ ecclesiæ familiam fecit transire vada baptismi.

Deus non recipit in paradisū nisi per fidem regeneratos.

Septimum est potestatis diabolicæ repræssio, quod designatur in verbis baptismi. Hęc enim sunt verba spiritussanti, quę profert sacerdos baptizando. Propter qđ in illa hora descendit spiritussanctus super baptizatū, & fugit & reprimitur diabolus: Esa. 40. Cecidit flos, quia spiritus domini sufflauit in eo. Qui prius erat flos in paradiso, antequā ad fructum gloriæ procederet, cecidit, & in baptizato ab intento cecidit, q. a spiritus domini sufflauit in eo. Quod enim ad flatum sustollitur, & si nō anulletur, non tamen potest flatui resistere. Ex quo apparet quàm depræssa est diaboli potestas, qui solo flatu sacerdotis eua nescit. Propter quod in baptismo spiratur anhelitus sacerdotis in baptizato ad expellendum virtute inimici, sed oportet cū aqua vocem eius addi ad hoc, ꝙ sit sacramentum. Ps. 28. Vox domini, idest ministri domini super aquas. Et si dicatur ꝙ non per baptismū, sed per exorcismos præcedentes expellitur diabolus, alioquin frustra fierent. Respōdetur primo ꝙ per exorcismos in aliquo cohibetur potestas diaboli, ne noceat quantum nocere vellet impediendo spirituale bonum. Hinc Cyprianus per exorcistas voce humana & virtute diuina flagellatur, vritur, & torquetur diabolus. Pharao enim non habebat tantā potestatem super Israel quando appropinquauit mari, quanta erat quando seruiebant in luto & latere, & tamen non plene euaserat ante submersionem in mari, sed multum vrebant & torquebantur, ꝙ videbant eos a se elongatos. Si enim incantatores serpentes a suis cauernis extrahunt, & eorum malitiam cohibent, plus existimandum est per verba diuina serpentes spirituales a suis cauernis extrahi, & eorū malitiam cohiberi. Dicitur secundo ꝙ per baptismū totaliter expellitur ab homine sicut canis excalidatus a coquina, & ideo miro modo timet baptismum. Vnde diabolus timet duplicem ignem, scilicet ignē charitatis & ignem gehennæ. Ignem charitatis, quia vrget eum exire, & inde multum timet baptismū, quia sub specie aquę datur ibi ignis, imò ignis charitatis quasi ignis Græcus ardet & incenditur in illis, & per illas aquas Gehennam vero timet, quia ei parata est.

F Exorcismus. Per exorcismos quodammodo potestas diaboli cohibetur.

Diabolus duplicem timet ignem.

Pro secunda parte multum culpandi sunt & culpātur a Deo, qui post baptismū recedunt a Deo & fidem sibi promissam violant. Quatuor autē sunt verba magne

G Baptismo. Multum culpātur violantes promissa baptismo.

cer-

contumeliæ, quæ cõmuniter dicuntur his qui odiosi sunt. Primo ꝙ sint filij meretricis. Secundo ꝙ sint mẽdaces. Tertio ꝙ sint vetuli. Quarto claudi. Sic filijs Dei in baptismo factis postquam a domino per peccatum, & concupiscentiam retrocedunt quatuor eis a domino Iesu, qui eos per baptismum genuit improperantur, quæ continentur in illo versu. Psal. 17. Filij alieni mentiti sunt mihi &c. Primo sunt filij alieni. Inde Saul Ionate filij, mulieris vltrò capientis virum. 1. Regum. 20. Mulier vltrò capiens virum est concupiscentia Prouer. 7. Appræhensum deosculatur iuuenẽ. Huius filij sunt omnes homines a principio ex concupiscentia geniti, ideo filij alieni a Deo, sed postea adoptiui. Secundo mẽdaces. Hinc subditur, mentiti sunt mihi. Psal. 61. Filij hominum mendaces in stateris. Polliciti enim sunt in baptismo (qui est quasi statera, in qua ex vna parte appenditur precium sanguinis, & meritum Christi, ex alia parte peccata, & vnum pro alio conceditur) renunciare sathanæ, & tamen ipsum sequuntur. Hæc abrenunciatio & promissio scripta est in nobis tanquam in charta. 2. Cor. 3. Epistola estis Christi, & propter hoc promisit nobis Deus hæreditatem cęlestem nos generando filios adoptionis, & spiritus sanctus apponitur ad testificandum duo prædicta tanquam sigillũ Dei, vel signum cęlestis notarij, scilicet Christi. Ideo Eph. 4. Nolite contristari spiritum sanctum, in quo signati estis. Et tamen mentiuntur non obstantibus istis pactis fide media. Si esset puella quædam pulchra, sed nuda misera & pauper, cui obuiaret diues princeps & diceret sibi. Si volueris esse sponsa mea & fidelis, fide media desponsabo te & dotabo. Illa spondet, & quod pollicetur non implet, sed post spõsionem & omnium istorum collationem ab illo maximo principe, in cõspectu eius abominabili porcario se exhibet stuprandam vel leproso se prostituit, quid de illa fieri debet? Nonne viua comburi? Sic de anima misera. Tertio inueterantur, qui per baptismum in nouitate vitæ geniti erant. 1. Pet. 2. Quasi modo geniti infantes. Vnde in benedictione fontiũ dicit Grego. Quos sexus discernit in corpore, aut ætas in tempore, in vnam parit gratia mater infantiã. Quod significatum est in Naaman. 4. Re. 5. cuius restituta est caro quasi caro pueri paruuli. Culpa autem noui hominis inueteratio dicitur. Hinc Ps. 6. conqueritur. Inueteraui inter omnes inimicos meos. Et verè res stupore digna in momento fieri veterem. De qua veteratione. Thre. 3. Vetustam fecit pellem meam & cõtriuit omnia ossa mea. Et ratio est, quia veterascit homo cum deficit in calore, & diminuitur in virtute. Subito aũt cum q̃s peccat, perdit calorem spiritus sancti, & diminuitur in virtute bene agendi. Quartò claudicat a semitis quas polliciti sunt ambulare. Multa enim dicunt mali Christiani pulchra & optima, sed non ambulant secundum ea. Claudus enim sedens in cathedra pulcherrimus est, sed turpis dũ ambulat. Hinc Arist. lib. 19. de animalibus. Oculi in principio generationis viridem habent colorem deinde mutantur in nigredinẽ, vel glaucitatem. Sic de nouo baptizati primo colore innocentiæ & viriditatis virtutum colorantur & induuntur, sed statim per vitia in nigredinem vitæ prolabũtur. Quod tamen auertat a nobis dominus, vt dicat veraciter vnusquisque nostrum cum Iob, Donec deficiam non recedam ab innocentia mea, & sic tandem videatur Deus Deorum in Syon. Amen.

Mala q̃ icurrũt a Deo recedẽtes post baptismũ.

Abrenunciatio, & promissio facta a nobis in baptismo scripta est in nobis.

FINIS.

Adalbertus Wenceslaus Olęski mpria Ao 1632.

